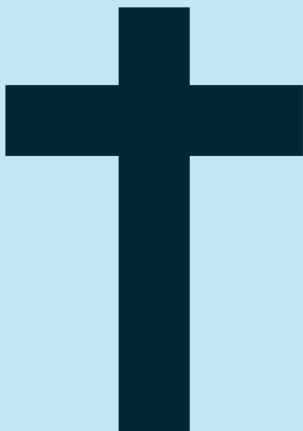

Leb-Thur

Thur: Leb-Thur (New Testament+) for Uganda

Leb-Thur

Thur: Leb-Thur (New Testament+) for Uganda

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Thur)

Translation by: SIL Uganda

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source files dated 10 May 2025
61e7f4da-dc0f-50a1-9dae-64ee1b392d80

Contents

Acaki	1
Nwönö Cík	77
Matayo	128
Marako	181
Tic k'Ékwëna	215
1 Korinti	266
2 Korinti	288
Jö Galatia	302
Jö Epeco	310
1 Jö Tecalonika	318
2 Jö Tecalonika	323
1 Timoteo	326
2 Timoteo	332
Yakobo	337

Buk më Acaki

Köp na tye i buk më Acaki

Buk ni titö köp i kom acaki ka jami kibëc. Cura 1-11 titö kite n'Obanga ocweo ki lobo thükül ëka ki jami kibëc na tye ië, naka thon ki jii. Buk ni thon titö kite na bal, can ëka thoö öcakërë ködë. Cë titö thon köp i kom abwal pii. Nyutho thon kite na lëb na papath ëka kaka öcakërë gini ködë.

Cura 12-50 titö kite n'Obanga öyërö ki dhanö acël, Abraam, ëka ëkwaë mërë gini jö Icarael më bedo jögë na pïrgi tøk. Ki kom kaka më Icarael, Obanga onwongo nyuthere. Cë jö Icarael onwongo nyutho tøkö ëka adyer k'Obanga both jö nökënë. Cura ni gini kobo köp i kom Abraam, wode Icaka ëka Jakob wod ka Icaka, ëthïnö ka Jakob apar ariö, rwök mërë Yocepu. Kadï bed ni gin onwongo obedo jö mörö na nönök ëka jö na wörö obanga nökënë gini onwongo ögürögï, Obanga ögwökögï. Buk ni thon nyutho kite n'Obanga mitö ni jögë öwör ën ködë.

Cweno lobo

¹ I acaki Obanga ocweo polo ëka lobo.

² Lobo onwongo obedo atata na gin mörö ope ië, piny na cöl onwongo oumo pii na tye i nam ëka Tipo k'Obanga onwongo olyero i wi pii.

³ Cë Obanga okobo ni, “Ëk tar obed na tye,” ëka tar obedo na tye.

⁴ Obanga önënö ni tar onwongo bër, ëka ën opoko tar ki i kom piny na cöl.

⁵ Obanga öcakö nyïng tar ni “kiceng,” ëka piny na cöl ni “kiwor.” Piny ocido ëka piny oru—manön ninö më acël.

⁶ Cë Obanga okobo ni, “Ëk gin n'öpëdhërë obed na tye i dyere pii na poko pii ki i kom pii.”

⁷ Obanga ocweo gin n'öpëdhërë na poko pii na tye piny ki i kom pii na tye malö. Ëka obedo ni kömanön.

⁸ Obanga öcakö nyïng gin n'öpëdhërë na poko pii ni “polo.” Piny ocido ëka piny oru—manön ninö më ariö.

⁹ Cë Obanga okobo ni, “Ëk pii na tye i thë polo ögürë kanya acël i kabedo acël ëk ngöm n'öthwö onen.” Ëka obedo ni kömanön.

¹⁰ Obanga öcakö nyïng ngöm n'öthwö ni “lobo” ëka pii n'ögürë kanya acël öcakö nyïngë ni “nam.” Ëka Obanga önënö onwongo ni bër.

¹¹ Cë Obanga okobo ni, “Ëk gin na mar otuu i wi lobo: gin n'ëpidhö na nyakö nyig-gi ëka yen na tye i lobo na nyakö nyig-gi na kodhi tye ië, na lübërë ki kothgi.” Ëka obedo ni kömanön.

¹² Gin na mar öcakö tuu i wi lobo: gin n'ëpidhö na nyakö nyig-gi na lübërë ki kothgi ëka yen na nyakö nyig-gi na kodhi tye ië na lübërë ki kothgi. Ëka Obanga önënö onwongo ni bër.

¹³ Piny ocido ëka piny oru—manön ninö më adek.

¹⁴ Cë Obanga okobo ni, “Ëk jami na miö tar obed na tye i wi polo më poko kiceng ki i kom kiwor, ëk gin obed na calö anyuth më poko karë, ninö ëka mwaka,

¹⁵ ëk obed gini tar na ryëny ki i wi polo më mënyö wi lobo.” Ëka obedo ni kömanön.

16 Obanga ocweo jami ariö na thwon na ryëny—mana thwönë më löönö kiceng, ëka mana tidi më löönö kiwor. Ën thon oketho cër.

17 Obanga okethogî i wi polo më mënyö lobo,

18 më löönö kiceng ëka kiwor, ëka më poko tar kî i kom piny na cöl. Ëka Obanga önënö onwongo nî bër.

19 Piny ocido ëka piny oru—manön nînö më angwën.

20 Cë Obanga okobo nî, “Ëk gin na kwö opong i pii më nam, ëka winy öngwëc gini malö i wi polo.”

21 Obanga ocweo leeni na thwon më nam, gin na kwö kibëc na bedo i nam, na lübërë kî kothgî, ëka kî winy na bwomgî tye na lübërë kî kothgî. Ëka Obanga önënö onwongo nî bër.

22 Obanga ömïögî gum ëka okobo nî, “Nywöl ïnya unu, ipong unu i pii na tye i nam, ëka winy thon önya i wi lobo.”

23 Piny ocido ëka piny oru—manön nînö më abic.

24 Cë Obanga okobo nî, “Ëk gin na kwö obed tye i wi lobo na lübërë kî kothgî: leeni më pacö, leeni na wotho i wi ngöm kî korgî, ëka leeni më thim, acëläcël kî kothë.” Ëka obedo nî kömanön.

25 Obanga ocweo leeni më thim na lübërë kî kothgî, leeni më pacö na lübërë kî kothgî, ëka leeni na wotho i wi ngöm kî korgî na lübërë kî kothgî. Ëka Obanga önënö onwongo nî bër.

26 Cë Obanga okobo nî, “Eru ecweu dhanö na cal kî onu, ëka ëmïgî ölöö rëc më i nam, winy na ngwëcö kî malö, leeni më pacö, wi lobo thükül, ëka leeni na wotho i wi ngöm kî korgî.”

27 Cë Obanga ocweo dhanö i cal mërë kikokome, Obanga ocweogî i cal mërë, ocweo ëcwö ëka dhakö.

28 Obanga ömïögî gum ëka okobo nî, “Nywöl ïnya unu, ipong unu lobo ëka ilöö unu. Löö unu rëc na tye i nam, winy na ngwëcö kî malö, ëka gin na kwö kibëc na wotho i wi ngöm.”

29 Cë Obanga okobo nî, “An amïöwu kodhi kibëc më wi lobo thükül na nyakö nyig-gî ëka yen kibëc na nyakö nyig-gî na kodhi tye i igî. Un ibino camögî.

30 Ëka leeni kibëc më thim, winy kibëc na ngwëcö malö, leeni kibëc na wotho i wi ngöm—jami kibëc na yweo na kwö tye i komgî—an amïö jami kibëc na mar më acamağî.” Ëka obedo nî kömanön.

31 Obanga önënö jami kibëc na ën ocweo, ëka onwongo nî bër rwök. Piny ocido ëka piny oru—manön nînö më abicël.

2

1 Cë Obanga otyeko cweno polo ëka lobo kî jami kibëc na tye ië.

2 Ì nînö më abirö, Obanga onwongo otyeko tic mërë na ën obedo ka timö, ëka oyweo kî i kom tic mërë kibëc.

3 Ëka Obanga ömïö gum i kom nînö më abirö cë ömïö ödökö na leng, piën i nînö nön ën oyweo kî i kom tic mërë kibëc më cwec na ën otio.

Adam ëka Eba

4 Man ënë kite na polo ëka lobo öcakërë kodë i karë n'ecweogî.

Ì karë na Rwoth Obanga ocweo lobo ëka polo—

⁵ yath mörö më thim onwongo bara tye i wi lobo ëka kit lum mörö më thim onwongo bara otuu, piën Rwoth Obanga onwongo bara ömïö köth ocwe i wi lobo ëka dhanö mörö onwongo ope na myero opur ngöm,

⁶ ëntö pii öcakö cwer ki i ngöm i wi lobo ëka obido wi ngöm kibëc—

⁷ cë Rwoth Obanga ocweo dhanö ki i apua më ngöm, öküdhö yamö më kwö i ume, ëka dhanö ödökö gin na kwö.

⁸ Rwoth Obanga oketho pwodho i Eden, ki kukidë, ëka oketho dhanö na ën ocweo kunön.

⁹ Ëka Rwoth Obanga oketho koth yen kibëc më tuu ki i ngöm—yen n'onwongo bër ki i wang jö ëka bër më acama. Yath më kwö ëka yath më ngeo gin na bër ëka gin na rac onwongo tye i dyere pwodho.

¹⁰ Kulo onwongo molo yaa ki i Eden na kelo pii i pwodho, ëka ki kany nön pokere i kulo angwën.

¹¹ Nyïng kulo më acël ënë Picon, ën möl rimo lobo Kabila kibëc, kanya gol nwrongere ië.

¹² (Gol më lobo nön bër; odok yath n'ecwodo ni bedola ëka kite na welgi tøk n'ecwodo ni onik tye thon kunön.)

¹³ Nyïng kulo më ariö ënë Gikon, ën möl rimo lobo Kuc kibëc.

¹⁴ Nyïng kulo më adek ënë Tigiric, ën möl dök yo kukidë Aciria. Ëka kulo më angwën ënë Euparate.

¹⁵ Rwoth Obanga ökwanyö dhanö cë oketho i pwodho më Eden ëk ën opur ëka ögwöki.

¹⁶ Ëka Rwoth Obanga öcïkö dhanö ni, “In itwëro camö nyig yath mörö kékën na tye i pwodho,

¹⁷ ëntö yath më ngeo gin na bër ëka gin na rac, in myero kür icam, piën i nïnö na in ibino camö nyig yath nön, ënë in ibino thöö ködë.”

¹⁸ Cë Rwoth Obanga dökï okobo ni, “Ba bër ni dhanö myero obed kënë. Pi manön, an abino cweno ngat na könyö ën n'opore pïrë.”

¹⁹ Cë Rwoth Obanga onwongo dong ocweo leeni më thim kibëc ki kom ngöm ëka wïny kibëc na ngwëcö ki malö. Ën okelogi both dhanö ëk önën kite na myero öcak ki nyïng-gi ködë, ëka nyïng mörö na dhanö öcakö ki gin na kwö acëlacël, manön dökö nyïngë.

²⁰ Dhanö öcakö nyïng leeni më pacö kibëc, wïny na ngwëcö ki malö ëka leeni më thim kibëc.

Ëntö ngat na myero ököny Adam n'opore pïrë onwongo pod ope.

²¹ Cë Rwoth Obanga ömïö nïnö ömakö wang dhanö rwök, i karë na ën tye ka nïnö, Obanga ökwanyö cogo lak nget dhanö acël ëka ömwönö kakarë ki ringo.

²² Cë Rwoth Obanga ocweo dhakö ki i kom cogo lak nget na ën ökwanyö ki i kom dhanö, ëka okelo dhakö both dhanö.

²³ Cë Dhanö okobo ni,

“Man ënë cogo më cogona
ëka ringo më ringo koma,
ebino cwodo ën ni ‘dhakö,’

piën ëkwanyö ën ki i kom dhanö.”

²⁴ Pi tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mërë ëka aya mërë cë rïbërë ki dhakö mërë ëka jö ariö bino dökö kom acël.

²⁵ I karë nön ëcwö ki dhakö mërë onwongo tye gïni kotula ëka lewic onwongo ba makögi.

3

Acaki mẽ bal

1 Thwol onwongo obedo lee na ryëk n'obedo jö ököra kī kin leeni mẽ thim na Rwoth Obanga onwongo ocweo. Ī nīnō mōrō acēl, thwol obino cē okobo both dhakō nī, “Adyer Obanga okobo nī, ‘Un myero kūr ĩcam nyig yath mōrō kēkēn kī ĩ pwodho?’”

2 Dhakō okobo both thwol nī, “Wan ëtwērō camō nyig yen kībēc na tye ĩ pwodho,

3 ëntō Obanga okobo nī, ‘Kūr ĩcam unu nyig yath na tye ĩ dyere pwodho, ëka kūr igud unu; ka ĩcamō unu, ibino unu thōō.’”

4 Ēntō thwol okobo both dhakō nī, “Adyer un ba ibino thōō.

5 Piën Obanga ngeo nī ka ĩcamō unu, wangwu bino yabērē, ëka ibino bedo unu calō Obanga, nakun ingeo unu gin na bër ëka gin na rac.”

6 Ī karē na dhakō önēnō nī nyig yath onwongo bër mẽ acama, nen na bër kī ĩ wang jö ëka thon twērō miō ryëkō, dhakō öpüdō ëka öcamō. Ēn thon ömiō nökēnē both cwörē n'onwongo tye kōdē kanya acēl cē öcamō.

7 Cē gin jö ariō kībēc wang-gī öyabērē ökō, ëka ongeo gīnī nī etye gīnī kotula, gin öcakō kwönō pot ölam kanya acēl mẽ umo komgī.

8 Cē gin owinyo Rwoth Obanga ka tye ka woth ĩ pwodho ĩ caa na pīny okwe, ëka opono gīnī ökō kī both Rwoth Obanga ĩ kin yen na tye ĩ pwodho.

9 Ēntō Rwoth Obanga ocwodo Adam nī, “In itye kwene?”

10 Dhanō ögamō nī, “An awinyo ka in itye ka woth ĩ pwodho ëka an abedo na lwor piën onwongo atye kotula, cē an apono.”

11 Ēka Rwoth Obanga okobo nī, “Nga n'okobo nī in itye kotula? In ĩcamō nyig yath na an acikō nī kūr ĩcam?”

12 Dhanō okobo nī, “Dhakō na in ĩmiō botha ënē ömia nyig yath ëka acamō.”

13 Cē Rwoth Obanga openyo dhakō nī, “Ngö ene na in ĩtimō?”

Dhakō ögamō nī, “Thwol öbwōla ëka acamō.”

14 Rwoth Obanga okobo both thwol nī, “Piën in ĩtimō man, “In elami na löö kī kin leeni mẽ pacō kībēc,

ëka leeni mẽ thim kībēc!

In ibino ywari kī ĩi

ëka ibino camō apua ĩ karē mẽ kwōni kībēc.

15 An abino ketho adagē

ĩ kin in ëka dhakō,

ëka ĩ kin ëkwaëni ëka ëkwaë mērē,

akwarē bino göönō wi,

ëka in ibino tongo opunye.”

16 Cē ën okobo both dhakō nī,

“An abino mēdō arem na thwōnē rwök ĩ karē mẽ nywöl;

in ibino nywölö ëthīnō k'arem.

Mitini bino bedo ĩ kom cwori,

ëka ën bino löönōni.”

17 Ēka okobo both Adam nī, “Piën in iwinyo köp ka dhakōni ëka ĩcamō nyig yath n'onwongo aciki nī, ‘In myero kūr ĩcam,’

“Ēlamō ngöm ökō piri

ibino tic na tēk k'arem ëka ibino cem

pī karē mẽ kwōni kībēc.

18 Ngöm bino cęgö okudhi ëka öcöcök,

ëntō in ibino camō ngwedo mẽ thim.

¹⁹ In ibino camö cem
     kĩ kwok na cwer kĩ i terinyimi,
 naka ka ibino dök i ngöm,
     kite na yam ekwanyĩ kĩ i apua,
 piën in ibedo apua,
     ëka ibino dök i apua.”

²⁰ Adam öcakö nyïng dhakö mërë Eba, piën ën bino dökö aya ka jö na kwö kibëc.

²¹ Rwoth Obanga öyübö lör lee, ömiö both Adam ëka dhakö mërë cë oruko gĩni.

²² Ëka Rwoth Obanga okobo nĩ, “Dhanö dong ödökö ngat na cal kĩ onu, nakun ngeo poko gin na bër ëka gin na rac. Kür dökĩ ëmiï öryë cingë më püdö nyig yath më kwö ëka öcam cë ökwö pĩ naka naka.”

²³ Pĩ manön Rwoth Obanga öryëmögi ökö kĩ i pwodho më Eden më cidhö puro ngöm na yam ëkwanyö ën kĩ ië.

²⁴ Kinge na dong öryëmö dhanö ökö, ën oketho cerubim yo kukidë më pwodho më Eden. Ëka oketho pala abadë na lyël mac, wirë tungi ëka tungi, më gwökö yoo na cidhö yo yath më kwö.

4

Kain ëka Abel

¹ Adam obedo kĩ dhakö mërë Eba, cë öyac ëka önywölö Kain, nakun kobo nĩ, “Rwoth ökönya ömiö anwongo athin n'ëcwö.”

² Kinge ën önywölö ömĩn mërë Abel.

Abel ödökö akwath, ëka Kain ödökö apur pwodho.

³ Kinge karë mörö, Kain okelo cem mörö kĩ i pwodho mërë ömiö both Rwoth na calö mĩc.

⁴ Ëntö Abel okelo ëthĩn rom mërë n'obedo kaö kĩ dwologĩ. Rwoth cwinye obedo na yom i kom Abel ëka oyeo mĩc mërë,

⁵ Ëntö Rwoth ba oyeo Kain kĩ mĩc mërë. Cë man ömiö Kain ökëcö na cwinye ba yom.

⁶ Cë Rwoth openyo Kain nĩ, “Pĩngö in ikëcö? Pĩngö cwinyi ba yom?”

⁷ Ka in itĩmö gin na tye atĩr, ba ebino yeeno? Ëntö ka in ba itĩmö gin na tye atĩr, bal buto i dholokek na calö lee na ger më kürö nekoni, ëntö in myero ilöö ën.”

⁸ Kain okobo both ömĩn mërë Abel nĩ, “Ërö ëcidhi i pwodho.” Ëka i karë na gĩn tye i pwodho, Kain öcakö lwëny i kom ömĩn mërë Abel ëka oneko ökö.

⁹ Cë Rwoth okobo both Kain nĩ, “Omeru Abel tye kwene?”

Ën ögamö nĩ, “An ba angeo, an abedo ngat na gwökö ömëra?”

¹⁰ Rwoth okobo both Kain nĩ, “Ngö na in itĩmö? Winy kany! Remo k'omeru tye ka kok botha kĩ i ngöm.

¹¹ Kobedi dong elami ëka eryemi ökö kĩ i ngöm, n'ongamo dhögë më madhö remo k'omeru na in iönyö.

¹² Ngöm ba dök bino cëgö cem nini ka ipuro. In ibino bedo ngat na lathö alatha na parë ope wi lobo.”

¹³ Cë Kain okobo both Rwoth nĩ, “Pwod na in imĩa pëk na ba arömö dangö.

¹⁴ Nën! Tin dong itye ka ryëmöna ökö kĩ i pwodho, ëka an ba dök abino nen i nyimi. An abino bedo ngat na lathö alatha i wi lobo, ëka ngat mörö këkën na bino nwongona bino nekona.”

¹⁵ Ēntō Rwoth okobo bothe nī, “Pathī nī kōmanōn, ka ngat mōrō oneko Kain, ebino cūlō kwor i kome wang abīrō.” Cē Rwoth oketho alama i kom Kain ēk ka ngat mōrō onwongo ēn kūr oneki.

¹⁶ Kain ōya ōkō kī i nyim Rwoth cē ōcīdhō obedo i lobo Nod na tye kukīdē mē Eden.

¹⁷ Kain obedo kī dhakō mērē, ēka ōyac cē ōnywölō Enoka. Kain ōgērō pacō na dit ēka ōcakō kī nyīng wode Enoka.

¹⁸ Enoka ōnywölō Irad, Irad ōnywölō Mekujael, Mekujael ōnywölō Metuacael, ēka Metuacael ōnywölō Lamek.

¹⁹ Lamek ōnyōmō mon ariō, acēl nyīngē Ada ēka nōkēnē ca nyīngē Jila.

²⁰ Ada ōnywölō Jabal, ēn onwongo obedo kwarō ka jō na bedo gīnī i kēma ēka gwōkō leeni mē pacō.

²¹ Ōmīn mērē nyīngē onwongo ecwodo nī Jubal, ēn onwongo obedo kwarō ka jō kībēc na gōō adungu ēka kūdhō oletu.

²² Jila thon ōnywölō wode, Tubal Kain, na ēnē obedo athedh jami mē tic kībēc mē mola ēka nywenyo. Amīn Tubal Kain onwongo ecwodo nī Naama.

²³ I nīnō mōrō acēl, Lamek okobo both mon mērē nī,

“Winya unu,
un mon-na, winy unu kōpna.
An aneko dhanō n'ōmīa ret,
aneko awobi pī wanōna.

²⁴ Ka ebino cūlō kwor ka Kain wang abīrō,
cē mē ka Lamek bino bedo wang pyer abīrō wie abīrō.”

²⁵ Adam obedo kī dhakō mērē dōkī, ēka ōnywölō wode cē ōcakō nyīngē Ceth, nakun kobo nī, “Obanga ōmīa athūn nōkēnē dōkī n'oleo kakar Abel na Kain oneko.”

²⁶ Ceth thon ōnywölō wode ēka ōcakō nyīngē Enoc.

I karē nōn jīi ōcakō wōrō Rwoth nakun etio kī nyīngē.

5

Ēkwaē k'Adam

¹ Man ēnē cōc na nyutho ēkwaē k'Adam.

I karē n'Obanga ocweo dhanō, ēn ocweo na cal kōdē.

² Ēn ocweogī ēcwō ēka dhakō cē ōmīōgī gum. Ēka i karē na ēn ocweogī, ōcakō nyīng-gī “Dhanō.”*

³ I karē na dong Adam obedo i wi lobo pī mwaka 130, ēn ōnywölō wode na cal kōdē kikokome, ēka ōcakō nyīngē Ceth.

⁴ Kinge na dong ēnywölō Ceth, Adam obedo i wi lobo pī mwaka 800 nakun onwongo ōnywölō awope nōkēnē ēka anyira.

⁵ Adam obedo i wi lobo pī mwaka 930 kībēc ēka ōthōō.

⁶ I karē na dong Ceth obedo i wi lobo pī mwaka 105, ēn obino ōnywölō Enoc.

⁷ Ēka kinge na ēn dong ōnywölō Enoc, Ceth obedo i wi lobo pī mwaka 807 nakun onwongo ōnywölō awope nōkēnē ēka anyira.

⁸ Ceth obedo i wi lobo pī mwaka 912 kībēc ēka ōthōō.

⁹ I karē na dong Enoc obedo i wi lobo pī mwaka 90, ēn obino ōnywölō Kenan.

¹⁰ Ēka kinge na ēn dong ōnywölō Kenan, Enoc obino obedo i wi lobo pī mwaka 815 nakun ōnywölō awope nōkēnē ēka anyira.

* **5:2 Dhanō** kī lēb Iburu gōnyō nī Adam.

11 Enoc obino obedo i wi lobo pi mwaka 905 kibēc ēka ōthōō.

12 I karē na dong Kenan obedo i wi lobo pi mwaka 70, ēn obino ōnywōlō Malalel.

13 Ēka i karē na ēn dong ōnywōlō Malalel, Kenan obino obedo i wi lobo pi mwaka 840 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ēka anyira.

14 Kenan obino obedo i wi lobo pi mwaka 910 kibēc ēka ōthōō.

15 I karē na dong Malalel obedo i wi lobo pi mwaka 65, ēn obino ōnywōlō Jared.

16 Ēka kinge na ēn dong ōnywōlō Jared, Malalel obino obedo i wi lobo pi mwaka 830 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ēka anyira.

17 Malalel obino obedo i wi lobo pi mwaka 895 kibēc ēka ōthōō.

18 I karē na dong Jared obedo i wi lobo pi mwaka 162, ēn obino ōnywōlō Enoka.

19 Ēka i karē na ēn dong ōnywōlō Enoka, Jared obino obedo i wi lobo pi mwaka 800 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ēka anyira.

20 Jared obino obedo i wi lobo pi mwaka 962 kibēc ēka ōthōō.

21 I karē na dong Enoka obedo i wi lobo pi mwaka 65, ēn obino ōnywōlō Methucela.

22 Ēka kinge na ēn dong ōnywōlō Methucela, Enoka obino ōkwō i nyim Obanga i yoo n'opore pi mwaka 300 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ēka anyira.

23 Enoka obino obedo i wi lobo pi mwaka 365 kibēc.

24 Enoka ōkwō i nyim Obanga i yoo n'opore ēka obino orwenyo, piēn Obanga otero ēn ōkō.

25 I karē na dong Methucela obedo i wi lobo pi mwaka 187, ēn obino ōnywōlō Lamek.

26 Ēka kinge na ēn dong ōnywōlō Lamek, Methucela obino obedo i wi lobo pi mwaka 782 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ēka anyira.

27 Methucela obino obedo i wi lobo pi mwaka 969 kibēc ēka ōthōō.

28 I karē na dong Lamek obedo i wi lobo pi mwaka 182, ēn obino ōnywōlō wode.

29 Cē ōcakō nyīngē Noa† ēka okobo nī, “Ēn bino kelo nīwa yweo kī i tic mē cīngwa na wan eyelere iē i kom ngōm na Rwoth ōlamō.”

30 Kinge na dong ōnywōlō Noa, Lamek obino obedo i wi lobo pi mwaka 595 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ēka anyira.

31 Lamek obino obedo i wi lobo pi mwaka 777 ēka ōthōō.

32 Kinge na dong Noa tye kī mwaka 500, ēn obino ōnywōlō Cem, Kam ēka Yapec.

6

Abwal pii

1 I karē na dhanō ōcakō nya i wi lobo ēka ōnywōlō gīnī anyira,

2 awope k'Obanga ōnēnō nī anyira ka dhanō bēcō, ēka ōcakō gīnī nyōmō mōkō kī i kin-gī na gīn ōyērō.

3 Cē Rwoth okobo nī, “Tipona ba bino bedo i kom dhanō pi naka naka, piēn ēn obedo kom na thōō, nīnō mē kwōgī bino bedo mwaka 120 kēkēn.”

† 5:29 **Noa** kī lēb Iburu gōnyō nī yweo.

4 Jö Nepili* onwongo tye gini i wi lobo i karë nonu—ëka kinge—i karë n'awope k'Obanga obedo gini k'anyira ka dhanö ëka önywölö ködgi ëthinö. Gin ënë onwongo jö na tük i karë na cön, ëka jö na ngere.

5 Rwoth önënö ni bal ka jö na tye i wi lobo ödökö na thwönë rwök, ëka thama më cwinygi kibëc opong më timö gin na reco këkën i karë kibëc.

6 Rwoth cwinye ba obedo na yom pi cweno dhanö i wi lobo, cë cwinye ocwer rwök.

7 Eka Rwoth okobo ni, “Abino tyeko dhanö na yam acweo i wi lobo—dhanö ëka leeni, ëka gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm, ëka winy na ngwëcö ki malö—piën cwinya ba yom ni acweogi.”

8 Entö Rwoth onwongo tye ki cwiny na bër i kom Noa.

9 Man ënë ëkwaë ka Noa.

Noa onwongo obedo dhanö na kite atir abonge bal mörö ki i kin jii i karë mërë, ëka obedo kwö i nyim Obanga i yoo n'opore.

10 Noa onwongo tye ka awope mërë adek: Cem, Kam ëka Yapac.

11 Lobo onwongo öbal ökö ki i nyim Obanga ëka opong ki tim më gero.

12 Obanga önënö kite na lobo öbal ködë, piën jö kibëc na tye i wi lobo onwongo öbalö kwögi ökö.

13 Cë Obanga okobo both Noa ni, “An amoko thamana më tyeko gin na kwö kibëc na tye i wi lobo, piën gin ömiö lobo opong ki tim më gero. An abino tyekogi ökö kanya acël ëka ki wi lobo.

14 Pi manön yüb dong yeya ki bao më yath caiprac; pok ië na papath, ëka ipu ië ëka kungee k'odok lam.

15 Man ënë kite na myero in iyüb ködë: Bor ka yeya myero obed mita 135, lac mërë mita 22 ëka bor mërë yo malö myero obed mita 13.

16 Gër wi yeya ëka ityek ökö nakun iwëkö malö mërë dong nucu mita. Keth dholokek i kom yeya kucël ëka ipok ië kör adek—piny, dyere ëka malö.

17 An abino kelo abwal pii i wi lobo më tyeko gin na kwö kibëc na tye i thë polo, gin n'ecweo kibëc na tye ki kwö i komgi. Gin na kibëc na tye i wi lobo bino thöö ökö.

18 Entö an abino ketho cükërena kodi, ëka in ibino dönyö i yeya—in ëka awopeni, dhaköni ëka mon k'awopeni.

19 In myero ikel i yeya jami kibëc na kwö ka arïö arïö, lee n'obedo ëcwö ëka lee n'obedo dhakö, ëk obed gini na kwö kanya acël kodi.

20 Koth winy na papath arïö ëcwö ki dhakö, koth leeni na papath arïö ëcwö ki dhakö ëka gin n'ecweo kibëc na wotho i wi ngöm bino gini bino bothi ëk igwöki obed na kwö.

21 Ter koth cem na papath më acama ëk igwöki më acamani ëka pi leeni kibëc.”

22 Noa ötimö gin na kibëc kite n'Obanga öciko ën ködë.

7

1 Cë Rwoth okobo both Noa ni, “Cidh i öd yeya, in ëka jö më odi kibëc, piën an anwongo ni in ënë kiteni atir ki i kin rok më karë ni.

2 Ter koth leeni n'ëcamö abirö ka arïö arïö, lee n'obedo ëcwö ëka lee n'obedo dhakö, ëka koth leeni na ba ëcamö ka arïö arïö, lee n'obedo ëcwö ëka lee n'obedo dhakö,

3 ëka thon koth winy abirö, winyü n'obedo ëcwö ëka winyü n'obedo dhakö, më gwökö kothgi bedo na kwö i wi lobo kibëc.

* 6:4 Nepili Gönyö ni jö na boco.

⁴ Cakërë kobedini kinge nīnō abīrō, an abino mīō kōth cwe ī wi lobo pī nīnō pyer angwēn kiceng ēka kiwor, ēka an abino tyeko gin na kwō kibēc na tye ī wi lobo na an acweo.”

⁵ Ēka Noa ōtīmō gin na kibēc na Rwoth ōcīkō ēn mē tīmō.

⁶ Noa onwongo dong tye kī mwaka 600 ī karē n'abwal pii opong ī wi lobo.

⁷ Ēka Noa, awope mērē, dhakō mērē ēka mon k'awope mērē ōdōnyō gīnī ī yeya mē bwōth kī ī abwal pii.

⁸ Leeni n'ēcamō ēka leeni na ba ēcamō ka arīō arīō, wīny ēka gin n'ecweo kibēc na wotho ī wi ngōm,

⁹ n'obedo ēcwō ēka n'obedo dhakō obino gīnī both Noa ēka ōdōnyō gīnī ī yeya, kite n'Obanga ōcīkō Noa kōdē.

¹⁰ Ēka kinge nīnō abīrō abwal pii opong ī wi lobo.

¹¹ Ī mwaka 600 mē kwō ka Noa, ī nīnō dwe apar abīrō mē dwe mē arīō—ī nīnō nōn wang pii kibēc omwoc ēka polo thon ōyabērē.

¹² Ēka kōth ocwee ī wi lobo pī nīnō pyer angwēn, kiceng ēka kiwor.

¹³ Ī nīnō nōn kikokome Noa ēka awope mērē, Cem, Kam ēka Yapec, kanya acēl kī dhakō mērē ēka mon k'awope mērē adek, ōdōnyō gīnī ī yeya.

¹⁴ Gīn ōdōnyō kanya acēl kī leeni mē thim kibēc na lūbērē kī kothgī, leeni mē pacō kibēc na lūbērē kī kothgī, gin n'ecweo kibēc na wotho ī wi ngōm na lūbērē kī kothgī ēka wīny kibēc na lūbērē kī kothgī, gin na kibēc na tye kī bwōngī.

¹⁵ Gin n'ecweo kibēc na tye kī yweo mē kwō ī komgī obino gīnī both Noa ēka ōdōnyō gīnī ī ōd yeya ka arīō arīō.

¹⁶ Leeni na papath n'obedo cwō ēka mon, kite n'Obanga ōcīkō ēn kōdē obino ōdōnyō gīnī ī yeya both Noa. Cē Rwoth ogegogī ī ōd yeya.

¹⁷ Kōth obedo cwee ī wi lobo pī nīnō pyer angwēn, ēka abwal pii opong ī wi lobo naka otingo yeya malō kī ī kom lobo.

¹⁸ Kōth ocwee ēka ōmīō pii ōmēdērē rwōk ī wi lobo naka yeya olyero ī wi pii.

¹⁹ Kōth ocwee rwōk ī wi lobo naka ōmīō pii oumo kite na boco kibēc na tye ī thē polo.

²⁰ Kōth ōmēdērē kī cwee ī wi lobo naka pii ōmwōnyō wi kite na kadhō puti pyer arīō.

²¹ Gin mōrō kēkēn na kwō n'onwongo wotho ī wi lobo—wīny, leeni mē pacō, leeni mē thim, gin n'ecweo kibēc na wotho ī wi ngōm ēka kī jī kibēc ōthōō gīnī ōkō.

²² Gin na kibēc na tye ī wi ngōm n'onwongo tye kī yweo mē kwō ī kome ōthōō ōkō.

²³ Gin na kwō kibēc n'onwongo tye ī wi lobo etyekogī ōkō; dhanō, leeni, gin n'ecweo kibēc na wotho ī wi ngōm ēka wīny kibēc na ngwēcō kī malō etyekogī ōkō kī ī wi lobo. Noa ēka jō n'onwongo tye kōdē ī yeya kēkēn ēnē odong.

²⁴ Abwal pii opong ī wi lobo pī nīnō 150.

8

Abwal pii odwon ōkō

¹ Ēntō Obanga opo ī kom Noa kī leeni mē thim kibēc, ēka kī leeni mē pacō n'onwongo tye kanya acēl kōdē ī yeya, ēka ooro yamō ī wi lobo, cē pii ōcakō dwon ōkō.

² Wang pii na thuth kī ī ngōm ēka pii na yaa kī ī polo ocung ōkō, cē kōth kī ī polo ocok ōkō.

³ Pii ōmēdērē mē dwon kī ī wi lobo. Kinge nīnō 150, pii onwongo odwon ōkō.

⁴ Ī nīnō dwe apar abirō mē dwe mē abirō, yeya obino ocung ĩ wi kite mē Ararat.

⁵ Pii ōmēdērē mē dwon naka ĩ dwe mē apar, ēka ĩ nīnō mē acēl mē dwe mē apar, wi kite na boco ōcakō gīnī nen.

⁶ Kinge nīnō pyer angwēn, Noa ōyabō wang derica n'onwongo ēn otuco ĩ kom yeya,

⁷ ēka ooro akūrūk yōkō, cē ōcakō ngwēc, nakun wīrē tungi kī tungi, naka pii ōthwō ōkō kī ĩ wi lobo.

⁸ Cē Noa ooro amam mē nēnō ka pii dong odwon ōkō kī ĩ wi ngōm.

⁹ Ēntō amam ba onwongo kanya myero epye iē, piēn pii onwongo pod tye ĩ wi lobo kibēc. Cē amam ōcakō dōk cen both Noa ĩ yeya. Noa olyao cingē ēka ōgamō amam cē odwongo yo bothe ĩ yeya.

¹⁰ Ēn ōkūrō pī nīnō abirō nōkēnē, ēka dōkī ooro amam yo yōkō kī ĩ yeya.

¹¹ Ī karē n'amam ōdōk bothe ĩ yeya kothyeno, amam onwongo otingo pot yath jeituni na thīc ĩ dhōgē na ēn ōpūdō. Cē Noa ōnīang nī pii dong otyeko dwon ōkō kī ĩ wi lobo. ¹² Cē Noa ōkūrō pī nīnō abirō nōkēnē, ēka dōkī ooro amam, ēntō amam ba dōk odwogo bothe.

¹³ Ī karē na Noa onwongo dong tye kī mwaka 601, ĩ nīnō mē acēl mē dwe mē acēl mē mwaka na nyen, pii onwongo dong odwon ōkō kī ĩ wi lobo. Noa ōcakō pudho wi yeya ōkō, cē ōnēnō nī wi ngōm onwongo ōthwō ōkō.

¹⁴ Ī nīnō dwe pyer ariō wie abirō mē dwe mē ariō, wi lobo kibēc onwongo ōthwō ōkō.

¹⁵ Cē Obanga okobo both Noa nī,

¹⁶ “Donyi yōkō kī ĩ yeya, in ēka dhakōni, awopeni ēka mon-gī.

¹⁷ Kel gin na kwō kibēc na tye gīnī kanya acēl kodi yōkō—wīny, leeni ēka gin na kibēc na wotho gīnī kī korgī ĩ wi ngōm—ēk ōnya gīnī ĩ wi lobo, ōnywōl gīnī ēka ōmēdērē na pol ĩ wi lobo.”

¹⁸ Cē Noa odonyo yōkō, kanya acēl k'awope mērē, dhakō mērē, ēka mon k'awope mērē.

¹⁹ Leeni kibēc, gin na kibēc na wotho kī korgī ĩ wi ngōm, ēka wīny kibēc—gin na kibēc na wotho ĩ wi lobo—odonyo gīnī yōkō kī ĩ yeya, na lūbērē kī kothgī.

²⁰ Cē Noa ōgērō keno tyēr both Rwoth ēka ōkwanyō koth leeni kī wīny n'ēcamōgī, ēka ōtyērō tyēr awanga ĩ wi keno tyēr.

²¹ Rwoth ongweo gin na ngwece kur na yomo cwinye, cē Rwoth okobo kī ĩ cwinye kēnē nī, “An ba dōkī abino lamō lobo pī dhanō, kadī bed thama mē cwinye opong kī bal cakērē kī ĩ karē mē thino mērē. An ba dōkī abino neko gin na kwō kibēc kite na yam atūmō.

²² “Ka lobo pod tye, karē mē cwōc ēka kac, ngīcō ēka lyetho, oro ēka cwīr, kiceng ēka kiwor, ba bino jik na twal.”

9

Cīkērē k'Obanga kī Noa

¹ Cē Obanga ōmīō gum ĩ kom Noa ēka ēthīnō awope mērē nakun kobo bothgī nī, “Nywōl ĩnya unu, ēka ipong unu lobo.

² Leeni kibēc mē thim bino gīnī lworoni, naka thon wīny kibēc na ngwēcō kī malō, gin na wotho gīnī kī korgī ī wi ngōm, ēka kī rēc kibēc na tye ī nam; etyeko miōgī ī cingwu.

³ Gin na kibēc na kwō ēka na wotho, bino bedo cem na mewu. Kite na calō amiō bothwu ngwedo, kobedi dong an amiōwu jami kibēc.

⁴ “Ēntō kūr icam unu ringo na remo pod tye iē, piēn remo obedo kwō mērē.

⁵ Ēka ka ēōnyō remowu, an abino miō pwod both lee mōrō kēkēn. Ēka both dhanō acēlacēl thon, an abino miō pwod pī kwō k'awodhe.

⁶ “Ka ngat mōrō oōnyō remo ka dhanō,
dhanō thon bino ōnyō remo mērē;

piēn Obanga ocweo dhanō
ī cal mērē.

⁷ Ēntō pī un, nywōl unu, mēdērē unu na pōl, ēka īnya unu ī wi lobo.”

⁸ Cē Obanga okobo both Noa ēka awope mērē nī,

⁹ “Nēn! An amoko cīkērēna kodwu ēka k'ēkwaēwu na bino lūbō kōrwu

¹⁰ kī gin na kwō kibēc n'onwongo tye gīnī kodwu—wīny, leeni mē pacō ēka kī leeni mē thim kibēc, gin na kibēc n'odonyo yōkō kī ī yeya kodwu—kī gin na kwō kibēc na tye ī wi lobo.

¹¹ An amoko cīkērēna kodwu nī abwal pii ba dōkī bino neko gin na kwō; abwal pii ba dōkī bino bedo na tye mē tyeko wi lobo.”

¹² Ēka Obanga okobo nī, “Man ēnē anyuth mē cīkērēna na an aketho ī kin an kodwu ēka kī gin na kwō kibēc na tye kodwu, cīkērē na bino bedo na twal ī rok kibēc.

¹³ An aketho lūth kōth na mēga ī edou, ēka bino bedo anyuth mē cīkērēna ī kin an ēka kī wi lobo.

¹⁴ Ka an akelo edou ī wi lobo ēka lūth kōth orire ī edou,

¹⁵ an abino po ī kom cīkērēna na tye ī kin an kodwu ēka kī gin na kwō kibēc kī kothgī. Abwal pii ba dōkī bino bedo na tye mē tyeko gin na kwō kibēc.

¹⁶ Ka lūth kōth orire ī edou, an abino nēnō, cē abino po ī kom cīkērē na ba jik ī kin Obanga ēka koth gin na kwō kibēc na tye ī wi lobo.”

¹⁷ Cē Obanga okobo both Noa nī, “Man ēnē anyuth mē cīkērē na an aketho ī kin an kī gin na kwō kibēc na tye ī wi lobo.”

Awope ka Noa

¹⁸ Awope ka Noa n'odonyo gīnī kī ī yeya ēnē Cem, Kam ēka Yapec. (Kam ēnē obedo apap ka Kanaan.)

¹⁹ Man ēnē awope adek ka Noa, ēka kī ī kin-gī ēnē jō n'obino ōkēth gīnī ī wi lobo thūkūl.

²⁰ Kinge abwal pii, Noa obino ōdōkō apur ēka opuro pwodho ōlōk.

²¹ I nīnō mōrō acēl ēn ōmadhō kōngō ōlōk cē ōmēr ōkō, ēka obuto kotula ī ōd kēma mērē.

²² I karē na Kam, apap ka Kanaan, ōnēnō apap mērē na tye kotula, ēn ōcīdhō okobo both omego mērē n'onwongo tye gīnī yōkō.

²³ Cē Cem ēka Yapec otero gīnī bōngū cūka n'otingo ī wi baagī, cē ōcakō woth gīnī ayongec, ēka oumo gīnī kom apapgī n'onwongo tye kotula. Terinyimgī onwongo nēnō yo kanya path, naka ba dōk ōnēnō gīnī kom apapgī n'onwongo tye kotula.

²⁴ I karē na Noa oco kī ī wang nīnō na kōngō ōlōk dong othum ōkō kī ī wie, cē opo ī kom gin na wode na tīdī ōtīmō ī kome,

²⁵ ēn okobo nī,

“Cen obed ī kom Kanaan!

Ën obed opii na rwöm mërë tidi
i kin opii k'omëgo mërë.”

²⁶ Ën thon okobo ni,
“Pak obed both Rwoth, Obanga ka Cem!
Ëk Kanaan obed opii mërë.

²⁷ Ëk Obanga ömii wang lobo ka Yapec obed na lac
ëk Yapec obed i këma ka Cem
ëka Kanaan obed opii mërë.”

²⁸ Kinge n'abwal pii opong i wi lobo, Noa obedo i wi lobo pi mwaka 350.

²⁹ Noa obino obedo i wi lobo pi mwaka 950, cë dong öthöo.

10

Ëkwaë ka Noa

¹ Man ënë cöc na nyutho ëkwaë ka Cem, Kam ëka Yapec awope ka Noa
n'obino önywölö gini ëthinö na pol kinge abwal pii.

Ëkwaë ka Yapec

² Awope ka Yapec gin ene:
Gomer, Magog, Madai, Jaban, Tubal, Mecak ëka Tirac.

³ Awope ka Gomer gin ene:
Acikenaj, Ripat ëka Togarma.

⁴ Awope ka Jaban gin ene:
Elica, Tarcic, Kitim, ëka Rodanim.

⁵ Jö na tye i dhö nam opokere gini ökö ki i kom jö nön. Man ënë ëkwaë ka
Yapec ki lobogi, nakun ngat acëlacël twakö lëbgi, na calö kakagi ki rokgi tye
ködë.

Ëkwaë ka Kam

⁶ Awope ka Kam gin ene:
Kuc, Ejip, Put ëka Kanaan.

⁷ Awope ka Kuc gin ene:
Ceba, Kabila, Cabta, Raama ëka Cabteca.

Awope ka Raama gin ene:
Ceba ëka Dedan.

⁸ Kuc onwongo obedo apap ka Nimrod, n'öcakö bedo alwëny na tük ki i wi
lobo.

⁹ Ën onwongo obedo thwön adwar na tük i nyim Rwoth, ënë ömïö ekobo ni,
“Calö Nimrod n'obedo thwön adwar na tük i nyim Rwoth.”

¹⁰ Acaki më löc mërë onwongo obedo i Babel, Erek, Akad ëka Kalne, na tye
i lobo Cinar.

¹¹ Cakërë ki i lobo nön, ën öcïdhö naka i Aciria, kanya ën ögërö ië Ninebe,
Rekobot Ir, Kala,

¹² ëka Recen, n'obedo kabedo na tye i kin Ninebe ki Kala, manön ënë pacö
na dit.

¹³ Ejip* onwongo obedo apap ka jö Lud,† jö Anam, jö Leab, jö Naptuk,

¹⁴ jö Patruc, ëka jö Kacluk (man ënë kaka na Pilicitain öya gini ki ië) ëka jö
Kaptor.

¹⁵ Kanaan onwongo obedo apap ka
Cidon athin kaö mërë, ëka jö Kit,

¹⁶ jö Jebuc, jö Amor, jö Girgac,

* **10:13 Ejip** onwongo thon ecwodo ni Micraim. † **10:13 Jö Lud** obedo jö Lidia.

¹⁷ jö Kibi, jö Arka, jö Cin,

¹⁸ jö Abad, jö Jemar, ëka jö Kamat.

Kinge, kaka ka jö Kanaan ökëth gîni ökö.

¹⁹ Wang lobo ka jö Kanaan öcakërë kî i Cidon odok ködë yo kutung Gerar, më thuno ködë naka i Gaja, ëka dök ködë yo Codom, Gomora, Adma ëka Jeboim më thuno ködë naka yo Laca.

²⁰ Man ënë awope ka Kam na lübërë kî kakagî ëka lëbgî, i kabedogî ëka i rokgî.

Jö Cemiti

²¹ Cem ömîn Yapeç na dit obino önywölö awope thon, Cem ënë onwongo obedo kwarö k'awope ka Eber kibëc.

²² Awope ka Cem gîn ene:

Elam, Acur, Arpakcad, Lud ëka Aram.

²³ Awope ka Aram gîn ene:

Uj, Kul, Geter ëka Mac.

²⁴ Arpakcad onwongo obedo apap ka Cela,

ëka Cela onwongo obedo apap ka Eber.

²⁵ Eber obino önywölö awope ariö:

Ngat acël ebino ëcakö nyîngë Peleg, piën i karë mërë ënë jö më lobo obino opokere, ömîn mërë ebino ëcakö nyîngë Yokotan.

²⁶ Yokotan onwongo obedo apap ka

Almodad, Celep, Kajarmabet, Jera,

²⁷ Adoram, Ujal, Dikla,

²⁸ Obal, Abimael, Ceba,

²⁹ Opir, Kabila ëka Jobab. Man ënë onwongo obedo gîni awope ka Yokotan.

³⁰ Lobo na gîn onwongo obedo gîni ië öcakërë kî i Meka, ödök ködë yo kutung Cepar i lobo n'otingere malö na tye yo kukidë.

³¹ Man ënë awope ka Cem, na lübërë kî kakagî ëka lëbgî na tye i lobogî ëka rokgî.

³² Man ënë kaka k'awope ka Noa, na lübërë k'ëkwaëgî, i kin rokgî. Rok öcakö këth i wi lobo thükül kinge abwal pii.

11

Gedo na bor më Babel

¹ Yam cön jö më wi lobo thükül onwongo twakö gîni lëb acël ëka köp acël.

² I karë na jüi öcakö woth nakun ëdök yo kukidë, gîn onwongo kany mörö n'obedo bar i Cinar ëka obedo gîni kunön.

³ Gîn öcakö twak kën-gî nî, "Bin unu, ëk ëgöo birik ëka ëwang na bër." Gîn otio kî birik nakaka kidi, ëka odok lam më mwönö kin-gî.

⁴ Cë gîn dökî okobo nî, "Bin unu, ëk ëgër pacö onu, kî gedo na bor na thuno malö i wi polo, ëk ëmü nyîng onu ongere ëka kür ëkëth ata i wi lobo kibëc."

⁵ Entö Rwoth oidho pîny më nënö pacö ëka gedo na bor na jüi onwongo tye ka gërö.

⁶ Cë Rwoth okobo nî, "Ka gîn na calö jö n'örübërë acël na twakö gîni lëb acël öcakö gîni timö nî kôman, cë gîn mörö na gîn bino yübö më timö ba bino löönögî.

⁷ Bin unu, ëcîdh pîny erurubo lëbgî ëk kür ngat acëlacël öniang i lëb awodhe."

⁸ Cë Rwoth ökëthögî kî kunön i wi lobo thükül, ëka öwëkö gîni gërö pacö nön.

⁹ Manön enë ömïö ëcakö nyîngë nî Babel—piën kany nön enë Rwoth orurubo kî lëb më wi lobo thükül, ëka kî kunön enë Rwoth ökëthögî ködë i wi lobo kibëc.

Ëkwaë ka Cem

¹⁰ Man enë ëkwaë ka Cem.

I karë na Cem onwongo dong tye kî mwaka 100, en önywölö Arpakcad, kinge mwaka ariö n'abwal pii opong ködë i wi lobo.

¹¹ Ëka kinge na en önywölö Arpakcad, Cem obedo i wi lobo pî mwaka 500, ëka en onwongo dong önywölö awope nökënë ëka anyira.

¹² I karë n'Arpakcad obedo i wi lobo pî mwaka 35, en obino önywölö Cela.

¹³ Ëka kinge na en önywölö Cela, Arpakcad obedo i wi lobo pî mwaka 403 ëka en onwongo dong önywölö awope nökënë ëka anyira.

¹⁴ I karë na Cela obedo i wi lobo pî mwaka 30, en önywölö Eber.

¹⁵ Ëka kinge na en önywölö Eber, Cela obedo i wi lobo pî mwaka 403 ëka en onwongo dong önywölö awope nökënë ëka anyira.

¹⁶ I karë n'Eber obedo i wi lobo pî mwaka 34, en önywölö Peleg.

¹⁷ Ëka kinge na en önywölö Peleg, Eber obedo i wi lobo pî mwaka 430 ëka en onwongo dong önywölö awope nökënë ëka anyira.

¹⁸ I karë na Peleg obedo i wi lobo pî mwaka 30, en önywölö Reu.

¹⁹ Ëka kinge na en önywölö Reu, Peleg obedo i wi lobo pî mwaka 209 ëka en onwongo dong önywölö awope nökënë ëka anyira.

²⁰ I karë na Reu obedo i wi lobo pî mwaka 32, en önywölö Cerug.

²¹ Ëka kinge na en önywölö Cerug, Reu obedo i wi lobo pî mwaka 207 ëka en onwongo dong önywölö awope nökënë ëka anyira.

²² I karë na Cerug obedo i wi lobo pî mwaka 30, en önywölö Nakor.

²³ Ëka kinge na en önywölö Nakor, Cerug obedo i wi lobo pî mwaka 200 ëka en onwongo önywölö awope nökënë ëka anyira.

²⁴ I karë na Nakor obedo i wi lobo pî mwaka 29, en önywölö Tera.

²⁵ Ëka kinge na en önywölö Tera, Nakor obedo i wi lobo pî mwaka 119 ëka en onwongo dong önywölö awope nökënë ëka anyira.

²⁶ Kinge na Tera obedo i wi lobo pî mwaka 70, en onwongo dong önywölö Abram, Nakor ëka Aran.

²⁷ Man enë ëkwaë ka Tera.

Tera önywölö Abram, Nakor ëka Aran. Ëka Aran önywölö Lot.

²⁸ I karë na Tera apap k'Aran pod kwö, Aran obino öthöö i Ur n'obedo lobo ka jö Kaldaya.

²⁹ Abram ëka Nakor obino onyomo gîni. Nyîng dhakö k'Abram onwongo ecwodo nî Carai ëka nyîng dhakö ka Nakor onwongo ecwodo nî Milca, en onwongo obedo nyaka Aran, apap ka Milca ëka Icika.

³⁰ Entö Carai onwongo ope k'athîn mörö piën onwongo ba nywöl.

³¹ Tera ökwanyö wode Abram, akwarë Lot wod ka Aran, ëka cii wode Carai, dhakö ka Abram. Gîn kibëc öya ökö kî i Ur n'obedo pacö ka jö Kaldaya më cîdhö yo lobo Kanaan. Entö i karë na gîn othuno i Aran, cë gîn kono obedo kany nön.

³² Tera obedo i wi lobo pî mwaka 205, ëka öthöö i lobo Aran.

12

Obanga ocwodo Abram

¹ Rwoth okobo both Abram nĩ, “Yaa ökö kĩ i lobo thurwu, kĩ i kin jöwu ëka jö më öt k'apapni ëk icidh i lobo na an abino nyutho nini.

² “An abino miöni ibedo rok na dit,
ëka abino miöni gum;

An abino miö nyingi bedo na dit,
ëka in ibino bedo dhanö më gum both jö nökenë.

³ An abino miö gum both jö na bino miöni gum,
ëka ngat mörö këkën na bino lamöni an thon abino lamö;
ëka jii kibëc na bedo i wi lobo

bino nwongo gini gum na yaa ki bothi.”

⁴ Cë Abram öya, kite na Rwoth okobo ninë ködë, ëka Lot thon owotho ködë. Abram onwongo tye mwaka 75 i karë na ën yaa ki i lobo Aran.

⁵ Abram owotho ki dhakö mërë Carai, Lot wod k'ömin mërë, ki jamigi kibëc n'onwongo gin tye ködë ëka ki jii na gin onwongo ki i lobo Aran. Gin öya öcidhö, ëka othuno gini i lobo Kanaan.

⁶ Abram owotho i lobo naka othuno i kabedo na tye i Cekem. Kany nön ën oketho këma mërë i nget yath na thwönë më More. I karë nön jö Kanaan onwongo tye gini i lobo nön.

⁷ Cë Rwoth onen both Abram ëka okobo nĩ, “An abino miö lobo ni both ëkwaëni.” Cë ën ögërö keno tyër both Rwoth n'onen bothe.

⁸ Kĩ kany nön, ën öcakö dak ökö nakun dök yo kukidë lobo n'otingere më Betel ëka oguro këma mërë ië, Betel nwongo tye ki kuthö ëka Ai nwongo tye ki kukidë. Ën ögërö keno tyër kany nön both Rwoth ëka öwörö nyëng Rwoth.

⁹ Cë Abram ömëdërë ki woth mërë na cidhö yo Negeb.*

Abram i lobo më Ejip

¹⁰ Kec onwongo opodho i lobo Kanaan, ömiö Abram öcidhö yo Ejip më bedo kunön pi karë mörö, piën kec onwongo rac rwök.

¹¹ I karë n'Abram onwongo dong cwök dönyö i Ejip, ën okobo both dhakö mërë Carai nĩ, “An angeo nĩ in ibedo dhakö na leng rwök.

¹² Ka jö më Ejip oneni gini, gin bino kobo nĩ, ‘Man ënë dhakö mërë.’ Cë gin bino nekona ökö, ëntö ebino wëköni na kwö.

¹³ Kob bothgi nĩ in ibedo amëra, ëk ömügi obed köda na bër pi in ëka kwöna ba ebino neko.”

¹⁴ I karë n'Abram obino i Ejip, jö Ejip onwongo önënö dhakö mërë nĩ leng rwök.

¹⁵ I karë n'edite ka Parao önënö Carai, gin öpakö ën both Parao,† ëka etero i pacö ka Parao.

¹⁶ Parao ögwökö Abram na bër pi Carai. Abram ögamö rom, dhok, kene n'obedo cwö ëka kene na mon, etic n'obedo cwö, etic n'obedo mon, ëka kinaga.

¹⁷ Ëntö Rwoth ooro two na reco i kom Parao ëka ki jö më ödë pi Carai dhakö k'Abram.

¹⁸ Cë Parao ocwodo Abram ëka okobo ninë nĩ, “Ngö na in itimö i koma? Pingö in ba ikobo nina nĩ Carai obedo dhaköni?

¹⁹ Pingö in ikobo nĩ ën obedo ameru, ëka imiö atero ën na calö dhaköna? Dhaköni dong ene, kwany ën ëka icidh ökö kĩ kany!”

* 12:9 Negeb gönyö nĩ kukwap lobo. † 12:15 Parao obedo nyëng n'ecwodo ki rwoth më lobo Ejip

²⁰ Cē Parao ömïö twërö both jögë i kom Abram, ëka gïn ömïö ën öcïdhö kï dhakö mërë ëka kï jami kïbëc n'onwongo ën tye ködë.

13

Abram ëka Lot opokere

¹ Abram öya ökö kï Ejip gïn kï dhakö mërë, ëka kï jami kïbëc n'onwongo ën tye ködë më cidhö i Negeb, ëka Lot thon owotho ködë.

² I karë nön, Abram onwongo ölöny kï leeni më pacö, kï ryal ëka kï gol.

³ Ën obedo ka mëdërë kï wowotha nakun yaa kï i Negeb naka othuno i Betel, kanya ën onwongo oguro këma mërë ië cön, i kabedo na tye i kin Betel ëka Ai.

⁴ Man onwongo obedo kabedo na ën öcakö gërö keno tyër ië, ëka kany nön ënë Abram öwörö Rwoth ië dökï.

⁵ Lot, n'onwongo wotho gïn k'Abram onwongo thon tye kï rom, dhok ëka këma.

⁶ Entö ngöm onwongo ope na römö miögï bedo kanya acël, piën limgï onwongo dwong rwök na miögï ba römö bedo kanya acël.

⁷ Dhaa öcakërë i kin ëkwath k'Abram ëka më ka Lot. I karë nön jö Kanaan ëka jö Periji onwongo thon bedo gïni i lobo nön.

⁸ Abram okobo both Lot nï, "Ba amütö nï dha mörö obed na tye i kin in kï an, onyo i kin ëkwathni ëka mëga, piën onu ebedo utmego.

⁹ Lobo kïbëc tye n'omoro i nyimi. Kobedini myero in ipokiri ökö kï botha. Ka in idök yo kucam, an abino dök yo kucem, ka in idök yo kucem an abino dök yo kucam."

¹⁰ Cē Lot öcakö tingo wangë ëka önënö nï lobo n'opwodere më Jordan onwongo opong kï pii na bër, calö pwodho ka Rwoth, ëka calö lobo më Ejip na dök yo Joar. (Man ötimërë na bara Rwoth otyeko Codom ëka Gomora.)

¹¹ Lot öyërö gire kënë, lobo kïbëc n'opwodere i Jordan ëka ödök yo kukidë. Man ömïö jö ariö nï opokere.

¹² Abram obedo i lobo më Kanaan, nakun Lot obedo i kin peci n'opwodere ëka oguro këma mërë na cwök kï Codom.

¹³ Jö Codom onwongo obedo gïni jö na kitegï reco ëka balgï onwongo dwong rwök both Rwoth.

¹⁴ Kinge na dong Lot opokere kï both Abram, Rwoth okobo both Abram nï, "Ting wangi malö kï kanya in itye ië ëka inën kukuju ëka kukwap, kukidë ëka kuthö.

¹⁵ Lobo kïbëc na in itye ka nënö an abino miöni ëka both ëkwaëni na twal.

¹⁶ An abino miö ëkwaëni bedo calö kwo më dhö nam, ëk ka ngat mörö twërö kwanö kwo më dhö nam, cē ëkwaëni bino kwanërë.

¹⁷ Yaa malö, icak lübö bor mërë ëka arii mërë, piën an abino miöni."

¹⁸ Cē Abram ökwanyö këma mërë ëka öcïdhö obedo i nget yath na thwönë më Mamre na tye i Kebron, kanya ën ögërö keno tyër ië both Rwoth.

14

Abram ölarö Lot

¹ I karë nön rwoth Amrapel më Cinar, rwoth Ariok më Elacar, rwoth Kedorlaomer më Elam, ëka rwoth Tidal më Goim,

² öcïdhö gïni më lwëny i kom rwoth Bera më Codom, rwoth Birca më Gomora, rwoth Cinab më Adma, rwoth Cemeber më Jeboim, ëka rwoth më Bela (manön, Joar).

³ Rwodhi ni kibēc örībō gīnī acikarigī kanya acēl ī Ora mē Cidim (Nam mē Kadō).*

⁴ Gīn onwongo obedo ī thē lōc ka Kedorlaomer pī mwaka apar arīō, ěntō ī mwaka mē apar adek gīn ōcakō jēm ōkō.

⁵ Ī mwaka mē apar angwēn, rwoth Kedorlaomer ēka kī rwodhi n'onwongo örībērē kōdē obino ōcakō lwēny ēka ōlōō gīnī jō Repa kī ī Aciterot Karnaim, jō Jujim kī ī Kam, jō Emim kī ī Cabe Kiriataim

⁶ ēka jō Kori kī ī kite mē Ceir, naka ī El Paran na cwōk kī thim.

⁷ Cē ōdōk gīnī cen ēka ōcīdhō gīnī yo En-Micipat (manōn, Kadec). Gīn ōcīdhō ōlōō lobo ka jō Amalek, ēka jō Amor n'onwongo bedo gīnī ī Ajajon Tamar.

⁸ Cē rwoth mē Codom, rwoth mē Gomora, rwoth mē Adma, rwoth mē Jeboim ēka rwoth mē Bela (manōn, Joar) ōya ēka ōyūbērē gīnī mē lwēny ī Ora mē Cidim

⁹ ī kom rwoth Kedorlaomer mē Elam, rwoth Tidal mē Goim, rwoth Amrapel mē Cinar ēka rwoth Ariok mē Elacar—rwodhi angwēn ōlwēnyō ī kom rwodhi abic.

¹⁰ Ora mē Cidim onwongo opong kī bur odok lam na cōl, ēka ī karē na rwodhi mē Codom ēka Gomora ngwēcō gīnī, jō mōkō opodho gīnī ě cē jō nōkēnē n'odong ōngwēcō gīnī ōkō yo wī kite.

¹¹ Cē rwodhi angwēn n'ōlōō, ōyakō jami kibēc na pīrgī tēk kī cem ka jō Codom ēka Gomora, cē ōcīdhō gīnī ōkō.

¹² Gīn thon obino otero gīnī Lot wod k'ōmīn Abram kī jami mērē, piēn ěn onwongo bedo ī lobo Codom.

¹³ Ngat acēl n'onwongo ōbwōth obino otero kōp ni both Abram dhanō mē Iburu. Abram onwongo bedo na cwōk kī yen na thwon ka Mamre dhanō mē Amor, ōmīn Ecikol ēka Aner, gīn kibēc onwongo rībērē k'Abram.

¹⁴ Ī karē n'Abram owinyo nī Lot wod k'ōmīn mērē ěmakō ōkō, ěn ocwodo jō 318 n'opwonyere, n'enywōlōgī ī parē ēka ōcīdhō ōlūbō kī kōr lang naka ī Dan.

¹⁵ Ī kiwor, Abram opoko etic mērē mē lwēny ī komgī ēka ōlōōgī nakun ryēmōgī naka yo Koba, kukuju mē Damaciko.

¹⁶ Abram odwongo jami kibēc ēka okelo Lot wod k'ōmīn mērē kī jami mērē, kanya acēl kī mon ēka kī jō nōkēnē.

¹⁷ Kinge n'Abram odwogo kī kanya ěn ōlōō Kedorlaomer ēka rwodhi n'onwongo örībērē kōdē, rwoth mē Codom obino mē romo k'Abram ī Ora mē Cabe (manōn, Ora ka Rwoth).

¹⁸ Cē rwoth Melkijedek mē Calem okelo ogati ēka kōngō ōlōk. ěn onwongo obedo alamdhōk k'Obanga na Malō Rwōk,

¹⁹ ēka ōmīō gum both Abram nakun kobo nī,
“Gum k'Obanga na Malō Rwōk obed ī kom Abram,
Obanga n'ocweo polo ēka lobo.

²⁰ Ēka pak obed both Obanga na Malō Rwōk,
n'ōmīō langni ī cingi.”

Cē Abram ōmīō acēl mē apar mē jami kibēc bothe.

²¹ Rwoth mē Codom okobo both Abram nī, “Mīa jīī ēka ī ĩgwōk jami obed megī.”

²² ěntō Abram okobo both rwoth mē Codom nī, “An atyeko tingo cīnga nakun acīkara both Rwoth, Obanga na Malō Rwōk, n'ocweo polo kī lobo

²³ nī ba abino gamō gīn mōrō kī bothī, kadī thon wīcu, onyo del wōr, ěk kūr ibin ikob nī, ‘An ěnē amīō Abram ōlōny.’

* 14:3 Nam mē kadō manōn Nam na gīn mōrō ba kwō ĩē.

²⁴ An ba abino gamö gin mörö ëntö ngö n'awopena öcamö ëka jami n'obedo më ka jö n'owotho köda yo both Aner, Ecikol ëka Mamre. Müügi oter jamigi n'epoko nigì."

15

Cikërë k'Obanga k'Abram

¹ Kinge man, Rwoth ötwak k'Abram i wang lek, nakun kobo ni,
 "Abram, kür ibed na lwor!
 An abedo kwot na megì,
 cül na megì bino bedo na thwönë."

² Ëntö Abram ögamö ni, "Rwoth Obanga, ngö na in ibino müöna nakun ape k'athin mörö ëka dhanö na bino leeno jamina ënë Eliejer më Damaciko?"

³ Abram döki okobo ni, "In ba imia athin mörö, ëka atic ni n'enywölö i öda ënë bino leeno jamina."

⁴ Cë Rwoth döki ötwak ködë ni, "Dhanö ni ba bino leeno jamini, ëntö wodi kikokome na in inywölö ënë bino leeno jamini."

⁵ Cë Rwoth okelo Abram yökö ëka okobo ninë ni, "Nën malö i wi polo ëka ikwan wel cër—ka adyer in irömö kwanögi." Cë ën okobo ninë ni, "Ëkwaëni thon bino bedo na pol kömanön."

⁶ Abram oketho yee mërë i kom Rwoth, ëka ömüö ëkwanö ën ni kite atir.

⁷ Cë Rwoth döki okobo ninë ni, "An abedo Rwoth na ënë okeli yökö ki i Ur na tye i lobo ka jö Kaldaya, më müöni lobo ni ëk obed megì."

⁸ Ëntö Abram ögamö ni, "Rwoth Obanga, an atwërö ngenö ningö ni lobo ni bino bedo mëga?"

⁹ Rwoth okobo both Abram ni, "Kel nina nya raa mörö më mwaka adek, nya dyël më mwaka adek, thwön römö më mwaka adek, akur ëka athin amam."

¹⁰ Ën okelo jami ni kibëc both Rwoth, cë ongununo igi ariö ariö ëka öcanögi na dul acëläcël kemo awodhe, ëntö winy ën ba ongununogi.

¹¹ Ka acuth obino më camö ringogi, Abram ryëmögi ökö.

¹² I karë na ceng dong cwök dönyö, ninö ömakö wang Abram rwök, ëka piny na cöl cuc oumo ën ökö.

¹³ Cë Rwoth okobo ninë ni, "Myero inge atir ni ëkwaëni bino bedo Erok i lobo na pathi mëgi. Ebino müögi bedo opii ëka ebino yelögi pi mwaka 400.

¹⁴ Ëntö an abino müö pwod i kom jö na bino yelögi, ëka kinge gin bino yaa ökö ki kunön nakun nwrongo tye gin ki lim na pol.

¹⁵ Ëntö in ebino ikoni kanya acël ki kwereni ki kuc. Ebino ikoni na dong itii.

¹⁶ Kinge rok më angwën, ëkwaëni bino dwogo gin cen kany piën bal ka jö Amor bara römö ketho can i komgi."

¹⁷ I karë na ceng dong ödönyö, ëka piny ödökö na cöl, agulu na iro dung ki ië ki mac na lyël i raa onen ëka owok i dyere ringo n'engunguno ki kom lee acëläcël.

¹⁸ I ninö nön ënë Rwoth oketho cikërë mërë k'Abram nakun kobo ni, "An amüö lobo ni both ëkwaëni, cakërë ki i kulo më Ejip thuno ködë naka i kulo na thwönë më Euparate,

¹⁹ lobo ka jö Keni, jö Keniji, jö Kadmon,

²⁰ jö Kit, jö Periji, jö Repa,

²¹ jö Amor, jö Kanaan, jö Girgac ëka jö Jebuc."

16

Agar ëka Icimael

¹ Carai dhakö ka Abram ba önywölö ninë ëthïnö mörö. Ëntö onwongo tye k'atic mërë n'obedo nya jö Ejip na nyïngë Agar.

² Carai okobo both Abram nï, “Rwoth öjüka ökö më nwongo ëthïnö, cïdhï ibed k'aticna gwök onyo abino nwongo athïn mörö kï bothe.”

Abram oyeo ngö na Carai okobo.

³ Cë kinge na dong Abram obedo i Kanaan pï mwaka apar, Carai ökwanyö atic mërë Agar n'obedo nya jö Ejip ëka ömiö both Abram më bedo dhakö mërë.

⁴ Abram obedo k'Agar, ëka öyac.

Ï karë n'Agar ongeö nï dong ëyac, ën öcakö caö adit mërë Carai.

⁵ Cë Carai okobo both Abram nï, “Can na an atye ka nwongo myero obed i wi. An amïö aticna i cingï ëka kobedini ën ongeö nï ën dong ëyac, cë öcakö caöna. Ëk Rwoth öngöl i kin ön nga na rac.”

⁶ Abram ögamö nï, “Aticni tye i cingï, tïm gin mörö kékën na in ïthamö nï bër i kome.” Cë Carai öcakö yelo Agar rwök naka ömiö öngwëcö ökö kï bothe.

⁷ Malaika ka Rwoth onwongo Agar i nget kulo na tye i thim na cïdhö yo Cur.

⁸ Malaika okobo ninë nï, “Agar, atic ka Carai, in ibino kï kwene, ëka ïcïdhö yo kwene?”

Ën ögamö nï, “An atye ka ngwëc ökö kï both Carai.”

⁹ Cë Malaika ka Rwoth okobo ninë nï, “Dök cen both Carai ëka ibed i thë löc mërë.”

¹⁰ Cë malaika ömëdërë më kobo ninë nï, “An abino mëdö ëkwaëni bedo na pol na ba kwanërë.”

¹¹ Malaika ka Rwoth okobo ninë thon nï,
“In kobedini dong i yac
ëka ibino nywölö athïn n'ëcwö.

Ibino cakö nyïngë Icimael,*

pïën Obanga owinyo koko më cwer cwinyi.

¹² Ën bino bedo calö kana na ger,
ën bino bedo na ger nakun lwënyö i kom jö kïbëc
ëka jö kïbëc bino lwëny i kome,
ëka ën bino bedo kënë
kï both utmegö mërë kïbëc.”

¹³ Agar ömiö nyïng nï both Rwoth n'ötwak ködë nï, “In ibedo Obanga na nëna,” pïën okobo nï, “An dong anënö Obanga na nëna.”

¹⁴ Ën ömiö kulo nön ecwodo nï Beer Lakai Roi.† Kulo nön nwongere i dyere Kadec ëka Bered.

¹⁵ Agar önywölö n'Abram athïn n'ëcwö ëka Abram öcakö nyïngë Icimael.

¹⁶ Abram onwongo dong tye kï mwaka 86 i karë na Agar önywölö ninë Icimael.

17

Cikërë më lirë

¹ Ï karë n'Abram dong othuno mwaka 99, Rwoth onen bothe ëka okobo nï, “An Obanga Won Twër kïbëc, kwö i nyima i yoo n'opore abonge bal mörö.

* **16:11 Icimael** gönyö nï Obanga winyo.
n'önëna.

† **16:14 Beer Lakai Roi** gönyö nï Kulo ka ngat na kwö

² An abino moko cikërëna i kin an ki in ëka abino miö ëkwaëni bino bedo na pol.”

³ Abram oryebere piny i ngöm i nyim Obanga, ëka Obanga okobo ninë ni,

⁴ “An amoko cikërëna kodi. In ibino bedo kwarö ka rok na pol.

⁵ Nyingi ba dök ebino cwodo ni Abram, ëntö Abraam, piën an amii idökö kwarö ka rok na pol.

⁶ An abino miö ëkwaëni bedo na pol; an abino miöni idökö rok na pol, ëka rwodhi bino yaa ki bothi.

⁷ An abino moko cikërëna kodi ëka ëkwaëni na bino lüböni, ëka ëkwaëgi kibëc obed cikërë na bino bedo na twal pi run kibëc. An abino bedo Obangani ëka Obanga k'ëkwaëni na bino lüböni.

⁸ An abino miö lobo Kanaan kibëc bothi—lobo na in kobedini itye ië na calö arok ëk obed megi na twal ëka ëkwaëni na bino lüböni. An abino bedo Obangagi.”

⁹ Cë Obanga okobo both Abraam ni, “In myero igwök cikërëna, in ëka ëkwaëni na bino lüböni i run më anyim.

¹⁰ Man ënë cikërëna kodi ëka ëkwaëni na bino lüböni, cikërë na myero igwöki: Cwö kibëc na tye i kinwu myero ëlir.

¹¹ Un myero ilir wi del komwu më cwö, ëka man bino bedo anyuth më cikërë i kin an ëka un.

¹² Pi rok na tye ka bino, ëthinö awope kibëc na tye ninö aboro myero ëlir, naka thon ëthinö awope n'ënywölö i kinwu onyo ëwilö ki ciling ki both Erok na ba ënywölögi i kin ëkwaëni.

¹³ Kono kadï ënywölö i odi onyo iwölö ki cilingni, myero ëlirgi. Cikërëna na tye i del komwu myero obed cikërë na bino bedo na twal.

¹⁴ Dhanö mörö n'obedo ëcwö na ba ëlirö del wi kome më cwö, ebino kwanyö ökö ki i kin jögë, piën nwongo ën ötürö cikërëna.”

¹⁵ Obanga thon okobo both Abraam ni, “Dhaköni, in ba dök ibino cwodo ën ni Carai; nyingë bino bedo Cara.

¹⁶ An abino miö gum bothe ëka abino miöni athin n'ëcwö na yaa ki bothe. Abino miö gum both Cara ëk obed aya ka rok na pol, rwodhi ka jii bino yaa ki bothe.”

¹⁷ Abraam oryebere piny i ngöm, önyërö ëka ötwaq kënë ni, “Dhanö na tye ki mwaka 100 twërö nywölö athin? Cara twërö nywölö athin nakun ën dong tye ki mwaka pyer abungwën?”

¹⁸ Eka Abraam okobo both Obanga ni, “Öma miï Icimael olee jami na in icikö!”

¹⁹ Cë Obanga okobo ni, “Pe, ëntö dhaköni Cara bino nywölö nini athin n'ëcwö, ëka ibino cakö nyingë Icaka.* An abino moko cikërëna kodë na bino bedo na twal ëka ëkwaë mërë na bino lübö ën.

²⁰ Eka pi Icimael, an awinyo kwacni, adyer an abino miö ën gum, abino miö ën nywöl nya na pol rwök. Eñ bino bedo kwarö ka rwodhi apar ariö ëka abino miö ën dökö rok na dit.

²¹ Eñtö an abino moko cikërëna ki Icaka, athin na Cara bino nywölö nini i koth karë ni i mwaka na bino.”

²² I karë na ën dong otyeko twaq k'Abraam, Obanga öya ökö ki bothe.

²³ I ninö nön kikokome Abraam ökwanyö wode Icimael kanya acël ki jö kibëc n'ënywölö i pacö mërë, onyo n'öwilö ki ciling mërë, jö kibëc n'obedo cwö na tye i pacö mërë ölirögi kite n'Obanga okobo ninë.

* **17:19 Icaka** gönyö ni ën önyërö.

²⁴ Abraam onwongo dong tye kī mwaka mē dit mērē 99 i karē n'ēlirō ēn,
²⁵ ēka wode Icimael onwongo dong tye kī mwaka apar adek i karē n'ēlirō ēn.
²⁶ Abraam ēka wode Icimael ēlirōgī i nīnō nonu kikokome.
²⁷ Cwō kibēc n'onwongo tye i pacō mērē, ēka cwō kibēc n'ēnywölō i pacō onyo n'ēwilō kī both arok, ēlirōgī kanya acēl kōdē.

18

Rwoth ōcīkō pī nywölō Ica

¹ Rwoth dōkī onen both Abraam i nget yen na thwon na tye i Mamre, n'onwongo ēn obedo i dholokek mē kēma mērē i karē na pīny lyeth.

² Ēn otingo wangē, ēka cūcūth ōnēnō jō adek n'ocung gīnī kī cecen. I karē na ēn ōnēnōgī, ōringō kī i dhō kēma mērē mē romo kōdgī, cē oryebere pīny i ngōm.

³ Abraam okobo nī, “Rwothna, ka itye kī cwiny na bēr i koma, kūr ikadh aticnī akadha.

⁴ Ēk ekel pii mōrō na nōnōk, ilwōk unu kī tyēnwu, ēka dong iywe unu i thē yath nī.

⁵ Ēk acīdh akel niwu gīn mōrō mē acama, ēk ōmīi inwong unu tēkō mōrō, ēka dong imēdērē unu kī wothwu—kite n'onwongo ibino unu kōdē botha.”
 Gīn ōgamō nī, “Eyo, tūm kite na in ikobo kōdē.”

⁶ Cē Abraam ōbūnyō cīdhō yo both Cara i kēma, okobo nīnē nī, “Kwany mōkō ngano na rōmō agweti adek piōpiō ēk inyōbi, ēka ited k'ogati mōrō.”

⁷ Cē Abraam ōringō i ōd okul dhok, ōyērō wod thwōn na ringo mērē pod yom na bēr, ēka ōmīō both atic mērē, n'ōyūbō piōpiō.

⁸ I karē na cem dong ōcēk, Abraam okelo cak na wac, cak na lībū, ringo na gīn otedo, ēka oketho i nyimgī. Ēn ocung i nget yath nakun kūrōgī na gīn tye ka cem.

⁹ Cē gīn openyo nī, “Dhakōni Cara tye kwene?”

Abraam ōgamō nī, “Ēn tye i kēma.”

¹⁰ Cē Rwoth okobo nī, “Adyer an abino dwogo bothi i mwaka na bino i koth karē nī, ēka dhakōni Cara nwongo dong tye kī wode.”

Cara onwongo tye ka winyo kōpgī kī i dholokek mē kēma, n'onwongo tye i nge Abraam.

¹¹ I karē nōn Abraam gīn kī Cara onwongo dong otii gīnī ōkō ēka mwakagī onwongo thon thwōnē, mwaka ka Cara thon mē nywölō athīn onwongo dong opoth ōkō.

¹² Cara ōnyērō kēnē, nakun kobo nī, “Kinge na dong an atii, ēka adwongna thon dong otii ōkō, pod dōkī atwērō bedo kī miti mē nywölō athīn?”

¹³ Cē Rwoth okobo both Abraam nī, “Pīngō Cara ōnyērō nakun kobo nī, ‘Adyer an dōkī atwērō nywölō athīn, na dong atii ōkō?’

¹⁴ Tye gīn mōrō na tēk na lōō Rwoth? An abino dwogo bothi i karē n'opore i mwaka na bino, nwongo Cara dong tye kī wode.”

¹⁵ Ēntō Cara obedo na lwor ēka okobo twodo nī, “An gira ba anyērō.”

Ēntō Rwoth ōgamō nī, “Eyo, in inyērō.”

Abraam ōkwaō pī Codom

¹⁶ I karē na wele ōya mē cīdhō ōkō, gīn ōdōk yo kutung Codom, ēka Abraam ōkwangōgī mē nyuthigī yoo.

¹⁷ Cē Rwoth okobo nī, “Myero an amūng n'Abraam gīn na an acwōk tīmō?”

18 Adyer Abraam bino bedo rok na thwönë, ëka na tøk, na rok kibëc na tye i wi lobo bino nwongo gum na yaa ki bothe?

19 Piën an dong atyeko yërö ën, ëk onyuth n'ëthnō mërë ëka jö mē ödë na bino lübō körë mē lübō yoo ka Rwoth nakun tio gini gin na tye atir. Cë Rwoth bino miō Abraam gin na yam ën öcikö."

20 Cë Rwoth okobo ni, "Koko i kom Codom ëka Gomora ödökö na thwönë rwök, ëka balgi dong rac rwök.

21 An abino cidhō bothgi ëk acidh anën ka adyer gin na gin tye ka timö, na koko mërë othuno botha. Cë ka pe, an abino ngeno."

22 Cë jö ariö ölökerë ëka öcakö gini woth mē cidhō yo Codom, ëntö Abraam odong nakun ocung i nyim Rwoth.

23 Abraam önyikö na cwök yo bothe ëka okobo ninë ni, "In ibino tyeko jö na kitegi atir kanya acël ki jö na reco?

24 Cë ka jö na kitegi atir bino nwongërë pyer abic i pacö nön? Adyer in ibino tyeko kabedo nön ökö ëka ba ibino wëkö pacö nön pi jö pyer abic na kitegi atir na tye gini ië?

25 Adyer ba opore in mē timö ni kōmanön—mē neko jö na kitegi atir kanya acël ki jö na reco, nakun imiö jö na kitegi atir thon bedo na rom ki jö na reco. Adyer ba opore in mē timö ni kōmanön! Angöl-köp mē lobo kibëc ba bino timö gin na tye atir?"

26 Rwoth ögamö ni, "Ka an anwongo jö na kitegi atir pyer abic na tye gini i Codom, an abino wëkö kabedo nön kibëc piri."

27 Cë Abraam döki ötwak ni, "Kite na dong an atwak both Rwoth ki tøk cwiny, kadï bed ni an ba abedo gin mörö ëntö apua ëka buru.

28 Cë ka jö na kitegi atir tye pyer angwën wie abic? In ibino tyeko pacö nön kibëc pi jö abic n'orem?"

Ën ögamö ni, "Ka an anwongo jö pyer angwën wie abic, an ba abino tyeko."

29 Ëka Abraam okobo döki ni, "Cë ka ibino nwongo jö pyer angwën kékën kunön?"

Ën ögamö ni, "Pi jö pyer angwën an ba abino timö gin mörö."

30 Ëka döki okobo ni, "Kür akëmö omaki, in Rwoth, an abino twak döki. Ka cë ibino nwongo kunön jö pyer adek kono?"

Cë ën ögamö ni, "Ba abino timö ka cë abino nwongo jö pyer adek kunön."

31 Abraam döki okobo ni, "Kite na dong an atwak both Rwoth ki tøk cwiny, cë ka jö pyer ariö kékën ënë bino nwongere kunön?"

Ën ögamö ni, "Pi jö pyer ariö, an ba abino tyeko pacö nön."

32 Mē ajiki Abraam okobo ni, "Rwoth, kür akëmö omaki i koma, ëk atwak kicël kékën. Cë ka in ibino nwongo jö apar kékën kunön?"

Ën ögamö ni, "Pi jö apar nön, an ba abino tyeko pacö nön."

33 I karë na dong Rwoth otyeko twak k'Abraam, ën öya ökö ëka Abraam ödök i kabedo mërë.

19

Etyeko Codom ëka Gomora

1 I karë n'emalaika ariö othuno gini i Codom kothyeno, gin onwongo Lot obedo i dhö wangkac mē pacö. I karë na Lot önënögi, ën öya malö mē romo ködgi, ëka oryebere piny i ngöm.

2 Ën okobo ni, "Editena, akwaöwu an aticwu ëk ibin unu i pacöna. Ilwök tyënwu ëka inin unu kany, cë dong iya unu kodiko cön mē mädërë ki woth na mewu."

Gin ögamö nî, “Pe, wan ebino nîno i dyere pacö.”

³ Entö Lot ödöögî rwök, cê gin ölökerê ödönyö ginî i ödê. En otedo cem nigî, otedo ogati abonge thöbî, êka öcamö ginî.

⁴ Na gin bara öcidhö i kabuto, cwö kibêc na tye i pacö mē Codom—jö na thîno êka jö n’otii—obino cê ögürö ginî öt.

⁵ Gin öcakö redo kî nyîng Lot nî, “Jö n’obino ginî bothi woro kothyeno tye ginî kwene? Kelgi yökö bothwa kany, êk ebut ködgi.”

⁶ Lot ödönyö yökö bothgi, êka oloro dholokek ökö,

⁷ nakun kobo bothgi nî, “Akwaöwu, utmegona, kür itim unu tim mē kipyedê.

⁸ Nën, an atye k’anyirana ariö na bara ongere ginî kî cwö. Êk akelgi bothwu, itim unu gin na un imitö ködgi. Entö kür itim unu gin mörö i kom jö ni, piën gin dong tye i the gwök na mēga.”

⁹ Gin oredo nî, “Yaa ökö kî i nyimwa!” Êka okobo ginî döki nî, “Nyeri obino kany na calö arok êka kobedini mitö bedo angöl-köp! Wan ebino timö gin na rac i komi na löö gin.” Gin ömädêrê mē diö Lot, nakun cidhö ginî mē türö dholokek.

¹⁰ Entö emalaika ariö olyao cîng-gî yökö, cê öywaö ginî Lot i öt êka oloro ginî dholokek ökö.

¹¹ Cê gin öbörö wang jö na dito êka jö na thîno n’onwongo tye ginî i dholokek mē öt kî thöo wang, êk kür onwong ginî dholokek.

¹² Emalaika ariö okobo both Lot nî, “In itye kî jö mörö nökenê kany n’onyomo i pacöni, awope, anyira onyo ngat mörö n’obedo watni? Yaa unu ködgi ökö kî kany,

¹³ piën wan ecwök tyeko kabedo ni ökö. Koko na tye i kom jö na tye ië ödökö na thwönê i nyim Rwoth, êka en oorowa nî êk etyekgi ökö.”

¹⁴ Cê Lot ödönyö yökö, êka ötwak kî jö n’onwongo mitö nyömö anyira mērê. En okobo nî, “Yaa unu ökö piöpiö kî i kabedo ni, piën Rwoth cwök tyeko pacö ni ökö.” Entö jö n’onwongo mitö nyömö anyira mērê, öthamö ginî nî en onwongo woco awoca.

¹⁵ Kodiko na piny dong ruu, emalaika ariö öbünö ginî Lot, nakun kobo ginî nî, “Yaa ökö! Kwany dhaköni êka anyirani ariö na tye ginî kany, êk kür etyekwu ökö ka ebino pwodo pacö nî.”

¹⁶ I karê na en obedo galêrê, emalaika ömakö cîngê êka cîng dhakö mērê, cîng anyira mērê ariö cê öpëögî yökö kî i pacö, piën Rwoth onwongo tye kî kîca i komgi.

¹⁷ I karê na dong ekelogî yökö, malaika acêl okobo nî, “Ring ilar unu kwöwu! Kür inen unu ngewu, êka kür icung unu kany mörö i ora! Ring unu i wi kite, êk kür ithöo unu!”

¹⁸ Entö Lot okobo bothgi nî, “Pe, adwongna.

¹⁹ An aticni anwongo cwiny na bër rwök i nyimi, êka inyutho kîca na thwönê rwök pi larö kwöna. Entö ba atwërö ringö yo wi kite, pëkö ni bino podho i koma cê abino thöo ökö.

²⁰ Nën, pacö na cwök na an arömö ringö yo ië, êka tidî mörö. Êk arîng yo ië entö pacö nön tidî rwök. Pathî nî kömanön? Cê kwöna twërö bwöth.”

²¹ Malaika okobo nîne nî, “Bër, an awinyo kwacni, ba abino tyeko pacö nön.

²² Entö ring yo kunön piöpiö, piën an ba abino timö gin mörö na bara ithuno kunön.” (Manön enê ömïö pacö nön ecwodo nî Joar. *)

²³ I karê na Lot othuno i Joar, ceng onwongo dong odonyo.

* 19:22 Joar gönyö nî tidî.

²⁴ Cē Rwoth ooro mac ēka calpa na lyēl kī ī polo n'ocwe pīny calō kōth ī kom Codom ēka Gomora.

²⁵ Ēn otyeko peci nōn gīnī kanya acēl kī ngōmgī, ēka jō kibēc na bedo gīnī ī peci, ēka thon gin na mar n'otuu kī ī ngōm.

²⁶ Ēntō dhakō ka Lot ogwilo nge, ēka ōlōkērē ōdōkō kadō n'ocung kamē wīr.

²⁷ Kodiko mērē Abraam ōya cōn, cē ōcīdhō ī kabedo na ěn onwongo ocung iē ī nyim Rwoth.

²⁸ Ēn ōnēnō Codom ēka Gomora, cē ōnēnō iro na dung kī ī kabedo kibēc na tye ī lobo nōn na cal kī mac na lyēl kī ī keno.

²⁹ Ī karē n'Obanga otyeko peci na tye ī kabedo na Lot onwongo bedo iē, ěn opo ī kom cikērē mērē gin k'Abraam ēka ōlarō Lot kī ī kom can na thwōnē rwōk.

Lot ēka anyira mērē

³⁰ Lot ēka anyira mērē ōya gīnī ōkō kī ī Joar, cē ōcīdhō obedo gīnī ī wi kite, piēn onwongo lworo gīnī bedo ī Joar. Ēn ēka anyira mērē ariō obedo gīnī ī rwo.

³¹ Ī nīnō mōrō acēl, nyarē na dit ōcakō kobo both amīn mērē na tīdī nī, “Apap ōn dong otii ōkō, ēka ēcwō mōrō ope ī wi lobo na myero obed kī ōn kite na cik mē wi lobo kibēc mītō.

³² Bin, ěmīi apap ōn ōmadh kōngō ōlōk, ěk ebed kōdē ēka enwong ēthīnō.”

³³ Ī kiwor nōn gīnī ōmīō apapgī ōmadhō kōngō ōlōk, ēka anyaka na dit ōdōnyō ī ōt cē obedo k'apap mērē. Lot ba ongeo caa na nyarē obedo kōdē, ēka caa na ěn ōya kōdē malō.

³⁴ Kodiko mērē nyarē na dit okobo both amīn mērē na tīdī nī, “Woro kiwor abedo k'apap ōn. ěk dōkī ěmīi kōngō ōlōk tin kiwor, ēka in dōkī īcīdh ibed kōdē, ěk enwong ēthīnō n'aya kī both apap ōn.”

³⁵ Cē gīnī ōmīō apapgī ōmadhō kōngō ōlōk ī kiwor nōn thon, ēka nyarē na tīdī ōcīdhō obedo kōdē. Ēn dōkī ba ongeo caa na nyarē obedo kōdē ēka caa na ěn ōya kōdē malō.

³⁶ Manōn kite n'anyira ka Lot ariō ōyac gīnī k'apapgī kōdē.

³⁷ Nyarē na dit ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka ōcakō nyīngē Moab. Ēnē obedo kwarō ka jō Moab mē tin.

³⁸ Nyarē na tīdī thon ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka ōcakō nyīngē Ben Ami. Ēnē obedo kwarō ka jō Amon mē tin.

20

Abraam ēka Abimelek

¹ Abraam ōcakō woth mē cīdhō ī lobo mē Negeb cē ěn obedo ī dyere Kadec ēka Cur. Ēn obedo ī Gerar pī karē mōrō na nōnōk na calō arok,

² ēka kī kunōn Abraam ōcakō kobo both jō kibēc nī, “Cara obedo amēra.” Cē Abimelek, rwoth mē Gerar, ooro jōgē mē cīdhō ōmō Cara bothe.

³ Ēntō ī kiwor mōrō acēl, Obanga onen both Abimelek ī wang lek ēka okobo nīnē nī, “In iterō dhakō na dong ēnyōmō ōkō, ēka pī manōn in ibino thōō.”

⁴ Abimelek onwongo bara obedo kōdē ēka ěn okobo nī, “Rwoth, in ibino neko rok mōrō na ba ōbalō?

⁵ Abraam okobo nīna nī Cara obedo amīn mērē, ēka Cara thon okobo nī Abraam obedo ōmīn mērē. An atīmō man na cwinya leng, ēka cīnga thon ba ōtīmō gin mōrō.”

⁶ Cē Obanga dōkī okobo bothe ī wang lek nī, “Eyo, angeo nī itīmō kōmanōn na cwinyi leng, ēka manōn ēnē ōmīō an ajuki kī ī timō bal ī nyima. Manōn ēnē gin n’ōmīō an ba amii ibedo kōdē.

⁷ Kobedini dong dwōk dhakō ni both cwōrē, piēn cwōrē obedo adwarpīny, ēka ēn bino lēgō piri cē ibino kwō. Ēntō ka ba idwōkō, adyer myero inge nī in kanya acēl kī jō mē pacōni kibēc ibino unu thōō.”

⁸ Kodiko mērē cōn, Abimelek ocwodo etic mērē kibēc, ēka ī karē na ēn okobo bothgī ngō n’ōtīmērē, gin obedo kī lworō na thwōnē rwōk.

⁹ Cē Abimelek ocwodo Abraam bothe ēka okobo nīnē nī, “Ngō na in itīmō ī komwa? Ngō na an abalō nini, n’ōmīō in ikelo bal na thwōnē ī koma ēka ī kom kerna? In itīmō gin n’onwongo myero kūr itīm ī koma.”

¹⁰ Ēka Abimelek openyo Abraam nī, “Ngō n’ōmīō itīmō gin nī?”

¹¹ Abraam ōgamō nī, “Piēn an athamō nī, ‘Ngat mōrō ope na lworō Obanga ī kabedo nī, ēka gin bino nekona ōkō pī dhakōna.’

¹² Ader ēn obedo amēra kikokome, nyaka apapna kadī bed ba obedo athīn k’ayana, ēka ēn ōdōkō dhakōna.

¹³ Ī karē n’Obanga ōkwanya ōkō kī ī pacō k’apapna, akobo nīnē nī, ‘Man ēnē kite na myero in inyuth nīna marni: Kabedo kibēc na ōn ebino cidhō iē, ibino kobo nī, “Ēn obedo ōmēra.” ’ ’

¹⁴ Cē Abimelek okelo rom ēka dyegi, dhok, opii na cwō ēka opii na mon cē ōmīōgī both Abraam, ēka Abimelek ōdwōkō Cara yo both Abraam.

¹⁵ Ēka Abimelek okobo nī, “Nēn, lobona ene kibēc; bed kany mōrō na in itīmō.”

¹⁶ Ēn okobo both Cara nī, “Nēn, an amīō omeru cēkēl* na rōmō elip acēl. Man obedo mē cūlōni pī bal mōrō kēkēn na an atīmō ī komi ēka mē nyutho both jō kibēc nī in ba ībalō gin mōrō.”

¹⁷ Cē Abraam ōlēgō both Obanga, ēka Obanga ōcangō Abimelek, dhakō mērē, ēka opii mērē na mon, ēk dōkī ōnywōl gīnī ēthīnō,

¹⁸ piēn Rwoth onwongo olorō ōd nyodo kibēc kī ī ōt ka Abimelek pī kōp ī kom Cara, dhakō ka Abraam.

21

Nywölō Icaka

¹ Rwoth ōmīō gum both Cara kite na ēn onwongo okobo cōn, ēka Rwoth ōtīmō kite n’onwongo ēn ōcīkō.

² Cara ōyac ēka ōnywölō athīn awobi both Abraam ī karē mē tio mērē, ī karē n’Obanga ōcīkō ēn iē kikokome.

³ Abraam ōcakō nyīng athīn na Cara ōnywölō nī Icaka.

⁴ Ī karē na wode Icaka onwongo dong tye nīnō aboro, Abraam ōlīrō ēn kite n’Obanga onwongo ōcīkō ēn kōdē.

⁵ Abraam onwongo dong tye kī mwaka mia acēl ī karē n’enywölō wode Icaka.

⁶ Cara okobo nī, “Obanga ōmīa anyērō kī yom cwiny ēka jō kibēc na bino winyo kōp nī bino nyērō gīnī kōda kī yom cwiny.”

⁷ Ēka ōmēdō dōkī na kobo nī, “Nga n’onwongo bino kobo both Abraam nī Cara bino dōdhō ēthīnō? Nēn, an anywölō nīnē athīn awobi ī karē mē tio mērē.”

Ēryēmō Agar ēka Icimael

* **20:16 Cēkēl** man obedo cīling mē karē nōn; n’ēyūbō kī ryal. **21:1** Acaki 18:10 **21:4** Acaki 17:12

⁸ Icaka ödöngö ëka ëkwanyö ökö kî i cak. Abraam öyübö karama na thwönë rwök i nîno n'ëkwanyö ën kî i cak.

⁹ Kinge na karama othum, Cara önënö awobi na Agar n'obedo dhanö më Ejip önywölö gin k'Abraam tye ka nywarö Icaka.

¹⁰ Cë Cara okobo both Abraam nî, "Ryëm dhakö ni n'obedo opii gin kî wode ökö piën wod ka dhakö ni ba bino nywakö gin më alea kî woda Icaka."

¹¹ Köp ni ocwero cwiny Abraam rwök piën Icimael onwongo thon obedo wode.

¹² Ëntö Obanga okobo both Abraam nî, "Kür imii cwinyi ocwer rwök i kom awobi ëka opiini Agar. Tim gin na kibëc na Cara kobo nini, piën ëthînö ka Icaka ënë ebino cwodogi nî ëkwaëni.

¹³ An abino miö wod ka dhakö n'obedo opii dökö rok thon, piën ën thon obedo wodi."

¹⁴ Abraam öya kodiko cön, ökwanyö cem mörö ëka ocwe* më pii cë ömïögî both Agar. Ën okethogî i wi baë, ömïö athîn bothe ëka ömïögî öcïdhö. Agar öcïdhö kî yore ëka obedo ka lath i thim më Beerceba.

¹⁵ I karë na pii othum ökö kî i ocwe, ën ocibo athîn i thë bunga mörö acël.

¹⁶ Cë ën öcïdhö ëka obedo piny na cwök, na bor mërë röm kî kanya athërö jik ië k'eyuo, piën ën onwongo öthamö nî, "Ba amütö nënö athîna ka thöö." Ëka ën obedo kany nön na bobor ködë, cë ën öcakö koko.

¹⁷ Obanga owinyo athîn ka kok, ëka malaika k'Obanga ocwodo Agar kî i polo cë okobo nîne nî, "Agar, ngö na rac? Kür ibed kî lworö, Obanga owinyo koko k'athîn kî kanya obuto ië.

¹⁸ Yaa malö, iting athîn ëka imak cingë, piën an abino miö ëkwaë mërë dökö rok na dit."

¹⁹ Cë Obanga öyabö wang Agar ëka önënö kulo na pii tye ië. Ën öcïdhö ötwömö pii cë öpikö pong ocwe ëka ömïö athîn omodho.

²⁰ Obanga onwongo tye k'athîn ni na ën tye ka döngö. Ën obedo i thim ëka ödökö adwar.

²¹ Ën obedo i thim më Paran, ëka aya mërë önyömö nîne nyakö kî i lobo më Ejip.

Abraam öcïkërë gin k'Abimelek

²² I karë nön Abimelek ëka Pikol adit acikari mërë öcïdhö gîni both Abraam ëka okobo nî, "Obanga tye kodî i gin na kibëc na in itimö.

²³ Kobedini kwongiri botha kany i nyim Obanga nî ba ibino bwölöna onyo ëthînöna onyo ëkwaëna. Nyuth nîna ëka lobo na in itye kabedo ië na calö arok, gin na bër na an thon atimö bothi."

²⁴ Abraam okobo nî, "An akwongara."

²⁵ Cë Abraam okok both Abimelek pî kulo na pii tye ië n'onwongo etic k'Abimelek ocere gîni ökö ië.

²⁶ Ëntö Abimelek okobo nî, "An ba angeo nga n'ötümö gin ni. In ba ikobo nîna, ëka an awinyo köp ni tin."

²⁷ Cë Abraam ökwanyö rom ëka dhok cë ömïögî both Abimelek, ëka jö arïö ni öcïkërë i kin-gî.

²⁸ Abraam öyërö nyirom abirö okethogî path,

²⁹ ëka Abimelek openyo Abraam nî, "Pîngö in iketho rom abirö na path kî kom rom nökenë?"

* **21:14 Ocwe** obedo adela n'ëkwö më makö kî pii.

³⁰ Ën ögamö nî, “Gam rom abirö ni kî i cînga, na calö caden nî an yam akünyö kulo nî.”

³¹ Manön ënë ömïö ecwodo kabedo nön nî Beerceba,† piën jö ariö okwon-gere gîni kunön.

³² Kinge na cikêrë ötimêrë i Beerceba, Abimelek ëka Pikol adit acikari mërë ödök gîni i lobo ka jö Pilicitain.

³³ Abraam öpidhö yath tamarik* i Beerceba, ëka kany nön ënë ën öwörö Rwoth, Obanga na Bedo Naka.

³⁴ Ëka Abraam obedo i lobo ka jö Pilicitain pi karë na lac.

22

Obanga ötëmö Abraam

¹ Kinge karë mörö, Obanga ötëmö Abraam. Ën okobo nîné nî, “Abraam!” Abraam ögamö nî, “An enene.”

² Cë Obanga okobo nî, “Kwany wodi acël kékën Icaka, na in ïmarö, ëka ïcïdh i lobo më Moria, ëk ïtyër ën kunön na calö tyër awanga i wi kidi mörö acël na an abino kobo nîni.”

³ Kodiko cön Abraam öya ëka otweo then më bedo i wi kana mërë. Ën ökwanyö etic mërë ariö ëka wode Icaka. I karë na ën dong otongo yen më tyër awanga, ën öcakö woth më cïdhö i kabedo n'Obanga onwongo okobo nîné.

⁴ I nîno më adek Abraam otingo wangë malö ëka önënö kabedo nön kî kanya bor.

⁵ Cë Abraam okobo both etic mërë nî, “Bed unu kany kî kana nakun an ëka awobi ni ëcïdhö yo tung ca më wörö Obanga ëka ebino dwogo bothwu.”

⁶ Abraam ökwanyö yen më tyër awanga cë oketho i wi wode Icaka, nakun ën ömakö mac ëka pala i cîngë. I karë na jö ariö ni tye ka woth kanya acël,

⁷ Icaka okobo both apap mërë Abraam nî, “Apap!”

Apap mërë ögamö nî, “Eyo woda.”

Icaka ögamö nî, “Mac ëka yen tye kany, ëntö römö më tyër awanga tye kwene?”

⁸ Abraam ögamö nî, “Woda, Obanga kikokome bino müö römö më tyër awanga.” Ëka jö ariö ni ömëdërë gîni më woth kanya acël.

⁹ I karë na gîn othuno i kabedo n'onwongo Obanga okobo nîné, Abraam ögërö keno tyër kany nön ëka öcanö yen i wie. Ën otweo wode Icaka ëka opyelo i wi keno tyër, i wi yen.

¹⁰ Cë Abraam ökwanyö pala ëka otingo cîngë malö më neko wode.

¹¹ Ëntö malaika ka Rwoth ocwodo Abraam kî i polo nî, “Abraam! Abraam!”

Ën ögamö nî, “An enene.”

¹² Ën okobo nî, “Kür iketh cingi i kom awobi nön. Kür ïtîm gin mörö i kome. Kobedi dong an angeo nî in ilworo Obanga, piën in ba itwona wodi, wodi acël kékën.”

¹³ Abraam otingo wangë, cë önënö römö tye yo kungee na tunge omoko ökö. Ën öcïdhö cë ökwanyö römö ëka ötyërö na calö tyër awanga nakaka wode.

¹⁴ Abraam öcakö nyîng kabedo nön nî “Rwoth ënë bino müö.” Ëka naka tin ekobo nî, “I wi kidi ka Rwoth ebino müö.”

¹⁵ Malaika ka Rwoth ocwodo Abraam wang më ariö kî i polo.

† 21:31 *Beerceba* nyîng ni gönyö nî kulo më abirö onyo kulo më cikêrë. ‡ 21:33 *Yath tamarik* obedo yath na bor n'orii mërë dönyö na thuth yo pîny, na tipo mërë thwönë ëka mïtö pii na nönök.

¹⁶ Cē okobo nī, “Rwoth okobo nī, ‘An akwongara kī nyīnga kēna, piēn in itīmō gin nī ēka ba itwona wodi, wodi acēl kēkēn,

¹⁷ an abino mīōni gum, ēka an abino mīō ēkwaēni bedo na pol calō cēr na tye ī wi polo ēka na calō kwo na tye ī dhō nam. Ēkwaēni bino lōōnō jami mē pacō ka lang-gī,

¹⁸ ēka kī kom ēkwaēni, rok kībēc na tye ī wi lobo bino bedo kī gum, piēn in ibedo kī winy ī koma.’ ”

¹⁹ Cē Abraam odwogo both etic mērē, ēka öcakō cīdhō gīnī yo Beerceba kanya Abraam obedo iē.

Awope ka Nakor

²⁰ Kinge karē mörō, ekobo both Abraam nī, “Milca thon önywölō ēthīnō k'omeru Nakor:

²¹ Uj obedo athīn kaō, ömīn mērē Buj, Kemuel (apap k'Aram),

²² Keced, Kajo, Pildac, Jidlap ēka Betuel.”

²³ Betuel önywölō Rebeka. Milca önywölō ēthīnō aboro kī Nakor ömīn Abraam.

²⁴ Nakor onwongo thon tye kī dhakō nökēnē n'ecwodo nī Reuma, n'önywölō thon awope: Teba, Gaam, Taac ēka Maaca.

23

Thöö ka Cara

¹ Cara obedo ī wi lobo pī mwaka 127.

² Ēn öthöö ī Kiriāt Arba (na kobedini ecwodo nī Kebron) na tye ī lobo Kanaan. Abraam ödönyō ī kēma mē kumo pī Cara ēka okoko ěn.

³ Cē Abraam öya kī ī nget lyēl ka dhakō mērē ēka öcīdhō okobo both jō Kit nī,

⁴ “An abedo welo ēka arok ī kinwu. Cadh nīna unu kany mörō mē ik ēk aik dhanōna n'öthöö iē.”

⁵ Jō Kit ögamō dhō Abraam nī,

⁶ “Adwong, winywa. In ibedo ngat na dit ī kinwa kany. Ik kom athööni ī bur lyēl mörō na bēn na in iyērō kī kin bur lyenewa nī. Ngat mörō ope na bino kwērō nini ī bur lyēnē mē iko athööni iē.”

⁷ Cē Abraam öya ēka oryebere pīny ī nyim jō Kit.

⁸ Ēn okobo bothgī nī, “Ka un iye mē mīōna iko athööna, cē winya unu ēka kwa unu nīna Epron wod ka Joar

⁹ ēk öcadh nīna rwo mē Makpela, n'obedo mēgē na tye ī ajiki mē pwodho mērē. Peny unu ěn ēk öcadh nīna ī wel mērē kikokome na römō wilō ēk obed na calō kabedo mē ik na tye ī kinwu.”

¹⁰ Ī karē nōn Epron onwongo obedo ī kin jō Kit ēka ěn ögamō dhō Abraam na jō Kit kībēc tye ka winyo, n'onwongo obino gīnī ī kabedo mē athuko na tye ī dhō wangkac mē pacō mērē.

¹¹ Ēn okobo nī, “Pathī nī kōmanōn rwothna, winy köpna. An amīō pwodho bothi, ēka amīō rwo na tye iē. An amīi ī nyim jō na mēga. Ik jō na megī iē.”

¹² Abraam dōkī oryebere ī nyim jō Kit

¹³ ēka okobo both Epron na gīn tye ka winyo nī, “Winy unu köpna, ka un iye. An abino cülō wel mē pwodho. Yee unu nīna ēk aik dhakōna n'öthöö kunōn.”

¹⁴ Epron ögamō dhō Abraam nī,

15 “Winy köpna, rwothna, wel lobo nön römö cêkêl* më ryal 400, ëntö ngö ënön na tye i kin an ki in? Ik jö na megî n'ôthöô ië.”

16 Abraam oye köp ka Epron, cê opimo wel ryal i nyim jö Kit na römö cêkêl më ryal 400, nakun pimo ki kidi ratili n'êcath pimo ki jami i karë nön.

17 Pwodho ka Epron na tye i Makpela, n'onwongo tye kukidë më Mamre—pwodho ëka rwo na tye ië, ëka yen kibëc na tye i wang abakêth më pwodho—onwongo ëmiö ökô

18 both Abraam na calö mëgë i nyim jö Kit n'onwongo obino gîni i dhö wangkac më pacö.

19 Kinge manön Abraam oiko dhakö mërë Cara i rwo na tye i pwodho më Makpela na tye kukidë më Mamre (manön, Kebron) na tye i lobo më Kanaan.

20 Jö Kit ömiö pwodho ëka rwo n'onwongo tye ië both Abraam na calö kabedo më ik.

24

Dhakö ka Icaka

1 Abraam onwongo dong otii ëka mwaka mërë më tio onwongo pol. Rwoth onwongo ömiö ën gum i gin na kibëc.

2 Abraam okobo both atic mërë na dit na tye i ödë n'onwongo ënë löö gin na kibëc n'onwongo ën tye ködë ni, “Keth cingi i kin ema.”*

3 An amitö ni in ikwongiri ki nyiing Rwoth, Obanga n'ocweo polo ki lobo, ni in ba ibino nyömö ni woda nyakö ki i kin anyira ka jö Kanaan, na an atye i kin-gi.

4 Ëntö ibino cidhö i lobo n'ënywöla ië ëka both wedena kikokome cê inyöm dhakö ni woda Icaka.”

5 Atic k'Abraam openyo ën ni, “Cê ka dhakö ënë ba oyeo më bino köda i lobo ni? An myero ater wodi i lobo na yam in iya ki ië?”

6 Abraam ögamö ni, “Gwokiri, kür iter woda yo kunön.

7 Rwoth, n'obedo Obanga n'ocweo polo, n'ökwanja ki i öt k'apapna, ki i lobo n'ënywöla ië ëka n'ötwak köda cê öcikërë botha ki kwong ni, ‘Abino miö ëkwaëni lobo ni,’ ën bino oro malaika mërë më cidhö anyim nini ëk in inyöm dhakö ni woda ki kunön.

8 Ëntö ka dhakö ënë ökwörö më bino kodi, cê in ibino bedo agönya ki kom kwongna ni. Ëntö kür iter woda yo kunön.”

9 Cê atic k'Abraam oketho cingë i kin em adwong mërë ëka okwongere bothe na lübërë ki köp ni.

10 Cê atic k'Abraam ökwanjö jami kibëc na bëcö n'adwong mërë ömiö bothe ëka otweogî inge kinaga apar k'adwong mërë cê öcakö woth më cidhö yo Aram Naaraim, i pacö kanya Nakor onwongo bedo ië.

11 I karë na ën othuno kunön, ën ömiö kinaga orumo cöng-gi piny i nget kulo na tye i nge pacö. Piny onwongo dong kothyeno caa na mon bwörö ködë yo kulo më cidhö twömö pii.

12 Cê ën ölögö ni, “Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, müi gin na abino ië ocobere, ëka inyuth kicani both adwongna Abraam.

13 An enene, acung i nget kulo, ëka anyira ka jii na bedo gîni i pacö ni tye ka bino më twömö pii.

* 23:15 *Cêkêl* man obedo ciling më karë nön; n'ëyübö ki ryal. onwongo obedo kwong n'ekwongo na ba lökërë na twal.

* 24:2 *Keth cingi i kin ema* man

¹⁴ An abino kobo both nyakö mörö acël nî, 'Mîa pii amodhi,' cê okobo nî, 'Modhi, ëka an abino miö kinagani thon modho,' miü ën obed nyakö na in iyêrö pî aticni IcaKa. Ëka manön miö an angeo nî in dong inyutho kîcani both adwongna."

¹⁵ Na bara ën otyeko lëga, nyakö mörö obino n'otingo agulu mërë i wi baë. Nyîngë onwongo ecwodo nî Rebeka. Ën onwongo obedo nyaka Betuel wod ka Milca n'onwongo obedo dhakö ka Nakor ömîn Abraam.

¹⁶ Nyakö nî onwongo leng rwök, nyakö na bara ongeo ëcwö, na ngat mörö bara obedo ködë. Ën öcidhö yo kulo, cê ötwömö pii i agulu mërë ëka odwogo cen.

¹⁷ Atic k'Abraam öbünyö woth më romo ködë ëka okobo nî, "Öma mîa pii mörö kî i aguluni amodhi."

¹⁸ Nyakö ögamö nî, "Eyo adwongna, modh pii." Cê ën ökwanyö agulu ökö kî i wi baë otingo atinga i cîngë nakun atic k'Abraam tye ka modho.

¹⁹ Kinge na ën dong ömiö pii më amodha, nyakö okobo nî, "An abino twömö pii pî kinagani thon, naka ka gîn otyeko modho."

²⁰ Cê pîöpîö ën öönyö pii i öd pwa, ëka öringö ödök cen më twömö pii kî i kulo pî kinaga mërë kibëc.

²¹ Atic k'Abraam öling ba okobo gin mörö, ëntö ën obedo ka nënö Rebeka aliling, piën ën onwongo mitö ngeo ka cê Rwoth ömiö woth mërë ocobere onyo pe.

²² I karë na kinaga otyeko gîni modho, atic k'Abraam ökwanyö gwîlû um n'obedo gol ëka atëgö arîö cê ömiögi bothe.

²³ Cê ën openyo nî, "In ibedo nyaka nga? Öma kob nîna, kabuto mörö tye i öt k'apapni na wan ëtwërö nînö ië i kiwor?"

²⁴ Nyakö ögamö nî, "An abedo nyaka Betuel, wod ka Milca n'önywölö both Nakor."

²⁵ Ën ömëdërë nî, "Wan etye kî cem na römö, ëka kabuto pî un më nînö i kiwor."

²⁶ Cê atic k'Abraam okulo wie pîny ëka öwörö Rwoth,

²⁷ nakun kobo nî, "Pak obed both Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, n'ögwökö mar ëka gen mërë na ba lökërë i kom adwongna. Rwoth ötëla i wothna yo öt ka wede k'adwongna."

²⁸ Cê Rebeka öringö ëka okobo gin n'ötîmërë kibëc both jö na tye i öt k'aya mërë.

²⁹ Rebeka onwongo tye k'ömîn mërë n'ecwodo nî Laban, n'öringö më romo k'ëcwö nön i kulo.

³⁰ Cücüth na ën önënö gwîlû um, atëgö kî i ngut cîng amîn mërë, ëka owinyo gin n'onwongo Rebeka ötwakö i kom ngö n'atic k'Abraam okobo nî, ën öcidhö both atic k'Abraam n'onwongo ocung i nget kinaga na cwök kî kulo.

³¹ Laban okobo nî, "Bin, in na Rwoth ömiö gum i komi! Pingö in icung kany? An ayübö öt nîni ëka kabedo pî kinaga."

³² Atic k'Abraam öcidhö yo pacö gîn kî Laban, ëka ëgönyö yëc kî nge kinaga cê ëmiögi cem ëka kabuto. Ëmiö pii both atic k'Abraam ëka jö na ën owotho ködë ëk ölwök gîni tyën-gî.

³³ I karë n'ekelo cem i nyime, ën okobo nî, "An ba acemo naka ka an akobo gin na myero akob."

Cê Laban okobo nî, "Kob nîwa."

³⁴ Atic k'Abraam okobo nî, "An abedo atic k'Abraam.

³⁵ Rwoth ömïö gum na thwönë rwök both adwongna, ëka ën ödökö alönyö. Rwoth ömïö ën rom ëka dhok, ryal ëka gol, etic n'obedo cwö ëka etic na mon, kinaga ëka kene.

³⁶ Cara, dhakö k'adwongna, önywölö nïnë athïn n'ëcwö i karë më tio mërë, ëka Abraam ömïö jami kibëc n'obedo mëgë bothe.

³⁷ Ëka adwongna ömïö an akwong kwong, ëka okobo nï, 'In myero kür ñnyöm dhakö nï woda kï i kin anyira ka jö Kanaan, i lobo nï na an akwö ië,

³⁸ ëntö cïdh i öt k'apapna ëka yo both kakana, cë ñnyöm dhakö nï woda.'

³⁹ "Cë an apenyo adwongna nï, 'Cë ka dhakö ökwërö woth köda?"

⁴⁰ "Adwongna ögamö nï, 'Rwoth na an abedo kwö i nyime i yoo n'opore, bino oro malaika mërë wotho kodi ëka mïö wothni cobere, ëk in ñnyöm dhakö nï woda kï i kakana kikokome ëka kï i öt k'apapna.

⁴¹ Cë ka in icïdhö i kakana, in ibino bedo agönya kï kom kwongna kadï bed gïn bino kwërö më mïöni—in ibino bedo agönya kï kom kwongna.'

⁴² "I karë na an abino i kulo tin, an akobo nï, 'Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, ka in imitö, mïi wothna ocobere.

⁴³ An enene, an acung i nget kulo nï; ka nyakö mörö obino më twömö pii ëka an akobo nïnë nï, "Öma mïa pii mörö amodhi kï i aguluni,"

⁴⁴ cë ka ën okobo nïna nï, "Modhi, ëka an abino twömö pii amïö kïnagani thon modho," ëk ën obed nyakö na Rwoth öyërö pi wod k'adwongna.'

⁴⁵ "Na an bara atyeko lëga kï i cwinya, Rebeka obino n'otingo angulu i wi baë. Ën ödönyö i kulo cë ötwömö pii, ëka an akobo nïnë nï, 'Öma mïa pii mörö amodhi.'

⁴⁶ "Rebeka ökwanyö agulu kï i wi baë piöpïö ëka okobo nï, 'Modhi, an abino mörö kïnagani thon modho.' Cë an amodho ëka ën ömïö kïnaga thon omodho.

⁴⁷ "An dong apenyo Rebeka nï, 'In ibedo nyaka nga?"

"Ën ögamö nï, 'An abedo nyaka Betuel wod ka Nakor, na Milca önywölö nïnë.'

"Cë an aketho gwïlü i ume ëka atëgö i ngut cingë,

⁴⁸ cë arumo cönga pïny ëka awörö Rwoth. An apakö Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, n'ötëla i yoo n'atür më nwongo akwar nyaka ömïn adwongna pi wode.

⁴⁹ Kobedini dong ka ibino nyutho marni ëka kïcani both adwongna, kob nïna; ëka ka pe, kob nïna, ëk ange gin na myero an atim."

⁵⁰ Laban ëka Betuel ögamö gïni nï, "Man obedo yüb ka Rwoth; wan ba ërömo kobo gin mörö bothi.

⁵¹ Rebeka ene; ter ën ëk öcïdh obed dhakö ka wod k'adwongni, kite na Rwoth onyutho nini ködë."

⁵² I karë n'atic k'Abraam owinyo ngö na gïn okobo, ën orumo cöngë pïny i nyim Rwoth.

⁵³ Cë atic k'Abraam ökwanyö gol, ryal ëka böng cë ömïö both Rebeka; ën thon ömïö mïc na welgï tæk both ömïn nyakö ëka aya ka nyakö.

⁵⁴ Kinge man, atic k'Abraam ëka jö na ën owotho ködë ocemo cë öninö gïni kunön.

I karë na gïn oco kodiko mërë, atic k'Abraam okobo nï, "Yee nïna adök cen both adwongna."

⁵⁵ Ëntö ömïn nyakö k'aya ka nyakö ögamö gïni nï, "Ëk nyakö obed bothwa pi nïnö na römö apar; cë ën twërö cïdhö."

⁵⁶ Ëntö atic k'Abraam okobo bothgï nï, "Kür ijüka unu, kite na Rwoth dong ömïö wothna ocobere na bër. Wëka unu acïdh ëk adök cen both adwongna."

⁵⁷ Cē gīn okobo nī, “Eru ecwod nyakō ēk epeny ngō na ēn rōmō kobo.”

⁵⁸ Cē gīn ocwodo Rebeka ēka epenyo ēn nī, “In ibino woth k’ēcwō nī?”
Rebeka ōgamō nī, “An abino cidhō.”

⁵⁹ Cē gīn oye n’amīn-gī Rebeka kanya acēl k’atic mērē na dhakō n’ōgwōkō ēn
ī karē na ēn pod tīdī mē cidhō k’atic k’Abraam ēka kī jō na ēn owotho kōdē.

⁶⁰ Ōlamō gīnī gum ī kom Rebeka ēka ekobo nīnē nī,
“Amīnwa, in myero ibed
aya ka jō na pol;[†]
ēkwaēni myero obed na tēk
ēka ōlōō gīnī lang-gī.”

⁶¹ Cē Rebeka k’etic mērē n’obedo anyira ōyūbērē cē obedo gīnī ī wi kīnaga
ēka owotho gīnī k’atic k’Abraam.

⁶² Ī karē nōn Icaka onwongo obino kī ī Beer Lakai Roi, pīēn ēn onwongo
bedo ī Negeb.

⁶³ Ī kothyeno mōrō acēl, Icaka onwongo tye ka lath ī bar, ī karē na ēn otingo
wangē malō, ēn ōnēnō kīnaga na pol ka tye ka bino.

⁶⁴ Rebeka thon otingo wangē malō cē ōnēnō Icaka. Rebeka opye pīny kī ī
wi kīnaga mērē

⁶⁵ ēka openyo atic k’Abraam nī, “Ēcwō mēnē ca na tye ī bar nakun tye ka
bino mē romo kod onu?”

Atic k’Abraam ōgamō nī, “Manōn adwongna.” Cē Rebeka ōkwanyō atam ēka
oumo kī terinyime.

⁶⁶ Atic k’Abraam okobo gin na kībēc na ēn ētīmō both Icaka.

⁶⁷ Cē Icaka okelo Rebeka ī kēma k’aya mērē ēka obedo kōdē, ōdōkō dhakō
mērē na ēn ōmarō. Cwiny Icaka okwe kinge thōō k’aya mērē Cara.

25

Ēkwaē k’Abraam

¹ Abraam dōkī obino ōnyōmō dhakō nōkēnē na nyīngē Ketura.

² Ēn obino ōnywōlō nīnē Yimran, Yokocan, Medan, Midian, Icibak ēka Cuak.

³ Yokocan ōnywōlō Ceba ēka Dedan. Ēkwaē ka Dedan ēnē jō Acurit, jō Letuc,
ēka jō Leum.

⁴ Awope ka Midian ēnē Epa, Eper, Anok, Abida, ēka Elda. Man kībēc
onwongo obedo gīnī ēkwaē ka Ketura.

⁵ Abraam ōmīō gin na kībēc na ēn onwongo tye kōdē both wode Icaka.

⁶ Ēntō ī karē na ēn onwongo pod kwō, ēn obino ōmīō mūc both ēthīnō na
mon mērē nōkēnē ōnywōlō ēka ōmīōgī ōcidhō ōkō kī both Icaka yo ngōm na
tye yo kukidē.

⁷ Abraam obino obedo ī wi lobo pī mwaka 175.

⁸ Cē ōthōō na mwaka mērē dong dit, na dong otengo rwōk cē eiko ēn kanya
acēl kī kwere mērē.

⁹ Awope mērē Icaka ēka Icimael, oiko gīnī ēn ī rwo mē Makpela na cwōcwōk
kī Mamrē, ī pwodho ka Epron wod ka Joar n’obedo dhanō mē Kit,

¹⁰ kunōn ēnē pwodho na yam Abraam ōwīlō kī both jō Kit ēka eiko ēn kī
dhakō mērē Cara iē.

¹¹ Kinge na dong Abraam ōthōō, Obanga obino ōmīō wode Icaka gum, cē
Icaka obedo na cwōcwōk kī Beer Lakai Roi.

Ēkwaē ka Icimael

[†] 24:60 jō na pol gōnyō nī elip kī elip.

¹² Man ënë ëkwaë ka Icimael wod k'Abraam, na Agar, atic ka Cara n'obedo nya jö Ejip, önywölö both Abraam.

¹³ Man ënë nyíng awope ka Icimael, na lübërë kî kite n'ënywölögî ködë körë kî körë. Nebayot ënë obedo kaö ka Icimael ëka dong Kedar, Adbel, Mibcam,

¹⁴ Micma, Duma, Maca,

¹⁵ Adad, Tema, Jetur, Napic ëka Kedema.

¹⁶ Man ënë awope ka Icimael, n'onwongo obedo gîni rwodhi më kaka apar ariö na lübërë kî peci ëka këmagî.

¹⁷ Icimael obino obedo i wi lobo pî mwaka 137 cë dong öthöö, ëka eiko ën kanya acël kî kwere mërë.

¹⁸ Lobo ka jö ka Icimael öcakërë kî i Kabila thuno ködë naka yo Cur, na cwök kî wang lobo më Ejip na dök yo Aciria. Ëka gîn onwongo bedo na dagërë gîni kî utmegogî nökënë kibëc.

Ënywölö Ecau ëka Jakob

¹⁹ Man ënë ëkwaë ka Icaka wod ka Abraam.

Abraam önywölö Icaka.

²⁰ Icaka onwongo dong tye kî mwaka pyer angwën i karë na ën nyömö Rebeka nyaka Betuel n'obedo dhanö më Aram na tye i Paddan Aram, ëka amîn Laban dhanö më Aram.

²¹ Icaka obino ölägö both Rwoth pî dhakö mërë, piën Rebeka onwongo obedo alür. Rwoth ögamö läga mërë cë dhakö mërë Rebeka obino öyac.

²² Ëthîno obedo ka twomere kën-gî kî ië, cë Rebeka okobo nî, "Pîngö gin ni tye ka timërë i koma?" Cë ën openyo Rwoth.

²³ Ëka Rwoth okobo nîne nî,
"Rok ariö tye i iï,
ëka rok ariö kî bothi bino pokere gîni ökö,
rok acël bino bedo na tük na löö awodhe,
ëka athîn na dit bino tic pî athîn na tidi."

²⁴ I karë na caa mërë më nywöl dong örömö, Rebeka obino ongeon nî adyer etye kî rudi i ië.

²⁵ Athîn n'ëcakö nywölö onwongo kwar ëka kome opong yer, cë gîn obino öcakö nyîngë Ecau.*

²⁶ Kinge, ebino ënywölö ömîn mërë n'ömakö opuny tyën Ecau, cë gîn obino öcakö nyîngë Jakob†. Icaka onwongo dong tye kî mwaka 60 i karë na Rebeka nywölö ëthîno mërë.

²⁷ Ëthîno awope ödöngö ëka Ecau obino obedo adwar na tye kî dirü, ën onwongo marö woth i lum, ëntö Jakob onwongo obedo dhanö na ling alînga na marö bedo pacö.

²⁸ Icaka onwongo marö Ecau rwök piën onwongo marö camö ringo leeni na ën neko, ëntö Rebeka onwongo marö Jakob.

²⁹ I nîno mörö acël Jakob onwongo tye ka tedom dëk, cë Ecau obino kî i lum na kec oneko.

³⁰ Ën okobo both Jakob nî, "Mîa dëk nön mörö acam piën kec oneka rwök."
(Ënë ömîo onwongo ecwodo ën thon nî Edom.)

³¹ Jakob ögamö nî, "An abino mîoni ka in imîa twëröni më bedo kaö."

* **25:25 Ecau** römö gönyö nî *Opongyer* ën thon onwongo ecwodo nî Edom, na gönyö *nîkwar*. † **25:26 Jakob** gönyö nî *ömakö opuny tyën*.

³² Ecau ögamö nî, “Nën, an dong acwök thöo, ngö na twërö më bedo kaö tîmô nîna?”

³³ Ëntö Jakob okobo nî, “Kwongiri botha kono.” Cë Ecau okwongere nakun cadhö twërö mërë më kaö both Jakob.

³⁴ Cë Jakob ömîö Ecau kwon ëka dëk. Ën ocemo ëka omodho cë öya öcîdhö. Manön ënë kite n'Ecau öcadhö kî twërö mërë më kaö.

26

Icaka ëka Abimelek

¹ I karë mörö kec na rac rwök obino opodho i lobo n'onwongo Icaka bedo ië na path kî kec na yam opodho i karë k'Abraam. Icaka obino öcîdhö i pacö më Gerar both Abimelek rwoth më Pilicitain.

² Cë Rwoth onen both Icaka ëka okobo nî, “Kür icîdh yo Ejiy, bed i lobo na an akobo nî ibed ië.

³ Bed i lobo ni pî karë mörö na nönök, ëka an abino bedo kodi ëka amii gum. Pî in ëka ëkwaëni an abino miöwu lobo ni kibëc ëka abino cobo kwong na an acikara ködë both apapni Abraam.

⁴ An abino miö ëkwaëni bedo na pol calö cër na tye i wi polo ëka abino miögi lobo ni kibëc, ëka pî ëkwaëni, jö kibëc më lobo bino nwongo gîni gum,

⁵ piën Abraam obedo kî winy i koma, ötimö gin na an akobo ninë nî ötim, ögwökö köpna ëka cîkna.”

⁶ Cë Icaka obino obedo i Gerar.

⁷ I karë na cwö më kabedo nön openyo ën pî dhakö mërë, ën okobo nî, “Ën obedo amëra,” piën ën onwongo tye kî lworö më kobo nî, “Ën obedo dhaköna.” Ën öthamö nî, “Cwö më kabedo ni twërö nekona pî Rebeka piën ën leng rwök.”

⁸ I karë na Icaka obedo kunön pî karë na lac, Abimelek rwoth më Pilicitain önönö Icaka kî i wang derica ka tye ka tuko kî dhakö mërë Rebeka.

⁹ Cë Abimelek ocwodo Icaka ëka okobo ninë nî, “Ën obedo dhaköni adyer! Pîngö in ikobo nî ën obedo ameru?”

Icaka ögamö ninë nî, “Piën athamö nî ërömö nekona ökö pîrë.”

¹⁰ Cë Abimelek okobo nî, “Ngö na in itîmô i komwa? Ngat mörö acël onwongo römö bedo ökö kî dhaköni, ëka in onwongo irömö kelo bal ni i wiwa.”

¹¹ Cë Abimelek öcîkö jö kibëc nî, “Ngat mörö n'ogudo ëcwö ni onyo dhakö mërë ebino neko ökö.”

¹² I karë na Icaka opuro i mwaka nön, ën ökaö kac na thwönë na kadhö wang mia acël na ën öcwö ökö, piën Rwoth ömîö gum bothe.

¹³ Icaka obino ölöny, ëka lönyö mërë ömëdërë naka obino obedo thwön alönyö.

¹⁴ Ën onwongo tye kî rom ëka dyegi, dhok ëka etic na pol naka ömîö jö Pilicitain nyeko ömakögi ökö i kome.

¹⁵ Cë kulo kibëc na yam etic k'apap mërë Abraam ogolo i karë k'Abraam, jö Pilicitain obino öcülö ökö, nakun eumo ökö kî lobo.

¹⁶ Cë Abimelek okobo both Icaka nî, “Yaa ökö kî bothwa piën in dong idökö na tæk rwök na lööwa ökö.”

¹⁷ Cë Icaka öya ökö kî kany nön ëka öcîdhö oguro këma mërë i ora më Gerar ëka ën obedo kunön.

¹⁸ Cë Icaka dökî ogolo kulo na yam egolo i karë k'apap mërë Abraam, na jö Pilicitain obino öcülö kinge thöo k'Abraam, ëka öcakö nyîng-gî kite na yam apap mërë Abraam öcakö ködë.

¹⁹ Etic ka Icaka ogolo kulo i öd ora ëka onwongo gîni pii na mît na möl.

²⁰ Ëntö ëkwath më Gerar ödhaa gĩnĩ k'ëkwath ka Icaka nakun kobo gĩnĩ nĩ, “Pii ni obedo mëwal!” Cë Icaka öcakö nyĩng kulo nön Ecek, * piën gĩn ödhaa ködë.

²¹ Cë etic mërë dökĩ ogolo kulo nökënë ëntö manön thon ëdhaa ködgi ië, cë ën öcakö nyĩngë Citina.†

²² Ën öya kĩ kunön ëka ogolo kulo nökënë, cë ngat mörö ba dökĩ ödhaa ködgi ië. Ën öcakö nyĩng kulo nön Rekobot‡ nakun kobo nĩ, “Kobedini Rwoth dong ömiöwa kabedo na lac ëka onu ebino löny i lobo nĩ.”

²³ Icaka obino öcĩdhö naka yo Beerceba.

²⁴ I kiwor nön, Rwoth onen bothe ëka okobo nĩnë nĩ, “An abedo Obanga k'apapni Abraam. Kür ibed na lwor piën an atye kodi. An abino miöni gum ëka abino miö wel ëkwaëni nya dökö na pol pi aticna Abraam.”

²⁵ Icaka ögërö keno tyër kunön ëka öwörö Rwoth. Ën ögërö këma mërë ëka etic mërë ogolo kulo nökënë kunön.

²⁶ Cë Abimelek öya kĩ i Gerar kanya acël k'amii thama mërë Aujat ëka Pikol n'obedo adit wi acikari mërë cë obino gĩnĩ yo both Icaka.

²⁷ Icaka openyogĩ nĩ, “Pingö ibino unu botha nakun idaga unu ëka iyyëma unu ökö?”

²⁸ Gĩn ögamö nĩ, “Wan ënënö kanyalër nĩ Rwoth onwongo tye kodi, cë ömiö wan ekobo nĩ, ‘Myero wan ebed kĩ kwong i kinwa ëka in.’ Ëk wan emok cikërë kodi

²⁹ ëk kür itim gĩn mörö na rac i komwa, kite na wan thon ba ebino ëtimö gĩn mörö na rac i komi, ëntö emii icĩdhö kĩ kuc. Ëka kobedini Rwoth dong ömiö gum bothi.”

³⁰ Icaka dong öcakö yübö nigĩ karama cë gĩn ocemo ëka omedho.

³¹ Kodiko mërë cön gĩn okwongere both ngat acëlacël. Cë Icaka ömiögĩ öcĩdhö kĩ yorgĩ ëka gĩn öwëkö ën kĩ kuc.

³² I nĩnö nonu etic ka Icaka obino ëka okobo gĩnĩ both Icaka köp i kom kulo na gĩn ogolo. Gĩn okobo nĩ, “Wan enwongo pii!”

³³ Ën öcakö nyĩng kulo nön Ceba, ëka naka tin nyĩng pacö nön ecwodo nĩ Beerceba.

³⁴ I karë n'Ecau dong tye kĩ mwaka pyer angwën, ën obino önyömö Judit nyaka Beeri dhanö më Kit ëka thon Bacemat nyaka Elon dhanö më Itite.

³⁵ Gĩn obino ömiö cwer cwinyo both Icaka ëka Rebeka rwök.

27

Jakob ökwälö gum k'Ecau

¹ I karë na dong Icaka otii ëka wangë ödökö na görü, na ba dökĩ römö nënö piñy, ën ocwodo wode na dit Ecau ëka okobo nĩnë nĩ, “Woda.”

Ecau ögamö nĩ, “An enene apap.”

² Icaka okobo nĩnë nĩ, “An dong atii ökö, ëka ba angeo nĩnö më thööna.

³ Kobedini dong, kwany jamini më dwar—ocwe athërö ëka atum ëk icĩdh i lum idwar lee mörö nĩna.

⁴ Yüb nĩna koth cem na mit na an amarö ëka ikel nĩna acam, ëk amii gumna na bara athöö.”

⁵ I caa nön Rebeka onwongo tye ka winyo ka Icaka twak kĩ wode Ecau. I karë n'Ecau dong öcĩdhö i lum më dwarö lee ëk ekel,

* **26:20 Ecek** gönyö nĩ dha. † **26:21 Citina** gönyö nĩ adagë. ‡ **26:22 Rekobot** gönyö nĩ kabedo na lac.

6 Rebeka okobo both wode Jakob nī, “Nēn, an awinyo apapni kobo both omeru Ecau nī,

7 ‘Kel nīna ringo lee mörö ēka iŷyūb nīna na mīt mē acama, ēk an amii gumna i nyim Rwoth na bara athōō.’

8 Dong, woda, winy na bēr ēka itīm gin na an akobo nini.

9 Cīdh i kin rom kī dyegi ēk ikel nīna nyi dyegi ariō n’ōcwēē ēk ayūb n’apapni na mīt kite na ēn marō kōdē.

10 Cē iter both apapni ōcam ēk omii gum mērē na ēn bara ōthōō.”

11 Jakob okobo both aya mērē Rebeka nī, “Ēntō ōmēra Ecau kome opong yer, ēka an koma pwōth.

12 Cē ka apapna oguda? Arōmō nen calō ngat na bwölō ēn ēka rōmō kelo cen nakaka gum.”

13 Aya mērē okobo nīnē nī, “Woda, ēk cen obin i koma. Tīm gin na an akobo nini kēkēn, cīdhī ēka ikelgī nīna.”

14 Cē Jakob ōcīdhō ēka onwongo dyegi cē okelo both aya mērē, cē Rebeka ōyūbō cem na mīt kite na Icaka marō kōdē.

15 Cē Rebeka ōkwanyō bōng na bēcō ka wode na dit Ecau n’onwongo tye i ōt, ēka ōmīō wode na tīdī Jakob oruko.

16 Ēn thon oumo cīngē ēka kanya yer ope iē kī i ngute k’adēla dyegi.

17 Cē ēn ōmīō cem na mīt ēka kwon na ēn ōyūbō both wode Jakob.

18 Jakob ōcīdhō both apap mērē ēka okobo nī, “Apapna!”

Icaka ōgamō nī, “Eyo woda, nga ēnōn?”

19 Jakob okobo both apap mērē nī, “An abedo Ecau athīn kaōni. An atīmō kite na in ikobo nīna kōdē. Yaa malō ibed abeda ēka icam ringo leena ēk imīa gumni.”

20 Icaka openyo ēn nī, “Woda! Inwongo nīngō pīōpīō?”

Jakob ōgamō nī, “Rwoth Obangani ōmīa anwongo.”

21 Cē Icaka okobo both Jakob nī, “Woda, bin na cwōk ēk agudi, ēk ange ka in ibedo woda Ecau adyer onyo pe.”

22 Jakob ōcīdhō na cwōk both apap mērē Icaka, cē Icaka ogudo ēn ēka okobo nī, “Dwoni cal kī dwōn Jakob, ēntō cīngi obedo cīng Ecau.”

23 Ēn ba ongeō Jakob pīēn cīngē onwongo obedo yer calō cīng ōmīn mērē Ecau, cē Icaka ōmīō Jakob gum.

24 Icaka dōkī openyo ēn nī, “Adyer in ibedo woda Ecau?”

Jakob ōgamō nī, “An ēnōn.”

25 Cē ēn okobo nī, “Woda, kel ringo leeni nōn mörō acam, ēk amii gumna.”

Jakob okelo bothe cē ēn ōcamō ēka okelo thon kōngō ōlōk mörō cē Icaka ōmadhō.

26 Cē apap mērē Icaka okobo nīnē nī, “Bin kany, woda, ēk inōdh lema.”

27 Cē ēn ōcīdhō, ēka ōnōdhō lem apap mērē. Ī karē na Icaka ongweo ngwec bōng mērē, ōmīō ēn gum nakun kobo nī,

“Eyo, ngwece ka woda

cal kī ngwece pwodho

na Rwoth dong ōmīō gum.

28 Ēk Obanga omii thoi mē polo

ēka lōnyō mē lobo

bēl na būp ēka pig ōlōk na nyen.

29 Ēk rok otii nini

ēka jīī oryebere pīny mē wōrōni.

Bed rwoth i nyim utmegoni,

ëk awope ka ayani oryebere piny më wöroni.

Ëk jö na lami, ëlamgi

ëka jö na mü gum, ëmügi gum.”

³⁰ Kinge na Icaica dong otyeko müo gum ëka Jakob dong öcüdho ökö ki bothe, ömün märe Ecau othuno ki i dwar.

³¹ En thon öyübö cem na mit ëka otero both apap märe. Cë okobo n'apap märe ni, “Apapna, yaa malö ibed abeda ëka icam ringo leena ëk imia gumni.”

³² Apap märe Icaica openyo en ni, “In inga?”

Ecau ögamö ni, “An wodi Ecau, kaöni.”

³³ Icaica kome ömyël rwök i karë na en onwongo ni Ecau enön cë okobo ni, “Nga kara n'ödwarö ringo lee ëka okelo nina? An pod acamö acama ëka amüo ngö na bara in ibino ëka dong adyer bino bedo ki gum!”

³⁴ I karë n'Ecau owinyo köp k'apap märe, en oredo ki koko rwök na cwinye cwer nakun kobo both apap märe ni, “Apapna, mia an thon gum!”

³⁵ Entö Icaica okobo ninë ni, “Omeru obino öbwöla ëka otero gumni ökö.”

³⁶ Ecau okobo ni, “Pathi Jakob enön adyer?”* En dong öbwöla wang ariö. En otero twëröna na calö kaö, ëka kobedini döki otero gumna!” Cë en openyo apap märe ni, “Ba iwökö nina gum mörö?”

³⁷ Icaica ögamö dhö Ecau ni, “An amüo en obedo rwoth i nyimi ëka amüo wede märe kibec obedo etic märe. Amüo en kal ëka pig ölok na nyen. Dong ngö na an arömö timö nini, woda?”

³⁸ Ecau okobo both apap märe ni, “Apapna, in itye ki gum acël kékën? Apapna, mia an thon gum!” Cë Ecau okok rwök.

³⁹ Apap märe Icaica ögamö dhögë ni,

“Kabedoni bino bedo

na bor ki lobo na cëgö cem,

na bor ki thoi më polo na malö.

⁴⁰ In ibino kwö ki pala abadëni

ëka ibino tic pi omeru.

Entö ka in ibino jem ninë,

in ibino bedo agönya ki bothe.”

Jakob ölüyo both Laban

⁴¹ Ecau obedo k'adagë i kom Jakob piën apap märe ömüo en gum märe ökö. Cë okobo en kënë ni, “Ninö më kumo pi thoö ka apapna dong cwök, cë abino neko ömëra Jakob ökö.”

⁴² I karë n'ekobo both Rebeka ngö na wode na dit Ecau okobo, en ocwodo Jakob wode na tidi ëka okobo ninë ni, “Omeru Ecau ödiö cwinye ki thama më nekon.

⁴³ Kobedini dong, woda, tim gin na an akobo. Lüü ökö yo both ömëra Laban na tye i Aran.

⁴⁴ Bed bothe pi karë mörö naka ka omeru cwinye dong okwe.

⁴⁵ Ka omeru cwinye dong okwe ëka wie dong owil ökö ki i kom ngö na in itimö i kome, cë an abino oro köp bothi ëk idwogi cen ki kunön. Pingö an amüto rwenyo un jö ariö i ninö acël?”

⁴⁶ Cë Rebeka okobo both Icaica ni, “An dong adhero ki kit kwö k'anyira ka jö Kit ökö. Ka Jakob bino nyömö dhakö ki kin mon më lobo ni, ki i kin mon ka jö Kit calö man, cë kwöna dong bino bedo na könny märe ope.”

* **27:36 Jakob** gönyö ni ömakö opunye (i carolok, en bwölo jö).

28

¹ Cē Icaka ocwodo Jakob bothe, ēka omotho nakun cīkō ēn nī, “Kūr ĭnyōm dhakō mōrō kī kin anyira mē Kanaan.

² Yaa ōkō pīōpīō ĭcīdh yo Paddan Aram ĭ ōt ka kwarōni Betuel n'obedo apap k'ayani, ēk ĭnyōm dhakōni kī kunōn kī kin anyira ka Laban n'obedo ōmīn anyira.

³ Obanga Won Twēr kībēc omii gum, ēk omii ĭnya unu na pol, ēka omii ēkwaēni na pol, ōmēd welwu naka ibed unu jō na pol.

⁴ Ėk Obanga omii ēka ēkwaēni gum na ēn ōmīō both Abraam, ēk in ĭgam lobo na kobedini ibedo iē na calō arok, lobo na yam Obanga ōmīō both Abraam!”

⁵ Cē Icaka ooro Jakob yo Paddan Aram both Laban, wod ka Betuel mē Aram, n'obedo ōmīn Rebeka n'onwongo obedo aya ka Jakob ēka Ecau.

⁶ ĭkarē nōn Ecau ōnīang nī Icaka ōmīō gum both Jakob, ēka ooro ēn mē cīdhō yo Paddan Aram ēk ōnyōm dhakō kī kunōn. Ėka ĭ karē na ēn ōmīō gum both Jakob, ēn ōcīkō Jakob nī, “Kūr ĭnyōm dhakō mōrō n'obedo dhanō mē Kanaan.”

⁷ Jakob owinyo kōp k'apap mērē ēka aya mērē, cē ōcīdhō yo Paddan Aram.

⁸ Cē Ecau ōnīang nī kite k'anyira mē Kanaan ba oyomo cwiny apap mērē Icaka,

⁹ cē Ecau ōcīdhō both Icimael, ēka ōnyōmō Makalat, amīn Nebayot ēka nyaka Icimael wod k'Abraam, ōmēdō ĭ kom mon mērē n'onwongo ēn tye kōdē cōn.

Lek ka Jakob

¹⁰ Jakob ōwēkō Beerceba ēka ōcakō cīdhō yo Aran.

¹¹ ĭ karē na ēn othuno ĭ kabedo mōrō, ōcakō buto kany nōn pīēn pīny onwongo dong ocido ōkō. Ėn otingo kidi mōrō acēl ēka otheno kī wie, cē ōnīnō ōkō.

¹² Lek obino ĭ wie, nakun tye ka nēnō madala mē idho na tyēnē ocung pīny ĭ ngōm, na wie othuno malō ĭ wi polo, ēka emalaika k'Obanga onwongo idho pīny ēka ĭdhō gīnī malō.

¹³ Ėn ōnēnō Rwoth ocung yo kuwie malō, nakun kobo nīnē nī, “An abedo Rwoth, Obanga k'apapni Abraam, ēka Obanga ka Icaka. An abino mīōni ēka ēkwaēni ngōm na in ibuto iē.

¹⁴ Ėkwaēni bino bedo calō kwo mē dhō nam, ēka un ibino mēdērē yo kuthō, yo kukidē, yo kukuju, ēka yo kukwap. Jō kībēc mē wi lobo bino nwongo gīnī gum na yaa kī bothi ēka ēkwaēni.

¹⁵ An atye kanya acēl kodi ēka abino gwōkōni kanya in ibino cīdhō iē kībēc, ēka an abino dwongoni cen ĭ lobo nī. An ba abino wēkōni ata naka ka acobo gin n'onwongo akobo bothi.”

¹⁶ ĭ karē na Jakob ocoo kī ĭ wang nīnō mērē, ēn okobo nī, “Adyer Rwoth tye ĭ kabedo nī, ēka an onwongo ba angeo.”

¹⁷ Cē lworo ōmakō, nakun kobo nī, “Kabedo nī opodho cwinya! Man ēnē ōt k'Obanga kikokome. Man ēnē dholokek mē polo.”

¹⁸ Kodiko cōn Jakob ōya malō, otingo kidi n'onwongo otheno kī wie, cē ocibo na calō wīr, ēka ōōnyō mōō ĭ wie.

¹⁹ Ėn ōcakō nyīng kabedo nōn nī Betel,* kadī bed nyīng pacō nōn onwongo ecwodo nī Luj.

²⁰ Cē Jakob okwongo kwong nakun kobo nī, “Ka Obanga bino woth kōda, nakun gwōka ĭ woth nī, ēka bino mīōna cem mē acama kī bōng mē aruka,

²¹ ēka adwogi naka ĭ ōt ka apapna kī kuc, cē Rwoth bino bedo Obangana.

* **28:19 Betel** gōnyō nī ōt k'Obanga.

²² Cê kidi ni na an acibo malö na calö wir bino bedo öt k'Obanga, ëka gin na kibëc na in ibino mïöna, an abino mïöni acël më apar."

29

Jakob othuno i pacö ka Laban

¹ Cê Jakob ömëdërë kî woth mërë, ëka othuno i lobo ka jö më kukidë.

² I karë na ën othuno i kabedo nön, ën önënö kulo na tye i pwodho, ëka öthïpan rom adek n'obuto gîni piny na cwök kî nget kulo nön, piën rom onwongo modho pii kî i kulo nön. Kidi më dhö kulo onwongo thwönë rwök.

³ I karë n'öthïpan rom kibëc gürë gîni kunön, ëkwath kwanyö gîni kidi ökö kî i dhö kulo ëka cakö mïö gîni rom modho pii. Cê kinge na dong öthïpan rom omodho pii, gin dwökö kidi kakarë i dhö kulo.

⁴ Jakob openyo ëkwath nî, "Utmegona, un iya unu kî kwene?"

Gin ögamö nî, "Wan ëya kî i Aran."

⁵ Jakob okobo bothgî nî, "Un ingeo Laban n'obedo akwar Nakor?"

Gin ögamö nî, "Eyo, wan engeo ën."

⁶ Cê Jakob openyogî nî, "Ën tye na bër?"

Gin ögamö nî, "Eyo, ën tye na bër. Nën, nyarë Racel ëka tye ka kelo rom."

⁷ Cê Jakob okobo nî, "Ceng pod tye malö, ëka man ba obedo caa më gürö öthïpan rom kanya acël. Mii unu rom pii ëk omodhi, ëka itergî i kwath dökî."

⁸ Gin ögamö nî, "Wan ba ëtwërö mïögî pii, naka wang na rom kibëc ögürë gîni kanya acël, ëka onwongo ëkwanyö kidi ökö kî i dhö kulo. Cê wan dong ëcakö mïö rom modho pii."

⁹ I caa n'onwongo ën pod tye ka twak ködgî, Racel obino kî rom k'apap mërë, piën ën onwongo obedo akwath.

¹⁰ I karë na Jakob önënö Racel nyaka Laban, n'obedo nero mërë, ëka kî rom ka nero mërë Laban, Jakob öcakö cidhö anyim cê ökwanyö kidi ökö kî i dhö kulo ëka ömïö rom ka nero mërë omodho pii.

¹¹ Cê Jakob önödhö lem Racel, ëka öcakö kok rwök kî yom cwinye.

¹² I karë na Jakob okobo both Racel nî ën ebeto wat k'apap mërë ëka wod ka Rebeka, cê ën öringö okobo both apap mërë.

¹³ Cücüth na Laban owinyo köp i kom Jakob wod k'amîn mërë, ën öbünyö ngwëc më cidhö romo ködë. Öthünö kore ëka önödhö leme, cê otero ën naka i ödë. Kî kunön Jakob okobo kite na ën ebeto ködë wat both Laban.

¹⁴ Cê Laban okobo ninë nî, "Adyer in ibeto koma kikokome ëka remona." Cê obeto gîni kanya acël ködë pi dwe acël.

Jakob önyömö Lea ëka Racel

Kinge na Jakob obeto bothe pi dwe acël,

¹⁵ Laban okobo both Jakob nî, "Myero in itii nina tic abonge cül piën ön ebeto wat? Kob nina, kite na myero an aculi ködë."

¹⁶ Laban onwongo tye k'anyira mërë ariö, nyarë n'adit nyingë onwongo ecwodo nî Lea, ëka nyarë na tidî nyingë onwongo ecwodo nî Racel.

¹⁷ Lea onwongo wangë görü,* ëntö Racel onwongo tir ëka leng rwök.

¹⁸ Jakob onwongo marö Racel rwök, cê okobo nî, "An abino tio tic nini pi mwaka abirö pi nyari na tidî Racel."

¹⁹ Laban ögamö nî, "Bedo na bër ka an amïö ën bothi, nakaka mïö both ëcwö mörö nökenë. Pi manön, bed botha kany."

* 29:17 *Lea onwongo wangë görü* tyën köp mërë i Lëb Iburu ba ngere.

²⁰ Cē Jakob obino otio tic pī mwaka abirō ēk ēmiē ēnyōm Racel, ēntō karē nōn onwongo obedo calō nīnō mōrō na nōnōk kī bothe piēn cwinye onwongo ōmarō Racel rwōk.

²¹ Cē Jakob okobo both Laban nī, “Mīa dong dhakōna ēk abed kōdē, piēn karē na ōn emoko dong othum ōkō.”

²² Cē Laban ōyūbō karama mē nyom ēka ocwodo lwak kibēc mē kabedo nōn.

²³ Ēntō kothyeno na pīny dong ocido, ēn okelo nyarē Lea ōmīō both Jakob, ēka Jakob obedo kōdē.

²⁴ (Laban ōmīō atic mērē na nyakō na nyīngē Jilpa both nyarē Lea mē bedo calō atic mērē.)

²⁵ Kodiko mērē na pīny dong oru, Jakob ōnēnō nī Lea ēnē onwongo tye kanya acēl kōdē. Cē Jakob okobo both Laban nī, “Man ngō na in itīmō i koma? An onwongo ba abedo ka tic bothi pī Racel? Pīngō in ībwōla?”

²⁶ Laban ōgamō nī, “Ba obedo thēkwarōwa kī kany mē mīō nyakō na tīdī mē anyōma na bara ēnyōmō nyakō na dit.

²⁷ Tyek kono yūb mē nyom mē cabīt ka nyara nī, cē wan ebino mīōni nyakō na tīdī thon, ēntō in myero itīi tic nīna pī mwaka abirō nōkēnē.”

²⁸ Ēka Jakob obino ōtīmō nī kōmanōn. Ī karē na Jakob otyeko cabīt acēl kanya acēl kī Lea, Laban obino ōmīō nyarē Racel bothe mē bedo dhakō mērē.

²⁹ (Laban obino ōmīō atic mērē na nyakō na nyīngē Bila both nyarē Racel mē bedo calō atic mērē.)

³⁰ Jakob obino obedo kī Racel thon. Ēn ōmarō Racel rwōk na lōō Lea, cē ēn obino otio tic both Laban pī mwaka abirō nōkēnē.

Ēthīnō ka Jakob

³¹ Ī karē na Rwoth ōnēnō nī Jakob ba marō Lea, cē ōyabō ōd nyodo mērē, ēntō Racel onwongo obedo alūr.

³² Lea ōyac, ēka ōnywōlō athīn n'ēcwō, cē ēn ōcakō nyīngē Reuben,[†] nakun ēn okobo nī, “Piēn Rwoth ōnēnō can na mēga, adyer dong cwōra bino marōna.”

³³ Ēka ēn dōkī ōgamō iē, cē ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka okobo nī, “Piēn Rwoth owinyo nī an ba ēmara, ōmīa dōkī man thon.” Cē ēn ōcakō nyīngē Cimeon.[‡]

³⁴ Kinge dōkī ēn ōgamō iē, cē ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka okobo nī, “Kobedini dong cwōra bino moko i koma, piēn anywōlō nīnē awope adek.” Manōn ēnē ōmīō ēcakō nyīngē Lebi.[§]

³⁵ Ēka dōkī ōgamō iē, cē ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka okobo nī, “Man ēnē karē na an abino pakō Rwoth iē.” Ēn ōcakō nyīngē Yuda.^{*} Cē ēn ocung kono ōkō.

30

¹ Ī karē na Racel ōnēnō nī ba dōk ētwērō nywōlō ēthīnō both Jakob, cē nyeko ōcakō makō ēn i kom amīn mērē. Ēka ēn okobo both Jakob nī, “Mīa anwong ēthīnō, ka ope cē abino thōō ōkō.”

² Cē akēmō ōmakō Jakob i kom Racel, ēka okobo nīnē nī, “An adōkō Obanga, n'ojuki nywōlō ēthīnō?”

³ Cē Racel ōgamō nī, “Aticna na nyakō Bila ene, bed kōdē ēk ōnywōl ēthīnō mōrō nīna, ēk an thon anwong ēthīnō na yaa kī bothe.”

[†] **29:32 Reuben** nyīng nī cal kī nyig kōp mē Iburu na kobo nī ēn ōnēnō pēkōna nyīng nī gōnyō nī nēn, wod.

[‡] **29:33 Cimeon** nyīng nī cal kī nyig kōp mē Iburu na kobo nī owinyo. [§] **29:34 Lebi** nyīng nī cal kī nyig kōp mē Iburu na kobo nī moko.

^{*} **29:35 Yuda** nyīng nī cal kī nyig kōp mē Iburu na kobo nī pak.

⁴ Cē Racel ömïö atic mërë Bila both Jakob na calö dhakö mërë, ëka Jakob obedo ködë.

⁵ Bila ögamö ië, ëka önywölö athîn n'ëcwö kî Jakob.

⁶ Cē Racel okobo nî, “Obanga otyeko ngölö nîna köp n'atîr; ën owinyo kokona, ëka ömïa athîn n'ëcwö.” Manön ënë ömïö ën öcakö nyîngë Dan.*

⁷ Bila atic ka Racel ögamö ië dökî, cē önywölö kî Jakob athîn mē ariö n'obedo ëcwö.

⁸ Cē Racel okobo nî, “An abedo yelara k'amëra rwök, ëka alöë ën ökö.” Cē ën öcakö nyîngë Naputali.†

⁹ İ karë na Lea önënö nî ba dök ëtwërö nywölö ëthînö, ën ökwanyö atic mërë na nyakö jilpa, ëka ömïö both Jakob na calö dhakö mërë.

¹⁰ jilpa, atic ka Lea, önywölö athîn n'ëcwö kî Jakob.

¹¹ Cē Lea okobo nî, “Gum na bër ömakal!” Eka ën öcakö nyîngë Gad.‡

¹² jilpa, atic ka Lea, dök önywölö athîn mē ariö n'ëcwö kî Jakob.

¹³ Cē Lea okobo nî, “Kobedini dong an cwinya yom! Eka mon bino cwodona gîni nî ngat na ië yom,” cē ën öcakö nyîngë Acer.§

¹⁴ İ karë n'ëcökö cem kî i pwothi, Reuben öcîdhö i pwodho cē onwongo mandurek* ëka okelo both aya mërë Lea. İ karë na Racel obino both Lea, okobo nîne nî, “Mia mandurek ka wodi mörö.”

¹⁵ Entö Lea ögamö nî, “In imaö cwöra ökö kî botha, in ithamö nî köp nön onwongo tîdi mörö? Eka kobedini imitö kwanyö mandurek ka woda ökö thon?”

Racel okobo nî, “Eyo, ën twërö bedo kodi tin kiwor nakaka mandurek ka wodi.”

¹⁶ İ karë na Jakob odwogo kî i pwodho kothyeno nön, Lea öcîdhö mē romo ködë i yoo, cē okobo nîne nî, “Myero tin idöny i öda, piën atyeko pangoni kî mandurek ka woda.” Cē Jakob öcîdhö obedo ködë i kiwor nön.

¹⁷ Obanga owinyo lëga ka Lea ëka ögamö ië cē önywölö athîn mē abic n'obedo ëcwö kî Jakob.

¹⁸ Cē Lea okobo nî, “Obanga dong otyeko cülöna pî miö aticna na nyakö both cwöra.” Pî manön ën öcakö nyîngë Icarak.†

¹⁹ Lea dökî ögamö ië ëka önywölö athîn mē abicël n'obedo ëcwö kî Jakob.

²⁰ Cē Lea okobo nî, “Obanga dong otyeko miöna mîc na bër. Kobedini dong cwöra bino miö wörö botha, piën an anywölö nîne ëthînö na cwö abicël.” Eñ öcakö nyîngë Jabulon.‡

²¹ Kinge karë mörö, ën obino önywölö nyarë, cē öcakö nyîngë Dina.

²² Cē Obanga opo i kom Racel; owinyo lëga mërë ëka öyabö öd nyodo mërë.

²³ Eñ ögamö ië, cē önywölö athîn n'ëcwö, ëka okobo nî, “Obanga ökwanyö lewic ökö kî botha.”

²⁴ Cē öcakö nyîngë Yocepu,§ ëka okobo nî, “Rwoth myero ömïa athîn n'ëcwö nökënë.”

Jakob ëka Laban

²⁵ Kinge na dong Racel önywölö Yocepu, Jakob okobo both Laban nî, “Yee nîna ëk acîdh dong yo lobo thurwa.

* **30:6 Dan** nyîng nî gönyö nî ën öngölö nîna köp n'atîr. † **30:8 Naputali** gönyö nî lwëny. ‡ **30:11 Gad** gönyö nî gum na bër onyo mwony. § **30:13 Acer** gönyö nî ngat na ië yom. * **30:14 Mandurek** man onwongo obedo yath mē miö dhakö nywöl. † **30:18 Icarak** nyîng nî cal kî nyig köp mē Iburu na kobo nî cül. ‡ **30:20 Jabulon** gönyö nî wörö. § **30:24 Yocepu** gönyö nî myero ën ömëdi.

²⁶ Mia mon-na k'èthìnöna, na an atio bothi pîrgî, êk dong acak cîdhö. In ingeo tic na tèk na an atio bothi."

²⁷ Êntö Laban okobo nîñe nî, "Ka in inênö nî an atye kî cwiny na bër bothi, akwai nî ibedi. An anîang ökö cön nî piri êñe ömîö Rwoth ömîa gum."

²⁸ Êñ ömêdêrê mê kobo nî, "Kob nîna wel ôcarani, êka an abino cülö gin mörö kékên na in ïmîtö."

²⁹ Jakob okobo nîñe nî, "In ingeo kite na an atio tic nini êka kî kite na an agwökö kî lîmni ködê."

³⁰ Adyer lîmni onwongo nönök i karê na an bara abino, êntö kobedini dong ömêdêrê ödökö na pol rwök. Rwoth ömîö gum bothi i kom jami kibêc na an atîmô. Êntö kobedini, naka awene na an myero atîm gin mörö pî jö mê öda?"

³¹ Laban openyo nî, "In ïmîtö nî an amii ngö?"

Jakob ôgamö nî, "Kür îmîa gin mörö. Êntö ka in ibino yee mê tîmô nîna gin mörö acêl, cê an abino mêdara mê gwökö lîmni.

³² Yee nîna tin êk acîdh awoth i kin lîmni kibêc, êka ayêr rom n'obedo omer onyo okomol kî i kin-gî, êka k'èthînö rom na cöl gîñi kibêc, kanya acêl kî dyegi n'omer gîñi. Man bino bedo ôcara na mêga.

³³ Êka adwogi ka gen-na bino nen i karê mê anyim, ka in ibino mê nêñö nî an atero ôcarana na ön eyere iê. Ka in ibino nwongo dyêl mörö kékên na ba obedo omer onyo okomol onyo römö mörö na kome ba cöl, manön ebino kwanö nî gin n'ekwalö."

³⁴ Cê Laban oye êka okobo nî, "Bër, ebino tîmô nî kômanön kite na in ikobo ködê."

³⁵ Î nîñö acêl nön, Laban obino ökwanyö nywogi dyegi n'omer onyo n'okomol, megî dyegi kibêc n'amer onyo n'akomol (man onwongo ölinga na tar kibêc) êka k'èthîn rom na cöl kibêc, cê ömîögî i cîng awope mêrê nî êk ögwökgî.

³⁶ Cê êñ obino öyübö woth mê nîñö adek i kin êñ kî Jakob, nakun Jakob odong mê mêdêrê mê gwökö lîm ka Laban n'odong.

³⁷ Cê Jakob obino otongo jang yen na thîc na mar kî kom yen adek na papath, êka öpwöcö pökgî êk korgî na tar onen.

³⁸ Cê Jakob oketho jang yen n'ëpwöcö i kabedo kibêc na rom modho pii kî iê, êk obed i nyim rom ka bino gîñi modho. Î karê na rom wapere ka bino gîñi modho pii,

³⁹ gîñ wapere i nyim jang yen, êka mîö nywölö èthînögî n'obedo okomol, êka n'omer onyo ölinga.

⁴⁰ Jakob opoko èthînö rom na path, êntö ömîö rom nökênê kibêc okemo rom ka Laban n'okomol êka man acöl. Cê opoko lîm mêrê na path nakun ba rîbö kî lîm ka Laban.

⁴¹ Ka karê na megî rom na komgî tèk karêgî örömö mê kwarogî, Jakob pyelo jang yen i pii na tye ka möl i nyimgî êk gîñ owapere na cwök kî jang yen.

⁴² Êntö ka rom na görü tye ka wapere, êñ ba pyelo jang yen kany nön. Cê rom na görü bedo mê ka Laban êka rom na komgî tèk bedo mê ka Jakob.

⁴³ Manön ömîö Jakob ödökö thwön alönyö na tye kî rom na pol êka dyegi, etic na mon êka etic na cwö, kînaga êka kene.

31

Jakob öliüü ökö kî both Laban

¹ Jakob owinyo nī awope ka Laban onwongo tye ka kobo nī, “Jakob otero jami kibēc n'onwongo apapwa tye kōdē ēka onwongo lōnyō nī kibēc kī i kom līm k'apapwa.”

² Ēka Jakob thon ōnēnō nī Laban ba dōkī nēnē na bēr kite n'onwongo tye kōdē cōn.

³ Cē Rwoth okobo both Jakob nī, “Dōk ōkō cen i lobo ka kwereni ēka wedeni, cē an abino woth kodi.”

⁴ Cē Jakob ooro dhanō mōrō mē cwodo Racel ēka Lea mē bino i bar kanya līm mērē onwongo tye iē.

⁵ Ēn okobo bothgī nī, “An atye ka nēnō nī apapwu ba tye ka nēnōna na bēr kite na cōn, ēntō Obanga n'apapna wōrō obedo ka gwōkōna.

⁶ Un ingeo nī an atio tic both apapwu kī tēkōna kibēc,

⁷ ēka apapwu obedo ka bwōlōna nakun lōkō ōcarana wang apar twal. Ēntō Obanga ba oyeo nīnē mē tīmō gin mōrō na rac i koma.

⁸ I karē kibēc ka ēn okobo nī, ‘Leeni n'enywōlō n'obedo ōlīnga bino bedo cūlni,’ cē leeni kibēc nywōlō ēthinōgī n'obedo ōlīnga; ēka ka ēn okobo nī, ‘Leeni n'enywōlō n'obedo omer bino bedo cūlni,’ cē leeni kibēc nywōlō ēthinōgī n'obedo omer.

⁹ Manōn ēnē kite n'Obanga ōkwanyō līm k'apapwu cē ōmīōgī botha.

¹⁰ “I karē mē wapere ka rom kī dyegi, an anēnō kī i lekna nywogi na tye ka kwaro megī dyegi ēka megī rom na komgī obedo omer ēka okomol onyo ōlīnga.

¹¹ Malaika k'Obanga ocwoda i wang lek nī, ‘Jakob.’ An agamō nī, ‘An ene.’

¹² Cē malaika okobo nīna nī, ‘Ting wangi malō ēka inēn nī nywogi kibēc na tye ka kwaro megī dyegi obedo omer, okomol onyo ōlīnga, piēn an anēnō gin na kibēc na Laban obedo ka tīmō i komi.

¹³ An abedo Obanga mē Betel, kanya in iwiro mōō iē i wi kidi ēka kanya in ikwongo kwong kōdē botha. Kobedini dong yaa ōkō piōpiō kī i lobo nī ēka idōk cen yo lobo kanya enywoli iē.’ ”

¹⁴ Cē Racel ēka Lea okobo both Jakob nī, “Wan pod etye kī gin mōrō mē alea kī i ōt k'apapwa?

¹⁵ Ēn ba bino nēnōwa na calō Erok? Ēn ba ōcadhōwa kēkēn, ēntō ōcamō thon līm n'onwongo imiō bothe pīrwa.

¹⁶ Adyer līm kibēc na dong Obanga ōkwanyō ōkō kī both apapwa obedo mēwa ēka ēthinōwa. Dong itīm gin na kibēc n'Obanga okobo nini.”

¹⁷ Cē Jakob oketho ēthinō mērē ēka mon mērē i ngee kīnaga,

¹⁸ ēn ōkōlō leeni mērē mē pacō kī jami kibēc na ēn onwongo kī i Paddan Aram, ēka ōcakō cidhō mē dōk cen i lobo Kanaan kanya apap mērē Icaka ōkwō iē.

¹⁹ I karē na Laban onwongo ōcidhō mē nyarō yer rom mērē, Racel ōkwālō cal obanga k'apap mērē gīnī kī i ōt.

²⁰ Jakob thon ōbwōlō Laban dhanō mē Aram nakun ba okobo nīnē woth mērē.

²¹ Ēn ōlūū kī līm kibēc n'onwongo ēn tye kōdē, ēka ōngōlō kulo Euparate, nakun dōk yo lobo n'otingere mē Gilead.

Laban ōryēmō kōr Jakob

²² Kinge nīnō adek, ekobo both Laban nī Jakob ōlūū ōkō.

²³ Laban ōkwanyō wede mērē ōlūbō kī kōr Jakob pī nīnō abirō ēka ēmakō ēn i lobo n'otingere mē Gilead.

24 Ëntö i kiwor Obanga obino both Laban dhanö më Aram i wang lek ëka okobo nînë nî, “Gwokiri, kür içidh ikob gin mörö na bër onyo na rac both Jakob.”

25 Jakob onwongo dong oguro këma mërë i lobo n'otingere më Gilead i karë na Laban ömakö ën. Laban ëka wede mërë thon oguro këmagi kany nön.

26 Cë Laban okobo both Jakob nî, “Ngö na in itimö? In ibwöla, ëka itero anyirana na calö jö n'ëmakögi kî i dhö lwëny.

27 Pîngö in ilüü alüa imüng na ba inïanga? Pîngö ba ikobo nîna ëk amii içidh unu ki yom cwiny nakun iwero unu wer ki bul ëka adungu?

28 In thon ba imia amotho ëkwaëna ëka anyirana. In itimö gin mörö më mingo.

29 An atye ki twër më wanöwu kibëc, ëntö i kiwor n'opoth Obanga k'apapni okobo nîna nî, ‘Gwokiri, kür içidh ikob gin mörö na bër onyo na rac both Jakob.’

30 Man dong iya ökö, piën imitö dök i öt k'apapni. Ëntö pîngö in ikwalö obangana ginî?”

31 Jakob ögamö dhö Laban nî, “An onwongo alwor, piën an athamö nî in itwërö gamö anyirani ökö ki botha tètëk.

32 Ëntö ka in inwongo ngat mörö na tye k'obangani ginî, ngat nön ba bino kwö. Rang gin mörö këkën n'obedo megi i nyim wede onu ëka ikwany içidh ködë.” Jakob ba ongeö nî Racel onwongo ökwälö cal obanga k'apap mërë ginî.

33 Laban ödönyö i këma ka Jakob, i këma ka Lea ëka i këma ka mon arïö n'obedo etic, ëntö ën ba onwongo gin mörö. Kînge na ën odonyo yökö ki öd këma ka Lea, ën ödönyö i këma ka Racel.

34 Ëntö Racel onwongo ökwanyö cal obanga k'apap mërë ginî, cë okethogî i gin më bedo i ngee kinaga ëka obedo i wie. Laban örangö jami kibëc na tye i öd këma, ëntö ba onwongo gin mörö.

35 Racel okobo both apap mërë nî, “Adwongna, kür akëmö omaki i koma ka inënö nî ba atwërö yaa malö i nyimi, piën an atye ki two dwena.” Cë Laban ömëdërë ki rangö cal obanga mërë ginî ëntö ba onwongo.

36 Akëmö ömakö Jakob, cë öcakö twak ki Laban nakun kobo nî, “Ngö na rac na an atimö?” Ën openyo Laban nî, “Bal ngö na an atimö na müö in itye ka lübö köra rwök?”

37 Kobedini na dong in irangö i jamina kibëc, inwongo gin mörö n'obedo megi? Keth i nyim wedeni ëka mëga, cë imügi öngöl köp i kin ön jö arïö.

38 “An abedo bothi pi mwaka pyer arïö. Megi rom ëka megi dyegini igi ba ööny. An thon ba acamö nywogini mörö.

39 Ka lee më thim oneko romni onyo dyegini an ba akelo bothi, an kikoma ënë acülö. Ëka, in imia acülö pi lee mörö n'orwenyo, kadî bed nî ëkwälö kiceng onyo kiwor.

40 Man ënë kite n'onwongo an atye ködë: Ceng wanga kiceng ëka koyo neka kiwor, cë ninö kwërö wanga ökö.

41 Pi mwaka pyer arïö na an abedo ködë i pacöni, an atio bothi mwaka apar angwën pi anyirani arïö, ëka pi mwaka abicël pi limni. In ibedo ka lökö öcarana wang apar külü!

42 Ka Obanga k'apapna, Obanga k'Abraam ëka Obanga n'apapna Icaka wörö, onwongo ba ögwöka, in onwongo itwërö ryëmöna ki cînga nono. Ëntö Obanga önënö kite na an limö ki can ködë, tic na tük na an atimö, ëka ocoki i kiwor n'opoth.”

⁴³ Laban okobo both Jakob nī, “Lea ēka Racel obedo gīnī anyirana, ēthīnōgī obedo gīnī ēkwaēna, ēka līm kībēc obedo mēga. Gin na in itye ka nēnō kībēc obedo mēga. Ēntō ngō na an atwērō tīmō i kom anyirana tin, onyo ēthīnō na gīn ōnywōlō?

⁴⁴ Bin dong, ēk emok cīkērē, in ēka an, ēk obed caden i kin ōn.”

⁴⁵ Cē Jakob ōkwanyō kidi ēka oketho na calō wīr.

⁴⁶ Ēn okobo both wede mērē nī, “Cōk unu kite mōrō.” Gīn ōcōkō kite ēka eurogī i athuketh, cē ocemo gīnī i nget athuketh.

⁴⁷ Laban ōcakō nyīng kabedo nōn nī Jegar Caduta,* ěntō Jakob ōcakō nyīngē nī Galeed.

⁴⁸ Laban okobo nī, “Kite n'euro nī obedo caden mē cīkērē tin, i kin in kī an.” Manōn ēnē gīn n'ōmīō ecwodo nī Galeed.

⁴⁹ Onwongo thon ecwodo nī Mijpa,† pīēn ēn okobo nī, “Ēk Rwoth ōgwōk kin ōn i karē na ngat acēlacēl bino bedo na bor kī both awodhe.

⁵⁰ Ka in ibino yelo anyirana onyo ka in ibino nyōmō mon nōkēnē mē mēdō i kom anyirana, kadī bed nī ngat mōrō ope kod onu, myero ipo nī Obanga obedo caden i kin in kī an.”

⁵¹ Cē Laban dōkī okobo both Jakob nī, “Athuketh mē kidi ni ene, ēka an aketho wīr nī i kin in kī an.

⁵² Athuketh nī obedo caden, ēka wīr nī obedo caden, na an ba abino kadhō mē bino bothi mē wanōnī, ēka in ba ibino kadhō athuketh mē kidi ni ēka wīr nī mē bino wanōna.

⁵³ Ēk Obanga k'Abraam ēka Obanga ka Nakor,‡ Obanga k'Apapgī, ōngōl kōp i kin ōn.”

Cē Jakob okwongo kwong kī nyīng Obanga n'apap mērē Icaka wōrō.

⁵⁴ Jakob oneko lee ēka ōtyērō na calō tyēr awanga i wi kidi, cē ocwodo wede mērē mē bino cem. Kinge na gīn otyeko cem, gīn ōnīnō i wi kidi kunōn.

⁵⁵ Kodiko cōn na pīny dong oru, Laban omotho ēkwaē mērē ēka anyira mērē kī nōdhō lemgi, ēka ōlamō nīgi gum. Cē opokere kōdgi ēka ōdōk yo pacō mērē.

32

Jakob ōyūbērē mē romo k'Ecau

¹ Jakob ōmēdērē kī woth mērē, ēka emalaika k'Obanga oromo kōdē.

² I karē na Jakob ōnēnōgī ēn okobo nī, “Man ēnē kabedo k'Obanga!” Cē ēn ōcakō nyīng kabedo nōn nī Makanaim.*

³ Cē Jakob ooro ēkwēna anyim both ōmīn mērē Ecau na tye i lobo mē Ceir, lobo mē Edom.

⁴ Ēn ōcīkōgī nī, “Man ēnē ngō na un īcīdhō kobo both adwongna Ecau: ‘Aticni Jakob okobo nī: An abedo both Laban ēka an abedo bedo kunōn naka tin.

⁵ An atye kī dhok, kene, rom ēka dyegi, etic n'obedo cwō ēka etic n'obedo mon. Kobedini an aoro kōp ni yo bothi adwongna, ēk ibed kī cwiny na bēr i koma.’”

⁶ I karē n'ēkwēna odwogo gīnī both Jakob, gīn okobo nī, “Wan ēcīdhō both omeru Ecau, ēka ēn tye ka bino kī jō mia angwēn mē romo kodi.”

⁷ Lworo ōmakō Jakob rwōk, ēka cwinye thon opodho. Ēn opoko jō n'onwongo tye bothe, rom kī dyegi, dhok, ēka kīnaga i gurup arīō.

* 31:47 *Jegar Caduta* gōnyō nī *athuketh mē caden*. † 31:49 *Mijpa* gōnyō nī *pem mē kūrō pīny*.

‡ 31:53 *Obanga ka Nakor* Abraam onwongo wōrō Obanga n'atir ēka Nakor onwongo wōrō obanga nōkēnē gīnī. * 32:2 *Makanaim* gōnyō nī *kabedo arīō*.

⁸ Ën òthamö nĩ, “Ka Ecau obino ëka ocelo kabedo acël, cë mana odong twërö bwòth.”

⁹ Cë Jakob ölēgö nĩ, “Aa Obanga k'apapna Abraam, Obanga k'apapna Icaka, Aa Rwoth n'okobo nĩna nĩ, ‘Dök cen yo loboni ëka both wedeni, cë an abino gwököni,’

¹⁰ an ba apora kĩ marni kībēc ëka gen-ni na in inyutho both aticni. An onwongo atye kĩ lüdha mē woth i karē na an angölö kulo Jordan, ëntö kobedini an dong atye kĩ lim na pol n'opokere i gurup ariö.

¹¹ An alēgö nĩ ilara kĩ kom ömēra Ecau, piēn an atye kĩ lworo nĩ ën twërö bino mē celona ëka thon mon-na k'ëthīnōgĩ.

¹² Ëntö in ikobo nĩ, ‘An abino gwököni ëka abino mīö ëkwaēni bedo calö kwo mē dhö nam, na ba bino kwanērē.’ ”

¹³ Jakob öñinö kunön, ëka kĩ kom ngö na ën onwongo tye ködē, ën öyērö ëka ooro both ömīn mērē Ecau na calö mīc:

¹⁴ megī dyegi mia ariö ëka nywogi pyer ariö, megī rom mia ariö ëka thwoni rom pyer ariö,

¹⁵ megī kīnaga k'ëthīnōgĩ pyer adek, megī dhok pyer angwēn ëka thwoni apar, megī kene pyer ariö ëka thwoni kene apar.

¹⁶ Jakob ömīögĩ both etic mērē, nakun poko gīnĩ i ëthīpan, cë okobo both etic mērē nĩ, “Apē unu anyim nĩna ëka kin ëthīpan myero obed na lalac.”

¹⁷ Ën öcīkō atic acël na tēlō wīgĩ nĩ, “Ka ömēra Ecau oromo kodwu ëka openyo nĩ, ‘Un ibedo jö ka nga? İcīdhö unu yo kwene? Leeni ka nga ene na un itye ka kölö?’ ”

¹⁸ Cë un myero ikob nĩ, ‘Obedo mē aticni Jakob. Ėmīö na calö mīc both adwongna Ecau, ëka ën tye odong cen i ngewa.’ ”

¹⁹ Jakob thon ömīö cīk ni both atic mē ariö, mē adek, ëka both jö nökenē kībēc n'onwongo tye ka lübö kör ëthīpan, nakun kobo nĩ, “Myero ikob unu köp na röm arōma both Ecau ka iromo unu ködē.

²⁰ Myero thon ikob unu nĩ, ‘Aticni Jakob tye i ngewa tye ka bino.’ ” Piēn ën òthamö nĩ, “An abino yomo cwinye kĩ mīc na an atye ka oro anyim. Kīnge, ka an anēnō ën, cë onyo twërö jölōna.”

²¹ Cë Jakob ooro mīc öcīdhö anyim nīnē, nakun ën kikome öñinö ökö kanya onwongo ën tye iē i kiwor nön.

Jakob ögamērē k'Obanga

²² İ kiwor nön Jakob öya malö cë otero mon mērē ariö, etic mērē ariö n'obedo mon, awope mērē apar acël, ëka öngölö i kulo Jabok yo löka tung ca.

²³ Ën oterogĩ ëka ömīögĩ öngölö i kulo kanya acël kĩ jami mērē kībēc.

²⁴ Jakob onwongo odong kēnē. Cë ëcwö mörö ögamērē ködē naka i caa na pīny dong cwök ruu.

²⁵ İ karē n'ëcwö öñēnō nĩ ba ërömö löönö Jakob, ën otwomo wi bam Jakob ëka öwīl ökö nakun pod gamērē ködē.

²⁶ Cë ëcwö nön okobo nĩ, “Wēka acīdh ökö, piēn pīny dong cwök ruu.”

Ëntö Jakob ögamö nĩ, “An ba abino wēköni İcīdhö naka wang imīa gum.”

²⁷ Ėcwö nön openyo nĩ, “In nyingi nga?”

Ën ögamö nĩ, “Jakob.”

²⁸ Cë ëcwö nön okobo nĩ, “Nyingi ba dökĩ ebino cwodo nĩ Jakob, ëntö İcaael,[†] piēn in igamiri k'Obanga ëka kĩ jīi naka ilöö.”

²⁹ Jakob okobo nĩ, “Öma kob nĩna nyingi.”

[†] 32:28 *Icaael* gönyö nĩ ögamērē k'Obanga.

Ēntō ěn ȳgamō nĩ, “Pĩngō ipenyo nyĩnga?” Cē ōmĩō Jakob gum kĩ kany nōn.

³⁰ Jakob okobo nĩ, “An anēnō Obanga wang kĩ wang, ěka an pod akwō.” Cē ěn ōcakō nyĩng kabedo nōn nĩ Peniel.[‡]

³¹ Ceng odonyo malō n'onwongo Jakob tye ka yaa kĩ i Peniel, ěntō ěn onwongo kōmō pĩ bamē n'ōwĩl.

³² Man ōmĩō naka tin jō mē Icarael ba camō gĩnĩ ler ringo bam, pĩen bam Jakob onwongo etwomo na cwōk kĩ ler.

33

Jakob oromo k'Ecau

¹ Ī karē na Jakob tye ka yaa kĩ kany nōn, ěn otingo wangē ěka ōnēnō Ecau tye ka bino kĩ jōgē mia angwēn. Cē ěn ōcakō pokō ěthĩnō ĩ kin Lea, Racel ěka etic na mon ariō.

² ěn oketho etic na mon k'ěthĩnōgĩ anyim, Lea k'ěthĩnō mērē ōlũbō kōrgĩ, ěka Racel kĩ Yocepu odong angeg.

³ Jakob kikome ōcidhō anyim ěka oryebere pĩny wang abirō na ěn tye ka cidhō na cwōk k'ōmĩn mērē.

⁴ Ēntō Ecau ōrĩngō mē romo kĩ Jakob ěka ōthũnō ngute cē ōnōdhō leme. Cē utmegeo ariō ōcakō gĩnĩ koko.

⁵ Ī karē n'Ecau otingo wangē ěka ōnēnō mon k'ěthĩnō, ěn openyo nĩ, “Ēthĩnō ka nga ene?”

Jakob ōgamō nĩ, “Man ěthĩnō n'Obanga ōmĩō both aticni pĩ kĩca mērē.”

⁶ Cē etic na mon k'ěthĩnōgĩ othuno ěka oryebere gĩnĩ pĩny.

⁷ Cē Lea k'ěthĩnō mērē obino ěka oryebere gĩnĩ pĩny. Mē ajiki Yocepu ěka Racel obino gĩnĩ anyim cē gĩn thon oryebere pĩny.

⁸ Ecau openyo Jakob nĩ, “Gurup na an aromo kōdgĩ thērē nĩngō?”

Jakob ōgamō nĩ, “Ēk ibed kĩ cwiny na bēr ĩ koma, adwongna.”

⁹ Ēntō Ecau okobo nĩ, “An dong atye kĩ leeni na pol ōmēra. Wēk gin na in itye kōdē obed megĩ.”

¹⁰ Ēntō Jakob ōkwērō nakun kobo nĩ, “Ka in ĩnēnō nĩ an ayomo cwinyi, cē ĩgam mĩc na an amii. Pĩen adyer, ka an anēnō terinyimi, rōm nĩ anēnō terinyim Obanga. Pĩ koth cwiny na bēr na in ĩjōla kōdē.

¹¹ Ōma gam mĩc ni na an akelo bothi, pĩen Obanga onyutho kĩca mērē ĩ koma ěka an atye kĩ mēga na rōma.” Jakob ōmēdērē kĩ dīō Ecau naka oye mē gamō mĩc.

¹² Cē Ecau okobo nĩ, “Eru ewothu kanya acēl, ěka an abino tēlō yoo.”

¹³ Ēntō Jakob okobo nĩnē nĩ, “Adwongna ngeo nĩ ěthĩnō pod thĩthĩnō, ěka an myero agwōk rom kĩ dhok na dōdhō ěthĩnōgĩ. Ka ĩmĩōgĩ owotho na bor rwōk kadĩ pĩ nĩnō acēl, leeni kībēc bino thōō ōkō.

¹⁴ Ēk adwongna ōcidh anyim n'atic mērē, nakun an awotho momoth n'oporo woth ka leeni n'ōtēlō yoo ěka mē k'ěthĩnō, naka ka an abino thuno both adwongna ĩ Ceir.”

¹⁵ Cē Ecau okobo nĩ, “Ēk awēk jō na mēga mōkō bothi.”

Ēntō Jakob ōgamō nĩ, “In kūr ĩtĩm nĩ kōmanōn. Adwongna bed kĩ cwiny na bēr ĩ koma, ĩwēk dong obed nĩ kōmanōn.”

¹⁶ Cē ĩ nĩnō nōn Ecau ōcakō woth mērē mē dōk cen yo Ceir.

[‡] 32:30 **Peniel** gōnyō nĩ terinyim Obanga.

¹⁷ Ëntö Jakob öcïdhö yo Cukot kanya ën ögërö öt ië ëka öyübö okul pï leeni mërë. Manön ënë ömïö ecwodo kabedo nön nï Cukot.*

¹⁸ Kinge na Jakob öya ökö kï Paddan Aram, ën othuno na bër i pacö mä Cekem na tye i Kanaan ëka obedo na cwök kï pacö.

¹⁹ Jakob öwïlö ngöm na ën oguro këma mërë ië kï both ëthïnö ka Kamor, apap ka Cekem, i wel mä ciling mia acël.†

²⁰ Kany nön ënë ën ögërö keno tyër ëka öcakö nyingë nï El Eloë Icarael.‡

34

Ebedo kï Dina tètëk

¹ I nïnö mörö acël Dina, nyaka Lea na ën önywölö kï Jakob, öcïdhö mä limö mon mä lobo nön.

² I karë na Cekem wod ka Kamor dhanö mä Kibi, rwoth mä kabedo nön, önönö ën cë ömakö obedo ködë tètëk.

³ Cwinye onwongo ömarö Dina nyaka Jakob. Ën ömarö nyakö nakun twak ködë kï mar.

⁴ Cekem okobo n'apap mërë Kamor nï, “Nyöm nïna nyakö ni obed dhaköna.”

⁵ I karë na Jakob owinyo nï nyarë Dina ebedo ködë tètëk, awope mërë onwongo tye gïni kï leeni mä pacö i thim. Jakob öling alinga ba okobo gin mörö naka k'awope mërë odwogo pacö.

⁶ Cë Kamor, apap ka Cekem, öcïdhö mä twak kï Jakob.

⁷ I karë n'awope ka Jakob owinyo gïni kï i thim ngö n'ötïmërë i kom Dina, odwogo gïni ökö. Gin onwongo ökëcö rwök ëka akëmö thon ömakögi piën Cekem ötimö gin mä lewic na ba bër i Icarael nakun bedo kï nyaka Jakob tètëk –gin mörö na myero kür ötimërë.

⁸ Ëntö Kamor okobo bothgi nï, “Woda Cekem tye kï mar gin kï nyari. Öma müi önyöm nyari obed dhakö mërë.

⁹ Wëk nyom obed tye i kinwa kodwu, müi unu anyirawu bothwa, ëka un thon inyöm anyirawa obed monwu.

¹⁰ Un itwërö bedo i kinwa, ibino bedo unu i lobo ni kite na un imitö. Bed unu ië, cadh unu cath ië, ëka inwong unu jami kï ië.”

¹¹ Cë Cekem okobo both apap ka Dina ëka utmego mërë nï, “Bed unu kï cwiny na bër i koma, ëka an abino miöwu lim kibëc na un ibino ngölö.

¹² Ngöl unu wel lim kite na un imitö ködë, ëka an abino miö gin mörö këkën na un ibino penyona. Ëntö mia unu nyakö ni ëk anyöm obed dhaköna.”

¹³ Awope ka Jakob ögamö gïni kï yoo mä bwöl i karë na gin ötwak kï Cekem ëka apap mërë Kamor piën Cekem obedo k'amïn-gï Dina tètëk.

¹⁴ Gin okobo bothgi nï, “Wan ba ëtwërö miö amïnwa both ëcwö na ba ëlirö piën bino bedo mä lewic bothwa.

¹⁵ Wan ëtwërö yee pï tyën köp acël: Ka un itwërö yee mä bedo kamë wan nakun ilirö unu cwö kibëc.

¹⁶ Cë wan ebino miö anyirawa ëka wan ebino kwanyö anyirawu mä bedo mëwa. Wan ebino bedo i kinwu ëk ebed wat.

¹⁷ Ëntö ka un ba ibino yee mä lirë, wan ebino kwanyö amïnwa ëka ëcïdhö ködë ökö.”

¹⁸ Köpgi oyomo cwiny Kamor ëka wode Cekem.

¹⁹ Cekem n'onwongo obedo dhanö n'ëwörö kï i pacögi ba ögalërë mä timö gin n'ekobo ninë piën ën onwongo mitö Dina nyaka Jakob rwök.

* 33:17 Cukot gönyö nï okul. † 33:19 Ciling mia acël onwongo obedo wel ciling na pëk ëka tükö mërë ba ngere. ‡ 33:20 El Eloë Icarael gönyö nï Obanga mä Icarael

²⁰ Cē Kamor ēka wode Cekem öcīdhō gīnī i dhō wangkac* mē pacōgī ēka ötwak gīnī both jō mē pacōgī nī,

²¹ “Jō nī tye gīnī na bēr kod onu. Eru ewekugī obed i lobo onu ēka öcadh gīnī cath iē, piēn lobo tye na lac na rōmōgī. Onu ētwērō nyōmō anyiragī ēka gīn thon twērō nyōmō anyira onu.

²² Ēntō gīn twērō bedo kod onu na calō wat ka cwō kibēc na tye both onu oye mē lirē na calō gīn.

²³ Ēntō ka onu ētīmō man, leenigī ēka kī limgī kibēc ba twērō bedo mē onu? Gīn na myero onu ētīm ēnē mē yee, ēka gīn twērō bedo kany kod onu.”

²⁴ Cwō kibēc n'öcökērē i dhō wangkac oye gīnī kōp ka Kamor ēka wode Cekem. Cwō kibēc n'öcökērē gīnī i dhō wangkac ēlirōgī.

²⁵ Kinge nīnō adek, n'ajemegī onwongo pod lith, awope ka Jakob arīō, Cimeon ēka Lebi, utmego ka Dina, ökwanyō gīnī pala abadēgī cē öcīdhō gīnī i pacō na wegi mērē ba ngeo ēka oneko gīnī cwō kibēc.

²⁶ Gīn oneko Kamor ēka wode kī pala abadē, ökwanyō gīnī Dina kī i öt ka Cekem ēka öcīdhō gīnī kodē ökö.

²⁷ Ī karē n'awope ka Jakob nōkēnē obino gīnī kanya lyene tye iē, gīn öyakō jami kī i pacō piēn amin-gī onwongo ebedo kodē tētēk.

²⁸ Gīn otero rom kī dyegi, dhok, kene ēka jami kibēc n'onwongo tye i pacō ēka i pwothi.

²⁹ Gīn otero limgī kibēc, mon-gī kibēc, ēthīnōgī ēka jami kibēc na gīn öyakō kī i udigī.

³⁰ Cē Jakob okobo both Cimeon ēka Lebi nī, “Un ikelo pēkö i koma ēka imīa unu adōkö dhanō na rac both jō Kanaan ēka jō Periji—both jō na bedo gīnī i lobo nī. Wel onu nōk, ēka ka gīn öribērē mē lwēny kōda, an ēka jō mē öda ebino tyeko ökö.”

³¹ Ēntō gīn ögamō nī, “Onwongo pore mē mīō ēn bedo k'amīnwa calō ölaya?”

35

Jakob ödōkyo Betel

¹ Kinge karē mörō, Obanga okobo both Jakob nī, “Yaa malō icīdh yo Betel ēk ibed kunōn, ēka igēr keno tyēr kunōn both Obanga, n'obino onen bothi i karē na in itye ka ngwēc ökö kī both omeru Ecau.”

² Cē Jakob okobo both jō mē ödē ēka both jō kibēc n'onwongo wotho kodē nī, “Yuu unu obanga nōkēnē gīnī na tye bothwu ökö. Lönyērē unu ēka ilök unu böngwu.

³ Kinge onu ebino yaa ecīdhō yo Betel, kanya an abino gērō keno tyēr both Obanga, n'owinyo lēgana i karē na an atye i pēkö ēka n'obedo gwōkōna kī kanya an abedo ka woth iē.”

⁴ Cē gīn ömīō Jakob obanga nōkēnē gīnī kibēc n'onwongo gīn tye kodē ēka gwīlū n'onwongo tye i ithgi. Jakob oikogī i thē yath na thwōnē na cwōk kī Cekem.

⁵ Cē gīn öcakō woth, ēka lworō n'öya kī both Obanga opodho i kom peci kibēc na cwōk n'ögürōgī ēk ngat mörō kür ölüb körgī.

⁶ Kinge nīnō na nōnōk, Jakob ēka jō mē ödē kibēc othuno gīnī yo Luj (manōn, Betel) na tye i lobo Kanaan.

* 34:20 *Dhō wangkac* obedo kanya jīī cökērē iē mē larō kōp.

⁷ Ën ögërö keno tyër kunön, ëka öcakö nyïng kabedo nön El Betel, * piën kany nön ënë Obanga onyuthere ködë bothe i karë na ën tye ka lüü ki both ömîn mërë.

⁸ I karë na gïn tye kunön, Debora apidi ka Rebeka na dhakö n'ögwökö ën öthöö ökö ëka eiko ën i thë yath na thwönë na tye i Betel cë ebino öcakö nyïngë Allon Bacut.†

⁹ Kinge na Jakob odwogo ki i Paddan Aram, Obanga dökî onen both Jakob ëka ömîö gum.

¹⁰ Obanga okobo bothe ni, “Nyingi obedo Jakob,‡ ëntö in ba dökî ebino cwodonî ni Jakob; nyingi bino bedo Icarael.§” Cë Obanga öcakö nyïngë Icarael.

¹¹ Cë Obanga okobo bothe ni, “An abedo Obanga Won Twër kibëc, nywöl ëka inya i wel na pol. Rok ëka jö më rok kibëc bino yaa ki bothi, ëka rwodhi bino bedo i kin ëkwaëni.

¹² Lobo na an amîö both Abraam ëka Icaika an thon amîö yo bothi, ëka an abino müö lobo ni yo both ëkwaëni ki kori.”

¹³ Cë Obanga öya ökö ki bothe ki i kabedo n'onwongo ën ötwak ködë ië.

¹⁴ Jakob oketho kidi n'obedo wir i kabedo kanya Obanga onwongo ötwak ködë ië. Ën öönyö mïc amadha ië, ëka öönyö thon möö ië.

¹⁵ Jakob öcakö nyïng kabedo n'Obanga onwongo ötwak ködë ië ni Betel.*

Thöö ka Racel ëka Icaika

¹⁶ Kinge manön, Jakob ki jö më ödë öya gïnî ökö ki i Betel. I karë na gïn pod tye na bobor ki i Eparat, rem më nywöl ögöo Racel ëka rem mërë onwongo tæk.

¹⁷ I karë na ën tye ki rem nywöl na tæk, acöl mon okobo bothe ni, “Kür ibed ki lworo, piën in inywölö awobi nököne.”

¹⁸ Ëntö Racel onwongo cwök thöö, ëka na bara öthöö, ën öcakö nyïngë Ben Oni.† Ëntö Jakob öcakö nyïngë ni Benjamin.‡

¹⁹ Cë Racel öthöö ëka eiko i yoo n'onwongo etye ka cidhö yo Eparat (manön, Bethel).

²⁰ Jakob oketho kidi i wi lyël ka Racel, ëka kidi nön pod tye kany nön naka i nïnö ni.

²¹ Jakob, n'ecwodo thon ni Icarael, ömëdërë ki woth mërë ëka oguro këma mërë yo nge Migdal Eder.

²² I karë na Jakob tye i lobo nön, Reuben obedo ki Bila n'obedo dhakö k'apap mërë nököne, ëka Jakob owinyo köp nön.

Jakob onwongo tye k'awope apar ariö:

²³ Awope ka Lea onwongo obedo:
Reuben, athîn kaö ka Jakob,
Cimeon, Lebi, Yuda, Icaika ëka Jabulon.

²⁴ Awope ka Racel onwongo obedo:
Yocepu ëka Benjamin.

²⁵ Awope ka Bila atic ka Racel onwongo obedo:
Dan ëka Naputali.

²⁶ Awope ka Jilpa atic ka Lea onwongo obedo:

* 35:7 **El Betel** gönyö ni *Obanga më Betel*. † 35:8 **Allon Bacut** gönyö ni *yath na thwönë më kumo*.

‡ 35:10 **Jakob** gönyö ni *ömakö opurye*. § 35:10 **Icarael** gönyö ni *ën ögamërë k'Obanga*. * 35:15 **Betel** gönyö ni *öt k'Obanga*. † 35:18 **Ben Oni** gönyö ni *awobi më pëköna*. ‡ 35:18 **Benjamin** gönyö ni *awobi më cinga kucem*.

Gad ëka Acer.

Man onwongo obedo awope ka Jakob n'ënywölögi kī i Paddan Aram.

²⁷ Jakob obino odwogo both apap mërë Icaka n'onwongo tye i Mamre, na cwök ki Kiriāt Arba (manön, Kebron), kanya Abraam ëka Icaka onwongo obedo gini ië.

²⁸ Icaka obedo i wi lobo pi mwaka 180.

²⁹ Cë òthöo na mwaka mërë dong dit, na dong otengo rwök cë eiko ën kanya acël ki kwere mërë. Awope mërë Ecau ëka Jakob oiko ën.

36

Ëkwaë k'Ecau

¹ Man ënë ëkwaë k'Ecau (ecwodo thon ni Edom).

² Ecau önyömö mon mërë kī both jö Kanaan: Ada nyaka Elon n'obedo dhanö më Kit, ëka Okolibama nyaka Ana akwar Jibeon dhanö më Kibi—

³ ën thon önyömö Bacemat nyaka Icimael ëka amīn Nebayot.

⁴ Ada önywölö n'Ecau Elipaji, Bacemat önywölö Reuel,

⁵ ëka Okolibama önywölö Jeuc, Jalam ëka Kora. Man awope k'Ecau n'ënywölögi kī i lobo Kanaan.

⁶ Ecau otero mon mërë, ëthīnō awope ëka anyira, jö kibëc më ödë, leeni mërë, ëka jami kibëc na ën onwongo kī i lobo Kanaan, cë öcīdhö ködë i lobo nököënë kī both ömīn mërë Jakob.

⁷ Piën jamigī onwongo pol rwök na gīn ba römö bedo kanya acël; lobo n'onwongo gīn bedo ië onwongo ba römögī piën leenigī onwongo pol.

⁸ Cë Ecau (manön, Edom) öcīdhö obedo i Ceir i lobo n'otingere malö.

⁹ Man ënë ëkwaë k'Ecau, kwarö ka jö Edom na bedo gini i lobo n'otingere më Ceir.

¹⁰ Man ënë nyīng awope k'Ecau:

Elipaji, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Ada, ëka Reuel, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat.

¹¹ Awope ka Elipaji onwongo obedo:

Teman, Omar, Jepo, Gatam ëka Kenaj.

¹² Wod k'Ecau n'ecwodo ni Elipaji, onwongo thon tye kī dhakö nököënë n'ecwodo ni Timna n'önywölö ninë Amalek. Man onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Ada.

¹³ Awope ka Reuel onwongo obedo:

Nakat, Jera, Camma ëka Mija. Man onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat.

¹⁴ Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Okolibama nyaka Ana akwar Jibeon, na ën önywölö n'Ecau ënë:

Jeuc, Jalam ëka Kora.

¹⁵ Man ënë ëkwaë k'Ecau n'obino ödökö gini rwothi:

Awope k'Elipaji n'obedo kaö k'Ecau:

rwoth Teman, rwoth Omar, rwoth Jepo, rwoth Kenaj,

¹⁶ rwoth Kora, rwoth Gatam ëka rwoth Amalek. Man onwongo obedo rwothi n'öya kī both Elipaji kī i lobo Edom; gīn onwongo obedo ëkwaë ka Ada.

¹⁷ Man ënë awope ka Reuel wod k'Ecau:

rwoth Nakat, rwoth Jera, rwoth Camma ëka rwoth Mija. Man ënë onwongo obedo rwodhi n'öya kî both Reuel kî i lobo më Edom. Gîn onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo nî Bacemat.

18 Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo nî Okolibama:

rwoth Jeuc, rwoth Jalam ëka rwoth Kora. Man ënë onwongo obedo rwodhi n'öya kî both dhakö k'Ecau Okolibama nyaka Ana.

19 Man ënë onwongo obedo awope k'Ecau (manön, Edom) ëka man ënë onwongo obedo rwodhigi.

20 Man ënë onwongo obedo awope ka Ceir dhanö më Kori, n'onwongo bedo gîni i lobo nön:

Lotan, Cobal, Jibeon, Ana,

21 Dicon, Ejer ëka Dican. Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori, ëkwaë ka Ceir më lobo Edom.

22 Awope ka Lotan onwongo obedo:

Kori ëka Emam. Timna onwongo obedo amîn Lotan.

23 Man ënë onwongo obedo awope ka Cobal:

Alban, Manaat, Ébal, Cepo ëka Onam.

24 Man ënë onwongo awope ka Jibeon:

Aia ëka Ana. Man Ana n'obino onwongo pii na lyeth kî i thim i karë na ën tye ka kwaö kene k'apap mërë Jibeon.

25 Man ënë onwongo ëthînö ka Ana:

Dicon ëka Okolibama nyaka Ana.

26 Man ënë onwongo obedo awope ka Dicon:

Kemdan, Eciban, Itran ëka Keran.

27 Man ënë onwongo obedo awope ka Ejer:

Bilan, Jaaban ëka Akan.

28 Man ënë onwongo obedo awope ka Dican:

Uj ëka Aran.

29 Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori:

rwoth Lotan, rwoth Cobal, rwoth Jibeon, rwoth Ana,

30 rwoth Dicon, rwoth Ejer, ëka rwoth Dican. Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori, na lübërë kî kite na kakagi tye ködë i lobo Ceir.

Rwoth më Edom

31 Man ënë rwodhi n'ölöö gîni lóc i lobo më Edom na bara rwoth mörö më Icarael ölöö lóc.

32 Bela wod ka Beor obino ödökö rwoth më Edom. Pacö mërë ebino ëcakö nyîngë Dinkaba.

33 I karë na Bela öthöö, Jobab wod ka Jera n'öya kî i Bojra oleo ka tyënë na calö rwoth.

34 I karë na Jobab öthöö, Kucam n'öya kî i lobo ka jö Teman oleo ka tyënë na calö rwoth.

35 I karë na Kucam öthöö, Kadad wod ka Bedad, n'ölöö Midian i lobo më Moab, obino oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mërë ebino ëcakö nyîngë Abit.

36 I karë na Kadad öthöö, Camla n'öya kî i Macireka oleo ka tyënë na calö rwoth.

37 I karë na Camla öthöö, Caul n'öya kî i Rekobot na tye i dhö kulo më Euparate oleo ka tyënë na calö rwoth.

38 I karë na Caul öthöö, Baal Kanan wod ka Akbor oleo ka tyënë na calö rwoth.

³⁹ Ī karē na Baal Kanan wod ka Akbor öthöö, Kadad oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mërē ebino êcakö nyīngē Pau, êka nyīng dhakö mërē onwongo ecwodo nī Meketabel nyaka Matred, nyaka Mejaab.

⁴⁰ Man ënē rwodhi n'öya kī both Ecau, kī nyīng-gī, na lübērē kī kakagī êka lobogī:

rwoth Timna, rwoth Alba, rwoth Jetet,

⁴¹ rwoth Okolibama, rwoth Ela, rwoth Pinon,

⁴² rwoth Kenaj, rwoth Teman, rwoth Mibjar,

⁴³ rwoth Magdiel êka rwoth Iram. Man ënē onwongo obedo rwodhi mē Edom, na lübērē kī kite na gīn obedo kodē ĩ lobo n'obedo mēgī.

Man ënē Ecau akwar jö Edom.

37

Yocepu êka utmego mërē

¹ Jakob obedo ĩ lobo Kanaan, kanya onwongo yam apap mërē obedo ië.

² Man ënē köp mē thëkwarö mē öt ka Jakob.

Ī karē na Yocepu dong othuno mwaka apar abirö, ën onwongo kwaö rom êka dyegi kanya acël kī utmego mërē, awope ka Bila êka mē Jilpa, n'obedo gīnī mon k'apap mërē Jakob. Ën okelo köp na rac ĩ kom utmego mërē both apap mërē.

³ Jakob onwongo marö Yocepu rwök na löö awope mërē nököenē piën ënywölö ën ĩ karē na ën dong oti. Ën öyübö nīnē böngü na bor na badē boco.

⁴ Ī karē na utmego mërē önönö nī apapgī marö Yocepu rwök löögī ökö, gīn öcakö dagö ën êka onwongo ba döki ëtwak kodē kī yom cwiny.

⁵ Ī kiwor mörö acël Yocepu oleko lek cē okobo both utmego mërē, gīn ömëdërē kī dagö ën rwök.

⁶ Ën okobo nīgī nī, “Winy unu lek na an aleko:

⁷ Aleko nī onu onwongo etye ka rīdhö kal kī ĩ pwodho, cē kal na an atweo öya malö ocung atir, êka kal na un itweo obino ögürö mëga dyere cē oryebere gīnī pīny ĩ nyim mëga.”

⁸ Utmego mërē öcakö gamö nīnē nī, “In ĩthamö nī ibino lööwa? In ibino lööwa adyer?” Cē utmego mërē öcakö mëdërē gīnī amëda mē dagö ën rwök pī lek mërē nön êka pī köp na ën ötwakö.

⁹ Cē Yocepu döki oleko lek nököenē, êka okobo both utmego mërē nī, “Winy unu, aleko lek nököenē döki nī ceng, dwe êka cēr apar acël oryebere gīnī pīny ĩ nyima.”

¹⁰ Ī karē na ën okobo lek mërē nön both apap mërē êka utmego mërē, apap mërē ocoko ën nakun kobo nī, “Koth lek ngö na in ileko nön? In ĩthamö nī ayani, an êka utmegoni adyer ebino ryebere pīny ĩ nyimi?”

¹¹ Adinga öcakö makö utmego mërē rwök ĩ kome, ëntö apap mërē ökanö köp nön kibëc ĩ cwinye.

Ëcadhö Yocepu êka etero ĩ lobo Ejip

¹² Ī nīnö mörö acël, utmego ka Yocepu öcīdhö gīnī kwaö rom êka dyegi k'apapgī na cwök kī Cekem,

¹³ Icarael okobo both Yocepu nī, “Utmegoni öcīdhö gīnī yo kukwath na cwök kī Cekem. Bin êk aori bothgī.”

Ën ögamö nî, “An enene.”

¹⁴ Apap mërë okobo nî nê nî, “Cîdh ïnên ka utmegoni ëka rom kî dyegi tye gîni na bër ëk idwogi ikob nîna.” Ën ooro Yocepu më yaa kî ï ora më Kebron.

Ï karë na Yocepu othuno ï Cekem,

¹⁵ ëcwö mörö onwongo ën tye ka lath ï dye bar, cê openyo Yocepu nî, “Ngö na in ïrangö?”

¹⁶ Ën ögamö nî, “An arangö utmegona. In ïrömö kobo nîna kanya gîn kwaö kwath ië?”

¹⁷ Ëcwö nön ögamö nî nê nî, “Gîn dong öya ökö kî kany. An awinyo ka gîn kobo nî, ‘Eru ëcîdh unu yo Dotan.’ ”

Yocepu öcakö lübö körgî cê onwongogî na cwök kî Dotan.

¹⁸ Ëntö ï karë na utmego mërë önênö ën kî kanya bobor, gîn öcakö yübö köp më neko ën ökö.

¹⁹ Cê ötwak ï kin-gî kën-gî nî, “Won lek ëca tye ka bino!

²⁰ Bin unu enek ën ökö ëk ebol ï bur mörö acêl kany, ëk ekob nî lee mörö na ger ënë omwodo. Cê dong ebino nê nê kite na lek mërë gîni bino cobere ködê.”

²¹ Ï karë na Reuben owinyo köp ni, ën ötëmö më larö Yocepu ökö kî ï cîng-gî nakun kobo nîgî nî, “Eru kür enek ën.

²² Kür ïöny unu remo mörö. Eru ebol ën ï bur mörö kany ï thim, ëntö kür eketh cîng onu ï kome.” Reuben okobo köp ni piën ën onwongo öyübërë më kwanyö ën ökö kî öd bur ëk ëdwök ën cen both apap mërë.

²³ Ï karë na Yocepu othuno both utmego mërë, gîn ögönyö böngü mërë na ën oruko n'onwongo bor ëka badë onwongo boco.

²⁴ Gîn ömakö ën cê obolo gîni ï bur. Ï bur onwongo tye nono, pii onwongo ope ië.

²⁵ Cê gîn öcakö bedo pîny më cem, ï karë na gîn önênö gurup ka jö Icimael n'öya gîni kî ï Gilead. Kinagagî onwongo öyëö odok, möö na kur ëka müra nakun tye ka cîdhö gîni yo Ejip.

²⁶ Yuda öcakö kobo both utmego mërë nî, “Ngö na onu ebino nwongo ka eneko ömîn onu ëka ëmüngö thöö mërë ökö?

²⁷ Bin, ëk ëcadh unu ën ökö both jö Icimael, ëk kür eketh cîng onu ï kome, piën ën obedo ömîn onu, kom onu kikokome.” Utmego mërë oyeo.

²⁸ Cê ï karë n'ëcadh wîl më Midian owok gîni na cwök, utmego mërë öywaö Yocepu ökö kî öd bur ëka öcadhö gîni ën ökö both jö Icimael pî cêkêl* më ryal pyer ariö cê jö më Icimael otero Yocepu naka yo Ejip.

²⁹ Ï karë na Reuben odwogo cen ï bur ëka onwongo Yocepu ope ië, ën öyëcö böng mërë ökö kî ï kome pî cwer cwiny.

³⁰ Ën ödök cen both utmego mërë ëka okobo nî, “Awobi ni ope kunön! Ngö na an abino tîmö kobedini?”

³¹ Cê gîn ökwanyö böngü ka Yocepu ëka öngênö gîni kî remo ka dyël na gîn oneko.

³² Otero gîni both apapgî ëka okobo gîni nî, “Wan enwongo böngü ni. Nën ka obedo böngü ka wodi onyo pe.”

³³ Ï karë na ën önênö, okobo nî, “Man böngü k'athîna kikokome. Lee na ger omwodo ën. Adyer lee ökidhö Yocepu na thüthînö.”

³⁴ Cê Jakob öcakö yëcö böng mërë ökö kî ï kome ëka otweo böng cöla ï pyërë, cê okoko wode pî karë na lac.

* **37:28 Cêkêl** man obedo cîlîng më karë nön; n'ëyübö kî ryal.

³⁵ Awope ëka anyira mërë kibëc obino gini më kweo cwinye, ëntö ën ökwërö ökö ni kür ekwe cwinye. Nakun kobo ni, “Pe, ba obedo ni komanön. An abino lübö kör athina ki koko naka thon i bur.” Apap mërë obedo koko ën komanön.

³⁶ Jo Midian otero gini Yocepu yo Ejiþ ëka öcadhö gini ën both Potipa n'obedo adit etic ka Parao nakun ën ënë löö acikari kibëc na kürö piny.

38

Yuda ëka Tamar

¹ I karë nön, Yuda öya ökö ki both utmego mërë ëka öcïdhö më bedo both ëcwö mörö më Adulam na nyingë Kira.

² Ki kunön, Yuda önönö nyaka Cua dhanö më Kanaan, cë önyömö ëka obedo ködë.

³ Dhakö nön obino öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyingë Er.

⁴ En döki öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyingë Onan.

⁵ En obino öyac döki ëka önywölö wode nökenë cë öcakö nyingë Cela. Gin onwongo bedo i Kejib i karë na en nywölö Cela.

⁶ Yuda obino onwongo dhakö na nyingë Tamar, cë önyömö ni kaö mërë Er.

⁷ Entö Er kaö ka Yuda, kwö mërë onwongo rac ki i wang Rwoth, cë Rwoth obino oneko en ökö.

⁸ Cë Yuda okobo both Onan ömin Er ni, “Cïdh iter dhakö k'omeru ëka icob ticni na calö ömin cwörë, ëk inywöl ëthinö ka wi omeru.”

⁹ Entö Onan ongeö ni ëthinö ba bino bedo mëgë, cë i karë na en bedo ki dhakö k'ömin mërë, en wëkö remo mërë öny ökö piny më jükö ëk kür ënywöl ëthinö ka wi ömin mërë.

¹⁰ Gin na en ötimö onwongo rac ki i wang Rwoth, cë ömiö Rwoth oneko en ökö thon.

¹¹ I karë na en dong öthöö, Yuda okobo both Tamar, dhakö ka wode ni, “Cïdh ibed i öt k'apapni na calö dhakö na cwörë öthöö naka ka woda Cela ödöngö.” En okobo ni komanön piën en onwongo tye ki lworö ni Cela thon bino thöö ökö kamë utmego mërë. Cë Tamar ödök yo pacögi më bedo i öt k'apap mërë.

¹² Kinge karë mörö, dhakö ka Yuda n'obedo nyaka Cua öthöö. I karë na Yuda otyeko ninö më kumo pi dhakö mërë ëka cwinye dong okwe, en öcakö yaa më cidhö yo Timna both cwö mörö n'onwongo nyarö yer rom mërë. En owotho kanya acël k'okone mërë Kira dhanö më Adulam.

¹³ Cë ekobo both Tamar ni, “Kwaröni tye ka cidhö yo Timna më nyarö yer rom mërë.”

¹⁴ Tamar ögönyö böng mërë më cöla ökö, oumo wangë k'atam ëk ömii kür enge en, ëka öcïdhö obedo piny i nget dhö wangkac na cidhö yo Enaim, na tye i yoo na cidhö yo Timna. Piën en ongeö ni Cela dong ödöngö ökö entö ba ëmiö ölakö en calö dhakö mërë.

¹⁵ I karë na Yuda önönö en i nget yoo, en öthamö ni ködë obedo ölaya mörö, piën onwongo oumo wangë ökö ki böngü.

¹⁶ Yuda ba ongeö ni dhakö ka wode önön cë öcïdhö bothe i nget yoo ëka okobo ninë ni, “Wëk abed kodi.”

Tamar openyo en ni, “Ngö na in ibino miöna ka an abedo kodi?”

¹⁷ Yuda ögamö ni, “An abino oro nini athin dyël ki i kin dyegina.”

Tamar döki openyo en ni, “Ngö na in ibino jengo pi tutunu naka ka ioro athin dyël?”

¹⁸ Yuda ögamö ni, “Ngö na in imitö ni ajeng nini?”

Ēn ögamö nī, “Mīa agīth na nyingi tye iē kī thōl mērē, ēka lūth na in imakō ī cingi.” Yuda ömōgī bothe cē ēn obedo kodē ēka Tamar öyac ökō kodē.

¹⁹ Kinge manōn, Tamar ödök cen pacō, ökwanyō böng nōn ökō kī i kome, ēka öcakō ruko böng cōla mē dha thōö.

²⁰ Yuda öcīdhō ēka ooro okone mērē Kira dhanō mē Adulam k'athīn dyēl, ēk okel cē ögam jami mērē na ēn ejengo both dhakō, ēntō Kira ba obino onwongo ēn.

²¹ Cē ēn openyo cwō mōrō n'onwongo bedo gīnī kany nōn nī, “An atwērō n'wongo ölaya mōrō n'onwongo bedo i nget yoo na cīdhō yo Enaim kwene?”

Gīn ögamö nī, “Ölaya mōrō ope na bedo kany.”

²² Ēn ödök cen both Yuda ēka okobo nī, “An ba anwongo ēn, ēka cwō na bedo kany nōn okobo nīna nī, ‘Ölaya mōrō ope kany.’ ”

²³ Cē Yuda okobo nī, “Ēk ēn dong ögwök ngō na ēn tye kodē, onyo onu ebino dökō gīn mē anyēra. Ka kōmanōn, an aoro nīnē athīn dyēl ēntō ba inwongo ēn.”

²⁴ Kinge dwethe adek, ekobo both Yuda nī, “Cii wodi Tamar obedo tic calō ölaya, ēka öyac ökō.”

Yuda ömīö twērō nī, “Kel unu ēn yökō ēka i'wang unu ēn naka ī thōö!”

²⁵ Ēntō ī caa n'etye ka kelo ēn yökō, ēn ooro köp both kwarō mērē Yuda nī, “An ayac k'ēcwō won jami nī. Nēn ka īrōmō ngeo won agīth, thōl ēka lūth nī?”

²⁶ Yuda ongeō ēka okobo nī, “Ēn obedo dhanō na kite atīr na löa ökō, piēn an ba amīö woda Cela mē nyōmō ēn.” Kinge manōn, Yuda ba dökī obedo kodē.

²⁷ Ī karē na nīnō mē nywöl ka Tamar örōmō, ebino enwongo nī ēn bino nywölō rudi.

²⁸ Ī caa na ēn tye ka nywöl, athīn acēl okelo cīngē yökō, cē acōl mon ökwanyō thōl na kwar cē otweo ī ngut cīng athīn ēka okobo nī, “Man ēnē öcakō bino.”

²⁹ Ēntō ī caa na ēn ödwökō cīngē ökō, ömīn mērē odonyo ēka dhakō na cölō Tamar okobo nī, “Man ēnē kite na in idonyo kodē yökō!” Ēka öcakō nyīngē Perej.*

³⁰ Cē ömīn mērē dong ēnywölō kī ī nge na thōl na kwar tye ī ngut cīngē, cē öcakō nyīngē nī Jera.†

39

Yocepu ēka dhakō ka Potipa

¹ Ī karē n'etero Yocepu yo Ejip, Potipa, dhanō mē Ejip n'onwongo obedo adit etic ka Parao na löö wi acikari na kūrō pīny, öwölō Yocepu kī both jō Icīmael n'otero ēn kunōn.

² Rwoth onwongo tye kī Yocepu ēka ömīö jami kibēc na ēn tīmō wotho na bër. Ēn onwongo bedo ī öt k'adwong mērē n'obedo dhanō mē Ejip.

³ Ī karē n'adwong mērē önēnō nī Rwoth tye kī Yocepu, ēka Rwoth ömīö jami kibēc na ēn tīmō wotho na bër,

⁴ ēn obedo kī cwiny na bër rwök ī kom Yocepu nakun ketho ēn mē bedo atic mērē, ēka ömīö ēn mē löönō ödē ēka jami kibēc na ēn tye kodē.

⁵ Cakērē ī karē na ēn oketho Yocepu mē löönō ödē ēka jami kibēc na ēn tye kodē, Rwoth ömīö gum ī öt ka Potipa pi Yocepu. Gum ka Rwoth onwongo tye ī kom jami kibēc na Potipa onwongo ut kodē, kī ī öt ēka kī ī pwothi thon.

* **38:29 Perej** gönyō nī donyo yökō. † **38:30 Jera** gönyō nīkwar.

⁶ Manön ömïö Potipa öwëkö jami mërë kibëc na ën tye ködë i thë twërö ka Yocepu. Bedo ka Yocepu i ödë ömïö ën ba dökï parö gin mörö këkën na path kï cem na ën camö.

Yocepu onwongo ödöngö na bër ëka leng rwök.

⁷ Kinge karë mörö, dhakö k'adwong mërë önrö Yocepu cë okobo nïnë nï, "Bin ibed köda!"

⁸ Ëntö Yocepu ökwërö ökö nakun kobo nï, "Nën, bedona kany ömïö adwongna ba dökï parö pï gin mörö këkën na tye i ödë, ëka thon ën dong ogena kï jami mërë kibëc na ën tye ködë.

⁹ Ngat mörö ope na dit kï i öt ni na löa. Adwongna ömïa twërö i kom jami kibëc na ën tye ködë na path kï in këkën, piën in ibedo dhakö mërë. An dökï arömö timö thwön gin na rac köman ëka abalö i nyim Obanga?"

¹⁰ Kono kadï dhakö nön obedo ka diö ën nïnö kï nïnö, Yocepu obino ökwërö cidhö ködë ökö i wi ka buto ëka thon më bedo ködë kanya acël.

¹¹ I nïnö mörö acël, n'etic më öt kibëc onwongo ope ginï i öt, Yocepu öcidhö i öt më tio tic mërë.

¹² Cë dhakö ka Potipa ömakö böngü mërë nakun kobo nï, "Bin ibed köda!" Ëntö Yocepu ömwömërë yökö nakun wëkö böngü mërë dong i cingë.

¹³ I caa na ën önënö nï Yocepu ömwömërë yökö nakun wëkö böngü mërë dong i cingë,

¹⁴ ën ocwodo etic na tio i ödë ëka okobo nïgï nï, "Nën cwöra okelo dhanö më Iburu kany më nywarö onu! Ën odonyo i öt kany më bedo köda tètëk, ëntö an aredo rwök.

¹⁵ Cë na ën owinyo nï an aredo rwök, ën ömwömërë yökö nakun wëkö böngü mërë botha."

¹⁶ Ën ögwökö böngü ka Yocepu bothe naka adwong mërë obino pacö.

¹⁷ Cë ën okobo gin n'ötümërë nön both cwörë nï, "Opïi më Iburu na in ikelo kany obino i öda ëka ötëmö më nywaröna.

¹⁸ Ëntö i caa na an aredo rwök, ën ömwömërë yökö ëka öwëkö böngü mërë botha."

¹⁹ I karë n'adwong ka Yocepu owinyo ngö na dhakö mërë okobo nïnë, nakun kobo nï, "Man ënë kite n'opiini ötïma ködë," ën öngö rwök.

²⁰ Cë ömakö Yocepu otero i buc kanya etweo emabuc ka rwoth ië.

Ëntö i karë na Yocepu tye i buc kunön,

²¹ Rwoth onwongo tye ködë, onyutho kïca mërë bothe ëka ömïö ën obedo kï cwiny na bër i nyim ngat na löö buc.

²² Ngat na löö buc oketho Yocepu më bedo adit na löö emabuc kibëc ëka kï jami kibëc n'ëtïmö i buc.

²³ Ngat na löö buc onwongo ba dökï parö pï gin mörö këkën na tye i thë gwök ka Yocepu, piën Rwoth onwongo tye kï Yocepu ëka ömïö jami kibëc na ën timö wothö na bër.

40

Yocepu ögönyö kör lek

¹ Kinge karë mörö, adit na löö poko köngö ölökö ëka adit na löö tedo ogati ka rwoth më Ejip ötimö ginï bal both adwong-gï n'obedo rwoth më Ejip.

² Parao onwongo öngö i kom edite tic mërë arïö, adit na löö poko köngö ölökö, ëka adit na löö tedo ogati,

³ cë oterogï i buc i öt k'adit na kürö pïny, kanya Yocepu onwongo etweo ië.

⁴ Adit na löö acikari na kürö pïny ömïögï both Yocepu cë ën ögwökögï.

Kinge na gin dong obedo i buc pi karë mörö,

⁵ ngat acêlacêl—adit na löö poko köngö ölökö äka adit na löö tedo ogati ka rwoth më Ejip n'onwongo etweogî i buc—oleko lek mërë i kiwor acêl nön, nakun kör lek ka ngat acêlacêl path.

⁶ Ikarë na Yocepu obino bothgî kodiko mërë, ën önënögî na cwinygî ba yom.

⁷ Cë ën openyo edite tic ka Parao n'onwongo etweogî i buc ködë i öt k'adwong mërë nî, “Pîngö cwinywu tin ba yom?”

⁸ Gin ôgamö nî, “Wan kibêc tin eleko lek, ëntö ngat mörö ope na römö gönyö nîwa thërë.”

Yocepu okobo nîgî nî, “Pathî Obanga ënë gönyö kör lek? Kob nîna unu lek wu.”

⁹ Adit na löö poko köngö ölökö öcakö kobo lek mërë both Yocepu nakun kobo nî, “I lekna, an anënö yath ölökö i nyima,

¹⁰ äka i kom yath onwongo tye ië jangë adek, cücüth na pod odhugo më cakö thuro, cë önyakö nyige äka öcök ökö.

¹¹ Okopo ka Parao onwongo tye i cînga, cë apüdö nyig ölökö äka abiö i okopo ka Parao cë amiö i cîngë.”

¹² Yocepu okobo nîñë nî, “Lek nonu ene, jang ölökö adek nyutho nîñö adek.

¹³ I kin nîñö adek, Parao bino gönyöni äka bino dwököni i dhö ticni cë in ibino miö ën okopo i cîngë, kite na yam itimö ködë cön i karë na in ibedo adit na löö poko köngö ölökö mërë.

¹⁴ Ëntö myero ipo pîra ka jami kibêc bino woth na bër kodi, akwai nî in thon itim nîna kîca äka itham pîra, ëk ikob both Parao köp i koma ëk ën thon ögönya ökö kî i öd buc nî.

¹⁵ Piën an ëkwala akwala tètëk kî both jö Iburu äka thon etwea i buc kany nono na ba abalö gin mörö.”

¹⁶ I caa n'adit na löö tedo ogati önënö nî ëgönyö lek k'awodhe na bër, ën thon okobo both Yocepu mëgë nî, “An thon aleko lek nî onwongo adoko aditi adek më ogati i wia.

¹⁷ I adita na malö onwongo tye ië kwa ogati na papath pi Parao, ëntö wîny onwongo tye ka camö ogati kî i adita na an ayëö i wia.”

¹⁸ Yocepu ôgamö nî, “Lekni nön thërë ene: Aditi adek nyutho nîñö adek thon.

¹⁹ I kin nîñö adek Parao bino gönyöni ökö äka nguno nguti cë ngabö komi i wi yath äka wîny bino camö ringo komi ökö.”

²⁰ I nîñö më adek onwongo obedo nîñö na yam ënywölö Parao ië, äka ën öyübö karama pi edite mërë kibêc. Ën öcakö kelo adit na löö poko köngö ölökö äka adit na löö tedo ogati i nyim edite mërë.

²¹ Ën ödwökö adit na löö poko köngö ölökö i tic mërë, ëk ën dökî ömëdërë kî miö okopo i cîng Parao,

²² ëntö ën öngabö adit na löö tedo ogati kite na Yocepu ögönyö kî lek mërë.

²³ Adit na löö poko köngö ölökö ba dökî opo pi Yocepu; wie obino owil ökö i kome.

41

Lek ka Parao

¹ Kinge mwaka ariö, Parao rwoth më Ejip oleko lek nî ën onwongo ecung i lak kulo më Nail.

² Cê dhok abirö n'oluk ëka n'öcwëë odonyo gĩnĩ yökö kĩ i kulo ëka öcakö gĩnĩ camö lum.

³ Cê dhok abirö nökënë n'ölübö körgĩ odonyo kĩ i kulo mē Nail na komgĩ rarac ëka omogere obino ocung gĩnĩ i nget dhok n'onwongo tye i lak kulo.

⁴ Cê dhok n'onwongo rarac ëka omogere öcamö dhok abirö n'oluk ëka n'öcwëë ökö. Cê Parao öcakö coo ökö kĩ i wang ninö.

⁵ Ĕn döki öninö cê oleko lek mē arïö mērē. Oleko nĩ ĩnēnō wi kal abirö na komgĩ yot ëka bër, öcëk nakun tye ka döngö i kom tyēn kal acël.

⁶ Kinge manön, wi kal abirö nökënë n'oner ödöngö na rarac ëka yamö na lyeth mē oro onerogĩ ökö.

⁷ Cê wi kal abirö na rarac öcakö mwönyö wi kal na bęcö ökö. Parao ocoo kĩ i wang ninö cê onwongo nĩ eleko lek döki.

⁸ Kodiko na piny dong oru, cwinye onwongo ba yom, cê ömïö ĩn ooro köp mē cwodo ajwogi ëka erylök kibęc mē Ejip. Parao öcakö kobo nĩgĩ lek mērē, ĩntö ngat mörö ope n'onwongo twērö gönyö nĩnē lek nön.

⁹ Cê adit na löö poko köngö ölöc okobo both Parao nĩ, “An tin dong apo i kom balna.

¹⁰ I karē n'onwongo Parao cwinye öwang i kom etic mērē, cê otweowa k'adit na löö tēdo ogati i öt k'adwong na löö kürö piny.

¹¹ Cē i ninö mörö acël wan kibęc ebino eleko lek i kiwor acël, ëka lek acëlacël onwongo tyēn köp mērē papath.

¹² Awobi mörö mē Iburu onwongo tye ködwa i buc. Ĕn onwongo obedo atic k'adit na kürö piny. Wan ebino ekobo nĩnē lekwa ëka ĩn obino ögönyö niwa, nakun gönyö lek ka ngat acëlacël n'opore kĩ lek mērē.

¹³ Ĕka kite na ĩn ögönyö kĩ lekwa, obino ocobere kömanön. An ebino ödwöka i dhö ticna, ëka adit na löö tēdo ogati ebino ĩngabö kome i wi yath.”

¹⁴ Parao öcakö oro mē cwodo Yocepu, cê ekelo ĩn pïöpïö kĩ i buc. Ĕmïö ölyölö wie, ölöcö böng mērē ëka obino i nyim Parao.

¹⁵ Parao okobo both Yocepu nĩ, “An aleko lek ëka ngat mörö ope na twērö gönyö tyēn köp mērē. Ĕntö an awinyo köp i komi nĩ in ka iwinyo lek itwērö gönyö tyēn köp mērē.”

¹⁶ Yocepu ögamö dhö Parao nĩ, “Pathĩ an, ĩntö Obanga bino müö Parao agam na yomo cwinye.”

¹⁷ Cē Parao okobo both Yocepu nĩ, “I lekna, an onwongo acung i lak kulo mē Nail,

¹⁸ Ĕka dhok abirö n'öcwëë na komgĩ oluk odonyo kĩ i kulo ëka öcakö gĩnĩ camö lum.

¹⁹ Kĩ körgĩ, dhok abirö nökënë döki odonyo kĩ i kulo na komgĩ rarac, ëka n'omogere rwök. Koth dhok na rarac nön anaka yam bara anēnō i lobo mē Ejip.

²⁰ Dhok n'onwongo omogere na komgĩ rarac, öcakö camö dhok abirö n'öcakö donyo n'öcwëë na komgĩ oluk.

²¹ Ĕntö kadĩ kinge na gĩn dong öcamö dhok n'öcwëë nön, gĩn mörö ope na nyutho nĩ gĩn öcamö dhok n'öcwëë nön ökö, piēn onwongo gĩn pod omögere ëka komgĩ rarac calö kite n'onwongo gĩn tye ködē cön. Na dong atyeko lek nön, cē acöo ökö kĩ i wang ninö.

²² “An thon anēnō wi kal abirö n'ödöngö i tyēn kal acël n'öcëk na bër.

²³ Kĩ körgĩ, anēnō wi kal abirö na reco, n'önwēng na yamö na lyeth mē oro onero.

24 Wi kal n'önwëng ömwönyö wi kal abirö na bëcö ökö. Akobo lek ni both ajwogi, ëntö ngat mörö onwongo ope na twërö gönyö tyën köp mërë nina.”

25 Cë Yocepu okobo both Parao nï, “Lek ka Parao tye acël kékën. Obanga onyutho both Parao gin na ën cwök tïmö.

26 Dhok abirö na bëcö nyutho mwaka abirö ëka wi kal abirö na bëcö nyutho thon mwaka abirö. Lek nön tyën köp mërë tye acël kékën.

27 Dhok abirö n'omogere na komgi rarac n'obino kï körgi, ëka wi kal abirö na yamö na lyeth më oro onero nyutho mwaka abirö më kec.

28 “Obedo kite na an akobo both Parao: Obanga otyeko nyutho both Parao ngö na ën ëcwök tïmö.

29 Pï mwaka abirö, cem bino cëk na бүп i lobo Ejip kibëc.

30 Ëntö kinge manön, mwaka abirö nökënë bino lübö na kec bino bedo na tye ië, wi jii bino wil ökö i kom cem na yam öcëk nigi i Ejip. Ëka kec nön bino balö lobo rwök.

31 Cem na бүп n'onwongo öcëk i lobo ba dökï ebino po ië, piën kec na bino lübö manön bino bedo na rac rwök.

32 Lek ka Parao na ën oleko ariö nön nyutho nï Obanga ënë omoko köp nön ëka Obanga bino miö cobere i karë na cwöcwök.

33 “Dong pï manön, Parao myero örang dhanö mörö na ryëk na nïang ëk oketh ölöo lobo Ejip kibëc.

34 Parao myero oketh edite na löö lobo, ëk gin öcök acël më abic më cem na bino cëk i lobo Ejip pï mwaka abirö na cem bino cëk na бүп.

35 Myero gin öcök cem kibëc i mwaka na cem bino cëk ië na бүп, ëk ëgwök i dere më kanö cem na tye i thë löc ka Parao.

36 Cem nön ebino gwökö pï loboni, më kürö mwaka abirö na kec bino podho i Ejip, ëk kür kec onek jö më lobo ni ökö.”

37 Parao ëka edite mërë kibëc önënö nï thama ni bër.

38 Parao okobo both etic mërë nï, “Ëtwërö nwongo dhanö nökënë na cal kï dhanö nï, na tye kï cwiny k'Obanga?”

39 Cë Parao okobo both Yocepu nï, “Kite na dong Obanga onyutho köp ni kibëc bothi, ngat mörö ope na ryëk ëka na wie tio calö in.

40 In ënë ibino löönö öda ëka jöga kibëc bino bedo i thë löcni. An abino löönöni pï then na an atye ië kékën.”

Yocepu ödökö alöc më Ejip

41 Parao okobo both Yocepu nï, “An kobedini dong akethi më bedo alöc më Ejip kibëc.”

42 Cë Parao öwödhö agith mërë n'eketho anyuth ië kï i nya cingë ëka örepö i nya cing Yocepu. Ën thon oruko Yocepu kï böng na mimila na bëcö ëka ömiö oruko nyör n'ëyübö kï gol i ngute.

43 Parao ömiö Yocepu öngwëcö kï gadigadi na calö alübkörë më ariö kï löc, nakun jii kibëc wöö kï redo i nyime nï, “Rum cöngwu piny!” Manön ënë kite n'eketho kï Yocepu më bedo alöc më lobo Ejip kibëc.

44 Cë Parao okobo both Yocepu nï, “An Parao, dhanö mörö ope na bino tingo cingë onyo tyënë i lobo Ejip kibëc abonge twëröni.”

45 Parao ömiö nyíng both Yocepu nï Japenat Panea ëka ömiö ën önyömö Acenat nyaka Potipera, n'onwongo obedo alamdhök më On, më bedo dhakö mërë. Cë Yocepu öcakö wowotha më rimo lobo Ejip kibëc.

⁴⁶ Yocepu onwongo dong tye ki mwaka pyer adek i karē na ēn dōnyō i tic ka Parao rwoth mē Ejip. Ēka Yocepu ōya ōkō ki i nyim Parao cē ōcakō wowoṭha i lobo mē Ejip kibēc.

⁴⁷ I mwaka abirō, cem obino ōcēk na būp rwōk.

⁴⁸ Yocepu ōcōkō cem n'ōcēk i lobo Ejip pi mwaka abirō nonu cē ōkanō i dērō mē kanō cem na tye i kabedo kibēc i peci. I pacō acēlacēl, ēn oketho cem n'ōya ki i pwothi kibēc n'ōgūrō kany nōn.

⁴⁹ Yocepu ōkanō cem na būp rwōk i dere mē kanō cem, naka onwongo dong cal ki kwō na tye i dhō nam, cē ōmīō ēn ōwēkō pimo ōkō piēn onwongo dwong rwōk na ba rōmō pimere.

⁵⁰ Na mwaka mē kec bara othuno, Yocepu onwongo dong tye k'ēthīnō awope ariō n'Acenat nyaka Potipera, alamdhōk mē On, ōnywōlō.

⁵¹ Yocepu ōcakō nyīng kaō mērē Manace* nakun kobo nī, “Piēn Obanga ōmīō wia owil ōkō ki i can-na ēka ki i ōt k'apapna kibēc.”

⁵² Athīn mē ariō ēn ōcakō nyīngē Epraim, nakun kobo nī, “Piēn Obanga ōmīa anywōl i lobo na an anēnō can iē.”

⁵³ I karē na mwaka abirō mē cem na būp dong ojik i lobo Ejip,

⁵⁴ cē mwaka abirō mē kec ōcakērē, kite na Yocepu yam okobo kōdē. Kec onwongo ōmakō lobo kibēc, ēntō i lobo mē Ejip kibēc cem onwongo tye iē.

⁵⁵ I karē na dong cem othum ōkō ki i lobo Ejip kibēc, jīi ōcakō koko both Parao pi cem. Cē Parao okobo both jō mē Ejip kibēc nī, “Cīdh unu both Yocepu ēk itīm unu ngō na ēn bino kobo niwu.”

⁵⁶ I karē na kec onwongo ōrōmō lobo kibēc, Yocepu ōyabō dere mē kanō cem ēka ōcakō cadhō cem both jō mē Ejip, piēn kec onwongo dong tye na rac i lobo Ejip kibēc.

⁵⁷ Jō mē lobo nōkēnē thon obino gīnī yo Ejip mē wilō cem ki both Yocepu piēn kec onwongo dong tye na rac rwōk i wi lobo thūkūl.

42

Utmego ka Yocepu ōcīdhō yo Ejip

¹ I karē na Jakob owinyo nī cem tye i Ejip, ēn okobo both awope mērē nī, “Pīngō inēnērē unu anēna kenwu?”

² Cē ēn okobo nī, “An awinyo nī cem tye i Ejip. Cīdh unu yo kunōn ēk iwīl unu cem mōrō pi onu ēk ēkwō ēka kūr ēthōō.”

³ Cē utmego ka Yocepu apar ōcīdhō gīnī yo Ejip mē wilō cem.

⁴ Ēntō Jakob ba ooro Benjamin ōmīn Yocepu kōdgi, piēn ēn onwongo tye ki lworo nī onyo gin mōrō na rac rōmō tīmērē i kome.

⁵ Cē awope ka Jakob onwongo tye i kin jō n'ōcīdhō gīnī wilō cem, piēn kec onwongo thon tye i lobo mē Kanaan.

⁶ Yocepu onwongo dong obedo alōc mē lobo Ejip ēka ēn ēnē onwongo cadhō cem both jōgē. Cē i karē na utmego mērē othuno, gīn oryebere gīnī pīny i nyime na terinyingī gudo ngōm.

⁷ I karē na Yocepu ōnēnō utmego mērē, ēn ongeogī ēntō ōtīmō na calō ēn ebodo arok ēka ōtwak kōdgi ki gero nakun penyogī nī, “Un iya ki kwene?”

Gīn ōgamō nī, “Wan ēya ki i lobo Kanaan mē bino wilō cem.”

⁸ Utmego ka Yocepu ba ongeogī gīnī ēn, ēntō Yocepu ongeogī.

* **41:51 Manace** nyīng nī calō ēkwanyō ki kom kōp mē Iburu pi wia owil.

⁹ Cē ēn opo ī lek mērē ī komgī ēka okobo nīgī nī, “Un ibedo ērōth pīny! Un ibino unu mē nēnō kanya ba etye ka gwōkō kī ī lobowa.”

¹⁰ Gīn ōgamō nī, “Pe, adwongna, eticni obino mē wīlō cem.

¹¹ Wan kībēc ebledo awope ka dhanō acēl. Eticni obedo jō na genere, pathi ērōth pīny.”

¹² Yocepu okobo nīgī nī, “Pe, Un ibino unu mē nēnō kanya ba etye ka gwōkō kī ī lobowa.”

¹³ Ēntō gīn ōgamō nī, “Eticni onwongo tye utmego apar ariō, awope ka dhanō acēl, na bedo ī lobo mē Kanaan. Athīn na tīdī odong both apapwa, ēka acēl dong ope.”

¹⁴ Yocepu okobo nīgī nī, “Obedo kite na an akobo niwu kōdē: Un ibedo ērōth pīny!

¹⁵ Ēka man ēnē kite n'ebino tēmōwu kōdē: An akwongara kī nyīng Parao, un ba ibino wēkō kany naka ka wang n'ōmīnwu na tīdī obino kany.

¹⁶ Or unu ngat acēl ōcīdh ōōm ōmīnwu, un jō kībēc ebino gwōkōwu ī buc, ēk kōpwu ētēm mē nēnō ka ikobo unu kōp adyer. Cē ka ope, adyer ka Parao pod kwō, un ibedo ērōth pīny!”

¹⁷ Ēka ēn okethogī kībēc ī buc pī nīnō adek.

¹⁸ Ī nīnō mē adek, Yocepu okobo nīgī nī, “An abedo ngat na lworō Obanga, tīm unu kōman ēk ibed unu na kwō.

¹⁹ Ka un ibedo jō na genere, wēk unu ōmīnwu acēl odong kany ī buc ēk un kībēc iter unu cem pacō pī jōwu na kec tye ka nekogī.

²⁰ Ēntō myero ikel unu ōmīnwu na tīdī yo botha, ēka ēniāng ī kōpwu ēk ōmīl kūr īthōō unu.” Cē gīn ōtīmō kite na ēn okobo kōdē.

²¹ Gīn ōcakō twak ī kin-gī kēn-gī nī, “Ader onu etye ka nwongo pwod pī ōmīn onu. Onu ēnēnō pēkō n'onwongo ēn tye kōdē ī caa na ēn dweko onu pī kwō mērē, ēntō onu ba ewinyo; ēnē ōmīō pwod nī tye ka bino ī kom onu.”

²² Reuben ōgamō nī, “An ba akobo niwu nī kūr ītīm unu bal ī kome? Ēntō un ba iwinyo! Kobedini dong onu myero ēcūl remo mērē.”

²³ Gīn ba ongeō nī Yocepu onwongo rōmō nīang ī kōpgī, pīēn onwongo ēgōnyō kōp mērē agōnya.

²⁴ Cē Yocepu ōya ōkō ōdōnyō yōkō kī bothgī ēka ōcakō koko, cē odwogo cen bothgī ēka dōk ōtwak kōdgī. Ēn ōmīō ēmakō Cimeon kī ī kin-gī ēka etweo ī nyīngī na gīn nēnō.

²⁵ Yocepu ōmīō twērō nī ēpīk cem pong puku ka ngat acēlacēl, ēdwōk cīlīng ka ngat acēlacēl ī puku mērē, ēka myero ēmīgī gīn mōrō mē acama ī yoo. Manōn kībēc ētīmō nīgī.

²⁶ Gīn ōtweo cem ī nge kenegī ēka ōcakō gīnī woth.

²⁷ Ī karē na gīn othuno kanya gīn mītō buto iē, ngat acēl kī ī kin-gī ōyabō wi puku ēk ēkwany cem nī kana mērē, ēn ōnēnō cīlīng mērē ut ī puku ī wi cem.

²⁸ Cē okobo both utmego mērē nī, “Cīlīngna edwongo! Enene tye ī pukuna.”

Ī caa na gīn owinyo, cwīnygī opodho rwōk nakun ngat acēlacēl lōkērē both awodhe na kome myēl amyēla nakun kobo nī, “Ngō ene n'Obanga tye ka tīmō ī kom onu?”

²⁹ Ī karē na gīn othuno both apapgī Jakob ī lobo mē Kanaan, gīn okobo nīnē ngō n'ōtīmērē kībēc ī komgī nī,

³⁰ “Ēcwō n'obedo rwoth mē Ejip ōtwak kōdwa kī gero ēka oterowa na calō jō na tye ka rōthō pīny.

³¹ Ēntō wan ekobo nīnē nī, ‘Wan ebedo jō na genere, wan ba ebedo ērōth pīny.

³² Onwongo wan etye utmego apar ariō, awope ka dhanō acēl. Acēl dong ope, ēka athīn na tīdī odong both apapwa ī lobo mē Kanaan.’

³³ “Cē ēcwō n’obedo rwoth mē lobo nōn okobo nīwa nī, ‘Man ēnē kite na an abino ngeo ka onyo un ibedo jō na genere: Wēk ōmīnwu acēl odong botha kany, ēk iter unu cem mē kōnyō jō mē pacōwu na kec tye ka nekogī.

³⁴ Ēntō kel unu ōmīnwu na tīdī yo botha, ēk ōmī an ange ka un ba ibedo ērōth pīny ēntō jō na genere. Cē abino mīō ōmīnwu cen bothwu, ēka un ibino woth ī lobo ni abonge ayela mōrō.’ ”

³⁵ Ī karē na gīn ōōnyō cem kī ī pukigī, ngat acēlacēl onwongo ocwe mērē mē cīlīng n’eketho ī puku mērē. Ī karē na gīn ēka apapgī ōnēnō ocwe kī cīlīng iē, lworo ōmakōgī.

³⁶ Cē apapgī Jakob okobo nīgī nī, “Īmīa unu arwenyo ēthīnōna ōkō. Yocepu dong ope, Cimeon dong ope ēka kobedini dōkī īmītō unu tero Benjamin. Man kibēc can mērē bino podho ī koma!”

³⁷ Cē Reuben okobo both apap mērē nī, “Ibino neko ēthīnō awopena ariō ōkō ka ba adwongo ēn cen bothi kany. Wēk an agwōk ēn, ēka an abino dwongo ēn cen bothi.”

³⁸ Ēntō Jakob okobo nī, “Woda ba bino cīdhō kunōn kodwu, piēn ōmīn mērē dong ōthōō ōkō ēka ēn kēkēn ēnē dong odong. Ka gīn mōrō na rac bino tīmērē ī kome ī wothwu, cwer cwiny na un ibino mīōna bino nekona ōkō.”

43

Utmego ka Yocepu ōdōk yo Ejip kī Benjamin

¹ Kec onwongo pod tye na rac ī lobo Kanaan.

² Ī karē na gīn otyeko camō cem n’onwongo ēwīlō kī ī Ejip ōkō, apapgī okobo nīgī nī, “Dōk unu yo Ejip ēk īwīl unu cem mōrō nīwa.”

³ Ēntō Yuda okobo nīnē nī, “Dhanō ca ōcīkōwa nī, ‘Ba ibino unu nēnō wanga ka ōmīnwu ope ī kinwu.’

⁴ Ka onwongo īrōmō oro ōmīnwa kōdwa, wan ebino cīdhō mē wīlō cem nini.

⁵ Ēntō ka ba ioro ēn kōdwa, wan ba ebino cīdhō, piēn dhanō ca okobo nīwa nī, ‘Ba ibino unu nēnō wanga ka ōmīnwu ope ī kinwu.’ ”

⁶ Jakob ōgamō nī, “Pīngō ikelo unu pēkō ni ī koma mē kobo both dhanō nōn nī itye unu k’ōmīnwu nōkēnē?”

⁷ Gīn ōgamō nī, “Dhanō nōn openyowa peny na pol na makō komwa ēka kī jō mē pacōwa. Ēn openyowa nī, ‘Apapwu pod kwō? Itye unu k’ōmīnwu nōkēnē?’ Wan ēgamō peny mērē. Cē wan onwongo ētwērō ngeo nīngō ka ēn bino kobo nī, ‘Kel unu ōmīnwu kany?’ ”

⁸ Cē Yuda okobo both apap mērē Icarael nī, “Or awobi ni kōda ēka wan ebino cīdhō ōkō pīōpiō, ēk wan, in ēka ēthīnōwa ebed na kwō ēk kūr ēthōō.

⁹ An kikoma abino gwōkō ēn; in ibino makōna iē ka ba akelo ēn bothi ī nyimi kany. Cē bal mērē bino bedo ī wia ī karē mē kwōna kibēc.

¹⁰ Kite na tye kōdē, kono wan ba ēgalērē, kono wan dong ēcīdhō ēka edwogo wang kīrīō.”

¹¹ Cē apapgī Icarael okobo nīgī nī, “Ka onwongo twērē, cē tīm unu kōman. Keth unu nyig yen mōkō na bēcō na un iyērō mē lobowa kany ī pukiwu, ēka iter unu both dhanō nōn calō mīc. Ter unu mōō na kur na nōnōk ēka mōō kic na nōnōk, odok yath kī mūra ēka nyig yen mōkō n’ēcamō.

12 Ter unu thon ciling na römö wilö wil wang ariö, piën myero idwök unu ciling n'onwongo eketho i wi pukiwu. Caa nökenë onwongo ba öthëna gini athëna.

13 Ter unu ömînwu thon ëka idök unu piöpiö both dhanö nön.

14 Ëka wëk Obanga Won Twër kibëc ömîiwu kica i nyim dhanö nön ëk öwëk ömînwu nökenë ca ëka Benjamin odwog cen kodwu. Na calö ki botha, ka abino rwenyo ëthînöna, cë wëk obed ni kömanön."

15 Gin öcakö yaa më woth nakun nwongo tero gini mëc ëka ciling na kadhö mana canga wang ariö, kanya acël ki Benjamin. Öcïdhö gini naka yo Ejip ëka ocung gini i nyim Yocepu.

16 I karë na Yocepu önënö Benjamin kanya acël ki utmego mërë, ën okobo both atic mërë na gwökö ödë ni, "Ter jö ni i öda, ngöl lee ëka iyüb cem, piën gin bino cem köda tin kiceng."

17 Atic ötimö kite na Yocepu okobo ninë ködë ëka oterogï i öt ka Yocepu.

18 Lworo ömakö utmego mërë rwök i caa n'ekelogi i öt ka Yocepu. Gin öthamö ni, "Ekelo onu kany pi ciling n'onwongo eketho i puki onu i karë na onu ëcakö bino kany. Ënë ömïö ekelo onu i öt ni, ëk enwong köp mörö i kom onu, ëmak onu ëk ebed opii mërë ëka ëma kene onu ökö."

19 Cë gin öcïdhö naka both atic na gwökö öt ka Yocepu ëka ötwak gini ködë ki i dholokek ni,

20 "Öma adwong, wan ebino kany i ninö më acël më wilö cem.

21 Ëntö i kabedo na wan ëcïdhö ecung më buto ië, ngat acëlacël öyabö puku mërë ëka onwongo wel ciling mërë kikokome i wi puku mërë. Cë wan edwongo.

22 Wan thon ekelo ciling nökenë i kom manön më wilö cem. Wan ba engeo nga ënë oketho cilingwa i pukiwa."

23 Atic ka Yocepu ögamö ni, "Ayela ope, kür ibed unu ki lworo. Obangawu, n'obedo Obanga k'apapwu, ënë oketho cilingwu i pukiwu. An abino agamö cilingwu." Cë ën okelo Cimeon yökö yo bothgi.

24 Atic na gwökö öt otero utmego i öt ka Yocepu, ömïögï pii më lwökö tyën-gï ëka ömïö kenegï cem.

25 Gin öyübö mëcgï më müö both Yocepu ka bino dwogo kiceng, piën onwongo ekobo nigï ni gin bino cem kanya acël ködë.

26 I karë na Yocepu obino pacö, gin ömïö ën mëc na gin okelo ëka oryebere gini piny i nyime.

27 Ën openyogï kite na gin tye ködë ëka döki openyogï ni, "Apapwu na un ikobo ni otii tye ningö? Ën pod tye na kwö?"

28 Gin ögamö ni, "Aticni apapwa pod kwö ëka tye na bër." Ëka gin oryebere piny më nyutho wörö bothe.

29 I karë na Yocepu önënö ömîm mërë Benjamin, wod ka aya mërë kikokome, cë openyo ni, "Man ënë ömînwu na tidï na un ikobo nina?" Cë ën okobo ni, "Ëk Obanga omii gum, woda."

30 Yocepu ödönyö yökö piöpiö, piën cwinye onwongo myël i kom ömîm mërë. Ën öcïdhö örangö kany mörö na myero ekok ië. Cë ödönyö i öt kabuto mërë ëka okok ië.

31 Kinge ën ölwökö wangë, odonyo yökö ëka ödiö cwinye cë okobo ni, "Wëk epok cem."

³² Epoko cem i mēja mērē kēnē, mē utmego mērē i mējagī kēn-gī. Jō Ejip na cemo kōdē thon i mējagī kēn-gī. Jō Ejip ba cemo kanya acēl kī jō Iburu piēn manōn obedo gin mē kwer both jō Ejip.

³³ Utmego mērē obedo i nyime na lūbērē kit n'ēnywōlōgī kōdē, cakērē kī both kaō naka both athīn na tīdī; ēka ngat acēlacēl obedo nēnō awodhe kī ur.

³⁴ I karē n'epoko nūgī cem kī i mēja ka Yocepu, epoko mē ka Benjamin na kadhō mē ka jō nōkēnē kibēc wang abic. Gīn ocemo ēka omedho gīnī abonge ayela mōrō kōdē.

44

Epoko ryal ka Yocepu

¹ Kinge na karama othum, Yocepu ōcīkō atic mērē na gwōkō ōdē nī, “Pik cem opong puki ka jō nōn na gīn twērō tingo, ēka iketh cīlīng ka ngat acēlacēl i dhō puku mērē.

² Cē iketh ekopo ryalna i dhō puku k'awobi na tīdī, kanya acēl kī cīlīng mē wīlō cem mērē.” Ēn ōtīmō kite na Yocepu okobo nīnē kōdē.

³ Kodiko mērē na pīny dong oru, ēmīōgī ōcīdhō kī yorgī yōkō kanya acēl kī kenegī.

⁴ Gīn onwongo bara ōcīdhō na bor kī i pacō i karē na Yocepu okobo both atic na gwōkō jami mērē nī, “Lūb kōr jō nōn pīōpiō, ēka ka imakōgī, cē ikob bothgī nī, Pīngō un icūlō gin na bēr kī gin na rac?”

⁵ Pathī ekopo nī ēnē adwongna modho kōdē ēka thon tio kōdē mē thyeth? Un itīmō gin na rac rwōk.’ ”

⁶ I karē n'atic ka Yocepu ōmakōgī i yoo, ēn ōnwō kōp nī bothgī.

⁷ Gīn okobo nīnē nī, “Adwongwa, ngō n'ōmīō in itwakō koth kōp nōn? Wan ebledo eticni myero kūr ētīm koth tīm na calō manōn!

⁸ Nēn, cīlīng na wan enwongo i dhō pukiwa, wan edwongo ōkō bothi anaka kī i lobo Kanaan. Cē pīngō wan myero ēkwal ryal onyo gol kī i ōt k'adwongnī?

⁹ Ka ebino nwongo tye both ngat mōrō kī i kinwa, ēk ēnē ōthōō. Wan kibēc ebino bedo opii k'adwongnī.”

¹⁰ Ēn ōgamō nī, “Wēk unu obed nī kōmanōn kite na un ikobo kōdē. Ngat n'ebino nwongo ekopo bothe ēnē bino bedo opiina; jō nōkēnē ebino wēkōgī cīdhō.”

¹¹ Cē ngat acēlacēl ōcakō cibo puku mērē pīny pīōpiō ēka ōyabō dhōgē.

¹² Cē atic ka Yocepu ōcakō rangō i puki cakērē kī both ngat na dit naka both ngat na tīdī. Ekopo ebino enwongo i puku ka Benjamin.

¹³ Utmego ka Yocepu ōyēcō bōng-gī pī cwer cwiny. Cē gīn kibēc otweo yēcgi i nge kenegī ēka ōdōk gīnī yo pacō.

¹⁴ I karē na Yuda ēka utmego mērē obino gīnī i ōt ka Yocepu, gīn onwongo ēn pod tye kany nōn, cē opodho gīnī pīny oryebere i nyime.

¹⁵ Yocepu okobo bothgī nī, “Man ngō na un onwongo imītō tīmō? Un ba ingeo unu nī dhanō na calō an twērō ngeo jami nī kī thyeth?”

¹⁶ Ēka Yuda okobo nī, “Onu ebino kobo ngō both adwongna? Ngō na onu ebino twakō? Onu ebino kwanyō bal kī kom onu nīngō? Obanga otyeko nwongo bal i kom aticni. Wan dong ēdōkō opii k'adwongna—onu ēka ngat n'ewongo okopo kī bothe.”

¹⁷ Ēntō Yocepu okobo nī, “An ba atwērō tīmō nī kōmanōn! Ēntō ngat n'ewongo ekopo bothe, ēnē bino bedo opiina. Un jō nōkēnē kibēc itwērō unu dōk both apapwu kī kuc.”

18 Cē Yuda öcīdhö bothe ēka okobo nīnē nī, “Akwai adwongna, ēk an atwak kōp mōrō kodi. Kūr īwēk akēmōni obed na lyeth ī koma, piēn in īrōm kī Parao kikokome.

19 Adwongna openyo etic mērē nī, ‘Un itye k’apapwu, onyo ömīnwu nōkēnē?’

20 Ēka wan ekobo both adwongna nī, ‘Wan etye k’apapwa na dong otii ēka ömīnwa na tīdī n’ēnywölö ī karē n’apapwa onwongo dong otii ökö. Ömīn mērē öthöō ökö, ēka ēn kēkēn ēnē wod k’aya mērē n’odong, ēka apap mērē marō ēn rwök.’

21 “Cē in ikobo both eticni nī, ‘Kel unu botha, ēk anēn ēn kī wanga.’

22 Wan ekobo both adwongna nī, ‘Awobi ni ba twērö wēkö apap mērē. Ka ēn öwēkö; apap mērē bino thöō ökö.’

23 Ēntö in ikobo both eticni nī, ‘Ka ömīnwu na tīdī ba owotho kodwu kanya acēl, un ba ibino nēnō wanga dōkī.’

24 Ī karē na wan ēdök yo both aticni, apapna, wan ebino ekobo nīnē kōp n’adwongna okobo.

25 “Cē apapwa okobo nī, ‘Dök unu yo Ejip ēk īwīl unu cem mōrō nīwa.’

26 Ēntö wan ekobo nī, ‘Wan ba ebino cīdhö yo kunōn. Ka ömīnwa na tīdī bino cīdhö kōdwa, cē wan ebino cīdhö yo kunōn, piēn wan ba ebino nēnō wang dhanō ca, thwara ka ömīnwa na tīdī tye ī kinwa.’

27 “Apapna okobo nīwa nī, ‘Un ingeo nī dhakōna önywölö ēthīnō awope arīō.

28 Acēl kī kin-gī öwēka ökö, cē an akobo nī, “Adyer lee na ger ökidhō ēn ökö na thūthīnō.” An ba dök anēnō ēn na twal.

29 Ka īkwanyō unu man ökö kī botha, ēka gin na rac opodho ī kome, cē cwer cwiny na un ibino miōna bino nekona ökö.’

30 “Pī manōn adwongna, an ba arōmō dök both apapna abonge awobi ni. Kwō k’apapwa ocung ī kom kwō k’awobi ni.

31 Ka ēn önēnō nī awobi ni ope ī kinwa, cwer cwiny bino miō apapwa thöō ökö.

32 Adwongna, an abino acikara both apapna nī an abino gwökō awobi ni. An akobo nīnē nī, ‘Ka an ba abino dwongo ēn bothī, cē bal mērē bino dwogo ī wia ī nyim apapna ī karē mē kwōna kibēc.’

33 “Cē kobedini akwai nī itīm bēr iye aticni odong kany na calö opii k’adwongna nakaka awobi nī, ēk imīl awobi nī ödök pacō kanya acēl kī utmego mērē.

34 An atwērö dök both apapna nīngö ka awobi ni ba owotho kōda? An ba amītö nēnō gin na rac ka podho ī kom apapna.”

45

Yocepu onyuthere both utmego mērē

1 Cē Yocepu ba dök ödīö cwinye ī nyim etic mērē kibēc n’onwongo ocung ī ngete, ēka oredo kī koko nī, “Mīl unu jō kibēc öya öcīdh gīnī ökö kī botha!” Ngat mōrō onwongo ope both Yocepu ī karē na ēn nyuthere both utmego mērē.

2 Ēka ēn oredo kī koko rwök naka jō mē Ejip owinyo gīnī. Jō mē öt ka Parao owinyo gīnī thon.

3 Yocepu okobo both utmego mērē nī, “An ēnē Yocepu! Apapna pod tye na kwō?” Ēntö utmego mērē onwongo ba twērö gīnī gamō kōp mērē, piēn onwongo tye gīnī kī lworo ī nyime.

⁴ Yocepu okobo both utmego mërë nî, “Bin unu na cwök botha.” Cë gîn obino na cwök bothe ëka okobo nîgî nî, “An ënë ömînwu Yocepu, ngat na un yam îcadhō i Ejip!

⁵ Kür dong ibed unu kî cwer cwiny, kür îkëc unu i komwu kenwu pî cadhōna kany, piën Obanga ënë yam oora kany i nyimwu ëk alar kwō ka jî.

⁶ Pî mwaka ariō n’opoth këc onwongo tye i lobo, ëka pî mwaka abic na tye ka bino, pur kî kac ba bino bedo na tye.

⁷ Ëntō Obanga oora i nyimwu ëk agwök jō na bino dong i wi lobo, ëka mē larō kwōwu kî yoo mē aura nî.

⁸ “Pî manōn, pathî un ënë iora unu kany, ëntō Obanga. Ën ömîō an adökō amî thama ka Parao, adwong na lōō ödë kibëc ëka alōc mē Ejip kibëc.

⁹ Kobedini dong dök yu both apapna ëka ikob unu nîñë nî, ‘Man ënë ngō na wodi Yocepu ököbō: Obanga ömîō abedo ngat na lōō Ejip kibëc. Bin botha kany; kür iru.

¹⁰ In ibino bedo i lobo Gocen, ëka ibino bedo na cwök köda—in, ëthîñōni ëka ëkwaëni, romni ëka dhok, ëka jami kibëc na in itye ködë.

¹¹ An abino gwökōni kî kunōn piën mwaka abic mē kec pod odong anyim, ëk in kî jō mē pacōni, ëka jō kibëc na tye bothi kür onwong gîñi can.’”

¹² Cë Yocepu okobo nî, “In ëka ömëra Benjamin îtwërō unu nënō kî wangwu nî an ënë atye ka twak kodwu.

¹³ Myero un ikob both apapna wörō kibëc n’eketho i koma i Ejip ëka gin na kibëc na un inënō. Ëntō kel unu apapna kany pîöpîō.”

¹⁴ Cë ën öthünō ngut ömîn mërë Benjamin ëka okok. Benjamin thon öthünō ngute ëka öcakō koko.

¹⁵ Cë Yocepu öñödhō lem utmego mërë kibëc nakun kok. Kinge manōn utmego mërë ötwak ködë.

¹⁶ I karë na köp owinyere i pacō ka Parao nî utmego ka Yocepu obino gîñi, cwiny Parao ëka etic mërë obedo na yom rwök.

¹⁷ Parao okobo both Yocepu nî, “Kob both utmegoni nî, ‘Tîm unu ni köman: Twe unu yëc i nge kenewu, ëka îdök unu i lobo Kanaan,

¹⁸ ëk ikel unu apapwu kî jōwu obin gîñi botha. An abino müöwu lobo na bër rwök na tye i Ejip ëka ibino unu camō cem na bër na tye i lobo.’

¹⁹ “In thon cîkgî nî, ‘Tîm unu nî köman: Ter unu gadigadi kî i Ejip pî ëthîñōwu ëka monwu, ëk ikel unu apapwu obin.

²⁰ Kür îpar unu pî jamiwu, piën gin na bëcō kibëc mē lobo Ejip bino bedo mewu.’”

²¹ Awope ka Icarael ötimō gîñi kite na ën okobo ködë. Yocepu ömîögî gadigadi kite na Parao öcîkō, ëka ömîögî jami na mütërë mē wothgî.

²² Ömîō both ngat acëlacël böng na nyen mē aruka. Ëntō ömîō Benjamin böng na bëcō abic mē alōka ëka cëkël* mē ryal mia adek.

²³ Ën ooro n’apar mërë jami nî: Kene apar n’öyëö gîñi jami na bëcō mē Ejip, kene na mon apar n’öyëö kal kî cem, ëka jami nökëñë na mütërë pî woth k’apapgî.

²⁴ Cë ën ömîō utmego mërë öcîdhō. Na gîn dong tye ka yaa, ën okobo nîgî nî, “Kür ibed unu ka dha i yoo.”

²⁵ Cë gîn öya ökö kî i Ejip, cë odwogo gîñi i lobo Kanaan both apapgî Jakob.

²⁶ Gîn ököbō bothe nî, “Yocepu pod tye na kwō, ëka ënë obedo alōc mē Ejip kibëc.” Cë twak ölöō Jakob ökö piën ba oye ngō na ën owinyo.

* 45:22 Cëkël man obedo cîlîng mē karë nōn; n’ëyübō kî ryal.

²⁷ Ĕntö i karë n'ekobo nünë gin na kibëc na Yocepu okobo, ëka na ën önënö gadigadi gini na Yocepu ömiö më tingo ën, cë tipo kom apapgî Jakob öcakö dwogo.

²⁸ Cë Jakob okobo nî, “Adyer an dong aye! Woda Yocepu pod tye na kwö. An abino cidhö më nënö ën na pod bara athöö.”

46

Jakob öcidhö yo Ejip

¹ Cë Icarael öcakö woth ki jami mërë kibëc. Ĭ karë na ën othuno i Beerceba, ën ömiö tyër awanga both Obanga k'apap mërë Icaaka.

² Obanga ötwak ki Icarael i wang lek i kiwor nakun kobo nî, “Jakob, Jakob!”

Ĕn ögamö nî, “An enenel!”

³ Obanga okobo nî, “An Obanga, Obanga k'apapni, kür ilwor cidhö yo Ejip, pïen an abino mïöni idökö rok na dit ki kunön.

⁴ An abino cidhö kodi naka i Ejip, ëka an abino dwököni cen dökî. Cë Yocepu bino önyö ngöm i wii.”

⁵ Cë Jakob öcakö woth ki i Beerceba, ëka awope mërë otero apapgî, ëthnögî ëka mon-gî i gadigadi na Parao ooro më tero ën.

⁶ Gin otero leenigî ki jami na gin onwongo ki i lobo Kanaan. Jakob ëka ëthnön mërë kibëc öcidhö gini yo Ejip.

⁷ Ĕn öcidhö i Ejip k'awope mërë ëka anyira mërë—k'ëkwaë mërë kibëc.

⁸ Man ënë nyïng awope ka Icarael (Jakob ëka ëkwaë mërë) n'öcidhö gini yo Ejip:

Reuben athin kaö ka Jakob.

⁹ Awope ka Reuben gin ene:
Kanok, Pallu, Kejeron ëka Karmi.

¹⁰ Awope ka Cimeon gin ene:
Jemuel, Jamin, Okad, Jakin, Jokar ëka Caul (n'obedo wod ka dhakö më Kanaan).

¹¹ Awope ka Lebi gin ene:
Gercon, Kokat ëka Merari.

¹² Awope ka Yuda gin ene:
Er, Onan, Cela, Perej ëka Jera (ëntö Er ëka Onan obino öthöö gini ökö i lobo Kanaan).

Awope ka Perej gin ene:
Kejeron ëka Kamul.

¹³ Awope ka Icaakar gin ene:
Tola, Puwa, Jacub ëka Cimron.

¹⁴ Awope ka Jabulon gin ene:
Cered, Elon ëka Jaleel.

¹⁵ Man ënë onwongo awope ka Lea na ën önywölö ki Jakob i Paddan Aram, kanya acël ki nyarë Dina. Awope ëka anyira mërë kibëc onwongo tye pyer adek wie adek.

¹⁶ Awope ka Gad gin ene:
Jipon, Kagi, Cuni, Ejibon, Eri, Arodi ëka Areli.

¹⁷ Awope ka Acer gin ene:
Imna, Iciba, Icibi ëka Beria.
Amin-gi onwongo nyïngë Cera.

Awope ka Beria gïn ene:

Keber ëka Malkiel.

¹⁸ Man ënë onwongo awope ka Jilpa na ën önywölö kî Jakob, na Laban ömïö both nyarë Lea. Ën önywölö ëthïnö apar abicël kibëc.

¹⁹ Awope ka Racel dhakö ka Jakob gïn ene:

Yocepu ëka Benjamin.

²⁰ Ì lobo Ejip, Yocepu önywölö Manace ëka Epraim kî Acenat, nyaka Potipera alamdhök më On.

²¹ Awope ka Benjamin gïn ene:

Bela, Beker, Acibel, Gera, Naaman, Eki, Roc, Mupim, Kupim ëka Arud.

²² Man ënë awope apar angwën kibëc na Racel onwongo önywölö kî Jakob.

²³ Wod ka Dan ene:

Kucim.

²⁴ Awope ka Naputali gïn ene:

Jajeel, Guni, Jejer ëka Cilem.

²⁵ Man ënë onwongo awope ka Bila na Laban ömïö both nyarë Racel. Ën önywölö kî Jakob ëthïnö abirö kibëc.

²⁶ Jö kibëc n'öcïdhö kî Jakob yo Ejip n'onwongo obedo ëkwaë mërë kikokome, na ba ëkwanö mon k'awope mërë, onwongo tye pyer abicël wie abicël.

²⁷ Ka ëkwanö awope ariö na Yocepu onwongo önywölö Ì Ejip, wel jö më öt ka Jakob n'öcïdhö gïni yo Ejip onwongo tye pyer abirö kibëc.

²⁸ Jakob ooro Yuda më cïdhö anyim ninë both Yocepu ëk onyuth ninë yoo na cïdhö yo Gocen. Ì karë na gïn othuno Ì lobo më Gocen,

²⁹ Yocepu onwongo öyübö gadigadi mërë më cïdhö romo k'apap mërë Icarael Ì Gocen. Ì karë na Yocepu othuno bothe, ën öthünö ngut apap mërë ëka okok pî caa na lac.

³⁰ Icarael okobo both Yocepu nî, "An dong atwërö thöö, piën dong anënö wangi ëka aniäng nî in pod ikwö."

³¹ Cë Yocepu okobo both utmego mërë ëka jö më öt k'apap mërë nî, "An abino cïdhö both Parao ëk akob ninë nî, 'Utmegona ëka jö më öt k'apapna n'onwongo bedo gïni Ì lobo Kanaan obino gïni botha.

³² Jö nî obedo gïni ëkwath ëka gwökö gïni leeni. Gïn okelo rom kî dyegi ëka dhok kî gin na kibëc na gïn tye kodë."

³³ Ka Parao ocwodowu ëka openyowu nî, "Tic ngö na un itio?"

³⁴ Un myero igam nî, "Wan eticni ebodo ëkwath cakërë Ì karë më thinowa thuno kodë naka tin, kite na kwerewa onwongo timö kodë." Cë ebino yeo niwu më bedo Ì lobo më Gocen, piën ëkwath kibëc obedo gïni gin më kwer both jö më Ejip."

47

¹ Yocepu öcïdhö ëka okobo both Parao nî, "Apapna ëka utmegona obino gïni kî Ì lobo më Kanaan kî rom kî dyegigi ëka dhok kî jamigi kibëc na gïn tye kodë. Kobedini dong gïn tye Ì lobo më Gocen."

² Ën öyërö utmego mërë abic ëka onyuthogi both Parao.

³ Parao openyo utmego ka Yocepu nî, "Tic ngö na un itio?"

Gïn okobo both Parao nî,

"Wan, eticni, ebodo ëkwath kite na kwerewa onwongo obedo kodë."

⁴ Gin thon okobo both Parao nī, “Wan ebino mē bedo kany pī karē na nōnōk, piēn kec tye na rac rwōk i Kanaan ēka lum ope pī rom k’eticni. Kobedini dong wan ēkwaō nī imīi eticni obed gīnī i lobo mē Gocen.”

⁵ Parao okobo both Yocepu nī, “Apapni ēka utmegoni obino gīnī bothi.

⁶ Lobo Ejip tye i cingi; keth apapni ēka utmegoni i lobo na bē. Mīigī obed i lobo Gocen, ēka ka ingeo jō mōrō kī kin-gī na ryēk, cē ikethgī mē bedo jō na lōō leenina.”

⁷ Cē Yocepu okelo apap mērē Jakob ēka onyutho ēn i nyim Parao. Kinge Jakob ōlamō gum i kom Parao.

⁸ Parao openyo ēn nī, “In itye kī mwaka adi?”

⁹ ēka Jakob okobo both Parao nī, “An dong akwō i wi lobo pī mwaka mia acēl kī pyer adek. Ēntō mwaka mē wowothana obedo na nōnōk ēka opong kī pēkō; mwaka mē kwōna ba rōm kī mwaka mē wowotha ka kwerena.”

¹⁰ Cē Jakob ōlamō gum i kom Parao dōkī, ēka ōya ōkō kī i nyime.

¹¹ Cē Yocepu ōmīō apap mērē ēka utmego mērē kabedo i lobo Ejip ēka ōmīōgī jami i ngōm na bē na tye i Ramecec, kite na Parao okobo nīnē kōdē.

¹² Yocepu thon opoko cem both apap mērē ēka utmego mērē kī jō kibēc mē ot k’apap mērē, nakun lūbō wel ēthīnōgī.

Lōc ka Yocepu i karē mē kec

¹³ I karē nōn cem onwongo ope i lobo kibēc piēn kec onwongo rac rwōk; jō mē lobo Ejip kī jō mē lobo Kanaan ōdōkō gīnī na gōrū pī kec n’ōdiōgī.

¹⁴ Yocepu ōcōkō cīlīng kibēc n’onwongo tye i lobo Ejip ēka Kanaan mē cūlō cem n’onwongo gīn wīlō ēka okelo i pacō ka Parao.

¹⁵ I karē na cīlīng ka jō mē Ejip ēka Kanaan dong othum, jō Ejip kibēc ōcīdhō gīnī both Yocepu ēka okobo gīnī nī, “Mīiwa cem, pīngō in imītō nī wan ēthōō i wangi? Cīlīngwa dong othum ōkō.”

¹⁶ Cē Yocepu ōgamō nī, “Kel unu leeniwu, an abino cadhō niwu cem nakun alōkō kī leeniwu, kite na dong cīlīngwu othum ōkō.”

¹⁷ Cē gīn okelo leenigī both Yocepu. Ēn ōmīōgī cem nakun ēlōkō k’angolegī, romgī, dyegigī, dhokgī, ēka kenegī. Ēn ōmīōgī cem pī mwaka nōn nakun ēlōkō kī leenigī kibēc.

¹⁸ Kinge na mwaka nōn othum, gīn obino both Yocepu i mwaka nōkēnē ēka okobo gīnī nī, “Wan ba ētwērō kanō kōp mōrō kī bothi adwongwa, kite na cīlīngwa dong othum ōkō kibēc ēka leeniwa obedo megī. Gin mōrō ope n’odong pī adwongwa na path kī komwa ēka ngōmwa.

¹⁹ Pīngō imītō nī wan ēthōō i wangi na in inēnō, wan kanya acēl kī ngōmwa? In iwilwa ōkō kanya acēl kī ngōmwa nakun ilōkō kī cem, ēk wan ēka ngōmwa ebed opii ka Parao. Mīiwa kodhi ēk ebed na kwō kūr ēthōō ēka ngōm kūr odong nono.”

²⁰ Pī manōn Yocepu ōwīlō lobo kibēc mē Ejip pī Parao. Jō Ejip kibēc ōcadhō gīnī pwothigī ōkō piēn kec onwongo rac rwōk bothgī. Cē lobo ōdōkō mē ka Parao.

²¹ Yocepu ōmīō jō kibēc ōdōkō opii cakērē kī ajiki lobo mē Ejip kucēl, naka othuno kōdē yo kucēl.

²² Ēntō ēn ba ōwīlō lobo k’ēlamdhōk piēn gīn onwongo nwongo cemgī kī both Parao. Manōn ēnē ōmīōgī ba ōcadhō ngōmgī.

²³ Yocepu okobo both lwak nī, “Kobedini dong kite na an dong awīlōwu ēka ngōmwu pī Parao, kodhi dong ene. Gam unu ēk ipur unu.

²⁴ Ēntō ka ĭcōkō unu cem, mīi unu acēl mē abic both Parao. Angwēn mē abic bino bedo mewu mē kodhi mē apura ēka mē acamawu kanya acēl kī jō mē udiwu.”

²⁵ Gīn okobo nī, “In ĭlarō kwōwa, adwong ēk ebed kī cwiny na bēr ĭ nyimi. Wan ebino bedo opii ka Parao.”

²⁶ Cē Yocepu oketho n'obedo cīk na makō ngōm ĭ lobo Ejip—naka tin pod tye—nī acēl mē abic mē cem, obedo mē ka Parao. Ngōm k'ēlamdhōk kēkēn ēnē ba ōdōkō mē ka Parao.

Jakob ōcīkō Yocepu mē ajiki

²⁷ Jō Icarael obedo gīnī ĭ Ejip, ĭ lobo mē Gocen. Gīn onwongo jami kī kunōn, ōnywōl gīnī ēka welgī ōmēdērē na pol rwōk.

²⁸ Jakob obedo ĭ lobo mē Ejip pī mwaka apar abirō, ēka mwaka mē kwō mērē onwongo mia acēl kī pyer angwēn wie abirō.

²⁹ Na karē mē thōō ka Jakob onyingo na cwōk, ēn ocwodo wode Yocepu, ēka okobo nīnē nī, “Ka an atye kī cwiny na bēr ĭ nyimi, cē iketh cingi, ĭ kīn ema ēka ĭcīkiri nī in ibino nyutho nīna kīca ēka gen-nī. Kūr iika ĭ lobo Ejip,

³⁰ ēntō an amītō nī eika kanya kwerena tye iē; tinga ōkō kī ĭ Ejip, cē iika ĭ kabedo n'eikogī iē.”

Yocepu okobo nī, “An abino tīmō kite na in ikobo kōdē.”

³¹ Jakob okobo nī, “Kwongiri botha nī in ibino tīmō nī kōmanōn.” Cē Yocepu okwongere bothe ēka Jakob okulo wie pīny ĭ wī kabuto mērē.

48

Jakob ōlamō gum ĭ kom Epraim ēka Manace

¹ Kīngē karē mōrō ekobo both Yocepu nī, “Apapni two.” Cē ēn otero awope mērē arīō, Manace ēka Epraim.

² ĭ karē n'ekobo both Jakob nī, “Wodi Yocepu obino bothi,” Icarael ōcūkērē ōya malō ēka obedo ĭ wī kabuto mērē.

³ Jakob okobo both Yocepu nī, “Obanga Won Twēr kībēc onen botha ĭ Luj ĭ lobo Kanaan, ēka kī kunōn ēn ōmīa gum.

⁴ Ēn okobo nīna nī, ‘An abino mīōnī ĭnya ēka abino mēdō welwu. An abino mīōnī ĭdōkō rok ka jō na pol, ēka an abino mīō lobo nī both ēkwaēni na bino lūbōnī mē bedo mēgī na twal.’

⁵ “Ēka kobedini, awopeni arīō na in ĭnywōlōgī ĭ lobo Ejip n'onwongo bara abino bothi kany, ebino cwodogī nī mēga. Epraim ēka Manace bino bedo mēga kite na Reuben ēka Cimeon obedo gīnī mēga.

⁶ Ēthīnō mōrō kēkēn n'ebino nywōlōgī kī kōrgī ebino cwodogī nī megī; ebino kwanōgī kī nyīng utmegogī ĭ karē na gīn poko lobo mē alea.

⁷ ĭ karē n'onwongo an atye ka dwogo kī ĭ Paddan, gīn n'ocwero cwinya ēnē nī ayani Racel ōthōō nīna ōkō ĭ lobo Kanaan na pod etye ĭ yoo, n'onwongo dong acwōk kī Eparata. Cē aiko ēn kunōn ĭ ngef yoo na cīdhō yo Eparata” (manōn ēnē Bethelen).

⁸ ĭ karē na Icarael ōnēnō awope ka Yocepu, ēn openyo nī, “Man jō mēnē?”

⁹ Yocepu okobo n'apap mērē nī, “Gīn ēnē awopena n'Obanga ōmīa kī kany.” Cē Icarael okobo nī, “Kelgī botha kany, ēk alam gum ĭ komgī.”

¹⁰ ĭ karē nōn Jakob onwongo ba dōkī nēnō pīny na bēr pīēn onwongo dong otii. Cē Yocepu okelo awope mērē na cwōk bothe cē ōnōdhō lemgi ēka ōthūnōgī.

¹¹ Jakob okobo both Yocepu nī, “Onwongo athamō nī ba dōk abino nēnō wangi, ēka kobedini Obanga ōmīa anēnō ēthīnōnī thon.”

12 Cē Yocepu ökwanyögi kī ī cōng apap mērē Icarael ēka oryebere pīny cē okulo wie ī ngöm.

13 Yocepu otero gīn kibēc, Epraim ī cīngē kucem n'okemo cīng Icarael kucam, ēka Manace ī cīngē kucam n'okemo cīng Icarael kucem, ēka okelogi na cwōk bothe.

14 Ēntō Icarael olyao cīngē kucem ēka oketho ī wi Epraim, n'obedo athīn na tīdī, ēka olyao cīngē kucam arii cē oketho ī wi Manace n'obedo kaō.

15 Cē ölamō gum ī kom Yocepu ēka okobo nī,

“Ēk Obanga na kwarōwa

Abraam ēka Icaka obedo gīnī ka lübō cik mērē,

Obanga n'onwongo obedo akwathna

ī kwōna kibēc naka tin,

16 malaika n'ōlara kī kom gīn na rac

—ōmīi gum both awope nī.

Ēk ecwodgi kī nyīnga,

ēka kī nyīng kwarōwa Abraam ēka Icaka,

ēka gīn myero ömēdērē na pol rwōk

ī wi lobo.”

17 Ī karē na Yocepu önēnō nī apap mērē oketho cīngē kucem ī wi Epraim, cwinye ba obedo na yom. Cē ökwanyō cīng apap mērē ökö kī ī wi Epraim ēka oketho ī wi Manace.

18 Yocepu okobo ninē nī, “Pathī nī kōmanōn apapna, man ēnē obedo kaō; keth cīngi kucem ī wie.”

19 Ēntō apap mērē ökwērō ökö ēka okobo nī, “An angeo, woda, an angeo. Ēn thon bino bedo rok, ēka ēn thon bino bedo na dit. Ēntō ömīn mērē na tīdī bino bedo na dit na löö ēn, ēkwaē mērē bino dōkö rok na pol.”

20 Ölamō gum ī komgi ī ninō nōn, nakun kobo nī,

“Jō mē Icarael bino lamō gum kī nyingi nī,

‘Ēk Obanga omii ibed calō Epraim ēka Manace.’ ”

Cē Jakob oketho nyīng Epraim ī nyim nyīng Manace.

21 Cē Icarael okobo both Yocepu nī, “An dong acwōk thōō, ěntō Obanga bino bedo kodwu, ēka ēn bino dwōkōwu ī lobo ka kwerewu.

22 Na calō ngat acēl na löö utmegoni, an amīō bothi kor kidi na an amaō kī both jō Amor kī pala abadē ēka atumna.”

49

Jakob ölamō gum ī kom awope mērē

1 Cē Jakob ocwodo awope mērē ēka okobo nī, “Cökērē unu kanya acēl, ēk akob niwu ngō na bino tīmērē ī komwu ī karē mē anyim.

2 “Gürē unu ēka iwiny unu, un awope ka Jakob;
winy unu apapwu Icarael.

3 “Reuben, in ēnē ibedo athīn kaōna,

tēkōna, ēka acaki tēkö koma,

in ēnē ilōō kī wōrō, ēka kī tēkö kom.

4 In īcal kī pii na kelo bal, ēka ba ibino döngö,

pīen in ibuto ī kabuto k'apapni,

ibedo kī dhakōna ēka ilino kabutona.

5 “Cimeon ēka Lebi obedo gīnī utmego—
pala abadēgi ēnē obedo jami mē lwēny.

⁶ Ba abino bedo i athukogĩ,
     ëk an kür arĩbara i athukogĩ,
 piën oneko gĩnĩ jĩĩ k'akëmögĩ,
     ëka otongo gĩnĩ odon thwoni kite na igĩ mütö.

⁷ Myero cen obed i kom akëmögĩ, piën ger,
     ëka akëmögĩ, gwaũ rwök!
 An abino kèthö ëkwaëgĩ i kin jö ka Jakob
     ëka abino kèthögĩ ökö kĩ i Icarael.

⁸ “Yuda, utmegoni bino paköni;
     cingi bino makö ngut langni;
     awope k'apapni bino ryebere gĩnĩ pĩny i nyimi.

⁹ Yuda, in ĩcal k'athĩn kibwor,
     iĩa ki mwodo lee, athĩna.

Calö kibwor n'önywöngö ëka obuto pĩny,
     calö min kibwor—nga na twërö ero ěn?

¹⁰ Lüth më löc ba bino yaa kĩ both Yuda,
     onyo lüth k'alöc ba bino yaa kĩ kin tyënë,
 naka ka won mërë obino,
     ëka rok kibëc bino wörö ěn.

¹¹ Ěn bino tweno kana mërë i kom yath ölöc,
     ëka athĩn kana i kom jang ölöc n'ëyërö;
 ěn bino lwökö böng mërë i kom kõngö ölöc,
     böng mërë i kõngö ölöc na kwar.

¹² Wangë bino bedo na cöl na löö kõngö ölöc,
     lakë bino bedo na tar na löö cak.

¹³ “Jabulon bino bedo i dhö nam,
     ëka ěn bino bedo ka cunگو ka mel,
     wang lobo mërë bino mëdërë yo Cidon.

¹⁴ “Icakar cal kĩ kana na tæk,
     buto pĩny i dyere aditi më yëc.

¹⁵ Ka ěn önënö kite na ka yweo mërë bër,
     ëka kĩ kite na lobo mërë yomo cwinye,
 ěn bino lökö ngee i kom yëc na pëk
     ëka dökö opii i kom tic na tæk.

¹⁶ “Dan bino ngölö köp atür pĩ jögë
     na calö kaka acël më Icarael.

¹⁷ Dan cal kĩ thwol na tye i nget gudo,
     ororo na tye i nget yoo,
 na tongo opuny angole gĩnĩ,
     cë miö ngat na ngwëcö kodë podho pĩny.

¹⁸ “An akürö lar na megĩ, Aa Rwoth.

¹⁹ “Ëyak bino yakö Gad,
     ëntö ěn bino lökërë ëka ryëmö kõrgĩ.

²⁰ “Cem ka Acer bino cëk na bër;
     ěn bino miö cem na müt n'opore pĩ rwoth.

21 “Naputali cal kī lee thim na ngwēcō abonge gin mörö na jükö, na iē opong kī köp na bēcō.

22 “Yocepu obedo jang ölökö na nyak,
jang ölökö na cwök kī wang pii,
na jangē idhö kor öt malö.

23 Lang bino lwēny i kome,
gin bino celo ēn ēka ēlwēnyō i kome.

24 Ēntō atum mērē bino cung na ba yengere,
cängē ödökō na tēk,

piēn pī cing ngat na Thwönē ka Jakob,
piēn pī Akwath, Kidi mē Icarael,

25 piēn pī Obanga k'apapni na konyi,
piēn pī gum na Won Twēr ēnē mii,

kī gum na yaa kī malö i polo,
gum na yaa kī kanya thut na tye pīny,
gum mē thuno ēka ic.

26 Gum k'apapni löö
gum ka kite na bedo na twal,
nakaka mwaka mē kite na pol.

Ēk man kibēc obed i wi Yocepu,
i kom terinyime, n'obinō ödökō atēla ka utmego mērē.

27 “Benjamin cal k'orudi na ger,
ēn camö lee n'oneko kodiko,
kothyeno ēn poko gin na ēn öyakö.”

28 Man ēnē kaka apar ariō mē Icarael. Man ēnē köp n'apapgi okobo bothgi i karē na ēn lamö gum i komgi. Ēn ölamö gum n'opore both ngat acēlacēl.

Thöö ka Jakob

29 Cē ēn ömüögi cik ni: “An dong acwök cidhö ökö both jöga. Iika unu kī kwerena i öd rwo na tye i pwodho ka Epron dhanö mē Kit.

30 Rwo na tye i pwodho mē Makpela, na cwök kī Mamre i Kanaan, n'Abraam öwilo mē bedo ngöm mē ik kī both Epron dhanö mē Kit, kanya acēl kī pwodho.

31 Kunön ēnē eiko Abraam kī dhakö mērē Cara, ēka Icaka kī dhakö mērē Rebeka iē. Kany nön ēnē an thon aiko Lea iē.

32 Pwodho ēka kī rwo na tye iē onwongo ewilo kī both jö Kit.”

33 I karē na Jakob otyeko cikö awope mērē, ēn ödölö tyēnē malö i wi kabuto, cē öthöö ēka ödök both jögē.

50

1 Cē Yocepu opodho i kom apap mērē, okok ēka önödhö leme.

2 Cē Yocepu okobo both etic mērē n'obedo daktae mē wirow kom apap mērē kī yath ēk kür öbal, cē daktae owirow kom Icarael.

3 Gin otyeko ninö pyer angwēn, piēn manön ēnē ninö na mütērē pī wirow kom dhanö kī yath mē talö kome. Jö Ejip okoko ginī Jakob pī ninö pyer abirö.

4 I karē na ninö mē kwero cöla opoth ökö, Yocepu okobo both edite ka Parao nī, “Ka itye unu kī cwiny na bē i koma, twak unu both Parao na kakara. Kob unu ninē nī,

⁵ ‘Apapna ömïa akwongo kwong ëka okobo nï, “An dong acwök thöö. Ter koma i lobo Kanaan ëka iika i bur lyël na an akünyö pi lyëna.” Kobedini dong ëk acïdh aik apapna; cë an abino dwogo.’ ”

⁶ Parao okobo nï, “Cïdh iik apapni, kite na ën omii ikwongo kwong.”

⁷ Cë Yocepu öcïdhö më iko apap mërë. Edite ka Parao kibëc owotho ködë—edite më öd pido ëka edite kibëc më lobo Ejip—

⁸ kanya acël ki jö kibëc më öt ka Yocepu, utmego mërë ëka jö më öt k'apap mërë. Ëntö öwëkö gïni ëthïnögï këkën, rom ki dyegi ëka dhok i lobo më Gocen.

⁹ Yocepu öcïdhö ki gadigadi ëka wegi angole. Ën owotho ki jö na pol rwök.

¹⁰ I karë na gïn othuno i larü moo më Atad, na tye na cwök yo löka Jordan, cë gïn okok kunön ki cwer cwiny ëka ki kumo na thwönë. Yocepu okwero cöla k'apap mërë pi nünö abirö.

¹¹ I karë na jö Kanaan n'onwongo bedo gïni i lobo nön önënögï kwero cöla i larü moo më Atad, gïn okobo nï, “Man ënë kwero cöla më cwer cwiny na thwönë rwök both jö Ejip.” Manön ënë ömïö kabedo nön na cwök ki Jordan ecwodo nï, Abel Micraim.*

¹² Cë awope ka Jakob obino ötimö gïni kite n'ëcïkögï ködë.

¹³ Gïn otingo lyënë yo lobo Kanaan, ëka eiko i öd rwo na tye i pwodho më Makpela, na cwök ki Mamre, n'Abraam onwongo öwilö na calö kabedo më ik ki both Epron dhanö më Kit kanya acël ki pwodho.

¹⁴ Kinge iko apap mërë, Yocepu ödök yo Ejip kanya acël ki utmego mërë, ëka ki jö nökenë kibëc na ën onwongo öcïdhö ködgï më iko apap mërë.

Yocepu okweo cwiny utmego mërë

¹⁵ I karë na utmego ka Yocepu önënö gïni nï apapgï dong öthöö ökö, gïn okobo nï, “Gwök onyo Yocepu bino kelo köp mörö i kom onu, ëka cülö kwor pi gin na rac kibëc na onu ëtimö i kome.”

¹⁶ Cë gïn ooro dwön-gï both Yocepu nakun kobo gïni nï, “Apapni öcïköwa ki cïk ni n'onwongo ën bara öthöö:

¹⁷ ‘Man ënë ngö na myero ikob unu both Yocepu: An akwai më timö kïca both utmegoni pi bal ëka tim na rac na gïn ötimö i komi.’ Öma tim kïca i kom bal k'etic k'Obanga k'apapni.” I karë na köp ni othuno bothe, Yocepu okok.

¹⁸ Cë utmego mërë thon obino ëka oryebere gïni pïny i nyime nakun kobo gïni nï, “Wan enene, ebodo opiini.”

¹⁹ Ëntö Yocepu okobo nïgï nï, “Kür ibed unu ki lworo. An atye nakaka Obanga?

²⁰ Un ithëna unu athëna më timö gin na rac i koma, ëntö Obanga ömïö man ötimërë pi larö kwö ka jö na pol, na calö un itye ka nënö tin.

²¹ Pi manön, kür ibed unu ki lworo. An abino gwököwu k'ëthïnöwu kibëc.” Cë ën okweo cwinygï ëka ötwak ki mwolo bothgï.

Thöö ka Yocepu

²² Yocepu obedo i Ejip, kanya acël ki jö më öt k'apap mërë kibëc. Ën obedo i wi lobo pi mwaka mia acël k'apar.

²³ Yocepu önënö ëkwaë ka Epraim naka othuno ködë i kom ëkwaë më run më adek mërë. Ën thon önënö ëthïnö ka Makir wod ka Manace; n'onwongo etero na calö obedo mëgë.

* 50:11 *Abel Micraim* gönyö nï kwero cöla ka jö Ejip.

²⁴ Cē Yocepu okobo both utmego mērē nī, “An dong acwök thöō. Ĕntö Obanga bino kōnyōwu, ěka bino kwanyōwu ökö kī i lobo nī, dwökōwu yo lobo na ěn onwongo okwongo both Abraam, Icaka ěka Jakob.”

²⁵ Ĕka Yocepu ömīö ěthīnō ka Icarael okwongo gīnī kwong ěka okobo nī, “Obanga bino kōnyōwu. Cē un myero iting cogona ökö kī kany.”

²⁶ Cē Yocepu öthōō na mwaka mē dit mērē tye mia acēl k'apar. Kinge na gīn owiro kī yath mē talō kom ěk kür öbal, ebino epyelo kome i canduk lyēl kī i Ejip.

Buk më Nwönö Cík

Köp na tye i Buk më Nwönö Cík

Buk ni Muca ënë öcöö.

Buk më Nwönö cík obedo buk më abic ka Muca. Buk ni Muca ënë öcöö i kin mwaka 1440 b.c., kadi jö nökënë thamö nî ëcöö i mwaka 1260 b.c.

Köp na tye i buk ni:

Buk ni tye ki köp na pol na Muca ötwakö both jö Icarael na bara gîn öya ki i bar më Moab, më ngölö kulo Jordan ëka më dönyö i Kanaan. Köp ni makö wothgi na bor i thim, ëka köp ni gîni obedo më po wigi i kom gen k'Obanga. Nwönö Cík po wi jii i kom gin na mütërë i cükërë n'Obanga oketho ki jö Icarael: ka jii bino winyo cík ka Rwoth, gîn bino nwongo gum i lobo na nyen, ëntö ka gîn ba bino winyo, ebino ngölö nîgi köp ëka ebino ryëmögi ökö ki i lobo (cura 4:1-40, cura 8 ëka 27-30). Muca öcükö cwiny jii më ketho gen-gi ëka më winyo Obanga ëka më mîrë i kom tic n'Obanga ömîö bothgi. Ën ötëlögi i wörö Obanga ëka ki wero wer. Muca oketho Yocua më leeno kakarë ëka dong öcïdhö malö i wi kidi Nebo, ki kunön ën öripö lobo n'Obanga öcïkö më mîögi. Muca öthöo kunön i wi kidi na mwaka mërë tye 120, ëka eiko ën i Moab.

Köp na pîrë tük i buk ni obedo gen k'Obanga, tükö mërë më larö ëka më gwökö jögë. Obanga onwongo tye kanya acël ködgi naka thon i karë na kwö tük, ëka i dyere më pëkögi, ën ömîögi gen pi karë më anyim. Jö k'Obanga myero öyër gîni nga na gîn bino lübö ëka më mîrë kën-gi döki më geno ëka më winyo Obanga. Köp na Yecu okobo cön nî (cík na pîrë tük) na nwongere i cura 6:5: “Mar Rwoth Obangani ki cwinyi kibëc, ki tîponi kibëc ëka ki tüköni kibëc.”

Cík më yaa ki i Koreb

¹ Man ënë köp na Muca ötwakö both jö Icarael kibëc i löka kulo Jordan ki kukidë i karë na gîn tye i thim, i Araba n'opimere ki Cup, i kin Paran ki Topel, Laban, Kajerot ëka Dijabu.

² (Tero nînö apar acël më woth, yaa ki i Koreb më cïdhö yo Kadec Barnea nakun ewok ki i yoo më Kidi Ceir.)

³ I nînö dwe acël më dwe më apar wie acël, i mwaka më pyer angwën, ënë Muca okobo both jö Icarael cík kibëc n'onwongo Rwoth ömîö bothe na makö komgi.

⁴ Man ötimërë kinge na ën ölöo Cikon rwoth ka jö Amor, n'onwongo löö löc i Kecbon, ëka Og rwoth më Bacan, n'onwongo löö löc i Acitarot ëka Edrei.

⁵ I löka kulo më Jordan ki kukidë më lobo më Moab, Muca öcakö gönyö tyën cík ni nakun kobo nî:

⁶ Rwoth Obanga onu ötwak kod onu ki i Koreb* nî, “Un dong ibedo i thë kidi ni pi karë na lac.

⁷ Yaa unu ëk icak unu wothwu, icïdh unu yo lobo n'otingere ka jö Amor, ëka jö kibëc na cwök ködgi na tye i Araba, i kite, ki kuthö thë kite, i Negeb ëka i lobo n'ögürö dhö nam, i lobo ka jö Kanaan ëka i Lebanon, naka i kulo na thwönë, n'obedo kulo më Euparate.

---

* **1:6 Koreb** man ënë nyîng nökënë më kidi Cinai.

⁸ Nën! An dong atyeko miöwu lobo ni. Cidh unu ek igam unu lobo na Rwoth okwongere ni ebino miö both kwaröwu Abraam, Icaka, Jakob eka ekwaegi na bino lübögi.”

Muca oketho engöl-köp

⁹ I karë nön, Muca okobo bothgi ni, “An ba doki arömö cobo peköwu këna.

¹⁰ Rwoth Obangawu dong ömiö inya unu na pol rwök, enë ömiö tin ipol unu calö cër na tye i polo.

¹¹ Ek Rwoth, Obanga ka kwerewu, ömiüwu imëdërë tyën elip acël eka ömiüwu gum kite na en öcökö ködë!

¹² Entö an atwëro cobo peköwu këna nüngö nakun dong idökö unu yëc na pek rwök, eka ki köp kibëc na tye i kinwu?

¹³ Yër unu jö mökö na ryëk, na niang eka jö n'ewörögi ki i kom kakawu acëlacël, eka an abino kethogi na calö ëtëlawu.”

¹⁴ Un ibino igamö nina ni, “Gin na in ikobo tye na bër na wan myero ëtim.”

¹⁵ Cë an akwanyö ëtëla më kakawu, ëryëkö eka jö n'ewörögi. An akethogi më bedo ki löc i komwu na calö edite ka jö elip, edite ka jö mia acël, edite ka jö pyer abic, edite ka jö apar eka na calö ëtëla më kaka.

¹⁶ I karë nön an acikö engöl-köpwu ni: Winy unu pido na tye i kin utmegowu eka ingöl unu köp n'atir, kadi köp tye i kin omego n'obedo dhanö më Icarael onyo arok mörö na bedo bothe.

¹⁷ Kür ilengere unu i ngölö-köp; un ibino winyo köp ka ngat na tidi eka më ka ngat na dit na röm aröma. Kür ibed unu ki lworo i kom ngat mörö, piën ngölö-köp obedo më k'Obanga. Kel unu köp mörö na tæk rwök ki bothwu eka an abino winyo.

¹⁸ I karë nön an aciköwu i kom jami kibëc na un onwongo myero itim.

Eoro ëröth piny

(Wel 13:1-33)

¹⁹ Cë wan ëya ökö ki i Koreb kite na Rwoth Obangawa öcököwa ködë. Wan ewok i thim na lac na un inënö eka ëcidhö yo lobo n'otingere ka jö Amor cë ethuno i Kadec Barnea.

²⁰ Cë an akobo bothwu ni, “Un ithuno i lobo ka jö Amor n'otingere, na Rwoth Obanga onu tye ka miö both onu.

²¹ Nën, Rwoth Obangawu ömiöwu lobo. Cidh unu ek igam unu lobo kite na Rwoth Obanga, Obanga ka kwerewu, okobo niwu. Kür ibed unu ki lworo; kür cwinywu thon opodhi.”

²² Cë un kibëc ibino unu botha eka ikobo unu ni, “Eru eor cwö mörö më cidhö anyim ek öcidh öröth gini lobo ni onu eka odwongi gini köp both onu i kom yoo na onu myero ëlubi eka peci na onu ebino dönyö ië.”

²³ An athamö ni man obedo thama na bër; cë an ayëro jö apar ariö, ëcwö acël ki i kaka acëlacël.

²⁴ Gin obino öya eka öcidhö gini i lobo n'otingere, cë obino gini naka i ora më Ecikol eka öröthö gini.

²⁵ Gin ökwanyö nyig yen mökö më lobo nön eka okelo gini bothwa. Gin odwongo köp bothwa nakun kobo gini ni, “Lobo na Rwoth Obanga onu cwök miö both onu obedo lobo na bër.”

Jö Icarael öjem i kom Rwoth

²⁶ Entö un onwongo ba imitö unu cidhö yo malö; un ijëm i kom cik ka Rwoth Obangawu.

²⁷ Un ñgüngüta kī ñ kēmawu nakun ikobo unu nī, “Rwoth dagwa; ñ òkwanyōwa kī ñ Ejip mē mīōwa ñ cīng jō Amor ñk otyekwa òkō.

²⁸ Wan ebino cīdhō yo kwene? Utmegowa òmīōwa erwenyo genwa òkō. Gīn kobo nī, ‘Jō mē lobo nōn tēk ēka boco gīnī na lōōwa òkō; peci tye na dōngō, na cēl mērē tye naka malō ñ wī polo. Wan thon ñnēnō jō Anak kunōn.’ ”

²⁹ Cē an akobo bothwu nī, “Kūr ibed unu kī myēl kom; kūr ilwor unugī.

³⁰ Rwoth Obangawu, na ñnē tēlō nyimwu, ñnē bino lwēny pīrwu, kite na un ñnēnō ñn òtīmō ñ Ejip,

³¹ ēka ñ thim. Kunōn un ñnēnō kite na Rwoth Obangawu ñgwōkōwu kōdē, na calō kite n’apap tingo kī wode. ñn òtīmō man ñ kabedo kībēc na un ñcīdhō yo ñē naka ithuno unu ñ kabedo nī.”

³² Òntō kī kom gīn na kībēc n’Obanga òtīmō un pod ñkwērō mē bedo kī gen ñ kom Rwoth Obangawu,

³³ n’obino òtēlō nyimwu ñ wothwu, kī mac ñ kiwor ēka kī pōl ñ kiceng, mē nwongo kabedo niwu ñk ibed unu ñē ēka mē nyutho niwu yoo na myerō ñlūb unu.

³⁴ ñ karē na Rwoth owinyo kōp na un ikobo, ñn obedo k’akēmō ēka okwongo kwong nī:

³⁵ “Ngat mōrō mē run nī na rac ope kadī k’acēl na bino nēnō lobo na bēr na an akwongara mē mīō both kwerewu,

³⁶ na path kī Kaleb wod ka Jepune. ñn bino nēnō lobo nōn. An abino mīō ñn ēka ñkwāē mērē lobo na ñn bino nyōnō kī tyēñē, piēn ñn obedo ka lūbō Rwoth kī cwinye kībēc.”

³⁷ Akēmō obino òmakō Rwoth thon ñ koma pīrwu. ñn okobo nīna nī, “In thon ba ñbino dōnyō kunōn.

³⁸ Òntō Yocua wod ka Nun n’obedo alūb kori ñnē bino dōnyō. Dīi cwinye, piēn ñn bino tēlō jō Icarael mē gamō lobo nōn.”

³⁹ Cē Rwoth okobo both onu kībēc nī, “Ēthīnōwu na pod thīthīnō gīnī na un ikobo nī ebino terogī ñ opīi ēka na bara ngeo gīnī poko gīn na bēr kī kom gīn na rac, gīn ñnē bino dōnyō kunōn. An abino mīōgī ēka gīn bino gamō.

⁴⁰ Òntō un, lōkērē ēka ñdōk unu ñ thim ñ yoo na cīdhō yo Nam na Kwar.”

⁴¹ Cē un ñgamō nīna nī, “Wan ēbalō ñ nyim Rwoth. Wan ebino cīdhō ēka ēlwēnyō kite na Rwoth Obangawa òcīkōwa kōdē.” Cē ngat acēlacēl oruko jami mē lwēny nakun thamō ñ cīdhō yo lobo n’otingere obedo gīn na yot.

⁴² Òntō Rwoth okobo nīna nī, “Kob nīgī, ‘Kūr ñcīdh unu malō mē lwēny piēn an ba abino woth kodwu ēka langwu bino lōōnōwu.’ ”

⁴³ An atwak kodwu, òntō un ba iwinyo. Un ñjēm ñ kom cīk ka Rwoth ēka pī awakawu un ñcīdhō ñ lobo n’otingere.

⁴⁴ Jō Amor n’onwongo bedo gīnī kanya otingere nōn obino ñ komwu; gīn òryēmō kōrwu calō kīc ēka òlwēnyō ñ komwu kī ñ Ceir naka othuno ñ Korma.

⁴⁵ Cē un ñdwogo ēka ñkōk unu ñ nyim Rwoth, òntō ñn ba owinyo kokowu ēka ba olengo ithe ñ kōpwu.

⁴⁶ Pī manōn, un ñdōng ñ Kadec nīnō na pol—pī karē kībēc na un ibedo kunōn.

2

Karē na jō Icarael obedo kōdē ñ thim

¹ Cē wan ēlōkērē ēka ēcīdhō ñ thim, ñ yoo na dōk yo Nam na Kwar, kite na Rwoth òcīka kōdē. Wan ebodo ka wīrē ñ lobo mē Ceir n’obedo lobo n’otingere pī karē na lac.

² Cē Rwoth okobo nīna nī,

3 “Un dong ibedo ka wirë i lobo ni n'otingere pi karë na lac; kobedini dong lõkërë unu yo kukuju.

4 Mii jii cik ni gini: ‘Un icwök unu wok i lobo ka utmegowu n'obedo ekwaë k'Ecau, na bedo gini i lobo Ceir. Gin bino bedo ki lworö i komwu, ëntö myero igwökërë unu rwök.

5 Kür icak unu lwëny i komgi, piën an ba abino miö lobogï mörö bothwu, kadï thon kany mörö na dhanö twërö cung ië. An amïö lobo n'otingere më Ceir both Ecau na calö mëgë.

6 Un ibino wilö cem më acama ëka pii më amodha ki bothgi.’ ”

7 Rwoth Obangawu ömïöwu gum i kom tic kibëc më cingwu. Ën ögwököwu i wothwu i thim ni na lac. I mwaka pyer angwën ni Rwoth Obangawu obedo ka gwököwu, ëka gin mörö ope n'orem ki bothwu.

8 Cë wan ëcidhö ëkadhö utmegowa n'obedo ekwaë k'Ecau, na bedo gini i Ceir. Wan ëlökërë ki i yoo më Araba na yaa ki i Elat ëka Ejion Geber, cë ëcidhö i yoo na dök yo thim më Moab.

9 Cë Rwoth okobo nina ni, “Kür icidh unu both jö më Moab ki gero onyo icak unu lwëny i komgi, piën an ba abino miöwu lobogï mörö. An atyeko miö Ar both ekwaë ka Lot na calö mëgë.”

10 (jö Emin onwongo bedo gini kunön cön; gin obedo jö na tæk ëka pol gini rwök nakun boco gini calö jö Anak.

11 Jö ni ëkwanögi i kom jö Repa calö jö Anak, ëntö jö Moab cwodogï ni jö Emin.

12 Jö Kori onwongo cön bedo gini i Ceir, ëntö ekwaë k'Ecau obino öryëmögi ökö. Gin otyekogï ökö kibëc ki i nyimgi ëka obedo gini i kabedogï kite na jö Icarael ötimö ködë i lobo na Rwoth ömïögi na calö mëgë.)

13 Ëka Rwoth okobo ni, “Kobedini dong yaa unu malö, ingöl unu ora më Jered.” Cë wan ëngölö ora.

14 Cakërë i karë na wan ëya ködë ki i Kadec Barnea naka ëngölö i ora më Jered, onwongo dong römö mwaka pyer adek wie aboro. I karë nön cwö kibëc më run nön n'onwongo obedo gini ëlwëny obino öthöö gini ökö, kite na Rwoth onwongo okwongere ködë bothgi.

15 Cing Rwoth onwongo tye i komgi naka otyeko jö më run nön kibëc ki i kabedogï.

16 I karë na jö kibëc n'onwongo obedo gini ëlwëny öthöö othum ökö,

17 Rwoth okobo nina ni,

18 “Tin myero iwok unu ki i wang lobo më Moab na cwök ki pacö më Ar.

19 Ëntö ka ibino unu na cwök ki jö Amon, kür icidh unu bothgi ki gero onyo icak unu lwëny i komgi, piën an ba abino miöwu lobo mörö n'obedo më ka jö Amon. An dong atyeko miö both ekwaë ka Lot na calö mëgë.”

20 (Manön thon onwongo ecwodo ni lobo ka jö Repa, n'onwongo bedo gini kunön; ëntö jö Amon cwodogï ni jö Jamjumim.

21 Gin onwongo obedo jö na tæk ëka pol gini rwök nakun boco gini calö jö Anak. Rwoth obino otyekogï kibëc ki i nyim jö Amon, n'öryëmögi ökö ëka obedo gini i lobogï.

22 Man ënë kite na Rwoth ötimö ködë thon i kom ekwaë k'Ecau n'onwongo obedo gini i Ceir; i karë na ën otyeko jö Kori ökö ki i nyimgi. Cë ekwaë k'Ecau ögamö lobogï ëka oleo gini na pod bedo gini ië naka tin.

23 Ëka pi jö Abi n'obedo gini i peci na thithinö naka othuno i Gaja, jö Kaptor n'obino gini ki i Kaptor otyekogï ökö ëka obedo gini i kabedogï.)

Ēlöö Cikon rwoth më Kecbon

²⁴ “Kinge na dong onu ewok i Moab, Rwoth okobo both onu ni, ‘Yaa malö, icak unu dong ngölö ora më Arnon. Nën! An atyeko müö Cikon dhanö më Amor; rwoth më Kecbon, kanya acël ki lobo mërë i cingwu. Cidh unu anyim ëk ilwëny unu i kome ëka igam unu lobo.

²⁵ I ninö na tin, an abino müö koyo öny i kom rok kibëc na bedo i wi lobo nakun lworo makögi. Gïn bino winyo köp i komwu ëka komgi bino myël nakun cwinygi podho pirwu.’

²⁶ “Cë an aoro jii i thim më Kedemot both Cikon rwoth më Kecbon ki köp më kuc, nakun akobo ninë ni,

²⁷ Yee niwa më wok i loboni. Wan ebino wok nakun ëlübö yoo këkën. Wan ba ebino lökërë yo kucem onyo yo kucam.

²⁸ Cadh niwa cem më acama ëka pii më amodha ki wel më ryal. Yee niwa ewok ki tyënwa këkën—

²⁹ kite n'ëkwaë k'Ecau na bedo gini i Ceir ëka jö Moab na bedo gini i Ar ötimö ködë—naka wan ëngölö kulo Jordan yo lobo na Rwoth Obangawa tye ka müöwa.’

³⁰ Entö Cikon rwoth më Kecbon ökwërö ökö ni wan kür ewok na cwök ködë piën Rwoth Obanga onwongo ömiö ën obedo ki cwiny na nwang ëka ki cwiny na tæk ëk ëmii ën i cingwu kite na dong ötimö ködë.

³¹ “Rwoth okobo nina ni, ‘Nën, an dong acakö müö Cikon ëka ki lobo mërë bothwu. Cak unu dong gamö lobo mërë na calö mewu.’ ”

³² I karë na Cikon ëka acikari mërë kibëc obino gini më lwëny i komwa ki i Jakaj,

³³ Rwoth Obangawa öcakö müö ën i cingwa ëka eneko ën kanya acël k'awope mërë ëka k'acikari mërë kibëc.

³⁴ I karë nön wan ëgamö peci mërë kibëc. Etyekogi—cwö, mon ëka ëthünö. Ngat mörö ope n'öbwöth na kwö.

³⁵ Wan etero lim na kwö na wan ëyakö ëk ödök mëwa, kanya acël ki jami nökenë n'ëyakö ki i peci kibëc na wan ëmaögi.

³⁶ Cakërë ki i Aroer na tye i nget ora më Arnon ëka ki i pacö na tye i ora, më thuno ködë naka i Gilead, pacö mörö ope na tæk n'ëgërö malö rwök na maö ölööwa. Rwoth Obangawa ömüögi kibëc i cingwa.

³⁷ Entö un ba ibino iwok unu na cwök ki lobo ka jö Amon, kadï lobo na tye i dhö kulo më Jabok onyo peci mörö na tye i lobo n'otingere, onyo kanya Rwoth Obangawa öjüököwa ki ië.

3*Ēlöö Og rwoth më Bacan*

(Wel 21:31-35)

¹ Cë wan dökï ëlökërë, ëdök malö i yoo na cidhö yo Bacan; Og rwoth më Bacan obino i komwa k'acikari mërë kibëc më bino lwëny ködwa i Edrei.

² Entö Rwoth okobo nina ni, “Kür ibed ki lworo i kome, piën an atyeko müö ën bothi k'acikari mërë kibëc ëka ki lobo mërë. In ibino timö i kome kite na yam itimö i kom Cikon rwoth ka jö Amor n'onwongo löö Kecbon.”

³ Cë Rwoth Obanga onu thon ömiö Og rwoth më Bacan k'acikari mërë kibëc i cingwa. Wan enekogi kibëc na ngat mörö ba öbwöth na kwö.

⁴ I karë nön wan ëmaö peci mërë kibëc. Pacö mörö ope ki i peci pyer abicël na wan ba ëmaö ki bothgi—lobo kibëc më Argob na tye i thë löc ka Og rwoth më Bacan.

⁵ Peci ni kibëc onwongo ecëlö kî cël na tæk n'otingere malö rwök ëka dhö wangkac gîni n'eloro kî lote n'obedo nyweny, mëd kî peci na thithinö na pol na ba ecëlogi.

⁶ Wan ebino etyeko peci kibëc, kite na wan ebino ëtimö i kom Cikon rwoth më Kechon—neko cwö kibëc, mon ëka ëthinö.

⁷ Ëntö lim na kwö ëka jami kibëc na wan ëyakö kî i pecigi, wan eterogi ëk obed mëwa.

⁸ Cë i karë nön wan ëkwanyö lobo nön kî i cing rwothi ariö ka jö Amor na tye kukidë më kulo Jordan, cakërë kî i ora më Arnon naka othuno kodë i kidi më Kermon.

⁹ (Jö Cidon cwodo Kermon ni Cirion; ëka jö Amor cwodo ni Cenir.)

¹⁰ Wan ëmaö peci kibëc na tye i lobo n'otingere malö n'öpëdhërë, lobo Gilead kibëc ëka Bacan naka othuno kodë yo Caleka ëka Edrei, peci na tye i thë lóc ka Og rwoth më Bacan.

¹¹ (Og rwoth më Bacan ënë onwongo odong kënë kî kin jö Repa. Ëka ëtana mërë onwongo ëyübö kî nywenyo. Bor mërë tye mita angwën ëka lac mërë mita ariö. Pod tye i Raba i pacö ka jö Amon.)

Poko lobo na tye kukidë kulo Jordan (Wel 32:1-42)

¹² I karë nön na onu ëmaö lobo ni, an abino amiö lobo na tye kukuju më Aroer both jö Reuben ëka jö Gad, na tye i ora më Arnon, kî nucu lobo n'otingere më Gilead, kanya acël kî peci mërë.

¹³ Lobo Gilead n'odong ëka lobo Bacan kibëc, na ënë lobo ka rwoth Og, an abino amiö both nucu kaka ka Manace. (Lobo kibëc më Argob na tye i Bacan n'onwongo ecwodo ni lobo ka jö Repa.)

¹⁴ Jair, akwar Manace, ökwanyö lobo Argob kibëc na cïdhö naka i wang lobo ka jö Gezur ëka jö Maakat; ebino ecakö kî nyingë, ëk naka tin Bacan ecwodo ni Kabot Jair.*)

¹⁵ Ëka an amiö Gilead both Makir.

¹⁶ Ëntö both jö ka Reuben ëka jö ka Gad amiö lobo n'öcakërë kî i Gilead cïdhö kodë naka i ora më Arnon (dyere kulo ënë obedo wang apoki mërë) naka othuno kodë i kulo më Jabok, na ënë wang apoki lobo ka jö Amon.

¹⁷ Wang apoki mërë kî kuthö onwongo tye i kulo Jordan na tye i Araba, cakërë kî i nam më Kineret† naka othuno kodë i nam më Araba (nam më Kadö) na tye i lobo na tye i kor kidi më Piciga na tye kî kukidë.

¹⁸ I karë nön an aciköwu nakun akobo ni: “Rwoth Obangawu ömiöwu lobo ni ëk igam unu obed mewu. Ëntö jö na mewu kibëc na tæk i lwëny myero öngöl gîni Jordan nakun nwongo orukere gîni kî jami lwëny më cïdhö kodë löka i nyim utmegowu jö Icarael.

¹⁹ Ëntö monwu, ëthinöwu, ëka limwu na kwö na pol twërö dong gîni i peci na an amiöwu.

²⁰ Myero ilwëny unu naka ka Rwoth ömiö utmegowu yweo kite n'ömiöwu kodë, na gîn thon onwongo lobo na Rwoth Obangawu bino miögi i löka kulo Jordan. Kinge manön, ngat acëlacël twërö dök cen i lobo mërë na dong amiöwu.”

Ëjükö Muca kür öngöl kulo Jordan

* **3:14 Kabot Jair** gönyö ni peci më Jair. † **3:17 Nam më Kineret** ecwodo thon ni Nam më Galilaya.

²¹ I karē nōn, an acikō Yocua nī, “In inēnō kī wangi gin na kibēc na Rwoth Obangani otīmō i kom rwodhi ariō nī. Rwoth bino tīmō nī kōmanōn thon i kom lōc kibēc na un ibino thuno iē ka ipoth unu yo kanya un itye ka cīdhō iē.

²² Kūr ilworgī; Rwoth Obangawu kikokome bino lwēny pīrwu.”

²³ I karē nōn an akwaō Rwoth nī,

²⁴ “Rwoth Obanga, in icakō nyutho both aticni dit na megī ēka kī tēkōni. Obanga mēnē na tye i wi polo onyo i wi lobo na twērō tio tīc mē aura kite na in itio kōdē?

²⁵ Wēk acīdh anēn lobo na bēn na tye yo lōka kulo Jordan, lobo na bēn n'otingere ēka kite mē Lebanon.”

²⁶ Ēntō Rwoth ökēcō i koma pīrwu ēka onwongo ba dōk twērō winyona. Cē Rwoth okobo nī, “Manōn örōmō, kūr dōki itwak kōda i kom kōp nī.

²⁷ Apē iīdh malō i wi kidi mē Piciga, cē inēn yo kuthō ēka kukuju, kukwap ēka kukidē. Nēn lobo kī wangi, piēn in ba ibino ngölō kulo Jordan.

²⁸ Ēntō cīk Yocua, idīi cwinye ēka imīi ēn tēk cwiny; piēn ēnē bino poth yo lōka ca nakun tēlō jō nī, cē bino mīōgī gamō lobo na in ibino nēnō.”

²⁹ Cē wan ebēdo i ora na cwōk kī Bet Peor.

4

Muca öcükō cwiny jō Icarael mē gwōkō cīk

¹ Kobedini un jō Icarael, winy unu cīk kibēc na an abino pwonyowu. Gwōkōgī ēk ibed unu na kwō ēk idōny ēka igam unu lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, tye ka mīōwu.

² Kūr imēd unu kōp mōrō i kom cīk na an acikōwu ēka kūr ikwany unu kōp mōrō kī iē, ēntō gwōk unu cīk ka Rwoth Obangawu kite na an amiōwu kōdē.

³ Un inēnō kī wangwu gin na Rwoth otīmō i Baal Peor. Rwoth Obangawu obino otyeko jō kibēc na wōrō Baal mē Peor kī i kinwu.

⁴ Ēntō un kibēc na pod iketho genwu i kom Rwoth Obangawu pod itye unu na kwō naka tin.

⁵ Nēn! An dong atyeko pwonyowu cīk kibēc kite na Rwoth Obangana öcīka kōdē, ēk igwōk unugī i lobo na un icwōk dōnyō iē mē gamō dōkō mewu.

⁶ Gwōk unu na bēn, piēn manōn ēnē bino nyutho ryēkō ēka ngecwu both rok, na bino gīnī winyo cīk nī kibēc cē kobo nī, “Adyer, rok na dit nī obēdo gīnī jō na ryēk rwōk ēka nīang gīnī.”

⁷ Rok mēnē na dit na tye k'obangagī na cwōk kōdgī, kite na Rwoth Obanga onu bēdo na cwōk kodwu unu i karē kibēc na onu ēlēgō bothe?

⁸ Rok mēnē nōkēnē na dit, na tye kī cīk n'atīr gīnī na calō man na tin an atye ka ketho i nyimwu?

⁹ Ēntō gwōkērē unu na bēn, kūr imīi wiwu owil ökō kī kom gin na un inēnō kī wangwu, onyo kūr imīigī orweny ökō kī i cwinywu pī karē mē kwōwu kibēc. Pwony unu cīk nī both ēthīnōwu ēka both ēthīnōgī thon.

¹⁰ Po unu i kom nīnō na un icung i nyim Rwoth Obangawu i Koreb, i karē na ēn okobo nīna nī, “Gūr lwak i nyima ēk owiny gīnī kōpna ēk opwony gīnī kite mē wōrōna pī karē na gīn pod tye na kwō i wi lobo ēk opwony gīnī both ēthīnōgī.”

¹¹ Un ibino na cwōk ēka icung unu i tyēn kidi, nakun wi kidi lyēl kī mac naka i polo, k'edou n'ocido na cōl ēka pīny na cōl cuc.

¹² Cē Rwoth ötwak kodwu kī i mac. Un iwinyo kōp ēntō ba inēnō unu kome; dwōn kēkēn ēnē owinyere.

13 Ën okobo niwu cìkèrè mèrè, cìk apar, na òn òcìkòwu mè gwòkò èka òcòògì ì kom kite arìò n'apada.

14 Èka Rwoth òcìka ì karè nòn mè p'wonyowu kì cìk kìbèc na òn òcìka kòdè, èk ìgwòk unu ì lobo na un ìcìd'ò gamò mè bedo mewu.

Cìk na makò cal jwogi

15 Myero ìgwòkèrè unu rwòk p'ien ba ìn'èno unu cal gin mòrò ì karè na Rwoth òtwak kodwu ì Koreb kì ì mac na lyèl.

16 Kùr ìbal unu mè yùbò cal jwòk p'irwu kenwu, cal gin mòrò kèkèn na un ìyùbò, kadi èyùbò na cal k'ècwò onyo dhakò,

17 onyo na cal kì lee mòrò na bedo ì wi lobo onyo w'inyù mòrò na ngwècò malò ì wi yamò,

18 onyo gin mòrò na kwò na wotho ì wi ngòm onyo r'èc mòrò na tye ì òd pii p'iny.

19 Èka ka itingo wangi malò ì polo cè ìn'èno ceng, dwe èka c'èr—kì jami kìbèc na tye ì polo—kùr im'ì gin mòrò òy'wa thamawu mè ryeberè p'iny ì nyim'gì èka mè wòrò jami na Rwoth Obangawu òm'ìo p'ì rok kìbèc nòk'èné na tye ì thè polo.

20 Èntò Rwoth òlaròwu èka òkwanyòwu òkò kì ì lobo Ejip, n'onwongo cal kì keno theth, mè bedo jògè na p'irgì tèk kite na un itye kòdè kobedini.

21 Ak'èmo òmakò Rwoth ì koma p'irwu, cè okwongere nì an ba abino ngölò kulo Jordan èka d'onyò ì lobo na b'èr na Rwoth Obangawu bino m'ìowu mè bedo mewu.

22 An abino thòò ì lobo nì; an ba abino ngölò kulo Jordan; èntò un ìcwòk ngölò kulo yo lòka èka ibino unu gamò lobo na b'èr mè bedo mewu.

23 Gwòkèrè unu èk kùr wiwu owil kì cìkèrè ka Rwoth Obangawu na òn òcìkèrè kodwu. Kùr ìyùb unu cal jwòk mòrò p'irwu na cal kì gin mòrò na yam Rwoth Obangawu òcìkò nì kùr itim unu.

24 P'ien Rwoth Obangawu cal kì mac na wangò p'iny, èn obedo Obanga na nyek.

25 Ì karè mè anyim, ka dong ìnywölò unu èth'ìnò èka èkwa'èwu cè ibedo unu ì lobo p'ì karè na lac, kùr ìbal unu kì yùbò cal jwòk mòrò kèkèn. Man obedo gin na rac ì wang Rwoth Obangawu èka bino m'ìo ak'èmo makò èn ì komwu.

26 An tin acwodo polo èka lobo mè bedo caden ì komwu nì ibino unu thòò p'ìp'ìo kì ì lobo na un itye ka ngölò kulo Jordan mè gamò. Un ba ibino bedo kunòn p'ì karè na lac èntò ebino tyekowu òkò.

27 Rwoth bino kèthòwu òkò ì kin rok na papath. Jò na nònòk kèkèn èné bino dong na kwò ì kin rok na Rwoth bino terowu iè.

28 Kì kunòn un ibino wòrò obanga na dhanò òyùbò ayùba kì c'ingè kì ì kom yen èka kite, na ba ròmò neno, ba w'inyo kòp, ba cemo èka ba ngweo gin mòrò.

29 Èntò ibino unu rangò Rwoth Obangawu kì kunòn, ibino unu nwongo èn ka ìrangò unu kì cwinywu kìbèc èka kì tipowu kìbèc.

30 Ka itye unu ì p'èkò na jami nì kìbèc òtim'èrè ì komwu, cè kinge, ibino unu dwogo both Rwoth Obangawu èka ibino bedo unu kì w'iny ì kome.

31 P'ien Rwoth Obangawu obedo Obanga na nyak'ica; èn ba bino w'èkò onyo tyekowu onyo wie ba bino wil kì cìkèrè mèrè kì kw'erewu, na òn omoko bothgì kì kwong.

Rwoth èné Obanga

32 Kobedini peny unu p'ì karè n'opoth an'eg, na bara ènywölòwu, cak'èrè ì karè n'Obanga ocweo dhanò ì wi lobo; cak penyò kì ì acakì lobo naka ì ajiki.

Tye gin mörö na dit rwök na calö man n'ötümërë, onyo gin mörö na cal ködë n'obino owinyere?

³³ Tye rok mörö na yam owinyo dwön Obanga na twak kî i mac kite na un iwinyo ködë ëka pod tye gîni na kwö?

³⁴ Onyo obanga mörö tye n'ötëmö kwanyö rok mörö më bedo mëgë kënë, kî i kin rok nökenë nakun tëmö cwinygî k'anyuth më tango ëka gin më aura gîni, kî lwëny, kî tükö ëka kî twërö, kî thwön lworö na dwong na röm kî gin na Rwoth Obangawu ötümö niwu i lobo Ejip nakun un itye ka nënö kî wangwu?

³⁵ Enyutho jami ni bothwu ëk inge unu ni Rwoth ënë Obanga; ba dök tye Obanga mörö nökenë.

³⁶ Ën ömiö iwinyo unu dwönë kî i polo ëk opwonywu. Ëka onyutho niwu mac mërë na thwönë i wi lobo cë iwinyo unu köp mërë kî i mac.

³⁷ Piën ën ömarö kwerewu ëka öyërö ëkwaëgî na gîn önywölö, ën ökwanyögî ökö kî lobo Ejip kî tükö mërë na dit nakun ën kikome tye kodwu.

³⁸ Ën öryëmö rok na dögö ëka na tük lööwu ökö kî i nyimwu, ëk ekelwu i lobogî më miö lobogî bedo mewu kite na tye ködë tin.

³⁹ Tin dong myero inge unu ëka iketh unu i cwinywü ni Rwoth ënë Obanga na tye i wi polo ëka pîny i wi lobo. Ba dök tye obanga mörö nökenë.

⁴⁰ Pî manön, myero igwök unu cîk mërë kibëc na an atye ka cîkwöwü ködë tin, ëk nyimwu ëka ëkwaëwu obed na leng, ëk ikwö unu pî karë na lac i lobo na Rwoth Obangawu bino miöwu pî karë kibëc.

Peci n'epono ië

⁴¹ I karë nön Muca opoko peci adek yo kukidë kulo Jordan

⁴² ëk ka ngat mörö oneko dhanö öring yo kunön, ka ba öthëna athëna më neko awodhe akaka, na köp mörö ope i kin-gî cön. Ën twërö rîngö i pacö mörö acël ëka gwökö kwö mërë.

⁴³ Peci nön gîn enene: Bejer na tye i thim n'otingere malö n'öpëdhërë, pî jö ka Reuben; Ramot na tye i Gilead pî jö ka Gad, ëka Golan na tye i Bacan pî jö ka Manace.

Acaki më nwönö Cík

⁴⁴ Man ënë cîk na Muca ömiö both jö Icarael.

⁴⁵ Man ënë cîk kibëc na Muca ömiö bothgî i karë na gîn öya kî i lobo Ejip.

⁴⁶ Gîn onwongo tye i ora na cwök kî Bet Peor na tye kukidë më kulo Jordan, na tye i lobo ka Cikon rwoth ka jö Amor, n'onwongo löö Kecbon na Muca ëka jö Icarael obino ölöö i karë na gîn dong öya ökö kî i lobo Ejip.

⁴⁷ Gîn ögamö lobo mërë ëka lobo ka Og rwoth më Bacan, rwodhi arïö ka jö Amor na bedo gîni i löka kulo Jordan yo kukidë.

⁴⁸ Lobo ni öcakërë kî i pacö Aroer na tye i lak kulo më Arnon cîdhö ködë naka i kidi Cirion (manön, Kermon),

⁴⁹ kanya acël k'Araba kibëc na tye kukidë më Jordan, na dök ködë yo nam më Araba na tye i thë kidi më Piciga.

5

Cík Apar

(Yaa 20:1-17)

¹ Muca ocwodo jö Icarael kibëc cë okobo bothgî ni:

Un jö Icarael, winy unu cîk kibëc na an acwök kobo niwu tin. Pwony unu ëka igwökërë unu më lübögi.

² Rwoth Obanga onu öcîkërë kod onu i Koreb.

³ Ën ba oketho cìkèrè ni kî kwere onu èntö oketho cìkèrè kod onu kîbèc, na pod etye na kwö tin.

⁴ Rwoth ötwak kodwu wang kî wang kî i mac i wi kidi.

⁵ Ì karè nön, an acung i kin Rwoth ëka un më kobo niwu köp ka Rwoth, piën un onwongo ilworo mac ëka ba ìcìdhö unu malö i wi kidi. Ëka èn okobo nî:

⁶ “An ènè Rwoth Obangawu n'okelowu kî i lobo Ejip, lobo më opii.

⁷ “Kür ibed unu k'obanga nökèné na path köda.

⁸ “Kür iyüb cal jwök mörö na megi, onyo cal gin mörö na tye malö i wi polo, onyo na tye piny i wi lobo onyo na tye i thè pii.

⁹ Kür iryebiri piny i nyimgi më wörögi. Piën an, Rwoth Obangani, abedo Obanga na nyek, ëka abino pwodo ëkwaë ka jö na daga pi bal ka kweregí naka thuno ködè i kom ëkwaë më adek kî më angwën.

¹⁰ Èntö an abino nyutho mar na ba lökèrè both jö elip kî elip na mara ëka gwökö cikna gîni.

¹¹ “Kür icwod nyïng Rwoth Obangani atata, piën Rwoth bino müö köp löö ngat na cwodo nyïngè atata.

¹² “Gwök nînö më Cabît ëk obed na leng, kite na Rwoth Obangani ociki ködè.

¹³ Tii tic pi nînö abicèl nakun ityeko ticni kîbèc,

¹⁴ èntö nînö më abirö ènè Cabît* ka Rwoth Obangani. Nînö nön kür igud tic mörö, kadî in kikomi, onyo wodi onyo nyari, onyo aticni n'ëcwö onyo na dhakö, onyo thwoni pur, onyo kanani onyo leeninî mörö kèkèn, onyo arok mörö na bedo i peciwu, ëk aticni n'ëcwö onyo na dhakö myero oywe thon calö in.

¹⁵ Po unu nî un onwongo ibedo opii i Ejip ëka Rwoth Obangawu ènè ökwanyöwu ökö kî kunön kî thwön tèkö. Manön ènè ömïö Rwoth Obangawu öcikö nî igwök unu nînö më Cabît.

¹⁶ “Wör apapni ëka ayani, kite na Rwoth Obangani ociki ködè, ëk ibed i wi lobo pi karè na lac ëka nyimi obed na leng i lobo na Rwoth Obangawu tye ka müöwu.

¹⁷ “Kür ineki.

¹⁸ “Kür idöny i elomi.

¹⁹ “Kür ikwal.

²⁰ “Kür ikob köp më twodo i kom ngat mörö.

²¹ “Kür inîr dhakö ka ngat nökèné. Kür inîr öt ka ngat mörö, onyo ngöm, onyo etic mërè na cwö onyo na mon, thwön më pur onyo kana mërè, onyo gin mörö kèkèn n'obedo më ka ngat nökèné.”

²² Man ènè cîk na Rwoth ötwakö kî dwön na longo i athukowu kîbèc kî i mac na lyèl i wi kidi, kî i edou ëka piny na cöl cuc cè èn ba ömèdö köp mörö nökèné. Èn öcöo cik ni gîni i kom kite n'apada ariö ëka ömïögi botha.

²³ Ì karè na un iwinyo dwön n'odonyo kî i piny na cöl, nakun wi kidi tye ka lyèl kî mac, ètèla kîbèc më kakawu ëka edongwu obino gîni botha.

²⁴ Ëka un ikobo nî, “Rwoth Obanga onu onyutho nî onu dheo ëka dit mërè cè onu ewinyo dwönè kî i mac. Tin onu ènènö nî dhanö twèrö bedo na kwö kadî bed nî Obanga twak ködè.

²⁵ Èntö kobedini, pingö onu myero èthöö? Mac na thwönè nön bino camö onu ökö ëka onu ebino thöö ka èmèdèrè më winyo dwön Rwoth Obanga onu.

²⁶ Ngat mörö tye na tye kî kom na naka yam owinyo dwön Obanga na kwö nakun twak kî i mac, kite na onu ewinyo ködè, ëka pod tye na kwö?

* **5:14 Cabügönyö niyweo.**

²⁷ In ìcìdh na cwök èk iwiny köp kibèc na Rwoth Obangawa kobo. Cè ikob nìwa gin mörö kèkèn na Rwoth Obangawa bino kobo nini. Wan ebino winyo èka èlübö.”

²⁸ Rwoth owinyo köp na un ikobo botha cè okobo nìna nì, “An awinyo köp kibèc na lwak okobo bothi, köp kibèc na gin okobo tye kakarè.

²⁹ Ka onwongo gin mēdērē mē bedo kī cwiny n'obedo nī kōmanōn ī karē kibèc, mē lworona èka mē gwökō cīkna kibèc, èk jami kibèc owoth na bër ködgi èka èkwaēgi na twal.

³⁰ “Cìdh ikob nīgī nī ödök gīnī ī kēmagī.

³¹ Èntō in idong botha kany èk an akob nini cīkna kibèc, na in myero ipwonygi ködē, èk òcìdh ölüb gīnī ī lobo na an atye ka mīōgi mē bedo mēgi.”

³² Pī manōn, gwökērē unu èk itīm unu kite na Rwoth Obangawu öcīkōwu ködē; kür ingēl unu yo cīngwu kucem onyo kucam.

³³ Lüb unu yoo kibèc na Rwoth Obangawu öcīkōwu, èk ibed unu na kwō, nyimwu obed na leng èka ibed unu pī karē na lac ī lobo na un ibino gamō mē bedo mewu.

6

Cík na dīt na löö kibèc

¹ Man ènē cīk kibèc na Rwoth Obangawu öcīka nī èk apwonywu mē lübö ī lobo na un ìcìdhō ngölö kulo Jordan mē gamō bedo mewu,

² èk un, èthīnōwu èka èkwaēgi na bino lübōgi obed gīnī kī wörö ī kom Rwoth Obangawu pī karē mē kwōwu na un igwökō cīk mērē kibèc na an amīōwu. Man bino mīōwu bedo na kwō pī karē na lac.

³ Pī manōn, winy unu jō Icarael, gwökērē unu mē lübōgi èk nyimwu obed na leng èka thon ìnya unu na pol rwök ī lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī iē, kite na calō Rwoth, Obanga ka kwerewu, öcīkō ködē.

⁴ Winy unu jō Icarael, Rwoth Obangawa, èn kēnē ènē Rwoth.

⁵ Mar Rwoth Obangani kī cwinyi kibèc, kī tiponi kibèc èka kī tēkōni kibèc.

⁶ Cík nī gīnī na an tīn acīkōwu ködē myero obed ī cwinywu.

⁷ Pwony unu èthīnōwu kī cīk nōn gīnī. Twak unu pīrgī ka ibedo unu pacō èka ka iwotho unu ī yoo, ka ibuto unu pīny èka ka ìyaa unu malō.

⁸ Twegī na calō anyuth gīnī mē po wiwu ī ngut cīngwu èka ī ter nyimwu.

⁹ Cōōgi ī kom yen dholokek mē udiwu èka ī kom dhō wangkacwu.

¹⁰ Rwoth Obangawu bino kelowu ī lobo na èn öcīkērē kī kwong both kwarōwu Abraam, Icaka èka Jakob. Lobo nōn tye kī peci na lac na bër rwök, na pathī un ènē igērō,

¹¹ udi n'opong kī jami kibèc na bēcō na un ba iketho gin mörö iē, kulo na un ba igolo, pwothi ölök èka yen jeituni na un ba ipīdhō cē ka ìcamō unu èka iyeng unu,

¹² gwökērē unu èk kür wiwu owil ökö ī kom Rwoth n'okelowu kī ī Ejip, lobo mē opii.

¹³ Wör Rwoth Obangawu, tii unu nīnē kèkèn èka ikwong unu kwong na mewu kī nyīngē.

¹⁴ Kür iwör unu obanga nōkēnē, obanga ka rok na tye ī ngetwu,

¹⁵ piēn Rwoth Obangawu, na tye ī kinwu, obedo Obanga na nyek èka akēmō mērē bino podho ī komwu cē bino tyekowu ökö kī ī wi lobo.

¹⁶ Kür itēm unu Rwoth Obangawu kite na un itīmō ködē kī ī Maca.

¹⁷ Myero igwök unu cīk ka Rwoth Obangawu kibèc na èn öcīkōwu.

¹⁸ Tim unu gin na tye atir ëka na bër i nyim Rwoth ëk nyimwu obed na leng ëka ìcidh ìgam unu lobo na bër na Rwoth yam öcìkèrè kî kwong both kwerewu,

¹⁹ ëka Rwoth bino ryëmö langwu ökö kî i nyimwu kite na ën okobo.

²⁰ Ì karè më anyim, ka ëthînöwu openyowu nî, “Pîngö Rwoth Obangawa öcìköwa më lübö cîk nî kibëc?”

²¹ Un ibino kobo both ëthînöwu nî, “Wan onwongo ebedo opii ka Parao i lobo më Ejip, ëntö Rwoth ökwanyöwa ökö kî kunön kî tükö më cîngë.

²² Rwoth obino otio anyuth më tango ëka gin më aura gîni—na döngö ëka na reco rwök—i kom jö Ejip, i kom Parao ëka i kom jö më ödë kibëc na wan ënënö kî wangwa.

²³ Ëntö ën obino ökwanyöwa ökö kî kunön më kelowa kany, ëk ëmüwa lobo na ën okwongere nî ebino müö both kwerewa.

²⁴ Rwoth öcìköwa më lübö cîk nî kibëc ëka më wörö Rwoth Obanga onu, ëk ebed na bër i karè kibëc ëka ebed na kwö, kite na tye ködë tîn.

²⁵ Ka onu ëgwökèrè më wörö cîk nî kibëc i nyim Rwoth Obangawa, kite na ën öcìkö onu ködë, cë ebino bedo jö na kitegî atir.”

7

Ryëmö Erok ökö

¹ Ka Rwoth Obangawu bino kelowu i lobo na un itye ka dönyö ië më gamö bedo mewu, nakun ryëmö rok na pol ökö kî i nyimwu—jö Kit, jö Girgac, jö Amor, jö Kanaan, jö Periji, jö Kibi ëka jö Jebuc—rok abirö na pol ëka tük gîni na lööwu ökö

² ëka ka Rwoth Obangawu ömüögî i cîngwu cë ilöö unugî, myero ityek unugî ökö. Kür imok unu cìkèrè ködgî, ëka kür thon inyuth kîca mörö bothgî.

³ Kür ìnyömèrè unu ködgî. Kür ìmü anyirawu both awopegî më anyöma onyo kür ìnyöm unu anyiragî n'awopewu,

⁴ piën gîn bino müö ëthînöwu lökèrè ökö kî botha cë cakö gîni wörö obanga nökenë, ëka akëmö ka Rwoth bino bino i komwu cë tyekowu ökö piöpiö.

⁵ Man ënë gin na myero un ìtîm i komgî: Tütürö unu keno tyërgî ökö pîny, rëdh unu kite na gîn ocibo më awöra ökö pîny, tong unu yen n'ëpidhö kanya gîn wörö obangagî na dhakö ië n'ecwodo nî Acera ëka ìwang unu cal jwogigî ökö kî mac.

⁶ Piën un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Rwoth Obangawu otyeko yërowu kî kin lwak kibëc na tye i wi lobo më bedo jögë na pîrgî tük.

⁷ Rwoth ba oketho mar mërë i komwu ëka öyërowu, pathî nî un onwongo ipol unu na löö rok nökenë, piën un ënë onwongo itye unu na nönök na löö kî kin rok kibëc.

⁸ Ëntö piën Rwoth onwongo ömaröwu ëka ögwökö kwong mërë na ën okwongo both kwerewu, ënë ömü ën ökwanyöwu ökö kî tükö më cîngë ëka ökököwu kî i lobo më opii, kî i tükö ka Parao rwoth më Ejip.

⁹ Myero dong inge unu nî Rwoth Obangawu ënë Obanga; ën obedo Obanga na genere, na gwökö cìkèrè mërë më mar both wang rok elip kî elip na marö ën ëka gwökö gîni cîk mërë.

¹⁰ Ëntö
jö na dag Rwoth, ën bino cülö kwor i komgî kî tyekogî;
ën ba bino galërë më cülö kwor i kom jö na dag ën.

¹¹ Pî manön, myero ìgwökèrè unu më lübö cîk kibëc na an amüwu tîn.

¹² Ka iwinyo unu cík ni gĩnĩ ěka ilübö unu na bër, cë Rwoth Obangawu bino mēdērē mē gwökö cīkērē mē mar mērē kodwu kite na ěn okwongo kōdē both kwerewu.

¹³ Ěn bino maröwu, miöwu gum ěka mēdö welwu. Ěn bino miö gum both ěthĩnō na un ibino nywölö, gĩn na bino cēk i pwothiwu—kalwu, kōngö ölök na nyen ěka mōö jeituni—ěthĩn dhok na mewu ěka ěthĩn rom kī dyegiwu i lobo na ěn yam okwongere both kwerewu nĩ ebino miöwu.

¹⁴ Ebino miöwu gum na löö rok nökēnē; ngat mörö ope kī i kin cwö onyo mon na mewu na bino bedo abonge athĩn, onyo leeniwu mörö ope na bino bedo abonge athĩn mērē.

¹⁵ Rwoth bino gwököwu kī i kom two kibēc. Ěn ba bino miö two na reco na un ingeo kī i lobo Ejip maköwu, ěntö ěn bino miö makö jö kibēc na dagwu.

¹⁶ Myero ityek unu rok kibēc na Rwoth Obangawu bino miö i cingwu. Kür kīca ömakwu i komgĩ ěka kür iwör unu obangagĩ gĩnĩ, piēn manōn bino bedo calö pawaka mē maköwu.

¹⁷ Ka un ithamö kenwu nĩ, “Rok ni tēk lööwa ökö. Wan ebino ryēmögi nīngö?”

¹⁸ Ěntö kür ibed unu kī lworo i komgĩ; po unu i gin na Rwoth Obangawu ötīmō i kom Parao ěka jö mē Ejip kibēc.

¹⁹ Un inēnō kī wangwu atēmatēma na döngö, anyuth mē tango ěka gĩn mē aura gĩnĩ, cing na tēk ěka kī twērö mērē na Rwoth Obangawu okelowu kōdē. Rwoth Obangawu bino tīmō nĩ kōmanōn i kom rok kibēc na un kobedini ilworo.

²⁰ Rwoth Obangawu bino oro lworo i kin-gĩ naka thon jö n'ökwö n'opono gĩnĩ kī bothwu ebino tyekogĩ ökö.

²¹ Kür ibed unu kī lworo i komgĩ, piēn Rwoth Obangawu na tye i kinwu, ěn obedo Obanga na dit ěka ngat na myero elwor.

²² Rwoth Obangawu bino ryēmö rok nōn gĩnĩ ökö kī i nyimwu momoth. Ba ebino yeo niwu mē tyekogĩ ökö wang acēl, piēn wel leeni na ger römö mēdērē ěka twērö yellowu.

²³ Ěntö Rwoth Obangawu bino miögi i cingwu, ěn bino miögi rubere rwök naka ibino unu tyekogĩ ökö.

²⁴ Ěn bino miö rwodhigĩ i cingwu, ěka ibino unu rwenyo nyīng-gĩ ökö kī i wi lobo. Ngat mörö ope na bino cung i nyimwu; ibino unu tyekogĩ ökö.

²⁵ Myero iwang unu cal obangagĩ gĩnĩ kī mac. Kür inĩr unu ryal onyo gol na tye i komgĩ, ěka kür ikwany mē bedo mewu onyo bino dökö pawaka mē maköwu, piēn obedo gin mē kwer both Rwoth Obangawu.

²⁶ Kür ikel unu gin mörö mē kwer i udiwu na miö etyekowu ökö calö gĩn. Myero ikwēr ěka idag unu gin nōn, piēn obedo gin na myero etyek ökö.

8

Kür wiwu owil i kom Rwoth

¹ Gwökērē unu mē lübö cīk kibēc na an atye ka miöwu tin, ěk ibed unu na kwö ěka inya unu na pol, icidh idōny unu i lobo na Rwoth öcīkērē kī kwong both kwerewu.

² Myero ipo unu kite na Rwoth Obangawu ötēlöwu kōdē kī i thīm pi mwaka pyer angwēn, mē miöwu bedo na mwol ěka mē tēmöwu ěk enge gin n'onwongo tye i cwinywu, ka onyo ibino unu gwökö cīk mērē onyo pe.

³ Ěn ömīö idökö unu na mwol, ömīö kec onekowu, cē öpīdhöwu kī mana, na un onyo kwerewu onwongo ba ongeö, mē pwonyowu nĩ dhanö ba kwö kī cem kēkēn ěntö kwö kī köp kibēc na donyo kī i dhö Rwoth.

⁴ Bõngwu ba obino otii kî i komwu ëka tyënwu ba obino okwot i mwaka pyer angwën ni kibëc.

⁵ Myero dong inge unu kî i cwinywu nî kite na calö dhanö pwonyo athîn mërë, Rwoth Obangawu thon pwonyowu.

⁶ Myero igwök unu cik ka Rwoth Obangawu, nakun iwotho unu i yoo mërë ëka ilworo unu ën.

⁷ Piën Rwoth Obangawu tye ka kelowu i lobo na bër—n'opong kî ora, kulo më pii ëka wang pii na mól i ora ëka wi kite;

⁸ lobo na tye kî ngano ëka cayiri, ölok ëka yen ölam, okwer pomegranat, lobo na möö jeituni ëka möö kic mól kî ië;

⁹ lobo na cem ba nönök ië ëka gin mörö ope na bino rem kî bothi; lobo na kite mërë obedo nywenyo ëka itwëro künyö mola kî i kite.

¹⁰ Ka icemo ëka iyeng unu, pak unu Rwoth Obangawu pî lobo na bër na ën ömiöwu.

¹¹ Gwökërë unu ëk kür wiwu owil ökö i kom Rwoth Obangawu, na nwongo ba igwökö unu cik mërë kibëc na an atye ka miöwu tin.

¹² Ka icemo ëka iyeng unu, ka igërö unu udi na bécö më bedo ië,

¹³ ka dhok, rom kî dyegiwu önya ödökö na pol, ka ryalwu ëka gol ömëdërë ëka kî jami kibëc na un itye ködgî önya,

¹⁴ cë cwinywu cakö wakërë ëka wiwu bino wil ökö i kom Rwoth Obangawu n'ökwanyöwu kî i lobo Ejip, lobo më opii.

¹⁵ Ën ötélöwu kî i thim na lac ëka na lik, lobo më öriö na pii ope ië, na thwone ëka ith tye gîni ië. Ën ömiöwu pii n'öya kî i lëla.

¹⁶ Ën öpidhöwu kî mana kî i thim, gin mörö na kwerewu ba ongeö anaka yam, më miöwu bedo na mwol ëka më tëmöwu ëk i ajiki nyimwu obed na leng.

¹⁷ Gwökërë unu ëk kür ikob kenwu nî, “Tëköna ëka twërö më cînga ënë ömia anwongo lönyö nî.”

¹⁸ Ëntö po unu i kom Rwoth Obangawu, piën ën ënë miö tükö më nwongo lönyö, ëk ömok cikërë mërë na ën okwongo both kwerewu, kite na tye ködë tin.

¹⁹ Ka wiwu bino wil ökö i kom Rwoth Obangawu, cë ilübö unu obanga nökenë, iwörö ëka iryebere unu pîny i nyimgî, an akobo bothwu tin nî ebino tyekowu ökö.

²⁰ Ebino tyekowu ökö calö rok nökenë na Rwoth otyekogî ökö kî i nyimwu, cë ebino tyekowu ökö pî kwërö winyo dwön Rwoth Obangawu.

9

Tyën köp na Rwoth bino könyö kî jö Icarael

¹ Winy unu, jö Icarael. Un kobedini icwök unu ngölö kulo Jordan yo löka, ëk icidh unu më ryëmö rok na tye kunön, jö na tük na lööwu ökö, na tye kî peci na lac kî cël na thuno naka i polo.

² Jö nön tük ëka boco gîni, jö Anak! Un ingeo köp i komgî, ëka iwinyo unu ka ekobo nî: “Nga na twërö cung i nyim jö Anak më lwëny ködgî?”

³ Ëntö myero inge unu tin nî Rwoth Obangawu ënë ngat na tye ka woth i nyimwu na calö mac na wangö pîny. Ën kikome ënë bino tyekogî, ën bino löönögi ökö kî i nyimwu. Un ibino ryëmögi ëka ibino nekogî piöpïö, kite na Rwoth öcikërë ködë bothwu.

⁴ Kinge na Rwoth Obangawu öryëmögi ökö kî i nyimwu, kür ikob unu köp kî i cwinywu nî, “Rwoth okela kany më gamö lobo ni piën an kitena atür.” Manön obedo pî tîm na reco më rok ni ënë ömiö Rwoth bino ryëmögi ökö kî i nyimwu.

⁵ Pathĩ pĩ kite atĩrwu onyo pĩ leng cwinywu nĩ un ìcìdhö mè gamö lobogĩ; èntö pĩ tĩm na reco mè rok nĩ gĩnĩ, Rwoth Obangawu bino ryëmögĩ ökö kĩ ì nyimwu, èk ocob gin na èn okwongo both kwaröwu Abraam, Icaka èka Jakob.

⁶ Myero inĩang unu nĩ pathĩ pĩ kite atĩrwu ènè ömïö Rwoth Obangawu tye ka mïöwu lobo ni na bër èk ìgam unu obed mewu, piën un jö na ngutwu nwang.

Wod thwön n'obedo gol

⁷ Po unu ì köp ni èka kür imĩ wiwu owil kite na un imïö akëmö ömakö Rwoth Obangawu kĩ ì thim. Cakërè ì ninö na un ìya kĩ Ejip naka ithuno unu ì kabedo ni, un ibedo jëm ì kom Rwoth.

⁸ Ì kidi mè Koreb, un imïö Rwoth obedo k'akëmö, cè ömïö akëmö ömakö èn rwök ì komwu mè tyekowu.

⁹ Ì karè na an aìdhö malö ì wi kidi mè gamö kite n'apada, kite n'apada mè cìkèrè na Rwoth oketho kodwu, an abino abedo ì wi kidi pĩ ninö pyer angwën kiceng èka kiwor, nakun ba acemo èka ba amodho pii.

¹⁰ Rwoth ömĩa kite ariö n'apada n'Obanga onwongo öcöo kĩ cingë. Cík kībëc onwongo tye ì komgĩ na Rwoth ötītö bothwu kĩ ì mac na lyël ì wi kidi ì ninö mè athuko.

¹¹ Kinge ninö pyer angwën kiceng èka kiwor, Rwoth ömĩa kite ariö n'apada, kite n'apada mè cìkèrè.

¹² Cè Rwoth okobo nĩna nĩ, “Yaa malö kĩ kany ìcìdh yo pĩny piöpĩö, piën jogi na in ikelögĩ kĩ ì Ejip ötīmō gĩnĩ bal. Gĩn ölökerè gĩnĩ ökö piöpĩö kĩ ì kom gin na an acikögĩ èka öyübö gĩnĩ cal jwök n'obedo nywenyo.”

¹³ Rwoth okobo nĩna nĩ, “An anënö jö ni èka obedo gĩnĩ jö na ngutgĩ nwang rwök!

¹⁴ Wëka an këna, èk atyekgĩ èka ajwa nyĩng-gĩ ökö kĩ ì thë polo. An abino mïöni ìdökö rok na tæk èka ìnya unu na pol na löögĩ.”

¹⁵ Cè an alökara, aidho yo pĩny kĩ ì wi kidi, nakun kidi tye ka lyël kĩ mac. Èka kite ariö n'apada mè cìkèrè onwongo tye ì cinga gĩnĩ.

¹⁶ Ì karè na an anënö, anënö nĩ ìbalö unu ì kom Rwoth Obangawu; un ìyübö cal jwök na cal kĩ wod thwön pĩrwu. Un ìlökerè ökö piöpĩö kĩ ì yoo na Rwoth onwongo öcìkōwu.

¹⁷ Cè an amakö kite ariö n'apada èka abologĩ ökö pĩny kĩ ì cinga gĩnĩ, angënyö ökö na thithinö ì nyimwu.

¹⁸ Kinge dökĩ abuto pĩny aryeba cwiny ì nyim Rwoth pĩ ninö pyer angwën kiceng èka kiwor; an ba acemo èka ba amodho pii piën pĩ bal kībëc na un itīmō, nakun itīmō unu gin na rac ì wang Rwoth n'ömïö akëmö ömakö èn.

¹⁹ An abedo kĩ lworo ì kom akëmö ka Rwoth na tæk, piën akëmö onwongo ömakö èn rwök ì komwu mè tyekowu ökö. Èntö Rwoth dökĩ obino owinya.

²⁰ Akëmö ömakö Rwoth rwök ì kom Aron mè neko èn, èntö ì caa nön an alëgö pìrè thon.

²¹ An thon akwanyö gin mè balwu nön, wod thwön na un ìyübö, cè awangö ökö kĩ mac. Cè anggingnyö èka amïö ödökö buru na pwöth calö apua, cè aönyö apua mërè ì kulo na möl pĩny kĩ ì wi kidi.

²² Un thon imïö akëmö ömakö Rwoth kĩ ì Tabera, ì Maca èka ì Kibrot Ataaba.

²³ Èka ì karè na Rwoth oorowu kĩ ì Kadeç Barnea èn okobo nĩ, “Cìdh unu malö èka ìgam unu lobo na an amïöwu,” èntö un ibino ìjëm unu ì kom Rwoth Obangawu. Un ba ibedo kĩ gen ì kome èka ba iwinyo unu èn.

²⁴ Un ibedo jëm ì kom Rwoth anaka ì ninö na an angeowu ködë.

²⁵ An abuto aryeba cwiny i nyim Rwoth pi nñö pyer angwën nön kiceng ëka kiwor piën Rwoth onwongo okobo ni ebino tyekowu ökö.

²⁶ Cë an alëgö both Rwoth ëka akobo ni, “Rwoth Obanga, kür ityek jogi, jö na megi na pîrgi ték na in ikökögi ki téköni ëka ikwanyögi ki i Ejip ki tékö më cingi.

²⁷ Po i kom aticni Abraam, Icaka, ëka Jakob. Kür ibed ka thamö pi ngut na nwang, tümgi na reco ëka balgi.

²⁸ Pi manön lobo na in ikwanyöwa ki ië bino kobo ni, ‘Rwoth onwongo ba römö terogi i lobo na ën öcikerë ködë bothgi, ëka piën ën onwongo dag-gi, ën ökwanyögi ëk enekgi ökö i thim.’

²⁹ Ëntö gin obedo jogi na pîrgi ték na in ikwanyögi ki téköni ëka ki twëröni.”

10

Muca dökî ögamö cîk

(Yaa 34:1-10)

¹ I karë nön Rwoth okobo nina ni, “Yüb kite arïö n'apada calö më acël ca ëka ibin yo botha i wi kidi malö. Yüb thon canduk më bao.

² An abino cöönö i kom kite n'apada köp n'onwongo tye i kom kite n'apada më acël ca, na in ibino ingënyögi ökö. Cë in myero ikethgi i canduk.”

³ Cë an ayübö canduk ki i kom yath alwii ëka an ayübö kite arïö n'apada calö më acël ca gini. Ëka an acidhö malö i wi kidi ki kite arïö n'apada i cinga gini.

⁴ Rwoth öcöo i kom kite n'apada ni ngö na ën onwongo öcöo cön, cîk apar na ën onwongo ötitö bothwu ki i mac, i nñö na un icökërë i tyën kidi. Rwoth ömiögi botha.

⁵ Cë an adwogo piny ki i wi kidi ëka aketho kite n'apada i canduk n'onwongo an ayübö kite na Rwoth öcika ködë ëka pod tye gini kunön.

⁶ (I karë nön jö Icarael öya gini ki i Beerot Bene Jakan* cë öcidhö gini i Mocera. Ki kunön Aron öthöo ëka eiko, cë wode Eleajar oleo ka tyënë na calö alamdhök.

⁷ Gin öya ki kunön, cë öcidhö gini yo Gudugoda ëka yo Jotbata, lobo na pii dwong ië.

⁸ I karë nön Rwoth opoko kaka ka jö Lebi path më tingo canduk më cîkërë ka Rwoth, më cung i nyim Rwoth më tio tic ëka më lamö gum ki nyingë, kite na gin pod tümö ködë tin.

⁹ Manön ënë ömiö jö Lebi ba tye gini ki dul lobo mörö n'obedo mëgi i kin utmegogi; Rwoth ënë obedo gin n'epoko nigî kite na Rwoth Obangawu okobo bothgi ködë.)

¹⁰ An abedo i wi kidi pi nñö pyer angwën kiceng ëka kiwor, kite na an abedo ködë i më acël ca. Rwoth obino owinyo lëgana i karë nön thon cë Rwoth oyeo ni ba ebino tyekowu.

¹¹ Rwoth okobo nina ni, “Yaa malö, itël wi jii ëk ödöny ëka ögam gini lobo na an akwongara më miö both kweregî.”

Lwor Rwoth

¹² Kobedini dong, un jö Icarael, ngö na Rwoth Obangawu mitö ki bothwu? Gin na Rwoth Obangawu mitö ki bothwu ënë ni lwor unu Rwoth Obangawu, ilüb unu yodhi mërë kibëc, imar unu ën, ëka itii unu both Rwoth Obangawu ki cwinywu kibëc ëka ki tipowu kibëc.

* **10:6 Beerot Bene Jakan** gönyö ni kulo k'awope ka Jakan.

¹³ Gwök unu cík ka Rwoth kibéc na an atye ka miöwu tin pì bër bedowu.

¹⁴ Nën, kadì jami kibéc na tye malö ì wi polo rwök, lobo éka jami kibéc na tye ië obedo më ka Rwoth Obangawu.

¹⁵ Èntö Rwoth oketho cwinye ì kom kwerewu éka ömarögi cë obino öyërowu, èkwaëgi, kî ì kin rok kibéc, kite na tye ködë tin.

¹⁶ Pì manön, bed unu kî winy both Rwoth éka iwëk unu bedo jö na ngutgi nwang.

¹⁷ Piën Rwoth Obangawu ënë obedo Obanga na löö obanga nökenë gini éka Rwoth ka rwodhi nökenë. Èn obedo Obanga na dit, na tye kî tükö éka Obanga na myero elwor. Èn ba lengere ì ngölö köp éka ba wilërë kî lim.

¹⁸ Èn ngölö köp n'atir ì kom athin kic éka ì kom dha thöo. Nyutho mar mërë both Erok éka miögi cem kî gin më aruka.

¹⁹ Un myero imar Erok, piën un thon onwongo ibedo unu Erok ì lobo Ejip.

²⁰ Wör Rwoth Obangawu, tiì unu ninë këkën éka ikwong unu kwong na mewu kî nyingë.

²¹ Èn obedo Obanga na myero ipak unu; ën obedo Obangawu, n'ötömö niwu jami na döngö éka tango më aura na un inënö kî wangwu.

²² Kwerewu n'obino öcìdhö gini ì Ejip onwongo tye pyer abirö kibéc, éka Rwoth Obangawu ömiöwu idöko na pol na calö cër na tye ì polo.

11

Gin na döngö na Rwoth ötümö pì jögë

¹ Myero imar unu Rwoth Obangawu éka itim unu gin na ën mitö; gwök unu cík mërë kibéc, éka gin na ën öciko ì karë kibéc.

² Po unu tin ì kom pwony na Rwoth Obangawu opwonyowu ködë, an ba atye ka twak k'ëthinöwu ëntö kodwu piën un ingeo éka inënö unu dit mërë, cingë na tük éka twëro mërë.

³ Gin ba önënö tango éka gin më aura na ën ötümö ì Ejip both Parao rwoth më Ejip éka ì lobo mërë kibéc;

⁴ gin na ën ötümö ì kom acikari më Ejip, ì kom angole éka gadigadigi, ì karë na ën ömiö pii më Nam na Kwar ömwönyögi öko nakun onwongo gin tye ka ryëmö körwu, éka kî kite na Rwoth otyekogi ködë.

⁵ Gin ba önënö gin na ën ötümö niwu ì thim na un bara ithuno ì kabedo ni,

⁶ onyo gin na ën ötümö ì kom Datan éka Abiram, ëthinö k'Eliaab wod ka Reuben, ì karë na Rwoth ömiö ngöm öyabërë kî kanya jö Icarael onwongo bedo ië, cë ömwönyögi öko kî jö kibéc më dholokekgi, këmagi éka gin na kwö kibéc n'onwongo obedo mëgi.

⁷ Èntö un ënë inënö kî wangwu jami na döngö ni kibéc na Rwoth otio.

⁸ Pì manön, myero igwök unu cík kibéc na an atye ka miöwu tin, ëk ibed unu kî tükö më cìdhö dönyö ië éka gamö lobo na un itye ka ngölö kulo Jordan më bedo mewu,

⁹ ëk ibed unu pì karë na lac ì lobo na Rwoth okwongo më miö both kwerewu éka both èkwaëgi, lobo na mio na cak kî möö kic möl kî ië.

¹⁰ Lobo na un itye ka dönyö ië më gamö ba obedo calö lobo Ejip, kî kanya un iya unu kî ië, kanya un ipidhö kodhiwu éka iönyö unu pii ië kî cingwu calö pwodho ngwedo.

¹¹ Èntö lobo na un itye ka cìdhö më ngölö kulo Jordan më gamö ëk obed mewu, obedo lobo n'obedo kitekite éka ora gini, lobo na köth dwong ië.

¹² Obedo lobo na Rwoth Obangawu gwökö; wang Rwoth Obangawu tye ië i karë kibëc, cakërë i acaki mwaka naka i ajiki mërë.

¹³ Cë ka un ibino lübö unu cík kibëc na an atye ka miöwu tin—më marö Rwoth Obangawu ëka më tic nïnë kî cwinywu kibëc ëka kî tipowu kibëc—

¹⁴ cë ën bino miö köth cwe i lobowu i karë mërë kikokome, köth më cwîr ëka köth më oro, ëk icök unu cemwu, kõngö ölok na nyen ëka möö jeituni.

¹⁵ Ën bino miö lum pî dhok na mewu, ëka ibino unu cem cë iyeng unu.

¹⁶ Gwökërë unu ëk kür imîi thamawu öbwöluw më lökërë ökö më wörö obanga nökenë gîni ëka ryebere pîny i nyimgi.

¹⁷ Ka itimö unu nî kōmanōn, akēmō bino makō Rwoth i komwu, cë jükö köth ökö ëka miö köth ba cwe. Lobo ba bino cëgö cem ëka ebino tyekowu ökö kî i lobo na bër na Rwoth tye ka miöwu.

¹⁸ Keth unu köpna nî i cwinywu ëka i thamawu; twe unugi na calö anyuth i ngut cingwu ëka irukugi i terinyimwu.

¹⁹ Pwony unu ëthînöwu kî cík nōn, twak köp nōn bothgi ka in itye pacö, ka in itye iwoth i yoo, ka ibuto pîny ëka ka in iya malö kî i kabuto.

²⁰ Cöögî i kom yen dholokek më udiwu ëka i kom dhö wangkacwu,

²¹ ëk nînöwu ëka më k'ëkwaëwu obed na pol i lobo na Rwoth okwongere më miö both kwerewu, pî karë kibëc na polo pod bino bedo ködë malö i wi ngöm.

²² Ka igwökö unu cík ni kibëc na an atye ka miöwu ëk ilüb unu—më marö Rwoth Obangani, ilüb unu yodhi mërë kibëc ëka më moko i kome—

²³ cë Rwoth bino ryëmö rok ni kibëc na tye i nyimwu ëka un ibino ryëmö rok na dito ëka na tæk na lööwu.

²⁴ Kabedo kibëc na tyënwu bino nyönö bino bedo mewu. Wang lobowu bino cakërë kî i thim thuno ködë yo Lebanon ëka cakërë kî i kulo më Euparate naka yo nam Mediteranian.

²⁵ Ngat mörö ope na bino cung i nyimwu. Rwoth Obangawu bino miö jîi podho cwiny ëka lworo pîrwu i kom lobo kibëc na un ibino cidhö yo ië, kite na ën öcîkö ködë.

²⁶ Nën, tin an atye ka ketho i nyimwu gum ëka cen—

²⁷ gum ka ilübö unu cík ka Rwoth Obangawu na an atye ka miöwu tin;

²⁸ ëntö cen bino maköwu ka un ikwërö lübö cík ka Rwoth Obangawu ëka ilökërë unu kî i yoo na an aciköwu tin nakun iwörö unu obanga nökenë gîni na na ingeo.

²⁹ Ka Rwoth Obangawu dong okelowu i lobo na un ibino dönyö ië më gamö bedo mewu, myero ilam unu gum i wi kidi Gerijim ëka cen i wi kidi Ebal.

³⁰ Kite na un ingeo ködë nî kite ariö nî tye gîni yo kuthö kulo Jordan, nakun cwök kî yen më More i lobo ka jö Kanaan nōn na bedo gîni i Araba n'opimere kî Gilgal.

³¹ Un icwök ngölö kulo Jordan më dönyö gamö lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu. Ka igamö unu ëka ibedo unu kunōn,

³² gwökërë unu më lübö cík kibëc na an atye ka pwonyowu tin.

12

Kabedo më wörö Obanga

¹ Man ënë cík kibëc na myero ilüb unu na bër i karë kibëc na un ibino bedo i lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, ömiöwu më gamö.

² Un myero imuk kabedo kibëc, kanya Erok na un iryëmö kî i lobogi wörö obangagi ië. Kabedo na tye malö i wi kite na boco ëka i thë yen na potgi mar.

³ Un myero imumuko keno tyërgi, nginginyö unu kitegi na gin wörö ëka ïwang unu yen n'ëpïdhö kanya ëwörö obangagi na dhakö ië n'ecwodo ni Acera; tong unu cal jwogi obangagi ëka imiï unu nyïng-gi orweny ökö ki i kabedo nön gini.

⁴ Un myero kür iwör Rwoth Obangawu i kite na gin wörö k'obangagi ködë.

⁵ Ëntö Rwoth Obangawu bino yërö kany mörö ki i kakawu kibëc. Kanya ebino wörö nyïngë ië. Kabedo nön ënë un myero icidh ëka iwör unu Rwoth Obangawu ië.

⁶ Kunön ënë un myero iter tyër awanga na mewu, tyërwu, acël më apar na mewu, mïc na pïrë tèk, gin na in ikwongo akwonga më miö, mïc na cwinyi öpwöyö, ëka kaö më dhokwu ëka rom ki dyegiwu.

⁷ Kunön, un ibino cem i nyim Rwoth Obangawu, kanya acël ki jö më udiwu ëka ibino bedo unu ki yom cwinyi i kom jami kibëc na un iketho cingwu ië piën Rwoth Obangawu ömiöwu gum.

⁸ Un myero kür itim kite na onu ëtimö ködë tin kany, na ngat acëlacël timö gin na ën nönö ni bër nänë,

⁹ piën un bara ithuno i kabedo na myero iywe unu ië ëka lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu.

¹⁰ Ëntö un ibino ngölö kulo Jordan ëka ibedo unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu. Ën bino miöwu iyweo ki i kom langwu kibëc n'ögüröwu ëk ibed unu abonge pëkö mörö.

¹¹ Cë un myero ibin unu i kabedo acël na Rwoth Obangawu öyërö më wörö nyïngë ië. Kunön ënë un myero ikel jami kibëc na an aciköwu ië: tyër awanga na mewu, tyërwu, acël më apar na mewu, ëka mïc na pïrë tèk na un ikwongo akwonga më miö both Rwoth.

¹² Un ibino bedo ki yom cwinyi i nyim Rwoth Obangawu, kanya acël k'awopeni, anyirani, etic na cwö, etic na mon ëka jö Lebi na bedo gini i peciwu; po ni jö Lebi ba ebino pokö ni gi lobo mörö onyo gin mörö më bedo mëgi.

¹³ Gwökërë unu ëk kür ityër tyër awanga na mewu i kabedo mörö kékën na un inënö;

¹⁴ Ëntö ibino unu tyërö tyër awanga i kabedo na Rwoth bino yërö ki i kakawu mörö acël. Kunön ënë un ibino timö jami kibëc na an aciköwu.

¹⁵ Ëntö un itwërö neko leeniwu më pacö më acamawu ki i peciwu mörö kékën kite na cwinywu mitö na lübërë ki gum na Rwoth Obangawu miöwu. Jö kibëc na cik ögëngö onyo na cik ba ögëngö twërö camö gini ringo nön, calö ringo egwethe onyo pura.

¹⁶ Ëntö kür myero icam unu remo; öny unu ökö piny calö pii.

¹⁷ Kür myero icam ki i peciwu acël më apar më kalwu, onyo köngö ölökwu na nyen, onyo möö jeituniwu, onyo ëthinö kaö më rom, dyegi ëka dhok, onyo gin mörö kékën na in ikwongo më miö, onyo mïc na cwinywu öpwöyö, onyo mïc na pïrgi tèk.

¹⁸ Ëntö un ibino cem i nyim Rwoth Obangawu i kabedo na ën bino yërö. Un, awopewu ëka anyirawu, eticwu na cwö ëka eticwu na mon, ëka jö Lebi ki i peciwu. In myero ibed ki yom cwinyi i nyim Rwoth Obangani i jami kibëc na in ibino ketho cingi ië.

¹⁹ Myero igwökërë unu kür iwëk unu jö Lebi ata i karë kibëc na un ibedo i lobowu.

²⁰ Ka Rwoth Obangawu önyaö wang lobowu kite na ën öcüköwu ködë, cë cwinyi ömitö ringo ëka ikobo nî, “An amütö camö ringo,” cë in itwëro camö ringo kite na cwinyi mitö ködë.

²¹ Ka kabedo n'ëwörö nyîng Rwoth Obangawu tye na bor kî kanya un itye ië, cë un itwëro neko leeni kî i kom rom, dyegi ëka dhokwu na Rwoth ömiöwu, kite na an acüköwu ködë. Un myero icam ringo kite na cwinywu mitö ködë kî i peciwu.

²² Ngat mörö kékën, kadî obedo dhanö na cîk ögëngö onyo na cîk ba ögëngö twëro camö ringo nön, kite na un icamö kî ringo egwethe onyo pura.

²³ Ëntö myero kür icam unu remo, piën kwö tye i remo ëka kür myero icam unu kwö kanya acël kî ringo.

²⁴ Kür myero icam unu remo; öny unu ökö pîny calö pii.

²⁵ Kür icam unu remo, ëk nyimwu k'ëthînöwu na bino lübö körwu obed na leng, piën nwongo itimö unu gin na tye atîr i wang Rwoth.

²⁶ Ëntö kwany jamini na leng kibëc ëka gin mörö kékën na in ikwongiri më miö, ëka icidh i kabedo na Rwoth bino yëro.

²⁷ Mii unu tyër awanga na mewu i wi keno tyër ka Rwoth Obangawu, ringo kanya acël kî remo. Remo më tyërwu myero ëöny i kom keno tyër ka Rwoth Obangawu, ëntö un itwëro camö ringo ökö.

²⁸ Gwökërë unu më lübö cîk nî gîni kibëc na an atye ka miöwu, ëk nyimwu obed na leng i karë kibëc, k'ëthînöwu na bino lübö körwu, ka un ibino timö gin na bër ëka na tye atîr i wang Rwoth Obangawu.

²⁹ Rwoth Obangawu bino tyeko rok ökö kî i kabedo na un itye ka cidhö më gamö lobogî, ka dong igamö unu, ëka ibedo unu ië,

³⁰ kinge na dong etyekogî ökö kî i nyimwu, gwökërë unu ëk kür imok unu i owico më penyo pî obanga na gîn wörö ëka ikob unu nî, “Rok nî wörö obangagî nîngö? Wan thon ebino timö nî kômanön.”

³¹ Un myero kür iwör unu Rwoth Obangawu kite na gîn wörö k'obangagî ködë, piën i wörö obangagî, gîn timö jami kibëc më kwer na Rwoth ba mitö. Gîn thon tyërö awope ëka anyiragî i wi keno tyër i nyim obangagî.

³² Myero ilüb unu gin na kibëc na an acüköwu ködë. Kür imëd onyo ikwany mörö kî ië.

13

Wörö obanga nökenë gîni

¹ Ka adwarpîny onyo ngat mörö na leko lek onen i kinwu cë onyutho niwu anyuth më tango onyo gin më aura,

² ëka ka anyuth onyo gin më aura ötîmërë, cë adwarpîny okobo nî, “Eru ëwör obanga nökenë” (obanga na un bara ingeo) “ëka eru ëwörgî.”

³ Un myero kür iwiny köp k'adwarpîny onyo alek nön. Rwoth Obangawu tye ka tëmöwu më nënö ka un imarö ën kî cwinywu kibëc ëka kî tipowu kibëc.

⁴ Myero ilüb unu Rwoth Obangawu nakun ilworo unu ën. Gwök unu cîk mëre kibëc ëka iwör unu ën; tii unu nîné ëka imok unu i kome.

⁵ Adwarpîny onyo alek nön myero enek ökö piën ën opwonyo pwony më jëm i kom Rwoth Obangawu, n'ökwanyöwu ökö kî i lobo Ejip ëka ökököwu ökö kî i lobo më opii. Adwarpîny onyo alek nön ötëmö më lököwu kî i yoo na Rwoth Obangawu öcüköwu më lübö. Un myero ikwany gin na rac ökö kî i kinwu.

⁶ Ka omeru, onyo wodi onyo nyari, onyo dhakö na in imarö, onyo okoneni na cwök kodi obwoli imüng nakun kobo nî, “Ërö ëcidhî ëwör obanga nökenë gîni” (obanga na kwereni onyo in ba ingeo,

⁷ obanga ka jö n'oguri, kadî tye gîni na cwök onyo na bor, yaa kî i ajiki më thwok lobo naka i thwok lobo nökênê),

⁸ in myero kür iyee onyo kür iwiny köp mërê. Kür kîca omaki i kome ëka kür imüng nînê.

⁹ In myero inek ên ökô. In ênê myero ïcak tingo cingi më neko ên ëka jö kibêc bino tingo cing-gî më neko.

¹⁰ Un ibino celo ên kî kite naka i thöô, piën ên ôtëmö më lököwu ökô kî i yoo ka Rwoth Obangawu, n'ökwanyöwu ökô kî i lobo Ejip, n'obedo kabedo më opii.

¹¹ Cê jö Icarael kibêc bino winyo ëka bedo gîni kî lworo, ëka ngat mörö ba dôki bino timö gin na rac na cal kî man i kinwu.

¹² Ka iwinyo unu kî i pacöwu mörö acêl, na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo iê, nî

¹³ jö mökö na kitegî reco öya kî i kinwu ëka öywaö thama ka jö na bedo i pacö nön nakun kobo gîni nî, "Eru ecîdhî ëka ewör obanga nökênê gîni" (obanga na un bara ingeo).

¹⁴ Cê myero ipeny unu körê na bër ëka ïrang unu kî ryêkö. Ka adyer inwongo unu nî tye atîr ëka enwongo nî gin më kwer ni ôtîmërê i kinwu,

¹⁵ cê myero inek unu jö na bedo i pacö nön kibêc kî pala abadê. Tyekugî ökô kibêc, jö kibêc na tye iê ëka lim kibêc na kwö myero enekgî ökô.

¹⁶ Cök unu jami kibêc na un iyakö i dyere pacö kanya jîi güre iê, ëka ïwang unu pacö nön kî jami kibêc na tye iê na calö tyêr awanga both Rwoth Obangawu. Pacö nön bino bedo wi obur na twal na ba dôki ebino gërö.

¹⁷ Un myero kür ïkwany unu gin mörö n'onwongo ëtyërö ökô. Cê Rwoth bino kwanyö akëmö mërê na ger rwök ökô, ëka bino timö niwu kîca, nakun nyutho cwiny më kîca i komwu. Cê bino miö welwu nya na pol, kite na ên öcîkêrê kôdê kî kwong both kwerewu.

¹⁸ Pî manön myero iwiny unu Rwoth Obangawu, mak unu cîk mërê kibêc na an atye ka miöwu tin ëka itîm unu gin na tye atîr i nyime.

14

Kwero cöla k'Erok

¹ Un ibedo êthîno ka Rwoth Obangawu. Kür ïngöl unu komwu onyo ïlyêl unu terinyimwu pî kwero cöla pî jö n'öthöô.

² Piën un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Ên öyêrowu kî kom jö kibêc na bedo gîni i wi lobo êk ibed unu jögê na pîrgî têk.

Leeni n'ëcamö ëka mana ba ëcamö

³ Kür ïcam unu gin mörö më kwer.

⁴ Man ênê leeni na un itwêrö camögi: dhyang, römö, dyêl,

⁵ aburi, egwethe, rüda, pura, dyegi kî rom na bedo i wi kite.

⁶ Un itwêrö camö lee mörö kékên n'obokoro tyênê opokere iê arîö ëka na dwongo lum cê nyamö dôki.

⁷ Êntö leeni na dwongo lum cê nyamö dôki, onyo n'obokoro tyên-gî opokere iê arîö, na un ba ibino camö ênê: kinaga, apwöü ëka oduka. Kadî bed nî gîn dwongo lum cê nyamö dôki, gîn ope k'obokoro tyên-gî n'opokere iê arîö. Gîn obedo gin na cîk ögêngö kî bothwu.

⁸ Pünö thon obedo gin na cîk ögêngö; kadî bed obokoro mërê opokere iê arîö, ên ba dwongo lum cê nyamö dôki. Un myero kür ïcam ringogî onyo gudo komgî n'öthöô.

⁹ Jö kom gin na kwö kibêc na bedo gîni i pii, itwêrö unu camö mörö kékên na tye k'oguro na bîth i komgî ëka pök komgî.

¹⁰ Ëntö gin mörö kékén na ba tye k'oguro na bith i komgi éka pök komgi, kür icam unu; piën obedo gin na cík ögëngö niwu më camö.

¹¹ Un itwëro camö winyü mörö kékén na cík ba ögëngö.

¹² Ëntö man ënë winy na un myero kür icam: jür, acuth, acuth na cöl,

¹³ ocucu, koth okolokol kibëc,

¹⁴ koth akürük kibëc,

¹⁵ udo, tula, awëwët, koth ölwithölwith kibëc,

¹⁶ tula na thithinö, tula na döngö, tula na tar,

¹⁷ tula më thim, jür na döngö, koth winy më kulo kibëc,

¹⁸ okolokol, öthëba kori éka olikolik.

¹⁹ Kudi kibëc na tye ki bwomgi obedo gin na cík ögëngö ki bothwu; kür icamugi.

²⁰ Ëntö gin mörö kékén na cík ba ögëngö na tye ki bwomgi, un itwëro camö.

²¹ Kür icam unu gin mörö na in inwongo öthöo kënë. Un itwëro müö both arok mörö na bedo i pacöwu ëk ën öcam; onyo itwëro unu cadhö both welo mörö. Un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu.

Kür ited unu ringo athin dyël ki cak k'aya mërë.

Cík na makö acël më apar

²² Myero iketh unu acël më apar më cem n'öcëk ki i pwothiwu thenge mwaka ki mwaka.

²³ Cam unu acël më apar më kalwu, köngö ölökwu na nyen, möö jeituniwu éka ëthin kaö më rom ki dyegi éka dhokwu i nyim Rwoth Obangawu i kabedo na ën bino yëro më wörö nyینگë ië. Ëk ipwony unu kite më lworö Rwoth Obangawu i karë kibëc.

²⁴ Ëntö ka kabedo nön tye na bor éka Rwoth Obangawu ömïöwu gum, éka ba irömö unu yëö acël më apar na mewu (piën kabedo na Rwoth Obangawu bino yëro më wörö nyینگë ië tye na bor),

²⁵ cë icadh unu acël më apar ëk ilök unu obed ciling éka iter unu ciling i kabedo na Rwoth Obangawu bino yëro.

²⁶ Tii unu ki ciling më wilö gin mörö kékén na un imitö: dhok, rom, köngö ölökwu onyo kit köngö mörö na këc, onyo gin mörö kékén na in imitö. Cë in kanya acël ki jö më odi ibino cem unu kunön i nyim Rwoth Obangawu ki yom cwiny.

²⁷ Kür iwëk jö Lebi na bedo gini i peciwu ata; piën gin ba tye ki lobo mörö onyo gin mörö n'obedo mëgi.

²⁸ I ajiki më mwaka adek adek, kel unu acël më apar më gin n'öcëk bothwu kibëc ëk ikan unu i peciwu,

²⁹ cë jö Lebi (n'ope gini ki lobo mörö n'obedo mëgi), Erok mörö na bedo i kinwu, ëthinö kic, éka mon thöo na bedo gini i peciwu twëro bino gini éka cemo cë yeng, ëk Rwoth Obangawu ömïöwu gum i tic kibëc na cingwu bino gudo.

15

Cík na makö jalö banya

¹ I ajiki më mwaka abiro abiro un myero ijal benyiwu ökö.

² Man ënë kite na myero ëtim ködë: Ngat acëlacël n'ömïö den both awodhe n'obedo dhanö më Icarael bino jalö ökö na twal. Ën ba bino pido banya mërë ki both dhanö më Icarael onyo ömin mërë, piën karë ka Rwoth më jalö benyi etyeko kobo ökö.

³ In ìtwèrò pido banyani kì both arok, èntò banya na tye both dhanò mè Icarael n'obedo awodhi, myero ìjal òkò.

⁴ Acan mòrò myero kùr obed ì kinwu, pièn Rwoth bino miöwu gum ì lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mè bedo mewu,

⁵ ka ibino tímò unu gin na Rwoth Obangawu mítò nakun ìgwòkò unu cìk ni kibèc na an atye ka miöwu tin.

⁶ Pièn Rwoth Obangawu bino miöwu gum kite na èn òcìkò kòdè èka un ibino miö den both rok na pol èntò ba ibino unu deno gin mòrò. Un ibino lōōnò rok na pol èntò rok mòrò ope na bino lōōnòwu.

⁷ Ka ngat mòrò n'obedo acan ì kin ewodhwu n'obedo jò Icarael tye ì pacò mòrò acèl ì lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu, kùr ìmìl unu cwinýwu obed na nwang onyo kùr ìkwèr unu mè kōnyò.

⁸ Nakaka manōn, bed unu kì cwiný na bèr èk ìmìl unu den mè gin mòrò kèkè na èn mítò.

⁹ Gwokiri kùr tham mòrò na rac òdōny ì cwinýi èka ìcak kobo nì, “Mwaka mè abirò, n'obedo mwaka mè jalò benýi, onýingo na cwòk,” èka thamani obed na rac ì kom omeru n'obedo acan, cè ìkwèr miö gin mòrò. Èn bino kok ì komi ì nyim Rwoth, cè in ibino dòkò abal.

¹⁰ Myero ìmìl kōny bothgì abonge cwinýi mòrò na rac. Cè Rwoth Obangawu bino miöni gum ì kom ticni kibèc èka jami kibèc na in ibino ketho cingi iè.

¹¹ Pièn jò n'obedo ècan ba bino rwenyo kì ì lobowu. Pì manōn an acìkòwu nì myero ìkōny unu utmegowu na tye ì lobowu èka ècan na mítò kōny abonge cwiný mòrò na rac.

Cìk na makò tic k'opii
(Yaa 21:1-11)

¹² Ka omeru onyo ameru, n'obedo dhanò mè Iburu awodhi òcadhèrè bothi èka otio tic bothi pì mwaka abicèl, ì mwaka mè abirò mèrè in myero iwèk èn òcìdh kì kuc.

¹³ Ka in iwèkò èn mè cìdhò, kùr ìmìl òcìdh kì cingè nono.

¹⁴ In ibino miö èn cìdhò kì jami mòkò kì ì kom romni onyo dyegini, kal èka kōngò òlòk abonge cwinýi mòrò na rac. Mìl bothe kite na Rwoth Obangawu òmiöwu kì gum.

¹⁵ Myero ipo nì un onwongo ibedo opii ì lobo Ejip èka Rwoth Obangawu òkòkòwu. Manōn ènè òmiö an tin amìöwu cìk nì.

¹⁶ Èntò ka aticni okobo nini nì, “An ba amìtò cìdhò kì bothi,” pièn èn mari kì jò mè odi èka èn tye kì kwò na bèr kodi,

¹⁷ cè ìkwany pìñu ituc kì ithe ì dholokek èka èn bino bedo aticni pì kwò mèrè kibèc. Tìm nì kōmanōn pì aticni na dhakò thon.

¹⁸ Kùr ìmìl obed gin na tèk bothi mè miö èn cìdhò abonge cùl mòrò, pièn tic na èn otio bothi pì mwaka abicèl kadhò tic ka ngat n'epango wang ariò. Cè Rwoth Obangawu bino miö gum ì kom jami kibèc na in ibino tímò.

Cìk na makò èthìnò kaò mè leenini
(Elebi 27:26; 27; Wel 18:15-18)

¹⁹ Èthìnò kaò kibèc n'enywölögì ì kin dhokni onyo romni kì dyegini, myero un ipok òkò na path pì Rwoth Obangawu. Kùr ìmìl kaò mè dhokni mè tio tic mòrò èka kùr ìnyar yer mè kaò ka romni.

²⁰ In kanya acèl kì jò mè odi, ibino camò unu ringogì ì nyim Rwoth Obangawu ì kabedo na èn bino yerò mwaka kì mwaka.

²¹ Èntò ka kany mòrò na rac tye ì kom lee, ongwal onyo wangè òthòò, onyo tye kì kany mòrò na rac ì kome, kùr myero ìtyèr unu both Rwoth Obangawu.

²² Un ibino camö i peciwu, kadī bed jö na cík ögëngö onyo na cík ba ögëngö twërö gīnī camö, kite na ngat mörö twërö camö kī ringo egwethe onyo pura.

²³ Èntö kür myero ìcam unu remo; öny unu ökö pīny calö pii.

16

Poth

(Yaa 12:1-20)

¹ Gwök unu dwe mē Abib* ēka ikwer unu nīnō mē Poth ka Rwoth Obangawu; piēn i dwe mē Abib ēnē Rwoth Obangawu ökwanyöwu ködē kī i Ejip i kiwor.

² Un ibino tyërö lee mē Poth kī kom rom onyo dyegiwu both Rwoth Obangawu i kabedo na Rwoth bino yërö ēk nyingē obed iē.[†]

³ Kür ìcam unu k'ogati n'erubo kī thöbī, èntö myero ìcam unu k'ogati na thöbī ope iē pī nīnō abirö. Man obedo ogati mē can na un inēnō, piēn iya unu kī i lobo Ejip nakun ibünyërē unu abünya. Man bino po wiwu i kom nīnō mē Poth na un iya ködē kī i Ejip pī karē kibēc mē kwöwu.

⁴ Myero thöbī mörö kür enwong bothwu i lobowu pī nīnō abirö. Kür imiī unu ringo lee mörö na un ityërö i kothyeno mē nīnō mē acēl odong naka kodiko.

⁵ Myero kür ityēr unu lee mē Poth i pacö mörö na Rwoth Obangawu tye ka miöwu,

⁶ èntö un myero ityēr lee mē Poth i kabedo na Rwoth öyërö mē wörö nyingē iē i kothyeno, i caa na ceng dönyö, na ēnē karē na un iya ködē kī i Ejip.

⁷ Ted ēka ìcam unu i kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö. Cē kodiko idök unu i kēmawu.

⁸ Cam unu ogati na thöbī ope iē pī nīnō abicēl ēka nīnō mē abirö bed unu i cökërē mē wörö Rwoth Obangawu. Kür itii unu tic mörö i nīnō nōn.

Karama mē Cabīt

(Yaa 34:22; Elebi 23:15-21)

⁹ Ibino unu kwanö cabīt abirö cakërē i karē na un ìcakö kac.

¹⁰ Cē ibino unu kwero Karama mē Cabīt gīnī i nyim Rwoth Obangawu kī mīc na cwinywu öpwöyö; ibino miö unu kī kite na Rwoth Obangawu ömiöwu kī gum.

¹¹ Ibino bedo unu kī yom cwiny i nyim Rwoth Obangawu i kabedo na ēn bino yërö na calö kabedo n'ewörö nyingē iē. In, èthīnō awopeni ēka anyira, eticni na cwö ēka eticni na mon, jö Lebi na bedo i peciwu ēka Erok na bedo i kinwu, èthīnō kic ēka mon thöö na bedo gīnī i kinwu.

¹² Po unu nī un onwongo ibedo unu opii i lobo Ejip ēka myero igwökërē unu mē lübö cík nī gīnī.

Karama mē Bölö

(Elebi 23:33-43)

¹³ Kinge na dong ityeko unu cökö cemwu ökö kī i larü mē pwodo kal ēka ibiö unu ölökwu, kwer unu Karama mē Bölö pī nīnō abirö.

¹⁴ Bed unu kī yom cwiny i karamawu; in, awopeni ēka anyira, eticni na cwö ēka eticni na mon, jö Lebi, Erok na bedo i kinwu, èthīnō kic ēka mon thöö na bedo i peciwu.

* **16:1 Abib** onwongo obedo dwe mē acēl kī i mwaka mē Iburu na röm aröma kī dwe mē adek naka i angwën mē karē nī. † **16:2 Nyingē obed iē** obedo kabedo na Rwoth öyërö mē wörö nyingē iē.

¹⁵ Kwer unu karama pī nīnō abīrō ī nyim Rwoth Obangawu ī kabedo na Rwoth bino yērō. Piēn Rwoth Obangawu bino miōwu gum ī kom cemwu kibēc na un īcēgō ēka ī kom tic mē cīngwu cē ibino bedo unu kī yom cwiny rwōk.

¹⁶ Cwō kibēc na tye ī kinwu myero obin gīnī ī nyim Rwoth Obangawu wang adek ī mwaka acēlacēl ī kabedo na ēn bino yērō: ī Kwer mē Ogati na Thōbi ope iē, ī Karama mē Cabit gīnī, ēka ī Karama mē Bōlō gīnī. Ngat mōrō myero kūr obin ī nyim Rwoth kī cīngē nono.

¹⁷ Ngat acēlacēl myero okel mūc na lūbērē kī kite na Rwoth Obangawu ōmīō kī gum kōdē.

Ketho ēngöl-köp

¹⁸ Myero iketh unu ēngöl-köp ēka edite pī kakawu acēlacēl ī peciwi kibēc na Rwoth Obangawu tye ka miōwu ēka gīn bino ngölō köp ka jīl atīr.

¹⁹ Kūr ilōk unu pido ka dhanō na köp mērē tye atīr onyo inyuth apokapoka mōrō ī kin dhanō. Kūr iye ēwīlwu kī līm, piēn līm umo wang jō na ryēk ōkō cē balō pido ka jō na köpgī tye atīr.

²⁰ Ngöl unu köp atīr, ēka köp atīr kēkēn, ēk ibed unu na kwō ēka ibed unu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu.

Wörō cal obanga nōkēnē gīnī

²¹ Kūr ipīdh unu yath mōrō mē wörō obanga na dhakō n'ecwodo nī Acera ī nget keno tyēr ka Rwoth Obangawu na un ibino gērō.

²² Kūr thon icib unu wīr mē kidi mē awörō, gīn mōrō na Rwoth Obangawu ba mītō.

17

¹ Kūr ityēr thwōn onyo rōmō mōrō n'ongwal onyo na kany mōrō rac kī ī kome both Rwoth Obangani, piēn bino bedo mē kwer bothe.

² Ka ibino unu nwongo ēcwō onyo dhakō mōrō na bedo ī kinwu, na tye ī pacō mōrō acēl na Rwoth Obangawu ōmiōwu, na tīmō gīn mōrō na rac ī nyim Rwoth Obangawu nakun tūrō cīkērē mērē,

³ tio both obanga mōrō nōkēnē ēka wörō ceng onyo dwe onyo cēr onyo gīn mōrō kēkēn na tye ī polo na cīk ka Rwoth ōkwērō.

⁴ Ka iwīnyo unu köp nōn, myero īrang unu kōrē na bēr. Ka īrangō unu ēka imoko unu nī obedo tīm mē kwer n'ōtīmērē ī lobo Icarael,

⁵ myero ikel unu ēcwō onyo dhakō nōn n'ōtīmō tīm na rac nī ī dhō wangkac mē pacōwu ēka icel unu dhanō nōn kī kite naka ī thōō.

⁶ Ebino neko dhanō nōn pī köp mē caden ka jō arīō onyo adek, ēntō ba ebino neko ngat mōrō pī köp mē caden ka ngat acēl kēkēn.

⁷ Ecaden ēnē bino cakō yuo kite mē neko dhanō nōn ēka dong jō kibēc kī kōrgī. Un myero ikwany unu gīn na rac ōkō kī ī kinwu.

Pido köp ī nyim ēlamdhōk

⁸ Ka ekelo pido mōrō ī nyimwu na ngölō tēk rwōk—twērō bedo ōnyō remo, adoth onyo lwēny—ter unu pido nōn gīnī yo kabedo na Rwoth Obangawu bino yērō.

⁹ Cīdh both ēlamdhōk na gīn ēnē jō Lebi ēka both angöl-köp na tye ī dhō tic ī caa nōn. Peny kī bothgī cē gīn bino ngölō köp nōn nīnī.

¹⁰ Myero itīm unu kite na gīn okobo niwu kōdē ī kabedo na Rwoth bino yērō. Gwōkērē unu mē tīmō gīn na kibēc kite na gīn okobo.

¹¹ Tii unu kite na gīn opwonyowu kōdē ēka kite na gīn ōngölō niwu. Kūr ilōkērē unu ōkō kī ī ngō na gīn okobo niwu.

¹² Ngat mörö na bino kwërö winyo köp k'angöl-köp onyo köp k'alamdhök na tio kunön both Rwoth Obangawu myero enek ökö. Myero ikwany unu gin na rac ökö ki i Icarael.

¹³ Cë jö kibëc bino winyo ëka bino bedo gini ki lworö na ba bino mëdërë gini dökü ki kwërö winyo köp.

Pwory na makö kom rwoth

¹⁴ I karë na un ibino dönyö i lobo na Rwoth Obangawu tye ka müöwu ëka igamö unu, ibedo unu ië cë ikobo unu ni, “Eru eketh rwoth na bino löö onu calö rok nökenë n'ögürö onu,”

¹⁵ myero inën ni iketho unu rwoth na Rwoth Obangawu enë öyërö. Dhanö na un ibino ketho myero obed ki i kin utmegowu kikome. Kür iketh unu arok mörö më lööwu na ba obedo dhanö më Icarael.

¹⁶ Dhanö nön myero kür obed k'angole mërë na pol onyo ömü jü ödök gini ökö yo Ejip më nwongo angole nökenë gini, piën Rwoth yam okobo niwu ni, “Un myero kür dökü idök unu cen yo kunön.”

¹⁷ En myero kür önyöm mon na pol, piën bino müö thama mërë lökërë ökö na path. En myero thon kür obed ki ryal ëka gol na dwong.

¹⁸ Ka en dong obedo i wi then ker mërë, en myero öcöo cík ni i buk nakun kwanyö ki i kom më k'elamdhök n'obedo jö Lebi.

¹⁹ En myero ögwök buk ni bothe ëka ökwan pi karë kibëc më kwö mërë ek opwony lworö Rwoth Obanga mërë ëka ölüb cík ni kibëc na bër.

²⁰ En ba bino tingere malö na löö utmegö mërë jö Icarael onyo lökërë ökö ki i cík. Cë en ëka ëkwaë mërë bino bedo i löc i ker mërë pi karë na lac i lobo Icarael.

18

Mic pi ëlamdhök ëka Elebi

¹ Elamdhök n'obedo gini Elebi, na gin enë kaka ka Lebi kibëc, ba bino bedo gini ki dul lobo mörö n'obedo mëgi ki i kin jö Icarael. Gin bino camö tyër awanga n'emiö both Rwoth, piën manön enë gin n'obedo mëgi.

² Gin ba bino bedo ki dul lobo mörö më bedo mëgi ki i kin utmegogi; Rwoth enë obedo gin n'epoko nigü kite na en okobo bothgi.

³ Man enë bino bedo wang wodhi n'elamdhök nwongo ki both jö na bino tyërö gini thwön onyo römö: ringo wi bac, ringo lem ëka jamic kibëc.

⁴ Un myero imügi acaki kac më kalwu, köngö ölok na nyen, möö jeituni ëka yer rom n'ëcakö nyarö ki kom rom na mewu.

⁵ Piën Rwoth Obangawu otyeko yërö jö Lebi ki i kin kakawu kibëc ek gin ëka ëkwaëgi obed jö na tio gini ki nyiing Rwoth na twal.

⁶ Ka Alebi mörö öya ki i pacö mörö acël na en bedo ië na tye kany mörö ki i Icarael, ëka obino na cwinye öpwöyö yo kabedo na Rwoth bino yërö,

⁷ en twërö tic ki nyiing Rwoth Obanga mërë calö utmegö mërë kibëc n'obedo Elebi na tio kunön i nyim Rwoth.

⁸ En bino nwongo dul më cem na röm ki më ëlamdhök nökenë, kadü bed ni en onwongo ciling ki kom jami na jö më pacö mërë öcadhö.

Tim më kwer

⁹ Ka dong idönyö unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka müöwu, myero ikwër unu lübö kit tim na reco më kwer na rok na tye kunön timö.

¹⁰ Ngat mörö myero kür enwong kī i kinwu na wangö wode onyo nyarē calö tyēr awanga, na pwonyo bedo dhanö na thyedho onyo tic mē jwöjwök onyo na nēnō jamic dyēl onyo tīm mörö mē jwök,

¹¹ onyo alam wör, gagī, onyo ajwök onyo amak tipo onyo na twak kī tipo ka jö n'öthö.

¹² Ngat mörö na tīmō koth tīm ni obedo gin mē kwer both Rwoth; piēn tīmō koth tīm mē kwer nōn ömīö Rwoth Obangawu tye ka ryēmō rok nökēnē ökö kī i nyimwu.

¹³ Myero ibed unu abonge bal mörö i nyim Rwoth Obangawu.

Adwarpīny na nyen calö Muca

¹⁴ Rok na un ičwök gamö lobogī mē bedo mewu obedo ginī ketho cwinygī i köp ka jö na tio tic mē jwöjwök onyo jö na thyedho, ëntö Rwoth Obangawu ba ömīöwu twērö mē tīmō koth tīm nōn.

¹⁵ Rwoth Obangawu bino mīöwu adwarpīny kī i kinwu, jö Icarael ewodhwu, na cal köda. Myero iwiny unu ën.

¹⁶ Man ënē gin na un ičwaö kī both Rwoth Obangawu i nīnō na un ičökērē i Koreb. I karē nōn un ikobo unu nī, “Kür imīiwa ewiny dwön Rwoth Obangawa döki, onyo ënēn mac mērē na dit rwök piēn wan ebino thöö ökö.”

¹⁷ Cē Rwoth okobo nīna nī, “Köp na gīn okobo tye na bër.

¹⁸ An abino mīögī adwarpīny na cal kodi kī i kin jö Icarael ewodhgi, ëka an abino ketho köpna i dhögē. Ën bino kobo nīgī köp kībēc na an acikö ën.

¹⁹ An kikoma abino penyo ngat mörö na ba bino winyo köpna n'adwarpīny bino kobo kī nyīnga.

²⁰ Ëntö adwarpīny na bino poro mē twakö gin mörö kēkēn kī nyīnga na an ba akobo, onyo adwarpīny na kobo köp kī nyīng obanga nökēnē gīnī, myero enek ökö.”

²¹ Gwök onyo ibino kobo unu kī i cwinywu nī, “Kara wan ebino ngeo nīngö nī köp nōn ba odonyo kī i dhö Rwoth?”

²² Ka adwarpīny ötitö köp mörö kī nyīng Rwoth cē köp nōn ba ötimērē onyo ocobere, manōn ënē köp na ba odonyo kī i dhö Rwoth. Adwarpīny nwongo ötwakö köp nōn kī wie kēnē, myero kür ilwor unu ën.

19

Cík na makö peci mē larö kwö

¹ Ka Rwoth Obangawu otyeko rok na lobogī ën tye ka mīöwu, ëka ka dong i ryēmō unugī ökö, cē ibedo unu i pecigī ëka i udigī,

² cē ipok unu peci adek na papath pīrwu i lobo na Rwoth Obangawu bino mīöwu mē bedo mewu.

³ Ibino unu puro yoo ëka ipoko unu wang lobo na Rwoth Obangawu bino mīöwu körē adek mē bedo mewu, ëk ka ngat mörö oneko dhanö, ën twērö rīngö yo iē mē larö kwö mērē.

⁴ Man ënē köp na makö ngat n'oneko dhanö ëka rīngö mē larö kwö mērē kunön—ngat oneko awodhe na nwongo ba öthēna athēna ëka adīnga mörö thon onwongo ope i kin-gī cön.

⁵ Apor mērē, dhanö mörö twērö cidhö i bunga gīn k'awodhe mē ngölö yen, cē lēb atong n'engölö kī yen oore kī i pur mērē ëka ögöö wi awodhe oneko ökö, dhanö nōn twērö rīngö i pacö mörö acēl kī i kin peci adek nōn mē larö kwö mērē.

⁶ Ka onwongo pacö mē larö kwö tye acēl kēkēn, caa nökēnē twērö bedo na bor n'acül kwor pī athöö twērö bedo kī karē mē makö dhanö n'oneko

awodhe, kadī bed onwongo ba opore mē aneka, piēn adīnga mörö onwongo ope ī kin-gī cōn.

⁷ Man ēnē ōmīō an acīkōwu nī myero ipok unu peci adek pīrwu.

⁸ Ka Rwoth Obangawu bino nyanō wang lobowu kite na ēn ōcīkō both kwerewu kī kwong ēka mīōwu lobo kībēc na ēn ōcīkō bothgī,

⁹ un myero īmēd peci adek nōkēnē ī kom manōn. Ēn bino mīōwu lobo nī ka cē un īlūbō cīk kībēc na an amīōwu—mē marō Rwoth Obangawu ēka mē lūbō yoo mērē.

¹⁰ Tīm unu man ēk remo na bal mērē ope kūr ōōny ī lobowu na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu mē bedo mewu, ēk bal mē ōnyō remo kūr obed ī wīwu.

¹¹ Ēntō ka dhanō mörö onwongo dag awodhe ēka obedo kūrō ēn mē cakō lwēny ī kome, ēka oneko ōkō cē dhanō nōn ōrīngō ī pacō mörö acēl kī ī kin peci nī,

¹² edong mē pacō mērē bino oro kōp mē ōmō ēn kī kunōn cē ēmīō ēn ī cīng ngat na myero ōcūl kwor ēk enek ēn thon.

¹³ Kīca myero kūr ōmakwu ī kome. Myero īkwany unu bal mē thōō ka dhanō n'ope kī bal ōkō kī ī Icarael ēk nyimwu obed na leng.

¹⁴ Kūr īkōb unu wang ngōm k'awodhi na yam edong oketho cōn ī lobo na un ibino leeno na Rwoth Obangawu bino mīōwu mē bedo mewu.

Cík na makō ecaden

¹⁵ Kōp ba bino lōōnō ngat mörö pī kōp ka caden acēl pī kit bal mörö na rac na gwōk onyo ēn ōbalō. Myero ēngōl kōp pī kōp k'ecaden ariō onyo adek.

¹⁶ Ka acaden mörö na cwinye rac ocung ēka odotho ngat mörö n'ōtīmō bal, ¹⁷ jō ariō na tye kī kōp ī kin-gī myero obin gīnī ī nyim Rwoth, ī nyim ēlamdhōk ēka ī nyim ēngōl-kōp n'onwongo tye gīnī ī tic ī caa nōn.

¹⁸ Ēngōl-kōp bino rangō kōr kōp nōn na bēr rwōk, ka gīn onwongo nī acaden obedo ngat na twot nakun okelo adoth mē twodo ī kom ōmīn mērē,

¹⁹ cē ibino mīō unu ēn pwod, pwod na rōm kī mana ēn onwongo mītō ketho ī kom ōmīn mērē. Un myero īkwany unu gīn na rac ōkō kī kinwu.

²⁰ Jō kībēc bino winyo cē bino bedo gīnī kī lworo ēka gīn na rac na cal kī man ba dōkī bino tīmērē ī kinwu.

²¹ Myero kīca kūr ōmakwu: kwō myero ēcūl kī kwō, wang ēcūl kī wang, lak ēcūl kī lak, cīng ēcūl kī cīng, tyēn ēcūl kī tyēn.

20

Cík mē cīdhō ī dhō lwēny

¹ Ka cīdhō unu mē lwēny ī kom langwu cē īnēnō unu angole gīnī, gadigadi ēka mwony na pol na lōō mewu ōkō, kūr ibed unu kī lworo ī komgī, piēn Rwoth Obangawu, n'ōkwanyōwu kī ī lobo Ejip, bino woth kodwu.

² Ka dong īcwōk unu cīdhō īlwēny, alamdhōk bino bino anyim ēka twak kī mwony.

³ Ēn bino kobo nī, “Winy unu, un jō Icarael: Tīm ibino unu cīdhō mē lwēny ī kom langwu. Kūr īwēk cwinywu opodhi onyo ibed unu kī lworo; kūr komwu ōmyēl onyo kūr īnyō komwu pī gīn.

⁴ Piēn Rwoth Obangawu ēnē tye ka woth kodwu mē cīdhō lwēny pīrwu ī kom langwu mē mīōwu lōōnōgī.”

⁵ Cē edite na lōō jō na cīdhō ī dhō lwēny bino kobo bothgī nī, “Ngat mörö tye na pod ōgērō ōdē na nyen na bara ēlēgō gum iē? Wēk ēn ōdōk ōkō pacō, onyo

caa nökënë en bino thoö ökö i dhö lwëny cë ngat nökënë enë bino dönyö më bedo ië.

⁶Ngat mörö tye n'öpídhö ölöc mërë i pwodho cë pod bara öcakö camö nyige? Wëk en ödök ökö pacö, onyo caa nökënë en bino thoö ökö i dhö lwëny cë ngat nökënë enë bino camö nyige.

⁷Ngat mörö tye na pod öcikerë ki dhakö cë bara önyömö? Wëk en ödök pacö, onyo caa nökënë en bino thoö ökö i dhö lwëny cë ngat nökënë enë bino nyömö dhakö nön."

⁸Cë edite thon bino kobo nĩ, "Ngat mörö tye na lwor onyo na cwinye podho? Wëk en ödök yo pacö, ëk acikari ewodhe kür cwinygĩ opodhi kamë en."

⁹I karë n'edite otyeko twak gĩnĩ ki jö na cidhö i dhö lwëny, gĩn bino yërö edite na tëlö wigi.

¹⁰Ka icidhö unu më celo pacö mörö, un myero kono imĩ jö më pacö nön karë më penyo pĩ kuc.

¹¹Ka gĩn oyeo cë öyabö dhö wangkacgĩ gĩnĩ, jö kibëc na tye i pacö nön bino bedo opiiwu ëka bino gĩnĩ tio tic na tøk pĩrwu.

¹²Entö ka gĩn ökwërö më penyo pĩ kuc cë öyërö gĩnĩ më lwëny kodwu, gür unu pacö nön ki mwony na mewu.

¹³Ka Rwoth Obangawu ömĩögĩ i cingwu, myero inek unu cwö kibëc na tye i pacö nön ki pala abadë.

¹⁴Entö mon, ëthĩnö, dhok ëka ki gin mörö kékën na tye i pacö, itwërö unu tero na calö jami n'ëyakö më bedo mewu. Ëka itwërö unu tic ki jami n'ëyakö na Rwoth Obangawu ömĩöwu ki both langwu.

¹⁵Man enë gĩn na un ibino timö i kom peci kibëc na tye na bor kodwu ëka i peci ka rok na ba cwök kodwu gĩnĩ.

¹⁶Entö i peci k'Erok na Rwoth Obangawu bino miöwu më bedo mewu, kür iwëk unu gĩn mörö na yweo odong na kwö.

¹⁷Myero ityek unu jö kibëc—jö Kit, jö Amor, jö Kanaan, jö Periji, jö Kibi ëka jö Jebuc—kite na Rwoth Obangawu öcĩköwu kódë.

¹⁸Ka iwëkö unu obedo gĩnĩ na kwö, cë gĩn bino pwonyowu më lübö gin më kwer kibëc na gĩn timö i wörö obangagĩ ëka bino miö ibalö unu i kom Rwoth Obangawu.

¹⁹Ka igürö unu pacö mörö pĩ caa na lac, nakun ilwënyö unu ëk igam, kür ingöl unu yen k'atong, piën un itwërö camö nyige. Yen thon obedo langwu, na myero ilwëny unu i komgĩ?

²⁰Un itwërö ngölö yen na ba nyakö nyig-gĩ më acama ëka itii unu kódë më yübö madala ëka pem ëk ökönywu më idho i pacö nön na lwënyö i komwu naka ka igamö unu pacö nön.

21

Tyeko köp i kom nek na ba ngere

¹Ka ebino nwongo dhanö mörö obuto n'eneko i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu, cë ba engeo ngat n'oneko en,

²edongwu ëka ëngöl-köpwu bino cidhö gĩnĩ yökö më pimo bor pĩny cakërë ki i kom lyël naka i peci na cwök ki kany nön.

³Cë edong na tye i pacö na cwök ki kom dhanö n'eneko bino gĩnĩ kelo nya raa na bara otio tic mörö, na bara eketho ayokoth i ngute më ywaö kwër wanu.

⁴ Edong më pacö nön bino kelo gini nya raa naka i ora mörö na pige möl, i ora mörö na naka yam ba epuro, kanya ba ecwö kodhi mörö ië. Gin bino türö ngut nya raa ökö i ora kunön.

⁵ Cë elamdhök n'obedo Elebi myero obin gini anyim, piën Rwoth Obangawu öyëroggi pi tic mërë ëka më lamö gum ki nyiing Rwoth. Gin myero otyek kóp më pido ëka lwëny kibëc.

⁶ Edong kibëc më pacö na cwök ki kanya enwongo kom dhanö n'eneko ië bino lwökö cing-gi i kom nya raa na gin ötürö ngute i ora,

⁷ cë gin bino kobo ni, "Cingwa ba öönyö remo ka dhanö ni, onyo wangwa ba önönö ka eneko.

⁸ Rwoth tim kica i kom jö Icarael na gin enë jö na meggi na yam ikököggi. Kür iketh bal më remo ka dhanö n'ope ki bal i wi lwak na meggi." Cë itim kica i kom bal më remo n'öonyö.

⁹ Ibino unu lwökö bal më önyö remo ki i kinwu kömanön, ka itimö unu gin na nen n'atir ki i wang Rwoth.

Nyömö dhakö n'emakö ki dhö lwëny

¹⁰ Ka icidhö unu më lwëny i kom langwu, cë Rwoth Obangawu ömöggi i cingwu ëka iterö unu jö n'emakögi ki dhö lwëny,

¹¹ ëka in inënö dhakö mörö na leng ki kin jö n'emakö ki dhö lwëny cë cwinyi ömarö, in itwëro tero en ëk obed dhaköni.

¹² In myero ikel en yo pari ëka ilyël wie cë ingad lwëtë ökö.

¹³ Göny böng mërë n'onwongo en oruko i karë n'emakö ködë ki i dhö lwëny. Kinge na en dong obedo pari ëka okumo pi apap mërë ëka aya mërë pi dwe acël, cë in itwëro cidhö bothe më bedo cwörë ëka en bino bedo dhaköni.

¹⁴ Ka inwongo ni cwinyi ba dök mitö en, cë itwëro wëkö en cidhö yo kanya cwinye mitö. In myero kür icadh en onyo iter en na calö opii, piën in dong ilanö en ökö.

Twëro k'athin kaö

¹⁵ Ka ecwö mörö tye ki mon ariö, ëka marö ngat acël na löö nökenë ca, ëka mon ariö ni kibëc önywölö gini ëthinö awope ninë, entö athin kaö obedo wod ka dhakö na en ba marö,

¹⁶ ka ecwö ni tye ka poko jami mërë both awope mërë, myero en kür ömii twëro k'athin kaö both wod ka dhakö na en marö, nakaka wode kikome n'obedo kaö, wod ka dhakö na en ba marö.

¹⁷ Entö en myero onyuth athin kaö ka dhakö mërë na en ba marö, nakun doko gin n'epoko ninë wang ariö ki kom jami na en tye ködë kibëc. Athin awobi nön enë obedo acaki më tükö k'apap mërë. Twëro k'athin kaö obedo mëgë.

Awobi na jëm

¹⁸ Ka dhanö mörö tye ki wode na ngute nwang ëka obedo ngat na jëm, na ba winyo dhö apap mërë onyo aya mërë, kadï bed egöö en ki lüth, ba bino winyogi.

¹⁹ Apap mërë ëka aya mërë bino makö gini en ëka etero both edong i dhö wangkac më pacö na en bedo ië.

²⁰ Gin bino kobo both edong ni, "Wodwa ni ngute nwang ëka obedo ngat na jëm. En ba wöröwa. En obedo ngat n'owor ëka amëro."

²¹ Cë jö më pacö nön kibëc bino celo en ki kite naka thöö. Un myero ikwany gin na rac ökö ki i kinwu. Jö Icarael kibëc bino winyo cë bedo gini ki lworo.

Cik na papath

²² Ka dhanö mörö ötīmō bal na miō ɛn nwongo pwod mē thōō, ɛka ɪngabō unu ɛn malō i wi yath,

²³ un myero kür iwēk kome ɔngabērē i wi yath naka kiwor. Ik unu kome ökö i nīnō nōn, piēn dhanö mörö n'ɛngabō kome i wi yath bedo dhanö n'Obanga ölamō. Un myero kür ibal lobowu na Rwoth Obangawu tye ka miōwu mē bedo mewu.

22

¹ Ka in inēnō thwōn onyo rōmō k'omeru n'orwenyo ökö ata, kür inēn anēna; myero idwōk yo both omeru.

² Ka won mērē ba bedo na cwōk kodi onyo ba ingeo won mērē, cē in myero iter lee n'orwenyo nōn yo pari ɛka igwōk naka ka won mērē obino na tye ka rangō. Cē imīi bothe.

³ In ibino tīmō nī kōmanōn i kom kana mērē, böng mērē, onyo gin mörö kēkēn n'omeru orwenyo ɛka in inwongo; in kür inēn anēna.

⁴ Ka in inwongo kana onyo thwōn k'omeru n'opodho pīny i nget yoo, kür inēn anēna, ɛntō kōny ɛn mē tingo malō ɛk ocung kī tyēnē.

⁵ Dhakō myero kür oruk böng ka cwō, onyo ɛcwō kür oruk böng ka mon, piēn dhanö n'ötīmō kōmanōn bedo mē kwer both Rwoth Obangawu.

⁶ Ka in tye ka woth i yoo cē icop i kom öd wīnyū i nget yoo, onyo i wi yath onyo i ngōm, ɛka mīn wīnyū obuto i kom ɛthīnē onyo i kom tōngē, kür imak mīn mērē kanya acēl k'ɛthīnē.

⁷ In itwērō tero ɛthīnē, cē iwēkō mīn mērē cīdhō, ɛk nyimwu obed na leng ɛka ibed unu na kwō pī karē na lac.

⁸ Ka in igērō öt na nyen, myero iketh gin mörö na jūkō podho ka dhanö orum wi öt ɛk kür okel bal mē önyō remo i odi ka ngat mörö opodho kī i wi öt.

⁹ Kür icwō kodhi na papath ariō i pwodho ölöknī, ka icwō, miō gin na kibēc n'öcēk iē myero eter i öt k'Obanga, gin na in icwō iē thon naka kī nyig ölöc.

¹⁰ Kür itwe thwōn ɛka kana kanya acēl mē pur.

¹¹ Kür iruk böngü n'obedo yer ɛka böngü na pwōth n'ɛkwō kanya acēl.

¹² Myero ikwō tōl tacēl na lyero i twok böngü angwēn na in iruko.

Cik na makō nyakō na bara ɛnyōmō

¹³ Ka ɛcwō mörö önyōmō dhakō cē obedo ködē, cē ökwērō ɛn ökö,

¹⁴ cē okobo köp na rac i kome, na balō nyīng dhakō nakun kobo nī, “An anyōmō dhakō nī, ɛntō i karē na an abedo ködē, anwongo gin mörö ope na nyutho nī ɛn bara ongere k'ɛcwō.”

¹⁵ Cē apap ɛka aya ka dhakō nōn bino kelo ginī gin na nyutho nī ɛn bara ongere k'ɛcwō both edong i dhō wangkac mē pacō.

¹⁶ Apap mērē bino kobo both edong nī, “An amiō nyara both ɛcwō nī ɛk önyōm ɛntō ökwērō nyara ökö.

¹⁷ Kobedini ɛn okelo köp mē adoth i kome nakun kobo nī, ‘An anwongo gin mörö ope na nyutho nī ɛn bara ongere k'ɛcwō.’ ɛntō man ɛnē gin na nyutho nī nyara bara ongere k'ɛcwō.” Cē enyodo mērē bino yarō böngü i nyim edong mē pacō.

¹⁸ Edong mē pacō bino tero ɛcwō nōn ɛka epwodo.

¹⁹ Gin bino ngölō ninē cül mē ryal mia acēl. Gin bino miō both apap ka dhakō, piēn ɛcwō nōn öbalō nyīng nya jō Icarael na bara ongere k'ɛcwō. Cē ɛn bino mēdērē mē bedo dhakō mērē; ɛka myero kür ökwēr dhakō nōn pī karē mē kwō mērē kibēc.

²⁰ Ëntö ka köp më adoth nön tye atir, ëka gin mörö ope n'enwongo na nyutho nĩ dhakö nön bara ongere k'ëcwö,

²¹ cë jö më pacö nön bino kelo dhakö nön i dholekek më öt k'apap mërë ëka kĩ kunön cwö më pacö nön bino celo ën kĩ kite naka thöo. Ën ötĩmö gin më lewic i Icarael nakun obedo tĩmö tĩm më ölyang i karë na ën bedo i öt k'apap mërë. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kĩ i kinwu.

²² Ka ebino nwongo ëcwö mörö n'obedo kĩ dhakö ka ngat nökenë, ëcwö n'obedo ködë ëka dhakö nön myero enekgi ökö. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kĩ i Icarael.

²³ Ka ëcwö mörö kĩ i pacö oromo kĩ nyakö na bara ongere k'ëcwö, n'onwongo öcĩkërë kĩ ngat mörö më anyöma cë obedo ködë,

²⁴ un ibino tero jö ariö nön kibëc yökö i dhö wangkac më pacö nön, ëka ecelogi kĩ kite naka i thöo. Eneko nyakö nön piën ba ögöo oduru ëk ëkönyë ëka eneko ëcwö piën ötürö cik më bedo kĩ dhakö ka ngat nökenë. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kĩ kinwu.

²⁵ Ëntö ka ëcwö mörö oromo kĩ nyakö n'öcĩkërë kĩ ngat mörö më anyöma i dye thim cë obedo ködë tètëk, ëcwö kèkën n'ötĩmö gin nĩ ënë ebino neko.

²⁶ Kür itim unu gin mörö i kom nyakö; piën ën ba öbalö bal mörö na römö ngölö ninë thöo. Köp nĩ röm kĩ köp k'ëcwö n'ölwënyö i kom awodhe cë oneko ökö,

²⁷ piën ëcwö oromo kĩ dhakö n'ëcĩkërë ködë më anyöma i thim cë obedo ködë tètëk ëka dhakö ögöo oduru, ëntö ngat mörö onwongo ope kunön na twërö könyö ën.

²⁸ Ka ëcwö mörö oromo kĩ nyakö na bara ongere k'ëcwö n'onwongo ba öcĩkërë më anyöma ëka obedo ködë tètëk cë engeogi,

²⁹ ën bino cülö apap ka nyakö ryal pyer abic. Ën myero önyöm nyakö nön piën ën ötĩmö bal i kome. Ën ba bino kwërö dhakö nön pi karë më kwö mërë kibëc.

³⁰ Dhanö mörö kür obed kĩ dhakö k'apap mërë; ën myero kür ömĩ lewic i kom apap mërë.

23

Jö n'ëryëmögi ökö kĩ i athuko

¹ Dhanö n'edino onyo n'ëngölö kome më cwö ökö ba bino dönyö i athuko ka Rwoth.

² Dhanö n'ënywölö i lek ba bino dönyö i athuko ka Rwoth, kadĩ naka ëkwaëgi më apar mörö ba bino dönyö i athuko ka Rwoth.

³ Ngat mörö n'obedo dhanö më Amon onyo dhanö më Moab ba bino dönyö i athuko ka Rwoth, kadĩ naka ëkwaëgi më apar, mörö ba bino dönyö i athuko ka Rwoth.

⁴ Piën gin ba obino më romo kodwu kĩ cem ëka kĩ pii i karë na un itye ka bino kĩ i Ejip. Gin obino opango Balaam wod ka Beor kĩ i Petor na tye i Áram Naaraim* ëk obin ölamwu.

⁵ Ëntö Rwoth Obangawu ökwërö winyo köp ka Balaam ökö. Ën obino ölökö köp më lamöwu ödökö më gum pĩrwu, piën Rwoth Obangawu maröwu.

⁶ Kür itim unu gin mörö na kelo nĩgi kuc kodwu ëka lönyö, pi karë më kwöwu kibëc.

⁷ Kür icaa unu dhanö mörö më Edom, piën gin obedo wat kodwu. Kür icaa unu dhanö mörö më Ejip, piën ibino ibedo unu Erok i lobogi.

* **23:4 Naaraim** manön, Kukuju kuthö Mecopotamia.

⁸ Ëthínögí na gín bino nywölö n'obedo êkwaëgí mē run mē adek bino dönyö i athuko ka Rwoth.

Gwökö cík mē lengo i lai

⁹ Ka ïcīdhö unu mē lwēny kī langwu, gwökērē unu kī i kom gín mörö na ba leng.

¹⁰ Ka êcwö mörö tye i kinwu na cík ögēngö piēn oleko lek mē kiwor, ēn myero öcīdh yökö êka obed kunön.

¹¹ Ëntö ka pīny dong yutho ēn myero ölwökērē, êka ka ceng ödönyö ēn twērö dwogo i lai.

¹² Yüb unu kany mörö yökö i nge lai kanya un ibino cīdhö iē mē könyērē.

¹³ Ngat acēlacēl myero obed kī gín mörö mē künyö pīny i kin jami mē lwēnywu, êka ka ikonyiri, küny bur êk ium ökö.

¹⁴ Piēn Rwoth Obangawu wowotha i dye laiwu mē gwököwu êka mē miö langwu i cīngwu. Laiwu myero obed na leng êk kür önēn gín mörö na ba leng cē lökērē ökö kī bothwu.

Cík na papath

¹⁵ Ka opii mörö öringö ökö kī both adwong mērē cē opono bothi, kür imīi ēn ödök both adwong mērē.

¹⁶ Mīi ēn obed i kinwu kany mörö kēkēn na cwinye mütö êka i pacö mörö kēkēn na ēn öyērö. Kür idīi ēn.

¹⁷ Dhanö mörö mē Icarael n'obedo êcwö onyo dhakö myero kür obed ngat na timö tim mē ölaya i öt wörö jwök.

¹⁸ Kür ikel unu cīling mē cül n'enwongo kī kom tüm mē ölaya n'öya kī both dhakö onyo êcwö i öt ka Rwoth Obangawu mē cülö kwong mörö, piēn jami nön kibēc obedo gín mē kwer both Rwoth Obangawu.

¹⁹ Kür imīi dhanö mē Icarael awodhi öcül magoba pī cīling, cem onyo gín mörö kēkēn na twērö kelo magoba na ēn odeno.

²⁰ In itwērö miö arok cülö magoba ëntö pathi dhanö mē Icarael awodhi. Gwök unu cík ni êk Rwoth Obangawu ömīiwu gum i kom gín na kibēc na un ibino ketho cīngwu iē i lobo na un itye ka dönyö mē gamö bedo mewu.

²¹ Ka ikwongo kwong both Rwoth Obangani, kür igaliri mē cobo, piēn Rwoth Obangawu bino penyoni pīrē êka ibino bedo ngat n'ötümö bal.

²² Ëntö ka ba ikwongo kwong, ba ibino bedo ngat n'ötümö bal.

²³ Ëntö gín mörö kēkēn na donyo kī i dhogi myero inēn nī icobo, piēn in ikwongo kwong keni kī dhogi both Rwoth Obangani.

²⁴ Ka idönyö i pwotho ölö k'awodhi, in itwērö camö nyig ölöc kibēc na cwinyi mütö, ëntö kür iketh mörö i aditani.

²⁵ Ka idönyö i pwotho kal k'awodhi, in itwērö rīdhö kal kī cingi, ëntö kür ikaa kal kī pala.

24

Cík na makö kēthö nyom

¹ Ka êcwö mörö önyömö dhakö na ba yomo cwinye piēn onwongo gín mörö na rac ködē, êcwö nön twērö cöo waraga mē kēthö nyom, cē miö i cīngē êka ryēmö ēn ökö kī i ödē.

² Cē kinge na ēn dong öya ökö kī i ödē, ēn dökö dhakö k'êcwö nökēnē.

³ Ka cwörē mē arīö ba mütö ēn, êcwö nön cöo waraga nīnē mē kēthö nyom, cē miö i cīngē, êka ryēmö ökö kī i ödē, onyo ka cwörē mē arīö nön öthöo ökö,

⁴ cwörë më acël n'ökwerö ën ba dök bino nyömö ën më bedo dhakö mërë kinge na ën dong öbal ökö. Manön bino bedo gin më kwer both Rwoth. Kür ikel unu bal i lobo na Rwoth Obangawu tye ka müöwu më bedo mewu.

⁵ Ka ëcwö mörö pod onyomo anyoma, myero kür ëmii öcïdhï i dhö lwëny onyo ëmii tic ka lwak mörö nökenë. Ën myero obed mwaka acël nakun bedo parë ëk okel yom cwiny both dhakö na ën önyömö.

⁶ Kür ikwany pong onyo nya pong rego na calö gin n'ejengo i den. Piën manön bino bedo calö kwanyö kwö ka dhanö më bedo gin n'ejengo.

⁷ Ka enwongo ngat mörö kwalö dhanö më Icarael awodhe, ëka tero na rac na calö opii onyo cadhö ën. Ngat n'ökwalö dhanö nön myero enek ökö. Un myero ikwany gin na rac ökö ki i kinwu.

⁸ Na makö köp i kom two dhöbü, gwökërë unu rwök ëk ilüb unu gin n'ëlamdhök n'obedo Elebi okobo niwu. Myero ilüb unu na bër ngö na an acikögi.

⁹ Po unu i kom ngö na Rwoth Obangawu ötimö i kom Miriam ki i wanga yoo kinge na un iya ki i Ejip.

¹⁰ Ka imiö gin mörö më adena both awodhi, kür idöny i ödë më kwanyö gin mörö n'ëmiö bothi na calö gin n'ejengo.

¹¹ In myero ibed yökö, ëk dhanö na in imiö gin mörö më adena okel gin na ën ojengo bothi yökö.

¹² Ka dhanö nön obedo acan, kür imii böngü na ën ojengo obut bothi.

¹³ Dwök böngü mërë na ceng bara ödönyö ëk oumere ködë. Cë ën bino pwöyöni ëka ebino kwanö na calö tic n'atir i nyim Rwoth Obangani.

¹⁴ Kür idii atic na in ipango n'obedo acan ëka na mitö köny, kono kadï atic nön obedo dhanö më Icarael awodhi onyo arok na bedo i pacöwu mörö acël.

¹⁵ In myero imii cül mërë i ninö nön na bara ceng ödönyö, piën ën obedo acan ëka geno gin nön. Ka ba imiö, ën bino kok i komi both Rwoth, ëka ibino bedo ngat n'ötimö bal.

¹⁶ Ba ebino neko enyodo pi bal k'ëthinögi, onyo ba ebino neko ëthinö pi bal k'enyodögi. Ngat acëlacël ebino neko pi bal mërë.

¹⁷ Kür ibal pido k'arok onyo k'athin kic mörö, onyo iter böngü ka dha thöo na calö gin n'ejengo.

¹⁸ Po unu ni un onwongo ibedo opii i lobo Ejip ëka Rwoth Obangawu obino ökököwu ki kunön. Manön ënë ömiö an aciköwu më lübö cik ni.

¹⁹ Ka in itye ka kaö kac ki i pwodhoni, ëka inënö körë mörö na ba ikaö, kür idök cen më cïdhö kaö dökï. Myero iwëk odong pi Erok, ëthinö kic ëka mon thöo, ëk Rwoth Obangawu ömiöwu gum i kom tic kibëc më cingwu.

²⁰ Ka ipüdö nyig jeitunini ki i wi yath, kür dökï idök cen më püdö man odong i wi yath. Myero iwëk nyig jeituni n'odong pi Erok, ëthinö kic ëka mon thöo.

²¹ Ka ipüdö nyig ölok ki i pwodho ölokni, kür dökï idök cen më püdö man odong. Myero iwëk nyig ölok n'odong pi Erok, ëthinö kic ëka mon thöo.

²² Po unu ni un onwongo ibedo opii i lobo Ejip. Manön ënë ömiö an aciköwu më lübö cik ni.

25

¹ Ka jö ariö tye gini ki köp i kin-gi, gin myero oter i nyim okiko ëka ëngöl-köp bino ngölö köp cë gönyö gini dhanö n'ope ki bal ëka ngölö köp i wi dhanö n'öbalö.

² Cë ka dhanö n'öbalö pore ni myero ëgöo, angöl-köp bino müö ën buto piny ëka ëgöo i nyime ki wel lüth n'oporo bal mërë.

³ Angöl-köp twërö miö ëgöö lüth pyer angwën ëntö kür ökadh manön. Ka ëgöö na kadhö, ömīnwu ebino lanö i wangwu.

⁴ Kür itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal më apwoda.

⁵ Ka utmego na bedo gīni kanya acël ëka acël ki kin-gī öthöo ökö abonge athīn mörö, myero cii athöo kür önyömërë ki ngat mörö na ba obedo dhanö më dholokek. Ömīn cwörë ënë bino tero ën na calö dhakö mërë ëka cobo tic më bedo cwörë nakaka ömīn mërë.

⁶ Wode na ën bino nywölö më acël ebino cakö nyīngë ki nyīng ömīn mërë n'öthöo, ëk nyīngë kür orweny ökö ki i Icarael.

⁷ Ëntö ka ömīn athöo ba mitö tero cii ömīn mërë, dha thöo bino cidhö i dhö wangkac më pacö both edong ëka kobo nī, “Ömīn cwöra ökwërö miö nyīng ömīn mërë nen i Icarael; ën ba mitö cobo tic më bedo cwöra nakaka ömīn mërë.”

⁸ Cë edong më pacö mërë bino cwodo ömīn athöo ëka ëtwak ködë. Ka ocere nakun kobo nī, “An ba amitö tero ën,”

⁹ cii ömīn athöo bino cidhö bothe i nyim edong cë wödhö wör acël ökö ki i tyën ömīn cwörë, ngülö laö dhögë i wangë ëka kobo nī, “Man ënë gin n'ebino timö i kom dhanö mörö na ba bino nywölö ëthinö ka wi ömīn mërë.”

¹⁰ Dholokek ka dhanö nön ebino cwodo ki i Icarael nī, “Öt ka dhanö n'ëwödhö wörë ökö ki i tyënë.”

¹¹ Ka cwö ariö tye ka lwëny ëka dhakö ka ngat acël obino më könyö cwörë ki both ngat na tye ka lwëny ködë, ëka otero cīngë cë ömakö kome më cwö,

¹² un myero ingun unu cīng dhakö nön ökö. Kür kīca ömakwu i kome.

¹³ Kür ibed unu ki gin më pimo jami ariö i ocwewu—acël na pëk ëka acël na yot.

¹⁴ Kür ibed unu ki gin më pimo jami i ödwi—acël na thwönë ëka acël na tidī.

¹⁵ Myero ibed unu ki gin më pimo jami na bër, na pimo jami i wangë, ëk ibed unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu pī karë na lac.

¹⁶ Piën jö kibëc na timö koth tic nī, jö na timö gin na ba tye atūr, gin obedo gin më kwër ki both Rwoth Obangawu.

¹⁷ Po unu i kom gin na jö Amalek ötimö i komwu i yoo i karë na un iya ökö ki i Ejip.

¹⁸ Gīn ölwënyö i komwu i karë na un idhero rwök na tükö mörö ope i komwu. Gīn oneko jö kibëc n'onwongo odong cen nakun ba lworo gīni Obanga.

¹⁹ Pī manön, ka Rwoth Obangawu ömiöwu iyweo ki i kom langwu kibëc n'ögüröwu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu ëk igam unu më bedo mewu, myero inek unu jö Amalek kibëc ëk ngat mörö kür dökī opo i komgī na twal ki i thë polo. Kür imīi wiwu owil!

26

Mic më wi cem ëka acël më apar

¹ Ka un idönyö i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu na calö mewu ëka igamö unu ökö cë ibedo unu ië,

² kwany unu wi cem mökö ki i kom cem kibëc n'öcakö cëk ki i ngöm na Rwoth Obangawu tye ka miöwu ëka ikethgi i adita. Cë iter unu i kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö më wörö nyīngë ië.

³ In myero icidh both alamdhök na tye i dhö tic i caa nön ëka ikob ninë nī, “Tin dong an atuco both Rwoth Obangani nī an athuno i lobo na Rwoth okwongo both kwerewa më miöwa.”

⁴ Cè alamdhök bino gamö adita kî bothi ëka ketho i nyim keno tyër ka Rwoth Obangani.

⁵ Cè in ibino kobo i nyim Rwoth Obangani nî, “Kwaröna onwongo obedo dhanö më Aram, n'onwongo wotho awotha. Ën obino öcïdhö yo Ejip kî jö na nönök ëka obedo kunön cè ödökö rok na dit, na tæk ëka n'önya gîni na pol.

⁶ Ëntö jö Ejip obedo ka tic ködwa na rac rwök ëka ömïöwa ëlïmö can, nakun ëmïöwa etio tic na tæk.

⁷ Cè wan ekok both Rwoth, Obanga ka kwerewa, ëka Rwoth owinyo kokowa cè önönö pëköwa, tic na tæk n'eketho i komwa ëka kite n'ëdiöwa ködë.

⁸ Cè Rwoth ökwanyöwa ökö kî i Ejip kî twër më badë ëka kî tækö mërë, kî tim na kelo lworo na thwönë, k'anyuth më tango ëka gin më aura gîni.

⁹ Ën okelowa naka i kabedo ni ëka ömïöwa lobo ni, lobo na mio na cak kî möö kic möl kî ië.

¹⁰ Cè kobedini dong, an akelo wi cem n'öcakö cæk kî i ngöm na in Rwoth imïa.” Cè in myero iketh adita i nyim Rwoth Obangani ëka iwör ën.

¹¹ In ibino bedo kî yom cwinyanya acël kî jö Lebi ëka Erok na bedo gîni i kinwu kî gin na kibëc na bër na Rwoth Obangani ömïö bothi ëka jö më odi.

¹² Ka in ityeko mïö acël më apar më gin n'öcæk i mwaka më adek mërë, mwaka më mïö acël më apar, in ibino mïö both jö Lebi, Erok, ëthinö kic ëka mon thoö ëk gin obed kî gin më acama na römö mïögî yeng kî i peciwu.

¹³ Cè in ibino kobo i nyim Rwoth Obangani nî, “An dong atyeko kwanyö acël më apar ökö kî i öda ëka amïö both jö Lebi, Erok, ëthinö kic ëka mon thoö kite na in icïka ködë. An ba atürö onyo wia ba owil i kom cïkni gîni.

¹⁴ An ba acamö acël më apar i karë n'onwongo an akwero cöla, onyo kwanyö mörö kî ië i karë na cïk ögënga, onyo tyërö both tipo ka ngat n'öthöö. An awinyo köp ka Rwoth Obangana; an atimö jami kibëc na in icïka ië.

¹⁵ Nën piny kî i kabedoni na leng na tye i polo, mü gum i kom jogi Icarael ëka i kom lobo na in imïöwa kite na in icikiri ködë kî kwong both kwerewa, lobo na mio na cak kî möö kic möl kî ië.”

Lüb cïk ka Rwoth

¹⁶ Tin Rwoth Obangawu öcïköwu më lübö cïk mërë kibëc. Pî manön myero igwökërë unu më lübö kî cwinywu kibëc ëka kî tipowu kibëc.

¹⁷ Tin dong ituco köp i kom Rwoth nî ën obedo Obangani, ëka ibino lübö yoo mërë nakun igwökö cïk mërë kibëc, ëka nî ibino winyo köp mërë.

¹⁸ Rwoth otuco köp i komwu nî tin un ibedo jögë na pïrgî tæk kite na ën öcïkërë ködë, ëka un myero igwök cïk mërë kibëc.

¹⁹ Ën otuco nî ebino mïöwu bedo rok na tæk na löö rok nökënë kibëc na ën eketho ëka un ibino mïö pak kî wörö i nyingë. Un ibino bedo jö na leng both Rwoth Obangawu kite na ën öcïkërë ködë.

27

Keno tyër i wi Kidi Ebal

¹ Muca ëka edong më Icarael okobo gîni both jïi nî, “Gwök unu cïk ni kibëc na an tin atye ka mïöwu.

² I ninö na un ibino ngölö kî kulo Jordan më dönyö i lobo na Rwoth Obangawu bino mïöwu, un ibino cicibo kite na thwon cè ipu unu komgî kî rangi na tar.

³ Cöö köp kibëc më cïk ni i komgî ka ipoth unu yo löka më dönyö i lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu, lobo na mio na cak kî möö kic möl kî ië, kite na Rwoth, Obanga ka kwerewa, öcïkërë kodwu.

⁴ Ka dong ñngölö unu kulo Jordan, cicibo unu kite ni i wi Kidi Ebal kit na an atye ka ciköwu ködë tin. Myero ipu unu komgĩ kĩ rangi na tar.

⁵ Gër unu keno tyër n'ëyübö kĩ kite both Rwoth Obangawu kunön. Kür itii unu kĩ nywenyo mörö mẽ paögĩ.

⁶ Myero ñgër unu keno tyër ka Rwoth Obangawu kĩ kite na lül ëka ñryëd unu tyër awanga i wie both Rwoth Obangawu.

⁷ Ngöl unu thon tyër mẽ kuc nakun ñcamö unu kunön, kanya un ibino bedo kĩ yom cwiny i nyim Rwoth Obangawu.

⁸ Un myero ñcöö na bër köp kibëc mẽ cĩk ni i kom kite ni na un icicibo."

Alem kĩ i Kidi mẽ Ebal

⁹ Cë Muca ëka ñlamdhök n'obedo Elebi okobo both jö Icarael kibëc nĩ, "Ling unu moth, un jö Icarael, ëk iwiny unu köp! Un dong ñdökö jö ka Rwoth Obangawu.

¹⁰ Pi manön, un myero dong iwiny unu köp ka Rwoth Obangawu ëk ilüb unu cĩk mërë kibëc na an atye ka miöwu tin."

¹¹ I nĩnö nön kikokome Muca öcökö jĩ nĩ:

¹² Ka ñngölö unu kulo Jordan, kaka ka Cimeon, Lebi, Yuda, Icarak, Yocepu ëka Benjamin bino cung gĩnĩ i wi Kidi Gerijim mẽ lamö gum i kom jĩ.

¹³ Eka kaka ka Reuben, Gad, Acer, Jabulon, Dan, ëka Naputali bino cung gĩnĩ i wi Kidi Ebal mẽ lamö cen i kom jĩ.

¹⁴ Cë jö Lebi bino redo gĩnĩ rwök both jö mẽ Icarael kibëc nĩ:

¹⁵ "Cen myero ömak dhanö mörö na bino yübö cal jwök n'ëpaö apaa onyo nywenyo n'ëliö—n'obedo gin mẽ kwer both Rwoth, n'adĩrũ öyübö kĩ cingë—ëka ocibo i müng mẽ awöra."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

¹⁶ "Cen myero ömak dhanö mörö na ba bino wörö apap mërë ëka aya mërë."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

¹⁷ "Cen myero ömak dhanö mörö na bino cwarö kidi mẽ wang ngöm k'awodhe."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

¹⁸ "Cen myero ömak dhanö mörö na bino miö athöo wang lübö yoo na path."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

¹⁹ "Cen myero ömak dhanö mörö na bino balö pido k'arok, athĩn kic onyo dha thöo ëka miö köp löö."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

²⁰ "Cen myero ömak dhanö mörö na bino buto kĩ cii apap mërë, piën nwrongo ën oketho lewic i kom apap mërë."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

²¹ "Cen myero ömak dhanö mörö na bino buto kĩ lee mörö kəkən."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

²² "Cen myero ömak dhanö mörö na bino buto k'amin mërë, onyo amin mërë mẽ babö onyo amin mërë n'aya mërë önywölö k'ëcwö nökënë."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

²³ "Cen myero ömak dhanö mörö na bino buto kĩ marö mërë."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ, "Amën!"

²⁴ "Cen myero ömak dhanö mörö na bino neko awodhe i müng."

Cë jö kibëc bino gamö nĩ "Amën!"

25 “Cen myero ömak dhanö mörö na bino gamö lim më wílönë i müng ëk enek kî dhanö na ba öbalö.”

Cë jö kibëc bino gamö nî, “Amën!”

26 “Cen myero ömak dhanö mörö na ba bino moko ëka lübö köp kibëc na tye i cik nî.”

Cë jö kibëc bino gamö nî, “Amën!”

28

Gum pî bedo kî wörö

1 Ka ibino unu winyo köp ka Rwoth Obangawu ëka ilübö unu cik mërë kibëc na an tin atye ka miöwu, Rwoth Obangawu bino miöwu idökö na tøk na löö rok kibëc na tye i wi lobo.

2 Gum nî kibëc bino bino i komwu na thwönë ka iwinyo unu köp ka Rwoth Obangawu:

3 Gum bino bedo i komwu i pacö ëka i pwothiwu.

4 Gum bino bedo i kom ëthinöwu, i kom gin na bino cëk i pwothiwu, ëka i kom ëthinö limwu na kwö—ëthinö dhokwu ëka ëthin rom kî dyegiwu.

5 Gum bino bedo i kom aditani ëka i kom gin më nyöbö ogatini.

6 Ibino bedo unu kî gum i karë na un idönyö i öt ëka i karë na un idonyo yökö.

7 Rwoth bino miö ilöö unu langwu na bino më lwëny i komwu. Gin bino më lwëny i komwu kî i yoo acël ëntö bino gîni ngwëc kî bothwu nakun pokere gîni i yodhi abirö.

8 Rwoth bino miö gum i kom derewu ëka i kom gin na kibëc na cingwu otio. Rwoth Obangawu bino miöwu gum i lobo na ën tye ka miöwu.

9 Ka ibino unu gwökö cik ka Rwoth Obangawu kibëc nakun ilübö unu, Rwoth bino miöwu ibedo jögë na leng kite na ën öcikerë ködë kî kwong bothwu.

10 Cë jö kibëc më wi lobo bino nönö nî ecwodowu kî nyiing Rwoth ëka bino gîni lworowu.

11 Rwoth bino miöwu jami na pol—ëthinöwu, ëthinö limwu na kwö, ëka cem më pwothiwu bino cëk—i lobo na yam ën okwongo both kwerewu më miöwu.

12 Rwoth bino yabö niwu polo na ën kanö lönyö mërë ië, më miö köth cwee i pwothiwu i karë mërë kikokome ëka më miö gum i kom tic kibëc na cingwu bino tio. Un ibino miö jami më adena both rok na pol ëntö ba ibino unu deno gin mörö kî both ngat mörö.

13 Rwoth bino miöwu bedo ëtëla, ëka pathî jö n'ëtëlögî. Karë kibëc un ibino bedo anyim nakun ba ibedo unu angeg ka iwinyo unu cik ka Rwoth Obangawu kibëc na an tin aciköwu nakun igwökërë unu më lübö.

14 Kür ilökërë unu ökö kî i kom cik na an tin amiöwu, yo cingwu kucem onyo kucam, onyo lübö obanga nökenë gîni ëka wörögî.

Adwogi më türö cik (Elebi 26:14-46)

15 Ëntö ka un ba ibino winyo unu köp ka Rwoth Obangawu onyo igwökërë unu më lübö cik mërë kibëc na an tin aciköwu, cë cene nî kibëc bino bino i komwu ëka maköwu:

16 Cen bino maköwu i peciwu ëka i pwothiwu.

17 Cen bino bedo i kom aditani ëka i kom gin më nyöbö ogatini.

18 Cen bino bedo i kom ëthinöwu ëka i kom gin na bino cëk i pwothiwu, i kom ëthinö limwu na kwö ëka i kom ëthinö rom kî dyegiwu.

19 Cen bino maköwu i karë na un idönyö i öt ëka i karë na un idonyo yökö.

20 Rwoth bino oro cene i komwu, wiwu bino rubere ëka ebino cokowu ki gero i kom gin na kibëc na un ibino tio, naka ka ithum unu ökö. Ibino thum unu ökö piöpiö pi timwu na reco na un itimö piën iwëka unu ökö.

21 Rwoth bino pwodowu ki twoe na reco naka ka ën otyekowu ökö ki i lobo na un itye ka dönyö ië më gamö më bedo mewu.

22 Rwoth bino pwodowu ki twoe na köbërë, ki lyetho ëka two akwoda, ki lyetho piny ëka ceng bino ryëny. Cemwu bino ner ëka pur ökö. Pwod ni kibëc bino bino i komwu naka ka ithöo unu.

23 Polo na tye i ka wiwu ba bino miö köth cwee, ëka ngöm na tye i the tyënwu bino bedo na tëk calö nywenyo.

24 Rwoth bino lökö köth më lobowu dökö apua ëka lurus; bino yaa ki i polo öny piny i komwu naka tyekowu ökö kibëc.

25 Rwoth bino miö langwu lööwu. Un ibino lwëny i komgi ki i yoo acël ëntö ibino unu ngwëc ki bothgi nakun ipokere unu i yodhi abirö, ëka jö më lobo kibëc bino bedo gini ki thwön lworo pi gin n'otimërë i komwu.

26 Lyenewu bino bedo cem ka winy kibëc na ngwëcö ki malö ëka më ka leeni më thim, ëka ngat mörö ope na bino ryëmögi ökö.

27 Rwoth bino pwodowu ki two bür gini më Ejip, bür na ba cang, gwönyü ëka il kom na ba ibino unu cang ki ië.

28 Rwoth bino pwodowu ki poa, thöo wang ëka bango wiwu ökö.

29 Ibino unu thwathwama kiceng calö athöo wang. Ba ibino bedo unu ki lönyö i kom gin mörö këkën na un ibino timö. Ebino diöwu ëka yakö jamiwu ninö ki ninö, ëntö ngat mörö ope na bino kõnyöwu.

30 In ibino cikiri ki dhakö më nyömö, ëntö ngat nököënë ënë bino bedo ködë tètëk. In ibino gërö öt, ëntö ba ibino bedo ië. In ibino pidhö ölökö, ëntö ba ibino camö nyige.

31 Ebino neko thwön pur na megi na in inënö, ëntö ba ibino camö ringo mërë mörö. Ebino tero kanani tètëk ki bothi, ëntö ba ebino dwongo. Ebino miö romni both langni, ëntö ngat mörö ope na bino kõnyöni më dwongogi.

32 Ebino miö awope ëka anyirani both rok nököënë na in inënö ëka wangi bino dhero më nënögi ninö ki ninö, ëntö ba ibino bedo ki tëkö më jükögi cidhö ködgi.

33 Rok na ba ingeo unu bino camö cem na un ipuro i pwothiwu, ëka ebino diöwu pi karë kibëc ëntö gin mörö ope na un ibino timö.

34 Gin na wangwu bino nënö bino miöwu idökö epoa.

35 Rwoth bino pwodoni ki two më congï ëka tyeni ki bür na rem rwök na ba bino cang, cakërë ki i tyeni piny naka i wi malö.

36 Rwoth bino ryëmöwu kanya acël ki rwoth na un ibino yërö më tëlöwu yo both rok na un onyo kwerewu ba ongeö. Ibino unu wörö obanga nököënë n'ëyübö ki yen ëka kidi.

37 Ibino unu dökö gin na kelo lworo, gin më carolok ëka gin më anyëra i kin rok kibëc na Rwoth bino këthöwu ië.

38 Ibino unu cwöönö kodhi na dwong i pwothiwu, ëntö ibino unu cökö na nönök, piën bonyo bino camö ökö.

39 Ibino unu pidhö ölökö ëka ibino unu yübögi na bër, ëntö ba ibino unu madhö kõngö mërë onyo püdö nyige, piën kudi bino camögi ökö.

40 Ibino unu bedo ki yen më jeituni i lobowu, ëntö ba ibino unu tic ki möö mërë, piën nyige bino öny ökö.

41 Ibino unu nywölö awope ëka anyira, ëntö ba ibino unu gwökögi, piën ebino terogi ökö i opii.

42 Bonyo bino camö yen ëka cem më lobowu ökö.

43 Erok na bedo i lobowu bino dökö gĩnĩ ëlönnyö ëka jö na pĩrgĩ tẽk rwök, ëntö un ibino dökö ëcan ëka jö na pĩrgĩ ba tẽk.

44 Gĩn bino miöwu den, ëntö un ba ibino miö den bothgĩ. Gĩn bino tẽlö wiwu, ëntö un ibino dong cen i kõrgĩ.

45 Cene ni kībēc bino podho i komwu, bino ryëmö kõrwu cẽ maköwu naka ibino thum unu ökö kībēc, piën ba iwinyo unu kõp ka Rwoth Obangawu ëka ba imakö unu cík mërẽ kībēc na ën öcĩköwu.

46 Gĩn bino bedo anyuth ëka tango më aura bothwu ëka both ëkwaëwu naka naka.

47 Piën un ba itio unu both Rwoth Obangawu kĩ yom cwiny i karẽ n'onwongo itye unu kĩ jami na бүp,

48 pĩ manön ibino unu tic both langwu na Rwoth bino orogĩ i komwu. Kec ëka oriö pii bino nekowu, ibino unu woth kotula ëka can jami kībēc bino maköwu. Rwoth bino ketho ayokoth n'obedo nywenyo i ngutwu naka ka otyekowu ökö kībēc.

49 Rwoth bino kelo rok mörö më lwëny i komwu kĩ kanya bor, kĩ i ajiki më lobo, calö jür na bino pĩny, rok na ba ibino unu niang i lëbgĩ.

50 Rok na ger na ba bino parö pi jö n'otii ëka kica ba bino makögi i kom jö na thĩnö.

51 Gĩn bino camö ëthĩnö limwu na kwö ëka cem na bino cẽk i pwothiwu, naka ka etyekowu ökö. Gĩn ba bino wëkö niwu kal mörö, kõngö ölökö na nyen onyo möö jeituni, ëthĩnö dhok onyo ëthĩnö rom kĩ dyegi na mewu naka ka gĩn otyekowu ökö.

52 Gĩn bino gürö peciwu kībēc naka ka cëlwu n'ëgërö na bor rwök na un igeno örëdhërẽ piny. Gĩn bino gürö peci kībēc na tye i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu.

53 Pi can na langwu bino ketho i komwu i karẽ na gĩn bino gürö peciwu, un ibino camö ëthĩnöwu, ringo kom awope ëka anyira na Rwoth Obangawu ömiöwu.

54 Naka thon ëcwö na kite mërẽ bër rwök ëka n'obedo nyakica kĩ i kinwu bino twono ömin mërẽ cem, onyo dhakö mërẽ na ën marö, onyo ëthĩnẽ na pod kwö.

55 Ën ba bino nywakö ködgĩ ringo kom ëthĩnẽ na ën camö. Piën ën ope kĩ gin mörö n'odong ninẽ më acama i karẽ më can na langwu bino gürö kĩ peciwu kībēc.

56 Dhakö na kite mërẽ bër rwök ëka n'obedo nyakica, n'onwongo ba thamö më nyönö pĩny kĩ tyënë, wangẽ bino cido i kom cwörẽ na ën marö, ëka wode onyo nyarẽ.

57 Ën bino kanö byero na yaa kĩ ië ëka athĩn na ën önywölö, ëk ëcam ën kënë i müng i karẽ na lang bino güröwu ëka can na rac na langwu bino ketho i komwu i peciwu.

58 Ka ba igwökërẽ unu më lübö kõp kībēc më cík ni, n'ëcöögĩ i buk ni, ëka ka ba ibedo unu kĩ lworo i nyĩng më dheo na pĩrẽ tẽk na ënẽ nyĩng Rwoth Obangawu,

59 cẽ Rwoth bino mëdö pwod i komwu ëka i kom ëkwaëwu, can na rac rwök ëka odeke na ba cang gĩnĩ.

60 Ën bino miö mötö mërẽ Ejiip na yam un ilworo rwök më maköwu, ëka ba ibino unu cang.

61 Rwoth thon bino miöwu koth twoe kībēc ëka can na ba ëcöö i buk më cík ni, naka ka etyekowu ökö.

⁶² Kadi onwongo ipol unu calö cër na tye malö i wi polo, welwu bino dökö na nönök rwök, piën ba iwinyo unu köp ka Rwoth Obangawu.

⁶³ Dong kite na calö Rwoth cwinye obedo na yom më miöwu bedo na bër ëka më miö welwu nya na pol, komanön thon Rwoth cwinye bino bedo na yom më balö ëka tyekowu. Ebino kwanyöwu ökö ki i lobo na un itye ka dönyö ië më gamö bedo mewu.

⁶⁴ Cë Rwoth bino këthöwu ökö i kin rok kibëc, cakërë ki i ajiki lobo kucël naka tung ca. Ki kunön un ibino wörö obanga nökenë gini—obanga n'ëyübö ki yen ëka kidi, na un onyo kwerewu ba onge.

⁶⁵ Ki i kin rok nön gini, ba ibino un nwongo kuc onyo karë më miö tyënwu yweo. Ki kunön Rwoth bino miö cwinywu podho, ba ibino bedo unu ki gen ëka tipo komwu bino thöö ökö.

⁶⁶ Cwinywu bino ngabërë angaba pi kwöwu më anyim. Lworo bino maköwu kiwor ëka kiceng abonge gen mörö pi kwöwu.

⁶⁷ Kodiko ibino unu kobo ni, “Kono onwongo obed kothyeno!” Ëka kothyeno ibino unu kobo ni, “Kono onwongo obed kodiko!”—piën pi lworo na bino pong i cwinywu ëka gin na wangwu bino nönö.

⁶⁸ Cë Rwoth bino dwököwu yo Ejip ki mel gini, i yoo na an abino akobo niwu ni ba dökö ibino nönö unu. Ki kunön, un ibino mirë kenwu both langwu më acadha calö opii n'obedo cwö ëka mon, ëntö ngat mörö ope na bino wilöwu.

29

Rwoth öcikërë ki jö Icarael i lobo më Moab

¹ Man ënë köp më cikërë na Rwoth öcikö Muca më ketho ki jö Icarael i lobo më Moab, mëd i kom cikërë na ën onwongo oketho ködgi ki i Koreb.

² Muca ocwodo jö Icarael kibëc kanya acël ëka okobo bothgi:

Un inënö ki wangwu gin na Rwoth ötimö i Ejip i kom Parao, i kom edite mërë kibëc ëka i kom lobo mërë.

³ Un inënö ki wangwu atëmatëma na dito gini, anyuth më tango nön ëka gin më aura gini.

⁴ Ëntö naka i ninö na tin ni Rwoth ba ömiöwu thama më niang onyo wang më neno onyo ith na winyo piny.

⁵ An atëlöwu ki i thim pi mwaka pyer angwën. Böngwu ba obino otii, onyo wociwu ba obino othum ökö ki i tyënwu.

⁶ Un ba ibino icamö unu ogati onyo madhö köngö öläk onyo köngö mörö na këc. An abino atimö komanön ëk inge unu ni an abedo Rwoth Obangawu.

⁷ I karë na un ithuno i kabedo ni, Cikon rwoth më Kechon ëka Og rwoth më Bacan obino gini më lwëny i kom onu, ëntö onu ëlöögö ökö.

⁸ Onu ebino ëgamö lobogi ëka ëmiö both jö Reuben, jö Gad ëka nucu kaka ka Manace na calö lobo na mëgi.

⁹ Pi manön, gwökërë unu më lübö köp më cikërë ni, ëk gin na kibëc na un ibino timö owoth na bër.

¹⁰ Un kibëc icung unu tin i nyim Rwoth Obangawu—ëtëlawu ëka rwodhiwu, edongwu ëka editewu, ëka jö nökenë kibëc më Icarael,

¹¹ kanya acël k'ëthinöwu ëka monwu, ëka Erok na bedo gini i kinwu, na ngölö yen ëka na twömö pii niwu.

¹² Un icung kany më dönyö i cikërë ki Rwoth Obangawu, cikërë na Rwoth tin moko kodwu ëka moko ki kwong,

¹³ më moko tin ni un ibedo jögë, ëk ebed Obangawu kite na ën öciköwu ëka kite na ën okwongo both kwaröwu Abraam, Icaaka ëka Jakob.

14 An atye ka ketho cìkèrè ni kì kwong mërè, pathì kì un kèkèn

15 na tin icung unu kany i nyim Rwoth Obanga onu, èntò thon kì jò na tin ope gini kany.

16 Un kikomwu ingeo unu kite na onu èkwò kódè i Ejip èka kite na onu ewok kódè i rok na papath mè bino yo kany.

17 Un inènò unu kì i kin-gì calgì mè kwer, cal jwogi n'èyübò kì yath èka kì kidi, kì ryal èka kì gol.

18 Gwòkèrè unu èk kùr ècwò onyo dhakò onyo kaka mörö na tin tye i kinwu na cwinye bino lókèrè òkò kì both Rwoth Obanga onu mè cidhò wörö obanga ka rok nòn gini; man twèrö bedo calò orii na dòngò mè bedo kwir na kèc.

19 Ka koth dhanò nòn owinyo köp mè kwong ni, èn bino lamò gum i kome kènè èka bino thamò ni, “An abino bedo kì kuc, kadì gin mörö na rac ba bino timèrè i koma, kadì bed cwinya nwang mè lübö yora kèna.” Man bino kelo pwod i komwu kibèc, jò na bècò èka jò na reco.

20 Rwoth ba bino timò kica both dhanò nòn; akèmò èka nyeko mërè bino wangò dhanò nòn calò mac na lyèl. Cene kibèc n'ècöò i buk ni bino makò èn, èka Rwoth bino jwaò nyingè òkò kì i thè polo.

21 Rwoth bino poko dhanò nòn òkò kì i kin kaka mè Icarael èka bino ketho can i kome, na lübèrè kì cene kibèc mè cìkèrè n'ècöò i Buk mè Cík ni.

22 Èkwaèwu na bino lübö körwu èka Erok na bino kì kanya bor bino nènò can n'opodho i kom lobo èka twoe na Rwoth òmìö òmakò lobo nòn.

23 Lobo nòn kibèc bino wang òkò kì mac calpa èka kadò—na gin mörö ope n'èpìdhò iè, gin mörö ope na tuu kì iè, gin mörö ope na dòngò kì iè. Bino bedo calò Codom èka Gomora, Adma èka Jeboim na Rwoth yam òbalò rwök i karè n'akèmò òmakò.

24 Rok kibèc bino penyo ni, “Pìngö Rwoth òtimò gin ni i lobo ni? Pìngö akèmò òmakò èn rwök?”

25 Èka agam mërè bino bedo ni, “Gin n'òmìö òtimò ni kòmanòn, pièn jò ni òwèkò gini cìkèrè ka Rwoth, Obanga ka kweregì, cìkèrè na èn oketho kódgì i karè na èn okelögì kì i Ejip.

26 Gin òlökèrè òkò èka òwörö gini obanga nökènè gini nakun ryeberè gini piny i nyimgi, obanga na gin ba ngeo, obanga na èn ba òmìögì.

27 Pì manòn akèmò ka Rwoth òmakò lobo ni, èka ooro iè alem kibèc n'ècöò i buk ni.

28 Rwoth obino òkwanyögì òkò k'akèmò èka kì thwòn cwer cwiny na dit kì i lobogì èka òryèmögì i lobo nökènè kite na tye kódè tin.”

29 Gin mè müng obedo mè ka Rwoth Obangawa, èntò gin na nen obedo mè onu èka kì mè èthìnò onu na twal, èk onu èlüb köp kibèc mè cìk ni.

30

Ngut èka timò kica

1 Ka gum ni èka cene ni kibèc na an aketho i nyimwu opodho i komwu, èka ipo unu iè kì kanya Rwoth Obangawu òkèthòwu iè i kin rok na papath,

2 èka ka idwogo unu both Rwoth Obangawu k'èkwaèwu cè ibedo unu kì winy i köp mërè kì cwinywu kibèc èka kì tipowu kibèc na lübèrè kì köp kibèc na an tin acikòwu kódè,

3 cè Rwoth Obangawu bino bedo kì kica i komwu èka bino cökòwu dökì kì i kin rok kibèc na èn yam òkèthòwu iè cè dwongo gum bothwu.

4 Kono kadì bed eterowu i lobo na bor rwök, kì kunòn Rwoth Obangawu bino cökòwu kanya acèl èka dwongowu cen.

⁵ Ēn bino kelowu i lobo n'obedo mē ka kwerewu ēka un ibino gamō mē bedo mewu. Ēn bino mīōwu jami na pol ēka ibino unu nya na pol na kadhō kwerewu ōkō.

⁶ Rwoth Obangawu bino lōkō cwinywu ēka cwiny ēkwaēwu ēk īmar unu ēn kī cwinywu kībēc ēka kī tipowu kībēc ēk ibed unu na kwō.

⁷ Rwoth Obangawu bino ketho pwod ni kībēc i kom langwu na dagwu ēka yelowu.

⁸ Un ibino winyo kōp ka Rwoth dōkī ēka ilūbō unu cīk mērē kībēc na an tin amīōwu.

⁹ Cē Rwoth Obangawu bino mīōwu jami na pol rwōk i tic kībēc na un ibino tīmō kī cīngwu, i kom ēthīnōwu, i kom ēthīnō limwu na kwō ēka i kom cem na bino cēk i pwothiwu. Rwoth iē bino bedo na yom dōkī mē mīō jami nya bothwu, kite na iē obedo na yom i kom kwerewu,

¹⁰ Ēntō ibino unu winyo kōp ēka cīk ka Rwoth Obanga onu n'ēcōō i buk ni mē cīk ēka ilōkērē unu both Rwoth Obangawu kī cwinywu kībēc ēka kī tipowu kībēc.

Yērō kwō onyo thōō

¹¹ Kobedini cīk na tin an acīkōwu kōdē ba tēk rwōk ēka ba tye kanya bor kī bothwu.

¹² Ba tye naka yo polo, ēk ōmīi ipeny unu nī, “Nga na bino idhō malō i polo mē ōmō ēka tītō nīwa, ēk ewiny cē dong ēlūbī?”

¹³ Onyo ba tye naka yo lōka nam tung ca, ēk ōmīi ipeny unu nī, “Nga na bino ngōlō nam mē ōmō ēka tītō nīwa ēk ewiny cē dong ēlūbī?”

¹⁴ Pe, kōp nōn tye na cwōk bothwu; tye i dhōwu ēka i cwinywu na mīō itwērō unu lūbō.

¹⁵ Nēn, an tin aketho i nyimwu gin na bēr ēka gin na rac, kwō ēka thōō.

¹⁶ Ka ibino unu lūbō cīk ka Rwoth Obangawu kībēc na an tin acīkōwu, nakun nwongo īmarō unu ēn ēka īgwōkō unu cīk mērē kībēc, ibino unu kwō ēka welwu bino mēdērē, cē Rwoth Obangawu bino mīōwu gum i lobo na un ibino dōnyō iē mē gamō bedo mewu.

¹⁷ Ēntō ka cwinywu ōlōkērē ōkō ēka ba ibedo unu kī winy, nakun ilōkērē unu both obanga nōkēnē gīnī ēka iryebere unu pīny mē wōrōgī,

¹⁸ an tin akobo kanyalēr bothwu nī ebino tyekowu ōkō. Ba ibino unu bedo pī karē na lac i lobo na un ibino ngōlō kulo kulo Jordan mē dōnyō iē ēka gamō bedo mewu.

¹⁹ An tin acwodo polo ēka lobo mē bedo caden i komwu nī an aketho i nyimwu kwō ēka thōō, gum ēka cen. Dong kobedini yēr unu kwō ēk un ēka ēthīnōwu ibed unu na kwō.

²⁰ An thon akobo niwu nī īmar unu Rwoth Obangawu, iwiny unu kōp mērē ēka imok unu i kome. Pīēn Rwoth ēnē mīōwu kwō, ēka ēn bino mīō ibedo unu na kwō pī mwaka na pol i lobo na ēn okwongere mē mīō both kwarōwu Abraam, Icaaka ēka Jakob.

31

Yocua oleo ka tyēn Muca

¹ Cē Muca ōmēdērē kī twakō kōp ni both jō Icarael kībēc nī:

² “An kobedini dong atye kī mwaka 120 ēka ba dōk atwērō tēlōwu. Rwoth okobo botha nī, ‘In ba ibino poth yo lōka kulo Jordan.’

³ Rwoth Obangawu kikokome ēnē bino cīdhō anyim niwu yo lōka ca. Ēn bino tyeko rok nī kībēc na tye i nyimwu, ēka un ibino gamō lobogī mē bedo

mewu. Yocua thon bino cǐdhö anyim niwu yo löka ca, kite na Rwoth okobo ködë.

⁴ Èka Rwoth bino tǐmō bothgǐ gin na ɛn obino ɔtǐmō both Cikon ɛka Og, n'obedo gǐnǐ rwodhi ka jō Amor, na ɛn obino otyeko kanya acël kǐ lobogǐ.

⁵ Rwoth bino mǐögǐ bothwu, ɛka un myero ɛtǐm unu bothgǐ gin na kǐbɛc na an aciköwu.

⁶ Bed unu jō na tɛk ɛka jō na cwinygǐ tɛk. Kür ibed unu kǐ lworo mörö, onyo kür ɛmǐ komwu ɔmyɛl ɛ nyimgǐ, piɛn Rwoth Obangawu bino woth kanya acël kodwu; ɛn ba bino wɛköwu onyo kwëröwu.”

⁷ Cɛ Muca ocwodo Yocua ɛka okobo bothe ɛ nyim jō Icarael kǐbɛc nǐ, “Bed ngat na tɛk ɛka na cwinye tɛk, piɛn myero ɛcǐdh kǐ lwak ni ɛ lobo na Rwoth okwongo mɛ mǐö both kweregǐ, ɛka myero ipok ɛ kin-gǐ ɛk ɔgam gǐnǐ ɔdök na calö mɛgǐ.

⁸ Rwoth kikokome bino cǐdhö ɛ nyimwu ɛka bino bedo kanya acël kodwu, ɛn ba bino wɛköwu onyo kwëröwu. Kür ibed unu kǐ lworo, kür cwinywu opodhi.”

Kwanö Cík

⁹ Cɛ Muca ɔcöo cík ni gǐnǐ piny cɛ ɔmǐö both ɛlamdhök n'obedo Elebi, n'otingo gǐnǐ canduk mɛ cǐkɛrɛ ka Rwoth, ɛka both edong kǐbɛc mɛ Icarael.

¹⁰ Cɛ Muca ɔcǐkögǐ nǐ: “Kinge thum ka mwaka abǐrö abǐrö, ɛ mwaka mɛ jalö banya, ɛ karɛ mɛ kwero Karama mɛ Bölö,

¹¹ ka jō Icarael kǐbɛc bino cǐkɛrɛ gǐnǐ ɛ nyim Rwoth Obangani ɛ kabedo na ɛn bino yêrö, in ibino kwanö cík ni kǐbɛc bothgǐ na gǐn tye ka winyo.

¹² Gür unu lwak kanya acël—cwö, mon ɛka ɛthǐnö, ɛka erok na bedo gǐnǐ ɛ peciwu—ɛk owiny gǐnǐ ɛka opwonyere gǐnǐ kite mɛ lworo Rwoth Obangawu ɛka ɔgwökɛrɛ gǐnǐ mɛ lübö köp mɛ cík ni kǐbɛc.

¹³ ɛthǐnögǐ, na ba ngeo gǐnǐ cík nǐ, myero owiny ɛka opwonyere gǐnǐ mɛ lworo Rwoth Obangawu ɛ karɛ kǐbɛc na un itye ka kwö ɛ lobo na un ɛcǐdhö ngölö yo löka kulo Jordan mɛ bedo mewu.”

Cík ka Rwoth mɛ ajiki both Muca

¹⁴ Rwoth okobo both Muca nǐ, “Nǐnōni mɛ thöo dong cwök. Cwod Yocua ɛk ibed unu kanya acël ködë ɛ Kɛma mɛ Rwatêrɛ, ɛk an acík ɛn.” Cɛ Muca ɛka Yocua ɔcǐdhö gǐnǐ yo Kɛma mɛ Rwatêrɛ.

¹⁵ Cɛ Rwoth onen ɛ Kɛma na cal kǐ wǐr mɛ pöl, ɛka wǐr mɛ pöl ocung malö ka wi dholokek mɛ dönyö ɛ Kɛma.

¹⁶ Cɛ Rwoth okobo both Muca nǐ: “In ibino cǐdhö mɛ yweo kanya acël kǐ kwereni, ɛka jō ni bino cakö wörö obanga nökenɛ gǐnǐ, obanga nökenɛ gǐnǐ mɛ lobo na gǐn tye ka cǐdhö yo ɛɛ. Gǐn bino wɛköna ɔkö ɛka bino türö gǐnǐ cǐkɛrɛ na an aketho ködgǐ.

¹⁷ Cɛ ɛ nǐnö nön akɛmō bino makōna ɛ komgǐ ɛka abino wɛkögǐ ɔkö; an abino kanö wanga ɔkö kǐ bothgǐ, ɛka ebino tyekogǐ ɔkö. Can na pol ɛka pɛkö bino podho ɛ komgǐ, ɛka ɛ nǐnö nön gǐn bino penyo nǐ, ‘Can ni ba obino ɛ komwa piɛn Obanga onu ba tye kod onu?’

¹⁸ ɛntö an abino kanö wanga ɔkö ɛ nǐnö nön piɛn pǐ balgǐ kǐbɛc mɛ lökɛrɛ ɔkö both obanga nökenɛ gǐnǐ.

¹⁹ “Kobedini dong cöo wer ni piny ɛka ipwony kǐ jō Icarael cɛ ɛmǐgǐ ower, ɛk obed caden-na ɛ komgǐ.

²⁰ Ka an dong akelogǐ ɛ lobo na mio na cak ɛka möö kic möl kǐ ɛɛ, lobo na an acikara kǐ kwong both kweregǐ, ɛka ka gǐn ɔcamö cem oyeng cɛ ɔcwɛɛ gǐnǐ, gǐn bino lökɛrɛ both obanga nökenɛ gǐnǐ ɛka wörögǐ, nakun kwɛra gǐnǐ ɔkö ɛka türö cǐkɛrɛna.

²¹ Cè ka can na pol èka pèkò obino ì komgì, wer ni bino bedo caden bothgì, pièn èkwaègì wìgì ba bino wil iè. An angeo yùb mè thamagì na gín òyùbò, kadì ì karè na an bara akelogì ì lobo na an acikara kì kwong mè miögì.”

²² Cè Muca öcöò wer ni piny ì nìnò nòn èka opwonyo kì jò Icarael.

²³ Rwoth ömìö cik ni both Yocua wod ka Nun: “Bed ngat na tèk èka na cwinye tèk, pièn in kikomi ènè ibino tero jò Icarael ì lobo na an acikara kì kwong mè miögì, èka an kikoma abino bedo kodi.”

²⁴ Kinge na Muca otyeko cöò köp mè cik ni ì buk, cakèrè kì ì acaki naka ì ajiki,

²⁵ èn ömìö cik ni both Elebi n'otingo Canduk mè Cìkèrè ka Rwoth:

²⁶ “Ter unu Buk mè Cìk ni èka iketh unu ì nget canduk mè cìkèrè ka Rwoth Obangawu. Bino bedo kunön na calö caden ì komwu.

²⁷ Pièn an angeo kite na un ibedo unu jò na jèm èka jò na ngutgì nwang. Ka un ibedo ka jèm ì kom Rwoth na an pod atye na kwö kany acèl kodwu, cè jèmwu bino bedo na röm kwene ka an dong athöò ökö!

²⁸ Gür unu edong mè kakawu èka editewu kibèc ì nyima, èk akob köp ni bothgì na gín tye ka winyo èka acwod polo kì lobo mè bedo caden ì komgì.

²⁹ Pièn an angeo nì kinge thööna un ibino tímö gin na rac èka ibino unu lökèrè ökö kì ì yoo na an aciköwu ködè. Ì karè mè anyim, can bino podho ì komwu pièn ibino unu tímö gin na rac ì wang Rwoth nakun imiö unu akèmö makö èn kì gin na cingwu otio.”

Wer ka Muca

³⁰ Cè Muca öcakö wero köp mè wer ni kì wie na gín tye ka winyo cakèrè kì ì acaki naka ì ajiki mërè ì nyim lwak mè Icarael n'ögürè gini:

32

¹ Cìk unu ithwu, un polo èka lobo,
winy unu na bér köp na an abino kobo.

² Wèk pwonyna ööny ì komwu calö köth,
èka köpna bino tön calö thoi,
calö köth na ngidho ì kom lum na nyen,
calö köth na dwong ì kom lum na mar.

³ An abino pakö nyíng Rwoth,
èka jögè bino kobo pì dit mërè!

⁴ Èn obedo Lèla, na bal mörö ope ì tic mërè,
èka ì yodhi mërè kibèc èn ngölö köp n'atir.

Èn obedo Obanga na genere na ba tímö gin mörö na rac,
kite tye atir èka ba lengere.

⁵ Gín ötimö bal ì kome;
èka gín ba dök obedo èthhìnö mërè,
èntö obedo gini rok n'ölökèrè èka n'ogom ökö.

⁶ Man ènè kite na un icülö kì Rwoth,
un jò na müng èka n'ope kì ryèkö?

Pathi èn ènè Apapwu
n'ocweowu èka ömìöwu itye na kwö?

⁷ Po ì kom karè na cön;
tham pì run n'opoth gini.
Peny apapni, cè èn bino kobo nini.
Peny unu edongwu, èka gín bino niangöwu.

8 Ì karè na èn na Malö Rwök ömïö both rok lobo n'obedo mëgi,
 Ì karè na èn opoko jö kibèc,
 èn oketho wang lobo ka rok acèlacèl
 na lübèrè kī wel awope ka jö Icarael.

9 Jö Icarael obedo gīnī jö ka Rwoth,
 èntö èn öyërö èkwaè ka Jakob obedo mëgè.

10 Rwoth obino onwongo jö Icarael i thim,
 i lobo na lik na dhanö ope ië,
 ögürögi èka ögwökögi na bër;
 ögwökögi na calö tòng wangè.

11 Èn cal kī jür na pwonyo èthīnè kī ngwèc malö
 èka tèngö bwome i wi èthīnè,
 na yarö bwome më tingogī
 èka tingogī i bwome.

12 Rwoth kènè ènè ötèlögī;
 obanga mörö onwongo ope bothgī.

13 Èn ömïögi öidhö malö i lobo n'otingere malö,
 èka öpidhögi kī cem n'öcèk i pwothi.

Èn ömïögi möö kic kī i lèla,

èka kī möö jeituni kī i lobo n'otingere malö,

14 kī cak na wac më dhok èka kī cak ka rom èka dyegi
 èka kī dwolo èthīnö rom èka dyegi,
 k'èthīnö rom ka Bacan n'èyërö,
 èka kī mökö ngano na pwöth.
 Un imadhö köngö ölökö na bër.

15 Jecurun* ödöngö n'öcwèè èka öjëm;
 ka icemo iyeng unu, ibino bedo unu na pèk èka na komwu pwöth.
 un iwèkö Obanga n'ocweowu
 èka ikwërö unu Lèla n'obedo alarwu.

16 Gīn ömïö nyeko ömakö Obanga pī wörö obangagī
 èka ömïö akëmö ömakö èn i kom cal jwogigī më kwer.

17 Gīn ömïö tyèrgī both jwogi na ba obedo Obanga—
 obanga na gīn onwongo ba ngeo,
 obanga na pod onen na nyen,
 obanga na kwerewu ba öwörögī.

18 Un ikwërö Lèla, n'ögwököwu;
 wiwu owil ökö i kom Obanga n'önywölöwu.

19 Èntö Rwoth önènö man cè ökwërögī ökö
 piën awope èka anyira mërè ömïö akëmö ömakö èn.

20 Èka okobo nī, “An abino kanö wanga ökö kī bothgī,
 èka anèn kite na nyimgī bino bedo ködè;
 piën gīn obedo rok n'ogom,
 èthīnö na ba genere.

21 Gīn ömïö nyeko ömaka i kom gīn na ba obedo Obanga
 èka ömïö akëmö ömaka kī cal jwogigī na köny mërè ope.

* 32:15 *Jecurun* gönyö nī *ngat n'atir*, manön ènè, Icarael.

An abino miö nyeko makögi i kom jö na ba obedo rok kikokome;
an abino miö akëmö makögi i kom rok na ba nïang gini.

22 Pïen akëmöna dong omoko mac ökö,
ëka tye ka wang naka i the bur lyel na thut.
Bino wangö lobo ki gin n'öcök ië
ëka bino cwinyü mac i acaki the kite.

23 “Abino dhuro can i wigi
ëka abino celo athërona kibëc i komgi.

24 An abino miö kec diögi,
two odeke na reco bino tyekogi;
an abino oro leeni na ger më thim i komgi,
ëka thwone na tye ki kwir më tongogi.

25 Pala abadë bino tyekogi ökö ki i yodhi,
lworo bino bedo i pecigi.
Awope na thünö ëka anyira na thünö bino thum ökö,
ëthinö na döth ëka jö na wigi opong lwar.

26 An akobo ni an abino këthögi
ëka an abino miö nying-gi rwenyo ökö ki kin jii.

27 Ëntö an ba amio lang-gi,
më bedo k'awaka,
ëka okob gini ni, ‘Tëköwa dwong;
Rwoth ba ötimö gin mörö.’”

28 Jö më Icarael obedo gini rok na ba ryëk,
niang mörö ope bothgi.

29 Ka onwongo gin ryëk, ëka öniang gini i köp ni,
ëka onge gini gin na bino timëre i komgi!

30 Pingö dhanö acël öryëmö jö elip,
onyo jö ariö twëro ryëmö jö elip apar?
Rwoth, Kidigi ökwërogi ökö;
Obangagi më aura öwëkögi ökö.

31 Pïen lëlagi ba cal ki Lëla onu.
na calö lang onu thon twëro yeo ni kömanön.

32 Jang ölökgi ekelo ki i jang ölökö ka jö Codom,
ëka ki i pwothi ka jö Gomora.

Ölökgi opong ki kwir,
ëka öbüng nyig-gi këc.

33 Köngö ölökgi cal ki kwir ka thwol,
cal ki kwir k'ororo na kelo thöö.

34 Rwoth okobo ni, “Manön kibëc ba obedo gin na an akanö botha
ëka amwönö ökö kanya an akanö limna ië?

35 Obedo ticna më cülö kwor; an abino cülö.
I karë na tyën-gi bino cër;
ninögi më can dong cwök,
ëka bino podho i komgi athura.”

36 Rwoth bino ngölö köp i kom jögë
ëka kica bino makö ën i kom etic mërë,
ka ën önënö tëkögi dong othum

ëka dhanö mörö ba odong, opii onyo ngat na löörë kënë.

³⁷ Cë Rwoth bino kobo nĩ, “Obangagĩ tye gĩnĩ kwene,
lëla na gĩn obino opono ië,

³⁸ obanga n'obino öcamö möö tyër awangagĩ
ëka ömadhö gĩnĩ köngö ölökö mē tyër amadhagĩ?

Ëk gĩn öya malö mē könyöwu!

Ëk gĩn obed jö na gwököwu!”

³⁹ Rwoth okobo nĩ, “Nën dong kobedini an ëka an këna ënë abedo Obanga;
obanga nököne ope i ngeta.

An ënë aneko ëka an ënë amiö kwö,
An ënë awanö ëka an ënë acangö,
ëka ngat mörö ope na twërö larö kĩ i cinga.

⁴⁰ Atingo cinga malö yo polo ëka akobo nĩ:
Na calö an Obanga na bedo na twal,

⁴¹ ka apakö pala abadëna na mĩmĩla
ëka k'aryëö cinga mē ngölö köp
cë an abino cülö kwor i kom langna
ëka abino ketho can i kom jö na daga gĩnĩ.

⁴² An abino mĩö athëröna mër kĩ remo,
nakun pala abadëna bino camö ringo:
bino yeng kĩ remo ka jö n'enekogĩ kĩ jö n'ëmakögĩ,
ëka bino tongo wi ëtëla ka lang-gĩ.”

⁴³ Pak unu jögë, un rok kibëc,
piën ën bino cülö kwor mē remo k'etic mërë;
ën bino cülö kwor i kom lang mërë
ëka bino kwanyö bal ökö kĩ i lobo ka jögë.

⁴⁴ Muca obino gĩn kĩ Yocua wod ka Nun ëka ötwakö köp mē wer ni kibëc na
jĩ tye ka winyo.

⁴⁵ I karë na Muca owero köp ni kibëc kĩ wie both jö Icarael,

⁴⁶ ën okobo bothgĩ nĩ, “Gwök unu köp ni kibëc i cwinywu na tin an atye ka
kobo bothwu, ëk icik unu k'ëthĩnöwu mē lübö köp mē cik ni kibëc na bër.

⁴⁷ Köp ni ba obedo köp na köre ope niwu—gĩn obedo kwöwu. Gwök unu cik
ni cë ibino bedo unu pi karë na lac i lobo na un i tye ka cidhö mē ngölö kulo
Jordan mē gamö bedo mewu.”

Thöö ka Muca i wi kidi mē Nebo

⁴⁸ I ninö nön kikokome Rwoth okobo both Muca nĩ,

⁴⁹ “Cidh ëk iĩdh malö i wi kite mē Abarim, na tye i lobo Moab; iĩdh i wi kidi
mē Nebo n'opimere kĩ Jeriko ëka inën lobo Kanaan na an acwök mĩö both jö
Icarael.

⁵⁰ In ibino thöö i wi kidi nön na in iĩdhö cë ibino cidhö nywakö kabedo kĩ
kwereni kite n'omeru Aron öthöö ködë i wi kidi mē Kor cë önywakö kabedo kĩ
kwere mërë.

⁵¹ Piën un kibëc ba ibino ibedo unu kĩ gen i koma i nyim jö Icarael i dhö pii
mē Meriba Kadec i thim mē Jin, un ikwërö wöröna i nyim jö Icarael na calö
Obanga na leng.

⁵² Pi manön, in ibino nënö lobo nön kĩ kanya bor; in ba ibino dönyö i lobo
na an abino mĩö both jö Icarael.”

33

Muca ölamö gum i kom jö Icarael

¹ Man enë gum na Muca dhanö k'Obanga ölamö i kom jö Icarael na en bara öthöö.

² En okobo nĩ,
 “Rwoth obino öya kĩ wi kidi Cinai
     cë onen bothgĩ i Ceir,
     ën öryëny i komgĩ kĩ i wi kidi Paran.

En obino kĩ jögë na leng elip kĩ elip
     kĩ lëb mac na lyël kĩ i cingë më kucem.

³ Adyer in kikomi enë imarö jĩ;
     jö na leng kibëc tye gĩnĩ i cingi.
 Gĩn kibëc ryeberë pĩny i ka tyeni,
     ëka nwongo gĩnĩ pwony kĩ bothi,

⁴ cĩk na Muca ömiö bothwa,
     më bedo më ka jö ka Jakob.

⁵ En obino obedo rwoth i Jecurun
     i karë n'edite ka lwak öcökërë gĩnĩ,
     kanya acël kĩ kaka kibëc më Icarael.

⁶ “Ek Reuben obed na kwö ëka kür öthöö,
     jögë thon kür obed na nönök.”

⁷ Eka man enë gin na en okobo i kom Yuda:
 “Aa Rwoth, winy koko ka Yuda;
     dwongi en pacö both jögë.

En bino lwëny pĩrë kënë kĩ cingë.
     Bed ngat na kõnyö en i kom lang mërë!”

⁸ Eka i kom Lebi en okobo nĩ:
 “Mĩ both Lebi Tumim ëka Urim* na megĩ
     both aticni na in igeno.

In itëmö en kĩ i Maca;
     in ibino itëmö nĩ gĩn tye adyer kĩ i dhö pii më Meriba.

⁹ Lebi okobo i kom apap ëka aya mërë nĩ,
     ‘An ba aparö pĩrgĩ.’

En wie ba opo i kom utmego mërë
     onyo më ngeo ëthĩnö mërë kikokome,
 ëntö en ögwökö köp na megĩ
     ëka ölübö cĩkërëni.

¹⁰ Gĩn bino pwonyo Jakob kĩ cĩkni
     ëka cĩkni both jö Icarael.

En bino wangö odok na kur i nyimi
     ëka tyër awanga kibëc i wi keno tyërni.

¹¹ Aa Rwoth, mĩ gum i kom dirü mërë kibëc,
     ëka ibed kĩ yom cwiny i kom gin na en otio kĩ cingë.
 Göö lang na yaa më lwëny i kome pĩny,
     göö lang mërë pĩny ëk kür dökĩ ölwëny gĩnĩ i kome.”

¹² Eka i kom Benjamin en okobo nĩ:
 “Ek dhanö na Rwoth marö obed kĩ kuc i kome,

* **33:8 Tumim ëka Urim** jami ariö ni ëlamdhök enë onwongo tio ködë më moko miti k'Obanga; ba ngere kite n'onwongo etio ködë.

piën Rwoth gwökò èn ì karè kibèc,
èka ngat na Rwoth marò yweo ì kin wi baè.”

13 Ì kom Yocepu èn okobo nì:

“Rwoth myero òmü gum ì lobo mërè
kì míc mè thoi na bècò na yaa kì malò ì polo,
èka kì pii na thuth na tye piny ì thè lobo,

14 kì nyig yen na bècò na nyak kì ceng,
èka kì cem na cèk dwe kì dwe,

15 kì nyig kodhi na bècò na cèk ì wi kite na cön
èka kì jami na cèk na büp ì wi cere na bedo naka naka;

16 kì míc na bècò mè ngöm èka kì gin na kibèc na cèk ì ië,
èka kica ka ngat n'onen kì ì bunga na lyèl mac.

Èk gum nì kibèc obed ì wi Yocepu,
èka ì wi ngat n'epoko ökò kì ì kin utmego mërè.

17 Ì dit mërè kì dheo mërè èn obedo calò wod thwön n'obedo kaö;
tunge cal gini kì tung thwön na ger.

Kì tunge gini èn bino twomo kì rok gini,
naka jò na tye ì thwok lobo kibèc.

Man ènè gumna pì jò Epraim na pol,
èka kì jò ka Manace na römò elip kì elip.”

18 Ì kom Jabulon èn okobo nì:

“Cwinyi obed na yom, Jabulon, ka idönyö yökò,
èka in, Icakar, ka ibedo ì kèmani.

19 Gin bino cwodo jò kibèc mè cidhö yo wi kidi
èka kì kunön gin bino miö tyèrgi mè kite atir,

gin bino nwongo lönyögi kì ì nam,
kì ì kom lönyö n'èkanö ì kwo.”

20 Ì kom Gad èn okobo nì:

“Gum obed ì kom dhanö n'ömü wang lobo ka Gad obedo na lac!
Gad buto kunön calò kibwor,

mè yècò bad lee onyo wie.

21 Èn öyèrö lobo mërè na bër,
piën nget lobo k'ètèla onwongo èkanö pìrè.

Ì karè n'edite wi lwak öcökèrè gini,
èn otio gin na Rwoth mitö na tye atir,
èka kì ngölö-köp mërè ì kom jò Icarael.”

22 Ì kom Dan èn okobo nì:

“Dan cal k'athin kibwor,
na küre kì ì Bacan.”

23 Ì kom Naputali èn okobo nì:

“Naputali, in ipong kì kica ka Rwoth,
èka ipong kì gum ka Rwoth;
gam lobo mè kuthö èka kukwap.”

24 Ì kom Acer èn okobo nì:

“Èk gum obed ì kom Acer na löö kaka nökenè,
èk cwiny utmego mërè obed na bër ì kome,
èka ölwök tyèné ì möö jeituni.

25 Nywenyo mè loro dhö wangkac na megì bino bedo nywenyo kì mola,
èka tèkò mè komi bino bedo na rom kì mwaka mè ditni.

26 “Ngat mörö ope na cal k'Obanga ka Jecurun,
na ngwècö arii ì polo mè kõnyöni,

ëka kî dheo mërë ì kom pöl.

27 Obanga na bedo naka naka ënë obedo ka ponowu,
ëka cingë tye piny më tingowu malö.

Ën ryëmö langni ökö kî ì nyimi,
nakun kobo nî, ‘Tyekgî ökö!’

28 Pî manön Icarael bino bedo kî kuc,
ëkwaë ka Jakob bino bedo gini abonge ayela mörö
ì lobo na kal ëka kõngö ölöc na nyen tye ië,
kanya polo müö thoi tön piny.

29 Cwinywu obed na yom un jö Icarael!
Nga na cal kodwu,
rok na Rwoth ölarögî?

Ën obedo kwotwu ëka ngat na gwököwu
ëka kî pala abadëni më aura.

Langwu bino bedo gini kî myël kom ì nyimwu,
ëka tyënwu bino nyönö kabadogî kibëc.”

34

Thöo ka Muca

1 Cë Muca öya kî ì bar më Moab ëka öidhö malö ì wi kidi Nebo naka ì wi pem
më Piciga, n'opimere kî Jeriko. Kî kany nön Rwoth onyutho nünë lobo kibëc
—cakërë kî ì Gilead më thuno ködë naka ì Dan,

2 ëka kî lobo ka Naputali kibëc, lobo ka Epraim ëka Manace, lobo ka Yuda
kibëc më thuno ködë naka yo kuthö nam,

3 Negeb ëka lobo kibëc cakërë kî ì ora më Jeriko, n'obedo pacö më ötit, thuno
ködë naka ì Joar.

4 Cë Rwoth okobo both Muca nî, “Man ënë lobo na an acikara kî kwong both
Abraam, Icaaka ëka Jakob ì karë na an akobo nî, ‘An abino müö both ëkwaëni.’
An amii inënö kî wangî, ëntö ba ibino cidhö yo löka tung ca.”

5 Ëka Muca, atic ka Rwoth, öthöo kunön ì lobo Moab, kite na Rwoth obino
okobo ködë.

6 Rwoth oiko ën ì lobo Moab, ì ora n'opimere kî Bet Peor, ëntö naka tin ngat
mörö ope na ngeo kanya lyënë tye ië.

7 Muca onwongo tye kî mwaka 120 ì karë na ën thöo, wangë onwongo pod
nenö na bër ëka kome thon onwongo pod tük.

8 Jö Icarael okoko gini Muca kî ì bar më Moab pî ninö pyer adek, naka karë
më koko kî kumo othum.

9 Yocua wod ka Nun onwongo opong kî cwiny më ryëkö piën Muca
onwongo oketho cingë ì kome. Cë jö Icarael owinyo gini dhögë ëka ögwökö
gini cîk na Rwoth öcikö kî Muca.

10 Anaka nön, adwarpiny mörö nökenë ba dök onen na cal kî Muca ì lobo
Icarael, na Rwoth ongere ködë wang kî wang,

11 n'otio anyuth më tango nön ëka kî gin më aura gini na Rwoth ooro ën yo
Ejip—both Parao ëka both edite mërë kibëc ëka lobo mërë kibëc.

12 Ngat mörö nökenë ope n'obedo tio tic kî tükö na dit ëka kî gin mökö na
kelo lworo kite na Muca obedo ka tio ì nyim jö Icarael kibëc.

Emuth na Bër i kom Yecu kite na Matayo öcöö

Köp na tye i buk ka Matayo

Emuth na Bër na Matayo öcöö kobo emuth na bër i kom Yecu nĩ en obedo alar n'ëcikö, ënë ngat n'Obanga ocobo cikërë mërë na en öcikërë kĩ jögë i buk më Cík na Cön. Emuth na Bër ni ba obedo pĩ Eyuda kèkën, kanya ënywölö Yecu ëka obedo ië, ëntö pi lobo thükül.

Buk ka Matayo ëcanö körë kĩ körë. Buk ka Matayo cakërë kĩ köp më nywölö Yecu, köp i kom batica mërë ëka atëmatëma, cë dong cakö tic mërë më tütö köp, pwony, ëka cangö jüi i Galilaya. Kinge man buk ka Matayo nyutho woth ka Yecu kĩ i Galilaya yo Jerucalem kĩ gin n'ötümërë i cabit ka Yecu më ajiki, makö ën, guro ëka kĩ cer mërë.

Emuth na Bër ni nyutho Yecu na calö apwony na pìrë tøk, na tye kĩ twërö më gönyö tyën köp më cik k'Obanga ëka na pwonyo pĩ ker k'Obanga. Pwony mërë na pol ocung i kom köp na papath abic: (1) Pwony n'epwonyo i wi kidi, na makö kite ka dhanö, tic ka dhanö, twërö ka dhanö, ëka cwodo ka jö më ker më polo (Cura 5-7); (2) Cík n'ëmïö both ëlübör Yecu apar wie arïö pĩ ticgĩ (Cura 10); (3) Carolok i kom ker më polo (Cura 13); (4) Pwony i kom tyën köp më lübö kör Yecu (Cura 18); ëka (5) Pwony i kom karë më ajiki i karë ni ëka bino më ker k'Obanga (Cura 24-25).

Kwere ka Yecu (Luka 3:23-28)

¹ Man ënë kwere ka Yecu Kiricito, akwar Daudi, akwar Abraam:

² Abraam önywölö Icaka,

Icaka önywölö Jakob,

Jakob önywölö Yuda ëka omego mërë,

³ Yuda kĩ dhakö mërë Tamar önywölö gini Perej ëka Jera,

Perej önywölö Kejeron,

Kejeron önywölö Ram,

⁴ Ram önywölö Aminadab, Aminadab önywölö Nacon,

Nacon önywölö Calamon,

⁵ Calamon kĩ dhakö mërë Raab önywölö gini Boaj,

Boaj kĩ dhakö mërë Ruth önywölö gini Obed,

Obed önywölö Jece,

⁶ ëka Jece önywölö rwoth Daudi.

Daudi önywölö Colomon, n'onwongo aya mërë obedo dhakö ka Uria

⁷ Colomon önywölö Rekoboam,

Rekoboam önywölö Abija,

Abija önywölö Aca,

⁸ Aca önywölö Yekocapat,

Yekocapat önywölö Joram,

Joram önywölö Ujia,

⁹ Ujia önywölö Yotam,

Yotam önywölö Akaj,

Akaj önywölö Kejekia,

¹⁰ Kejekia önywölö Manace,

Manace önywölö Amon,

Amon önywölö Yocia,

¹¹ ëka Yocia önywölö Yekonia ëka omego mërë i karë n'etero jö Icarael i lobo Babilon.

¹² Kinge na dong etero jö Icarael i lobo Babilon:

Yekonia önywölö Celatiel,

Celatiel önywölö Jerubabel,

¹³ Jerubabel önywölö Abiud,

Abiud önywölö Eliakim,

Eliakim önywölö Ajor,

¹⁴ Ajor önywölö Jadok,

Jadok önywölö Akim,

Akim önywölö Eliud,

¹⁵ Eliud önywölö Eleajar,

Eleajar önywölö Mathan,

Mathan önywölö Jakob,

¹⁶ ëka Jakob önywölö Yocepu cwör Maria, n'önywölö Yecu n'ecwodo ni Kiricito.

¹⁷ Man ënë wang rok apar wie angwën n'ënywölögi kibëc cakërë ki i kom Abraam naka othuno kodë i kom Daudi, apar wie angwën ki kom Daudi naka othuno i karë n'eterogi i Babilon, ëka apar wie angwën ki i karë n'eterogi i Babilon naka othuno i kom Meciya.*

Nywölö Yecu Kiricito

(Luka 2:1-7)

¹⁸ Man ënë kite n'ënywölö ki Yecu Kiricito: I karë na Maria onwongo öcikerë më nyömërë ki Yocepu, na gin bara örwatërë kanya acël, enwongo ni Maria öyac ki tëkö ka Tipo Naleng.

¹⁹ Yocepu onwongo obedo dhanö na kite atir ëka ba ömitö ni eketh lewic i kom Maria, ëntö onwongo mitö ni ëkwër Maria i mung.

²⁰ I karë na Yocepu pod tye ka thamö köp nön ki i cwinye, malaika ka Rwoth onen bothe i wang lek ëka okobo ni, “Yocepu akwar Daudi, kür ibed ki lworö më tero Maria më bedo dhaköni, piën ic na ën tye kodë ögamö ki tëkö ka Tipo Naleng.

²¹ En bino nywölö athin awobi, ëka in ibino cakö nyingë Yecu, piën ën bino larö jöge ki i kom balgi.”

²² Man kibëc ötimërë ëk köp ka Rwoth ocobere na ën okobo ki i dhö adwarpiny ni:

²³ “Nyakö na bara ongere k'ëcwö bino yac ëka bino nywölö athin awobi; ebino cakö nyingë Emmanuel”—na tyën köp mërë ni, “Obanga tye ködwa.”

²⁴ I karë na Yocepu ocoo ki i wang ninö, ën ötimö kite na malaika ka Rwoth öciko ën kodë ëka otero Maria obedo dhakö mërë.

²⁵ Entö Yocepu ba obedo kodë naka ënywölö athin awobi ëka Yocepu öcakö nyingë Yecu.

* **1:17 Meciya** gönyö ni Kiricito i lëb Girik, gönyö ni, *Ngat n'ewiro*.

2

Ëryëkö ölimö Yecu

¹ Kinge na dong ënywölö Yecu i Bethelem na tye i Yudea, i karë n'Erode obedo rwoth, ëryëkö öya ki kukidë obino gini yo Jerucalem

² ëka openyo gini ni, "Athiin n'ënywölö më bedo rwoth k'Eyuda tye kwene? Wan ënëno cër mërë ki kukidë cë wan ebino më wörö athin."

³ I karë na rwoth Erode owinyo köp ni, cwinye opodho rwök, ëka jö më Jerucalem kibëc cwinygi opodho kanya acël ködë.

⁴ Erode ocwodo ëlamdhök na dito kibëc ëka epwony cik cë openyogi ka kwene n'onwongo ebino nywölö Meciya ië.

⁵ Gin ögamö ni, "I Bethelem më Yudea, piën man ënë ngö n'adwarpiny onwongo öcöö:

⁶ "Ëntö in, Bethelem na tye i lobo më Yuda,
in ba itidi rwök ki i kin kaka më Yuda;
piën alöc bino yaa ki bothi
na ën bino kwaö jöga më Icarael."

⁷ Cë Erode ocwodo ëryëkö i müng ëka öniang ki bothgi karë na cër onen ië.

⁸ Cë ën oorogi yo Bethelem nakun kobo nigini ni, "Cidh ipeny unu köp i kom athin ni na bër. Ka inwongo unu, cë ikel unu köp nön botha, ëk an thon acidh awör ën."

⁹ Kinge na dong gin owinyo köp ka rwoth, gin öcakö cidhö ki yorgi, ëka cër na gin onwongo önenö ki kukidë ötëlö nyingi naka ocung i wi kanya athin onwongo tye ië.

¹⁰ I karë na gin önenö cër, cwinygi obedo na yom rwök.

¹¹ Gin ödönyö i öt ëka önenö gini athin ëka aya mërë Maria, cë orumo cöng-gi piny ëka ëwörö athin. Gin ögönyö yëcgi ëka ömöö gini müc më gol, odok na ngwece kur ëka müra.

¹² Kinge Obanga öcikögi i wang lek ni kür ödök gini cen yo both Erode, gin ödök i lobögi nakun ewok ki i yoo nökenë.

Enyodo ka Yecu ölüü yo Ejip

¹³ Kinge na dong ëryëkö ödök gini ökö, malaika ka Rwoth onen both Yocepu i wang lek cë okobo ni, "Yaa malö iter athin gin k'aya mërë ëk ilüü unu yo Ejip. Bed unu kunön naka ka an akobo nini më dwogo, piën Erode bino rangö athin ëk enek ökö."

¹⁴ Cë Yocepu öya, ökwanyö athin gin k'aya mërë i kiwor ëka öcidhö yo Ejip,

¹⁵ kanya ën obedo ië naka Erode öthöö. Man ötimërë ëk köp ka Rwoth na ën okobo i dhö adwarpiny ocobere kakarë ni, "An acwodo woda ki i Ejip."

Erode oneko ëthinë

¹⁶ I karë n'Erode öniang ni ëryëkö öbwölë, öngöö rwök ëka ömöö twërö më neko ëthinë awope kibëc ki i Bethelem ëka i kabedo kibëc na cwök ködë cakërë ki i mwaka ariö dök ködë piny, na lübërë ki karë na ën öniang ködë ki both ëryëkö.

¹⁷ Cë ngö na yam adwarpiny Jeremia okobo ocobere:

¹⁸ "Dwön mörö tye ka winyere ki i Rama
na kok ëka kumo rwök,
Racel tye ka koko pi ëthinë,
ëka ba mitö ni ekwe cwinye,
piën ëthinë öthöö gini ökö."

Dwogo ka Yocepu kī Maria kī i Ejip

¹⁹ Kinge na dong Erode ōthōō, malaika ka Rwoth onen both Yocepu i wang lek kī i Ejip

²⁰ ēka okobo nī, “Yaa malō, iter athīn gīn k'aya mērē ēka idōk unu i lobo mē Icaael, piēn jō n'onwongo mitō kwanyō kwō k'athīn dong ōthōō gīnī ōkō.”

²¹ Cē Yocepu ōya, ōkwanyō athīn gīn k'aya mērē ēka ōcīdhō gīnī i lobo mē Icaael.

²² Ēntō i karē na Yocepu owinyo nī Arkelau ēnē dong lōō Yudea nakaka apap mērē Erode, Yocepu obedo kī lworō mē cīdhō yo kunōn. Cē kinge n'Obanga okobo ninē i wang lek, ēn ōya ōcīdhō i lobo Galilaya.

²³ Ēn ōcīdhō obedo i taun n'ecwodo nī Najaret. Cē kōp n'edwarpīny ōtwakō ocobere: “Yecu ebino cwodo nī dhanō mē Najaret.”

3

Kōp na Jon Abatica ōtītō

(Marako 1:1-8; Luka 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ I karē nonu Jon Abatica obino nakun tītō kōp k'Obanga i thim mē Yudea

² ēka kobo nī, “Ngut unu, piēn ker mē polo onyīngo na cwōk.”

³ Man ēnē ngat n'adwarpīny Icaya ōtwakō pīrē:

“Dwōn dhanō mōrō tye ka redo i thim nī,

Yūb unu yoo pī Rwoth,

mīi unu yoo ocung atīr nīnē.”

⁴ Jon onwongo ruko bōng n'eyūbō kī kom yer kīnaga, ēka onwongo tweo wang pyērē kī del. Cem mērē onwongo obedo bonyo ēka mōō kic mē thim.

⁵ Jīi onwongo yaa kī i Jerucalem, kī i lobo Yudea kībēc ēka kī i lobo kībēc na tye i nget kulo Jordan mē cīdhō bothe.

⁶ Gīn onwongo tuco balgī ēka Jon baticagī i kulo Jordan.

⁷ Ēntō ka ēn ōnēnō Eparicayo ēka Ecadukayo tye ka bino kanya ēn onwongo tye ka batica jīi iē, ēn okobo bothgī nī: “Un éthīn ororo! Nga n'okobo niwu nī irīng unu kī i akēmō k'Obanga na tye ka bino?”

⁸ Tii unu dong gin na nyutho nī ingut unu.

⁹ Kūr dōk itham unu mē kobo nī, ‘Wan etye k'Abraam na calō apapwa.’ An akobo niwu nī kī kom kite nī Obanga twērō mīō ēkwaē k'Abraam donyo kī iē.

¹⁰ Kobedini dong etyeko ketho atong i tyēn orii yen, ēka yath mōrō na ba nyakō nyige na bēr ebino tongo ōkō pīny cē ebolo i mac.

¹¹ “An abaticawu kī pii mē nyutho nī ingut unu ōkō kī kom balwu, ēntō ngat na bino kī kōra tēk na lōa ōkō, an ba apora mē kōdō wōrē. Ēn bino baticawu kī Tipō Naleng ēka kī mac.

¹² Odheru mērē tye i cīngē, ēka ēn bino yūbō larū moo mērē, cē cōkō kal mērē ketho i dērō ēka wangō cūngē kī mac na ba thōō.”

Batica ka Yecu

(Marako 1:9-11; Luka 3:21-22)

¹³ Cē Yecu ōya kī i Galilaya ōcīdhō yo kulo Jordan, ēk Jon obatica ēn.

¹⁴ Ēntō Jon ōtēmō kwērō ōkō nakun kobo nī, “An amītō nī in ēnē ibatica an, ēntō in dōkī ibino nī an abatica in?”

¹⁵ Yecu ōgamō nī, “Wēk ōtīmērē nī kōmanōn kobedini; piēn pore nī ōn mē cobo gin na kībēc mē kite atīr.” Cē Jon oyeo.

¹⁶ Kinge na dong Yecu ebatica, cê ên odonyo malô kî i pii. Cûcûth i caa nôn polo ôyabêrê, êka ên ônênô Tipo k'Obanga ka bino calô amam, cê opye i kome.

¹⁷ Cê dwôn mörö owinyere kî i polo na kobo nî, “Man ênê Woda na an amarö; na iya yom i kome.”

4

Catan ôtëmö Yecu

¹ Cê Tipo k'Obanga otero Yecu i thim êk Catan ôtëm ên.

² Cê Yecu orio kec pî nîno pyer angwên kiceng êka kiwor, kinge kec oneko ên.

³ Cê Catan obino both Yecu mê tēmō ên nakun kobo nî, “Ka in ibedo Wod k'Obanga, kob nî kite ni êk ôlökêrê ödök cem.”

⁴ Yecu ôgamō nîne nî, “Êcōō i Cōc na Leng nî: ‘Dhanō ba kwō kî cem kēkēn êntō kwō kî kōp kîbēc na donyo kî i dhō Obanga.’”

⁵ Cê Catan otero Yecu yo Jerucalem i pacō na leng êka ômiō ên ocung malô i wi birübîrû mē ôt k'Obanga.

⁶ Ên okobo nî, “Ka in ibedo Wod k'Obanga, podh yo pîny. Piên êcōō nî: “‘Obanga bino cikō emalaika mērê mē gwōkōni, êka gîn bino gamōni kî cîng-gî, êk kûr itwom tyeni i kom kidi.’”

⁷ Yecu ôgamō nîne nî, “Êcōō thon nî: ‘Kûr itēm Rwoth Obangani.’”

⁸ Catan dôki otero Yecu yo wi kidi na bor malô rwök cê onyutho nîne ker kîbēc mē wi lobo êka kî dheogî.

⁹ Catan okobo nî, “Man kîbēc an abino mîōni, ka in ibino rumo congî pîny êka iwōra.”

¹⁰ Yecu okobo nîne nî, “Catan, nyîk ôkō kî botha! Piên êcōō nî: ‘Wör Rwoth Obangani êka itii nîne kēkēn.’”

¹¹ Cê Catan ôwêkō Yecu, êka emalaika obino gîni cê ôkōnyō ên.

Yecu ôcakō tic mērê i Galilaya (Marako 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² I karê na Yecu owinyo nî Jon etweo i buc, ên ödök yo Galilaya.

¹³ Yecu ba obedo i Najaret, êntō ên ôcîdhō obedo i Kaperanaum, pacō na tye i nget nam Galilaya, na tye i lobo Jabulon êka Naputali—

¹⁴ mē cobo kōp n'adwarpîny Icaya okobo:

¹⁵ “Lobo mē Jabulon êka Naputali,
yoo na cîdhō yo nam, na tye yo lōka kulo Jordan,
Galilaya n'obedo lobo n'Erok bedo gîni iē—

¹⁶ jō na bedo gîni i pîny na cōl,
ônênô gîni dong tar na dit;
jō na bedo i tipo lobo mē thōō,
tar dong ôryēny i komgî.”

¹⁷ Cakêrê i karê nôn cîdhō kodê anyim, Yecu ôcakō tîtō kōp nakun kobo nî, “Ngut unu, piên ker mē polo onyingo na cwök.”

Yecu ocwodo êlûbkörê mē acêl

¹⁸ I nîno mörö acêl, na Yecu onwongo tye ka wok i nget Nam mē Galilaya, ên ônênô utmego ariō, Cimon n'ecwodo nî Petero êka ômin mērê Anderiya. Gîn onwongo tye ka bolo böö i nam, piên gîn onwongo obedo êcik rēc.

¹⁹ Yecu okobo bothgi nĩ, “Bin, ñlũb unu kōra ěka an abino miōwu ñdōkō ěmak jĩĩ nakaka rēc.”

²⁰ Cũcũth ġĩn ōwēkō bōōgi ěka ōlũbō ġĩnĩ kōr Yecu.

²¹ Ēn ōcĩdhō kĩ kany nōn ěka ōnēnō utmego ariō nōkēnē, Yakobo ġĩn k'ōmĩn mērē Jon, awope ka Jebedayo. ġĩn onwongo tye ĩ yeya kanya acēl k'apapgi Jebedayo, yũbō ġĩnĩ bōōgi. Cē Yecu ocwodogi,

²² ěka cũcũth ġĩn ōya ōwēkō yeya ěka apapgi cē ōlũbō ġĩnĩ kōr Yecu.

Yecu ōcangō etwoe

²³ Yecu owotho orimo ĩ Galilaya kībēc, nakun pwonio ĩ Cinagogagi kībēc, titō Emuth na Bēr mē ker k'Obanga, ěka cangō koth twoe kībēc kĩ kom jĩĩ.

²⁴ Emuth ĩ kom Yecu ōkēth ōrōmō lobo Ċiria kībēc. Jĩĩ okelo bothe jō kībēc n'onwongo komgi lith kĩ twoe na papath, jō na tye k'arem na rac, jō na cen ōmakōgi, jō na two araka ōmakōgi, ěka jō na komgi okwe, cē ěn ōcangōgi.

²⁵ Lwak na pol n'ōya kĩ ĩ Galilaya, Dekapoli,* Jerucalem, Yudea ěka lobo na tye yo lōka kulo Jordan ōlũbō ġĩnĩ kōr Yecu.

5

Kōp na Yecu ōtītō ĩ wi kidi

¹ ĩ karē na Yecu ōnēnō lwak, ěn ōcĩdhō ĩ wi kidi cē obedo pĩny. Ēlũbkōrē obino bothe,

² ěka ěn ōcakō pwonio ġĩn nakun kobo nĩ:

³ “Komgi gum jō na ngeo nĩ ġĩn ebedo ěcan ĩ cwiny, piēn ker mē polo bino bedo mēgi.

⁴ Komgi gum jō na kumo, piēn ebino kweo cwinygi.

⁵ Komgi gum jō na mwol, piēn ġĩn bino leo lobo bedo mēgi.

⁶ Komgi gum jō na kec ěka ōriō nekogi pi bedo jō na kitegi atir, piēn ebino miōgi yeng.

⁷ Komgi gum jō n'obedo ěkĩca, piēn ebino tĩmō kĩca nĩgi.

⁸ Komgi gum jō na cwinygi leng, piēn ġĩn bino nēnō Obanga.

⁹ Komgi gum jō na kelo kuc, piēn ebino cwodogi nĩ ěthĩnō k'Obanga.

¹⁰ Komgi gum jō n'eyelogi pi bedo jō na kitegi atir, piēn ker mē polo bino bedo mēgi.”

¹¹ “Komwu gum ka jĩĩ yanyōwu, eyelowu, ěka ekobo kwa kōp na reco kībēc mē twodo ĩ komwu pĩra.

¹² Bed unu kĩ yom cwiny, piēn cũl na mewu tye na dit ĩ polo. Man ěnē kite na ġĩn oyelo k'edwarpĩny n'ōcakō bedo niwu.”

Kōp ĩ kom kadō ěka tar

(Marako 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ “Un ibedo kadō mē lobo. Ēntō ka kadō orwenyo mĩt mērē ōkō, ětwērō mĩō dōkō na mĩt nĩngō dōkĩ? Kōny mērē n'wongo dong ope, myero ěōny ōkō jĩĩ ōnyōn.

¹⁴ “Un ibedo tar mē lobo. Pacō n'ěgērō ĩ wi kidi ba twērō kanērē.

* **4:25 Dekapoli** manōn *Peci apar*.

¹⁵ Ngat mörö ope na cwinyü tara ëka ketho i the agulu. Ëntö eketho kanya oten malö ëka mënyö jö kibëc na tye i öt.

¹⁶ I yoo acël nön, müi unu tar na mewu öryëny i nyim jüi, ëk gïn önën ticwu na bëcö, ëka öpak gini Apapwu na tye i polo.”

Pwony i kom Cik

¹⁷ “Kür itham unu ni an abino më jükö Cik onyo köp k'edwarpiny; an ba abino më jükögi ëntö më cobogi.

¹⁸ An akobo niwu köp adyer ni wang na polo ëka lobo othuno i ajiki, nyukuta mörö acël na tidi onyo tön mörö acël më Cik ba bino rwenyo, naka ka köp kibëc ocobere.

¹⁹ Dong ka ngat mörö ötürö cik mörö acël ki i kom cik ni gini, nakun pwonyo ki jö nökenë më timö ni komanön, ebino cwodo ën ni dhanö na tidi i ker më polo. Ëntö ngat na ketho i tic ëka pwonyo cik ni ebino cwodo ni dhanö na dit i ker më polo.

²⁰ Ëntö an akobo niwu ni ka kite atirwu ba ölöö më k'Eparicayo ëka më k'epwony cik, un ba ibino dönyö i ker më polo.”

Pwony i kom akëmö

²¹ “Un iwinyo köp na yam ekobo both jö na cön ni, ‘Kür ineki, ëka ka ngat mörö na bino neko dhanö, ebino ngölö-köp ninë.’

²² Ëntö an akobo niwu ni ngat mörö n'akëmö makö i kom ömïn mëre ebino ngölö-köp ninë. Ngat mörö na bino yanyö ömïn mëre ni, ‘In ibangiri,’ ebino tero i nyim athuko më öd okiko k'edong. Ëntö ngat mörö na kobo ni, ‘In amingo’ ebino bolo i mac më kapiny.

²³ “Pi manön, ka ikelo mïcni i keno tyër më miö both Obanga ëka ipo ni omeru tye ki köp mörö i komi,

²⁴ wëk mïcni i nyim keno tyër. Cidh kono both omeru ëk iyüb unu wat na bër i kinwu; cë dong idwogi ëka imü mïcni.

²⁵ “Tyek köp piöpiö ki ngat n'odothi na pod itye unu i yoo më cidhö i pido, ëk ngat n'odothi kür oteri i nyim angöl-köp, cë angöl-köp bino mïöni both acikari, ëka ebino tweoni i buc.

²⁶ An akobo niwu köp adyer ni ba ibino donyo ki i buc naka ka icülö cül kibëc, na wi ciling mörö ba orem.”

Pwony i kom elomi

²⁷ “Un iwinyo köp na yam ekobo ni, ‘Kür idöny i elomi.’

²⁸ Ëntö an akobo niwu ni ka ngat mörö önënö dhakö cë öthamö ki i cwinye më bedo ködë nwongo ödönyö i elomi.

²⁹ Ka wangi më kucem ënë mii ipodho i bal, köl iyuu ökö. Bër nini më rwenyo dul komi acël ni löönö bolo komi kibëc i mac më kapiny.

³⁰ Ka cingi më kucem ënë mii ipodho i bal, ngun iyuu ökö. Bër nini më rwenyo dul komi acël ni löönö bolo komi kibëc i mac më kapiny.”

Pwony i kom këthö nyom

³¹ “Un iwinyo cik na kobo ni, ‘Ngat mörö na kwërö dhakö mëre myero ömüi waraga më këthö nyom.’

³² Ëntö an akobo bothwu ni ka ngat mörö ökwërö dhakö mëre, na path ki köp më tar wang, nwongo ömüi dhakö nön ödökö jö elomi, ëka ngat mörö na nyömö dhakö n'ëkwërö ökö nwongo ödönyö i elomi.”

Köp i kom kwongo kwong

³³ “Dökī, un iwinyo köp na yam ekobo both jö na cön nī, ‘Kür ikwong kwong nono, èntö cob kwong na in ikwongo both Rwoth.’

³⁴ Èntö an akobo niwu, kür ikwong unu kwong mörö na twal, kadī kī polo piën manön obedo then ker k’Obanga;

³⁵ onyo kī nying lobo, piën manön obedo then më theno tyënë; onyo kī nying Jerucalem, piën manön obedo pacö k’Obanga, Rwoth na Dit.

³⁶ Kür ikwong kwong kī wii, piën in ba itwëro miö yer mörö acël më bedo na tar onyo na cöl.

³⁷ Mii unu köpwu obed nī, ‘Eyo’ obed ‘eyo,’ onyo ‘Pe’ obed ‘pe.’ Köp mörö na kadhö manön nwongo öya kī both ngat na rac.”

Köp i kom cülö kwor

(Luka 6:29-30)

³⁸ “Un iwinyo köp na yam ekobo nī, ‘Wang ècülö kī wang, ëka lak ècülö kī lak.’

³⁹ Èntö an akobo niwu nī kür icül unu kwor i kom ngat mörö n’ötimö gin na rac i komi. Ka ngat mörö odhongo lemi kucem, lök nünë lemi nökenë thon.

⁴⁰ Ka ngat mörö mitö pidoni nī ëk eter catini, mii ën thon kotini.

⁴¹ Ka ngat mörö odii më yëö yëc mëre pi kilomita acël, woth ködë pi kilomita ariö.

⁴² Ka dhanö mörö ökwaö gin mörö kī bothi, mii gin nön bothe. Ka ngat mörö mitö deno gin mörö kī bothi, mii ën oden.”

Pwony i kom marö lang onu

(Luka 6:27-28,32-36)

⁴³ “Un iwinyo köp na yam n’onwongo ekobo nī, ‘Mar awodhi ëka idag langöni.’

⁴⁴ Èntö an akobo niwu: Mar unu langwu ëka ilëg unu pi jö na yelowu,

⁴⁵ ëk ibed unu calö èthünö k’Apapwu adyer na tye i polo. Piën ën miö ceng mëre ryëny both jö na reco ëka kī jö na bëcö. Èn miö köth both jö na kitegi atir ëka both jö na kitegi ba tye atir.

⁴⁶ Ka imarö unu jö na maröwu, cül ngö n’Obanga bino cülöwu ködë? Naka thon ècök ocoro timö gini nī komanön.

⁴⁷ Ka imotho unu utmegowu këkën, apokapoka ngö na tye i kinwu kī jö nökenë? Naka thon jö na ba ngeo Obanga timö nī komanön.

⁴⁸ Myero ibed unu jö na bal mörö ope i komgi, na calö Apapwu na tye i polo na bal mörö ope i kome.”

6

Pwony i kom kõnyö écan

¹ “Gwökërë unu ëk kür itii unu ‘ticwu më kite atir’ i nyim jii ëk gin önën. Ka itimö unu, ba ibino unu nwongo cül mörö kī both Apapwu na tye i polo.

² “Ka ikönyö acan, kür iküdth pelu kite n’etwodo timö i Cinagoga gini ëka i yodhi, ëk jii öwörgi. An akobo niwu köp adyer nī gin dong onwongo cülgi ökö.

³ Èntö ka ikönyö acan, kür imii cingi më kucam onge gin na cingi më kucem tye ka timö,

⁴ ëk kõny na in imiö both acan obed i müng. Cë Apapwu, na nënö gin n’ëtimo i müng, bino cülöni.

*Pwony i kom lëga**(Luka 11:2-4)*

⁵ “Ka in ilëgö, kür ilëg calö etwodo, piën gïn marö lëga nakun nwongo ocung gïni i cinagoga gïni ëka i nget yodhi ëk jïi önën-gï. An akobo niwu köp adyer ni gïn dong otyeko nwongo cülgi ökö.

⁶ Entö ka in ilëgö, döny i odi, lor dholokek ëka ilëg both Apapni na kome ba nen. Cë Apapwu, na nënö gin n'ëtimo i müng, bino cülöni.

⁷ Ka in ilëgö, kür idhur köp na pol calö jö na ba ngeo Obanga, piën gïn thamö nï ebino winyo lëgagï pï köpgï na pol.

⁸ Kür ilëg unu kamë gïn, piën Apapwu ngeo gin na mitërë bothwu na bara ipenyo ën.

⁹ “Man ënë kite na myero ilëg unu ködë:

“ ‘Apapwa na tye i polo,
nyingï myero ëwör,

¹⁰ kerni obin,
mitini ëtım

i lobo kite n'ëtimo ködë i polo.

¹¹ Mïiwa tin cemwa më nïnö kï nïnö.

¹² Tim kica i kom balwa,

kite na wan thon ëtimo kica i kom jö na balö bothwa.

¹³ Kür iwëk ëbwölwa,
ëntö larwa kï both ngat na rac.’

¹⁴ Ka un itimo kica both jö nökenë ka gïn öbalö i komwu, Apapwu na tye i polo thon bino timö kica i kom balwu.

¹⁵ Entö ka in ba itimo kica both jö nökenë pï bal na gïn öbalö, Apapwu thon ba bino timö kica pï bal na in ibalö.

Pwony i kom rio kec

¹⁶ “Ka in irio kec, kür imïi wangi onen calö wang etwodo, piën gïn balö wang-gï ökö ëk jïi önën nï gïn etye ka rio kec. An akobo niwu köp adyer, gïn dong otyeko nwongo cülgi ökö.

¹⁷ Entö ka in irio kec, kur wii, ëka ilwök wangi,

¹⁸ ëk kür jö nökenë önën nï in itye ka rio kec, ëntö both Apapwu këkën na ba nen; cë Apapwu na nënö gin n'ëtimo i müng bino cülöni.”

Lönyö na tye i polo

¹⁹ “Kür ikan lönyöwu i wi lobo, kanya nyënyë ëka nyali balö, ëka kanya ekwoe türö cë kwalö gïni ökö.

²⁰ Entö kan unu lönyöwu i polo, kanya nyënyë ëka nyali ba balö, ëka kanya ekwoe ba türö cë kwalö gïni ökö.

²¹ Piën kanya lönyöni tye ië ënë cwinyi thon tye ië.

²² “Wangi ënë obedo tara më komi. Ka wangi tye na bër, komi kibëc nwongo tye kï tar n'örömö.

²³ Entö ka wangi ba tye na bër, komi kibëc nwongo opong kï cöl pïny. Ka tar na tye bothi cöl, cöl pïny nön nwongo röm kwene!

²⁴ “Ngat mörö ope na römö tic pï rwodhi arïö; piën ën bino dagö ngat acël ëka bino marö nökenë ca; onyo ën bino moko i kom ngat acël ëka kwërö nökenë ca. In ba irömö tic pï Obanga ëka pï ciling thon.

Kür ibed kï par na pol

²⁵ “Pi manön an akobo niwu ni, kür ibed unu ki par pi kwöwu, ni ngö na un ibino camö onyo madhö; onyo pi komwu, ni ngö na un ibino ruko. Kwöwu pîrê ba tēk löö cem, ēka kom pîrê ba tēk löö böng?

²⁶ Nën unu wîny na ngwēcō ki malō; gîn ba cwōō kodhi, ba kaō gîni kac, ba cōkō gîni cem i dērō, èntō Apapwu na tye i polo pîdhōgi. Un pîrwu ba tēk löögi?

²⁷ Nga ki i kinwu pi bedo ki par na twērō mēdō caa acēl i kom kwō mērē?

²⁸ “Pîngō ibedo unu ki par na pol pi böng? Nën unu kite n'athure mē thim dōngō gîni kōdē. Gîn ba tîo tic mōrō onyo wîō wîcu.

²⁹ Èntō akobo niwu ni kadi bed Colomon onwongo orukere ki dheo mērē kibēc, èn ba orukere na bër na cal ki mōrō acēl i kin-gi.

³⁰ Ka Obanga ruko lum mē thim, na bedo pi nînō na tin kēkēn ēka diki ebolo ökō i mac, èn ba bino rukowu na löö, un jō na yeewu nōnōk?

³¹ Dong kür ibed unu ki par mē kobo ni, ‘Ngö na wan ebino camö?’ onyo ‘Ngö na wan ebino madhö?’ onyo ‘Ngö na wan ebino ruko?’

³² Piën jami nonu kibēc, jō na ba ngeo gîni Obanga ènē yēnyōgi, èntō Apapwu na tye i polo ngeo gîn na kibēc na mîrērē bothwu.

³³ Èntō cak unu kono mē rangō ker mērē ēka kite atîr mērē, cē èn bino mîöwu jami kibēc na un imîto.

³⁴ Pi manön, kür ibed unu ki par na pol pi diki, piën diki bino bedo ki par mērē. Nînō acēlacēl tye ki can mērē.

7

Kür îngöl köp i kom jō nökënë

¹ “Kür îngöl köp i kom jō nökënë, cē in thon ba ebino ngölō köp i komi.

² Piën kite na in îngölō ki köp i kom jō nökënë, ènē in thon ebino ngölō ki köp i komi, ēka gîn na un ipimo kōdē, ènē thon ebino pimo niwu kōdē.

³ “Pîngō inēnō cüng kal ki i wang omeru ēka ba inēnō dul yath na tye i wangi?

⁴ In itwērō kobo n'omeru nüngō ni, ‘Wēk akwany cüng kal ökō ki i wangi,’ nakun nwongo caa kibēc dul yath ut i wangi?

⁵ In atwodo, cak kono kwanyō dul yath na tye i wangi ökō, ēka dong inēn pîny na bër mē kwanyō cüng kal na tye i wang omeru.

⁶ “Kür imîi gwongi jami n'ēmîō both Obanga, kür iyuu jamini na bēcō na wel mērē tēk both pün. Ka iyuo, gîn bino nyōnyōnō ökō ki tyēn-gi, cē lōkērē gîni mē lwēny i komi.

Peny, Rang, Dwōng

(Luka 11:9-13)

⁷ “Peny cē ebino mîōni; rang cē ibino nwongo; dwōng cē ebino yabō nini dholokek.

⁸ Piën ngat acēlacēl na peny ebino mîō; ngat na rangō bino nwongo; ēka ngat na dwōngō ebino yabō nînē dholokek.

⁹ “Nga ki i kinwu, ka athîn mērē openyo ogati, èn mîō kidi?

¹⁰ Onyo ka openyo rēc, èn mîō thwol?

¹¹ Ka un, dong, na kitewu reco, ingeo unu mē mîō èthînōwu mîc na bēcō, cē dong apapwu na tye i polo bino mîō mîc na bēcō na röm kwene both jō na peny en!

¹² Gîn na kibēc na in itîmō, tîm both jō nökënë kite na in imîto ni ètîm kōdē bothi, piën man ènē tyēn köp mē cîk kibēc ēka pwony k'edwarpîny.

Dhō Wangkac na dîng

¹³ “Döny ki i dhö wangkac na dīng. Piēn dhö wangkac mē kapīny lac ēka yoo mē cīdhō yo iē lūbō yot, ēka jō na pol wok ki iē.

¹⁴ Ēntō dhö wangkac mē kwō na bedo naka dīng ēka yoo mē cīdhō yo iē lūbō tēk, jō na nōnōk ēnē wok ki iē.

Yath ngere ki nyige

¹⁵ “Gwōkērē unu k'edwarpīny na twot. Gīn bino bothwu n'orukere gīnī calō rom ki yōkō ěntō ki īgī nwongo ger gīnī kamē orudi.

¹⁶ Un ibino ngeogī ki nyig-gī. Jīi rōmō pūdō nyig ōlōk ki kom ōkūdhō, onyo nyig ōlam ki kom ōcōcōk?

¹⁷ Kōmanōn thon yath na bēr nyakō nyige na bēr, ěntō yath na rac nyakō nyige na rac.

¹⁸ Yath na bēr ba rōmō nyakō nyige na rac, ēka yath na rac ba rōmō nyakō nyige na bēr.

¹⁹ Koth yath kibēc na ba nyakō nyige na bēr ebino tongo ōkō pīny ēka ebolo i mac.

²⁰ Manōn ēnē kite na un ibino ngeogī kōdē ki nyig-gī.

²¹ “Pathī ngat acēlacēl na cwoda nī, ‘Rwoth, Rwoth,’ ēnē bino dōnyō i ker mē polo, ěntō ngat na tūmō gīn n'Apapna na tye i polo mītō.

²² I nīnō nōn, jō na pol bino kobo nūna nī, ‘Rwoth, Rwoth, wan yam ētītō kōp ki nyingi, ēka ki nyingi wan ēryēmō cene ēka etio tango na pol.’

²³ Cē an abino kobo nūgī nī, ‘Anaka yam ba angeowu. Cīdh unu ōkō ki botha, un ētīm tīm na reco!’

Egedo ariō

(Luka 6:47-49)

²⁴ “Pī manōn ngat acēlacēl na winyo kōpna ēka ketho i tic bino bedo calō dhanō na ryēk n'ōgērō ōdē i kom lēla.

²⁵ Ka kōth ocwe, kilēlē ōmōl, ēka yamō okudho obuko ōt ki tēk, ěntō ba opodho piēn nwongo ēgērō i kom lēla.

²⁶ Ēntō ngat na winyo kōpna ni cē ba ketho i tic cal k'amingo n'ōgērō ōdē i kom kwo.

²⁷ Ka kōth ocwe, kilēlē ōmōl, ēka yamō okudho obuko ōt ki tēk, cē ōt bino rēdhērē na rac.”

²⁸ I karē na Yecu dong otyeko twakō kōp nonu kibēc, lwak ouro pwony mērē rwōk,

²⁹ piēn ēn opwonyo calō ngat na ut ki twēr, pathī calō epwonyegī mē cīk.

8

Yecu ōcangō adhōbū

(Marako 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ I karē na Yecu oidho yo pīny ki i wi kidi, lwak na pol ōlūbō kōrē.

² Ēcwō mōrō na tye ki two dhōbū obino bothe ēka orumo cōngē pīny i nyime nakun kobo nī, “Rwoth, ka in īmītō, īrōmō mīōna dōkō na leng.”

³ Yecu ōryēō cīngē cē ogudo ēn nakun kobo nī, “An amītō, komi dong obed na leng!” Cē cūcūth two dhōbū ōcang ōkō ki i kome.

⁴ Cē Yecu okobo nīnē nī, “Kūr ikob both ngat mōrō. Ēntō cīdhī inyuthiri both alamdhōk ēka īmī tyēr na Muca yam ōcīkō, mē bedo na calō caden bothgī.”

Yecu ōcangō atic k'adit wi acikari

(Luka 7:1-10)

⁵ I karë na Yecu ödönyö i Kaperanaum, adit wi acikari më Roma mörö obino cë öbakö dhögë bothe ni,

⁶ “Rwoth, aticna obuto piny i öt, two akwea ömakö ëka ödiö ën rwök.”

⁷ Yecu okobo ninë ni, “An abino cidhö ëka acangö ën.”

⁸ Adit wi acikari ögamö ni, “Rwoth, an ba apora ni in idöny i öda. Ëntö kob köp acël këkën cë aticna bino cang.

⁹ Piën an kikoma thon abedo dhanö n'ëlöö alöa, ëka atye k'acikari na an alöögï. An akobo both ngat acël ni, 'Cidhi,' cë cidhö; ëka both ngat acël ni, 'Bin,' cë bino. Ka an akobo both aticna ni, 'Tii ticni,' cë timö.”

¹⁰ I karë na Yecu owinyo köp ni, ën obedo ki ur rwök nakun kobo both jö na tye ka lübö körë ni, “An akobo niwu köp adyer, an bara anwongo dhanö mörö i lobo Icaael na tye ki yee na tøk calö man.

¹¹ An akobo niwu ni jö na pol bino bino gini ki kukidë ëka kuthö, cë bino bedo gini piny kanya acël k'Abraam, Icaea, ëka Jakob më camö karama i ker më polo.

¹² Ëntö jö n'onwongo myero obed gini i ker më polo ebino bologï yökö i cöl piny, kunön bino bedo ië koko ëka kaö lak.”

¹³ Cë Yecu okobo both adit wi acikari ni, “Cidhi! Ebino timö kite na in iyee ködë.” Atic mëre öcakö cang ökö i caa nön kikokome.

Yecu öcangö jö na pol

(Marako 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ I karë na Yecu ödönyö i öt ka Petero, ën önönö marö ka Petero obuto piny na two lyetho ömakö.

¹⁵ Ën ömakö cingë ëka two lyetho öya ökö ki i kome, cë marö ka Petero öya malö ëka öcakö yübö cem ninë.

¹⁶ I kothyeno më ninö nön, jö na pol n'onwongo tye gini ki tipo na reco i komgi ekelo both Yecu, cë ën öryëmö tipo na reco ökö ki köp na ën ötwakö ëka etwoe kibëc öcang.

¹⁷ Man ötimërë ëk köp na yam adwarpiny Icaya ötwakö ocobere kakarë ni: “Ën ökwanyö görüwa
ëka öyëö twowa.”

Jö n'onwongo mütö lübö kör Yecu

(Luka 9:57-62)

¹⁸ I karë na Yecu önönö lwak na pol n'ögürö ën dyere, ën ömiö twërö më cidhö yo löka nam tung ca.

¹⁹ Cë apwony cik obino bothe ëka okobo ni, “Apwony, an abino lübö kori kanya kibëc na in ibino cidhö ië.”

²⁰ Yecu ögamö ni, “Kwee tye ki öd rwo gini ëka winy na ngwëcö ki malö tye ki udi, ëntö Wod ka Dhanö ope ki kany mörö na ën pyelo wie ië.”

²¹ Alübkörë nökenë dökï okobo ninë ni, “Rwoth, wëk an kono acidh aik apapna.”

²² Ëntö Yecu okobo ninë ni, “Lüb köra, ëka wëk jö n'öthöo oik jöögï n'öthöo.”

Yecu öjükö yamö ki i nam

(Marako 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Cë Yecu ödönyö i yeya ëka ëlübkörë öcidhö ködë.

²⁴ Cücüth yamö na ger öcakö kudho i nam, ëka pii na tingere malö onwongo dong cwök miö yeya më lüny ökö i nam. Ëntö Yecu onwongo önönö ökö.

25 Ëlúbkōrē öcīdhō ēka ocoo gīnī ěn nakun kobo gīnī nī, “Rwoth, larwa! Wan ěcwōk thōō!”

26 Ěn ögamō nī, “Un jō na yeewu nōnōk, pīngō ilwor unu?” Cē ěn öya malō ocoko yamō ēka pii na tingere malō, cē pīny okwe moth.

27 Ëlúbkōrē ouro gīnī nakun kobo gīnī nī, “Koth ěcwō mēnē ene? Naka thon yamō ēka pii na tingere malō winyo ěn!”

*Yecu öcangō cwō ariō na tye kī cene
(Marako 5:1-20; Luka 8:26-39)*

28 Ĭ karē na Yecu othuno ĩlōka ca ĩ lobo ka jō Gadara, cwō ariō na tye kī cene n'öya gīnī kī ĩ bur lyene oromo kōdē. Gīn onwongo ger rwōk na ngat mōrō ope na rōmō wok ĩ yoo nōn.

29 Gīn öcakō redo nī, “Wod k'Obanga, ngō na in ĩmītō kī bothwa? In ibino mē pwodowa na karē bara örōmō?”

30 Onwongo öthīpan pūn na pol tye ka cem na bobor kōdgī.

31 Cene ökwaō Yecu nī, “Ka in ĩryēmōwa ökö, ryēmwa ĩ kom öthīpan pūn.”

32 Ěn okobo nīgī nī, “Cīdh unu!” Cē gīn odonyo yōkō kī ĩ kom cwō nōn ēka ödōnyō gīnī ĩ kom pūn, öthīpan pūn kībēc öngwēcō kī ĩ nget kidi yo ĩ nam ēka öthōō gīnī ökö ĩ pii.

33 Ěkwath n'onwongo kwaō pūn öngwēcō gīnī ökö ĩ taun ēka okobo gīnī gīn n'ötīmērē kībēc ēka gīn n'ötīmērē ĩ kom cwō na cene ömakōgī.

34 Cē jō na tye ĩ taun kībēc öcīdhō gīnī yōkō mē romo kī Yecu. Ĭ karē na gīn öñenō ěn, gīn odweko gīnī Yecu mē yaa ökö kī ĩ lobogī.

9

*Yecu öcangō dhanō na kome okwe
(Marako 2:1-12; Luka 5:17-26)*

1 Yecu ödōnyō ĩ yeya ēka öngölō nam yo lōka tung ca, cē obino yo pacō thurgī.*

2 Jō mökö okelo bothe dhanō na kome okwe n'obuto ĩ ökēka. Ĭ caa na Yecu öñenō yeegī, ěn okobo both dhanō na kome okwe nī, “Dīi cwinyi, woda; balni gīnī ětīmō kīca ökö.”

3 Ěntō epwony cīk mökö okobo ĩ kin-gī kēn-gī nī, “Dhanō nī tye ka yanyō Obanga!”

4 Ĭ karē na Yecu ongeō thamagī, cē openyogī nī, “Pīngō ibedo unu kī thama na rac ĩ cwinywu?”

5 Mēnē na yot: mē kobo nī, ‘Balni gīnī dong ětīmō kīca ökö,’ onyo mē kobo nī, ‘Yaa malō ĩcak woth?’

6 Ěntō an abino mīōwu ingeo nī Wod ka Dhanō tye kī twēr ĩ wi lobo mē tīmō kīca ĩ kom bal gīnī.” Cē ěn okobo both dhanō na kome okwe nī, “Ya malō, kwany ökēkani ēka ĩcīdh yo pacō.”

7 Cē dhanō na kome okwe öya malō ēka öcīdhō yo pacō.

8 Ĭ karē na lwak öñenō ngō n'ötīmērē, lworo ömakōgī rwōk; ēka öpakō gīnī Obanga, n'ömīō koth twērō nōn both jīi.

*Yecu ocwodo Matayo
(Marako 2:13-17; Luka 5:27-32)*

* 9:1 Pacō thurgī Kaperanaum kanya Yecu ökwō ĩē.

⁹ Ī karē na Yecu ōya ōkō kī kunōn, ēn ōnēnō ēcwō mōrō n'obedo acōk ocoro na nyīngē Matayo obedo kanya onwongo ēcōkō ocoro iē. Yecu okobo nīnē nī, “Lūb kōra,” cē Matayo ōya malō ēka ōlūbō kōrē.

¹⁰ Na Yecu ēka ēlūbkōrē tye gīnī ka cem i ōt ka Matayo, ēcōk ocoro na pol ēka ēbal obino cē ocemo gīnī kōdē.

¹¹ Ī karē n'Epāricayo ōnēnō gin na tye ka tīmērē, gīn openyo ēlūbkōrē nī, “Pīngō apwonywu cemo kanya acēl k'ēcōk ocoro ēka ēbal?”

¹² Ī karē na Yecu owinyo kōp ni, ēn okobo nī, “Pathī jō na komgī yot ēnē mītō daktar, ēntō jō na two.

¹³ Ēntō cīdh ipwonyere unu i tyēn kōp ni: ‘An amītō kīca, pathī gin mē aryēda.’ Piēn an ba abino mē cwodo jō na kitegī atīr, ēntō ēbal.”

Peny i kom rio kec

(Marako 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Ī nīnō mōrō acēl ēlūbkōr Jon obino both Yecu ēka openyo gīnī ēn nī, “Pīngō wan ēka Epāricayo erio kec, ēntō ēlūbkōri ba rio gīnī kec?”

¹⁵ Yecu ōgamō nī, “Wele k'anom twērō kumo nīngō ka anyom tye kōdgī? Ba twērē! Karē tye ka bino n'ebino kwanyō anyom ōkō kī bothgī; cē gīn dong bino rio kec.

¹⁶ “Ngat mōrō ope na dapō bōngū na nyen i kom bōngū n'otī, piēn bōngū n'ēdapō bino tēlō bōngū nōkēnē ca ēka yēc ōkō na rac.

¹⁷ Dhanō mōrō ope na pīkō kōngō ōlōk na nyen i ocwe na cōn gīnī. Piēn ka gīn ōpīkō, ocwe bino mwoc ōkō, kōngō ōlōk thon bino ōny ōkō cē ocwe bino bal gīnī ōkō. Pe, kōngō ōlōk na nyen ēpīkō i ocwe na nyen gīnī, ēka gīn kībēc ba bino bal.”

Nyaka alōc ēka dhakō n'ogudo lak bōngū ka Yecu

(Marako 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Ī karē na Yecu tye ka kobo kōp ni, alōc mōrō obino bothe cē orumo cōngē pīny i nyime ēka okobo nīnē nī, “Nyara pod ōthōō athōa, ēntō bin ēk iketh cingī i kome, cē bino kwō.”

¹⁹ Yecu ēka ēlūbkōrē ōya ēka ōcīdhō kōdē.

²⁰ Cē dhakō mōrō n'onwongo remo obedo ka cwer kī i kome pī mwaka apar wie arīō obino kī kungee cē ogudo lak bōngū ka Yecu.

²¹ Ēn okobo kī i cwinye kēnē nī, “Ka agudo bōngū mērē kēkēn, abino cang ōkō.”

²² Yecu ōlōkērē cē ōnēnō ēn, ēka okobo nīnē nī, “Dīi cwinyi, nyara, yeeni ocangi.” Cē dhakō nōn ōcang ōkō i caa nōn cūcūth.

²³ Ī karē na Yecu ōdōnyō i dyekal k'alōc cē ōnēnō ewer na wero wer mē kumo ēka lwak na wōō gīnī kī koko,

²⁴ ēn okobo nī, “Dōny unu yōkō. Anyaka ni ba ōthōō ēntō ōnīnō anīna.” Ēntō gīn ōnyērō gīnī ēn.

²⁵ Kīnge na lwak dong odonyo ōkō yōkō, ēn ōcīdhō i ōt kanya epyelo nyakō iē ēka ōmakō cīng anyaka nōn cē ōya malō.

²⁶ Kōp mē emuth ni ōkēth ōrōmō lobo nōn kībēc.

Yecu ōcangō ēthōō wang arīō

²⁷ Kīnge na Yecu dong ōya ōkō kī kany nōn, ēthōō wang arīō ōlūbō gīnī kōrē nakun redo gīnī nī, “Kīca omaki i komwa, Wod ka Daudi!”

28 Ī karē na ɛn dong ɔdɔnyɔ ĩ ɔt, ɛthɔɔ wang arĩɔ obino gĩnĩ bothe ɛka Yecu openyogĩ nĩ, “Un iyee unu nĩ an atwērɔ mĩɔwu ĩnɛnɔ pĩny?”

Gĩn ɔgamɔ nĩ, “Eyo, Rwoth.”

29 Cɛ ɛn ogudo wang-gĩ ɛka okobo nĩ, “Ēk ɔtĩmērɛ bothwu kite na yeewu tye kɔdɛ.”

30 Cɛ wang-gĩ ɔyabērɛ. Yecu ɔcĩkɔgĩ na tɛk nĩ, “Kũr ikob unu kɔp ni both ngat mɔrɔ.”

31 Ēntɔ gĩn ɔcĩdhɔ ɛka ɔrwɛɔ gĩnĩ kɔp ĩ kom Yecu ɔrɔmɔ lobo nɔn kībɛc.

32 Na gĩn dong tye ka yaa mɛ cĩdhɔ, jĩĩ okelo dhanɔ mɔrɔ both Yecu n'onwongo cen ɔmakɔ ɛka na ba twak.

33 Kinge na dong Yecu ɔryɛmɔ cen ɔkɔ, dhanɔ nɔn n'onwongo ba twak ɔcakɔ twak. Lwak ouro nakun kobo gĩnĩ nĩ, “Anaka yam gin mɔrɔ n'obedo kɔman bara onen ĩ Icarael.”

34 Ēntɔ Eparicayo okobo gĩnĩ nĩ, “Ēn ryɛmɔ cene kĩ twēr k'adwong mɛ cene.”

Etic tye na nɔnɔk

35 Yecu ɔcĩdhɔ orimo kin peci kībɛc na papath nakun pwonyo ĩ cinagogagĩ gĩnĩ, tĩtɔ Emuth na Bēr mɛ ker k'Obanga ɛka cangɔ koth twoe kībɛc na papath.

36 Ī karē na ɛn ɔnɛnɔ lwak, kĩca ɔmakɔ ĩ komgĩ rwɔk, piɛn onwongo tye gĩnĩ kĩ par ɛka ɛwɛkɔgĩ ata calɔ rom n'akwathgĩ ope.

37 Cɛ okobo both ɛlũbkɔrɛ nĩ, “Kac dwong ɛntɔ etic tye na nɔnɔk.

38 Pĩ manɔn, peny unu won pwodho ɛk oor etic ĩ kac ĩ pwodho mērɛ.”

10

Yecu ooro ɛkwɛna apar wie arĩɔ (Marako 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Yecu ocwodo ɛlũbkɔrɛ apar wie arĩɔ bothe ɛka ɔmĩɔgĩ twērɔ mɛ ryɛmɔ tipo na reco ɛka mɛ cangɔ twoe na papath kībɛc.

2 Man ɛnɛ nyĩng ɛkwɛna apar wie arĩɔ: mɛ acɛl, Cimon (n'ecwodo nĩ Petero) ɛka ɔmĩn mērɛ Anderiya; Yakobo wod ka Jebedayo, ɛka ɔmĩn mērɛ Jon;

3 Pilipo ɛka Batulumayo; Tomaci ɛka Matayo n'obedo acɔk ocoro; Yakobo wod k'Alipayo, ɛka Tadeo;

4 Cimon na mĩtɔ lɔckɛn ɛka Yuda Ikariot, n'oketho ɔrɔrɔ ĩ kom Yecu.

5 Yecu ooro ɛkwɛna apar wie arĩɔ kĩ cik ni: “Kũr ĩcĩdh unu both Erok onyo ĩdɔny unu ĩ pacɔ ka jɔ Camaria mɔrɔ.

6 Ēntɔ cĩdh unu both jɔ Icarael, na cal gĩnĩ kĩ rom n'orwenyo.

7 Ka ĩcĩdh unu, tĩt unu kɔp ni: ‘Ker mɛ polo dong cwɔk.’

8 Cang unu etwoe, cer unu jɔ n'ɔthɔɔ, lɔny unu jɔ na tye kĩ two dhɔbũ, ɛka ĩryɛm unu cene. Ēmĩɔwu nono, ɛka un thon mĩĩ unu nono.

9 Kũr iwoth unu kĩ gol onyo ryal onyo mola mɔrɔ ĩ jɛbawu;

10 kũr iwoth unu k'ocwe ĩ wothwu, onyo bɔngũ mɛ alɔka, onyo wɔr, onyo lũth mɛ woth; piɛn atic myero ɛmĩĩ cem mērɛ.

11 “Pacɔ mɔrɔ kɛkɛn na un ĩbino dɔnyɔ ĩɛ, rang unu dhanɔ na kite mērɛ bɛr ɛka ĩbed unu ĩ ɔdɛ naka ka ĩbino unu yaa.

12 Ka ĩdɔnyɔ unu ĩ ɔt, moth unu jɔ mɛ ɔt nɔn kĩ moth mɛ kuc.

13 Ka jɔ mɛ ɔt nɔn ɔjɔlɔwu, wɛk unu kucwu odong ĩɛ; ɛntɔ ka ba ɔjɔlɔwu gĩnĩ, cɛ ĩmĩĩ kucwu odwog bothwu.

14 Ka ngat mörö ba bino jölöwu onyo winyo köpwu, täng unu apua më tyenwu* ka iya unu ki i öt nön onyo pacö nön.

15 An akobo niwu köp adyer, i nönö më ngölö-köp, Obanga bino tımö kica na thwönë rwök both jö më Codom ëka Gomora na löö jö më pacö nön.

16 An aorowu kamë rom i kin orudi. Pi manön bed unu na ryëk calö thwol ëka na mwol calö amam.

17 “Entö gwökërë unu ködgi; piën gin bino miöwu i cing ëlök ëka ebino pwodowu ki del i cinagogagi gin.

18 Ebino terowu i nyim ëlök ëka i nyim rwodhi pira na calö ecaden bothgi ëka both Erok.

19 Entö ka gin ömaköwu, kür ibed unu ki par i kom ngö na un ibino kobo onyo kite na un ibino kobo ködë. I caa nön ebino miöwu ngö na myero ikob unu,

20 piën pathi un ënë ibino twak, ëntö Tipo k'Apapwu ënë bino twak ki bothwu.

21 “Omego bino miö ömın mërë më aneka, ëka apap bino miö athın mërë më aneka; ëthınö bino jëm i kom enyodogi ëka bino gin miö enekogi.

22 Jö kibëc bino dagöwu pira, ëntö ngat na bino cung na tək naka i ajiki bino larë.

23 Ka eyelowu ki i kabedo mörö acël, lüü unu i kabedo nökenë. An akobo niwu köp adyer, ba ibino unu tyeko woth i peci më Icarael kibëc na bara Wod ka Dhanö obino.

24 “Athın kwan ba dit löö apwony mërë, onyo atic ba dit löö adwong mërë.

25 Pore both athın kwan më bedo calö apwony mërë, ëka atic më bedo calö adwong mërë. Ka adit na löö öt ecwodo ni Belijebul, ebino cwodo jö më ödë ki nying na rac röm kwene!

26 “Kür ibed unu ki lworö pürgi. Gin mörö ope n'eumo na ba ebino yabö, onyo gin mörö ope n'opono na ba bino ngere.

27 Köp na an akobo niwu i cöl piny, twak unu ökö na piny lër; ëka köp n'ëmwöngö amwöngö i ithwu, red unu ködë i wi bie.

28 Kür ilwor unu jö na neko kom ëntö ba neko tipo. Entö lwor unu Obanga na twërö neko tipo ëka kom kanya acël i mac kapiny.

29 Winy na thithinö ariö ba ëcadhögi pi ciling na nying? Entö mörö ope na twërö podho piny n'Apapwu ba ngeo.

30 Naka thon yer wiwu kibëc ëkwanö ökö.

31 Dong kür ibed unu ki lworö; pirwu tək löö winy na pol ca ökö.

32 “Ngat mörö na bino tuco nyinga i nyim jii, an thon abino tuco nyingë i nyim Apapna na tye i polo.

33 Entö ngat na bino kwëröna i nyim jii, an thon abino kwërö ën ökö i nyim Apapna na tye i polo.

34 “Kür itham unu ni an abino më kelo kuc i lobo. An ba abino më kelo kuc, ëntö pala abadë.

35 An abino më kelo apokapoka i kin

“ wod ëka apap mërë,
nyakö ëka aya mërë,
cii wod ëka adha mërë.

36 Langö ka dhanö bino bedo dhanö më ödë kikokome.’

* 10:14 *Täng unu apua më tyenwu* nyutho ni Obanga ökwërö jö më pacö nön, piën gin ökwërö winyo köp k'ëkwëna. 10:36 Mika 7:6

³⁷ “Ngat mörö na marö apap mërë onyo aya mërë na löa ökö ba opore më bedo mëga; ngat mörö na marö wode onyo nyarë na löa ökö ba opore më bedo mëga;

³⁸ ëka ngat mörö na ba tingo yath ariä mërë cë lübö kî kôra ba opore më bedo mëga.

³⁹ Ngat mörö na mitö gwökö kwö mërë bino rwenyo ökö, ëka ngat na rwenyo kwö mërë pîra bino larö kwö mërë.

⁴⁰ “Ngat na bino jölöwu, nwongo öjöla, ëka ngat n'öjöla nwongo öjölä ngat n'öora.

⁴¹ Ngat mörö na bino jölö adwarpîny piën ën obedo adwarpîny bino nwongo cül n'ëcülö k'adwarpîny, ëka ngat mörö na bino jölö dhanö na kite atîr piën ën obedo dhanö na kite atîr bino nwongo cül n'ëcülö kî dhanö na kite atîr.

⁴² Ëka ka ngat mörö ömïö pii na ngic më amodha both ngat mörö acël kî i kin jö na thînö ni piën ën obedo alübkôra, an akobo niwu köp adyer, ën bino nwongo cül mërë.”

11

Jö na Jon Abatica ooro both Yecu (Luka 7:18-35)

¹ I karë na Yecu otyeko cïkö ëlübörë apar wie ariö, ën öya kî kunön më pwony ëka më titö köp i peci më Galilaya.

² I karë na Jon owinyo kî i buc ngö na Kiricito onwongo tye ka timö, ën ooro ëlübörë

³ më penyö ën nî, “In ënë ngat n'onwongo myero obin, onyo wan myero ëkür ngat nökenë?”

⁴ Cë Yecu ögamö nîgi nî, “Dök unu cen icidh ikob unu both Jon gin na un iwinyo ëka gin na un inënö:

⁵ Ëthöo wang wang-gi öyabërë, engwalo owotho, jö n'onwongo tye kî two dhöbü ëlönyögi, ëthöo ith owinyo piny, jö n'öthöo ecerogi ökö, ëka Emuth na Bër ëritö both ëcan.

⁶ Tye kî gum dhanö na ba lökërë ökö kî kom yee mërë pîra.”

⁷ I karë n'ëlübör Jon tye ka donyo gîni yökö, Yecu öcakö twak kî lwak köp i kom Jon nî: “Ngö na un icidhö më nënö kî i thim? İcidhö unu më nënö agada na yamö yengo?

⁸ Cë ka pe, ngö na un icidhö më nënö? Un icidhö më nënö dhanö n'oruko böng na bëcö? Pe, jö na ruko böng na bëcö bedo gîni i peci ka rwodhi.

⁹ Cë ngö na un icidhö më nënö? Adwarpîny? Eyo, an akobo bothwu nî un inënö ngat na löö adwarpîny ökö.

¹⁰ Man ënë ngat n'ëcö köp i kome:

“‘An abino oro aorna i nyimi,
na ënë bino yübö yoo nini.’

¹¹ An akobo niwu köp adyer: Dhanö mörö ope kî kin jö na mon önywölögi na pîrë tük na löö Jon Abatica, ëntö ngat na tidi rwök i ker më polo ënë dit löö ën.

¹² Cakërë i karë ka Jon Abatica më thuno ködë naka tin ker më polo ölimö can rwök, ëka jö na ger tëmö gîni më maö kî tük.

¹³ Piën edwarpîny kibëc ëka Cîk ka Muca odwaro gîni naka othuno ködë i karë ka Jon;

¹⁴ ëka ka imitö unu yeo köpgi, Jon ënë Eliya n'onwongo myero obin.

15 Ngat na ithe tye, myero ën owiny.

16 “An abino poro rok më karë ni kî ngö? Cal k'ëthîno na bedo i kabedo më cuk gîni ëka cwodo ewodhgi:

17 “Wan ëküdhö pelu pîrwu,
ëka un ba îmyël;
wan ewero wer lyël,
ëntö un ba ikumo.’

18 Piën Jon obino na ba cemo onyo madhö gin mörö, ëka gîni kobo ni, ‘Ën tye kî cen.’

19 Wod ka Dhanö obino na cemo ëka medho, ëka gîni kobo ni, ‘Ën obedo ngat n'owor ëka amërö, obedo okone k'ëcök ocoro ëka ëbal.’ Ëntö ryëkö ënë moko tic mërë na ën tio.”

*Can na bino podho i kom peci na ba ongut
(Luka 10:13-15)*

20 Cë kinge Yecu öcakö twak k'akëmö kî jö më peci nön kanya ën onwongo obedo ka tio tango mërë ië, piën jö na tye ië ökwërö gîni ngut ökö.

21 “Ibino nënö can in, Korajin! Ibino nënö can in, Bethsaida! Ka tango n'onwongo ëtimögî bothwu onwongo ëtimö i Turo ëka Cidon, kono onwongo ongut gîni cön, nakun ruko gîni böngü cöla ëka juko gîni wigi kî buru.

22 Ëntö an akobo niwu ni Obanga bino timö kîca na thwönë rwök i nünö më ngölö-köp both jö më Turo ëka Cidon na lööwu.

23 Ëka in, Kaperanaum, ebino tingoni yo malö i polo? Pathî kōmanön, ebino dwökōni piny i kabedo ka jö n'öthöö. Ka onwongo tango n'onwongo etio bothi onwongo etio i Codom, onwongo twërö bedo naka i karë ni.

24 Ëntö an akobo niwu ni Obanga bino timö kîca na thwönë rwök i nünö më ngölö-köp both jö më Codom na lööwu.”

*Bin unu botha ëk iywe unu
(Luka 10:21-22)*

25 I karë nön Yecu okobo ni, “An apaki Apap, Rwoth më polo ëka lobo, piën ikanö jami ni ökö kî both jö na ryëkö ëka kî both jö na ngeo piny, ëka inyutho both ëthîno na pod thîno.

26 Eyo, Apap, man ënë kite n'onwongo in imitö ni ötimërë ködë na yomo cwinyi.”

27 “Apapna otyeko miö jami kibëc ökö botha. Ngat mörö ope na ngeo Wod kono Apap këkën, ëka ngat mörö ope na ngeo Apap kono Wod këkën ëka both jö na Wod öyërö më nyutho ën.”

28 Cë Yecu okobo ni, “Bin unu botha, jö kibëc n'odhero ëka kî jö na yëc önüögî, cë an abino miöwu yweo.

29 Ting unu ayokothna ëka inwong unu pwony kî botha, piën an awör ëka amwol i cwinya, ëka ibino unu nwongo yweo pî tipowu.

30 Piën ayokothna yëö yot, ëka yëcna ba pek.”

12

*Yecu obedo Rwoth më Cabit
(Marako 2:23-28; Luka 6:1-5)*

1 I karë nön Yecu owok i pwothi n'epuro bël ië k'ëlübkörë i ceng Cabit k'Eyuda. Këc onwongo oneko ëlübkörë, cë gîni öcakö rîdhö with bël ëka omwodo gîni.

2 Ëntö i karë n'Eparicayo önënö, cë okobo gîni both Yecu ni, “Nën, ëlübkori tye gîni ka timö gin na cik ökwërö ni kür ëtim i ceng Cabit k'Eyuda.”

³ Yecu okobo bothgĩ nĩ, “Un ba ikwanö gin na Daudi ötimö i karë na kec oneko ën kanya acël k'ewodhe?”

⁴ Ën ödönyö i öt k'Obanga, cë Daudi ëka ewodhe öcamö ogati n'eketho i nyim Obanga—n'onwongo cik ökwërö nĩ gĩn kür öcam, ëntö pĩ ëlamdhök kékën.

⁵ Onyo un ba ikwanö kĩ i cik nĩ ëlamdhök na tye i öt k'Obanga twërö gĩnĩ tic i ceng Cabit k'Eyuda ëka nwongo ba öbalö gĩnĩ?

⁶ An akobo niwu nĩ tye gin mörö kany na dit na löö öt k'Obanga.

⁷ Ka cë onwongo ingeo unu tyën köp ni, ‘An amitö kica, pathi lee më atyëra,’ onwongo myero kür dök ingöl unu köp i wi jö n'ope ki bal.

⁸ Piën Wod ka Dhanö ënë obedo Rwoth më Cabit.”

Ëcwö na cingë ötal

(Marako 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ Cë Yecu öya ökö ki kunön ëka öcïdhö ödönyö i cinagogagi,

¹⁰ kanya onwongo ëcwö mörö na cingë ötal tye ië. Eparicayo onwongo tye ka rangö gĩnĩ kite mörö më dotho Yecu, cë openyo gĩnĩ ën nĩ, “Cik yeo nĩ ëcang dhanö i ceng Cabit?”

¹¹ Yecu okobo bothgĩ nĩ, “Ka ngat mörö ki kinwu tye ki römö acël cë opodho i bur i ceng Cabit, in ba imakö ëka iywaö yökö?”

¹² Dhanö pïrë tøk rwök löö römö ökö! Pĩ manön cik yeo nĩ ëtüm gin na bër i ceng Cabit.”

¹³ Cë ën okobo both ëcwö nön nĩ, “Ryë badi.” Cë ëcwö nön öryëö badë, ëka badë öcang ökö na bër ödökö calö nökenë ca.

¹⁴ Ëntö Eparicayo odonyo yökö cë öyübö gĩnĩ köp kite na myero enek gĩnĩ ki Yecu.

Atic n'Obanga öyëro

¹⁵ I karë na Yecu ongeö yüb më nekonë, öya ökö ki kunön. Lwak na pol ölübö gĩnĩ ën, cë Yecu öcangö jö kibëc n'onwongo two.

¹⁶ Ën öcïkögĩ nĩ kür okob gĩnĩ both jö nökenë köp i kome.

¹⁷ Man ötimërë ëk köp n'onwongo adwarpiny Icaya ötwakö pïrë ocobere:

¹⁸ “Man ënë aticna na an ayërö,
ngat na an amarö, na cwinya yom i kome.
An abino ketho Tipona i kome,
ëka ën bino kobo ngölö-köp atir both erok.

¹⁹ Ën ba bino dhaa onyo ba bino redo rwök,
ngat mörö ope na bino winyo dwönë i yodhi.

²⁰ Ën ba bino türö agada n'ogom,
ëka ba bino neko wicu tara na tye ka dung,
naka ka ën okelo ngölö-köp atir i löc.

²¹ Lobo kibëc bino bedo ki gen pĩ nyینگë.”

Yecu ëka Belijebul

(Marako 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Cë ekelo both Yecu ëcwö mörö na cen tye i kome n'onwongo wangë öthöö ëka ba twak. Yecu öcangö ëcwö nön ëk ötwaki ëka önen piny.

²³ Jö kibëc obedo gĩnĩ ki ur rwök i kom gin na Yecu ötimö ëka okobo gĩnĩ nĩ, “Man twërö bedo Wod ka Daudi?”

²⁴ Ëntö i karë n'Eparicayo owinyo gĩnĩ köp ni, okobo gĩnĩ nĩ, “Dhanö ni ryëmö cen ki twërö ka Belijebul, na ënë obedo adit ka cene.”

²⁵ Yecu ongeŋo ngö n'onwongo ġin tye ka thamö, cê okobo bothġi nî, “Ker kibêc ka opokere iê ariö bino bal ökö, êka pacö onyo öt ka opokere iê ariö ba twêrö cung.

²⁶ Ka Catan ryemö Catan, nwongo ên opokere i dul ariö i kome kênê. Cê dong ker mêrê twêrö cung nîngö?

²⁷ Ka an aryemö cen kî twêrö ka Belijebul, jöwu dong ryemö ġinî cen kî twêrö ka nga? Pî manön, ġin ênê dong bino bedo ġinî êngöl köpwu.

²⁸ Entö ka an aryemö cen kî twêrö ka Tipo k'Obanga, cê ker k'Obanga obino dong ökö bothwu.

²⁹ “Dhanö mörö ope na twêrö dönyö i öt ka ngat na têk mē yakö jami mērē, thwara ka ên öcakö tweno dhanö na têk nî ökö êka dong cakö yakö jami kî i ödê.

³⁰ “Ngat n'ope kukura nwongo ên ba mîta, êka ngat mörö na ba kõnya mē cökö kanya acêl kôda kêthö akêtha.

³¹ Pî manön akobo niwu, bal kibêc êka ayeny êtwêrö tîmö kîca iê, êntö bal mē yanyö Tipo Naleng ba ebino tîmö kîca iê.

³² Ngat mörö na twakö köp na rac i kom Wod ka Dhanö ebino tîmö kîca nîñê, êntö ngat na twakö köp na rac i kom Tipo Naleng ba ebino tîmö kîca nîñê, kadî i karê nî onyo i karê na tye ka bino anyim.

³³ “Yath na bër nyakö nyige na bécö, êka yath na rac nyakö nyige na reco, piën yath engeo kî nyige.

³⁴ Un êthîñö ororo, itwêrö unu twakö köp na bër nîngö, nakun un jö na reco? Piën köp na tye i cwiný dhanö ênê dhö dhanö twakö.

³⁵ Dhanö na bër kwanyö ġin na bër kî kin jami mērē na bécö na ên ökanö i cwinýe, êka dhanö na rac kwanyö ġin na rac kî kin jami na reco na ên ökanö i cwinýe.

³⁶ An akobo niwu nî köp kibêc mē caröcarö na dhanö twakö na ba gwökêrê ġinî iê ebino pido pirê i nîñö mē ngölö-köp.

³⁷ Piën kî köp na in itwakö ênê bino mîñni ilöö köp, êka kî köp na in itwakö ênê bino mîñö êngölö köp loi.”

Anyuth ka Yona

(Marako 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Cê jö mökö n'obedo Eparicayo êka epwony cîk okobo ġinî both Yecu nî, “Apwony, wan êmitö nêñö anyuth mē tango na yaa kî bothi.”

³⁹ Entö Yecu ögamö nî, “Rok na reco êka jö na yeegî ope i kom Obanga penyo ġinî pî anyuth mē tango! Entö mörö ope n'ebino mîñö na path k'anyuth k'adwarpîny Yona.

⁴⁰ Piën kite na calö Yona onwongo obedo iî rêc na thwönê nîñö adek, kiceng êka kiwor, kômanön Wod ka Dhanö bino bedo nîñö adek, kiceng êka kiwor, i ngôm.

⁴¹ Jö mē Ninebi bino cung ġinî kî rok mē karê nî êka bino ngölö ġinî köp i kome; piën ongut ġinî i karê mē titö köp na Yona onwongo ötitö, êka kobedini ngat na dit na löö Yona tye kany.

⁴² Alöc na dhakö na tye yo kukwap lobo bino cung kanya acêl kî rok mē karê nî êka ngölö-köp i kome; piën ên öya kî i ajiki lobo mē winyo ryêkö ka Colomon, êka ngat na dit na löö Colomon tye kany.

⁴³ “Ka tipo na rac öya ökö kî i kom dhanö mörö, ên cîdhö rimo kabedo na pii ope iê cê rangö ka yweo êka ba nwongo kabedo mörö.

⁴⁴ Cē ēn kobo nī, ‘An abino dōk ī ōt na an aya kī iē.’ Ka othuno, cē nwongo ōt tye nono, ēywēō na leng ēka ēyūbō ōkō na bēr.

⁴⁵ Cē dong cidhō kelo tipo na reco abirō nōkēnē gīnī na lōō ēn ōkō, cē dōnyō gīnī iē ēka bedo kany nōn. Kinge dhanō nōn bino bedo na rac na lōō kite n’onwongo obedo kōdē cōn. Manōn kite na bino bedo kōdē ī kom rok na rac mē karē nī.”

*Aya ka Yecu ēka utmego mērē
(Marako 3:31-35; Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Ī karē na Yecu onwongo pod tye ka twak kī lwak, aya mērē ēka utmego mērē onwongo ocung gīnī yōkō nakun mītō gīnī twak kōdē.

⁴⁷ Cē dhanō mōrō okobo both Yecu nī, “Ayani ēka utmegoni ocung gīnī yōkō mītō twak kodi.”

⁴⁸ Yecu ōgamō nī, “Ayana ēnē nga ēka utmegona ēnē ngagī?”

⁴⁹ Cē Yecu ōcimō ēlūbkōrē, cē okobo nī, “Man ēnē ayana ēka utmegona.

⁵⁰ Piēn dhanō na tio gin n’Apapna na tye ī polo mītō, manōn ēnē ōmēra, amēra, ēka ayana.”

13

*Carolok ī kom acwō kodhi
(Marako 4:1-9; Luka 8:4-8)*

¹ Ī nīnō acēl nōn Yecu ōya ōkō kī ī ōt, cē ōcidhō obedo ī dhō nam.

² Lwak na pol rwōk ōcōkērē gīnī bothe, ōmīō ēn ōdōnyō ī yeya cē obedo iē, nakun jō kibēc ocung gīnī ī dhō nam.

³ Cē okobo bothgī kōp na pol ī carolok, nakun kobo nī: “Apur ōcidhō mē cwōnō kodhi.

⁴ Ī karē na ēn tye ka cwōc, kodhi mōkō ōkīr ī nget yoo, ēka wīny obino cē ōcamō gīnī ōkō.

⁵ Kodhi nōkēnē ōkīr kanya obedo kitekite, na ngōm nōnōk iē. Kodhi ni otuu piōpiō piēn ngōm onwongo rēp.

⁶ Ēntō ī karē na ceng ōryēny ōwangōgī rwōk, oner gīnī ōkō piēn oriigī ba ōdōnyō na thuth.

⁷ Kodhi nōkēnē ōkīr ī kin okudhi, cē okudhi ōdōngō ēka ōdiōgī ōkō.

⁸ Kodhi nōkēnē ōkīr ī kom ngōm na bēr, cē ōnyakō nyig-gī, mōkō mia acēl, nōkēnē pyer abicēl, ēka mōkō pyer adek na kadhō man onwongo ēcwō.

⁹ Ngat na tye kī ith mē wīnyo myero owiny.”

¹⁰ Cē ēlūbkōr Yecu obino bothe ēka openyo gīnī nī, “Pīngō in ītwak kī carolok both jīi?”

¹¹ Yecu ōgamō nī, “Ngec mē mūng mē ker mē polo ēmīō ōkō bothwu, ēntō ba ēmīō bothgī.

¹² Piēn ngat na tye kī gin mōrō, ebino mēdō bothe, ēka bino bedo kōdē na būp. Ngat n’ope kī gin mōrō, naka gin na ēn tye kōdē ebino kwanyō ōkō kī bothe.

¹³ Man ēnē ngō n’ōmīō an atwak kī carolok both jīi:

“Kadī bed nēnō gīnī pīny, ba neno gīnī;

kadī bed wīnyo gīnī, ba wīnyo onyo nīang gīnī.

¹⁴ Kōp k’Obanga na yam adwarpīny Icaya odwaro ocobere kakarē ī komgī nī:

“‘Un ibino wīnyo, ēntō ba ibino nīang iē;

un ibino nēnō, ēntō ba ibino unu nīang iē.

¹⁵ Piēn jō ni cwinygī dong ōdōkō na nwang;

ithgĩ ba winyo köp,
 ëka oumo wang-gĩ ökö.
 Cë wang-gĩ ba twërö nënö pĩny,
 ëka ithgĩ ba twërö winyo köp,
 cwinygi ba twërö niang,
 ëka ba twërö gĩni lökërë botha,
 ëk an acang-gĩ.'

16 Ëntö wangwu tye kĩ gum, piën nënö gĩni pĩny, ëka ithwu piën winyo gĩni köp.
 17 An akobo niwu köp adyer nĩ edwarpĩny na pol ëka kĩ jö na kitegĩ atir öparö gĩni më nënö ngö na un itye ka nënö, ëntö ba önenö gĩni, ëka më winyo ngö na un itye ka winyo ëntö ba owinyo gĩni.

18 "Winy unu dong ngö na carolok i kom acwö kodhi gönyö:

19 Ka dhanö mörö owinyo köp më ker k'Obanga cë ba öniang ië, ngat na rac na nyĩngë Catan bino ëka kwanyö kodhi n'onwongo ëcwö i cwinye ökö. Man ënë kodhi n'ökir i yoo.

20 Kodhi n'ökir kanya obedo kitekite, cung pĩ jö na gamö köp k'Obanga piöpiö ki yom cwiny ka gin owinyo.

21 Ëntö kite n'ope k'orii, bedo pĩ karë mörö na nönök. Ka can onyo ayela mörö obino pĩ köp k'Obanga, ën podho ökö piöpiö.

22 Kodhi n'ökir i kin okudhi, cung pĩ jö na winyo köp, ëntö parö köp më kwö më lobo ni ëka miti më lönyö diö köp ökö, cë miö ba nyak gĩni.

23 Ëntö kodhi n'ëcwö ökir i ngöm na bër, cung pĩ jö na winyo köp ëka niang gĩni ië. Gin nyakö nyig-gĩ, nökenë mia acël, nökenë pyer abicël, ëka nökenë pyer adek."

Carolok më döo

24 Yecu döki okobo bothgĩ carolok nökenë nĩ: "Ker më polo cal kĩ dhanö mörö n'öcwö kodhi na bëcö i pwodho mërë.

25 Ëntö i karë na jö kibëc öninö gĩni ökö, langö mërë obino cë öcwö nyig döo i kin kal, ëka öcidhö ökö.

26 I karë na kal n'ëpidhö otuu ödöngö, kal öngök, cë döo thon öcakö nen.

27 "Etic ka won pwodho öcidhö gĩni bothe cë openyo gĩni ën nĩ, 'Adwong, in onwongo ba icwö kodhi na bëcö i pwodhoni? Kara döo döki öya kĩ kwene?'

28 "Won pwodho ögamö nĩ, 'Langö ënë ötimö kömanön.'

"Cë etic openyo ën nĩ, 'In imitö nĩ wan ëcidh epudh döo nön gĩni ökö?'

29 "Ëntö won pwodho ögamö nĩ, 'Pe, piën ka itye unu ka pudho döo, un itwërö pudho kal ökö kanya acël kĩ döo.

30 Wëk unu döo kĩ kal ödöng gĩni kanya acël naka i karë më kac. I karë nön an abino kobo both ëkac: Cak unu pudho döo ökö ëka itwe unu i dul na papath më awanga; cë icök unu kal ëka iketh unu i dëröna.' "

Carolok i kom kodhi karadali ëka thöbi

31 Ën döki okobo bothgĩ carolok nökenë: "Ker më polo cal kĩ nyig kodhi karadali, na dhanö otero cë öpidhö i pwodho mërë.

32 Kodhi karadali obedo kodhi na tidĩ rwök kĩ kin kodhi kibëc, ëntö ka ödöngö dökö na thwönë kĩ kin jami na tye i pwodho ëka bedo yath, na winy na ngwëcö kĩ malö bino gërö udigĩ i jangë gĩni."

33 Ën döki okobo bothgĩ carolok nökenë: "Ker më polo cal kĩ thöbi na dhakö mörö ökwanyö cë orubo kĩ mökö ogati na thwönë, naka ka mökö kibëc oyenyo okwot."

³⁴ Yecu ötwakö köp ni kibëc kî carolok both lwak; ën ba okobo gin mörö bothgî na ba otio kî carolok.

³⁵ Man ötimërë ëk köp na yam adwarpîny ötwakö ocobere:

“An abino twak kodwu kî carolok gîni,
an abino kobo jami n’ökanërë cakërë anaka i acaki cweno lobo.”

Yecu ögönyö tyën köp më carolok më döo

³⁶ Cë Yecu öwëkö lwak ëka öcîdhö ödönyö i öt. Ëlëbkörë obino bothe cë okobo gîni nî, “Göny nîwa carolok i kom döo na tye i pwodho.”

³⁷ Yecu ögamö nî, “Ngat n’öcwö kodhi na bëcö ënë Wod ka Dhanö.

³⁸ Pwodho ënë lobo, ëka kodhi na bëcö cung pi jö më ker k’Obanga. Döo ënë ëthîno ka ngat na rac,

³⁹ ëka langö n’öcwö kodhi nön gîni ënë Catan. Kac ënë ajiki pîny, ëka ëkac ënë emalaika.

⁴⁰ “Kite na calö epudho kî döo gîni ködë ëka ëwangö ökö i mac, bino bedo ni kömanön thon i ajiki pîny.

⁴¹ Wod ka Dhanö bino oro emalaika mërë, ëka bino cökö gîni kî i ker mërë gin na kibëc na kelo bal ëka kî jö kibëc na tîmö gin na rac.

⁴² Gîni bino bologî i mac na lyeth, kanya koko ëka kaö lak tye ië.

⁴³ Cë jö na kitegî atîr bino ryëny gîni calö ceng i ker k’Apapgî. Ngat na ithe tye, myero ën owiny.

Carolok i kom lönyö n’ëkanö

⁴⁴ “Ker më polo cal kî lönyö n’ëkanö i pwodho. Ka dhanö onwongo, cë iko döki, ëka pi yom cwinye müö ën cîdhö cadhö jami kibëc n’onwongo ën tye ködë, cë wilö pwodho nön ökö.

⁴⁵ “Ker më polo cal döki k’acath na rangö jami na bëcö na wel mërë tøk.

⁴⁶ Ka onwongo mörö acël na bër rwök, ën cîdhö cë cadhö jami kibëc n’onwongo ën tye ködë ëka wilö gin nön ökö.

Carolok i kom böö

⁴⁷ “Ker më polo cal döki kî böö n’onwongo ëcîkö i nam n’ömakö koth rëc kibëc na papath.

⁴⁸ I karë na böö opong, ëcîk rëc öywaö gîni böö yökö i lak kulo. Cë obedo gîni pîny ëka öyërö gîni rëc na bëcö eketho i adîta, ëntö eyuo man onwongo tye gîni na rac ökö.

⁴⁹ Man ënë kite na bino bedo ködë i karë më ajiki pîny. Emalaika bino bino gîni ëka poko jö na reco ökö kî kom jö na kitegî atîr,

⁵⁰ ëka bologî i mac na lyeth, kanya koko ëka kaö lak tye ië.”

⁵¹ Yecu openyogî nî, “Un îniang i kom köp ni kibëc?”

Gîni ögamö nî, “Eyo, wan ëniang ië.”

⁵² Cë Yecu okobo nigî nî, “Pi manön apwony cîk mörö këkën n’epwonyo kî köp i kom ker më polo cal kî won öt, na kwanyö jami na nyen ëka jami na cön kî kanya ën kanö lönyö mërë ië.”

Ëkwërö Yecu kî i Najaret

⁵³ I karë na Yecu otyeko twakö carolok ni gîni, ën öya ökö kî kunön.

⁵⁴ Cë ën odwogo i lobo thurgî ëka öcakö pwonyo jîi i cinagogagî. Jîi obedo kî ur rwök cë okobo gîni nî, “Dhanö ni onwongo ryëkö ëka tøkö më tango ni gîni kî kwene?”

⁵⁵ Man ba obedo wod k'apaa bao? Aya mërë pathi Maria, ëka utmego mërë ba gin ënë Yakobo, Yocepu, Cimon ëka Yuda?

⁵⁶ Amege mërë kibëc ba tye gini kod onu kany? Cë dhanö ni onwongo köp ni kibëc ki kwene?

⁵⁷ Cë gin ökwërö ën ökö.

Ëntö Yecu okobo bothgi ni, “Adwarpiny ëwörö i kabedo kibëc na path ki i lobo thurgi ëka ki i pacögi.”

⁵⁸ Yecu ba otio tango na pol kunön, piën yeegi onwongo ope.

14

Thöö ka Jon Abatica

(Marako 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ I karë nön Erode n'obedo alöc më Galilaya owinyo köp na pol i kom Yecu, ² ëka ën okobo both etic mërë ni, “Man ënë Jon Abatica, n'ocer ökö ki i kin jö n'öthöo! Manön ënë ömiö ën tye ka tio koth tango na calö man.”

³ Erode onwongo ömakö Jon ëka otweo ën i buc pi Kerodia dhakö k'ömin mërë Pilipo,

⁴ piën Jon Abatica onwongo obedo ka kobo both Erode ni, “Cik ba oyeo ni ilök dhakö k'omeru obed megì.”

⁵ Erode onwongo mitö neko Jon ökö, ëntö onwongo lworo jii, piën gin onwongo yeo ni Jon obedo adwarpiny.

⁶ Ëntö i karë më po pi nywölö Erode, nyaka Kerodia ömyël i nyim wele cë oyomo cwiny Erode rwök,

⁷ n'ömiö ën öcikërë nakun kwongere both nyakö nön më miö gin na kibëc na ën bino penyö pirë.

⁸ Aya mërë okobo ninë köp na ën myero okobi, cë nyakö nön öcïdhö okobo ni, “Mia wi Jon Abatica i cania kany.”

⁹ Cë rwoth Erode okumo rwök, ëntö pi kwong na ën okwongo ëka pi wele mërë, ömiö ën öcikö ni myero ëmi.

¹⁰ Cë Erode ooro acikari mërë më cïdhö nguno ngut Jon ökö ki i buc,

¹¹ ëka oketho gini wie i cania cë ëmiö both nyakö nön n'otero both aya mërë.

¹² Kinge ëlëbkör Jon obino gini otingo kome ëka oiko gini. Cë gin öcïdhö okobo both Yecu.

Yecu öpïdhö jö elip abic

(Marako 6:30-44; Luka 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ I caa na Yecu owinyo gin n'ötïmërë i kom Jon, ën öya ökö ki kunön ki yeya cë öcïdhö yo kanyalik më bedo kënë. I karë na jii owinyo gini köp nön, cë ölübö gini körë nakun wotho ki tyën-gi ki i peci na papath.

¹⁴ I karë na Yecu idho ki i yeya, ën önenö lwak na pol, ëka kica ömakö ën i komgi, cë öcangö jö n'onwongo two gini.

¹⁵ Ka othuno kothyeno, ëlëbkörë obino bothe cë okobo gini ni, “Piny ocido dong ökö ëka kany obedo kanyalik. Mii jii öcïdh gini i kin peci ëk öcïdh öwël gini cem më acamagi.”

¹⁶ Yecu ögamö ni, “Gin myero kür öcïdhö ökö, miwugi gin mörö më acama.”

¹⁷ Gin ögamö ni, “Wan etye kany k'ogati abic ëka ki rëc ariö kënë.”

¹⁸ Yecu okobo ni, “Kel unugi botha kany.”

¹⁹ Cë ën okobo both lwak më bedo piny i kom lum. Yecu ökwanyö ogati abic ëka rëc ariö cë önenö malö i polo, ën ölëgö gum ëka opoko i ogati gini. Cë ömiögö both ëlëbkörë, ëka ëlëbkörë ömiögö both jii.

²⁰ Gĩn kibēc ocemo oyeng gĩnĩ. Ēlūbkōrē ōcōkō gĩnĩ ngĩny cem n'odong pong aditi apar wie ariō.

²¹ Jō n'ōcamō gĩnĩ cem nōn onwongo rōmō gĩnĩ cwō elip abic, na ba ēkwanō mon ēka ēthĩnō.

Yecu owotho i wi pii

(Marako 6:45-52; Jon 6:15-21)

²² Cūcūth Yecu ōmīō ēlūbkōrē ōdōnyō i yeya mē cīdhō anyim nīnē yo lōka nam tung ca, nakun ēn pod odong mē mīō lwak cīdhō ōkō.

²³ Kinge na dong Yecu ōmīō lwak ōcīdhō ōkō, ēn ōcīdhō i wi kidi kēnē mē lēga. Ī karē na dong pīny oyutho, ēn onwongo tye kēnē kunōn,

²⁴ ēntō yeya onwongo dong ōcīdhō ōkō na bor kī i lak nam, pii na tingere malō onwongo yelo yeya, piēn yamō onwongo tye ka kudho bīno i komgī.

²⁵ Ī kin caa abungwēn ēka caa apar wie ariō mē ruu ka pīny, Yecu obino both ēlūbkōrē na wotho i wi pii.

²⁶ Ī karē n'ēlūbkōrē ōnēnō ēn wotho i wi pii, cē tipo komgī ōthōō ōkō. Gĩn oredo rwōk pī lworo, nakun kobo gĩnĩ nī, “Man obedo jwōk!”

²⁷ Ēntō cūcūth Yecu okobo nīgī nī, “Dīi unu cwinywu, an ēnōn. Kūr ilwor unu.”

²⁸ Cē Petero ōgamō dhōgē nī, “Rwoth, ka in ēnōn, mīa abin bothi nakun awotho i wi pii.”

²⁹ Yecu okobo nīnē nī, “Bin.”

Cē Petero oidho ōkō kī i yeya, owotho i wi pii mē bino both Yecu.

³⁰ Ēntō ka Petero ōnēnō yamō tye ka kudho rwōk, ēn ōcakō bedo na lwor ēka ōcakō lūny i pii. Cē okok nī, “Rwoth, lara!”

³¹ Cūcūth Yecu olyao cīngē cē ōmakō ēn ēka okobo nī, “In itye kī yee na tītīdī. Pīngō in ibedo ka kalakala?”

³² Ī karē na gĩn dong ōdōnyō i yeya, cē yamō ocung ōkō.

³³ Cē ēlūbkōr Yecu n'onwongo tye gĩnĩ i yeya ōcakō gĩnĩ wōrō ēn nakun kobo gĩnĩ nī, “Adyer, in ibedo Wod k'Obanga.”

³⁴ Kinge na dong gĩn ōngōlō nam, othuno gĩnĩ i lobo Genecaret.

³⁵ Ī karē na jō na tye i kabedo nōn ongeō Yecu, cē ooro gĩnĩ kōp i kabedo kibēc n'ōgūrō lobo nōn. Jīi okelo etwoe kibēc both Yecu.

³⁶ Gĩn ōkwaō ēn ēk etwoe ogud gĩnĩ lak bōngū mērē kēkēn, ēka jō kibēc n'ogudo ēcangōgī ōkō.

15

Pwony mē thēkwarō k'edong

(Marako 7:1-13)

¹ Kinge karē mōrō, Eparicayo mōkō ēka epwony cīk ōya gĩnĩ kī i Jerucalem obino both Yecu cē openyo gĩnĩ nī,

² “Pīngō ēlūbkōri tūrō gĩnĩ cīk mē thēkwarō k'edong? Gĩn cemo na ba ōlwōkō gĩnĩ cīng-gī.”

³ Yecu ōgamō nī, “Ēka pīngō un ba īlūbō unu cīk k'Obanga pī lūbō cīk mē thēkwarōwu?”

⁴ Piēn Obanga okobo nī, “Wōr apapni ēka ayani” ēka ‘Ngat na bino yanyō apap mērē onyo aya mērē myero enek ōkō.’

⁵ Ëntö ikobo unu nĩ ka dhanö mörö okobo both apap mërë onyo aya mërë nĩ, 'Gin n'onwongo myero akonyi ködë amiö dong ökö both Obanga,'

⁶ Ën myero kür 'öwör k'apap mërë' ködë. İ yoo nön un ikwërö köp n'Obanga okobo pi lübö cik mē thēkwaröwu.

⁷ Un etwodo! İcaya yam ötwakö köp n'atür i karë na ën odwaro köp i komwu:

⁸ " 'Rok ni wöra gĩni ki del dhögĩ, Ëntö cwinygĩ bor köda.

⁹ Gin wöra nono; pwonygĩ obedo cik na makö kite ka dhanö.' "

¹⁰ Yecu ocwodo lwak bothe, cë okobo nĩgĩ nĩ, "Winy ëka inĩang unu.

¹¹ Pathĩ gin na dönyö ki i dhö dhanö ënë balö dhanö Ëntö gin na donyo ki i dhö dhanö ënë balö dhanö."

¹² Cë ëlũbkör Yecu obino bothe ëka openyo gĩni nĩ, "In ingeo nĩ Eparicayo cwinygĩ öwang rwök i karë na gĩn owinyo köp na in ikobo?"

¹³ Yecu ögamö nĩ, "Gin apidha kibëc n'Apapna na tye i polo ba öpidhö ebino pudho ökö k'orii mërë gĩni.

¹⁴ Wëk unu obed gĩni; gĩn obedo ëthöö wang na pëö ëthöö wang ewodhgĩ. Ka athöö wang pëö athöö wang awodhe, gĩn kibëc bino podho i bur."

¹⁵ Cë Petero okobo nĩ, "Göny nĩwa carolok nĩ."

¹⁶ Yecu openyogĩ nĩ, "Un kara thon bara inĩang unu?"

¹⁷ Un ba inĩang unu nĩ gin na kibëc na dönyö i dhö dhanö dönyö i cëka donyo yökö ki i komi?"

¹⁸ Ëntö jami na donyo yökö ki i dhö dhanö yaa ki i cwiny dhanö, ëka jami ni ënë balö dhanö.

¹⁹ Piën gin na yaa ki i cwiny dhanö ënë thama na reco, nek, elomi, tüm mē ölyang, kwalö kwo, caden mē twodo, ëka ayeny.

²⁰ Man ënë jami na balö dhanö; Ëntö pathĩ cem ki cing na ba ëlwökö ënë balö dhanö."

Yee ka dhakö mē Kanaan (Marako 7:24-30)

²¹ Kinge na Yecu öya ökö ki kunön ën öcidhö i lobo n'ögürö Turo ëka Cidon.

²² Cë dhakö mörö mē Kanaan n'öya ki i lobo nön obino bothe nakun kok nĩ, "Rwoth, Wod ka Daudi, kica omaki i koma! Cen ömakö nyara na rac rwök!"

²³ Ëntö Yecu ba ögamö dhögë. Cë ëlũbkörë obino bothe ëka ökwaö gĩni ën nĩ, "Ryëm dhakö ni öcidhö ökö, piën tye ka mēdërë ki koko i körwa."

²⁴ Cë Yecu ögamö nĩ, "An onwongo eora both jö İcarael kēkēn, piën gĩn tye na calö rom n'orwenyo."

²⁵ Ëntö dhakö ni obino ëka orumo cöngë i nyim Yecu nakun kobo nĩ, "Rwoth, kõnya!"

²⁶ Yecu ögamö nĩ, "Ba bër mē yuo cem k'ëthinö yo both gwongi."

²⁷ Dhakö nön ögamö nĩ, "Eyo, Rwoth, Ëntö naka thon gwongi camö gĩni nginy cem na podho ki i mēja k'editegi."

²⁸ Cë Yecu ögamö nĩ, "Dhakö, in itye ki yee na thwönë! Ëk gin na in imitö ötimërë kite na in imitö." Cë nyarë öcang ökö i caa nön kikokome.

Yecu öcangö jö na pol

²⁹ Yecu öya ökö ki kunön ëka oroko nget Nam mē Galilaya. Ën öcidhö yo wi kidi cë obedo piñy.

³⁰ Lwak na pol obino both Yecu nakun ekelo engwalo, èthöo wang, jö na mulo amula, jö na thë lëbgî otwere, ëka etwoe nökenë na pol, cë gîn opyelo i nyime; ëka Yecu öcangögi.

³¹ Jii obedo kî ur rwök i karë na gîn önënö jö na thë lëbgî otwere ka twak, jö na mulo amula öryërë, jö n'ongwal ka wotho ëka èthöo wang nënö pîny. Cë lwak öpakö gîni Obanga ka jö Icarael.

Yecu öpîdhö jö elip angwën

(Marako 8:1-10)

³² Cë Yecu ocwodo ëlëbkörë bothe ëka okobo nî, “Kîca ömaka i kom jö nî; piën obedo gîni dong botha kany pî nînö adek ëka ope gîni kî gîn mörö më acama. An ba amitö nî öcîdh gîni na kec onekogi, piën gîn twërö wilere gîni kî i yoo.”

³³ Èlëbkörë ögamö nî, “Onu ëtwërö nwongo cem kî kany n'obedo thim nëngö më pîdhö lwak ni?”

³⁴ Yecu openyogi nî, “Ogati adi na un itye ködë?”

Gîn ögamö nî, “Ogati abirö ëka rëc mörö na nënök.”

³⁵ Cë Yecu okobo both lwak ëk obed gîni pîny i ngöm.

³⁶ Cë ën ökwanyö ogati abirö kî rëc, ëka kinge na dong ömïö pwöc both Obanga, ën opokogi ëka ömïögi both ëlëbkörë, cë ömïö gîni both lwak.

³⁷ Gîn kibëc öcamö ëka oyeng gîni. Kinge cem, ëlëbkör Yecu öcökö gîni ngînyë n'odong aditi abirö n'opong.

³⁸ Wel jö n'ocemo gîni onwongo tye elip angwën, na ba ëkwanö mon ëka èthînö.

³⁹ Kinge na dong Yecu ömïö lwak öcîdhö ökö, ën ödönyö i yeya ëka öngölö nam öcîdhö i lobo më Magadan.

16

Eparicayo ökwaö gîni pî anyuth

(Marako 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Eparicayo ëka Ecadukayo obino gîni both Yecu cë ötëmö gîni ën nî onyuth bothgi anyuth n'öya kî i polo.

² Yecu ögamö nî, “Ka pîny oyutho, un ikobo nî, ‘Pîny bino bedo na bër, piën polo nen na kwar;’

³ ëka i kodiko cön un ikobo nî, ‘Tin yamö bino kudho rwök, piën polo nen na kwar ëka ocido na cöl.’ Un ingeo poko kin gîn na nen i pöl, ëntö ba itwërö unu poko anyuth më karë gîni.

⁴ Rok na reco ëka jö na yeegi ope i kom Obanga penyo gîni pî anyuth më tango, ëntö mörö ope n'ebino miö na path k'anyuth k'adwarpîny Yona.” Cë Yecu öya ökö kî bothgi ëka öcîdhö ökö.

Thöbi k'Eparicayo ëka më k'Ecadukayo

(Marako 8:14-21)

⁵ I karë n'ëlëbkör Yecu öngölö gîni nam yo löka tung ca, wigî owil ökö më makö ogati.

⁶ Yecu okobo bothgi nî, “Gwökërë unu kî i kom thöbi k'Eparicayo ëka më k'Ecadukayo.”

⁷ Gîn ölarö köp ni i kin-gî kën-gî cë okobo gîni nî, “Ën tye ka kobo piën onu ba ëmakö ogati mörö.”

⁸ I karë na Yecu ongeö ngö na gîn tye ka larö, ën openyo nî, “Un jö na yeewu nökö, pîngö itye unu ka twak i kinwu kenwu nî ba imakö unu ogati mörö?”

⁹ Un pod bara inyang unu? Un ba ipo i ogati abic pi jo elip abic, eka aditi adi na un icokö?

¹⁰ Onyo ogati abiro pi jo elip angwen eka aditi adi na un icokö?

¹¹ Pingö ba inyang unu ni an onwongo ba atye ka twakö köp i kom ogati bothwu? Entö bed ni gwökere unu ki kom thöbi k'Eparicayo eka me k'Ecadukayo."

¹² Cë kinge gin onyang ni Yecu onwongo ba tye ka kobo bothgi me gwökere ki kom thöbi n'etio kodé i ogati, entö me gwökere ki kom pwony k'Eparicayo eka me k'Ecadukayo.

Petero otuco köp i kom Yecu

(Marako 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ I karé na Yecu othuno i lobo na cwök ki Cecaria Pilipi, cë en openyo elübköre ni, "Nga na jii kobo ni Wod ka Dhanö obedo?"

¹⁴ Gin ögamö ni, "Jo mökö kobo ni in ibedo Jon Abatica; jo nökené kobo ni in ibedo Eliya; eka jo nökené pod kobo ni in ibedo Jeremia onyo ngat mörö acël i kin edwarpiy."

¹⁵ Yecu openyogi ni, "Un kono ikobo unu ni an abedo nga?"

¹⁶ Cimon Petero ögamö ni, "In ibedo Meciya, Wod k'Obanga na kwö."

¹⁷ Yecu ögamö ni, "In itye ki gum, Cimon wod ka Yona, piën ngat mörö ba onyutho nini köp ni entö Apapna na tye i polo ené onyutho nini.

¹⁸ Kobedini an akobo nini ni in ibedo Petero,* eka i wi kidi ni an abino gëro jo n'oye an ië, eka tükö me thö† ba bino löönö.

¹⁹ An abino miöni agöny me ker me polo; gin na kibéc na in itweo i wi lobo ebino thon tweo i polo, eka gin mörö na in igönyö i wi lobo ebino thon gönyö i polo."

²⁰ Cë Yecu ökikö elübköre rwök ek kür okob gini both ngat mörö ni en ebeto Meciya.

Yecu ötwakö köp i kom thöo märe

(Marako 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Cakere i karé nön, Yecu öcakö nyutho both elübköre ni myero en ecidh yo Jerucalém eka elim can na pol rwök i cing edong, elamdhök na dito eka epwony cik. Ebino nekoné, entö i ninö me adek ebino cero en ökö.

²² Cë Petero otero Yecu ki cecen eka öcakö coko nakun kobo ni, "Obanga kür oye, Rwoth! Man myero kür ötimère i komi!"

²³ Yecu öläkäre both Petero cë okobo ni, "Yaa ökö ki botha, Catan! In ibedo orii ökö botha, piën thamani ba obedo me k'Obanga, entö me ka dhanö."

²⁴ Cë Yecu okobo both elübköre ni, "Ka ngat mörö mitö lübö köra, myero kono ökwere kënë, eka öcak tingo yath aria märe cë ölüb köra.

²⁵ Piën dhanö na mitö larö kwö märe bino rwenyo kwö märe arwenya, entö dhanö mörö na bino rwenyo kwö märe pira bino nwongo kwö märe.

²⁶ Ngö na in ibino nwongo ka itye ki jami me lobo ni kibéc cë irwenyo kwöni? Onyo ngö na dhanö twerö miö me lökö ki kwö märe?

²⁷ Piën Wod ka Dhanö bino dwogo ki dheo k'Apap märe kanya acël k'emalaika märe, eka bino cülö ngat acëlacël na lübère ki tic na en otio.

²⁸ An akobo niwu köp adyer, jo mökö n'ocung kany ba bino bilö thöo na bara önönö gini Wod ka Dhanö ka tye ka bino i ker märe."

* 16:18 Petero gönyö ni kidi. † 16:18 Thöo onyo kapiny.

17

*Kom Yecu ölökerë na path
(Marako 9:2-13; Luka 9:28-36)*

¹ Kinge nîno abicël, Yecu otero Petero, Yakobo ëka Jon ömin Yakobo, cë öidhö ködgî i wi kidi malö kanya gin onwongo tye ië kën-gî.

² Ki kunön kome ölökerë na path i nyimgî. Terinyim Yecu öryëny calö ceng, ëka böng mërë ödökö na tar na calö tara ceng.

³ Cë athura Muca ëka Eliya onen bothgî, nakun tye ka twak gîni kî Yecu.

⁴ Petero okobo both Yecu nî, “Rwoth, bër më bedo kany. Ka in ïmitö, an abino yübö othogo adek—acël na megî, acël pî Muca ëka acël pî Eliya.”

⁵ Ì karë na ën pod tye ka twak, pöl na tar oumogî ökö ëka dwön mörö ötwak kî i pöl nakun kobo nî, “Man ënë Woda na an amarö; na ia yom i kome. Winy unu ën!”

⁶ Ì karë n'ëlübkör Yecu owinyo köp ni, lworo ömakögî rwök ëka oryebere gîni pîny.

⁷ Ëntö Yecu obino bothgî cë ogudogî nakun kobo nî, “Yaa unu malö, kür ibed unu kî lworo.”

⁸ Ì karë na gîn otingo wang-gî malö, ba önëno gîni ngat mörö ëntö Yecu kënë.

⁹ Ì karë na gîn tye ka idho yo pîny kî i wi kidi, Yecu öcikögî nî, “Kür ikob unu both ngat mörö gin na un inënö, naka ka Wod ka Dhanö ecero ökö kî i kin jö n'öthöö.”

¹⁰ Cë ëlübkörë openyo gîni Yecu nî, “Pîngö epwony cik kobo nî Eliya ënë myero öcak bino?”

¹¹ Yecu ögamö nî, “Eliya ënë myero öcak bino adyer, ëka bino dwökö jami kibëc kakarë.

¹² Ëntö an akobo niwu, Eliya otyeko dong bino ökö, ëka gîn ba ongeo ën, ëntö gîn ötimö jami kibëc na gîn mitö i kome. Ì yoo acël nön, Wod ka Dhanö bino limö can i cîng-gî nî kômanön.”

¹³ Cë ëlübkör Yecu öniang gîni nî ën onwongo tye ka twakö köp bothgî i kom Jon Abatica.

*Yecu öcangö awobi na tye kî cen
(Marako 9:14-29; Luka 9:7-43)*

¹⁴ Ì karë na gîn obino both lwak, ëcwö mörö obino both Yecu cë orumo cöngë i nyime,

¹⁵ nakun kobo nî, “Rwoth, kîca ömakî i kom woda piën two araka ömakö ëka tye ka limö can rwök. Pol karë two rêdhö ën i mac onyo i pii.

¹⁶ An akelo ën both ëlübkori, ëntö cangö ölöögî ökö.”

¹⁷ Yecu ögamö nî, “Un rok më karë ni yeewu ope, kitewu thon öbal ökö, an abino bedo kodwu pî karë na rom kwene? An abino kwö kodwu pî karë na rom kwene? Kel unu awobi nön botha kany.”

¹⁸ Yecu ocoko cen, cë odonyo yökö kî i kom awobi nön, ëka i caa nön cücüth awobi öcang ökö.

¹⁹ Cë ëlübkör Yecu obino bothe i müng ëka openyo gîni nî, “Pîngö wan ba ëryëmö cen?”

²⁰ Yecu ögamö nî, “Piën yeewu onwongo tidî mörö. An akobo niwu köp adyer, ka un itye kî yee na tidî na calö nyig kodhi karadali, un itwërö kobo nî kidi nî, ‘Mukiri kî kany yo kuca’ ëka bino mukere. Gin mörö ope na bino löönöwu.”

21 (Koth gin na calö man ba twerö donyo yökö, kono ka ki lëga ëka rio kec këkën.)*

*Yecu dökï ötwakö pï thöö mërë
(Marako 9:30-32; Luka 9:43b-45)*

22 I karë na gin öcökërë kanya acël i Galilaya, Yecu okobo bothgi nï, “Wod ka Dhanö ebino ketho örörö i kome.

23 Gin bino neko ën ökö, ëka i nïnö më adek ebino cero ën.” Cë ëlëbkör Yecu obedo gini ki cwer cwiny rwök.

Ocoro më Öt k'Obanga

24 Kinge na Yecu ëka ëlëbkörë othuno gini i Kaperanaum, ëcök ocoro më Öt k'Obanga obino both Petero cë okobo gini nï, “Apwonywu ba cülö ocoro më Öt k'Obanga?”

25 Petero okobo nï, “Cülö.”

I karë na Petero odwogo i öt, Yecu ënë öcakö twak ködë nakun penyo nï, “Ngö na in ithamö Cimon, rwodhi më lobo ni cökö gini ocoro ki both ëthïnögi onyo ki both jö nököënë?”

26 Cë Petero ögamö nï, “Ki both jö nököënë.”

Cë Yecu okobo both Petero nï, “Ka tye nï kömanön cë ëthïnögi ba myero öcül.

27 Ëntö kadï bed nï kömanön, ëk kür onu ëbal bothgi, cïdh i dhö nam ëka ibol göl i pii. Kwany rëc n'öcakö moko; yab dhögë ëka ibino nwongo cëkël ië. Kwany cëkël nön ëk imligi pï ocورونا ëka megï.”

18

*Ngat na löö ki dit i ker më polo
(Marako 9:33-37; Luka 9:46-48)*

1 I karë nön ëlëbkör Yecu obino bothe cë openyo gini nï, “Nga ënë löö ki dit ki i ker më polo?”

2 Yecu ocwodo athïn na tidi cë ömïö ocung i kin-gï,

3 ëka okobo nï, “An akobo niwu köp adyer nï ka ba ilökërë idökö unu calö ëthïnö, un ba ibino dönyö i ker më polo.

4 Pï manön, dhanö na mwolere këné calö athïn ni ënë dit i ker më polo.

5 “Dhanö mörö na jölö athïn na calö man i nyïnga, nwongo öjöla.

6 Ëntö ka dhanö mörö ömïö ngat acël ki kin ëthïnö na thïnö ni n'oye gini i koma më podho i bal, onwongo bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë i ngute cë ebolo ködë i nam na thuth.

*Gin na miö dhanö podho i bal
(Marako 9:42-48; Luka 17:1-2)*

7 “Lobo bino nönö can pï gin na miö jii podho i bal. Piën gin na miö dhanö podho i bal myero obin, ëntö dhanö na kelo gin na miö dhanö podho i bal bino nönö can!

8 Ka cingi onyo tyeni ënë mii ipodho i bal, ngun ibol ökö. Bër nini më dönyö i kwö na cingi kucël ope onyo nï ngwal, bër na löö bedo ki cingi ariö onyo tyeni kibëc cë eboli ködë i mac na ba thöö.

9 Ka wangi ënë mii ipodho i bal, köl ëka iyuu ökö. Bër nini më dönyö i kwö ki wangi acël nï löönö më boloni ki wangi ariö i mac Kapiny.

*Carolok i kom römö n'orwenyo
(Luka 15:3-7)*

* 17:21 Baibul nököënë ba ketho tyeng ni.

10 “Myero inën nî ba icaö unu ngat mörö acël kî i kin jö na thîñö nî. Piën an akobo niwu nî emalaikagi na tye i polo tye gîñî i nyim Apapna i karë kibëc.

11 (Piën Wod ka Dhanö obino më larö jö n'orwenyo.)*

12 “Un ithamö nîngö ka dhanö mörö tye kî rom mia acël, ëka acël kî kin-gi orwenyo ökö? Ën ba bino wëkö pyer abungwën wie abungwën i wi kidi cë cîdhö rangö man orwenyo?

13 An akobo niwu köp adyer nî ka onwongo, cwinye bedo na yom i kom römö n'orwenyo na löö pyer abungwën wie abungwën na ba orwenyo gîñî.

14 I yoo acël nön, Apapwu na tye i polo thon ba mitö nî jö na thîñö nî kür mörö orweny.

Omeru n'öbalö bothi

15 “Ka omeru öbalö bothi, cîdh bothe ëk inyuth nîñë bal mërë, i kin in kî ën. Ka ën owinyo köpni, cë nwongo idwongo omeru cen.

16 Ëntö ka ën ba owinyo köpni, kwany dhanö acël onyo jö ariö nököñë owoth kodi, ëk ‘köp kibëc n'ecaden ariö onyo adek ötwakö omok köp kibëc.’

17 Ka ën ökwërö winyo köpgi, kob both jö n'oye Kiricito; ëka ka ökwërö winyo köp ka jö n'oye Kiricito, ter ën na calö ngat na ba ngeo Obanga onyo acök ocoro.

18 “An akobo niwu köp adyer nî gin mörö na un itweo i wi lobo ebino thon tweo i polo, ëka gin mörö na un ibino gönyö i wi lobo ebino thon gönyö i polo.

19 “An akobo niwu döki nî ka jö ariö kî i kinwu oyere gîñî i kom gin mörö këkën na gin openyo pirë, Apapna na tye i polo bino timö nigi.

20 Piën kanya jö ariö onyo adek öcökërë gîñî ië i nyînga, an thon nwongo atye ködgi kany nön.”

Carolok i kom atic na ba obedo nyakica

21 Cë Petero obino both Yecu ëka openyo nî, “Rwoth, wang adi na an myero atim kica both ömëra ka öbalö botha? Wang abirö?”

22 Yecu ögamö nî, “An ba akobo nini nî wang abirö, ëntö wang pyer abirö tyën abirö.

23 “Pi manön, ker më polo cal kî rwoth n'onwongo mitö yübö köp më benyi k'etic mërë.

24 I karë na ën dong öcakö kwanö wel, ekelo ëcwö mörö bothe n'onwongo tye kî banya më cîlîng na thwönë rwök.

25 Na calö onwongo dong ba römö cülö banya nön, cë adwong mërë öcîkö nî myero ëcadh atic nön i opii, kî dhakö mërë, ëthîñö mërë ëka gin na kibëc n'onwongo ën tye ködë më cülö banya.

26 “Cücüth atic nön orumo cöngë i nyim adwong mërë nakun kwaö nî, ‘Adwong, dii cwinyi i koma, cë an abino cülöni jami kibëc.’

27 Cë adwong kica ömakö i kom atic mërë, ëka ötimö kica cë ögönyö öwëkö öcîdhö.

28 “Ëntö i karë n'atic nön ödönyö yökö, ën onwongo atic awodhe n'onwongo tye kî banya mërë na römö denario[†] mia acël. Ën ömakö awodhe na tye kî banya mërë cë ödëö nakun kobo nî, ‘Cül banyana!’

29 “Ëntö atic awodhe ni oryebere pîny nakun kwaö nî, ‘Dii cwinyi i koma, an abino cülö banyani.’

30 “Ëntö ën ökwërö ökö cë ömïö etweo won banya mërë i buc naka ka wang öcülö banya.

* 18:11 Baibul nököñë ba ketho tyeng ni. 18:16 Nwönö Cîk 19:15 † 18:28 Denario obedo cîlîng ka jö Roma i karë ka Yecu. Denario onwongo röm kî wel cül më tic më nîñö acël.

³¹ I karë n'etic nökënë ca önënö ngö n'ötümërë, cë cwinygî öwang rwök ëka öcïdhö okobo ginî both adwong-gî gin na kibëc n'ötümërë.

³² “Cë adwong ocwodo atic n'onwongo ën ötümö kica nîñë ëka okobo nî, 'In ibedo atic na rac, an awëkö banyani kibëc piën in ikwaö nî atim nini kica.

³³ In onwongo myero kica omaki i kom atic awodhi, kite na an thon kica ömaka i komi.’

³⁴ Akëmö ömakö adwong rwök ömïö eketho atic nön i buc ëk onwong pwod naka ka wang öcülö banya mërë kibëc.

³⁵ “Man ëñë kite n'Apapna na tye i polo bino timö ködë i komwu, ka ngat acëlacël i kinwu ba ötümö kica ki i cwinye both utmego mërë.”

19

*Köp na Yecu opwonyo i kom këthö nyom
(Marako 10:1-12)*

¹ I karë na Yecu otyeko twakö köp ni kibëc, ën öya ökö ki i Galilaya cë öcïdhö i lobo më Yudea yo löka kulo Jordan.

² Lwak na pol ölübö körë, ëka öcangögî kunön.

³ Eparicayo mökö obino bothe, cë öcakö ginî tëmö Yecu. Gin openyo nî, “Cik yeo nî ëcwö twërö kwërö dhakö mërë pi tyën köp mörö këkën?”

⁴ Yecu ögamö nî, “Un ba ikwanö nî i acaki Acwec ‘ocweo ëcwö ëka dhakö,’

⁵ ëka okobo nî, ‘Pi tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mërë ëka aya mërë cë rïbërë ki dhakö mërë, ëka jö ariö dökö kom acël’?”

⁶ Kömanön gin ba döki tye kom ariö, ëntö kom acël. Pi manön gin n'Obanga örïbö, dhanö mörö kür opok kin-gî.”

⁷ Cë Eparicayo openyo Yecu nî, “Pïngö Muca ömïö cik nî ëcwö twërö mïö waraga më këthö nyom both dhakö mërë cë ryëmö ökö?”

⁸ Yecu ögamö nî, “Muca oyeo niwu më ryëmö monwu piën cwinywu onwongo nwang. Ëntö onwongo ba obedo nî kömanön ki i acaki.

⁹ An akobo niwu nî ngat mörö na kwërö dhakö mërë na path ki dönyö i elomi, cë önyömö dhakö nökënë nwongo ödönyö i elomi.”

¹⁰ Ëlübkör Yecu okobo ginî bothe nî, “Ka köp i kom ëcwö ki dhakö tye nî köman, cë thwara kür enyom.”

¹¹ Yecu ögamö nî, “Jö kibëc ba twërö yeo ginî köp ni, ëntö both jö n'Obanga ömïögî këkën.

¹² Jö mökö ba nywöl piën nwongo ënywölögi nî kömanön; jö mökö tye kite na jö nökënë ötümö ködë i komgî; ëka jö mökö öyërö më bedo abonge nyom pi ker më polo. Ngat na twërö yeo pwony ni myero oye.”

*Yecu ömïö gum i kom ëthïnö
(Marako 10:13-16; Luka 18:15-17)*

¹³ Kinge ekelo ëthïnö both Yecu nî ëk oketh cïngë i komgî ëka ölëg pïrgî. Ëntö ëlübkörë ocoko jö n'okelo ëthïnö both Yecu.

¹⁴ Ëntö Yecu okobo bothgî nî, “Wëk unu ëthïnö obin botha, kür ijukugî, piën ker më polo tye pi jö na cal k'ëthïnö nî.”

¹⁵ I karë na dong otyeko ketho cïngë i komgî, ën öya ökö ki kany nön.

*Awobi n'ölöny
(Marako 10:17-31; Luka 18:18-30)*

16 İ karë mörö, dhanö mörö obino both Yecu cë openyo ni, “Apwony, atim ngö na bër ëk anwong kwö na ba thum?”

17 Yecu ögamö ni, “Pingö in itye ka penyona pi gin na bër? Dhanö na bër tye acël këkën. Ka in imitö dönyö i kwö na ba thum, cë ilüb cïk.”

18 Ën openyo Yecu ni, “Cïk mënë?”

Yecu ögamö ninë ni, “Kür ineki, kür idöny i elomi, kür ikwal, kür ibed acaden më twodo,

19 wör apapni ëka ayani, ëka imar awodhi na calö imarö komi keni.”

20 Awobi ni ögamö ni, “Man kibëc an agwökö, ngö na pod odong na an myero atim?”

21 Yecu ögamö ninë ni, “Ka in imitö bedo dhanö na bër abonge bal, cïdh icadh jami na in itye ködë ëk imü lim mërë both ëcan, ëka ibino bedo ki lönyö na thwönë i polo. Cë dong ibin ilüb köra.”

22 İ karë n'awobi ni owinyo köp ni, öya öcïdhö ökö na cwinye cwer rwök, piën ën onwongo ölöny rwök.

23 Cë Yecu okobo both ëlübköre ni, “An akobo niwu köp adyer, tæk rwök pi alönyö më dönyö i ker më polo.

24 Anwö döki akobo bothwu ni yot pi kinaga më dönyö ki i wang libira ni löönö pi alönyö më dönyö i ker k'Obanga.”

25 İ karë n'ëlübköre Yecu owinyo köp ni, obedo gini ki thwön ur rwök ëka openyo gini Yecu ni, “Cë nga na dong twërö larë?”

26 Ëntö Yecu öripögi cë okobo ni, “Ki both dhanö man ba twërë, ëntö ki both Obanga jami kibëc twërë.”

27 Petero ögamö dhö Yecu nakun kobo ni, “Wan ewëkö jami kibëc më lübö kori! Ngö na wan ebino nwongo?”

28 Yecu okobo bothgi ni, “An akobo niwu köp adyer, i karë n'ebino ketho ki jami na nyen, ka Wod ka Dhanö bino bedo i then ker më dheo mërë, un jö na dong ilübö unu köra thon ibino bedo unu i then ker apar wie ariö, nakun ingölö unu köp i kom kaka apar wie ariö më Icarael.

29 Dhanö acëläcël n'onwongo öwëkö gini udi onyo utmegogi onyo apap onyo aya onyo ëthinä onyo pwothi pi nyinga, bino nwongo na kadhö tyën mia acël ëka ën bino nwongo kwö na ba thum.

30 Ëntö jö na pol n'ötölö anyim bino dong gini ki cen, ëka jö na pol n'odong ki cen bino tölö gini anyim.”

20

Carolok i kom etic i pwodho öläk

1 “Ker më polo cal ki won pwodho öläk n'öya kodiko cön më pango etic më cïdhö tic i pwodho öläk mërë.

2 Ën oyere ködgi më cülögi denario më tic pi ninö acël ëka oorogi më cïdhö tic i pwodho öläk mërë.

3 “Ën döki öcïdhö i kin caa adek cë önönö jö mökö n'ocung i kabedo më cuk na ba tımö gini gin mörö.

4 Ën okobo nigä ni, ‘Un thon cïdh itii i pwodho öläkna, cë an abino cülöwu cül n'opore.’

5 Cë gin thon öcïdhö.

“Ën döki öcïdhö i kin caa abicël më kiceng ëka caa abungwën yökö cë ötimö kömanön thon.

6 İ kin caa apar wie acël më kothyeno ën dökı öcïdhö yökö cë onwongo jö nökënë pod ocung gïñi kany nön. Ën openyogı nı, ‘Pıngö icung unu acunga kany anaka kodiko naka kothyeno na ba itımö unu gin mörö?’

7 “Gin ögamö nı, ‘Piën ngat mörö ope n’opangowa,’

“Cë ën okobo nıgı nı, ‘Un thon cïdh itii unu i pwodho ölöknä.’

8 “İ karë na dong othuno kothyeno, won pwodho ölok okobo both atic mërë na löö etic nı, ‘Cwod etic ëka imıgı cülgı, cakërë kı both ngat n’epango kı cen naka both ngat n’ëcakö pango.’

9 “Etic n’epangogı i kin caa apar wie acël më kothyeno obino ëka ögamö gıñi denario pı tic më nınö acël.

10 Jö n’ëcakö pangogı i pwodho më acël öthamö nı ebino cülögı na büp na löö më ka jö n’epangogı kı cen, ëntö gin thon ëmıögı denario më tic pı nınö acël.

11 İ karë na gin dong ögamö cülgı, öcakö gıñi ngüngüta i kom won pwodho ölok nakun kobo gıñi nı,

12 Jö n’epangogı i pwodho kı cen otio gıñi pı caa acël kékën, ëka in icülögı na röm aröma ködwa nakun wan eyelere kı tic rwök i ceng na lyeth.’

13 “Ëntö ën ögamö nı ngat acël kı i kin-gı nı, ‘Okona, an ba ateri na rac. In ba iyeo nı ibino gamö denario më tic pı nınö acël?’

14 Gam cülñi ëk icïdhı. An amıtö cülö dhanö n’epango kı cen cül na röm kı megı.

15 An ba atye kı twërö më tic kı jamina kite na an amıtö? Onyo wangi ocido pı gin na bër na an atımö më mïö köny?”

16 Cë Yecu ojiko köp mërë nakun kobo nı, “Jö n’odong cen bino tëlö anyim ëka jö n’ötëlö anyim bino dong cen.”

*Yecu dökı ötwakö pı thöö mërë
(Marako 10:32-34; Luka 18:31-34)*

17 İ karë na Yecu onwongo tye ka cïdhö yo Jerucalem, ën ökwanyö ëlëbkörë apar wie ariö thenge kën-gı ëka okobo nıgı nı,

18 “Onu ëcïdhö yo Jerucalem, ëka Wod ka Dhanö ebino mïö ökö both ëlamdhök na dito ëka both epwony cık. Gin bino ngölö nınë köp më thöö

19 ëka ebino mïö ën both erok ëk ëngal, epwod kı del ëka egur i kor yath ariä. Ëntö i nınö më adek ebino cero ën ökö!”

*Kwac pı Yakobo ëka Jon
(Marako 10:35-45)*

20 Cë dhakö ka Jebedayo obino both Yecu k’awope mërë ariö, orumo cöngë pıñy i nyime cë ökwaö ën pı gin mörö.

21 Yecu openyo ën nı, “Ngö ënön na in imıtö?”

Ën ögamö nı, “Cikiri nı ibino mïö awopena ariö nı ëk ngat acël obed i nget cıngı kucem ëka acël i nget cıngı kucam i kernı.”

22 Yecu ögamö nıgı nı, “Ba ingeo unu gin na un itye ka penyo. Un itwërö madhö ekopo më can na an abino madhö?”

Gin ögamö nı, “Wan ëtwërö.”

23 Cë Yecu okobo nıgı nı, “Adyer un ibino modho k’ekopo më can na an abino modho ködë, ëntö më bedo i nget cınga kucem onyo kucam pathı an ënë ayërö. Kabedo nön bino bedo më jö n’Apapna öyübö pırgı.”

24 İ karë na jö apar nökënë ca owinyo gıñi köp nı, gın öngöö i kom omego ariö rwök.

²⁵ Cē Yecu ocwodogī kanya acēl ēka okobo nīgī nī, “Un ingeo nī ēlōc k'erok lōōgī kī tēk ēka editegī ut kī twērō ī komgī.

²⁶ Man myero kūr obed nī kōmanōn ī kinwu. Ka ngat na mītō bedo na dit kī ī kinwu, myero obed aticwu,

²⁷ ēka ngat na mītō bedo dhanō mē acēl myero obed opiiwu—

²⁸ kite na Wod ka Dhanō ba obino nī ēk etii nīnē, ēntō mē tic pī jīl, ēka mē mīō kwō mērē mē kōkō jō na pol.”

Yecu ōcangō ēthōō wang arīō

(Marako 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ Ī karē na Yecu k'ēlūbkōrē onwongo tye ka yaa gīnī kī ī Jeriko, lwak na pol ōlūbō kōrē.

³⁰ Ēthōō wang arīō onwongo obedo gīnī ī nget yoo, ēka ī karē na gīn owinyo nī Yecu onwongo tye ka wok kany nōn, gīn oredo nī, “Rwoth, Wod ka Daudi, kīca omaki ī komwa!”

³¹ Lwak ocokogī nakun kobo gīnī nī ēk ōlīng gīnī ōkō, ēntō gīn ōmēdērē kī redo rwōk nī, “Rwoth, Wod ka Daudi, kīca omaki ī komwa!”

³² Yecu ocung ēka ocwodogī, cē openyogī nī, “Ngō na un īmītō nī an atīm niwu?”

³³ Gīn ōgamō nī, “Rwoth, wan ēmītō nī wangwa ōyabērē.”

³⁴ Kīca ōmakō Yecu ī komgī ēka ēn ogudo wang-gī. Cē cūcūth wang-gī ōyabērē ēka ōcakō gīnī lūbō kōrē.

21

Yecu ōdōnyō ī Jerucalem calō Rwoth

(Marako 11:1-11; Luka 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Ī karē na Yecu k'ēlūbkōrē dong cwōk thuno ī Jerucalem, gīn obino ī Betepage ī kor Kidi mē Jeituni. Cē Yecu ooro ēlūbkōrē arīō,

² nakun kobo nīgī nī, “Cidh unu ī pacō na tye ī nyimwu, cē cūcūth ibino unu nwongo kana n'etweo kanya acēl k'athīn mērē ī ngete. Gōny unu ēka ikel unugī botha.

³ Ka dhanō mōrō okobo niwu kōp mōrō, kob unu nīnē nī Rwoth ēnē mītōgī, ēka dhanō nōn bino mīōwu ikelo pīōpīō.”

⁴ Man ōtīmērē mē cobo kōp na yam adwarpīny ōtwakō nī:

⁵ “Kob nī jō mē Cion nī,
'Nēn, rwothwu tye ka bino bothwu,
ēn mwol ēka obedo ī wi kana
ī wi athīn kana.' ”

⁶ Ēlūbkōrē ōcīdhō ēka ōtīmō gīnī kite na Yecu ōcīkōgī kōdē.

⁷ Gīn okelo kana ēka athīn mērē, cē ōpēdhō gīnī bōng-gī ī ngeegī ēka Yecu obedo ī wie.

⁸ Lwak na pol ōpēdhō bōng-gī ī dye yoo, nakun jō nōkēnē tongo jang yen cē pēdhō gīnī ī dye yoo.

⁹ Lwak n'ōtēlō anyim ēka kī jō n'ōlūbō kōrē onwongo tye ka wōō gīnī nī,
“Ocana,* Wod ka Daudi!”

“Gum obed ī kom ngat na tye ka bino kī nyīng Rwoth!”

“Ocana na tye malō rwōk!”

* **21:9 Ocana** ī lēb Iburu gōnyō nī Lar n'ōlōkērē ōdōkō mē pak. **21:9** Jabuli 118:26

10 I karë na Yecu ödönyö i Jerucalem, jö kibëc kî i pacö obedo gîni k'ethime nakun penyo gîni nî, "Man ënë nga?"

11 Lwak ögamö nî, "Man ënë Yecu, adwarpiny n'öya kî i Najaret na tye i Galilaya."

*Yecu öcïdhö i Öt k'Obanga
(Marako 11:15-19; Luka 19:45-48; Jon 2:13-22)*

12 Yecu ödönyö i dyekal öt k'Obanga ëka öryëmö jö kibëc n'onwongo cadhö ëka wilö gîni wil kunön. Ën ölökö mëja ka jö na lökö ciling atarö ëka thene ka jö na cadhö amame.

13 Ën okobo nîgî nî, "Ëcöö nî, 'Öda ebino cwodo nî öt më lëga,' ëntö un ölökö ödökö 'ka pono k'ekwoe.' "

14 Ëthöo wang ëka engwalo obino gîni bothe i dyekal öt k'Obanga ëka ën öcangögi.

15 Ëntö ëlamdhök na dito ëka epwony cik öngöo gîni rwök i karë n'önënö gîni tic më aura na ën onwongo tye ka timö ëka ëthïnö na wöö i dyekal Öt k'Obanga nakun kobo gîni nî, "Ocana Wod ka Daudi."

16 Gin openyo ën nî, "In itye ka winyo ngö n'ëthïnö ni tye ka kobo?"

Yecu ögamö nî, "Eyo, un anaka bara ikwanö unu nî,

" 'Kî i dhö ëthïnö ëka ëthïnö na döth
in ipwonyo ëthïnö më miöni pak?'"

17 Cë ën öya öwëkögi ëka öcïdhö yo Betania cë obuto kunön.

*Yecu ölamö yath ölam
(Marako 11:12-14,20-24)*

18 Kodiko cön na Yecu onwongo tye ka dök cen yo pacö, kec onwongo oneko ën.

19 Yecu önënö yath ölam i nget yoo, ën öngël ië ëntö ba onwongo ölam mörö na path k'oboke këkën. Ën okobo nî yath ölam nî, "Ba dökî ibino nyakö nyigi!" Cë cücüth yath ölam öthwö ökö.

20 I karë n'ëlübkörë önënö, ouro gîni ëka openyo gîni nî, "Yath ölam öcakö thwö ningö piöpïö?"

21 Yecu ögamö nî, "An akobo niwu köp adyer nî ka iut unu kî yee na ba itye unu ka kalakala, ba ibino unu timö gin na an atimö i kom yath ölam këkën, ëntö irömö unu thon kobo nî kidi ni nî, 'Mukiri ëka icïdh icibiri i nam,' cë bino timërë.

22 Ka in itye kî yee, gin mörö këkën na in ibino kwaö kî lëga ibino nwongo."

*Epenyo Yecu i kom twër mërë
(Marako 11:27-33; Luka 20:1-8)*

23 I karë na Yecu odwogo i dyekal öt k'Obanga, na ën tye ka pwony, ëlamdhök na dito ëka edong ka lwak obino gîni bothe cë openyo gîni ën nî, "Twërö mënë na in itye ka timö kî gin ni gîni? Ëka nga ënë omii twërö ni?"

24 Yecu ögamö nî, "An thon abino penyowu peny acël. Ka igamö unu nîna, cë an abino kobo niwu twërö mënë na an atye ka timö kî gin ni gîni.

25 Batika ka Jon öya kî kwene? Öya kî i polo onyo kî both dhanö?"

Gin öcakö larö köp nön i kin-gî kën-gî ëka okobo gîni nî, "Ka onu ekobo nî öya kî i polo, ën bino penyo nî, 'Pïngö ba iyee unu i kom Jon?"

²⁶ Ëntö ka onu ekobo nî, ‘Öya kî both jîi’—cê onu elworo lwak, piën jö kibëc yee nî Jon onwongo obedo adwarpîny.”

²⁷ Cê gîn ôgamö nî Yecu nî, “Wan ba engeo.”

Ëka Yecu okobo nîgî nî, “An thon ba abino kobo niwu twërö mënë na an atye ka tîmö kî gin nî gîni.”

Carolok i kom awope ariö

²⁸ “Ngö na un ithamö? Yam êcwö mörö tye n'onwongo ut k'awope ariö. Ën öcîdhö both awobi më acêl ëka okobo ninë nî, ‘Woda, cîdh itii i pwodho ölöknä tin.’

²⁹ “Ën ôgamö nî, ‘Ba abino cîdhö,’ ëntö kinge ën ölökö thama mërë ëka öcîdhö.

³⁰ “Cê apap mërë thon öcîdhö both awobi nökenë ca ëka okobo kômanön. Awobi nî ôgamö nî, ‘Eyo, apap, an abino cîdhö,’ ëntö ën ba obino öcîdhö.

³¹ “Nga kî kin jö ariö nî ënë ötîmö gin n'apap mërë mütö?”

Gîn ôgamö nî, “Awobi më acêl.”

Cê Yecu okobo nîgî nî, “An akobo niwu köp adyer nî êcök ocoro ëka oleye bino cakö dönyö niwu i ker k'Obanga.

³² Piën Jon obino më nyutho niwu yoo më kite atîr, ëka un ba iyee unu i kome, ëntö êcök ocoro ëka oleye oyee i kome. Ëka thon kinge na dong inënö unu gin nî, ba ibino ingut ëka iyee unu i kome.

Carolok i kom epang pwodho

(Marako 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ “Winy unu carolok nökenë: Yam onwongo tye won pwodho mörö n'öpîdhö ölökö. Ën oketho cêl ögürö, ökünyö bur ië më biö ölökö ëka öyübö pem më kür ië. Cê ën ömîö pwodho ölökö both epang pwodho mörö ëka ën öcîdhö ökö i lobo nökenë.

³⁴ Na karë më kac onyingo na cwök, ën ooro etic mërë both epang pwodho më gamö nyig ölökö na mëgë.

³⁵ “Epang pwodho ömakö etic mërë, epwodo, eneko nökenë, ëka ecelo nökenë kî kite.

³⁶ Cê ën döki ooro etic nökenë bothgî, na pol na löö më acêl ökö ëka epang pwodho oterogî na rac calö më acêl ca.

³⁷ Më ajiki mërë ën ooro wode bothgî nakun kobo nî, ‘Gîn bino wörö woda.’

³⁸ “Ëntö i karë n'epang pwodho önënö wod ka won pwodho, cê ötwak i kin-gî kën-gî nî, ‘Man ënë ngat na bino leeno jami. Bin unu, eru enek ën ökö ëka eter jami më alea mërë.’

³⁹ Cê gîn ömakö ën, oyuo gîni yökö kî i pwodho ölökö ëka eneko ökö.

⁴⁰ “Pi manön, ka won pwodho ölökö obino, ën bino tîmö ngö i kom epang pwodho?”

⁴¹ Gîn ôgamö ninë nî, “Ën bino neko jö nön na kitegî reco ökö ëka bino mîö pwodho ölökö më apanga both epang pwodho nökenë, na bino mîö ën nyig ölökö na mëgë i karë më kac.”

⁴² Cê Yecu okobo nîgî nî, “Un bara ikwanö unu Cöc na Leng:

“ ‘Kidi n'egedo ökwërö

ënë ödökö kidi më gwîc öt.

Man ënë tic ka Rwoth,

ëka obedo gin më aura both onu.’

⁴³ “Pi manön an akobo niwu nî ker k'Obanga ebino kwanyö ökö kî bothwu ëka ëmîö both jö nökenë na bino nyakö nyige n'opore.

⁴⁴ Ngat na bino podho i kom kidi ni bino tütüra ngidhërë na thithinö, ëntö ka kidi nön örëdhërë i kom ngat mörö, bino nginginyö ökö.”†

⁴⁵ i karë n'ëlamdhök na dito ëka Eparicayo owinyo gini carolok ka Yecu gini, gin öniang ni ën onwongo tye ka twak i komgi.

⁴⁶ Cë gin öcakö rangö yoo më makö ën, ëntö gin onwongo lworo lwak piën lwak onwongo ngeo ni Yecu obedo adwarpiny.

22

Carolok i kom karama më nyom

(Luka 14:15-24)

¹ Yecu ötwak ködgi döki ki carolok gini nakun kobo ni:

² “Ker më polo eporo ki rwoth n'öyübö karama më nyom pi wode.

³ Ën ooro etic mëre më cidhö cwodo jö n'onwongo ecwodogi i karama më bino, ëntö gin ökwërö bino ökö.

⁴ “Cë ën döki ooro etic nökenë nakun kobo ni, ‘Kob both jö n'onwongo ecwodogi ni an dong ayübö cemna ökö: Thwonina ëka dhok n'öcwë enekogi dong ökö, jami kibëc dong tye kakarë. Bin unu i karama më nyom.’

⁵ “Ëntö jö n'ecwodogi i nyom ökwërö gini winyo köp nön, cë öcidhö gini ökö—ngat acël öcidhö i pwodho mëre ëka ngat nökenë öcidhö i cath mëre.

⁶ Jö nökenë ömakö etic mëre cë opwodogi rwök ëka onekogi ökö.

⁷ Akëmö ömakö rwoth cë ooro acikari mëre më neko enek nonu ëka wangö pacögi ökö.

⁸ “Cë ën okobo both etic mëre ni, ‘Karama më nyom ëyübö dong ökö, ëntö jö n'onwongo an acwodogi ba opore gini më bino.

⁹ Cidh unu i yodhi ëk icwod ngat mörö këken na un ibino nwongo ëk obin i karama më nyom.’

¹⁰ Cë etic öcidhö ëka ocwodo gini jö kibëc na gin onwongo i yodhi, jö na bëcö ëka jö na reco cë öt më nyom opong ki wele.

¹¹ “Ëntö i karë na rwoth obino më nënö wele, ën önënö dhanö mörö na ba oruko böngü na bër më nyom kunön.

¹² Cë openyo ën ni, ‘Okona, idonyo kany nängö na ba iruko böngü na bër më nyom?’ Ëntö ën ölling alinga.

¹³ “Cë rwoth okobo both etic mëre ni, ‘Twe unu cingë ëka tyënë ëk ibol unu ën yökö, i piny na cöl, kanya koko ëka kaö lak bino bedo ië.’

¹⁴ “Piën jö n'ecwodogi pol ëntö jö n'ëyerögi nönök.”

Cülö ocoro both Cija

(Marako 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Cë Eparicayo öcidhö öyübö gini köp kite na myero ëmak gini ki Yecu ki köp mörö na yaa ki i dhögë.

¹⁶ Gin ooro ëlübkörgi ëka jö na cwakö Erode më penyo Yecu ni, “Apwony, wan engeo ni in ikobo köp adyer ëka ipwonyo köp k'Obanga na lübërë ki köp adyer. In ba iparö dhanö mörö, piën ba inënö dhanö ki yökö.

¹⁷ Kob niwa thamani: Pore më cülö ocoro both Cija onyo pe?”

¹⁸ Ëntö Yecu ongeö thamagi ökö cë openyogi ni, “Un etwodo, pingö un itye ka tëmöna?

¹⁹ Nyuth unu nina ciling mörö na nyiing n'ëcülö pi ocoro.” Cë gin okelo ninë denario acël,

²⁰ ëka ën openyogi ni, “Cal ëka cöc n'ëcöö ië obedo më ka nga?”

† 21:44 Baibul nökenë ba ketho tyeng 44.

²¹ Gĩn ögamö nĩ, “Mě ka Cija.”

Cě ěn okobo nĩgĩ nĩ, “Mĩi unu jami ka Cija both Cija ěka jami k’Obanga both Obanga.”

²² Ī karě na gĩn owinyo kōp ni, obedo gĩnĩ kĩ ur rwōk. Cě öwēkō gĩnĩ ěn ěka öcĩdhō gĩnĩ ökō.

Peny ĩ kom cer kĩ ĩ thōö

(Marako 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Ī nĩnō nōn kikokome, Ecadukayo na kobo gĩnĩ nĩ cer ka jō n’ōthōö ope obino gĩnĩ both Yecu ěka openyo gĩnĩ ěn nĩ,

²⁴ “Apwony, Muca yam okobo nĩwa nĩ ka ěcwō mōrō ōthōö na ba önywölō ěthĩnō, ōmĩn mērē myero ōlak dhakō mērē ěk önywöl ěthĩnō nakaka ōmĩn mērē n’ōthōö.

²⁵ Yam onwongo tye utmego abĩrō ĩ kinwa kany. Dhanō mẽ acėl obino önyōmō dhakō ěka ōthōö ökō na ba önywölō ěthĩnō, cě ěn öwēkō dhakō mērē both ōmĩn mērē.

²⁶ Ōmĩn mērē mẽ ariō nōn thon obino ōthōö ěka mẽ adek naka otyeko jō abĩrō nonu kībēc.

²⁷ Ī ajiki mērē, dhakō thon obino ōthōö.

²⁸ Cě dong ĩ karě mẽ cer, dhakō nōn bino bedo mẽ ka nga kĩ kin jō abĩrō nonu, nakun dhakō nōn onwongo obedo mēgĩ kībēc?”

²⁹ Yecu ögamō nĩ, “Un irwenyo ökō piēn ba ingeo unu Cōc na Leng onyo tēkō k’Obanga.

³⁰ Ī karě mẽ cer, jĩi ba bino nyom onyo ěnyōmōgĩ; ěntō gĩn bino bedo calō emalaika na tye ĩ polo.

³¹ ěntō kōp ĩ kom cer ka jō n’ōthōö—un ĩkwanō ngō n’Obanga okobo niwu nĩ,

³² ‘An abedo Obanga k’Abraam, Obanga ka Icaka ěka Obanga ka Jakob’ ěn ba obedo Obanga ka jō n’ōthōö ěntō Obanga ka jō na kwō.”

³³ Ī karě na lwak owinyo kōp ni, obedo gĩnĩ kĩ ur rwōk ĩ kom pwony mērē.

Cik na dit na löö kībēc

(Marako 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ Ī karě n’Eparicayo owinyo nĩ Yecu otweo dhō Ecadukayo ökō, gĩn öcakō cökērē kanya acėl.

³⁵ Ngat acėl kĩ ĩ kin-gĩ na ngeo cik rwōk ötēmō ěn kĩ peny nĩ:

³⁶ “Apwony, cik mēnē ěnē dit na löö kĩ ĩ cik?”

³⁷ Yecu ögamō nĩ: “ ‘Mar Rwoth Obangani kĩ cwinyi kībēc, ěka kĩ tiponi kībēc, ěka kĩ thamani kībēc.’

³⁸ Man ěnē cik mẽ acėl ěka cik na dit na löö kībēc.

³⁹ ěka cik mẽ ariō cal kōdē: ‘Mar awodhi na calō ĩmarō komi keni.’

⁴⁰ Cik kībēc ěka pwony k’Edwarpĩny ocung gĩnĩ ĩ kom cik ariō nĩ.”

Peny ĩ kom Meciya

(Marako 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Ī karě n’Eparicayo öcökērē gĩnĩ kanya acėl, Yecu openyogĩ nĩ,

⁴² “Ngō na un ĩthamō ĩ kom Meciya? ěn obedo wod ka nga?”

Gĩn ögamō nĩ, “Wod ka Daudi.”

⁴³ ěn okobo nĩgĩ nĩ, “Pĩngō Tipo Naleng ömĩō Daudi ocwodo ěn nĩ ‘Rwoth’? Piēn okobo nĩ,

⁴⁴ “ ‘Rwoth okobo both Rwodha nĩ,

“Bed i nget cinga më kucem
naka ka an aketho langni
i the tyeñi.”

⁴⁵ Ka Daudi cwodo ën ni ‘Rwoth,’ ën twërö bedo wode nïngö?”

⁴⁶ Ngat mörö ope n'onwongo twërö gamö köp mërë, ëka cakërë i nïnö nön ngat mörö ope dök i n'othamö më penyo ën peny mörö gini.

23

Epwony cik ëka Eparicayo

(Marako 12:38-39; Luka 11:43-46; 20:45-46)

¹ Cë Yecu okobo both lwak ëka ëlùbkörë ni:

² “Epwony cik ëka Eparicayo ënë ëmiögï twërö më gönyö cik ka Muca.

³ Cë myero iwör unugi ëka itim unu gin na kibëc na gin kobo niwu. Ëntö kür itim unu ngö na gin timö, piën gin ba timö ngö na gin pwonyo.

⁴ Gin tweo yëc na pëk ëka ketho i wi ba jii, ëntö gin kikomgi ba twërö könyö më cwarö ki nya cing-gi.

⁵ “Gin na kibëc na gin timö, ëtimö ëk jii önën: Gin ketho i ngut cing-gi ëka i terinyimgi tyeng më Cöc na Leng, ëka thöl tacël na boco i böng-gi; ⁶ gin marö bedo i kabedo më wörö i karama më cem ëka i thene na pïrgi tøk i cinagoga gini;

⁷ gin marö ni ëk emothgi ki i kabedo më cuk gini ëka mitö ni ëk ecwodgi ni, ‘Apwony.’

⁸ “Ëntö un myero kür ecwodwu ni, ‘apwony,’ piën itye unu k'Apwony acël këkën ëka un kibëc ibedo unu utmego.

⁹ Ëka kür icwod unu ngat mörö ki i wi lobo kany ni, ‘apap,’ piën itye unu k'Apap acël këkën na tye i polo.

¹⁰ Onyo kür ecwodwu ni, ‘apwony,’ piën itye unu k'Apwony acël këkën na ënë Meciya.

¹¹ Ngat na dit na löö ki kinwu bino bedo aticwu.

¹² Piën ngat na tingere malö këñë ebino dwökö piny, ëka ngat na mwolere këñë ebino tingo malö.

¹³ “Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Un igeo dholokek më ker më polo ökö ni jii. Un kikomwu ba idönyö unu, ëka dök thon ijükö unu jii na mitö dönyö ië ökö.

¹⁴ (Ibino nënö unu can un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Piën imaö unu udi ka mon na cwögi öthöö, ëka ilëgö unu lëga na boco më nyuthere both Obanga. Pi manön köp n'ebino ngölö i wiwu bino bedo na thwönë rwök.)*

¹⁵ “Ibino nënö unu can, un epwony cik ëka Eparicayo, un etwodo! Piën iwotho unu i wi lobo ëka i wi nam pi lökö dhanö acël më dwongo bothwu, ëntö ka dong ölökerë, imiö unu ën dökö dhanö na rac rwök, na cidhö yo kapiny na bal mërë löö mewu wang kirö.

¹⁶ “Ibino nënö unu can, un jö na pëö ëthöö wang! Un ikobo ni, ‘Ka ngat mörö okwongo kwong ki öt k'Obanga, kwong mërë ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo kwong ki gol më öt k'Obanga, kwong mërë makö ën.’

¹⁷ Un ëthöö wang na mïng! Mënë ënë dit na löö: gol onyo Öt k'Obanga na mïö gol dökö na leng?

18 Un thon ikobo nī, ‘Ka ngat mörö okwongo kwong kī keno tyēr, kwong mērē ba makō ēn; ēntō ka ngat mörö okwongo kwong kī mīc na tye ī wi keno tyēr, kwong mērē makō ēn.’

19 Un ēthōō wang! Mēnē ēnē dit na löö: mīc, onyo keno tyēr na mīō mīc dōkō na leng?

20 Pī manōn, ngat na kwongo kwong kī keno tyēr, kwongo kī keno tyēr ēka kī jami kībēc na tye iē.

21 Ēka ngat na kwongo kwong kī öt k’Obanga, kwongo kī öt k’Obanga ēka kī ngat na bedo iē.

22 Ngat na kwongo kwong kī polo kwongo kī then ker k’Obanga ēka kī ngat na bedo iē.

23 “Ibino nēnō unu can, un epwony cīk ēka Eparicayo, un etwodo! Un īmīō acēl mē apar mē gin na mīō cem bedo na mīt, ēntō kōp na pīrgī tēk rwōk mē cīk īwēkō unu ökö—ngölō-kōp atīr, tīmō kīca, ēka bedo kī gen. Onwongo myero itīm unu jami nī kībēc nakun ba īwēkō unu nōkēnē ca.

24 Un jō na pēō ēthōō wang! Īlīō unu lwangi ökö kī gin na un īmadhō ēntō īmwōnyō unu kīnaga.

25 “Ibino nēnō unu can, un epwony cīk ēka Eparicayo, un etwodo! Īlwōkō unu nge ekopo ēka nge bakuli mē bedo na leng ēntō īgī opong kī tīm mē woro ēka kī miti mōkō na ba twērō jūkērē.

26 In Aparicayo na wangi öthōō! Kono īlwōk īī ekopo ēka īī bakuli obed na leng, cē nge thon bino bedo na leng.

27 “Ibino nēnō unu can, un epwony cīk ēka Eparicayo, un etwodo! Un īcal kī bur lyene n’epuo na tar, na nen na leng kī yōkō ēntō iē opong kī cogo ka jō n’ōthōō gīnī ēka kī gin na kībēc na ba leng.

28 Un thon itye nī kōmanōn, inen unu kī yōkō both jīī na calō jō na kitegī atīr ēntō īwu opong kī twodo ēka kī tīm na reco.

29 “Ibino nēnō unu can, un epwony cīk ēka Eparicayo, un etwodo! Īyübō unu bur lyene k’edwarpīny ēka idheo unu lyene ka jō na kitegī atīr.

30 Ēka ikobo unu nī, ‘Ka onwongo yam wan etye ī karē ka kwerewa, kono wan ba ēribērē ködgī ī önyō remo k’edwarpīny.’

31 Cē un īmīō caden ī komwu kenwu nī un ībedo ēkwaē ka jō na yam oneko edwarpīny.

32 Mēdērē unu anyim ēk icob unu bal na yam kwerewu öcakō!

33 “Un thwone! Un ēthīn ororo! Un ibino bwōth nīngō kī ngölō-kōp mē mac kapīny?

34 Pī manōn an atye ka oro niwu edwarpīny, jō na ryēk ēka epwony cīk. Jō mōkō kī kin-gī un ibino neko ēka iguro unu; jō nōkēnē un ibino pwodo kī del ī cinagogawu gīnī ēka īryēmō unugi ökö kī ī pacō mörö kēkēn.

35 Pī manōn, remo kībēc n’ope kī bal n’ōōny ī wi lobo obed ī wiwu, cakērē kī ī remo k’Abel na bal mērē ope thuno ködē naka ī remo ka Jakaria wod ka Barakia, na un ineko ī kin öt k’Obanga ēka keno tyēr.

36 An akobo niwu köp adyer, köp nī kībēc bino bino ī kom rok mē karē nī.

37 “Jerucalem, Jerucalem, un ineko edwarpīny ēka icelo unu jō n’eoro bothwu kī kite, wang adi na an abedo ka mītō cōkō ēthīnōni kanya acēl calō mīn gwēnō na gūrō ēthīnē ī thē bwome, ēntō in īkwērō ökö.

38 Nēn, odi dong ēwēkō nīnī, odong nono.

39 Pīēn an akobo niwu nī ba dōkī ibino nēnōna unu, naka ka ibino unu kobo nī, ‘Gum obed ī kom ngat na bino kī nyīng Rwoth.’”

24

Anyuth më karë më ajiki

¹ Yecu öya kî i öt k'Obanga. Na ën tye ka woth, ëlëbkörë obino bothe cë gîn onyutho nînë gedo më öt k'Obanga.

² Ën openyogî nî, "Înënö unu jami ni kibëc? An akobo niwu köp adyer nî ba ebino wëkö kidi mörö acël dong n'ododere i wi awodhe na ba ebino thwaro ökö pîny."

³ I karë na Yecu obedo pîny i wi Kidi më Jeituni, ëlëbkörë obino bothe i müng cë okobo gîni nî, "Kob niwa, man bino timërë awene, ëka ngö na bino nyutho dwogoni ëka ajiki pîny?"

⁴ Yecu ögamö nî: "Gwökërë unu ëk ngat mörö kür öbwölwu.

⁵ Piën jö na pol bino bino gîni kî nyînga na bino gîni kobo nî, 'An ënë Meciya,' ëka bino bwölö jö na pol.

⁶ Un ibino winyo köp i kom lwëny ëka anîi më lwëny, ëntö kür ibed unu kî lworö. Piën manön myero ötimërë, ëntö ajiki nwongo podi.

⁷ Rok bino lwëny i kom rok nökenë, ëka ker bino lwëny i kom ker nökenë. Kec ëka oyeyeng bino bedo i kabedo na papath.

⁸ Man kibëc nwongo pod obedo calö acaki rem më nywöl.

⁹ "I karë nön ebino maköwu, eketho ayela i komwu ëka ebino nekowu. Rok kibëc bino dagöwu pîra.

¹⁰ Cë i karë nön, jö na pol bino lökërë gîni ökö kî kom yee, bino ketho gîni örörö ëka adagë i kîn-gî kën-gî.

¹¹ Edwarpîny na twot bino bino na pol ëka bino bwölö gîni jö na pol.

¹² Tim na reco bino mëdërë, ëka mar ka jö na pol bino kwe ökö,

¹³ ëntö ngat na bino cung na tæk naka i ajiki bino larë.

¹⁴ Ëka Emuth na Bër më ker k'Obanga ebino titö i wi lobo kibëc më bedo na calö caden both rok kibëc, cë ajiki pîny dong bino.

¹⁵ "Un ibino nënö 'gin mörö më kwer na kelo lworö' na yam adwarpîny Daniel okobo. Gin nön bino cung i kabedo na leng. (Ëk ngat na kwanö öniang ië.)

¹⁶ Cë jö na tye i Yudea myero öring gîni ökö i wi kite.

¹⁷ Dhanö na tye i wi ödë kür oidhi pîny më kwanyö gin mörö kî i öt.

¹⁸ Dhanö na tye i pwodho kür ödök cen më ömö böngü mërë.

¹⁹ Mon na yeco ëka mon na dödhö ëthinö bino nënö can i karë nonu!

²⁰ Lëg unu both Obanga ëk ngwëcwu kür ötimërë i karë më cwîr onyo i ceng Cabît.

²¹ Piën karë nonu bino bedo karë më can na dwong na anaka yam bara onen i acaki më cweno lobo naka tin ëka ba döki bino nen.

²² Ka nînö nonu onwongo ba ëjükö na cek, ngat mörö onwongo ope na bwöth. Ëntö pî jö n'ëyërogî nînö nonu ebino jükö na cek.

²³ I karë nön ka dhanö mörö okobo niwu nî, 'Nën, Meciya ene,' onyo nî, 'Ën ëca,' kür iyee unu.

²⁴ Piën jö na kobo nî gîn ebido Kiricito ëka edwarpîny na twot bino bino ëka bino tio gîni anyuth ëka tango na dito ëk ka twërë ëbwöl gîni naka jö n'ëyërogî.

²⁵ Winy unu, an atyeko dong kobo ökö niwu na karë bara örömö.

²⁶ "Dong ka ngat mörö okobo niwu nî, 'Ën ëca tye i thim,' kür icidh unu, onyo nî, 'Ën tye kany, i öt i thë tyëlö,' kür iyee unu.

²⁷ Piën kite na lüth köth yaa kī kukidē wīl dōk yo kuthō, bino ka Wod ka Dhanō thon bino bedo nī kōmanōn.

²⁸ Kanya lyene tye iē, acuth bino cōkērē gīnī kunōn.

²⁹ “Cūcūth kinge can na dwong mē nīnō nonu

“ ‘ceng bino cido,

ēka dwe ba bino mīō tara mērē;

cēr bino podho kī i polo yo pīny

ēka twēr kībēc mē polo bino yengere gīnī.’

³⁰ “I karē nōn anyuth ka Wod ka Dhanō bino nen i polo, ēka rok kībēc mē wi lobo bino gīnī kumo. Gīn bino nēnō Wod ka Dhanō na tye ka bino k’edou mē pōl kī tēkō ēka dheo na dit.

³¹ Ēn bino oro emalaika mērē kī cwodo mē buruji na longo, ēka gīn bino cōkō jōgē n’ēyērōgi kī i wi lobo thūkūl, kī i ajiki polo kucēl naka yo ajiki polo tung ca.

³² “Nwong unu pwony ni kī i kom yath ōlam: Ka jangē ōcakō lōth ēka pote odonyo, un ingeo nī oro dong cwōk.

³³ Kōmanōn thon ka inēnō unu jami ni kībēc, nge unu nī karē dong cwōk, tye i dholokek.

³⁴ An akobo niwu kōp adyer, rok mē karē ni ba bino poth naka ka jami ni kībēc ōtīmērē.

³⁵ Polo ēka lobo bino thum ōkō, ēntō kōpna ba bino thum.

Ngat mōrō ope na ngeo nīnō ēka caa

³⁶ “Ngat mōrō ope na ngeo nīnō nōn onyo caa, kadī thon emalaika na tye i polo, onyo Wod, * ēntō Apap kēkēn ēnē ngeo.

³⁷ Bino ka Wod ka Dhanō bino bedo calō karē ka Noa.

³⁸ I karē nonu n’onwongo abwal pii bara opong i wi lobo, jīi onwongo cemo ēka medho gīnī, awope nyomo ēka anyira ēnyōmōgi, naka othuno i nīnō na Noa ōdōnyō i yeya.

³⁹ Gīn ba ongeo gīn mōrō na bino tīmērē naka abwal pii obino ōmōl kōdgi ōkō kībēc. Bino bedo nī kōmanōn ka Wod ka Dhanō bino dwogo.

⁴⁰ I karē nōn jō ariō bino bedo i pwodho; ebino kwanyō ngat acēl ōkō cē ngat acēl bino dong.

⁴¹ Mon ariō bino bedo i rego kī pong rego; ebino kwanyō ngat acēl ōkō cē ngat acēl bino dong.

⁴² “Pi manōn bed unu na wangwu thwolo, piën ba ingeo unu nīnō mēnē na Rwothwu bino dwogo kōdē.

⁴³ Ēntō myero inīang unu kōp ni: Ka won ōt onwongo ongeo caa na kwo bino bino iē, ēn onwongo bedo na wangē thwolo ēka ba mīō ētūrō ōdē.

⁴⁴ Pī manōn, un thon myero iyūbērē, piën Wod ka Dhanō bino bino i caa na un ba ingeo.

⁴⁵ “Cē nga dong n’obedo atic na genere ēka na ryēk, n’adwong mērē oketho ēn mē lōōnō etic na tye i ōdē mē mīōgi cemgi i caa n’opore?

⁴⁶ Bino bedo na bēr both atic nōn ka adwong mērē odwogo cē onwongo ēn tye ka tīmō nī kōmanōn.

⁴⁷ An akobo niwu kōp adyer, ēn bino ketho ēn mē lōōnō jami mērē kībēc.

⁴⁸ Ēntō ka atic na rac nōn okobo kī i cwinye kēnē nī, ‘Adwongna bino bedo yōkō pi karē na lac,’

⁴⁹ ēka ēn cakō pwodo etic ewodhe, cemo ēka medho kī jō na mēr.

⁵⁰ Adwong k'atic nön bino dwogo i nönö ëka i caa na ën ba ngeo.

⁵¹ Cë ën bino pwodo ën rwök ëka ketho ën i kabedo kanya acël k'etwodo, kanya koko ëka kaö lak bino bedo tye ië.

25

Carolok i kom anyira apar

¹ “I karë nön ker më polo bino bedo calö anyira apar n'obino öcïdhö gïni kï taragï më romo k'anyom.

² Jö abic kï kin-gï onwongo mïng ëka jö abic onwongo ryëk.

³ Anyira abic na mïng otero taragï na ba ömakö gïni möö nökenë.

⁴ Ëntö anyira na ryëk otero gïni möö i cupagï kanya acël kï taragï.

⁵ I karë n'anyom pod ögalërë, gïn kibëc nönö öcakö makö wang-gï, cë önönö gïni ökö.

⁶ “I karë na dong othuno dingwor, wöö öcakö winyere rwök: ‘Winy unu, anyom othuno ökö! Donyi unu yökö më romo ködë!’

⁷ “Cë anyira apar kibëc ocoo gïni cücüth, ëka öyübö gïni taragï.

⁸ Anyira na mïng okobo gïni both anyira na ryëk nï, ‘Mïwa unu mööwu mörö, piën mac tarawa mitö thöö ökö.’

⁹ “Ëntö anyira na ryëk ögamö gïni nï, ‘Möö ope na römö onu kibëc. Apë unu both jö na cadhö möö ëk iwïl unu mewu.’

¹⁰ “I karë n'anyira na mïng öcïdhö gïni më wïlö möö, cücüth anyom othuno. Anyira n'onwongo öyübërë ödönyö gïni kanya acël ködë i öt karama më nyom. Cë dholokek eloro ökö.

¹¹ “Kinge anyira nökenë ca obino gïni nakun bakö dhögï nï, ‘Adwong, adwong, yab nïwa dholokek!’

¹² “Ëntö anyom ögamö nï, ‘An akobo niwu köp adyer nï an ba angeowu.’ ”

¹³ Cë Yecu ojiko köp mërë nakun kobo nï, “Bed unu na wangwu thwolo, piën ba ingeo unu nönö onyo caa.”

Carolok i kom etic n'ëmiögï cïlïng

(Luka 19:11-27)

¹⁴ “Ker më polo thon cal kï dhanö mörö na tye ka cïdhö i woth kanya bor. Ën ocwodo etic mërë kibëc, cë ömiö jami mërë bothgï ëk ögwök gïni.

¹⁵ Ën ömiö both atic mërë acël cïlïng elip abic na nyige, both dhanö nökenë ömiö cïlïng elip ariö na nyige, ëka both ngat nökenë ömiö cïlïng elip acël na nyige, ömiö both dhanö acëlacël na lübërë kï kite na ën twërö tic ködë. Cë öya öcïdhö i woth mërë.

¹⁶ Dhanö n'onwongo cïlïng elip abic na nyige öcakö tic ködë ökö piöpïö i cadhö wïl mërë, ëka onwongo magoba më cïlïng elip abic na nyige nökenë.

¹⁷ Atic n'onwongo tye kï cïlïng elip ariö na nyige ötimö nï kômanön thon, cë onwongo magoba më cïlïng elip ariö na nyige nökenë.

¹⁸ Ëntö dhanö n'obino ögamö cïlïng elip acël na nyige öcïdhö ökünyö bur i ngöm, cë ökanö cïlïng k'adwong mërë ökö ië.

¹⁹ “Kinge karë na lac, adwong k'etic nonu odwogo, ëka öcakö kwanö lïm kanya acël ködgï.

²⁰ Dhanö n'obino ögamö cïlïng elip abic na nyige obino okelo cïlïng elip abic na nyige nökenë. Ën okobo nï, ‘Adwong, in ibino imïa cïlïng elip abic na nyige. An anwongo cïlïng elip abic na nyige nökenë.’

21 “Adwong mërë ögamö nî, ‘In itimö na bër rwök, in ibedo atic na bër ëka atic na genere! In ibedo kî gen i kom jami na nönök; an abino kethoni më löönö jami na pol. Bin dong ëk inywak yom cwiny k’adwongni!’

22 “Cë atic n’onwongo ögamö ciling elip ariö na nyige thon obino. Ën okobo nî, ‘Adwong, in onwongo imia ciling elip ariö na nyige; nën, an anwongo ciling elip ariö na nyige nökenë.’

23 “Adwong mërë ögamö nî, ‘In itimö na bër rwök, in ibedo atic na bër ëka atic na genere! In ibedo kî gen i kom jami na nönök; an abino kethoni më löönö jami na pol. Bin dong ëk inywak yom cwiny k’adwongni!’

24 “Cë atic n’onwongo ögamö ciling elip acël na nyige thon obino. Ën okobo nî, ‘Adwong, an onwongo angeo nî in ibedo dhanö na kite mërë tæk. İkaö kî kanya ba icwö kodhi ië, ëka icökö thon kî kanya ba ipuro.

25 Cë ömiö abedo kî lworö ëka an acidhö akanö cilingni ökö piny i ngöm. Gam cilingni ene.’

26 “Adwong mërë ögamö nî, ‘In ibedo atic na rac ëka atic na car! In onwongo ingeo nî an akaö kî kanya ba acwö kodhi ië, ëka acökö thon kî kanya ba apuro?’

27 Cë onwongo myero iter cilingna both jö më beng, ëk ka an adwogo, an onwongo atwëro gamö cilingna kî magoba ië.

28 “‘Pi manön kwany unu ciling elip acël na nyige ökö kî bothe, ëk imiï unu both dhanö na tye kî ciling elip apar na nyige.

29 Piën ngat na tye kî gin mörö, ebino mëdö bothe, ëka bino bedo ködë na büp. Ngat n’ope kî gin mörö, naka gin na ën tye ködë ebino kwanyö ökö kî bothe.

30 Yuu unu atic na köny mërë ope i cöl piny, kanya koko ëka kaö lak bino bedo ië.’

Ngölö-köp më ajiki

31 “İ karë na Wod ka Dhanö bino dwogo kî dheo mërë, ëka k’emalaika kibëc ködë, cë ën bino bedo i then ker mërë më dheo.

32 Rok kibëc bino cökërë i nyime, ëka ën bino poko jii i gurup ariö, kite n’akwath poko kî rom kî i kom dyegi.

33 Ën bino ketho rom i cingë kucem, ëka dyegi i cingë kucam.

34 “Cë Rwoth bino kobo both jö na tye i cingë kucem nî, ‘Bin unu, un jö n’Apapna ömiöwu gum; lee unu ker n’ëyübö pirwu anaka i acaki cweo lobo.

35 Piën kec onwongo oneka ëka imia unu cem, öriö onwongo oneka ëka imia unu pii amodho, an onwongo abedo welo ëka ijöla unu,

36 an onwongo awotho kotula ëka imia unu böngü aruko, an onwongo atwo, cë igwöka unu, ëka i karë na an atye i buc, un ibino më limöna.’

37 “Cë jö na kitegi atir bino gamö ninë nî, ‘Rwoth, wan eneni awene na kec oneki cë wan emii cem, onyo n’öriö oneki cë wan emii pii?’

38 Wan eneni awene na in ibedo welo cë wan ejoli, onyo na in iwotho kotula cë wan emii böngü më aruka?

39 Awene na wan eneni na in itwo onyo na in itye i buc cë wan elimi?’

40 “Rwoth bino gamö nî, ‘An akobo niwu köp adyer nî gin na un itimö both dhanö acël i kin utmegona nî, manön itimö unu botha.’

41 “Cë ën bino kobo both jö na tye gini i cingë kucam nî, ‘Un jö n’ëcënö, yaa unu ökö kî nyima, idöny unu i mac na ba thöo n’ëyübö pi Catan k’emalaika mërë.

42 Piën kec onwongo oneka ëntö ba imia unu cem më acama, öriö pii oneka ëntö ba imia unu pii më amodha,

⁴³ an onwongo abedo welo ëntö ba ijöla unu, an onwongo awotho kotula ëntö ba imia unu böngü më aruka, an onwongo atwo ëka atye i buc ëntö un ba ibino më gwököna.

⁴⁴ “Gin thon bino gamö ni, ‘Rwoth, wan eneni awene na kec oneki, onyo n’örö pii oneki, onyo na in ibedo welo, onyo na in iwotho kotula, onyo na in itwo, onyo na in itye i buc, cë wan ba ekonyi?”

⁴⁵ “Cë Rwoth bino gamö nigä ni, ‘An akobo niwu köp adyer ni gin mörö këkën na un ba itimö both dhanö mörö acël na titidi i kin jö ni, nwongo ba itimö unu botha.’

⁴⁶ “Cë gin bino cidhö i can na ba thum, ëntö jö na kitegi atir bino cidhö gini i kwö na ba thum.”

26

Yüb më neko Yecu

(Marako 14:1-2; Luka 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ I karë na Yecu otyeko twakö köp ni gini kibëc, ën okobo both ëlëbkörë ni,

² “Un ingeo ni odong ninö arö me thünö i ninö më Poth, ëka Wod ka Dhanö ebino miö ökö më agura i kor yath aria.”

³ Cë ëlamdhök na dito ëka edong ka lwak öcökërë gini kanya acël i pacö k’Alamdhök na Dit, na nyingë Kayapa.

⁴ Gin öyübö më makö Yecu i müng ëk enek ën ökö.

⁵ Entö gin okobo ni, “Pathi i ninö më karama, ëk arubaruba kür obed i kin jii.”

Ewiro Yecu ki möö i Betania

(Marako 14:3; Jon 12:1-8)

⁶ I karë na Yecu tye i Betania i öt ka Cimon na yam obedo adhöb, na Yecu onwongo tye ka cem, dhakö mörö obino bothe n’ömakö cupa më möö na ngece kur na wel mërë tæk, cë önyö i wie.

⁷ I karë n’ëlëbkörë önënö, gin öngöö ëka okobo ni, “Pingö ëbalö möö ni abala ni köman?

⁸ Möö na kur ni onwongo myero ëcadh acadha i wel na thwönë ëk ciling mërë ëmii both ëcan.”

⁹ Entö Yecu ongeö köp ni, cë okobo bothgi ni, “Iyelo unu dhakö ni pingö? En ötimö gin na bër rwök i koma.

¹⁰ Piën un itye kanya acël k’ëcan karë kibëc, ëntö ba ibino unu bedo kanya acël köda karë kibëc.

¹¹ I karë na dhakö ni önyö möö i koma, ën ötimö më yübö koma më aika.

¹² I karë niwu köp adyer ni kanya kibëc n’ebino titö Emuth na Bër ië i wi lobo thükül, gin na dhakö ni ötimö thon ebino kobo pürë, ëk obed më po pi ën.”

¹³ An akobo niwu köp adyer ni kanya kibëc n’ebino titö Emuth na Bër ië i wi lobo thükül, gin na dhakö ni ötimö thon ebino kobo pürë, ëk obed më po pi ën.”

Yuda oketho örörö i kom Yecu

(Marako 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ I karë nön Yuda Ikariot, na ën dhanö acël i kin ëkwëna apar arö, öcidhö both ëlamdhök na dito,

¹⁵ cë openyogi ni, “Un ibino miöna ngö ka an amio ën i cingwu?” Cë gin ökwanö ciling pyer adek na nyige ëka ömio gini bothe.

¹⁶ Cakërë i caa nön cidhö ködë anyim Yuda öcakö rangö karë na bër na ën ërömö miö ki Yecu i cing-gi.

*Yecu öcamö cem më Karama më Poth k'ëkwëna mëre
(Marako 14:12-21; Luka 22:7-14; 21-23; Jon 13:21-30)*

¹⁷ İ nînö më acël më Karama më Ogati na Thöbî ope ië, ëlëbkör Yecu obino bothe cë openyo gîni ën nî, “In imitö nî wan ëyüb nîni kabedo kwene ëk icam cem më Poth ië?”

¹⁸ Yecu ögamö nî, “Cîdh unu i pacö both dhanö mörö ëka ikob unu nînë nî, ‘Apwony okobo nî: Karëna dong cwök. An abino kwero nînö më Poth i odi kanya acël k'ëlëbköra.’ ”

¹⁹ Cë ëlëbkör Yecu ötimö kite na ën öcîkögî ködë, ëka öyübö gîni cem më Poth kunön.

²⁰ İ karë na pîny dong oyutho, Yecu onwongo obedo pîny i dhö cem kanya acël k'ëlëbkörë apar wie ariö.

²¹ İ karë na gîn tye ka cem, Yecu okobo bothgî nî, “An akobo niwu köp adyer, ngat acël kî kinwu bino ketho örörö i koma.”

²² Cë ëlëbkörë öcakö kumo, nakun penyere gîni kën-gî nî, “Rwoth, an?”

²³ Yecu ögamö nî, “Dhanö na bino ketho örörö i koma ënë ngat n'olutho ogati mëre i öd bakuli köda.

²⁴ Wod ka Dhanö bino thöö kite na calö ëcöö kî köp i kome. Ëntö dhanö n'oketho örörö i kom Wod ka Dhanö bino nënö can! Onwongo twërö bedo na bër ka dhanö nön onwongo ba ënywölö.”

²⁵ Cë Yuda, ngat n'oketho örörö i kom Yecu, okobo nî, “Apwony, adyer pathî an?”

Yecu ögamö nî, “Eyo, in ënön.”

²⁶ İ karë na gîn tye ka cem, Yecu ökwanyö ogati, cë ölëgö gum i kome, ëka öbarö ië, cë ömiö both ëlëbkörë, nakun kobo nî, “Gam ëka icam unu; man ënë koma.”

²⁷ Cë ökwanyö okopo, öpwöyö Obanga ëka ömiö bothgî, nakun kobo nî, “Madh unu man, un kibëc.

²⁸ Man ënë remona më cîkërë, n'ëönyö pî jö na pol më timö kîca i kom bal.

²⁹ An akobo niwu nî cakërë tin, an ba abino madhö nyig pig ölök nî, naka i nînö nön ka an abino madhö kodwu i ker k'Apapna.”

³⁰ İ karë na gîn otyeko wero wer më lëga, öya öcîdhö gîni i wi Kidi më Jeituni.

*Yecu okobo nî Petero bino kwërö ën ökö
(Marako 14:27-31; Luka 22:31-34; Jon 13:36-38)*

³¹ Cë Yecu okobo nigî nî, “İ kiwor na tin, un kibëc ibino unu wëköna, piën ëcö nî:

“ ‘An abino gönö akwath,
cë rom bino keth gîni ökö ata.’

³² Ëntö kinge ka an acer ökö, an abino cîdhö anyim niwu yo Galilaya.”

³³ Petero ögamö nî, “Kadi jö kibëc bino wëköni, an ba abino wëköni.”

³⁴ Yecu okobo nînë nî, “An akobo nîni köp adyer nî i kiwor na tin nî, na thwön gwënë bara okok, in ibino kwëröna wang adek.”

³⁵ Ëntö Petero ögamö nî, “Kadi bed nî myero athöö kanya acël kodi, an ba abino kwëröni.” Cë ëlëbkörë nökenë kibëc okobo gîni nî kömanön.

*Yecu ölëgö i pwodho Gethcemane
(Marako 14:32-42; Luka 22:39-46)*

³⁶ Cē Yecu öcīdhö k'ëlübkörē i kabedo mörö na nyīngē Gethcemane. Ī karē na gīn othuno kunōn, ēn okobo both ēlūbkörē nī, “Bed unu kany, ēk an kono acīdh i lēga yo kuca.”

³⁷ Cē ēn ökwanyö Petero k'awope ariö ka Jebedayo mē woth ködē, ēka cwinye öcakö podho rwök kī thwōn kumo na dit.

³⁸ Cē Yecu okobo bothgī nī, “Cwinya tye ka cwer rwök, mütö nekona ökö. Bed unu kany ēk ibed unu na wangwu thwolo köda.”

³⁹ Yecu öcīdhö anyim na nōnök, cē opodho pīny, okulo wie ēka ölēgö nī, “Apapna, ka twērē, kwany okopo nī ökö kī koma, ēntö kür obed kite na calö an amütö, ēntö obed gin na in imütö nī myero ötimērē.”

⁴⁰ Cē ēn odwogo both ēlūbkörē ēka onwongogī öninö ökö. Ēn okobo both Petero nī, “Un ba itwērö bedo na wangwu thwolo pī caa acēl köda?”

⁴¹ Bed na wangwu thwolo ēka ilēg unu, ēk kür idōny unu i atēmatēma. Cwiny mütö, ēntö kom görü.”

⁴² Ēn dōkī ödök wang mē ariö ēka ölēgö nī, “Apapna, ka okopo nī ba twērö kwanyērē ökö naka ka an amadhö, ēk dong gin na in imütö ötimērē.”

⁴³ Ī karē na ēn odwogo, ēn dōkī onwongo ēlūbkörē tye ka nīnö, piēn nīnö onwongo ömakö wang-gī rwök.

⁴⁴ Cē Yecu öwēkögī dōkī ēka öcīdhö ölēgö wang mē adek, nakun nwö köp acēl nōn.

⁴⁵ Cē ēn odwogo both ēlūbkörē ēka openyogī nī, “Un pod ininö ēka itye ka yweo unu? Nēn unu, caa onyingo na cwök, ēka Wod ka Dhanö ebino miö ökö i cīng ēbal.

⁴⁶ Yaa unu malö! Eru ecidhu! Nēn, dhanö na bino ketho örörö i koma dong cwök!”

Ēmakö Yecu

(Marako 14:43-50; Luka 22:47-53; Jon 18:2-11)

⁴⁷ Ī karē na Yecu pod tye ka twak, Yuda n'obedo ngat acēl i kin ēkwēna apar wie ariö othuno. Ēn obino kī lwak na pol n'ömakö gīnī pele abadē ēka ludhi. Ēlamdhök na dito ēka edong ka lwak ēnē oorogī.

⁴⁸ Won örörö onwongo otyeko dong yübö anyuth ködgī nī: “Ngat na an abino nödhö leme, ēn ēnōn, mak unu ēn.”

⁴⁹ Cücüth Yuda obino both Yecu ēka okobo nī, “Apwony, itye!” Cē önödhö leme.

⁵⁰ Yecu okobo both Yuda nī, “Okona, tīm gin na in ibino mē tīmö.” Cē gīn obino opodho i kom Yecu, ēka ömakö gīnī ēn ökö.

⁵¹ Ēntö ngat acēl n'onwongo tye gīnī kī Yecu kanya acēl öryēö cīngē cē öwödhö pala abadē mērē, onguno kī ith atic k'Alamdöhk na Dit.

⁵² Cē Yecu okobo bothe nī, “Dwök pala abadēnī i kabedo mērē, piēn jö kibēc na makö gīnī pala abadē, bino thöö gīnī kī pala abadē.

⁵³ Un ithamö nī an ba atwērö lēgö Apapna ēk oor nīna emalaika na löö dul mwony apar wie ariö ökö i caa nī?

⁵⁴ Ēntö Cöc na Leng na kobo nī myero ötimērē nī köman bino cobere nīngö?”

⁵⁵ Ī caa nōn Yecu okobo both lwak nī, “Un ibino botha kī pala abadē ēka ludhi mē maköna, na calö ibino unu i kom ayak? Nīnö kibēc an abedo i dyekal öt k'Obanga mē pwony, ēka un ba imaka unu.

⁵⁶ Ēntö man kibēc ötimērē ēk köp n'edwarpīny öcöo ocobere.” Cē ēlūbkörē kibēc öringö öwēkö gīnī ēn ökö.

Yecu i nyim athuko më öd okiko k'edong

(Marako 14:53-65; Luka 22:54-55,63-71; Jon 18:12-14,19-24)

⁵⁷ Jö n'onwongo ömakö gini Yecu otero en yo both Kayapa, Alamdhök na Dit, kanya onwongo epwony cik eka edong öcökäre gini ië.

⁵⁸ Entö Petero obedo ka lübö kör Yecu ki cecen, naka othuno i dyekal k'Alamdhök na Dit. Kinge na Petero ödönyö i dyekal, en obedo piny kanya acël k'ekürpiny më nënö gin na bino timäre.

⁵⁹ Elamdhök na dito eka athuko më öd okiko k'edong kibec onwongo tye gini ka rangö caden më twodo i kom Yecu ek enek gini en ökö.

⁶⁰ Entö gin ba onwongo köp mörö, kadï bed ecaden më twodo na pol obino anyim. Më ajiki märe jö ariö obino gini anyim,

⁶¹ eka okobo gini ni, "Dhanö ni okobo ni, 'An atwëro muko öt k'Obanga eka agërö ökö i nünö adek.'"

⁶² Cë Alamdhök na Dit öya malö eka okobo both Yecu ni, "In ba itwëro gamö köp mörö? Kit caden mënë ene na jö ni okelo k'adoth ködë i komi?"

⁶³ Entö Yecu öling alinga.

Alamdhök na Dit okobo nünö ni, "An amitö ikwong kwong ki nying Obanga na kwö: Kob niwa ka in enë Meciya, Wod k'Obanga."

⁶⁴ Yecu ögamö nünö ni, "Eyo, kite na in ikobo ködë. Entö an akobo niwu ni cakäre kobedini un ibino nënö Wod ka Dhanö n'obedo i nget cing më kucem ka Won Twër eka na tye ka bino ki pöl gini më polo."

⁶⁵ Cë Alamdhök na Dit öyëcö böng märe eka okobo ni, "En ötwakö köp më yanyö Obanga! Pingö onu dökï emitö caden nökenë? Kobedini un iwinyo ayeny na en öyanyö k'Obanga.

⁶⁶ Ngö na un ithamö?"

Gin ögamö ni, "Bal märe römö nünö thöö."

⁶⁷ Cë gin öngülö laö dhögi i wangë eka egöö en. Jö mökö odhongo en

⁶⁸ nakun kobo gini ni, "In ibedo Kiricito. Tuc niwa nga n'ogoi?"

Petero ökwërö Yecu

⁶⁹ Petero onwongo tye yökö, obedo piny i dyekal. Cë atic na nyakö obino bothe eka okobo nünö ni, "In thon onwongo itye kanya acël ki Yecu më Galilaya."

⁷⁰ Entö Petero ökwërö ökö i nyim jö kibec. En okobo ni, "An ba angeo gin na in itye ka twakö."

⁷¹ Cë Petero öcidhö yökö i dhö wangkac, atic na nyakö nökenë dökï önënö en, cë okobo both jö n'onwongo tye gini kunön ni, "Dhanö ni onwongo tye kanya acël ki Yecu më Najaret."

⁷² Petero dökï ökwërö ökö, nakun kwongere ni: "An ba angeo ecwö nön!"

⁷³ Kinge caa na nönök, jö n'onwongo ocung gini kany nön obino gini both Petero eka okobo ni, "Adyer, in ibedo ngat acël i kin-gi, piën kite na in itwak ködë nyutho ökö."

⁷⁴ Cë i caa nön, Petero öcakö kwongere nakun kobo ni, "Ba angeo ecwö ni."

Cücüth thwön gwënö okok.

⁷⁵ Cë Petero opo i köp na Yecu ötwakö: "Na bara thwön gwënö okok, in ibino kwëröna wang adek." Cë öcidhö yökö eka okok ki cwer cwinyo rwök.

27

*Etero Yecu i nyim Pilato**(Marako 15:1; Luka 23:1-2; Jon 18:28-32)*

¹ Kodiko cōn na piny tye ka ruu, òlamdhòk na dito kībēc èka edong ka lwak öyübò gini kōp mē neko Yecu.

² Gīn otweo Yecu, otero gini èka òmīō òn both Pilato n'obedo alòc mē Roma.

³ I karē na Yuda, n'oketho örörö i kom Yecu, ònēnō nī èngölö kōp mē thōō i wie, èn ongut èka ödöwökö ciling pyer adek na nyige both èlamdhòk na dito èka edong,

⁴ nakun kobo nī, “An abalö mē ketho örörö i kom dhanö n'ope kī bal.”

Gīn ögamö nīnē nī, “Manön obedo köpwa? Manön obedo pèkōni.”

⁵ Cē Yuda obolo ciling piny i öt k'Obanga èka ödönyö yökö. Cē öcīdhö ödère ökö.

⁶ Èlamdhòk na dito ökwanyö gini ciling èka okobo gini nī, “Cik ba yeo nī myero eketh ciling nī i canduk lim mē öt k'Obanga, piēn obedo ciling mē remo.”

⁷ Cē gīn öyübö kōp kanya acēl, èka otio gini kī ciling mē wilö pwodho k'acwe agulu, èk obed kanya eiko erok iē.

⁸ Manön ènē ömīō ecwodo pwodho nōn nī Pwodho mē Remo thuno ködē naka tin.

⁹ Cē kōp n'onwongo adwarpiny Jeremia ötwakö ocobere: “Gīn otero ciling pyer adek na nyige, wel na jö mē Icarael onwongo öngölö i kome,

¹⁰ cē gīn otio ködē mē wilö pwodho k'acwe agulu kite na Rwoth öcika ködē.”

Yecu i nyim Pilato

¹¹ Yecu ocung i nyim alòc mē Roma n'openyo èn nī, “In ènē rwoth k'Eyuda?” Yecu ögamö nī, “Eyo, kite na in ikobo ködē.”

¹² Èntö i karē n'èlamdhòk na dito èka edong odotho gini Yecu, èn ba ögamö gin mörö.

¹³ Cē Pilato openyo Yecu nī, “In ba itye ka winyo adoth na gīn odothi ködē?”

¹⁴ Èntö Yecu ba ögamö kōp mörö, kadī k'adoth mörö acēl—man ömīō alòc ouro rwök.

¹⁵ I karama kībēc mē Poth, alòc onwongo gönyö amabuc acēl both lwak, ngat mörö kēkēn na gīn mītö.

¹⁶ I karē nōn onwongo tye amabuc mörö n'engeo rwök, na nyingē Baraba.

¹⁷ Cē i karē na lwak öcökèrē gini kanya acēl, Pilato openyogī nī, “Nga na un ìmitö nī agöny niwu, Baraba onyo Yecu n'ecwodo nī Kiricito?”

¹⁸ Pilato onwongo ongeon nī gīn ömīō Yecu bothe pi nyeko.

¹⁹ I karē na Pilato obedo i wi then mē ngölö-köp, dhakö mērē ooro kōp mörö bothe: “Kür itim gin mörö i kom dhanö nōn n'ope kī bal, piēn tin i wang lek anēnō can na dit rwök pīrē.”

²⁰ Èntö èlamdhòk na dito èka edong öcüpö gini lwak mē penyo pi Baraba, èk enek Yecu ökö.

²¹ Alòc döki openyogī nī, “Nga kī kin jö ariö nī na un ìmitö nī an agöny niwu?”

Gīn ögamö nī, “Baraba.”

²² Cē Pilato openyogī nī, “Ngö na an myero dong atim kī Yecu n'ecwodo nī Kiricito?”

Gīn kībēc ögamö nī, “Gur èn i kor yath ariā!”

23 Pilato openyogī nī, “Pīngō? Bal ngō na ēn ōtīmō?”

Ēntō lwak ōwōō gīnī rwōk nī, “Gur ēn ī kor yath arīa!”

24 Ī karē na Pilato ōnēnō nī ba dōkī ērōmō tīmō gīn mōrō, ēka wōō onwongo tye ka mēdērē amēda, cē ōkwanyō pii, ōlwōkō kī cīngē ī nyīm lwak ēka okobo nī, “Bal mē remo ka dhanō nī ba bīno bedo ī wīa, manōn bīno bedo pēkōwu!”

25 Lwak kībēc ōgamō nī, “Remo mērē obed ī wīwa ēka ī wī ēthīnōwa!”

26 Cē Pilato ōgōnyō Baraba nīgī. Ēntō ēn ōmīō epwodo Yecu kī del, ēka ōmīō ēn bothgī ēk egur ī kor yath arīa.

Acikari ōngalō Yecu

(Marako 15:16-20; Jon 19:2-3)

27 Cē acikari k'alōc otero gīnī Yecu ī Praitorion,* ēka ōgūrō gīnī ēn dyere.

28 Gīn ōgōnyō bōngū mērē ēka oketho gīnī bōngū na kwar ī kome.

29 Cē ōyūbō gīnī tok ōkūdhō, ēka eketho ī wīe. Gīn oketho lūth ī cīngē mē kucem ēka orumo cōng-gī pīny ī nyime, nakun ēngalō ēn nī, “Ōrēm, rwoth k'Eyuda!”

30 Gīn ōngūlō laō dhōgī ī kome ēka ōkwanyō gīnī lūth cē ēgōō kī wīe.

31 Kinge na gīn dong otyeko ngalō Yecu, cē gīn ōgōnyō bōngū na kwar ōkō kī ī kome, ēka eketho bōng mērē ī kome. Cē gīn otero ēn mē guro ī kor yath arīa.

Eguro Yecu ī kor yath arīa

(Marako 15:21-32; Luka 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Ī karē n'onwongo gīn tye ka donyo yōkō, oromo gīnī k'ēcwō mōrō mē Cirene na nyīngē Cimon, cē ōdiō gīnī ēn tētēk mē tingo yath arīa ka Yecu.

33 Gīn othuno ī kabedo n'ecwodo nī Gōlgōtha (na gōnyō nī Kabedo mē Cogo Wic).

34 Acikari ōmīō Yecu kōngō ōlōk n'erubo kī yath na kēc; ēntō kinge na ēn ōbīlō, Yecu ōkwērō madhō ōkō.

35 Kinge na dong gīn oguro Yecu ī kor yath arīa, obolo gīnī kwir mē poko bōng mērē.

36 Cē gīn obedo pīny kunōn mē kūrō ēn.

37 Oguro gīnī kōp mē adoth na gīn odotho ēn kōdē malō ī ka wīe, n'ēcōō nī, “Man ēnē Yecu, Rwoth k'Eyuda.”

38 Ekwoe arīō onwongo eguro kanya acēl kōdē, ngat acēl yo cīngē kucem, ēka ngat acēl yo cīngē kucam.

39 Jō n'onwongo tye ka wok ī ngete obedo gīnī ka yanyō ēn, yengo wigī,

40 ēka kobo gīnī nī, “In ikobo nī ibino muko ōt k'Obanga ōkō, cē īgērō ī nīnō adek, lari keni ēka idhi pīny kī kor yath arīa, ka in ibedo Wod k'Obanga!”

41 Ēlamdhōk na dito, epwony cīk ēka edong thon ōnywarō gīnī Yecu.

42 Gīn okobo nī, “Ēn ōlarō jō nōkēnē, ēntō ēn ba twērō larē kēnē! Ēn obedo rwoth mē Icarael! Wēk ēn obin pīny kī ī kor yath arīa, cē wan ebino yee ēn.

43 Ēn geno Obanga ēka kobo nī ēn ebeto Wod k'Obanga. Wēk Obanga ōlar ēn kobedini ka mītō.”

44 Ekwoe n'onwongo eguro kanya acēl kōdē thon ōyanyō gīnī ēn.

Thōō ka Yecu

45 Cakērē caa abicēl mē kiceng mē thuno kōdē naka caa abungwēn, pīny ocido ōkō na cōl ī wī lobo kībēc.

* 27:27 Praitorion obedo laī k'alōc. 27:35 Jabuli 22:18-19

⁴⁶ I kin caa abungwën më kothyeno Yecu okok ki dwön na longo ni, “Eloi, Eloi, lama cabaktani?”—na gönyö ni, “Obangana, Obangana, pingö iwëka ni köman?”

⁴⁷ I karë na jö mökö n'ocung kunön owinyo, gin okobo ni, “Ën tye ka cwodo Eliya.”

⁴⁸ Cücüth dhanö acël öringö ökwanyö amor, cë olutho i köngö ölok na wac, örwakö i wi lüth, ëka ömiö both Yecu ni ömadhi.

⁴⁹ Ëntö jö nökönenë okobo ni, “Wëk unu ën këne! Eru enenu ka Eliya twërö bino më larö ën.”

⁵⁰ Yecu okok dök i ki dwön na longo, cë öthö ökö.

⁵¹ I caa nön, böngü katein na tye i öt k'Obanga öyëc opokere ökö i dul ariö cakërë ki malö naka piny. Piny oyengere ëka kite öbarë gini ökö.

⁵² Lyene öyabërë ökö ëka kom jö na leng na pol n'onwongo öthö ocer gini ökö.

⁵³ Odonyo gini ökö ki i lyene ëka kinge cer ka Yecu öcïdhö gini i Jerucalem cë onyuthere gini both jö na pol.

⁵⁴ I karë n'Adit na löö acikari ki jö n'onwongo tye ködë më kürö Yecu önönö gini oyeyeng ëka gin na kibëc n'ötümërë, obedo gini ki lworö rwök, cë okobo gini ni, “Adyer, ën onwongo obedo Wod k'Obanga!”

⁵⁵ Mon na pol onwongo tye gini kunön na neno gini ki cecen. Gin onwongo ölübö kör Yecu ki i Galilaya më könyö ën.

⁵⁶ I kin mon nön gini onwongo tye ië Maria më Magadala, Maria aya ka Yakobo ëka Yocepu, ëka aya k'awope ka Jebedayo.

Eiko Yecu i lyël

(Marako 15:42-47; Luka 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ I karë na piny dong cido, dhanö mörö më Arimataya n'obedo alönyö na nyëngë Yocepu obino, ën thon onwongo obedo alübkör Yecu.

⁵⁸ Ën öcïdhö both Pilato cë ökwaö kom Yecu ëka Pilato öcïkö ni ëk ëmii bothe.

⁵⁹ Yocepu ökwanyö kom Yecu, cë oboo ökö ki böngü na leng,

⁶⁰ ëka opyelo i bur lyël mërë na nyen, na ën onwongo ogworo i kidi. Ën ölöörö kidi na thwönë i dhö lyël, ëka öya öcïdhö ökö.

⁶¹ Maria më Magadala ëka Maria nökönenë ca onwongo obedo gini kunön n'opimere ki lyël.

Ëkürpiny na kürö lyël

⁶² Kodiko mërë, na ënë ninö na lübö Ninö më Yübërë, ëlamdhök na dito ëka Eparicayo öcökërë gini i nyim Pilato.

⁶³ Gin okobo ni, “Adwong, wan epo ni i karë na ën pod kwö, wan ewinyo ka abwöl jö nön kobo ni, ‘Kinge ninö adek an abino cer dök.’”

⁶⁴ Cë myero imii cik ëk ëgwök lyël na bër naka i ninö më adek ëk kür ëlübkörë öcïdh gini ökwäl kome ökö, cë okob gini both lwak ni ën ocer ökö ki i kin jö n'öthö. Bwöl më ajiki ni bino bedo na rac na löö bwöl më acël ökö.”

⁶⁵ Pilato ögamö ni, “Ter unu acikari n'obedo gini ëkürpiny. Cïdh igwök unu na bër rwök kite na un itwërö ködë.”

⁶⁶ Cë öcïdhö gini më kürö dhö lyël na bër nakun mwönö gini anyuth i kom kidi ëka eketho ëkürpiny.

¹ Kinge Cabit k'Eyuda, i kin keko i ninö na lübö cabit k'Eyuda, Maria me Magadala eka Maria nokene ödihö gini me nenö lyel.

² Athura oyeyeng na dit oyengo piny, pien malaika ka Rwoth n'öya ki i polo obino piny ce othwaro kidi ökö ki i dhö lyel eka obedo i wie.

³ Malaika non onen na ryeny calö lüth köth, eka böng mere onwongo tar calö pee.

⁴ Ekürpiny obedo gini ki lworo rwök i karé na gin onenö malaika eka komgi ömyel ce ödökö gini calö jo n'öthö.

⁵ Entö malaika okobo both mon ni, "Kür ibed unu ki lworo, pien an angeo ni un itye ka rangö Yecu n'onwongo eguro i kor yath aria.

⁶ En ba tye kany; en ocer ökö, kite na en okobo. Bin inen unu kanya en onwongo obuto ie.

⁷ Cidh unu piöpiö ek ikob unu both elübköré: 'En ocer ökö ki kin jo n'öthö, eka en tye ka cidhö anyim niwu yo Galilaya. Un ibino nenö en ki kunön.' Po unu i kom ngö na an akobo niwu."

⁸ Ce mon öbünö yaa ökö piöpiö ki i wi lyel ki lworo eka ki yom cwiny na thwöné, ce öringö gini me cidhö kobo both elübköré.

⁹ Athura Yecu oromo ködgi, ce omothogi ni, "Kuc obed kodwu!" Gin obino bothe, ömakö gini tyené ce öwörö gini en.

¹⁰ Ce Yecu okobo nigé ni, "Kür ibed unu ki lworo. Cidh ikob unu both utmegona ek ödihö gini yo Galilaya; ce gin bino nenöna ki kunön."

Köp n'ekürpiny ödwökö

¹¹ I karé na mon tye ka woth i yoo, ekürpiny mökö ödihö i pacö eka ödwökö gini ripot both elamdhök na dito gin na kibéc n'ötüméré.

¹² I karé n'elamdhök na dito öcökéré gini kanya acél k'edong, ce öyübö gini köp me miö ciling na thwöné both acikari,

¹³ nakun kobo gini bothgi ni, "Kob unu both lwak ni, 'Elübköré obino gini kiwor ce ökwälö gini kome i karé n'onwongo wan eninö ökö.'

¹⁴ Ka alöc bino winyo köp ni, ce wan ebino kobo niné, ek can mörö kür opodh i komwu."

¹⁵ Ce acikari ögamö gini ciling, eka ötümö gini kite n'ecikögi ködö. Köp ni obedo keth i kin Eyuda othuno ködö naka tin.

Yecu onen both elübköré

(Marako 16:14-18; Luka 24:36-49; Jon 20:19-23; Tic k'Ekwenä 1:6-8)

¹⁶ Ce elübköré apar wie acél ödihö gini yo Galilaya, i wi kidi na Yecu onwongo okobo bothgi me cidhö ie.

¹⁷ I karé na gin onenö Yecu, öwörö gini en; entö jo mökö obedo ka kalakala.

¹⁸ Ce Yecu obino bothgi eka okobo ni, "Twér kibéc na tye i polo eka i wi lobo etyeko dong miö ökö botha.

¹⁹ Pi manön cidh unu dong ek ilök unu jo me rok kibéc ödök gini elübköra, baticagi unu ki nyng Apap, eka Wod eka Tipo Naleng,

²⁰ pwony unugi me gwökö gin na kibéc na an atyeko ciköwu ködö. An atye kodwu karé kibéc, naka i ajiki piny."

Emuth na Bër i kom Yecu kite na Marako öcöö Köp na ut i buk ka Marako

Buk ni Jon Marako ënë öcöö. Obedo buk acël i kin buke angwën na mïö onu köp i kom Emuth na Bër i kom Yecu Kiricito. Buke nökënë ënë Matayo, Luka, ëka Jon. Marako nen calö obedo ki gum më nënö ëka winyo Yecu ki i Jerucalëm cë ki kunön öcakö bedo ngat n'oye. Kinge enwongo ni ën owotho ki Paulo ëka Baranaba i wothgi më acël (Tic k'Ëkwëna 12:25). Ën thon obedo amïi köny both akwëna Petero pi mwaka na pol (1 Petero 5:13). Enwongo ni ën onwongo köp na pol ki kom köp mërë i kom Yecu ki i kom ngö na Petero okobo nïnë.

I buk ni, Marako mïö köp i kom kwö ëka tic ka Yecu. Ën oketho cwinye rwök i kom ngö na Yecu otio nakaka ngö na ën okobo. Ën obedo ka nwönö ni Yecu nyutho tükö mërë më larö, gönyö ëka cangö jïi. Neno mërë onwongo tye i kom Yecu na calö atic ëka athin k'Obanga. Tango mërë, cangö jïi, gönyö jïi na tipo na reco otweogi ëka tükö mërë më wëkö bal nyutho ën na calö wod k'Obanga.

Buk ni cakërë ki köp i kom tic ka Yecu i kin lwak, ëka ki köp mërë ni ker k'Obanga dong obino ökö piny i lobo. Pol karë Marako tero köp më guro Yecu i kor yath na calö köp më ribërë i kin Obanga ki dhanö. Na lübërë ki köp ka Marako, Yecu onwongo can pi bal onu (nën cura 8:31; 9:31; 10:33-34, 45). Marako onyutho ngö n'ötimërë na thuth i cabit më ajiki na bara Yecu öthöö ëka ojiko köp mërë ki cer ëka dök ka Yecu i wi polo.

Pwony ka Jon Abatica

(Matayo 3:1-12; Luka 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Man ënë acaki më Emuth na Bër i kom Yecu Kiricito, Wod k'Obanga.*

² Kite n'ëcöö ködë i buk k'adwarpiny Icaya:

“Obanga okobo ni, ‘An abino oro aorna i nyimi,
na bino yübö yoo nini.’

³ Dwön dhanö mörö tye ka redo i thim ni,

‘Yüb unu yoo pi Rwoth,
mïi unu yoo ocung atir nïnë.’ ”

⁴ Aor ni onwongo obedo Jon Abatica. Ën onwongo tye i thim ëka ötitö ni jïi myero ebatigä më nyutho ni gin dong ongut ökö ki i kom balgi ëka öläkërë ginï both Obanga ëk ötim nigï kica.

⁵ Jö na pol më lobo Yudea ëka Jerucalëm obino ginï both Jon. Gin onwongo tuco balgi ëka Jon baticagi i kulo Jordan.

⁶ Jon onwongo ruko böng n'ëyübö ki kom yer kinaga, tweo wang pyërë ki del, camö bonyo ëka mör kic më thim.

⁷ Jon ötitö both jïi ni, “Ngat mörö ute na tye ka lübö köra, ën pïrë tük löa ökö. An ba apora më gungo piny ëka më gönyö thöl wörë.

⁸ An abaticawu ki pii, ëntö ën bino baticawu ki Tipo Naleng.”

Batica ka Yecu

(Matayo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

* 1:1 Baibul nökënë ba ketho Wod k'Obanga.

9 Ī karē nonu Yecu öya kī ĩ Najaret ĩ lobo mē Galilaya ēka Jon obatica ěn ĩ kulo Jordan.

10 Na Yecu pod donyo malō kī ĩ pii, cūcūth ěn ōnēnō polo öyabērē ēka Tipo Naleng opye ĩ kome na cal k'amam.

11 Ēka dwōn mōrō öya kī ĩ polo na kobo nī, "In ěnē Woda mē amara, cwinya yom ĩ komi."

12 Cūcūth Tipo Naleng otero Yecu ĩ thim,

13 kanya ěn obedo ĩē pī nīnō pyer angwēn nakun Catan tēmō ěn. Leeni na ger onwongo thon ut kunōn ēka emalaika obedo gwōkō ěn.

*Yecu ocwodo ěcīk rēc angwēn
(Matayo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)*

14 Ī karē na dong etweo Jon ĩ buc, Yecu obino yo Galilaya nakun tītō kōp ĩ kom Emuth na Bēr n'öya kī both Obanga.

15 ěn okobo nī, "Karē dong örōmō, Ker k'Obanga dong cwök. Ngut unu ēka iyee unu Emuth na Bēr!"

16 Ī nīnō mōrō acēl na Yecu onwongo tye ka woth ĩ nget Nam mē Galilaya, ěn ōnēnō ěcīk rēc ariō, Cimon ēka ōmīn mērē Anderiya, bolo gīnī böögī ĩ pii.

17 Yecu okobo bothgī nī, "Bin ĩlūb unu kōra, ēka an abino mīōwu ĩdōkō ěmak jīi nakaka rēc."

18 Cūcūth gīn öwēkō böögī ēka ölübö gīnī kōr Yecu.

19 Ī karē na ěn öcīdhō anyim na nōnōk, ōnēnō Yakobo ēka ōmīn mērē Jon, ěthīn ka Jebedayo, n'obedo gīnī ĩ yeya yūbö böögī.

20 Ēka cūcūth Yecu ocwodogī cē öwēkō gīnī apapgī Jebedayo ĩ yeya kī jō n'onwongo epangogī apanga ēka ölübö gīnī ěn.

*Dhanō na tye kī tipo na rac
(Luka 4:31-37)*

21 Yecu ēka ělūbkōrē öcīdhō gīnī yo Kaperanaum, cūcūth ĩ ceng Cabīt k'Eyuda ěn ödōnyō ĩ cinagoga ēka öcakō pwony.

22 Jīi obedo kī ur ĩ kom pwony mērē, piēn opwonyo na calō ngat n'onwongo ut kī twēr, na path kī kite n'epwony cik pwonyo kōdē.

23 Cūcūth dhanō mōrō onwongo tye ĩ cinagogagī kī tipo na rac ēka öcakō redo nī,

24 "Kara ĩmītō ngō kī bothwa, Yecu mē Najaret? In ibino mē tyekowa ökō? An angeo ngat na in ĩbedo—ngat na Leng n'Obanga ooro."

25 Ēntō Yecu ocoko nakun kobo nī, "Līng ökō, ēka donyi ökō kī ĩ kome!"

26 Tipo na rac ömīō ěn öryērē ēka oredo rwök cē öya ökō kī ĩ kome.

27 Jō kībēc obedo gīnī kī ur rwök nakun penyere gīnī kēn-gī nī, "Man ngō? Pwony na nyen na ut kī twēr! ěn coko naka thon tipo na reco, ēka winyo gīnī ěn."

28 Emuth ĩ kom Yecu ökēth örōmō kabedo n'ögürō lobo mē Galilaya kībēc.

*Yecu öcangō jō na pol
(Matayo 8:14-17; Luka 4:38-41)*

29 Cūcūth na Yecu dong öya ökō kī ĩ cinagoga, öcīdhō gīnī kī Yakobo ēka Jon yo pacō ka Cimon ēka Anderiya.

30 Marō ka Cimon onwongo obuto pīny, na two lyetho ömakō ēka cūcūth gīnī okobo kōp ĩ kome both Yecu.

31 ěn dong öcīdhō bothe, ömakō cīngē, ēka otingo malō. Two lyetho öya ökō kī ĩ kome ēka öcakō yūbö nīgī cem.

³² Kothyeno nön na ceng dong dönyö, jii okelo etwoe kibëc bothe ëka jö na cene ömakögi.

³³ Ëka jö kibëc më pacö nön ögüre gini i dholokek.

³⁴ Cë Yecu öcangö jö na pol n'onwongo ut gini ki koth twoe na papath, ëka öryëmö cene na pol, ën ba oyeo ni cene më twak piën gin onwongo ngeo nga na ën obedo.

Yecu öritö köp i Galilaya

(Luka 4:42-44)

³⁵ Kodiko cön na piny pod cöl, Yecu öya cë öcidhö yo kanyalik ëka obedo i lëga kunön.

³⁶ Ëntö Cimon ëka ewodhe öcidhö gini më rangö ën.

³⁷ I karë na gin onwongo Yecu, gin okobo ninë ni, "Jö kibëc tye ka rangöni."

³⁸ Ëntö Yecu okobo nigä ni, "Eru ëcidh unu i peci nökenë ëk an thon atit nigä köp. Manön ënë gin n'ömiö an abino."

³⁹ Cë ën owotho i Galilaya kibëc nakun titö köp i cinagogagi ëka ryëmö cene.

Yecu öcangö ëcwö na ut ki two dhöbü

(Matayo 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Ëcwö mörö na ut ki two dhöbü obino cë orumo cöngë both Yecu, nakun kwaö ën ni, "Ka imitö, itwëro miöna bedo na leng."

⁴¹ Kica ömakö Yecu cë öryëö cingë ogudo ëka okobo ninë ni, "An amitö, komi dong obed na leng!"

⁴² Cücüth dhöbü orwenyo ökö ki i kome ëka ëmiö ödökö na leng.

⁴³ Cë Yecu ömiö ën öcidhö nakun cikö na tük ni,

⁴⁴ "Kür ikob both ngat mörö ngö n'ötimëre. Ëntö cidhi inyuthiri both alamdhök ëka imi tyer pi bedoni na leng na lübërë ki cik na yam Muca öcikö pi jö n'ëcangögi ki i two dhöbü. Man bino bedo caden both jö kibëc ni in emii idökö na leng."

⁴⁵ Ëntö ën öcidhö ëka örwëö ngö n'ötimëre both jö kibëc. Na calö adwogi ka ngö n'ötimëre, ömiö Yecu ba dökä ödönyö i pacö na kome nen ëntö obedo yökö kanyalik, cë jii ki i kabedo kibëc ömëdërë gini më bino bothe.

2

Yecu öcangö ngat na kome okwe

(Matayo 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Kinge ninö na nönök, Yecu dökä odwogo i Kaperanaum, jii owinyo ni ën odwogo pacö.

² Lwak na pol öcökërë gini kanya acël na kabedo ödökö na ding naka i dholokek, ëka ën öritö köp k'Obanga bothgi.

³ Cë cwö angwën obino n'otingo gini dhanö na kome okwe bothe.

⁴ Gin onwongo ba römö tero ëcwö ni both Yecu piën lwak onwongo opong rwök. Otucu gini wi öt ki malö n'opimere ki kanya Yecu onwongo ut ië. Cë gin olwao ëcwö na kome okwe n'obuto i ökëka piny i nyim Yecu. ⁵ I karë na Yecu önëö yeegi, okobo n'ëcwö na kome okwe ni, "Woda, balni dong ëwëkö ökö."

⁶ Ëntö epwonye mökö më cik ka Muca onwongo obedo kany nön nakun penyere gini ki i cwinigi kën-gi ni,

⁷ "Pingö dhanö ni twak ni köman? Ën tye ka yanyö Obanga! Obanga kékën ënë twërö wëkö bal!"

⁸ Cücüth Yecu ongeō kī ī cwinye ngö n'onwongo gīn tye ka thamö, ēka openyogī nī, "Pīngö ithamö unu kōp nī kī ī cwinywū?"

⁹ Mēnē na yot, mē kobo both dhanö na kome okwe nī, "Balni dong ēwēkö ökö, onyo nī, 'Yaa malö, ikwany ökēkani, ēka icak woth'?"

¹⁰ Ēntö an amütö inge unu nī, "Wod ka Dhanö ut kī twēr ī wi lobo mē wēkö bal." Cē Yecu okobo both dhanö na kome okwe nī,

¹¹ "An akobo nini, yaa malö, kwany ökēkani ēka icidh yo pacö."

¹² Ēn öya malö, ökwanyö ökēka mērē ēka odonyo yökö na gīn kibēc tye ka nēnō. Jö kibēc ouro ēka öpakö gīnī Obanga na kobo gīnī nī, "Wan anaka yam bara ēnēnō gin mörö na calö man!"

Yecu ocwodo Lebi

(Matayo 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Yecu dökī öcidhö ī dhö Nam mē Galilaya. Lwak na pol obino bothe ēka ěn öcakö pwonयोगी.

¹⁴ Na Yecu onwongo tye ī woth, önēnō Lebi wod k'Alipayo obedo ī öd cökö ocoro mērē. Yecu okobo nīnē nī, "Lüb kōra." Cē Lebi öya malö ēka ölübö körē.

¹⁵ Na Yecu onwongo ut ī cem ī öt ka Lebi, ēcök ocoro ēka ēbal na pol onwongo tye ī cem kanya acēl ködē ēka ölübkörē. Jö na pol onwongo tye n'ölübö gīnī kör Yecu.

¹⁶ Ī karē n'epwony cīk ka Muca n'obedo Eparicayo önēnō gīnī ěn ka cemo k'ēbal ēka ēcök ocoro, gīn openyo ölübkör Yecu nī, "Pīngö ěn cemo k'ēcök ocoro ēka ēbal?"

¹⁷ Ī karē na Yecu owinyo kōp nī, ěn okobo nīgī nī, "Pathī jö na komgī yot ěnē mītö daktar, ěntö etwoe. An ba abino mē cwodo jö na kitegī atīr ěntö ēbal."

Peny ī kom rio kec

(Matayo 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Ī karē mörö n'onwongo ölübkör Jon Abatica ēka Eparicayo ut gīnī ī rio kec, jö mökö obino gīnī both Yecu ēka openyo ěn nī, "Pīngö ölübkör Jon Abatica ēka ölübkör Eparicayo rio gīnī kec, ěntö megī ba rio kec?"

¹⁹ Yecu ögamö nī, "Wele k'anyom twērö rio kec n'anyom tye ködgī kanya acēl?" Ba twērö gīnī rio kec n'anyom tye ködgī kanya acēl.

²⁰ Ēntö karē bino thuno n'ebino kwanyö anyom ökö kī bothgī, cē gīn dong bino rio kec ī nīnō nōn.

²¹ "Ngat mörö ope na dapö böngü na nyen ī kom böngü n'otii, cē ka ötimö, böngü na nyen bino yēcö böngü n'otii ökö cē müö kanya öyēc bedo na thwönē.

²² Ēka ngat mörö ope na pīkö köngö ölökö na nyen ī ocwe* na cōn. Ka öpīkö, cē köngö ölökö bino yēcö ocwe ökö, köngö ölökö bino öny ēka ocwe thon bal ökö. Ēntö köngö ölökö na nyen myero epikī ī ocwe na nyen."

Peny ī kom ceng Cabit k'Eyuda

(Matayo 12:1-18; Luka 6:1-5)

²³ Ī nīnō mörö acēl mē ceng Cabit k'Eyuda, na Yecu onwongo tye ka wok k'ölübkörē ī pwodho bēl, ölübkörē öcakö rīdhö with bēl.

²⁴ Eparicayo okobo both Yecu nī, "Nēn, pīngö gīn tye ka türö cīk ī ceng Cabit k'Eyuda?"

²⁵ Ēka Yecu okobo nīgī nī, "Un ba ikwanö kī ī Cöc na Leng ngö na Daudi ötimö ī karē na kec oneko ěn ēka ewodhe?"

* **2:22** Eyuda pīkö köngö ölökö ī ocwe n'eyübö kī ī kom pyen dyēl.

²⁶ Ën ödönyö i öt k'Obanga i karë na Abiathar onwongo obedo Alamdhök na Dit ëka öcamö ogati n'ëtyërö both Obanga na yam cïk ökwërö nï dhanö mörö kür öcam na path k'ëlamdhök këkën. Ën thon ömïö nökökënë both ewodhe."

²⁷ Cë Yecu okobo nigï nï, "Ceng Cabit onwongo ëyübö pï dhanö, pathi dhanö pï ceng Cabit.

²⁸ Pï manön Wod ka Dhanö obedo Rwoth, naka thon më ceng Cabit."

3

Ëcwö na badë okwe

(Matayo 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ I ninö mörö acël më ceng Cabit k'Eyuda, Yecu dökï ödönyö i cinagoga ëka ëcwö na badë okwe onwongo ut kunön.

² Jö mökö onwongo ut ginï kunön më nënö ka Yecu twërö cangö ëcwö nï i ceng Cabit ëk enwong ginï yoo më dotho ën.

³ Yecu okobo both ëcwö na badë okwe nï, "Yaa malö ëk icung i nyim jïi."

⁴ Cë Yecu okobo bothgï nï, "Cik yeo i ceng Cabit nï ëtïm gin mörö na bër onyo na rac, ëlar kwö onyo enek ökö?" Ëntö gin ölling alinga.

⁵ Ën önëngï k'akëmö ëka cwinye ocwer pï nwang cwinygï. Yecu okobo n'ëcwö nï, "Ryë badi." Ën öryëö badë cë öcang ökö.

⁶ Cë Eparicayo odonyo ginï yökö cücüth më yübö köp kï jö na cwakö Erode kite na myero enek kï Yecu.

Lwak ölübö Yecu

⁷ Yecu k'ëlübkörë öya cë öcïdhö ginï yo dhö nam, ëka lwak na pol n'öya kï i lobo Galilaya, Yudea,

⁸ Jerucalem, Idemea, kukidë më kulo Jordan, ëka kï i lobo n'örïkö Turo kï Cidon ölübö ginï körë. I karë na lwak na pol owinyo ginï gin na kibëc na ën obedo ka tïmö, gin obino bothe.

⁹ Yecu okobo n'ëlübkörë nï öyüb ginï yeya ninë, ëk kür lwak ödië.

¹⁰ Ën onwongo öcangö jö na pol i ninö nön, cë jö kibëc na two onwongo dirë ginï më gudo ën.

¹¹ Ka tipo na reco önënö Yecu, podho ginï piny i nyime ëka kok ginï nï, "In ibedo Wod k'Obanga."

¹² Ëntö Yecu öcïkö tipo na reco nï kür okob ginï nï ngat mörö nga na ën ebodo.

Yecu öyërö ëkwëna apar ariö

(Matayo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Kinge manön Yecu öcïdhö i wi kidi ëka ocwodo jö n'onwongo ën mitö woth ködgi ëka obino ginï bothe.

¹⁴ Ën öyërö jö apar ariö ëka ocwodogï nï ëkwëna ëk owoth ködë kanya acël, ëka eorgï më cïdhö titö köp k'Obanga,

¹⁵ ëka më bedo kï twër më ryëmö cene.

¹⁶ Man ënë jö apar ariö na ën öyërö: Cimon (na ën öcakö nyingë nï Petero),

¹⁷ Yakobo ëka ömïn mërë Jon, awope ka Jebedayo, (ëntö Yecu ömïögï nyïng nï, Boanergi, na tyën köp mërë nï, "Jö na mor kamë köth.")

¹⁸ Anderiya, Pilipo, Batulumayo, Matayo, Tomaci, Yakobo wod k'Alipayo, Tadeo, Cimon (dhanö na mitö löckën)

¹⁹ ëka Yuda Ikariot n'oketho örörö i kom Yecu.

*Yecu ëka Belijebul**(Matayo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Cë Yecu ödönyö i öt ëka lwak na pol obino örikö ën dökî. Ën ëka ëlëbkörë onwongo ba twërö gîni nwongo caa më cem.

²¹ I karë na wede mërë owinyo ngö n'ötümërë, cë obino gîni më makö Yecu piën gîn öthamö nî, "Ën opo ökö."

²² Epwony cîk ka Muca mökö öya kî i Jerucalem na kobo gîni nî, "Ën ut kî Belijebul, adwong ka cene. Kanya ën nwongo tükö kî ië më ryëmö cene."

²³ Cë Yecu ocwodogî ëka ötwak ködgî kî carolok nî, "Catan twërö ryëmö Catan nîngö?"

²⁴ Ka ker opokere ië ariö, ker nön ba twërö cung.

²⁵ Ëka ka jö më öt opokere ië ariö, jö më öt nön ba twërö cung.

²⁶ Ëka ka Catan opokere cë ölwënyö i kome kënë, ën ba twërö cung, ajiki mërë nwongo dong othuno.

²⁷ Ngat mörö ope na twërö dönyö i öt ka ngat na tük më yakö jami mërë, thwara ka ën öcakö tweno dhanö na tük ni ökö ëka dong cakö yakö jami kî i öde.

²⁸ An akobo niwu köp adyer nî, bal kibëc na dhanö timö ëka ayeny n'ëyanyö k'Obanga ërömö timö kîca,

²⁹ ëntö ngat mörö na yanyö Tipo Naleng ba ebino timö nîne kîca piën nwongo ötimö bal na bedo na twal."

³⁰ Yecu okobo nîgî piën gîn onwongo tye ka kobo nî, "Ën ut kî tipo na rac."

*Aya ka Yecu ëka utmegö mërë**(Matayo 12:46-50; Luka 8:19-21)*

³¹ Cë aya ka Yecu ëka utmegö mërë obino gîni. Gîn ocung yökö ëka eoro ngat mörö both Yecu i öt, ëk obin yökö ötwak ködgî.

³² Lwak onwongo obedo nakun ögürö gîni Yecu i dyere, cë ekobo nîne nî, "Ayani ëka utmegoni ocung yökö tye gîni ka rangöni."

³³ Yecu ögamö nîgî nî, "Nga ënë obedo ayana ëka utmegona?"

³⁴ Cë önëno jö n'obedo pîny n'ögürö ën dyere ëka okobo nî, "Man ënë ayana ëka utmegona."

³⁵ Ngat mörö na timö ngö n'Obanga mütö, ënë ömëra, amëra, ëka ayana."

4*Carolok i kom acwö kodhi**(Matayo 13:1-9; Luka 8:4-8)*

¹ Yecu dökî öcakö pwony i dhö Nam më Galilaya. Lwak na pol rwök öcökërë bothe, cë ën öidhö i yeya ëka obedo ië nakun jî kibëc odong i dhö nam.

² Yecu opwonyogî kî köp na pol kî carolok nî:

³ "Winy unu! Apur mörö öcidhö më cwöönö kodhi mërë.

⁴ I karë na ën tye ka cwöönö kodhi, kodhi mökö ökir i dye yoo, ëka wîny ödëdëpö ökö.

⁵ Kodhi nökenë ökir kanya obedo kitekite na ngöm nönök ië. Kodhi ni otuu pïöpïo piën ngöm onwongo rëp.

⁶ Ëntö i karë na ceng öryëny öwangögî rwök, oner gîni ökö piën oriigî ba ödönyö na thuth.

⁷ Kodhi nökenë opodho i kin okudhi. Okudhi ödöngö ëka ödiögî cë ba önyakö nyige.

⁸ Kodhi nökënë opodho i ngöm na bër ödöngö ëka nyige önyak, mökö pyer adek, mökö pyer abicël ëka mökö mia acël.”

⁹ Cë Yecu okobo nî, “Ngat na tye kî ithe më winyo, myero owiny.”

Pwony i kom carolok

(Matayo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ İ karë na Yecu onwongo tye kënë k'ëlübörë apar arîö ëka jö nökënë, gîn openyo ën tyën carolok.

¹¹ Ëka ën okobo nîgî nî, “Müng më ker k'Obanga ëmîöwu. Ëntö both jö nökënë an atwak ködgi kî carolok,

¹² ëk,

“ ‘Ka gîn önënö, önën gînî
ëntö ba bino gînî nîang.

Ka gîn owinyo, owiny gînî
ëntö gîn ba bino nîang ië.

Piën ka gîn ötîmö, gîn bino lökërë both Obanga,
ëka ën bino tîmö nîgî kîca.’ ”

Yecu ögönyö carolok k'acwö kodhi

(Matayo 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Cë Yecu openyogî nî, “Un ba ñîang i tyën carolok nî? Un ibino nîang i carolok nökënë kibëc nîngö?

¹⁴ Apur cwö kodhi na ënë köp k'Obanga.

¹⁵ Kodhi n'opodho i yoo ocung pî jö na winyo köp k'Obanga, cë cücüth Catan bino kwanyö köp na gîn owinyo ökö.

¹⁶ Kodhi n'opodho kanya obedo kitekite, ocung pî jö na winyo köp k'Obanga ëka cücüth gamö gînî kî yom cwiny.

¹⁷ Ëntö kit na ba ut gînî k'orîi n'ödönyö na thuth, ba bedo gînî ape. Podho gînî ökö cücüth ka tye gînî kî pëkö onyo ka eketho ayela i komgî pî yee köp k'Obanga.

¹⁸ Kodhi nökënë n'opodho i kin okudhi ocung pî jö na winyo köp k'Obanga,

¹⁹ ëntö par më kwö më lobo ni, marö lönyö, ëka miti më jami kibëc bino cë diö köp k'Obanga ökö ëka ba nyak gînî.

²⁰ Ëntö kodhi n'opodho i ngöm na bër cung pî jö na winyo ëka gamö köp k'Obanga. Gîn nyakö nyig-gî pyer adek, mökö pyer abicël onyo mia acël.”

Carolok i kom tara

(Luka 8:16-18)

²¹ Yecu okobo both lwak nî, “Ngat mörö ute na cwînyü tara cë ketho i thë adita onyo i thë ëtana ëka ba ketho i ka cibo tara?

²² Piën ba tye gîn mörö n'ökanërë na ba ebino ngeeno, ëka müng mörö ope na ba ebino kelo kanyalër.

²³ Ka ngat mörö tye kî ithe më winyo, myero ën owiny.”

²⁴ Yecu thon okobo nîgî nî, “Gwökërë unu kî kom gîn nî winyo unu. Gîn na un ipimo ködë, ënë thon ebino pimo niwu ködë, ëka dökî ebino mëdö niwu.

²⁵ Jö na tye kî gîn mörö ebino mëdö nîgî, ëka jö n'ope kî gîn mörö ebino kwanyö naka thon gîn mörö na tîdî na gîn tye ködë ökö.”

Carolok i kom tuu ka kodhi

²⁶ Yecu ömëdërë më kobo nî, “Ker k'Obanga cal k'apur n'öcwö kodhi i ngöm.

²⁷ Kiceng ëka kiwor, na ën önînö onyo neno, nyig kodhi tuu ëka döngö, ëntö ën ba nîang kit na nwongo ötîmërë ködë.

²⁸ Ngöm miö nyig kodhi tuu ëka nyakö nyige kënë, më acël pote cakö donyo, cë wie yübërë, ëka ajiki mërë nyige cëk.

²⁹ I karë na nyige öcëk, apur cakö bino ëka kaö kī pala, piën karë më kac nwongo örömö.”

Carolok i kom nyig kodhi karadali

(Matayo 13:31-32,34; Luka 13:18-19)

³⁰ Yecu dökī openyo nī, “Ngö na onu ebino poro kī Ker k'Obanga onyo carolok mënë na onu myero etii ködë?

³¹ Cal kī nyig kodhi karadali na ënë tidi rwök kī kin kodhi n'ëpidhö i ngöm.

³² Entö ka ëpidhö, döngö na thwönë rwök na löö kodhi nökenë kibëc n'ëpidhö i pwodho. Jangë döngö na boco, ëka wīny na ngwëcö kī malö twërö gërö udigi cë yweo i tipo mërë.”

³³ Yecu ötitö köp mërë both lwak nakun tio kī carolok, okobo nīgi kite na gin twërö niang ködë.

³⁴ En ba okobo gin mörö bothgi na ba otio kī carolok, entö ka en ut kënë k'ëlübkörë, en gönyö nīgi jami kibëc.

Yecu öjükö yamö

(Matayo 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ I ninö nön na pīny dong cido, Yecu okobo both ëlübkörë nī, “Eru engolu nam yo löka nam tung ca.”

³⁶ Cë gin otero Yecu i yeya ëka öcakö gini wëkö lwak i ngeegi. Yeya nökenë thon onwongo tye kanya acël ködë.

³⁷ Eka yamö na ger obino i nam. Pii na tingere malö öcakö dönyö i yeya, ëka yeya öcakö pong kī pii.

³⁸ I caa nön, Yecu onwongo tye ka ninö i ngee yeya n'otheno wie k'athen wic. Ëlübkörë ocoo en ëk öya malö, na redo gini nī, “Apwony, in ba iparö nī wan ëcwök lüny ökö i pii?”

³⁹ Yecu öya malö ëka ocoke yamö cë okobo nī pii na tingere malö nī, “Ling ökö! Cung moth!” Cücüth yamö ocung ökö, ëka jami kibëc öling moth.

⁴⁰ Cë Yecu openyo ëlübkörë nī, “Pingö un ilwor? Un ba itye kī yee?”

⁴¹ Ëlübkör Yecu onwongo ödökö gini na lwor ökö. Cë öcakö penyere gini kënë-gi nī, “Ecwö nī enë nga, na naka thon yamö ëka pii na tingere malö winyo?”

5

Yecu öcangö dhanö na tye kī tipo na rac

(Matayo 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Cë Yecu ëka ëlübkörë öngölö Nam më Galilaya ëka othuno gini yo löka nam më lobo Gereca.

² I karë na Yecu donyo yökö kī i yeya, dhanö mörö na tye kī tipo na rac öya kī i wi lyene më romo ködë.

³ Dhanö ni onwongo bedo i kin lyene ëka ngat mörö onwongo ope na twërö tweno en kadī kī jëgëlë.

⁴ Pol karë etweo tyënë kī cingë entö caa kibëc en codo jëgëlë ëka türö nywenyo ökö kī i tyënë. Ngat mörö onwongo ope na tēk na twërö löönö en.

⁵ Karë kibëc kiceng ëka kiwor en bedo i kin lyene ëka i wi kite nakun kok, ëka ngöngölö kome kënë kī kite.

⁶ I karë na en önönö Yecu kī kanya bobor, öringö bothe cë orumo cöngë i nyime.

⁷ Ën öcakö redo rwök nĩ, “Yecu, Wod k’Obanga na Malö Rwök, ngö na in imitö ki botha? Kwongiri i nyim Obanga nĩ ba ibino pwodona!”

⁸ Piën Yecu onwongo okobo ninë nĩ, “Yaa ökö ki kom ëcwö nĩ, in tipo na rac!”

⁹ Cë Yecu openyo tipo na rac nĩ, “Nyingi nga?”

Ën ögamö nĩ, “Nyingwa Lejon, piën wan etye na pol i dhanö nĩ.”

¹⁰ Tipo na reco dök ökwaö Yecu rwök ëk kür öryëmgĩ ökö ki i lobo nön.

¹¹ Öthipan pün onwongo tye ka cem i bad kidi.

¹² Cë tipo na reco ökwaö gĩnĩ Yecu nĩ, “Or-wa i pün, ëk ëdönyö i igĩ.”

¹³ Cë Yecu oyeo nigĩ, ëka tipo na reco odonyo ëka ödönyö gĩnĩ i pün. Öthipan pün onwongo tye na römö elip ariö. Pün öngwëcö gĩnĩ ki i bad kidi yo i nam cë pii ömwönyögi ökö.

¹⁴ Ëkwath n'onwongo kwaö gĩnĩ pün öngwëcö gĩnĩ ökö ëka örwëö gĩnĩ emuth i pacö na cwök ëka ki lobo n'ögürö kany nön. Jĩ öbünyö cidhö më nënö ngö n'ötimëre.

¹⁵ I karë na lwak obino both Yecu, gĩn önenö dhanö n'onwongo tipo na reco opong i kome, obedo piny kunön n'oruko böng mëre ëka wie tye na bër, cë lworo ömakögi kibëc.

¹⁶ Ëka jö n'önenö ngö n'ötimëre, okobo gĩn both jö nökenë köp i kom dhanö na tipo na reco opong i kome, ëka i kom pün.

¹⁷ Cë lwak öcakö kwaö Yecu ëk öya ökö ki i lobogi.

¹⁸ Na Yecu dong tye ka dönyö i yeya, dhanö n'onwongo tipo na reco tye i kome, ökwaö ën nĩ ëk ewoth ködë.

¹⁹ Ëntö Yecu ba oyeo. Okobo ninë nĩ, “Cidh yo pacö ëka both jö na megĩ cë ikob nigĩ jami kibëc na Rwoth Obanga ötimö ëka kit na ën ötimö nini kica ködë.”

²⁰ Ën öcidhö cë öcakö kobo ngö na Yecu ötimö i kome i Dekapoli* ëka jö kibëc n'owinyo ngö na ën okobo, obedo gĩn ki ur rwök.

Nyaka Yairo ëka dhakö n'ogudo böngü ka Yecu

(Matayo 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ I karë na Yecu dökĩ öngölö nam ki yeya yo löka nam tung ca, lwak na pol öcökëre bothe nakun ën onwongo tye i nget nam.

²² Cë atëla mörö acël më cinagoga, na nyingë Yairo obino. I karë na ën önenö Yecu, orumo cöngë piny,

²³ ëka odweko ën nĩ, “Nyara na tidi dong tye ka thöö athöa. Öma! Bin iketh cingi i kome, ëk öcang cë ökwö.”

²⁴ Yecu owotho kanya acël ki Yairo. Lwak na pol ölübö ën nakun ëdiö ën.

²⁵ Dhakö mörö onwongo tye na remo obedo cwer ki i kome pi mwaka apar ariö na ba cok.

²⁶ Ën ölimö can na thwönë, ëka öbalö lim mëre kibëc n'onwongo ën ut ködë më cülö daktae na pol. Ëntö two mëre ömëdërë amëda na ba öcang.

²⁷ I karë na ën owinyo köp i kom Yecu, obino ki kungee nakun wok ki kin jĩ ëka ogudo böngü ka Yecu,

²⁸ piën ën onwongo öthamö pirë këne nĩ, “Ka atwërö gudo böngü mëre këkën, an abino cang.”

²⁹ Cücüth remo na cwer ocung ökö, ëka ongeö ki i kome nĩ ën ëcang ökö ki kom can mëre.

³⁰ I caa nonu cücüth, Yecu ongeö nĩ tükö öya ki i kome. Ën ölökerë both lwak cë openyo nĩ, “Nga n'ogudo böngüna?”

* 5:20 Dekapoli Gönyö nĩ peci apar.

31 Ëlùbkörë okobo nînë nî, “In inënö lwak tye ka diöni ëka dökî ipenyo nî nga n'ogudi?”

32 Ëntö Yecu ölökerë më nënö nga n'ogude.

33 Cë dhakö ongeö ngö n'ötümërë i kome, obino na kome myël kî lworö ëka orumo cöngë i nyim Yecu cë ën okobo köp n'adyer kibëc bothe.

34 Yecu okobo both dhakö nî, “Nyara, yeeni ömïö idökö na bër. Cîdh kî kuc ëka ïcang ökö kî kom twoni.”

35 Na Yecu onwongo pod twak ködë, cwö mörö obino kî i pacö ka Yairo, atëla më cinagoga. Gin okobo nînë nî, “Nyari dong öthöö ökö. Kür dökî iyel apwony.”

36 Ëntö Yecu onwongo owinyo ngö na gin tye ka kobo ëka okobo both Yairo nî, “Kür ibed kî lworö. Bed kî yee këkën.”

37 Cë Yecu ba oyeo nî ngat mörö më lübö körë na path kî Petero, Yakobo ëka Jon (ömîn Yakobo).

38 I karë na gin obino i pacö k'atëla më cinagoga, Yecu önënö jîi na tye ka wöö kî koko.

39 Ën ödönyö i öt ëka okobo nîgî nî, “Pîngö iwöö unu kî koko nî köman? Athîn ba öthöö, ëntö önînö anîna.”

40 Lwak önyerö Yecu. Ëntö ën öryëmögî kibëc yökö ëka ödönyö k'apap k'athîn, aya k'athîn ëka ëlùbkörë adek i öt kanya anyaka nön onwongo obuto ië.

41 Yecu ömakö cîngë cë okobo nînë nî, “Talitha kumi,” na gönyö nî, “Athîn anyaka, yaa malö!”

42 Ëka cücüth anyaka öya malö ëka öcakö woth (ën onwongo tye kî mwaka apar arïö), cë jîi obedo kî thwön ur rwök.

43 Yecu öcikögî rwök nî kür ömîi ginî ngat mörö ongeö ngö n'ötümërë ëka okobo nîgî më müö nyakö nön gin mörö ëk öcam.

6

Ëkwërö Yecu kî i Najaret (Matayo 13:53-58; Luka 4:16-30)

1 Yecu öya ökö kî kunön, ödök yo lobo thurgî ëka ëlùbkörë ölübö ën.

2 I ceng Cabît k'Eyuda, ën öcakö pwony i cinagoga. Jö na pol n'owinyo pwony mërë ouro ginî ëka openyo ginî nî, “Ëcwö ni onwongo ryëkö ni kibëc kî kwene? Kit ryëkö mënë n'ëmïö ën? Ën tio tango nîngö?”

3 Man pathî apaa bao, wod ka Maria ëka ömîn Yakobo, Yoce, Yuda, ëka Cimon. Amego mërë ba kwö i kin onu kany?” Cë gin ökwërö yee i kome.

4 Cë Yecu okobo nîgî nî, “Adwarpîny ëwörö i kabedo kibëc na path kî i lobo më pacö mërë ëka i kin wede mërë kî jö më dyekalgî.”

5 Yecu onwongo ba twërö tio tango mörö kunön, na path kî ketho cîngë i wi etwoe mörö na nönök ëka öcangögî.

6 Ën obedo kî ur rwök piën gin ope kî yee.

Yecu ooro ëlùbkörë apar arïö (Matayo 10:5-15; Luka 9:1-6)

Cë Yecu owotho i pacö kî pacö, nakun pwonyo jîi.

7 Ën ocwodo ëlùbkörë apar arïö kanya acël ëka öcakö orogî k'arïö arïö nakun müögî twër i kom tipo na reco.

8 Yecu okobo nîgî nî kür owoth ginî kî gin mörö i wothgî na path kî lüth ögölë. Kür ömak ginî cem, ocwe ëka cîling i jëba.

⁹ Ën oyeo niḡi mē ruko wōr, ěntō kür ōmak ḡiṇi böṅgü mē alōka.

¹⁰ Ën okobo niḡi nī, “Ka ĩdōnyō unu ĩ ōt mōrō, bed unu kany nōn naka ka ibino yaa unu kī kany nōn.

¹¹ ěntō ka ba ěgamōwu ĩ kabedo mōrō onyo ewinyowu, ka ĩya unu, tēng unu apua mē tyēnwu* ěk obed caden bothḡi.”

¹² Cē ělūbkōr Yecu ōcakō cidhō ḡiṇi, nakun titō ḡiṇi nī jīi myero ongut ḡiṇi kī kom balḡi.

¹³ ḡin ōryēmō cene na pol ěka ewiro etwoe na pol kī mōō cē ěcangōḡi.

Thōō ka Jon Abatica

(Matayo 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Rwoth Erode† owinyo köp ĩ kom Yecu piēn jō kibēc onwongo twakō köp ĩ kome. Jō mōkō onwongo kobo nī, “Man myero obed Jon Abatica n'ocer kī ĩ lyēl. Manōn ěnē ōmīō ěn tye ka tío koth tango nī.”

¹⁵ Jō nōkēnē okobo nī, “Ěn obedo adwarpīny Eliya.”

Jō nōkēnē kobo nī, “Ěn obedo adwarpīny na cal k'edwarpīny mōrō na cōn.”

¹⁶ ěntō ĩ karē n'Erode owinyo köp ĩ kom Yecu, okobo nī, “Man myero obed Jon ěcwō na an anguno ngute ěnē dōkī ocer ōkō.”

¹⁷ Erode onwongo ooro acikari mē makō Jon ěka ketho ěn ĩ buc pī Kerodia, dhakō k'ōmīn mērē Pilipo, piēn Erode onwongo ōkwanyō Kerodia mē bedo dhakō mērē.

¹⁸ Jon obedo ka kobo n'Erode nī, “Cik ka Muca ba yeo nī ĩkwany dhakō k'omeru ĩlōk ōdōk megī.”

¹⁹ Kerodia obedo kī cwer cwiny ĩ kom Jon ěka ōmītō mē neko ěn. ěntō ba ōtwērō,

²⁰ piēn Erode onwongo lworo Jon ěka ngeo nī ěn onwongo obedo dhanō na bēr ěka ěcwō na leng, cē ěn ōḡwōkō Jon na bēr. Ěn onwongo marō winyo twak ka Jon kadī bed wie orubere, caa kibēc ěn mītō nī ewiny köp ka Jon.

²¹ Kerodia onwongo karē na bēr ĩ nīnō n'Erode ōyūbō karama mē po pī nīnō n'ēnywōlē kōdē. Ěn ocwodo edite mērē, ětēla wi lwēny ěka edite mē Galilaya.

²² ĩ karē na nyaka Kerodia obino ěka ōmyēl, ěn oyomo cwiny Erode ěka wele mērē. Erode okobo both nyakō nī, “Penya ḡin mōrō kēkēn na ĩn ĩmītō. An abino mīōni.”

²³ ěka ěn okwongere bothe nī, “An abino mīōni ḡin mōrō kēkēn na ĩn ibino penyo kī botha, naka thon nucu mē kerna!”

²⁴ Anyaka nī ōcidhō both aya mērē cē okobo nīnē nī, “Ngō na myero apeny?”

Aya mērē okobo nīnē nī, “Peny wi Jon Abatical!”

²⁵ Anyaka nī ōbünyō woth piōpiō ōdōk cen both Erode ěka okobo nīnē nī, “Amītō ĩmia wi Jon Abatica ĩ canīa kany ĩ caa nī!”

²⁶ Cē rwoth Erode obedo kī kumo rwōk ěntō pī kwong na ěn okwongo ĩ nyim wele mērē, ōmīō ěn ba twērō kwērō na nyaka nī.

²⁷ Cūcūth rwoth ooro acikari na kürō pīny ĩ buc mē cidhō nguno ngut Jon ěka okel nīnē wie. Acikari ōcidhō ĩ buc cē ōnguno wi Jon

²⁸ oketho ĩ canīa, ěka okelo ōmīō both nyakō nī. Nyakō nī dong otero both aya mērē.

²⁹ ĩ karē n'ēlūbkōr Jon owinyo ḡiṇi ngō n'ōtimērē, obino ḡiṇi cē ōkwanyō ḡiṇi kome ěka ěcidhō eiko ĩ bur lyēl.

* **6:11 Tēng unu apua mē tyēnwu** nyutho nī Obanga ōkwērō jō mē pacō nōn, piēn ḡin ōkwērō winyo köp k'ēkwēna. † **6:14** Rwoth nī onwongo obedo Erode Antipa.

*Yecu öpïdhö jö elip abic**(Matayo 14:13-21; Luka 9:10-17; Jon 6:1-14)*

³⁰ Ì karë n'ëkwëna odwogo gïni both Yecu, gïn okobo nïnë gïn na kïbëc na gïn ötimö ëka opwonyo.

³¹ Cë Yecu okobo nïgi nï, “Eru ecidhu yo kanya jïi ope ië ëk eywe na nönök.” Ën okobo nï kôman piën jïi onwongo tye na pol na bino ëka cidhö gïni. Yecu ëka ëkwëna mërë ba obedo gïni kï caa mörö më cem thon.

³² Cë gïn dong ödönyö i yeya ëka öcidhö yo kanya jïi ope ië.

³³ Ëntö jö na pol n'önëngï ka cidhö, ongeogï ëka öngwëcö gïni kï tyën-gï kï kin peci cë öcakö thuno gïni anyim nïgi.

³⁴ Ì karë na Yecu donyo yökö kï i yeya, ën önëno lwak jïi na pol ëka kïca ömakö ën i komgi, piën gïn onwongo cal kï rom n'akwathgi ope. Cë öcakö pwonyogi kï kôp na pol.

³⁵ Na piny dong cwök yutho, ëlëbkör Yecu obino bothe ëka okobo gïni nï, “Kany obedo kanyalik, ëka piny thon tye ka cido.

³⁶ Kob nï lwak ëk öcidhö gïni kanya jö mökö kwö gïni ië ëka i kin peci na cwök ëk öwil gïni cem mörö më acama.”

³⁷ Ëntö Yecu ögamö nï, “Miwugi gïn mörö më acama.”

Gïn openyo Yecu nï, “In imitö nï wan ëcidhö ëk etii kï denario mia ariö më wilö ogati më pïdhögi?”

³⁸ Cë Yecu openyogi nï, “Ogati adi na un iut ködë? Cïdh inën unu.”

Gïn odwogo ëka okobo gïni nï, “Wan eut k'ogati abic ëka rëc ariö.”

³⁹ Cë Yecu okobo n'ëlëbkörë ëk ömïi jïi obed gïni piny i gurup i lum na mar.

⁴⁰ Jïi obedo piny i gurup më mia acëlacël ëka pyer abicabic.

⁴¹ Yecu ökwanyö ogati abic ëka rëc ariö, önëno malö i polo, ëka ölëgö gum. Cë opoko i ogati ëka ömiö both ëlëbkörë ëk opok gïni both jïi. Ën thon opoko rëc ariö i kin-gï kïbëc.

⁴² Gïn kïbëc ocemo ëka oyeng gïni.

⁴³ Ëka kinge, ëlëbkör Yecu öcökö gïni nginy ogati ëka rëc n'odong pong aditi apar ariö.

⁴⁴ Wel cwö n'öcamö gïni ogati onwongo tye elip abic.

*Yecu owotho i wi pii**(Matayo 14:22-33; Jon 6:15-21)*

⁴⁵ Cücüth kinge man, Yecu okobo n'ëlëbkörë ëk ödöny gïni i yeya ëk öcidhö gïni anyim yo löka Bethsaida, nakun ën kobo both jïi ëk ödök gïni pacö.

⁴⁶ Kinge na dong omotho jïi, ën öcidhö i lëga i wi kidi.

⁴⁷ Kothyeno na piny dong ocido, ëlëbkör Yecu onwongo ut gïni i yeya i dyere nam. Yecu onwongo odong kënë i ngöm.

⁴⁸ Ën önëno nï ëlëbkörë onwongo tye gïni i thwön can, na yelere gïni më miö yeya cidhö anyim piën yamö onwongo tye ka yelogï. Na caa abungwën më kodiko dong römö, Yecu obino bothgi nakun tye ka woth i wi pii. Ën öthëna më poth kalögi,

⁴⁹ Ëntö i karë na gïn önëno Yecu nakun tye ka woth i wi pii kï tyënë, gïn okok rwök kï lworo n'öthamö gïni nï ködë ën obedo jwök.

⁵⁰ Gïn kïbëc onwongo komgi öthöö ökö i caa na gïn önëno Yecu.

Ëntö Yecu ötwak ködgi cücüth nakun kobo nïgi nï, “Kür ibed unu kï lworo, bed unu na cwinywu tük! An önön!”

⁵¹ Cë Yecu öidhö i yeya bothgi, ëka yamö ocung. Gïn kïbëc ouro gïni rwök,

⁵² piën gîn onwongo bara öniang i kom tango më ogati. Cwinygi onwongo nwang rwök më niang.

*Yecu öcangö jö na two i Genecaret
(Matayo 14:34-36)*

⁵³ Kinge na dong öngölö gini nam, Yecu ëka ëlëbkörë ocung gini i löka nam i Genecaret ëka öywaö gini yeya i lak nam.

⁵⁴ i karë na gîn odonyo yökö ki i yeya, cücüth jii öcakö ngeno ën,

⁵⁵ cë öringö gini i kabedo kibëc, na tingo gini jö na two k'ökëka yo kanya gîn onwongo owinyo ni Yecu ut ië.

⁵⁶ Kanya kibëc na ën cidhö yo ië, i kin peci, peci na döngö, onyo i nget lobo, gîn okelo etwoe yo cuk. Gîn ökwaö ën ëk ömii etwoe ogud lak böngü mërë, ëka jö kibëc n'ogudo ebino ëcangögi ökö.

7

*Kite më thëkwarö k'edong
(Matayo 15:1-19)*

¹ I ninö mörö acël, Eparicayo mökö ëka epwony Cik ka Muca n'öya gini ki i Jerucalem, obino ëka öcökërë gini both Yecu.

² Cë önënö gini ëlëbkörë mökö na ba lübö cik më kwër më lwökö cing jö na bara ecemo.

³ Eparicayo ëka Eyuda kibëc ba cemo na bara ölwökö gini cing-gi kite na cik më thëkwarö k'edong mitö ködë.

⁴ Eka ka gîn odwogo ki i cuk, ba cemo gini na bara ölwökö cing-gi. Gîn thon lübö cik më thëkwarö nökenë na pol na calö lwökö ekopo, aguli, ëka k'aguli më mola.

⁵ Eparicayo ëka epwony cik openyo gini Yecu ni, "Pingö ëlëbkori ba lübö gini cik më kwër më thëkwarö k'edong ëntö cemo gini ki cing-gi na ba ëlwökö?"

⁶ Yecu ögamö ni, "Un etwodo! Adwarpiny Icaya onwongo odwaro köp n'atir i komwu kite n'ëcöö ködë ni,
" 'Rok ni wöra gini ki del dhögi,
ëntö cwinygi bor köda.

⁷ Wöra gini nono,
pwony na gîn pwonyo obedo cik ka dhanö.'

⁸ Un ikwëro lübö cik k'Obanga ëka ilübö unu kite ka dhanö."

⁹ Cë Yecu okobo bothgi ni, "Itye unu ki yodhi na bër më kwëro cik k'Obanga, ëk ilüb unu kite më thëkwarö na mewu.

¹⁰ Muca yam okobo ni, 'Wör apapni ëka ayani,' ëka ni, 'Ka ngat mörö öyanyö apap mërë onyo aya mërë, myero enek ökö.'

¹¹ Entö un ikobo ni ka dhanö mörö okobo n'apap mërë onyo aya mërë ni, 'Gin n'onwongo myero akonyi ködë ënë lim më Korban' (na tyën köp mërë ënë ni gin n'ëmiö ökö both Obanga),

¹² cë ën kür dökü ömii lim mörö më könyö apap mërë onyo aya mërë.

¹³ i kit yoo ni, un ikwëro köp k'Obanga ëka ilübö unu kite më thëkwaröwu. Eka itimö unu jami na pol na cal ki manön."

*Gin na balö dhanö
(Matayo 15:10-20)*

¹⁴ Cë Yecu ocwodo lwak bothe dökü ëka okobo nigü ni, "Un kibëc winy unu köpna ëka iniang unu ië.

¹⁵ Gin mörö ope na yaa kī yökō na dōnyō i dhanō na twērō balō ɛn, ɛntō gin na yaa kī i dhanō na donyo yökō ɛnɛ balō ɛn.

¹⁶ Ngat na tye kī ithe mē winyo myero ɛn owinyo.*

¹⁷ I karē na Yecu ōwēkō lwak ēka ōdōnyō i ōt, ɛlūbkōrē openyo ɛn tyēn kōp i kom carolok nī.

¹⁸ Cē Yecu openyogī nī, “Un thon bara ĩniang unu? Ba ingeo unu nī gin na kībēc na dōnyō i dhanō nakun ōya kī yökō ba twērō balō ɛn?”

¹⁹ Piēn ba dōnyō naka i cwinye, ɛntō cidhō i jamīē cē donyo yökō.” (Na Yecu okobo kōp nī, ɛn onwongo tye ka kobo nī cem kībēc opore mē acama.)

²⁰ Yecu ōmēdērē mē kobo nī, “Gin na yaa kī i dhanō ɛnɛ balō ɛn.

²¹ Piēn gin n'ōya kī i dhanō, n'ōya kī i cwinye ɛnɛ thama na reco, tīm mē ōlyang, kwalō kwo, nek,

²² elomi, woro mē jami kībēc, tīm mōkō na reco, bwölō jīi, miti mē kom, nyeko, yanyō jīi, awaka, ēka mingo.

²³ Tīm na reco nī kībēc yaa kī i cwinye dhanō, ēka gīn ɛnɛ balō dhanō.”

Yee ka dhakō mē Curopoiniki (Matayo 15:21-28)

²⁴ Yecu ōya ōkō kī kunōn ēka ōcidhō i lobo Turo. Ẽn ōdōnyō i ōt mörō ēka ba ōmitō nī ngat mörō onge, ɛntō ɛn onwongo ba twērō kanērē.

²⁵ Cē dhakō mörō na nyarē onwongo tye kī tipo na rac i kome, owinyo kōp i kom Yecu, cē obino ēka ōrumo cōngē i nyime.

²⁶ Dhakō nī onwongo obedo jō Girik n'ɛnywölō i Curopoiniki. Ẽn ōkwaō Yecu mē ryēmō tipo na rac ōkō kī kom nyarē.

²⁷ Yecu okobo nīnē nī, “Ẽk kono ɛthīnō ōcam ngō na gīn mītō kībēc, piēn ba opore mē mīō cem k'ɛthīnō both gwongi.”

²⁸ Dhakō ōgamō nī, “Rwoth ikobo adyer, ɛntō gwongi thon na tye i thē mēja camō gīnī ngīny cem k'ɛthīnō n'opodho pīny.”

²⁹ Cē Yecu okobo nīnē nī, “Pi kōp na in ikobo, ĩrōmō cidhō yo pacō, piēn tipo na rac dong ōya ōkō kī kom nyari.”

³⁰ Ẽn ōcidhō yo pacō ēka onwongo nyarē obuto i wi ɛtana, ēka tipo na rac onwongo dong ōya ōkō kī i kome.

Yecu ōcangō athōō ith na lēbē otwere

³¹ Cē Yecu ōya ōkō kī i lobo Turo ēka owok i Cidon yo Nam mē Galilaya na tye i lobo Dekapoli.

³² Ẽka lwak okelo ɛcwō mörō bothe n'onwongo ithe ōthōō ēka ba rōmō twak. Cē ōkwaō gīnī Yecu ɛk oketh cīngē i kome.

³³ Kinge na Yecu otero ɛn thenge kī kin lwak, oketho nyi cīngē i ithe, ēka ōngülō laō dhōgē i cīngē cē ogudo lēbē.

³⁴ Yecu ōnēnō malō i wi polo, ōcūr ēka okobo nī, “Epata,” na tyēn kōp mērē nī, “Yabiri!”

³⁵ Cūcūth ɛcwō nī ōcakō winyo pīny. Thē lēbē thon ōgōny ōkō ēka ōcakō twak na bē.

³⁶ Yecu ōcikō lwak nī, “Kūr ĩcidh ikob unu both ngat mörō ngō n'ōtīmērē.” Ẽntō kadī bed ōcikōgī nī kōmanōn, gīn ōmēdērē amēda mē tītō ngō n'ōtīmērē.

³⁷ Lwak obedo kī ur rwōk na kobo gīnī nī, “Gin na kībēc na ɛn ōtīmō bē. Ẽn thon mīō ɛthōō ith winyo pīny ēka jō na thē lēbē otwere mē twak.”

* **7:16** Baibul nōkēnē ba oketho tyeng nī.

8

*Yecu öpïdhö jö elip angwën
(Matayo 15:32-39)*

¹ İ karë nonu, lwak na pol dökï ögürë ëka cem onwongo ope nïgi. Yecu ocwodo ëlëbkörë bothe ëka okobo nïgi nï,

² “Lwak othona gini rwök piën orio gini koda ninö adek na gin mörö më acama ope.

³ Ka aorogï pacö na ba öcamö gini gin mörö, kec bino miögi wile i yoo piën jö mökö ki kin-gi öya ki kanya bor.”

⁴ Əka ëlëbkörë ögamö nï, “Kara wan ëtwërö nwongo cem na römö pïdhö lwak jö ni ki kwene na kany obedo thim?”

⁵ Yecu openyogï nï, “Ogati adi na un itye ködë?”

Gin ögamö nï, “Ogati abirö.”

⁶ Cë Yecu okobo nï lwak ëk obed gini piny. Ən ökwanyö ogati abirö, öpwöyö Obanga ëka opokogï, cë ömiö both ëlëbkörë ëk opok gini both lwak.

⁷ Gin thon onwongo tye gini ki rëc ariö na thithinö. Yecu öpwöyö Obanga ëka okobo n'ëlëbkörë ëk opokgi.

⁸ Jö kibëc ocemo naka oyeng gini. Əka kinge cem, ëlëbkör Yecu öcökö gini nginy cem n'ötütüra pong aditi abirö.

⁹ Jö n'onwongo tye kunön onwongo römö elip angwën. Cë Yecu okobo nï lwak ëk ödök gini pacö kinge cem.

¹⁰ Cücüth, Yecu ödönyö i yeya k'ëlëbkörë ëka öcïdhö yo lobo Dalmanutha.

*Eparicayo ökwaö gini anyuth
(Matayo 16:1-6)*

¹¹ İ karë n'Eparicayo mökö owinyo gini nï Yecu othuno, gin obino ëka openyö gini Yecu anyuth n'öya ki i polo më tëmö ən.

¹² İ karë na Yecu owinyo köp ni, öcür rwök ki i cwinye ëka okobo nï, “Pïngö jö më karë ni mütö gini anyuth më tango? An akobo niwu köp adyer, ba abino nyutho nï jö më karë ni koth anyuth mörö këkën.”

¹³ Cë Yecu öya ökö ki bothgi, ödönyö i yeya, ëka öngölö i nam yo löka tung ca.

*Thöbi k'Eparicayo ëka më k'Erode
(Matayo 16:5-12)*

¹⁴ Əlëbkör Yecu onwongo wigï owil ökö më makö ogati i wothgi. Gin onwongo ömakö ogati acël këkën i yeya.

¹⁵ Cë Yecu öcïkögi nï, “Myero igwökërë unu ki kom thöbi k'Eparicayo ëka më k'Erode.”

¹⁶ Gin öcakö twak i kin-gi kën-gi nï, “Ən tye ka kobo köp ni piën onu ba ëmakö ogati mörö.”

¹⁷ Yecu ongeö ngö n'onwongo gin tye ka twakö cë openyogï nï, “Pïngö itye unu ka twak nï ba imakö unu ogati mörö? Un pod bara inënö onyo iniang unu? Cwinywu pod nwang?”

¹⁸ 'Itye unu ki wangwu cë ba ineno unu. Itye unu ki ithwu cë ba iwinyo unu piny. Ba itwërö unu po i kom gin mörö këkën?

¹⁹ İ karë na an apïdhö jö elip abic k'ogati abic, aditi adi më nginyë n'odong na un icökö?”

Əlëbkör Yecu ögamö nï, “Apar ariö.”

²⁰ “Əka i karë na an apïdhö jö elip angwën k'ogati abirö, aditi adi më nginyë na un icökö?”

Cè gĩn ögamö ni, “Abirö.”

²¹ Èka Yecu openyogĩ ni, “Un pod bara inĩang?”

Yecu öcangö athöo wang i Bethsaida

²² Ĩ karè n’othuno gĩni i Bethsaida, jö mörö okelo athöo wang both Yecu, cè gĩn ökwaö èn mē gudo athöo wang.

²³ Èka Yecu ömakö cing athöo wang cè öpëö yökö i ngee pacö. Cè öngülö laö dhögè i wangè, oketho cingè i kome èka openyo ni, “Itye ka nènö gin mörö?”

²⁴ Ècwö ni önènö malö cè okobo ni, “Eyo, atye ka nènö jĩ, èntö gĩn tye ka nen kamè yen na tye ka woth.”

²⁵ Cè Yecu dökĩ ogudo wang ècwö ni èka wangè öyabèrè cè öcakö nènö jami kibèc na bër.

²⁶ Yecu okobo nìnè èk öcìdh yo pacö thurgĩ nakun cìkò ni, “Kür icìdh ikob ni ngat mörö kĩ i pacö.”

Köp na Petero otuco i kom Yecu

(Matayo 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Yecu èka èlùbkörè öya gĩni kĩ i Galilaya èka öcìdhö gĩni i peci na cwök kĩ Cecaria Pilipi. Na gĩn onwongo tye i woth, èn openyogĩ ni, “Jĩ mōnō kobo ni an abedo nga?”

²⁸ Gĩn ögamö ni, “Jö mökö kobo ni in Jon Abatica, mökö kobo ni in Eliya, èka jö nökènè kobo ni in ibedo ngat acèl i kin edwarpiny.”

²⁹ Cè Yecu openyogĩ ni, “Èntö un kono, ikobo ni an abedo nga?”

Petero ögamö ni, “In ibedo Meciya.”

³⁰ Èntö Yecu öcìkögĩ ni kür okob gĩni ni ngat mörö köp i kome.

Yecu okobo pi thöo mërè

(Matayo 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Cè Yecu öcakö pwonyogĩ ni Wod ka Dhanö myero ölim can na pol èka edong, èlamdhök na dito, èka epwony cìk bino kwërö èn ökö. Ebino neko èn, èntö kinge nìnö adek èn bino cer kĩ i lyël.

³² Yecu ötwakö köp ni kanyalër both èlùbkörè. Èka Petero ökwanyö èn thenge cè öcakö coko Yecu pĩ kobo koth köp ni.

³³ Èntö Yecu öwirè èka önènö èlùbkörè, cè ocoko Petero na kobo ni, “Dök i ngea, Catan! Pièn thamani ba lübö mē k’Obanga èntö mē ka dhanö.”

³⁴ Cè Yecu ocwodo lwak èka èlùbkörè bothe cè okobo ni, “Ka ngat mörö mītö bedo alùbkōra, myero èn kono öcak kwërè kènè, oting yath aria mërè, èka ölüb kōra.

³⁵ Ka ngat mörö mītö larö kwö mërè, bino rwenyo kwö mërè ökö. Èntö ka ngat na rwenyo kwö mërè pira èka pĩ Emuth na Bër, bino larö kwö mërè.

³⁶ Èka ngö na in ibino nwongo ka itye kĩ jami mē lobo ni kibèc, èntö irwenyo tiponi ökö?

³⁷ Onyo ngö na dhanö twërö mīö mē lōkö kĩ kwö mërè?

³⁸ Ka ngat mörö lewic makö i koma èka kĩ köpna i karè ni na ba èwörö Obanga iè èka mē bal, Wod ka Dhanö thon lewic bino makö i kom dhanö nōn i karè na èn bino dwogo kodè kĩ dheo k’Apap mërè èka mē k’emalaika na leng.”

9

¹ Èka Yecu okobo bothgĩ ni, “An akobo niwu köp adyer ni tye jö mökö n’ocung kany na ba bino bilö gĩni thöo naka ka wang n’önènö gĩni ker k’Obanga ka bino kĩ tèkö.”

*Kom Yecu ölökerë na path
(Matayo 17:1-13; Luka 9:28-36)*

² Kinge nînö abicël, Yecu ökwanyö Petero, Yakobo, ëka Jon cê öidhö ködgî i wi kidi na bor, kanya onwongo gîn tye ië kën-gî. Na gîn tye ka nënö, kom Yecu ölökerë na path i nyimgî,

³ ëka böng mërë ödökö na tar na ryëny rwök na ngat mörö kî wi lobo ba römö lwökö nî kômanön.

⁴ Cê Eliya ëka Muca onen bothgî ëka öcakö gîni twak kî Yecu.

⁵ Petero okobo both Yecu nî, “Apwony, bër nî onu më bedo kany! Èk egër othogo adek, acël na megî, acël më ka Muca, ëka acël më k’Eliya.”

⁶ Petero onwongo ba ngeo ngö na myero ekobi piën lworo onwongo ömakögi rwök.

⁷ Cê edou obino oumogi ökö, ëka dwön ötwak kî i edou nî, “Man ënë Woda na an amarö. Winy unu ën.”

⁸ Athura, i karë na gîn önënö ngetgî, gîn ba dökî önënö ngat mörö na path kî Yecu këkën.

⁹ Na gîn tye ka idho pîny kî wi kidi, Yecu öcîkögî nî kür okob gîni nî ngat mörö ngö na gîn önënö, naka wang ka Wod ka Dhanö ocer kî i thöö.

¹⁰ Gîn ba okobo ngö n’ötîmërë both ngat mörö, ëntö obedo penyere gîni i kin-gî kën-gî nî, “Ngö na ‘cer kî i thöö’ gönyö?”

¹¹ Cê gîn openyo Yecu nî, “Pîngö epwony cik ka Muca kobo gîni nî Eliya myero kono öcak bino?”

¹² Yecu ögamö nîgi nî, “Adyer Eliya ënë cakö bino ëka dwökö jami kibëc kakarë. Cê pîngö Cöc na Leng kobo nî Wod ka Dhanö bino limö can rwök ëka ebino kwërö ökö?”

¹³ Ëntö akobo niwu nî, Eliya dong obino ökö ëka jîi ötimö gin na kibëc na gîn mitö i kome, kite na Cöc na Leng kobo nî bino timërë ködë.”

*Yecu öcangö awobi na tye kî tipo na rac
(Matayo 17:14-20; Luka 9:37-43)*

¹⁴ I karë na Yecu k’ëlübkörë adek odwogo gîni yo kanya ëlübkörë nökenë onwongo ute gîni ië, gîn önënö lwak na pol n’ögürögî dyere ëka epwony cik ka Muca onwongo tye ka pyem ködgî.

¹⁵ Na lwak kibëc önënö Yecu, ouro gîni rwök ëka öringö gîni më motho ën.

¹⁶ Yecu openyo ëlübkörë nî, “Ngö na un itye ka pyem ködgî ië?”

¹⁷ Dhanö mörö acël kî kin lwak ögamö nî, “Apwony, akelo woda bothi, piën ën ute kî tipo na rac na ba yeo nî ën ötwakî.

¹⁸ Èka ka tipo na rac ömakö, rêdhö ën pîny na kome myël amyëla. Cê bwo yenyö kî i dhögë, kaö lakë na tæk ëka kome jîng ökö. Akwaö ëlübkori më ryëmö tipo na rac, ëntö ryëmö ölöögî ökö.”

¹⁹ Yecu okobo nîgi nî, “Un wang rok na yeewu ope i kom Obanga! Abino bedo kodwu naka awene? Abino diö cwinya i komwu naka awene kara? Kel unu awobi nön botha.”

²⁰ Cê gîn okelo awobi ni bothe. Ëntö i karë na tipo na rac önënö Yecu, oyuo awobi nî pîny cüth naka örakërë na lör alöra nakun bwo yenyö kî i dhögë.

²¹ Yecu openyo apap k’awobi nî, “Otero karë na röm kwene na gin ni obedo ka timërë bothe?”

Ën ögamö nî, “Anaka na ën pod tidi.

²² Tipo na rac rêdhö ën karë kî karë i mac onyo i pii, më tëmö neko ën ökö. Ëntö ka itwërö timö gin mörö, kîca omaki i komwa ëk ikönya.”

²³ Yecu okobo n'apap k'awobi nĩ, “Ka in itwërö! Jami kibëc twërö timërë both ngat mörö kékën na yee.”

²⁴ Cücüth apap k'awobi okok kĩ redo nĩ, “An ayee, ëntö kõnya ëk abed kĩ yee na thwönë!”

²⁵ I karë na Yecu önënö nĩ lwak tye ka ngwëc bino yo bothe, ën ocoko tipo na rac nĩ, “In tipo na ba miö awobi nĩ twak ëka winyo piny, aciki më donyo yökö kĩ i kom awobi nĩ ëka kür döki idöny i kome!”

²⁶ Cë tipo na rac öcakö koko, ëka oyuo awobi nĩ piny naka örakërë ëka odonyo yökö kĩ i kome. Awobi nĩ onwongo dong cal kĩ lyël na jö na pol okobo nĩ, “Ën öthöö ökö.”

²⁷ Ëntö Yecu ömakö cingë ëka otingo ën malö cë ocung.

²⁸ Kinge na Yecu onwongo tye kënë i öt k'ëlübkörë, gĩn openyo ën nĩ, “Pĩngö wan ba ëryëmö cen?”

²⁹ Yecu ögamö nigĩ nĩ, “Koth tipo na rac na calö man, ëtwërö ryëmö kĩ lëga kékën.*”

*Yecu ötwakö köp i kom thöö mërë döki
(Matayo 17:22-23; Luka 9:43-45)*

³⁰ Yecu ëka ëlübkörë öya gĩnĩ kĩ i kabedo nön ëka owok gĩnĩ i lobo Galilaya. Ën onwongo ba mitö nĩ ngat mörö onge kanya gĩn onwongo tye ië,

³¹ piën onwongo ketho örörö i kome ëka ebino miö i cing jö na bino neko ën. Ëntö kinge nünö adek, ën bino cer kĩ i thöö.”

³² Ëntö ëlübkör Yecu ba öniang gĩnĩ i ngö n'onwongo ën tye ka kobo, ëka gĩn onwongo lwor më penyo ën.

*Ngat na löö kĩ dit
(Matayo 18:1-5; Luka 9:46-48)*

³³ Kinge na dong othuno gĩnĩ i Kaperanaum, na gĩn dong tye i öt, Yecu openyo ëlübkörë nĩ, “Ngö n'onwongo un itye ka pyem ië i yoo?”

³⁴ Ëntö gĩn öling alinga, piën gĩn onwongo tye ka pyem i wanga yoo nĩ nga ënë löö kĩ dit kĩ kin-gĩ.

³⁵ Yecu obedo piny, cë ocwodo ëlübkörë apar ariö bothe, ëka okobo nĩ, “Ka ngat mörö mitö bedo dhanö më acël, ën myero obed dhanö më ajiki ëka obed atic ka jö kibëc.”

³⁶ Cë Yecu ökwanyö athĩn ëka oketho i dyeregĩ. Otingo athĩn i kore, ëka okobo nigĩ nĩ,

³⁷ “Dhanö mörö na bino gamö athĩn na tidĩ na cal kĩ man kĩ nyĩnga, nwongo ögama. Ëka dhanö mörö na gama, nwongo ba ögama an kékën ëntö nwongo ögamö Apapna n'oorä.”

*Tic kĩ nyĩng Yecu
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Jon okobo both Yecu nĩ, “Apwony, wan ënënö dhanö mörö ryëmö cene kĩ nyinyi, ëntö wan ëjüko ën piën onwongo ën ba tye kukur onu.”

³⁹ Yecu okobo nigĩ nĩ, “Kür ijuku ën, piën dhanö mörö ope na tio tango kĩ nyĩnga ëka döki cakö twakö köp na rac i koma.

⁴⁰ Ngat mörö kékën na ba dag onu, nwongo obedo akukur onu.

⁴¹ Ka ngat mörö ömiöwu pii më amodha piën un ibedo jö ka Kiricito, an akobo niwu köp adyer, dhanö nön ebino cülö.

* **9:29** Baibul nökenë ketho lëga ëka rio kec.

*Gin na müö dhanö podho i bal
(Matayo 18:6-9; Luka 17:1-2)*

⁴² “Ka dhanö mörö ömüö ngat acël kî kin ëthîno ni n'oye i koma opodho i bal, bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë i ngute cë ebolo ködë i nam.

⁴³ Cë ka cingi ënë müi itimö bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i kwö kî cingi acël këkën na löö më dönyö i mac na ba thöo i kapiny kî cingi ariö.

⁴⁴ Kunön, kudi na camögi ba thöo, ëka mac na wangögi ba nekere.†

⁴⁵ Ka tyeni ënë teri i bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i kwö kî tyeni acël na löö më boloni i mac kapiny kî tyeni ariö.

⁴⁶ Kanya kudigi ba thöo kî ië ëka mac thon ba nekere.‡

⁴⁷ Eka ka wangi ënë müi itimö bal, köl ökö. Bedo na bër rwök më dönyö i Ker k'Obanga kî wangi acël këkën na löö më bedo kî wangi ariö cë eboli ködë i mac kapiny.

⁴⁸ Kanya

“ ‘kudigi ba thöo kî ië
ëka mac thon ba thöo.’

⁴⁹ Pïen kadö na bino lönyö ngat acëlacël ënë mac.

⁵⁰ Kadö bër, ëntö ka orwenyo müit mëre ökö, itwëro müö dökö na müit ningö dökî? Un myero ibed unu kî rwöm më kadö i kinwu ëka ibed unu kî kuc kî jö nökenë.”

10

*Pwony i kom këthö nyom
(Matayo 19:1-12; Luka 16:18)*

¹ Cë Yecu öya öwëkö Kaperanaum ëka öcïdhö yo kupiny i lobo Yudea ëka yo löka kulo Jordan. Lwak jö na pol obino dökî bothe, ëka na calö kite n'önaa timö ködë, ën opwonyogi.

² Eparicayo mökö obino bothe ëka ötëmö gini ën nakun epenyo ni, “Cik yeo ni ëk ëcwö ökwër dhakö mëre?”

³ Yecu ögamö nakun penyogi ni, “Ngö na cik ka Muca kobo?”

⁴ Gin ögamö ni, “Muca ömüö twër both ëcwö më cöönö waraga më kwër ëka öryëm ën ökö.”

⁵ Yecu okobo nigî ni, “Muca ömüöwu cik nön pi nwang cwinywu.

⁶ Entö cakërë i acaki ketho lobo ‘Obanga ocweo ëcwö ëka dhakö.’

⁷ Pi tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mëre ëka aya mëre, cë ribërë kî dhakö mëre,

⁸ ëka gin ariö bino dökö kom acël. Cë gin ba dök bedo jö ariö, ëntö kom acël.

⁹ Pi manön, gin n'Obanga öribö kanya acël, dhanö mörö kür opok kin-gi.”

¹⁰ I karë na gin onwongo tye i öt dökî, ëlëbkör Yecu openyo ën i kom köp na ën okobo.

¹¹ Yecu okobo nigî ni, “Ka dhanö mörö ökwërö dhakö mëre, cë önyömö dhakö nökenë dökî, nwongo ën ödönyö i elomi.

¹² Eka ka dhakö ökwërö cwörë cë önyömërë k'ëcwö nökenë dökî, nwongo ën thon ödönyö i elomi.”

Yecu ölëgö gum i kom ëthîno

¹³ I ninö mörö acël jö mökö okelo ëthîno both Yecu ëk ogudgi, ëntö ëlëbkörë ocokogi.

14 Ī karē na Yecu ōnēnō, ōngōō rwōk. Ēn okobo nīgī nī, “Wēk unu ēthīnō obin botha ēka kūr ijukugī piēn ker k’Obanga tye pī jō na calō man.

15 An akobo niwu kōp adyer nī dhanō na ba bino gamō ker k’Obanga na calō athīn, ba bino dōnyō iē.”

16 Cē Yecu otingo ēthīnō i kore ēka oketho cīngē i wigī cē ōlēgō gum i komgī.

Ēcwō n’obedo alōnyō

17 Ī karē na Yecu ōcakō woth mērē i yoo, ēcwō mōrō ōrīngō i kōrē, cē orumo cōngē pīny i nyime, ēka openyo nī, “Apwony na bē, atīm ngō ēk anwong kwō na bedo naka?”

18 Yecu ōgamō nīnē nī, “Pīngō in icwoda nī abēr? Ngat mōrō ope na bē, na path k’Obanga kēkēn.

19 In ingeo cik nī: ‘Kūr ineki, kūr idōny i elomi, kūr ikwal, kūr ibed acaden mē twodo, kūr ibūr dhanō mōrō, wōr apapni ēka ayani.’ ”

20 Ēcwō nī ōcakō gamō nī, “Apwony, atyeko gwōkō cik nōn kībēc cakērē i wang thinona.”

21 Yecu ōnēnō ēcwō nī, cē ōmarō ēn, ēka okobo nīnē nī, “Gīn mōrō acēl ēnē pod orem kī bothi. Apē ēk icīdh icadh jamini na in iute kodē kībēc ēka imī līm mērē both ēcan, ēka ibino bedo kī lōnyō na thwōnē i wi polo. Cē ibin, ilūb kōra.”

22 Ī karē n’ēcwō nī owinyo Yecu ka ōtwak nī kōmanōn, wangē ōcakō lōkērē ōkō, cē ōdōk cen kī cwer cwiny, piēn ēn onwongo tye kī lōnyō na thwōnē rwōk.

23 Yecu ōwīrē cē ōnēnō ēlūbkōrē ēka okobo nīgī nī, “Bino bedo na tēk both ēlōnyō mē dōnyō i ker k’Obanga!”

24 Ēlūbkōr Yecu obedo kī ur rwōk i kōp mērē. Ēntō Yecu okobo dōkī nī, “Ēthīnōna, bino bedo na tēk nāngō mē dōnyō i ker k’Obanga!

25 Bedo na yot pī kīnaga mē dōnyō kī wang libira nī lōōnō pī alōnyō mē dōnyō i ker k’Obanga.”

26 Ēlūbkōr Yecu dōk ouro rwōk ēka ōtwak i kin-gī kēn-gī nī, “Cē nga na dong twērō larē?”

27 Yecu ōnēnōgī cē okobo nī, “Kī both dhanō, ba twērē, ēntō kī both Obanga, jami kībēc twērē.”

28 Petero okobo both Yecu nī, “Wan ēwēkō jami kībēc mē lūbō kori.”

29 Yecu ōgamō nī, “An akobo niwu kōp adyer nī ngat mōrō ope n’ōwēkō pacō mērē, onyo utmego mērē onyo aya mērē onyo apap mērē onyo ēthīnō mērē onyo pwothi mērē pīra ēka pī Emuth na Bēr,

30 na ēn ba bino nwongo jami na kadhō manōn wang mia acēl i karē ni, udi, utmego, ayagī, ēthīnōgī, ēka jamigī kanya acēl k’ayela. Ī karē mē ajiki dhanō nōn bino nwongo kwō na bedo naka.

31 Ēntō jō na pol na kobedini obedo mē acaki bino gīnī dong cen, ēka jō n’odong cen bino tēlō anyīm.”

Yecu okobo pī thōō mērē dōkī

32 Ī karē na gīn tye ka cīdhō yo Jerucalem, nakun Yecu ēnē ōtēlō anyīm, ēlūbkōrē ouro rwōk ēka jō n’onwongo lūbō kōrē obedo gīnī kī lworo. Ēn dōkī otero ēlūbkōrē apar arīō kī thenge ēka okobo bothgī ngō na bino tīmērē i kome.

33 Yecu okobo bothgī nī, “Onu ēcīdhō naka yo Jerucalem, ēka Wod ka Dhanō ebino ketho ōrōrō i kome both ēlamdhōk na dīto ēka epwony cik ka Muca. Gīn bino ngōlō thōō i wie ēka ebino mīō ēn i cīng Erok,

³⁴ na bino gini nywarö en ëka ngülö laö dhögi i kome, pwodo ki del ëka eneko en ökö. Kinge ninö adek, en bino cer.”

Kwac ka Yakobo ëka Jon

³⁵ Yakobo ëka Jon, awope ka Jebedayo, obino gini both Yecu ëka okobo ninë ni, “Apwony, wan emito ni itim niwa gin mörö kekën na wan ebino penyoni.”

³⁶ Yecu openyogi ni, “Ngö na un imito ni an atim niwu?”

³⁷ Gin ögamö ni, “Wëk ngat acël ki kinwa obed i nget cingi kucem ëka ngat nökenë obed i nget cingi kucam ka in ibino bedo i then ker më dheoni.”

³⁸ Entö Yecu okobo nigini ni, “Un ba ingeo ngö na un ipenyo. Un itwëro modho k'ekopo më can na an amodho ködë, onyo itwëro unu batica ki koth batica më can na an abino batica ködë?”

³⁹ Gin ögamö ni, “Wan ëtwëro.”

Yecu okobo nigini ni, “Okopo na an abino modho ködë, un thon ibino modho ködë ëka kit batica n'ebino batica an ködë, un thon ebino baticawu ködë.

⁴⁰ Entö köp më bedo i nget cinga kucem onyo kucam, pathi an ënë amio. Obanga ënë bino mio kabedo non both jo na en öyëro.”

⁴¹ I karë n'ëlübkör Yecu apar owinyo köp ni, cwinygi öwang i kom Yakobo ëka Jon.

⁴² Cë Yecu ocwodogi kibëc bothe ëka okobo nigini ni, “Un ingeo unu ni jo n'engeogi kamë ëlöc k'Erok, löögi ki twëro ëka editegi na malö thon bedo ki twë i komgi.

⁴³ Un kür ibed unu ni kömanön, entö ngat na mitö bedo adit ki kinwu, myero obed aticwu.

⁴⁴ Eka ngat na mitö bedo dhanö më acël, myero obed opii ka jo kibëc.

⁴⁵ Naka thon Wod ka Dhanö ba obino ni ëk etii ninë entö më tic pi jii ëka më mio kwö mërë më kökö jo na pol.”

Yecu öcangö wang Batulumayo

(Matayo 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Yecu kanya acël k'ëlübkörë obino gini i Jeriko. I caa na gin dong onwongo yaa më wëkö Jeriko, lwak na pol ölübö körgi. Ecwö na wangë öthöö, na nyingë Batulumayo (wod ka Timayo) onwongo obedo i nget yoo kwaö kwac.

⁴⁷ I karë na en owinyo ni Yecu më Najaret ënë tye ka wok, en öcakö redo na kobo ni, “Yecu, Wod ka Daudi, kica omaki i koma!”

⁴⁸ Jo na pol ocoko en ni ëk öling ökö, entö en ömëdërë ki redo rwök, “Wod ka Daudi kica omaki i koma!”

⁴⁹ Yecu ocung ëka okobo ni, “Cwod unu en obin.”

Cë gin dong ocwodo athöö wang na kobo gini ninë ni, “Dii cwinyi! Yaa malö! En tye ka cwodoni.”

⁵⁰ Athöö wang obolo böng mërë thenge, opye ki tyënë ëka obino both Yecu.

⁵¹ Yecu openyo en ni, “Ngö na in imito ni atim nini?”

Athöö wang okobo ni, “Apwony, amito wanga önën piny.”

⁵² Yecu okobo ninë ni, “Apë cidhi, yeeni ocangi ökö.” Cücüth wangë önëno piny ëka öcakö lübö kör Yecu.

11

Yecu ödönyö i Jerucalem ki dheo

(Matayo 21:1-11; Luka 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ I karë na Yecu k'ëlübkörë dong cwök thuno i Jerucalem, gin obino i Betepage ëka Betania na cwök ki tyën Kidi më Jeituni. Ën ooro ëlübkörë ariö, ² ëka okobo nigî nî, "Apë unu i pacö na tye i nyimwu, ëka cücüth na un idönyö ië, ibino nwongo unu athîn kana n'etweo kunön, na ngat mörö bara ödihö i wie anaka yam. Göny unu ëka ikel unu kany."

³ Ka ngat mörö openyowu nî, 'Pîngö igönyö unu kana nön?' Kob unu nîné nî, 'Rwoth ënë mitö ëka ebino dwongo ökö piöpiö.' "

⁴ Ëlübkör Yecu ariö ni öcïdhö, ëka onwongo ginî athîn kana n'etweo yökö i nget yoo i dhö wangkac, cë ögönyö ginî.

⁵ Jö mökö n'onwongo ocung kunön openyogî nî, "Ngö na un itye ka timö, nakun igönyö unu athîn kana nön?"

⁶ Gin ögamö kite na Yecu onwongo okobo nigî ködë, ëka eyeo nigî më tero.

⁷ Cë gin dong okelo athîn kana both Yecu ëka öpëdhö ginî böng-gî i dye ngee, ëka ën obedo ië.

⁸ Jö na pol öpëdhö böng-gî i dye yoo, nakun jö nökenë pëdhö jang yen na gin ötürö ki i pwothi.

⁹ Jö n'ötëlö anyim ëka jö n'ölübö körë oredo ginî ki wöö nî, "Ocana!"

"Gum obed i kom ngat na tye ka bino ki nyîng Rwoth!"

¹⁰ "Gum obed i kom ker ka kwarö onu Daudi na tye ka bino!"

"Ocana na tye malö i wi polo!"

¹¹ Yecu ödönyö i Jerucalem ëka öcïdhö i dyekal öt k'Obanga. Ën önönö jami kibëc, ëntö kite n'onwongo piny dong cwök cido, ën öcïdhö i Betania kanya acël k'ëlübkörë apar ariö.

Yecu ölamö yath ölam

¹² Kodiko mërë na gin tye ka yaa wëkö Betania, kec onwongo oneko Yecu.

¹³ Ën önönö yath ölam ki cecen na pote oluk, Yecu öcïdhö më nönö ka ëtwërö nwongo nyige mörö. I karë na ën othuno i thë yath, ën ba onwongo gin mörö ëntö pote kékën, piën karë nön ba obedo karë n'ölam nyak ië.

¹⁴ Cë Yecu okobo nî yath nî, "Ngat mörö myero kür dökî öcam nyigi." Ëka ëlübkörë owinyo ën ka kobo.

Yecu ödönyö i öt k'Obanga

(Matayo 21:12-17; Luka 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ I karë na gin othuno i Jerucalem, Yecu ödönyö i dyekal öt k'Obanga ëka öcakö ryëmö jö n'onwongo tye ka cadhö jami ëka ewil. Ën ölökö mëja ka jö na lökö ciling atarö ëka thene ka jö na cadhö amam.

¹⁶ Yecu ba oyeo nî ngat mörö öngöl dyekal öt k'Obanga ki jami mörö më acadha.

¹⁷ Ën okobo nigî nî, "Cöc na Leng kobo kanya aleng nî, " 'Öda ebino cwodo nî
öt më lëga pî lobo kibëc."

Ëntö un ilökö ödökö kabedo n'eyak pono ië."

¹⁸ I karë n'ëlamdhök na dito ëka epwony cîk ka Muca owinyo ginî ngö na Yecu ötwakö, gin öcakö rangö kit yoo mörö na myero enek ki Yecu ködë. Gin onwongo tye ki lworo i kome, piën lwak onwongo uro pwony mërë.

¹⁹ Na piny dong cido, Yecu ëka ëlübkörë öya ginî ökö ki i Jerucalem.

*Pwony n'öya kî kom ölam**(Matayo 21:20-22)*

²⁰ Kodiko mërë na gîn tye ka wok i nget yath ölam na Yecu ölamö, ëlûbkör Yecu önënö yath ölam na dong ötal ökö anaka kî orii naka malö.

²¹ Wi Petero opo ëka öcakö kobo ni Yecu nî, “Apwony, nën! Yath ölam na in ilamö ötal ökö!”

²² Yecu ögamö nî, “Bed unu kî yee i kom Obanga.

²³ An akobo niwu köp adyer, ka ngat mörö okobo nî kidi nî, ‘Mukiri, ëk ipodh i nam,’ ëka ka ba obedo ka kalakala i cwinye ëntö yee nî ngö na ën ebino kobo bino timërë, ebino timö ninë.

²⁴ Pi manön akobo niwu, gin mörö kékën na un ibino kwaö kî lëga, bed unu kî yee nî ityeko unu nwongo, ëka bino bedo mewu.

²⁵ Ëntö ka un itye ka lëga, më acël tim kica both ngat mörö kékën na köp mörö tye i kinwu ködë, ëk Apapwu na tye malö i wi polo thon ötim niwu kica i kom balwu.”

²⁶ “Ëntö ka ba itimö unu nî dhanö kica, cë Apapwu na tye malö i wi polo thon ba bino timö kica niwu i kom balwu.”*

*Peny i kom twërö ka Yecu**(Matayo 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ Yecu ëka ëlûbkörë dökî odwogo gîni i Jerucalem. Na Yecu onwongo tye ka woth i dyekal öt k'Obanga, ëlamdhök na dito, epwony cik ka Muca, ëka edong obino gîni bothe.

²⁸ Gîn openyo Yecu nî, “Koth twër mënë n'ömiö in itimö jami ni kîbëc? Nga n'omii twërö më timögi?”

²⁹ Yecu ögamö nigî nî, “An abino penyowu peny acël. Gam unu nîna, ëka an abino kobo niwu koth twërö na an atye ka timö kî jami ni.

³⁰ Twërö ka Jon më batica öya kî i polo onyo kî both dhanö? Gam unu nîna!”

³¹ Gîn öcakö larö köp nön i kin-gî kën-gî ëka okobo gîni nî, “Ka onu ekobo nî öya kî i polo, ën bino penyö nî, ‘Pîngö ba iyee unu i kom Jon?’

³² Ëntö ka onu ekobo nî, ‘Öya kî both dhanö—’ ” (Gîn onwongo lworo lwak, piën jö kîbëc ngeo gîni nî Jon adyer onwongo obedo adwarpîny.)

³³ Cë gîn dong ögamö nî Yecu nî, “Wan ba engeo.”

Yecu okobo nigî nî, “An thon ba abino kobo niwu koth twër mënë n'ömiö an atio jami ni.”

12*Carolok i kom epang pwodho öläk**(Matayo 21:33-46; Luka 20:9-19)*

¹ Cë Yecu ötwak ködgi kî carolok nî, “Yam onwongo tye dhanö mörö n'öpîdhö öläk i pwodho mërë. Ën öcëlö pwodho mërë nön ökö kî cël, ökünyö bur ië më biö pig öläk, ëka ögërö pem më kür ië. Cë ën ömiö pwodho öläk both epang pwodho mörö ëka ën öcidhö ökö i lobo nökenë. ² Na karë më püdö öläk dong örömö, ën ooro atic mërë both epang pwodho ëk öcidh ööm ninë nyig öläk mörö n'öcëk.

³ Ëntö epang pwodho ömakö atic n'onwongo eoro, cë epwodo ëka ëryëmö ödök cen kî cîngë nono.

⁴ Won pwodho öläk ooro atic mërë nökenë dökî, ëntö epang pwodho opwodo ën i wie ëka etio tic më lewic i kome.

* **11:26** Baibul nökenë ba oketho gîni tyeng ni.

⁵ Won pwodho ölöc ooro atic mërë nökenë dökï, ëka manön gïn oneko ökö. Ën ooro jö nökenë na pol; mökö kï kin-gï epwodogï, ëka nökenë enekogï.

⁶ “Won pwodho onwongo pod odong kï ngat acël më aora, wode n'onwongo ën marö. Më ajiki mërë ën ooro wode nakun kobo nï, ‘Gïn bino wörö woda.’

⁷ “Entö epang pwodho ötwak i kin-gï kën-gï nï, ‘Man ënë alak jami. Bin unu, ëk enek ën ökö, ëka jami më alaka bino bedo më onu.’

⁸ Cë gïn dong ökwanyö wod ka won pwodho ölöc eneko ökö, ëka ebolo yökö kï i pwodho ölöc.

⁹ “Ngö na dong won pwodho ölöc bino tïmö? Ën bino ëka neko epang pwodho nön ökö kibëc cë müö pwodho ölöc nön both jö nökenë.

¹⁰ Un ba ikwanö unu kï i Cöc na Leng nï:

“‘Kidi n'egedo ökwërö ënë
ödökö kidi më gwïc öt.

¹¹ Rwöth ötïmö man,
ëka obedo gïn më aura kï wang onu?’”

¹² Ètëla k'Eyuda örangö gïni yoo më makö Yecu piën ongeö gïni nï ën onwongo ötwakö carolok i komgï. Èntö gïn onwongo lworo lwak. Cë gïn öya öwëkö Yecu ëka öcidhö gïni ökö.

Cülö ocoro both Cija

¹³ Kinge, ëtëla dinï ooro gïni Eparicayo mökö ëka jö na cwakö Erode both Yecu ëk enwong köp mörö kï i dhögë na müö ëtwërö makö ën.

¹⁴ Gïn obino bothe ëka okobo gïni nï, “Apwony, wan engeo nï in ibedo dhanö na kite atir. In ba iwëkö jö nökenë kobo nini ngö na myero itim onyo ikobi. Èntö in ipwonyo yoo k'Obanga na rwatërë kï köp na tye adyer. Pore më cülö ocoro both Cija onyo pe?

¹⁵ Wan myero ëcül ocoro onyo kür ëcül?”

Èntö Yecu ongeö ököragï nön ökö. Ën openyogï nï, “Pïngö itye ka tëmöna unu? Nyuth nïna denario ëk anën.”

¹⁶ Gïn okelo acël bothe, ëka Yecu openyogï nï, “Cal ëka cöc na tye ië, obedo më ka nga?”

Gïn ögamö nï, “Më ka Cija.”

¹⁷ Cë Yecu okobo nigï nï, “Eyo, müi unu jami ka Cija both Cija, ëka jami k'Obanga both Obanga.”

Ëka gïn obedo kï ur rwök i kom Yecu.

Peny k'Ecadukayo i kom cer kï i thöö

¹⁸ Cë Ecadukayo, na kobo gïni nï cer ka jö n'öthöo ope, obino gïni both Yecu kï peny.

¹⁹ Gïn okobo nï, “Apwony, Muca yam ömïowa cïk nï ka ëcwö mörö öthöo n'öwëkö dhakö mërë na ba önywölö ëthïnö mörö, ömïn mërë na kwö myero olak dhakö nonu cë önywölö ëthïnö i wi ömïn mërë.

²⁰ Yam onwongo utmego mörö ute gïn abirö. Më acël mërë onyomo ëka öthöo na ba önywölö athïn.

²¹ Ömïn mërë më ariö ölakö dhakö nön, ën thon öthöo ökö na ba önywölö ködë athïn mörö. Ëka ötïmërë both ömïn mërë më adek nï komanön.

²² Utmego abirö ni kibëc ölakö ën ëntö ba önywölö gïni ëthïnö mörö. Më ajiki mërë, dhakö ni thon öthöo ökö.

²³ Dhakö ni dong bino bedo më ka nga i karë më cer? Piën utmego abirö kibëc onwongo ôlakö ën."

²⁴ Yecu ôgamö nigî ni, "Un ba irwenyo unu pî köp ni, piën ba ingeo unu Cöc na Leng onyo tükö k'Obanga."

²⁵ Piën ka jö n'ôthöo ocer, gin ba dök nyomo onyo ënyömögi. Gin bino bedo na calö emalaika na tye i wi polo."

²⁶ "Ëntö kobedini, köp na makö cer ka jö n'ôthöo, un bara ikwanö unu kî kom cöc ka Muca, kî köp na makö bunga na lyël, kite n'Obanga okobo ni Muca kodë ni, 'An abedo Obanga k'Abraam, Obanga ka Icaka, ëka Obanga ka Jakob'?"

²⁷ Ën ba obedo Obanga ka jö n'ôthöo, ëntö Obanga ka jö na kwö. Un irwenyo unu rwök."

Cik na pîrë tük

²⁸ Apwony cik ka Muca mörö onwongo ocung kunön winyo ngö n'onwongo etye ka larö. Ën öniang ni Yecu ôgamö köp na bër, cë openyo ni, "Kî kom cik kibëc, mëne na pîrë tük rwök?"

²⁹ Yecu ôgamö ni, "Cik na pîrë tük rwök ënë man: 'Winy unu jö më Icarael! Rwoth Obangawa ënë obedo Obanga acël ëka Rwoth."

³⁰ Ëka myero imar Rwoth Obangani kî cwinyi kibëc, kî tiponi kibëc, kî thamani kibëc, ëka kî tüköni kibëc."

³¹ Më arïö mërë pîrë tük na röm aröma: 'Mar awodhi na calö imarö komi keni.' Cik mörö nökenë ope na pîrë tük na löö man."

³² Apwony cik ka Muca ôgamö ni, "Eyo apwony, in ikobo na bër. In itwakö köp n'atir nakun ikobo ni Obanga tye acël këkën ëka obanga nökenë ope."

³³ Ëka an angeo ni pîrë tük më marö ën kî cwinyi kibëc ëka kî thamani kibëc ëka kî tüköni kibëc, ëka më marö awodhi na calö imarö komi keni. Man ënë pîrë tük na löö tyër awanga ëka gin aryëda."

³⁴ I karë na Yecu öniang ni apwony cik ka Muca ôgamö kî ryëkö, ën okobo ninë ni, "In ba ibor kî ker k'Obanga."

Ëka cakërë i caa nön ngat mörö ba dök ôthamö më penyo Yecu kî peny mörö nökenë.

Meciya obedo Wod ka nga?

³⁵ Kinge na Yecu onwongo tye ka pwonyo jii i dyekal öt k'Obanga, ën openyogi ni, "Pîngö epwony cik ka Muca kobo ni Meciya obedo akwar Daudi?"

³⁶ Daudi kikome ötwakö kî tükö ka Tipo Naleng, na kobo ni,

" 'Rwoth okobo both Rwodha:

Bed i nget cinga më kucem

naka ka an aketho langni i thë tyeni."

³⁷ Daudi kikome cwodo ën ni, 'Rwoth.' Ën dök twërö bedo wode ningö?"

Jö na pol owinyo köp mërë kî yom cwiny.

³⁸ I karë na Yecu tye ka pwony, ën okobo ni, "Gwökërë unu kî kom epwony cik ka Muca. Piën gin marö woth rimo piny nakun ruko ginî böng na boco ëka mitö ginî ni jii omothgi kî thë cuk,

³⁹ ëka marö ginî bedo i kabedo na bëcö më dheo i öt Cinagoga ëka kabedo më wörö i karama."

⁴⁰ Gin maö udi ka mon thöo, bedo ginî lögö lëga na boco më nyuthere. Koth jö ni ebino pwodogi na rac rwök."

Tyër ka dha thöo

⁴¹ Yecu obedo piny i nget kanya eketho tyer ië ki i öt k'Obanga. Ën önönö lwak ka bolo tyer i canduk lim. Ëlönyö na pol obolo lim na thwönë.

⁴² Cë dha thoö n'obedo acan obino ëka obolo ciling na nyige gin arïö.

⁴³ Yecu öcakö cwodo ëlubbörë bothe ëka okobo ni, “An akobo niwu köp adyer, dha thoö ni n'obedo acan ënë obolo tyer i canduk lim na löö jö nökenë kibëc na tye ka miö tyërgi.

⁴⁴ Piën gin ömiö tyërgi n'ögithö gini ki kom limgi na thwönë, ëntö dha thoö ni n'obedo acan, ömiö jami kibëc n'onwongo tye bothe na myero ën ökwö ködë.”

13

Yecu okobo pi muko öt k'Obanga

(Matayo 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Na Yecu onwongo tye ka yaa ki i öt k'Obanga, alubbörë acël öcakö kobo ni, “Apwony, nën kit na kite ni thwon ködë ëka kit na gedo mërë bëcö ködë!”

² Yecu okobo ninë ni, “Un inënë gedo na thwon ni? Ba tye kidi mörö kany n'ebino wëkö i wi wadi na ba ebino bolo ökö piny.”

Anyuth më karë më ajiki

³ Kinge, Yecu obedo piny i wi Kidi më Jeituni nakun opimere ki öt k'Obanga, Petero, Yakobo, Jon, ëka Anderiya öcakö gini penyo ën na ut kënë ni,

⁴ “Kob niwa, köp ni bino timërë awene? Ëka döki anyuth mërë ënë ngö na bino nyutho ni köp nön cwök cobere?”

⁵ Yecu öcakö kobo nigini ni, “Gwökërë unu, ëk ngat mörö kür öbwölwu.

⁶ Piën jö na pol bino bino gini ki nyinga na bino kobo gini ni, ‘An ënë ën,’ ëka bino miö jö na pol rwenyo ökö.

⁷ Ka ibino winyo unu pi lwëny ëka anii më lwëny, kür imii cwinywu opodhi, koth jami ni myero ötimërë, ëntö nwongo ajiki piny podi.

⁸ Rok bino lwëny i kom rok nökenë, ëka ker bino lwëny i kom ker nökenë. Oyeyeng bino yengo kabedo na pol ëka kec thon bino podho. Manön ënë acaki më can na bino podho i wi lobo.*

⁹ “Ka jami ni bino timërë, myero igwökërë unu. Ebino terowu i nyim okiko both ëlöc ëka ebino pwodowu i cinagoga gini. Ibino cung unu i nyim ëlöc ëka i nyim rwodhi pira na calö ecaden bothgi.

¹⁰ Më acël Emuth na Bër myero ëtit i wi lobo thükül n'ajiki bara othuno.

¹¹ Ka ëmaköwu, ëka ekelowu i nyim okiko, kür ipar unu ngö ni bino kobo ëntö kob unu ngö n'ebino miöwu i caa nön, piën pathi un ënë ibino twak ëntö Tipo Naleng ënë bino twak.

¹² Omega bino miö ömîn mërë më aneka, apap bino miö athîn mërë më aneka. Ëthinö bino jëm i kom enyodogi ëka miö enekogi.

¹³ Jö kibëc bino dagöwu pi nyinga. Ëntö ngat na bino cung na tøk naka i ajiki bino larë.

Can na thwönë

¹⁴ “Ëntö ka inënë unu gin mörö më kwer na balö cwiny jö, n'ocung kanya myero kür ocung ië (ëk dhanö na kwanö öniang ië), cë jö na tye gini i Yudea myero öring gini i wi kite.

¹⁵ Dhanö na tye i wi ödë kür oidhi piny, onyo ödöny i öt më kwanyö gin mörö.

¹⁶ Dhanö na tye i pwodho, kür ödök cen më ömö böngü mërë.

¹⁷ Mon na yeco ëka mon na dödhö ëthinö bino nënö can i karë nonu.

* **13:8** Girik kobo ni man ënë acaki arem më nywöl.

18 Lëg unu ëk köp ni kür ötimërë i karë më ngicö,

19 piën karë nön bino bedo thwön can na thwönë rwök na naka yam bara ötimërë i wi lobo, cakërë i karë n'Obanga ocweo ki lobo naka othuno ködë tin, ëka ba bino timërë dökä.

20 Ka Rwoth onwongo ba öngölö nön nön na cecek, onwongo ngat mörö acël thon ba bwöth. Ëntö pi jö n'Obanga öyërogë, ënë ömïö ën öngölö wel nön nonu ödökö na nönök.

21 "I karë nön, ka dhanö mörö okobo niwu ni, 'Nën, Meciya ene,' onyo ni, 'Nën, ën ëca,' kür iyee unu.

22 Piën jö na kobo ni gin ebodo Kiricito ëka edwarpiny na twot bino bino ëka bino tio gin anyuth ëka tango na dito ëk ka twërë ëbwöl gin naka jö n'ëyërogë.

23 Gwökërë unu dong, an atyeko dong kobo ökö niwu jami kibëc na bino timërë na karë bara örömö.

24 "Ëntö i karë nonu, kinge can na thwönë nön,
" 'ceng bino cido ökö nicuc,
ëka dwe thon ba bino ryëny,

25 cër bino podho gin ki i wi polo,
ëka tükö kibëc më wi polo bino yengere.'

26 "I karë nön jö kibëc bino nönö Wod ka Dhanö na tye ka bino ki i pöl ki twër na dit ëka dheo.

27 Ëka ën bino oro emalaika më cökö jö mërë n'ëyërogë ki i thwok lobo angwën më ajiki lobo naka i ajiki më polo.

Pwony ki i kom yath ölam

28 "Nwong unu pwony ni ki i kom yath ölam. Ka jangë öcakö löth, ëka pote odonyo, un ingeo ni oro dong cwök.

29 Kömanön thon, ka inënö unu jami ni tye ka timërë, itwërö unu ngeo ni dwogo mërë dong cwök, tye i dholokek.

30 An akobo niwu köp adyer, rok më karë ni ba bino poth naka ka jami ni kibëc ötimërë.

31 Polo ëka lobo bino rwenyo ökö, ëntö köpna ba bino rwenyo.

Ngat mörö ope na ngeo nönö onyo caa

32 "Ngat mörö ope na ngeo nönö nön onyo caa nön, naka thon emalaika na tye i wi polo, onyo Wod, ëntö Apap kékën ënë ngeo.

33 Gwökërë unu! Bed n'ineno unu! Ba ingeo unu awene na karë nön bino römö ködë.

34 Bino ka Wod ka Dhanö röm aröma ki dhanö na tye ka cidhö ökö kany mörö na bor. Ën ka yaa ki i pacö, miö twërö both etic mërë, ngat acëlacël ki tic na megë, nakun cikö ngat na gwökö dhö wangkac ni ëk obed na wangë thwolo.

35 "Un thon, bed unu na wangwu thwolo, piën ba ingeo unu awene na won öt bino dwogo ködë onyo bino dwogo kothyeno onyo dingwor onyo na thwön gwënö kok onyo kodiko.

36 Ka ën bino dwogo athura, kür imü ën onwongwu inön.

37 Ngö na an akobo bothwu, an akobo ni jö kibëc: 'Bed na wangwu thwolo!'

¹ Onwongo odong ninö ariö më thuno i Karama më Poth ëka Karama më Ogati na Thöbï ope ië. Êlamdhök na dito ëka epwony cïk ka Muca onwongo tye ka rangö gini kite na myero ëmak kï Yecu i müng ëka enek ën ökö.

² Gin okobo ni, “Kür ëmak Yecu i karë më Karama më Poth, ëk kür ömii jii okel wöö.”

Ewiro Yecu i Betania

³ I karë na Yecu tye ka cem i öt ka Cimon n'onwongo obedo adhöbü i Betania, dhakö mörö obino ki cupa möö narad na ngwece kur na wel mëre tøk. Ên ötürö dhö cupa ëka önyö möö i wi Yecu.

⁴ Jö mökö n'onwongo tye gini kany nön ökëcö gini rwök ëka ötwak kën-gi ni, “Pïngö ëbalö möö ni na ngwece kur abala?”

⁵ Onwongo myero ëcadh i wel na kadhö denario mia adek ëk ëmii both ëcan!” Cë gin ocoko dhakö nön kï gero.

⁶ Entö Yecu ögamö nigï ni, “Wëk unu dhakö nön kënë. Pïngö kara icoko unu ën? Ên ötimö gin na bër botha.

⁷ Êcan itye unu ködgï ninö kibëc ëka caa mörö këkën itwërö unu kënyögi. Entö ba ibino unu bedo köda ninö kibëc.

⁸ Ên ötimö gin na ën römö ëka owiro koma më aika na caa bara örömö.

⁹ An akobo niwu köp adyer ni kanya kibëc n'ebino titö Emuth na Bër ië i wi lobo thükül, gin na dhakö ni ötimö thon ebino kobo pïrë, ëk obed më po pï ën.”

Yuda oyeo më ketho örörö i kom Yecu

¹⁰ Cë Yuda Ikariot, na ënë dhanö acël i kin ëlëbkör Yecu apar ariö, öcidhö both ëlamdhök na dito ëk ëyüb kit na myero ëmii Yecu bothgi.

¹¹ I karë na gin owinyo ngö na ën onwongo mitö timö nigï, igï obedo na yom, ëka öcikërë gini më miö Yuda Ikariot ciling. Cë Yuda öcakö rangö karë na bër na ën ërömö miö Yecu bothgi.

Cem më Poth

¹² I ninö më acël më Karama më Ogati na Thöbï ope ië, ninö na yam ëngölö k'athin römö më Poth, ëlëbkör Yecu openyo gini ën ni, “Ka kwene na in imitö ni wan ëcidh ëyüb nini cem më Poth ië?”

¹³ Cë Yecu ooro jö ariö ki kin ëlëbkörë nakun cïkögi ni, “Apë unu naka i Jerucalem, ibino unu romo k'ëcwö mörö n'öyëö agulu pii. Lüb unu körë,

¹⁴ ëka kob unu both won öt na ën bino dönyö ië ni, “Apwony okobo ni öt wele ute kwene ëk ëcam cem më Poth ië k'ëlëbkörë?”

¹⁵ Ên bino nyutho niwu öt na lac na tye malö, n'eketho jami kibëc ië. Kany nön ënë iyüb unu cem na më onu ië.”

¹⁶ Ëlëbkör Yecu ariö öcidhö gini yo Jerucalem ëka onwongo gini jami kibëc kite na Yecu okobo nigï ködë. Cë gin dong öcakö yübö cem më Poth kunön.

¹⁷ Na dong othuno kothyeno, Yecu obino k'ëlëbkörë apar ariö.

¹⁸ I karë na gin tye ka cem, Yecu öcakö kobo nigï ni, “An akobo niwu köp adyer ni ngat acël kï kinwu bino ketho örörö i koma, ngat acël na tye ka cem köda.”

¹⁹ Ëlëbkör Yecu öcakö kumo, nakun ngat acëlacël penyo ën ni, “Ködë an ba?”

²⁰ Yecu öcakö kobo nigï ni, “Dhanö acël kï kinwu jö apar ariö, na tye ka lutho cingë i wal kanya acël köda.

²¹ Wod ka Dhanö bino cidhö ni kömanön kite n'ëcöö ködë i kome. Entö dhanö na bino ketho örörö i kom Wod ka Dhanö bino nönö can! Onwongo bedo na bër ka dhanö nön ba ënywölö.”

Cem ka Rwoth më ajiki

²² Ī karë na gîn tye ka cem, Yecu ökwanyö ogati, ölägö gum ië, cë opoko ömïö both ëlübkörë ëka okobo nigî nî, “Gam ĭcam unu. Man ënë koma.”

²³ Ëka ökwanyö ekopo, öpwöyö Obanga, cë ömïögî, ëka gîn kibëc ömadhö.

²⁴ Yecu okobo nigî nî, “Man ënë remona më cikërë na nyen, na bino öny pî jö na pol.

²⁵ An akobo niwu köp adyer nî, ba dök abino madhö pig nyig ölö, naka ĭ nîñö nön na an abino madhö na nyen ĭ ker k’Obanga.”

²⁶ Na dong gîn otyeko wero wer, cë öcïdhö gîñ ĭ wi Kidi më Jeituni.

Yecu okobo nî Petero bino kwërönë

²⁷ Yecu okobo bothgî nî, “Un kibëc ibino unu wëköna ökö, piën yam ëcöo nî, “ ‘Abino neko akwath, ëka rom bino këth ata.’

²⁸ Ëntö kinge cer, abino tëlö nyimwu më cïdhö yo Galilaya.”

²⁹ Petero öcakö kobo nî, “Kadi bed nî jö kibëc bino wëköni ökö, ëntö an ba abino wëköni.”

³⁰ Yecu ögamö nî, “Petero, an akobo nini köp adyer, tin ĭ dyewor na thwön gwënö bara okok wang ariö, in ibino kwëröna wang adek.”

³¹ Ëntö Petero ocere kî tæk na kobo nî, “Kadi bed nî myero athöö kodi, an ba abino kwëröni na twal!” Ëka jö kibëc okwongere nî kömanön.

Yecu ölägö ĭ pwodho Gethcemane

³² Gîn öcïdhö ĭ kabedo n’ecwodo nî pwodho më Gethcemane, ëka Yecu okobo both ëlübkörë nî, “Bed unu kany, ëk an kono acïdh alëgî.”

³³ Ën ökwanyö Petero, Yakobo ëka Jon cë öcïdhö ködgî. Cwinye öcakö podho na lïth rwök ëka kî kumo.

³⁴ Yecu öcakö kobo nigî nî, “Cwinya cwer rwök na mütö nekona ökö. Bed unu kany na wangwu thwolo.”

³⁵ Yecu öcïdhö anyim na nönök, cë orumo cöngë piny oryebere ëka ölägö nî ka onwongo twërë, kono caa nön opoth ökö kî bothe.

³⁶ “Aba, Apap, jami kibëc twërë kî bothi, kwany ekopo ni ökö kî botha, kür obed kite na an amütö, ëntö obed kite na in ënë imütö.”

³⁷ Cë ën odwogo cen both ëlübkörë ëka onwongogî öñinö ökö. Yecu okobo both Cimon nî, “Petero, ininö ökö? Ba ĭrömö bedo na wangî thwolo pî caa mörö acël?

³⁸ Bed unu na wangwu thwolo, lëg unu both Obanga ëk kür idöny unu ĭ atëmatëma mörö. Cwiny mütö, ëntö kom görü.”

³⁹ Yecu öwëkögî dökî ëka öcïdhö ölägö lëga acël nön.

⁴⁰ Ī karë na ën odwogo, ën dökî onwongo ëlübkörë tye ka nîñö, piën nîñö onwongo ömakö wang-gî rwök. Gîn ba ongeö ngö na myero ekob gîñi both Yecu.

⁴¹ Yecu odwogo wang më adek mërë, cë okobo nigî nî, “Un pod ĭninö ëka iyweo unu? Dong örömö! Caa dong örömö. Wod ka Dhanö dong ëmïö ökö ĭ cing ëbal.

⁴² Yaa unu malö! Eru ecidhu! Nën, dhanö na bino ketho örörö ĭ koma dong cwök!”

Ëmakö Yecu

⁴³ Cücüth na Yecu onwongo pod twak, Yuda, ngat acël ĭ kin ëlübkör Yecu apar ariö, othuno kî lwak n’ömakö gîñi pele abadë ëka kî ludhi, n’ëlamdhök na dito, epwony cik ka Muca ëka edong ënë oorogî.

44 Won örörö onwongo otyeko dong yübö anyuth ködgi nî: “Ngat na an abino nödhö leme, en enön, mak unu en ëka iter igwök unu na bër.”

45 Yuda öcakö cidhö ökö cücüth both Yecu ëka okobo nî, “Apwony!” Cë önödhö leme.

46 Gîn dong öcakö podho i kom Yecu, ëka ëmakö en.

47 Ëntö dhanö mörö acël n'onwongo ocung i nget Yecu öcakö wödhö pala abadë mërë, cë otongo kî ith atic k'Alamdhök na Dit naka onguno ökö.

48 Yecu openyogî nî, “Ibino unu botha kî pele abadë ëka kî ludhi më maköna calö an abedo ayak?”

49 Ninö kî nînö an abedo kodwu i dyekal öt k'Obanga nakun apwonyo, ngö n'ocerowu maköna? Ëntö jami ni kibëc tye ka timërë më cobo ngö na Cöc na Leng kobo i koma.”

50 Cë ëlubbör Yecu kibëc öwëkö en ëka öngwëcö gîni ökö.

51 Awobi mörö n'orwao böngü këkën i kome, onwongo tye ka lübö kör Yecu. I karë na lwak ötëmö më makö en,

52 awobi ni omukere kî ngwëc cë öwëkö böngü mërë i cing-gî ëka öngwëcö kotula.

Yecu i nyim athuko më öd okiko k'edong

53 Gîn otero Yecu both Alamdhök na Dit, ëka ëlamdhök na dito kibëc, edong ëka epwony cik ka Muca obino gîni kanya acël.

54 Petero obedo ka lübö kör Yecu kî cecen naka othuno ködë i dyekal k'Alamdhök na Dit. En obedo kanya acël k'ëkürpîny, nakun oo mac.

55 Ëlamdhök na dito, ëka athuko më öd okiko k'edong kibëc onwongo tye gîni ka rangö caden mörö na römö miögî neko Yecu. Ëntö ba onwongo gîni gin mörö.

56 Ecaden na pol obedo ka twakö köp twodo i kom Yecu ëntö köpgî ba örwatërë.

57 Më ajiki mërë, jö nököenë öya malö cë ötwakö gîni caden më twodo nî,

58 “Wan ewinyo en tye ka kobo nî, ‘An abino muko öt k'Obanga ni n'ëyübö kî cing dhanö, ëka abino gërö nököenë pî nînö adek, na ba ëgërö kî cing dhanö.’”

59 Kadî bed nî kömanön, köp më caden na gîn ötwakö ba örwatërë.

60 Alamdhök na Dit öya malö cë ocung i dyeregî ëka openyo Yecu nî, “Eyo, in ba itwërö gamö köp nî kibëc? Ngö na in itwërö kobo i kom gin n'ekobo i komi?”

61 Ëntö Yecu öling alinga ba ögamö. Cë Alamdhök na Dit döki openyo en nî, “In enë ibedo Meciya, Wod k'Obanga n'ëwörö?”

62 Yecu okobo nî, “An enë en. Ëka ibino nënö unu Wod ka Dhanö n'obedo i nget cing Won Twër kucem ëka döki tye ka bino kî i pöl më polo.”

63 Alamdhök na Dit öyëcö böng mërë ëka okobo nî, “Pîngö onu pod döki ëmitö caden nököenë?”

64 Un iwinyo unu kite na en öyanyö k'Obanga ködë. Ithamö unu nîngö ië?”

Gîn kibëc öngölö nî, “En opore më thööl!”

65 Jö nököenë öcakö ngülö laö dhögî i kome, nakun eumo wangë ökö cë ëbapö, n'ekobo nîne nî, “In ibedo adwarpîny, tuc nîwal!” Ëka ëkürpîny ökwanyö Yecu cë epwodo.

Petero ökwërö Yecu

66 I karë n'onwongo Petero tye pîny i dyekal, atic k'Alamdhök na Dit mörö n'obedo nyakö obino.

67 Ī karē na ɛn ɔnɛnɔ Petero tye ka oo mac, ɛn ɔrɪpɔ Petero na cwɔk ɛka okobo nɪ, “In thon onwongo itye kɪ dhanɔ nɔn n'ɔya kɪ i Najaret, ɛn Yecu.”

68 Ɛntɔ Petero ɔkwɛrɔ ɔkɔ na kobo nɪ, “An ba angeo ngɔ na in itye ka twakɔ,” cɛ ɔcɪdhɔ ɔkɔ yo dhɔ wangkac, ɛka thwɔn gwɛnɔ ɔcakɔ kok.

69 Ī karē na nyakɔ nɔn n'obedo atic ɔnɛnɔ Petero ocung kunɔn dɔkɪ, ɛn ɔcakɔ kobo both jɔ nɔkɛnɛ nɪ, “Ɛcwɔ ni obedo awodhɔi acɛl!”

70 Ɛntɔ Petero ɔkwɛrɔ ɔkɔ dɔkɪ.

Kinge na nɔnɔk jɔ mɔkɔ n'onwongo ocung gɪnɪ i nget Petero ɔcakɔ kobo gɪnɪ nɪ, “Adyer in ibedo awodhɔi acɛl, piɛn in ibedo dhanɔ mɛ Galilaya.”

71 Petero ɔcakɔ alem i kome kɛnɛ nakun kwongere nɪ, “An ba angeo ɛcwɔ ni na un itye ka twakɔ kɔp i kome”

72 Ɛka cɔcɔth thwɔn gwɛnɔ okok wang mɛ ariɔ. Cɛ Petero opo i kɔp na Yecu okobo nɪnɛ nɪ, “Na bara thwɔn gwɛnɔ okok wang ariɔ, in ibino kwɛrɔna wang adek.” Ɛka ɔcakɔ koko rwɔk.

15

Yecu i nyim Pilato

(Matayo 27:1-2; 11-14; Luka 23:1-5; Jon 18:28-38)

1 Keko cɔn, ɛlamdhɔk na dito, mɛd k'edong, epwony cɪk ka Muca, ɛka athuko mɛ ɔd okiko k'edong kɪbɛc ɔyɔbɔ gɪnɪ kɔp kanya acɛl. Gɪn otweo Yecu cɛ etero ɔkɔ ɛka ɛmɪɔ both Pilato.

2 Pilato ɔcakɔ penyo Yecu nɪ, “In ɛnɛ rwoth k'Eyuda?”

Yecu ɔgamɔ nɪ, “Eyo, obedo kite na in ikobo kɔdɛ.”

3 Ɛlamdhɔk na dito odotho Yecu kɪ kwa adoth na pol.

4 Cɛ Pilato dɔkɪ openyo Yecu nɪ, “In ba itwɛrɔ gamɔ peny? Nɛn lwak kɔp na pol n'edothi kɔdɛ.”

5 Ɛntɔ Yecu ba ɔgamɔ gin mɔrɔ, ɛka Pilato obedo kɪ ur rwɔk.

Ɛngɔlɔ kɔp mɛ thɔɔ nɪ Yecu

6 Ī karē mɛ Karama mɛ Poth kɪbɛc, Pilato onwongo marɔ gɔnyɔ amabuc acɛl na lwak nwongo ɔkwaɔ.

7 Ī karē nɔn, ɛcwɔ mɔrɔ onwongo tye na nyɪngɛ Baraba, na yam etweo i buc i kin jɔ n'ɔjɛm n'oneko gɪnɪ jɪ i karē mɛ jɛmgɪ nɔn.

8 Lwak ɔcakɔ cɪdhɔ both Pilato mɛ penyo ɛn ɛk ɔtɪm kite na ɛn ɔnaa tɪmɔ kɔdɛ.

9 Pilato openyogɪ nɪ, “Un ɪmɪtɔ nɪ agɔny niwu rwoth k'Eyuda?”

10 Pilato okobo nɪ kɔmanɔn piɛn ɛn onwongo ongeɔ nɪ ɛlamdhɔk na dito okelo gɪnɪ Yecu pɪ nyeko.

11 Ɛntɔ ɛlamdhɔk na dito ɔcɔpɔ gɪnɪ lwak ɛk ɔmɪɪ Pilato ɔgɔny Baraba nakaka Yecu.

12 Pilato ɔcakɔ penyogɪ nɪ, “Ngɔ na myero an atɪm kɪ ngat na un icwodo nɪ rwoth k'Eyuda?”

13 Lwak ɔwɔɔ gɪnɪ nɪ, “Gur ɛn i kor yath ariɪa!”

14 Ɛka Pilato dɔkɪ openyogɪ nɪ, “Pɪngɔ kara, ɔtɪmɔ ngɔ na rac?”

Ɛntɔ lwak ɔwɔɔ gɪnɪ kɪ redo rwɔk nɪ, “Gur unu ɛn ɔkɔ i kor yath ariɪa!”

15 Pilato onwongo mɪtɔ yomo cwiny lwak, cɛ ɔgɔnyɔ Baraba nɪgɪ. Ɛn ɔmɪɔ twɛrɔ nɪ ɛk epwod Yecu kɪ del ɛka egur i kor yath ariɪa.

Acikari ɔnywarɔ Yecu

16 Acikari otero gini Yecu naka i dyekal k'aloc (n'ecwodo ni Praitorion) eka ocwodo gini lwak acikari kibec kanya acel.

17 Gin ocako ruko Yecu ki bongu na kwar eka etweo tok okudho othac, ce erwakö i wie.

18 Ce gin ocako motho en ni, "Örem ba, rwoth k'Eyuda!"

19 Acikari opwodo gini wi Yecu ki luth, ongulo gini laö dhögi i kome, eka orumo gini cong-gi piny me woro en me anywar.

20 I karé na gin dong onywaro Yecu, okwanyö gini bongu na kwar okö ki i kome eka edwokö bong mere i kome. Ce gin dong otero Yecu yokö ek egur i kor yath aria.

Eguro Yecu i kor yath aria

21 Ecwo mörö me Cirene na nyinge Cimon apap k'Alegijanda eka Rupo, onwongo tye ka wok nakun öya ki kin pacö eka acikari ödio en me tingo yath aria.

22 Gin otero Yecu i kabedo n'ecwodo ni Gölgötha, na tyen kop mere ni, "Kabedo me Cogo Wic."

23 Ce acikari ocako mio Yecu kongö olök n'erubo ki yath müra,* entö Yecu okwero madhö okö.

24 Gin oguro Yecu i kor yath aria eka opoko gini bong mere i kin-gi nakun ebolo kwir ek enen bongu na ngat acelacel bino tero.

25 Eguro Yecu i kor yath aria caa adek me kodiko.

26 Gin n'ecöo na nyutho kop n'edotho en ie kwanere ni, "RWOTH K'EYUDA."

27 Eguro Yecu kanya acel k'eyak ario, dhanö acel kucem eka acel kucam.

28 Man ömio Cöc na Leng ocobere kakare ni, "Ekwanö en i kin ebal."†

29 Jo n'onwongo tye ka wok i ngete, obedo gini ka yanyö eka nywaro Yecu, nakun yengo wigi na kobo gini ni, "Onye, in n'imuko ot k'Obanga okö, ce igero pi nino adek keken,

30 laré keni, idhi piny ki i kor yath aria!"

31 I kite acel non, elamdhok na dito eka epwony cik ka Muca onywaro gini Yecu i kin-gi ken-gi nakun kobo gini ni, "En ölarö jo nökené, entö ba twerö laré kéné!

32 Wék Kiricito, Rwoth me Icarael, oidhi piny ki i kor yath aria, ek enen eka eyee." Jo n'eguro ki Yecu thon ocako gini yanyö en.

Thöo ka Yecu

33 I caa abicel me kiceng, piny ocido okö na col nicuc i wi lobo kibec naka othuno caa abungwen.

34 Eka i caa abungwen, Yecu ocako koko ki dwon na malö ni, "Eloi, Eloi, lama cabaktani?" Na gönyö ni, "Obangana, Obangana, pingö iwéka ni koman?"

35 I karé na jo n'ocung na cwök owinyo, gin okobo ni, "Winy unu, en tye ka cwodo Eliya."

36 Ecwo mörö acel ocako ngwec, eka okwanyö amor, olutho i kongö olök na wac, ce örepö i wi yath atad eka ömio both Yecu ni ek ömadhi. En okobo ni, "Kür unu, eru enen ka Eliya twerö bino kwanyö en okö piny!"

37 Yecu doki okok ki dwon na malö ce öthöo okö.

38 Ce bongu ecenge na tye i ot k'Obanga ocako yec opokere ie ario, ki malö naka piny.

* 15:23 Müra obedo yath n'erubo ki kongö olök n'emio both dhanö n'eguro i kor yath aria me kweeno arem. † 15:28 Baibul nökené ba cöo tyeng ni.

³⁹ Adit acikari n'onwongo ocung na cwök i nyim Yecu, owinyo redo ka Yecu ëka önënö kite n'öthöö ködë, cë ën okobo ni, “Adyer dhanö ni onwongo obedo Wod k'Obanga.”

⁴⁰ Mon mökö onwongo tye gini kunön, nakun röpö gini ki cecen. Ki kin-gi onwongo obedo Maria më Magadala, Maria (aya ka Yakobo na tidi ëka Yoce), ëka Calume.

⁴¹ Gin obedo ka lübö kör Yecu anaka ki i Galilaya, ëka gin obedo ka kõnyö ën thon. Mon nökenë na pol n'onwongo owotho ködë më bino i Jerucalem onwongo thon tye kunön.

Eiko kom Yecu i lyël

⁴² Onwongo obedo Ninö më Yübërë (manön ninö na Cabit k'Eyuda bara örömö.) Na dong piny cwök cido,

⁴³ ëcwö na nyingë Yocepu më Arimethea obino, ën onwongo obedo dhanö na dit më öd okiko, ëka ën onwongo kürö Ker k'Obanga më bino. Ën öcïdhö both Pilato ki tøk cwiny më kwaö kom Yecu.

⁴⁴ Pilato obedo ki ur më winyo ni Yecu dong öthöö ökö. Ën ocwodo adit acikari, cë openyo ka Yecu öthöö ökö.

⁴⁵ i karë na Pilato öniang ki both adit acikari ni ötimërë ni kömanön, ën ömïö kom Yecu both Yocepu.

⁴⁶ Yocepu öwilo böngü na leng. Cë ökwanyö kom Yecu ökö piny ki kor yath aria, oboo i böngü, ëka opyelo i bur lyël n'egworo i kidi, cë ölöro kidi i dhö bur lyël ëka oloro dhögë ökö. ⁴⁷ Maria më Magadala ëka Maria aya ka Yoce önënö gini kakwene n'onwongo eiko ën ië.

16

Cer ka Yecu

(Matayo 28:1-8; Luka 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ I ninö na lübö Cabit k'Eyuda, Maria më Magadala, Maria aya ka Yakobo, ëka Calume öcïdhö gini më wilo möö na ngwece kur ëk öcïdh gini më wiro kom Yecu.

² Kodiko cön i ninö më acël më cabit, kinge na ceng dong odonyo, gin öcïdhö i lyël.

³ Gin öcakö penyere gini kën-gi ki i wanga yoo ni, “Nga na bino thwaro ni onu kidi ki i dhö bur lyël?”

⁴ Entö i karë na gin othuno, önënö gini lyël ëka önënö gini kidi n'onwongo thwönë, dong ethworo ökö thenge.

⁵ Na gin dönyö i lyël, önënö gini awobi mörö n'oruko böngü na tar n'obedo ki kucem, ëka obedo gini ki lworö rwök.

⁶ Entö ën okobo ni, “Kür ibed unu ki lworö, un itye ka rangö Yecu më Najaret, n'onwongo eguro i kor yath aria. Ën ope kany! Ën ocer ökö ki kin jö n'öthöö! Nën unu, kany ënë onwongo epyelo kome ië.

⁷ Entö apë ëk ikob unu n'ëlübkörë ëka Petero ni, ‘Yecu bino tölö nyimwu më cïdhö yo Galilaya. Ibino nënö unu ën ki kunön, kite na yam ën okobo niwu ködë.’”

⁸ Cë mon odonyo yökö ki i lyël, öcakö gini ngwéc ki myël kom ëka lworö na ba okobo gini gin mörö both ngat mörö këkën, piën lworö onwongo ömakögi rwök.

Yecu onen both Maria më Magadala

⁹ I karë na Yecu ocer kî i lyël kodiko cön i nîñö mē acël mē cabît, ën öcakö nen both Maria mē Magadala, dhakö na ën onwongo öryëmö cene abirö kî i komë.

¹⁰ Ën öcïdhö both ëlëbkör Yecu n'onwongo tye ka kwero cöla ëka kok gîñi.

¹¹ Ëntö i karë na gîn owinyo nî Yecu tye na kwö, ëka Maria önënö ën, gîn ba oyee köp mërë.

Yecu onen both ëlëbkörë arïö

¹² Kinge, Yecu onen both ëlëbkörë arïö i kite na path n'onwongo gîn tye ka cïdhö yo kin pacö.

¹³ Gîn ödök cen mē kobo both ëlëbkör Yecu nökenë, ëntö ngat mörö ope n'oye köpgi.

Yecu onen both ëlëbkörë apar acël

¹⁴ Kinge, Yecu onen both ëlëbkörë apar acël i caa n'onwongo gîn tye ka cem. Ën ocokogî piën gîn onwongo ope kî gen ëka pî n'wang cwinygî piën gîn ökwërö yee köp ka jö n'önënö ën kinge cer mërë kî i kin jö n'öthöö.

¹⁵ Yecu okobo n'ëlëbkörë nî, “Apë unu i wi lobo kibëc ëka itit unu Emuth na Bër both dhanö kibëc.

¹⁶ Dhanö mörö na bino yee ëka ebatika ën, bino larë, ëntö dhanö na ba bino yee, ebino ngölö ninë köp.

¹⁷ Anyuth ni bino nen kî both jö na yee, gîn bino ryëmö cene kî nyïnga. Gîn bino twak kî lëb na nyen.

¹⁸ Gîn bino makö thwol kî cïng-gî, ëka ka gîn ömadhö gîn mörö na neko dhanö, cë ba bino timögî na rac. Gîn bino ketho cïng-gî i kom etwoe ëka bino cang gîñi.”

Yecu öïdhö i wi polo

¹⁹ Kinge na Rwoth Yecu ötwak ködgî, ëkwanyö cë etero i wi polo ëka ën obedo i nget cïng Obanga kucem.

²⁰ Cë ëlëbkör Yecu öcïdhö ëka ötitö gîñi köp i kom Yecu i kabedo kibëc. Rwoth otio ködgî ëka omoko köp mërë k'anyuth n'ölübö körë.

Buk mē Tic k'Ēkwēna

Köp na ut i Buk mē Tic k'Ēkwēna

Buk ni Luka ēnē öcöö ēka obedo buk na lübö kör Emuth na Bēr na ēn öcöö. Ba ngere kanya ēcöö buk ni ki iē, ēntö calö Emuth na Bēr n'ēcöö both dhanö na pirē tēk n'ecwodo ni Teopilo. Jö nökēnē thamö ni ēcöö i kin mwaka 63 AD, ēntö jö nökēnē thamö ni ēcöö kinge mwaka 70 AD.

Buk ni cakērē ki kanya Emuth na Bēr jik iē ki dök ka Yecu i wi polo. Cē kobo kite n'ēkwēna ēka ēlübör Yecu nökēnē obedo ka kürö gini ngö na Yecu öcikerē ködgī mē cobo i Jerucalem. I ninö mē Pentekot, kinge ninö apar na Yecu ödök ködē i wi polo, Tipo Naleng obino i komgi ēka oponogō ki tēkö. Cücüth wel ēlübör Yecu öcakö mēdērē piöpö cakērē ki i Jerucalem naka i Camaria ēka “naka i ajiki lobo” (Cura 1:8).

Acaki mē buk ni twakö köp i kom Petero ēka jö n'oye na tye i Jerucalem. Cakērē ki i cura 9 cidh ködē anyim na lübērē ki woth k'akwēna Paulo gini wang adek yo lobo na dit mē Roma ēka mē cidhö yo both adit öd pido mē Roma.

Tic k'Ēkwēna obedo buk na nyutho kanya jö n'oye Kiricito öcakērē ki iē ēka ki kite n'obedo ka döngö ködē, köp i kom cōkērē ēka ayela, köp i kom nya mērē ēka tic na tēk na Tipo Naleng otio i kwö ka jö n'oye Kiricito kibēc ēka i kwö k'Akiricito acēlacēl.

Ēcökö pi bino ka Tipo Naleng

¹ Adwong Teopilo, i bukna na cön, acöö iē köp kibēc na yam Yecu öcakö tio ēka pwonyo,

² naka othuno i ninö n'etero ēn ködē i polo, kinge mīö cik ki tēkö ka Tipo Naleng both ēkwēna mērē na yam öyērö.

³ Kinge can mērē, Yecu obedo ka nyuthere bothgi wang na pol mē moko ni ēn eut na kwö. Ēn obedo ka nen bothgi pi ninö pyer angwēn nakun twakö köp i kom ker k'Obanga.

⁴ I karē mörö acēl, na ēn onwongo tye ka cem ködgī, ēn öcökögī nī, “Kür iya unu ki i Jerucalem, ēntö kür unu pi mīc n'Apapna öcikerē mē mīö, na un iwinyo unu an abedo ka twakö.

⁵ Jon yam obatica ki pii, ēntö odong ninö na nönök na un ebino baticawu ki Tipo Naleng.”

Etingo Yecu i wi polo

⁶ I karē n'ēkwēna örwaterē gini kanya acēl, openyo gini Yecu nī, “Rwoth, i karē ni ēnē in ibino dwökö ki löc both jö mē Icarael?”

⁷ Yecu okobo bothgi nī, “Ba obedo ni un myero inge karē onyo ninö n'Apap öyübö ki twēr mērē.

⁸ Ēntö ibino unu nwongo tēkö, ka Tipo Naleng obino i komwu, ēka un ibino bedo ecaden-na i Jerucalem, i Judea kibēc, i Camaria, ēka i ajiki mē lobo.”

⁹ Kinge na dong okobo köp ni, etingo Yecu malö na gin thon nēnō, ēka pöl ökanö ēn ökö ki i wang-gi.

¹⁰ Ēkwēna ka Yecu onwongo öcökö wang-gi malö i pöl na ēn tye ka cidhö, athura cwö ariö ocung i ngetgi n'oruko gini böng na tar.

¹¹ Gin okobo nī, “Un jö mē Galilaya, pingö icung unu nakun itye ka nēnō unu malö i pöl? Yecu ni, n'etingo ökö malö i wi polo ki bothwu, bino dwogo dōki i yore nön acēl na un inēnō ēn tye ka cidhö ködē i wi polo.”

Ĕyērō Matiya mē leeno ka tyēn Yuda

¹² Cē gīn dong öcakö dök yo Jerucalem kī i wi kidi n'ecwodo nī Kidi mē Jeituni, na cwöwök kī Jerucalem, bor mērē rōm kī woth mē nīnō acēl mē Cabit k'Eyuda.*

¹³ Ī karē na gīn othuno, öcakö idhö gīnī i öt na malö kanya gīn onwongo bedo gīnī iē cōn. Jō n'onwongo ute gīnī kany nōn ēnē Petero, Jon, Yakobo ēka Anderiya, Pilipo ēka Tomaci, Batulumayo ēka Matayo, Yakobo wod k'Alipayo, Cimon na yam obedo i kin jō na mütö löckēn, ēka Yuda wod ka Yakobo.

¹⁴ Gīn kibēc ribērē kanya acēl jwijiwi kī mon i lēga ēka Maria aya ka Yecu, ēka kī utnego mērē.

¹⁵ Ī karē nōn Petero öya ocung i kin jō n'oye i kom Yecu Kiricito† (na welgī rōmō mia acēl kī pyer ariō)

¹⁶ Ēka okobo nī, “Utmegona, Cōc na Leng myero ocobere kakarē na yam cōn Tipo Naleng ötwakö pirē kī i dhö Daudi i kom Yuda, n'obino ötēlō jō n'ōmakö Yecu.

¹⁷ Yuda onwongo obedo dhanö acēl i kinwa ēka önywakö ködwa tic ni.”

¹⁸ (Yuda obino öwölō pwodho kī cīlīng na ēn onwongo kī kom tīm mērē na rac, kanya ēn opodho acelawic cē iē öbarē ökö ēka jamiē oukere yökö kibēc.

¹⁹ Köp ni owinyere both jō kibēc na bedo gīnī i Jerucalem, ēka pwodho nōn ecwodo kī lēbgī nī Akeldama, na tyēn köp mērē nī, “Pwodho mē Remo.”)

²⁰ Petero ömēdērē nakun kobo nī, “Köp ni ecōö i buk mē Jabuli, “Wēk unu pacö mērē ödök wi obur, ngat mörö kür obed iē.”

Ēka dökī nī,

“Ngat nököenē oleē tic mērē mē tēla.”

²¹ Dong pī manōn bē ēyēr kī kin jō ni dhanö n'obedo kī onu i karē kibēc na Rwoth Yecu obedo ka wīrē i kin onu,

²² cakērē kī i batika ka Jon naka i nīnō n'etero kī Yecu malö kī kin onu. Ngat mörö n'ebino yērō bino ribērē ködwa mē bedo acaden mē cer ka Yecu.”

²³ Ēka dong gīn otuco nyīng jō ariō: Yocepu n'ecwodo nī Barcaba (n'ecwodo thon nī Yucito) ēka Matiya.

²⁴ Cē gīn dong öcakö lēga nī, “Rwoth, in ingeo cwiny ngat acēlacēl. Nyuth nīwa kī kin jō ariō ni ngat na in iyērō

²⁵ mē bedo akwēna ēk oleē tic ni na Yuda öwēkö ēka öcīdhö ödök cen i kabedo mērē.”

²⁶ Cē gīn dong öcakö bolo kwir, ēka kwir opodho i kom Matiya, emēdō ēn dong i kom ēkwēna apar acēl.

2

Bino ka Tipo Naleng

¹ Ī karē na nīnō mē Pentekot örōmō, ēlūbkör Kiricito kibēc onwongo ögürē gīnī kanya acēl.

² Athura wōö owinyere nakun öya kī i polo na calö yamō na kudho na ger ēka opong i öt ökö kibēc kany onwongo gīn obedo iē.

³ Cē gīn mörö onen bothgī na cal kī lēb mac n'opokere ēka opye i wi ngat acēlacēl i kin-gī.

⁴ Gīn kibēc opong kī Tipo Naleng ēka öcakö gīnī dhūmō lēb nököenē na papath kite na Tipo Naleng ömiögī mē twakö.

* 1:12 Bor mērē rōm kī woth mē nīnō acēl mē Cabit k'Eyuda Man obedo woth mē nucu mairo. † 1:15 Lēb Girik tio kī utnego.

⁵ Ī caa nōn, onwongo Eyuda na bedo gīnī ī Jerucalem, jō n'onwongo wōrō gīnī Obanga n'ōya kī ī rok kibēc na tye ī wi lobo thūkūl.

⁶ Ī karē na gīn owinyo wōō nōn, lwak kibēc ōgūrē na wigī ocung ōkō, piēn ngat acēlacēl onwongo winyogī ka twakō gīnī lēb thurgī kikome.

⁷ Cē ouro gīnī rwōk nakun kobo gīnī nī, “Jō nī kibēc na tye ka twak gīnī ba obedo jō mē Galilaya?”

⁸ Cē pīngō onu kibēc etye ka winyogī nakun ngat acēlacēl tye ka twak kī lēb thurgī kikome?

⁹ Wan jō mē Parithia, jō mē Media, jō mē Elam, kī jō na bedo ī Mecopotamia, Yudea kī Kapadokia, Ponto ēka Acia,

¹⁰ Perugia kī Pampulia, Ejip kī lobo Libia na cwōk kī Cirene, kī wele n'ōya gīnī kī ī Roma

¹¹ na gīn Eyuda kī jō nōkēnē n'ōlōkērē gīnī ī diniwa, Kurete kī jō Arab, wan ewinyogī ka tucō gīnī pī tic na dōngō mē twērō k'Obanga ī lēb onu kikome.”

¹² Gīn kibēc ouro na ba twērō gīnī niang. Gīn openyere kēn-gī nī, “Man kōrē nīngō?”

¹³ Ēntō jō nōkēnē okobo kōp mē anywar ī komgī nakun kobo gīnī nī, “Jō nī ōmēr amēra kī kōngō.”

Kōp na Petero ōtwakō ī nīnō mē Pentekot

¹⁴ Cē Petero ocung kanya acēl k'Ēkwēna apar acēl, ōtwak kī dwōn na malō nakun kobo bothgī nī, “Un Eyuda ewodha, ēka un kibēc nī bedo unu ī Jerucalem, bēr inge unu kōp nī, dōk icik ithwu mē winyo twak na mēga.

¹⁵ Jō nī ba ōmēr kite na un ithamō kōdē, piēn caa pod adek kēkēn mē kodiko.

¹⁶ Ēntō man kōp na yam adwarpīny Joel ōtwakō pīrē nakun kobo nī,

¹⁷ “ ‘Obanga okobo nī, ī karē mē ajiki,
abino ōnyō Tipona ī kom jō kibēc.

Ēthīnō awopewu ēka anyirawu bino dwaro adwar,
awopewu na thīnō bino nēnō gīnī gin anyutha,
jōwu n'otii bino gīnī leko lek.

¹⁸ Naka thon eticna, na cwō ēka mon,
an abino ōnyō Tipona ī komgī ī karē nōn,
ēka gīn bino dwaro adwar.

¹⁹ An abino nyutho gin mē aura ī wi polo malō
ēka anyuth na papath pīny ī wi lobo,
remo, mac, ēka iro na dung.

²⁰ Ceng bino cido ōkō na cōl cuc,
ēka dwe bino lōkērē dōkō na kwar calō remo,
na bara nīnō na dit ēka nīnō mē dheo ka Rwoth obino.

²¹ Ēka jō kibēc na bino cwodo
nyīng Rwoth bino larē.”

²² Petero ōmēdērē anyim nakun kobo nī, “Un jō mē Icarael, winy unu kōp nī: Yecu mē Najaret onwongo obedo dhanō n'Obanga onyutho bothwu kī tīo tango, gin mē aura, ēka anyuth n'Obanga otio kanya acēl kōdē ī kin onu, na calō un kikomwu ingeo.”

²³ Yecu nī ēmīō bothwu kite na yam Obanga onwongo ōyūbō nakun ngeo gin na bino tīmērē ī anyim, ēka un iguro ēn ī kom yath arīa, ineko unu kī cīng jō na ba ngeo cik k'Obanga.

²⁴ Ēntō Obanga ocero ēn ōkō kī ī kin jō n'ōthōō nakun gōnyō ēn ōkō kī kom arem mē thōō, piēn thōō onwongo ba twērō moko ī kome.

²⁵ Daudi okobo kōp ī kome:

“Ī karē kibēc an anēnō nī Rwoth tye kōda.

Piēn ēn tye i cinga kucem,
an ba abino yengara.

26 Pi manōn cwinya yom ēka thon lēba twak kī yom cwiny,
koma thon bino bedo kī gen,

27 piēn in ba ibino wēkōna i kin jō n'ōthōō,
onyo ba ibino wēkō Dhanōni Naleng tōp.

28 In inyutho nīna yoo na tera i kwō,
in ibino mīōna abedo kī yom cwiny i nyimi.’ ”

29 Petero ōmēdērē anyim nakun kobo nī, “Utmegona, myero akob bothwu
kōp i kom kwarō onu Daudi atir nī yam ēn ōthōō ōkō ēka eiko kome, ēka etye
kī lyēnē both onu kany naka tin.

30 Ēntō ēn yam onwongo obedo adwarpīny, dōk ongeō nī Obanga yam
okwongo kwong bothe nī ebino ketho dhanō mōrō na tye i kin ēkwaē mērē
mē bedo i then mē lōc mērē.

31 Ēn yam ōnēnō gin na bino tīmērē i karē mē anyim, ēka ōtwakō kōp i kom
cer ka Meciya, nī ēn onwongo ba ēwēkō i kin jō n'ōthōō, kome thon ba ōtōp.

32 Man ēnē Yecu n'Obanga ocero ōkō, onu kibēc ebledo ecaden i kom kōp
nōn.

33 Etingo ēn malō i nget cing Obanga kucem, ōgamō Tipo Naleng na yam
ēcikō kī both Apap ēka ōōnyō i komwa gin na dong un itye ka nēnō kī wangwu
ēka thon iwinyo unu kī ithwu.

34 Piēn Daudi yam ba ōcīdhō i polo, ēntō ēn okobo nī,
“Rwoth Obanga okobo both Rwodha:

“Bed i cinga kucem

35 naka ka abino mīō langni
dōkō gin mē theno tyeni.” ’

36 “Pi manōn myero jō mē Icarael kibēc onge gīnī rwōk nī Obanga otyeko
ketho Yecu nī, na un iguro i kor yath aria, mē bedo Rwoth ēka Kiricito.”

37 Ī karē na jīi owinyo kōp nī, ōdōnyō i cwinygī rwōk, cē openyo gīnī Petero
ēka ēkwēna nōkēnē nī, “Utmegowa, ngō na myero wan ētīm?”

38 Petero ōgamō nī, “Ngut unu ēk ebaticawu, ngat acēlacēl kī kinwu, i nyīng
Yecu Kiricito ēk ētīm kīca i kom bal na mewu. Ēka ibino unu gamō mīc ka Tipo
Naleng.

39 Piēn cikērē nī ēcikō pīrwu k'ēthīnōwu ēka pī jō kibēc na tye gīnī kanya bor,
na Rwoth Obanga onu bino cwodogī.”

40 Cē Petero ōmēdērē kī tītō kōp nōkēnē na pol nakun dwekogī nī, “Larē unu
kenwu iya unu ōkō kī kom wang rok n'ōbal nī.”

41 Ēka jō n'oyeo kōp na ēn okobo bothgī, ebaticagī ēka ōmēdērē i nīnō nōn jō
na rōmō elip adek.

Gūrē ka jō n'oye

42 Jō n'oye kibēc ōmīrē kēn-gī mē winyo pwony k'ēkwēna, gūrē kanya acēl,
poko i ogati, ēka lēga.

43 Ēkwēna obedo tino tango ēka anyuth na pol, naka jō kibēc lworo ōmakōgī.

44 Jō n'oye onwongo cōkērē gīnī kanya acēl, nakun nywakō gīnī jami kibēc
kanya acēl.

45 Gīn ōcadhō lōnyōgī ēka jamigī, cē gīn opoko both jō kibēc kī i kin-gī kite na
miti ka ngat acēlacēl tye kōdē.

46 Gīn ōmēdērē mē gūrē kanya acēl nīnō kibēc i dyekal ōt k'Obanga nakun
poko gīnī i ogati kī i pecigī, n'ēcamō kī yom cwiny ēka kī cwiny na bēr,

⁴⁷ n'ēpakō Obanga, na dhanō kibēc pwöyögi, ēka Rwoth obedo ka mēdō bothgi jō n'ōlarē nīnō kī nīnō.

3

Petero öcangō angwalo

¹ I nīnō mörō acēl, Petero ēka Jon öcīdhō gīnī i öt k'Obanga i caa mē lēga, caa abungwēn mē kothyeno.

² Onwongo tye dhanō mörō n'ongwal cakērē i karē n'enywölō ēn ködē, n'etingo atinga i wangkac mē Öt k'Obanga n'ecwodo nī Wangkac na Bēr, ēk ökwa köny nīnō kī nīnō kī both jō na dönyō i Öt k'Obanga.

³ I karē na ēn önēnō Petero ēka Jon tye ka dönyō gīnī, angwalo ökwaögi ciling.

⁴ Petero ēka Jon öcikō wang-gī i kome. Cē Petero okobo nīnē nī, “Nēnwa!”

⁵ Angwalo oketho cwinye mē nēnōgi, nakun geno nī ebino mīōnē gin mörō.

⁶ Entō Petero okobo nī, “An ba atye kī līm mörō, entō an amii ngō na an aute ködē. I nying Yecu Kiricito mē Najaret, yaa malō icak woth.”

⁷ Cē Petero ömakō cing angwalo mē kucem ēka otingo ēn malō, cē cücüth odon tyēnē ödökō na tēk.

⁸ Angwalo opye kī tyēnē ēka öcakō woth. Cē ödönyō ködgi i Öt k'Obanga nakun wotho, pye, ēka pakō Obanga.

⁹ I karē na jīi kibēc önēnō angwalo ka wotho ēka pakō Obanga,

¹⁰ gīn önīang nī ēnē dhanō na yam kwaō köny kī i wangkac mē Öt k'Obanga n'ecwodo nī Wangkac na Bēr. Gīn obedo kī ur rwök i kom ngō n'ötīmērē i kome.

Petero ötitō köp i tyēn öt ka Colomon

¹¹ Gīn kibēc öngwēcō kanya acēl kī ur i tyēn öt ka Colomon, kanya angwalo onwongo omoko i kom Petero ēka Jon.

¹² I karē na Petero önēnō köp nī, ēn okobo bothgi nī, “Un jō mē Icarael, ngō na mīōwu iuro unu ngō n'ötīmērē? Pīngō un itye ka rīpōwa kōmanōn calō wan ēnē etīmō kī tēkōwa onyo kite na wan elworo k'Obanga ködē ēnē ömīō angwalo nī owotho?”

¹³ Obanga k'Abraam, Icaika ēka Jakob, Obanga ka kwerewa, oketho dheo mērē i kom atic mērē Yecu. Un imiō i cing Pilato ēk enek ēn nakun ikwērō unu ökö i karē na Pilato mītō gönyō ēn.

¹⁴ Un ikwērō Ngat na Leng ēka na kite Atīr, cē ikwaō unu nī ēk egōny niwu dhanō n'obedo anek.

¹⁵ Un ineko ngat na mīō kwō, entō Obanga ocero ēn kī i thōō. Ēka wan ēnē ebedo ecaden mē köp nī.

¹⁶ Pī yee i nying Yecu, ēnē ömīō ecwō nī onwongo tēkō kite na un inēnō ēka ingeo. Obedo nying Yecu ēka yee i kome ēnē ömīō ēn öcang i nyimwu kite na un kibēc itye ka nēnō ködē.

¹⁷ “Kobedini dong utmegona, an angeo nī yam itīmō unu köp nī i karē mē kwia pīny, kamē etēlawu.

¹⁸ Entō kite na yam Obanga ötwak kī i dhō edwarpīny kibēc nī Kiricito mērē myero ölim can, ēka dong ocobere kakarē nī kōmanōn.

¹⁹ Ngut unu dong, ēka ilökērē unu both Obanga, ēk balwu ejwa ökö,

²⁰ ēk karē mē yweo na yaa kī both Rwoth obin bothwu, ēka ēn bino oro Yecu, na ēnē Meciya n'eyērō niwu.

²¹ Ēn myero obed i polo naka ka karē örömō n'Obanga bino dwökō jami kibēc kakarē, kite na yam ēn öcikhērē ködē k'edwarpīny mērē na leng.

²² Muca yam okobo nī, 'Rwoth Obangani bino oro adwarpīny mörō niwu, na bino yaa kī i kin utmegowu kite na ēn oora ködē. Un ibino winyo unu ēn i köp kibēc na ēn bino kobō niwu.

²³ Ngat mörō na ba bino winyo ēn, ebino rwenyo wangē ökö kī kin jō thurgī.'

²⁴ "Cakērē kī i kom adwarpīny Camuel, edwarpīny kibēc ötwakō köp i kom ngō na tye ka tīmērē i kom karē nī.

²⁵ Un ibedo ēkwaē k'edwarpīny nōn, ēka un ēnē ekethowu i cikhērē k'Obanga both kwerewu. Piēn Obanga okobo both Abraam nī, 'Rok kibēc mē wi lobo bino nwongo gum kī both ēkwaēnī.'

²⁶ I karē na dong Obanga oketho atic mērē, ēn öcakō oro bothwu ēk ömīwu gum na mīō ngat acēlacēl lökērē wēkö tīmō bal."

4

Petero ēka Jon i nyim athuko mē öd okiko k'edong

¹ I karē na Petero ēka Jon onwongo tye ka twak gīnī kī jīū, ēlamdhök ēka adit acikari mē öt k'Obanga ēka Ecadukayo obino gīnī bothgī.

² Ētēla nī onwongo öngō gīnī nī Petero ēka Jon onwongo tye ka pwonyo jīū nī, kī twēr mē nyīng Yecu, jō n'öthōō bino cer gīnī ökö.

³ Gīn ömakō Petero ēka Jon cē ekethogī i buc naka othuno kodiko, piēn pīny onwongo ocido ökö.

⁴ Ēntō jō na pol n'owinyo köpgī oyee, ēka wel jō n'oye Yecu n'obedo gīnī cwō ömēdērē othuno elip abic.

⁵ Kodiko mērē na pīny dong oru, ēlōc ēka edong, k'epwony cik öcökērē gīnī i Jerucalem.

⁶ Anac Alamdhök na Dit onwongo tye kany nōn, ēka Kayapa, Jon, Alegi-janda, ēka jō kibēc na tye gīnī i dholokek k'Alamdhök na Dit.

⁷ Gīn okelo Petero ēka Jon i nyimgī nakun penyogī nī, "Koth tēkö mēnē na un itye ka tic ködē onyo kī nyīng nga?"

⁸ Cē Petero, opong kī Tipo Naleng ēka okobo bothgī nī, "Un ēlōc ēka edong ka lwak!

⁹ Ka tin ipenyowa unu köp i kom tic na bēr n'ötīmērē i kom angwalo ēka kite na ēn öcang ködē,

¹⁰ cē dong un kibēc ēka jō mē Icarael myero inge unu nī, pī nyīng Yecu Kiricito mē Najaret na un iguro i kom yath aria, n'Obanga ocero ökö kī i kin jō n'öthōō, ēnē ēcwō nī ocung i nyimwu n'öcang ökö.

¹¹ Ēnē obedo

"'kidi na un egedo ikwērō unu ökö,
n'ölökērē ödökō kidi na pīrē tēk mē gwīc öt.'

¹² Larē ope both ngat mörō nökenē, piēn Obanga ba ömīō nyīng mörō nökenē i lobo kany both dhanō na myero onu ēlarē ködē."

¹³ I karē na jō na tye i öd athuko önēnō gīnī tēk cwiny Petero ēka Jon cē öniang gīnī nī gīn onwongo obedo jō na ba ökwanō ēka ba ngeo gīnī gin mörō. Obedo gīnī kī ur ēka öniang gīnī nī cwō nī yam obedo kanya acēl kī Yecu.

¹⁴ Ēntō ka gīn önēnō ēcwō n'öcang ocung i ngetgī, köp mörō na gīn myero okobi ölöögī ökö.

¹⁵ Ēka ēcikhögī mē dönyō yökō kī i athuko mē öd okiko k'edong, cē öcakō gīnī yübō köp kēn-gī,

16 nakun kobo gīnī nī, “Ebino tīmō jō ni nīngō? Jō kibēc na bedo gīnī i Jerucalem otyeko ngeeno nī gīn otio anyuth na kome nen, na onu ba ētwērō kwērō.

17 Ēntō mē jūkō ēk kūr ōkēth ōrōm kin jīi, bēr ēcikgī ēk kūr ōmēdērē gīnī mē kobo nyīng nī both ngat mōrō kēkēn.”

18 Cē ecwodogī mē dwogo cen, ēka ēcikōgī nī kūr ōtwak onyo opwony gīnī kōp mōrō kī nyīng Yecu.

19 Ēntō Petero ēka Jon ōgamō gīnī nī, “Un īngōl kōp kenwu ka cē nen na bēr i wang Obanga mē winyowu na lōō winyo Obanga,

20 piēn wan ba ētwērō wēkō kobo gin na yam wan ēnēnō ēka ewinyo.”

21 Kinge būrōgī, cē gīn ōwēkōgī ōcīdhō, gīn ba onwongo yoo mē ketho pwod i komgī, piēn jīi kibēc onwongo pakō gīnī Obanga pī ngō n'ōtīmērē.

22 Dhanō na tango mē cangō ōtīmērē i kome, onwongo mwaka mērē kadhō pyer angwēn ōkō.

Lēga ka jō n'oye

23 Cūcūth n'ēgōnyōgī, Petero ēka Jon ōdōk gīnī both jō n'oye nōkēnē ēka okobo nīgī ngō n'ēlamdhōk na dito ēka edong okobo gīnī.

24 i karē na gīn owinyo kōp nī, jō n'oye kibēc okok gīnī kanya acēl kī dwōn na malō mē lēga both Obanga na kobo gīnī nī, “Rwoth Obanga won twēr, in iketho polo kī lobo ēka nam kī jami kibēc na tye iē,

25 cōn itwak kī dhō kwarōwa Daudi n'obedo aticni kī tēkō ka Tipo Naleng n'okobo nī,

“ Pīngō erok wōō gīnī kanya acēl,

ēka pīngō rok na pol yūbō kōp na kōny mērē ope?

26 Rwodhi mē lobo yūbērē gīnī pī lwēny,

ēka ēlōc cōkērē kanya acēl

i kom Rwoth

ēka i kom Ngat n'ewiro.’

27 Adyer Erode ēka Pontio Pilato k'Erok ēka jō mē Icarael ōgūrē gīnī kanya acēl i pacō nī i kom aticni Yecu na leng na in iwiro.

28 Gīn ōtīmō ngō na tēkōni ēka mitini omoko nī bino tīmērē.

29 Ēka kobedini Rwoth Obanga, winy būragī ēka īmīwa eticni, ēk ētīt kōpni kī tēk cwiny.

30 Ryē cīngī mē cangō jīi, ēk anyuth mē tango ēka gin mē aura na pol ōtīmērē kī nyīng aticni Yecu na leng.”

31 Kinge na dong ōlēgō gīnī, kabedo na gīn ōgūrē iē oyengere. Ēka gīn kibēc opong kī Tipo Naleng, cē ōtītō gīnī kōp k'Obanga kī tēk cwiny abonge lworo mōrō.

Jō n'oye ōnywakō gīnī jamigī

32 Jō n'oye kibēc onwongo nōthērē gīnī kanya acēl i cwiny ēka i thama. Ngat mōrō ope na kobo nī gin na ēn etye kōdē onwongo obedo mēgē, ēntō gīn ōnywakō jami kibēc na gīn onwongo tye kōdē.

33 Ēkwēna ōmēdērē gīnī mē mīō caden mē cer ka Rwoth Yecu kī tēkō rwōk, ēka gum na thwōnē opodho i komgī kibēc.

34 Onwongo ngat mōrō ope na gīn mōrō orem bothe, piēn jō n'onwongo tye kī pwothigī onyo udigī ōcadhō gīnī ōkō, ēka okelo gīnī līm n'ōya kī iē,

35 cē ōmīō gīnī both ēkwēna ēka mē poko both ngat acēlacēl kite na mītērē kōdē.

³⁶ Kōmanōn Yocepu n'obedo Alebi mē Caiprac, n'Ēkwēna cwodo nī Baranaba (na thērē nī, “Wod k'ajing cwiny jō”).

³⁷ Ēn ōcadhō pwodho mērē na ěn onwongo tye kōdē ěka okelo ciling both ěkwēna.

5

Anania ěka Capira

¹ Ēntō ěcwō mōrō onwongo tye na nyīngē Anania n'ōcadhō pwodho gīn kī dhakō mērē Capira.

² Ēn okelo nget līm mōrō both ěkwēna ěka ōkanō līm nōkēnē nakun dhakō mērē thon ngeo.

³ Cē Petero okobo bothe nī, “Anania, pīngō Catan opong i cwinyi, ōmō itēmō bwōlō Tipo Naleng nakun ikanō nget līm mōkō n'ōya kī i pwodhoni?”

⁴ Pwodho nōn onwongo ba obedo megī n'onwongo bara icadhō? ěka kinge na dong icadhō ōkō, onwongo ciling nōn ba tye i twērōni? Ngō n'omūi ithamō mē tīmō koth gin-nī? In ba iwbōlō dhanō ěntō iwbōlō Obanga.”

⁵ Ī karē n'Anania owinyo kōp nī, ěn opodho pīny ěka ōthōō ōkō cūth. Cē thwōn lworo ōmakō jō kibēc n'owinyo ngō n'ōtīmērē.

⁶ Cē ěthīnō awope obino gīnī anyim, eboo kome kī bōngū, ělabō yōkō ěka eiko.

⁷ Kinge caa adek, dhakō mērē obino i ōt, nakun ba ngeo ngō n'ōtīmērē.

⁸ Petero openyo ěn nī, “Kob nīna, man ěnē wel na un k'Anania inwongo unu kī cadhō pwodhowu?”

Ēn ōgamō nī, “Eyo, wel mērē ěnōn.”

⁹ Petero okobo nīnē nī, “Un itwērō rībērē kanya acēl mē bwōlō Tipo ka Rwoth nūngō? Nēn, kōr tyēn jō n'oiko cworī tye i dholokek, in thon ebino labōni yōkō.”

¹⁰ Ī caa nōn cūcūth ěn opodho i ka tyēn Petero cē ōthōō ōkō. Cē ěthīnō awope nōn obino ōdōnyō i ōt ěka ōnēnō gīnī nī ěn ōthōō ōkō, gīn otingo ěka ělabō eiko i nget cwōrē.

¹¹ Thwōn lworo ōmakō jō n'oye Kiricito kibēc ěka jō kibēc n'owinyo ngō n'ōtīmērē.

Ēkwēna ōcangō jō na pol

¹² Ēkwēna ōtio gīnī anyuth mē tango ěka gīn mē aura na pol i kin jū. ěka jō n'oye Yecu kibēc onwongo marō gīnī rībērē kanya acēl i tyēn ōt ka Colomon.

¹³ Ēntō ngat mōrō ope n'ōparō mē rībērē kōdgī, kadī bed nī jū onwongo wōrōgī rwōk.

¹⁴ Cē jō n'oye Rwoth welgī ōmēdērē, cwō ěka mon.

¹⁵ Na calō adwogī mē tic k'Ēkwēna, jū okelo etwoe i wanga yoo cē epyelogī i wī ētana ěka i kom ōkēka gīnī, ěk ka Petero wok i ngetgī, tipo mērē owok i kom jō mōkō kī kin-gī.

¹⁶ Lwak thon ōcōkērē gīnī kī i peci n'ōgūrō Jerucalem nakun kelo gīnī etwoe ěka jō na tipo na reco yelogī, cē gīn kibēc ōcang ōkō.

Eyelo Ēkwēna

¹⁷ Cē Alamdhōk na Dit ěka jō na ěn tio kōdē n'onwongo obedo gīnī dul k'Ecadukayo, nyeko ōmakōgī rwōk.

¹⁸ Cē gīn dong ōmakō ěkwēna ěka ekethogī i buc.

19 Ēntō malaika ka Rwoth obino kiwor, öyabō dholokek mē buc, ēka okelo ĕkwēna yōkō cē okobo nīgī nī,

20 “Apē icung unu i dyekal öt k'Obanga ĕk ikob unu nī jīi kōp mē kwō na nyen nī.”

21 I karē na gīn owinyo kōp ni cē ödönyō gīnī i dyekal öt k'Obanga na pīny dong ruu ēka öcakō gīnī pwnyō jīi.

I karē n'Alamdhök na Dit ēka jō na tio kōdē othuno, gīn ocwodo athuko mē öd okiko k'edong k'Eyuda kibēc, n'ömēdērē k'ētēla ka jō Icarael. Cē gīn ooro jō mōkō i buc mē kelo ĕkwēna.

22 Ēntō i karē na jō n'eorogī othuno i buc, onwongo gīnī ĕkwēna ope. Gīn ödök cen ēka okobo nī,

23 “Wan enwongo dholokek mē buc ocegere, n'acikari ocung gīnī yōkō, ĕntō i caa na wan ēyabō dholokek, enwongo ngat mörō ope iē.”

24 I karē na dit acikari mē öt k'Obanga ēka ĕlamdhök na dito owinyo kōp ni, thamagī ocung ökö nakun uro gīnī kite na kōp ni kibēc bino thum kōdē.

25 Cē ngat mörō othuno ēka okobo nī, “Cwō na un iketho i buc ocung gīnī i dyekal öt k'Obanga, tye ka pwnyō gīnī jīi.”

26 I caa nōn, adit acikari mē öt k'Obanga ēka jō na ĕn tio kōdē öcīdhō gīnī ēka ekelo ĕkwēna. Gīn ba otio kī tēkō piēn gīn onwongo lworō nī jīi twērō celogī kī kite.

27 I karē n'ekelo ĕkwēna i nyim athuko mē öd okiko k'edong, ĕk Alamdhök na Dit openygi.

28 Ēn okobo nīgī nī, “Wan ĕmīōwu cīk na tēk ĕk kür ipwony unu kī nyīng nī. Nēn ngō na dong un iīmō! Ibedo unu ka pwny i Jerucalem kibēc, ēka itye unu ka moko mē mīō remo ka ngat ni bedo i wiwa.”

29 Ēntō Petero ēka ĕkwēna nōkēnē ögamō gīnī nī, “Wan myero ewiny Obanga na löō winyō dhanō.

30 Obanga ka kwereawa ocero Yecu na un ineko nakun īngabō unu ĕn i kor yath ariā.

31 Obanga otingo ĕn malō i nget cīngē kucem i kabedo mē dheo na calō Atēla ēka Alar, ĕk jō mē Icarael onwong gīnī karē mē ngut, cē ĕn ötīm nīgī kīca i kom balgi.

32 Wan ebedo ecaden mē jami nī ēka Tipo Naleng thon n'Obanga ömīō both jō na winyō ĕn.”

33 I karē n'edong mē öd okiko owinyo kōp ni, akēmō ömakōgi rwök, cē öthamō gīnī mē neko ĕkwēna.

34 Ēntō Aparicayo n'ecwodo nī Gamaliel, n'onwongo obedo apwony cīk, na jīi kibēc onwongo wörō, öya malō i nyim athuko mē öd okiko k'edong ēka ömīō twērō nī ĕk eter ĕkwēna yōkō pī caa mörō na nōnök.

35 Cē ĕn öcakō twak kōdgi nī, “Jō mē Icarael, bēr īgwökērē unu i ngō na un iīmō tīmō i kom jō nī.

36 I karē mörō n'opoth angeg, onwongo dhanō mörō tye na nyīngē Teyuda, n'oporo mē bedo ngat mörō na pīrē tēk. Jō na rōmō mia angwēn obino öribērē kōdē, ĕntō ebino eneko ĕn ökö, ēka ĕlūbkörē kibēc obino ökēth gīnī ökö cē manōn obedo ajiki ka jami kibēc.

37 Kinge manōn, Yuda mē Galilaya thon obino i karē mē kwanō jīi. Ēn onwongo ĕlūbkörē, ĕntō ebino eneko ĕn ökö, ēka ĕlūbkörē kibēc obino ökēth ökö.

38 Dong pī kōp na tye kobedini, amīōwu thama nī, wēk unu jō nī öcīdh gīnī, piēn ka yūb nī önyo tic nī obedo mē ka dhanō, cē bino jik.

39 Ēntō ka ōya kī both Obanga, cē un ba irōmō unu jūkō jō ni, un thon ibino nwongo nī itye ka lwēny unu k'Obanga.”

Gin ōgamō thama ka Gamaliel

40 Ēka ecwodo ĕkwēna i ōt ĕk epwodgī nakun ĕcikōgī nī kūr dōkī ōtwak gīnī kī nyīng Yecu. Cē ĕwēkōgī ōcīdhō.

41 Ēkwēna ōya kī i nyim athuko mē ōd okiko k'edong na cwinygī yom piēn Obanga ōkwanōgī nī opore gīnī mē nwongo lewic pī nyīng Yecu.

42 Nīnō kībēc gīn onwongo ba kengo pwonyo ĕka tītō kōp mē Emuth na Bēr i dyekal ōt k'Obanga ĕka ōt kī ōt nī Yecu ēnē Meciya.

6

Ēyērō ĕkōny tic abirō

1 I karē nōn na wel ēlūbkōr Yecu onwongo tye ka mēdērē, Eyuda n'oyeo Yecu na twakō gīnī lēb Girik ōcakō gīnī ngūngūta i kom Eyuda na twakō lēb Iburu, piēn nīnō kībēc ka epoko cem mon thōō na mēgī ba ēparō pīrgī.

2 Cē ĕkwēna apar ariō ocwodo gīnī ēlūbkōr Yecu kībēc ĕka okobo gīnī nī, “Wan ĕkwēna myero ebed i tic mē tītō kōp k'Obanga ĕk kūr ebed i tic mē poko cem.

3 Pī manōn utmegona, yēr unu jō abirō kī kinwu n'ēwōrōgī, n'opong gīnī kī Tipo Naleng ĕka tye gīnī kī ryēkō. Wan ebino mīōgī tic nī.

4 Ēntō wan ebino mīrē mē lēga ĕka tītō kōp k'Obanga.”

5 Ngō na gīn okobo oyomo cwiny jīi kībēc, ĕka gīn ōyērō Citipwano, dhanō n'opong kī yee ĕka kī Tipo Naleng, ēyērō thon Pilipo, Porokuro, Nikanori, Timon, Paramena, ĕka Nikolac n'obedo dhanō mē Antiokia n'ōlōkērē i dīnī k'Eyuda.

6 Ekelo jō abirō nī i nyim ĕkwēna, n'ōlēgō nakun ketho gīnī cīng-gī i wigī.

7 Cē kōp k'Obanga ōmēdērē mē nya. Wel ēlūbkōr Yecu ōmēdērē rwōk i Jerucalem, ĕka ēlamdhōk k'Eyuda na pol oyee gīnī thon.

Ēmakō Citipwano

8 Citipwano, n'Obanga ōmīō gum ĕka kī tēkō, obedo ka tio gin mē aura ĕka anyuth mē tango i kin jīi.

9 Ēntō i nīnō mōrō acēl, jō mōrō mē cinagoga ka jō n'ēgōnyōgī kī i opii, kanya acēl kī jō mōkō mē Cirene ĕka mē Alegijandaria ĕka jō n'ōya kī i lobo mē Cilicia ĕka Acia, jō nī obedo ka pyem kī Citipwano,

10 Ēntō gīn onwongo ba twērō pyem kī ryēkō ka Citipwano ĕka kī Tipo Naleng n'onwongo ēn twak kōdē.

11 Cē gīn ōcakō cūpō jīi i mūng ĕk okob gīnī nī, “Wan ewinyo Citipwano twak nakun kobo kōp mē ayeny i kom Muca ĕka Obanga.”

12 Cē gīn othuro jīi, edong ĕka epwony cīk mē dīnī. Ēka ēmakō Citipwano cē ekelo ēn i nyim athuko mē ōd okiko k'edong.

13 Gīn okelo ecaden n'obedo gīnī etwodo n'okobo nī, “Karē kībēc ĕcwō nī twakō kōp na rac i kom kabedo na leng ĕka i kom cīk ka Muca.

14 Wan ewinyo ēn ka kobo nī Yecu nī mē Najaret bino balō kabedo nī* ōkō ĕka bino lōkō kit mē kwō na yam Muca ōmīōwa.”

15 Jō kībēc n'onwongo obedo gīnī i athuko mē ōd okiko k'edong ōcīkō wang-gī i kom Citipwano, ĕka ōnēnō gīnī terinyime na calō terinyim malaika.

* **6:14 Kabedo nī** Obedo ōt k'Obanga na tye i Jerucalem.

7

Twak ka Citipwano

1 Cē Alamdhök na Dit openyo Citipwano ka ngö n'ekobo i kome tye atir.

2 Citipwano ögamö nī, “Utmegona kī jö ka bebena, winya unu! Obanga mē dheo onen both kwarö onu Abraam n'onwongo en pod tye i lobo Mecopotamia, na en bara obedo i lobo mē Aran.

3 Obanga okobo ninē nī, ‘Yaa iwēk loboni ēka kakani, ēk icidh i lobo na an abino nyutho nini.’

4 “Cē Abraam öya öwēkö lobo ka jö Kaladea ēka öcidhō obedo i lobo Aran. Kinge na dong apap mērē öthöō, Obanga ooro Abraam i lobo ni kanya kobedini ikwö unu iē.

5 Entö Obanga ba ömïö en obedo kī gin mörö mē alea kadī kī ngöm mörö na titidi. En öcikerē ködē nī lobo bino bedo mēgē ēka ekwaē mērē kadī bed ethinö mērē pod ope.

6 Obanga thon ötwak k'Abraam nī, ‘Ēkwaēni bino bedo wele i lobo na ba obedo mēgi, ēka gin bino bedo opii n'ebino yelogi pī mwaka mia angwēn.’

7 Entö Obanga okobo nī, ‘Abino ketho pwod i lobo na gin bino tic iē kamē opii, ēka i ajiki mērē gin bino donyo yökō kī i lobo nön ēka wöra gini i kabedo nī.’

8 Cē Obanga ömïö cikerē mē lirē. Ēka Abraam ödökō apap ka Icaka, en ölrö Icaka i ninö mē aboro kinge nywölö en. Kinge Icaka ödökō apap ka Jakob, ēka Jakob ödökō apap ka jö apar ariö mē kaka jö Icarael.

9 “Adinga obino ömakö ethinö ka Jakob i kom ömin-gi Yocepu, ēka öcadhō gini en na calö opii both jö mē Ejip. Entö Obanga onwongo tye kī Yocepu

10 ēka ölarö en kī kom can kibēc. Obanga ömïö Yocepu gum ēka ryökō i nyim Parao rwoth mē Ejip. Parao thon ömïö Yocepu obedo alöc mē Ejip ēka pacö mērē.

11 “Cē kec obino opodho i lobo Ejip kibēc ēka lobo Kanaan, n'okelo thwön can, ēka kwere onu onwongo ba twērö nwongo cem mörö.

12 I karē na Jakob owinyo nī cem tye i lobo Ejip, en ooro awope mērē n'obedo kwere onu i woth na mēgi mē acēl.

13 I woth na mēgi mē ariö, Yocepu okobo both utmego mērē nga na en ebeto, ēka Parao ongeö köp i kom wede ka Yocepu.

14 Kinge man, Yocepu okobo nī ēk ekel apap mērē Jakob ēka jö mē pacö mērē kibēc, jö pyer abirö wie abic.

15 Cē Jakob öcidhō yo kupiny i lobo Ejip, kanya en ēka kwere onu öthöō iē.

16 Kom lyenegi ebino edwongo cen i Cekem ēka epyelo i bur lyel n'Abraam onwongo öwilö kī wel ciling mörö kī both ethinö k'Amor kī i Cekem.

17 “Na calö karē onyingo na cwök n'Obanga myero ocob cikerē mērē both Abraam, wel jö onu kī i lobo mē Ejip ömedērē rwök.

18 Cē rwoth nökenē, n'onwongo ba ngeo gin mörö i kom Yocepu, obino ödökō alöc mē Ejip.

19 En ötimö tim na rac i kom jö onu, cē ömïö kwere onu ölimö can na thwönē rwök nakun diögi mē bolo ethinö na pod enywölö anywöla ēk kür ökwö gini.

20 “I karē nön enē enywölö kī Muca, en onwongo obedo athin na leng both Obanga. Egwökö en pī dwethe adek i öt k'apap mērē.

21 I karē n'ebolo Muca, nyaka Parao ökwanyö en ēka ögwökö na calö athin mērē.

22 Epwonyo Muca kī ryökō ka jö mē Ejip kibēc ēka en onwongo tēk i twak ēka i tic mērē.

23 “Ī karē na dong Muca othuno mwaka pyer angwēn, ěn ȳcakȳ thamȳ mē cȳdhȳ limȳ utmegȳ mērē n'obedo ēthȳnȳ mē Icarael.

24 ěn ȳnȳnȳ dhanȳ mē Ejip acȳl ka tye ka makȳ dhanȳ mē Icarael na rac, cȳ Muca ȳcȳdhȳ mē kȳnyȳ dhanȳ mē Icarael nakun cȳlȳ kwor kȳ neko dhanȳ mē Ejip.

25 Muca ȳthamȳ nȳ utmegȳ mērē twȳrȳ ngeo gȳnȳ nȳ Obanga onwongo tye ka tic kȳdȳ mē larȳgȳ, ěntȳ gȳn ba dȳk ȳnȳang.

26 Ī nȳnȳ na lȳbȳ manȳn, Muca obino onwongo jȳ mē Icarael arȳȳ tye ka lwȳny. ěn ȳtȳmȳ mē thekogȳ nakun kobo nȳ, ‘Ngȳ nȳ mȳtȳ unu wanȳrȳ ĩȳ nakun ĩbedo unu utmegȳ?’

27 “ěntȳ ngat n'onwongo ȳmakȳ awodhe na rac othwaro Muca thenge ēka okobo nȳnȳ nȳ, ‘Nga n'ȳmȳ nȳ ĩbed alȳc ēka angȳl-kȳpwa?’

28 In ĩmȳtȳ nekona kite na woro ĩneko kȳ dhanȳ mē Ejip kȳdȳ?’

29 Ī karē na Muca ȳwinyo kȳp ni, cȳ ȳngwȳcȳ ȳkȳ ĩ lobo mē Midian, kanya ěn obedo ĩȳ na calȳ arok ēka ȳnywȳlȳ ēthȳnȳ awope arȳȳ.

30 “Kinge na dong mwaka pyer angwēn ȳpoth ȳkȳ, Muca onwongo tye ĩ thȳm n'onwongo cwȳk kȳ Kidi Cȳnai, cȳ Obanga onen bothe na cal kȳ malaika ĩ bunga na lyȳl.

31 Ī karē na Muca ȳnȳnȳ gȳn nȳn, obedo kȳ thwȳn ur rwȳk ēka ȳcȳdhȳ na cwȳk ĩ ngeȳ, cȳ ȳwinyo dwȳn Rwoth Obanga na kobo nȳ,

32 ‘An abedo Obanga ka kwereȳ, Obanga k'Abraam, Icaka ēka Jakob,’ cȳ kom Muca ȳmyȳl, lworo ȳmakȳ ēka ba dȳk ȳdȳȳ cwinye mē nȳnȳ.

33 “Cȳ Rwoth Obanga okobo both Muca nȳ, ‘Gȳny wȳr ȳkȳ kȳ ĩ tyeni, kabedo na in icung ĩȳ ni obedo ngȳm na leng.

34 An dong anȳnȳ kite na jȳga tye ka limȳ can kȳdȳ ĩ Ejip, atyeko winyo kokogȳ, ēka atye ka bino dong pȳny mē larȳgȳ. Bin dong ěk aori ĩdȳk cen yo Ejip.’

35 “Man ěnȳ Muca na gȳn obino ȳkwȳrȳ nakun kobo gȳnȳ nȳ, ‘Nga n'ȳmȳ nȳ ĩn ĩbed alȳc ēka angȳl-kȳp?’ Obanga ȳoro Muca mē bedo alȳc ēka alar nakun ȳwok kȳ both malaika n'ȳnen bothe kȳ ĩ bunga.

36 Muca ȳkwanyȳgȳ kȳ ĩ lobo mē Ejip nakun tȳmȳ gȳn mē aura ēka anyuth mē tango ĩ lobo Ejip, ĩ Nam na Kwar ēka pȳ mwaka pyer angwēn ĩ thȳm.

37 “Man ěnȳ Muca n'okobo both jȳ mē Icarael nȳ, ‘Obanga bino oro niwu adwarpȳny na cal kȳda kȳ kȳn jȳ na mewu.’

38 Muca ěnȳ onwongo tye kanya acȳl kȳ jȳ mē Icarael ĩ thȳm kȳ malaika n'ȳtwak kȳdȳ kȳ ĩ wi Kidi Cȳnai, ēka kȳ kwere ȳnu, cȳ kȳ kany nȳn Muca ȳgamȳ kȳp mē kwȳ mē kȳbȳ both ȳnu.

39 “ěntȳ kwere ȳnu ȳkwȳrȳ gȳnȳ winyo ěn. Gȳn ȳkwȳrȳ Muca ēka ȳlȳkȳrȳ gȳnȳ mē dȳk cen ĩ lobo mē Ejip kȳ ĩ cwinyȳ.

40 Gȳn okobo both Arȳn nȳ, ‘Yȳb nȳwa obanga na bino tȳlȳ nyimwa, pȳȳn Muca mȳrȳ ni, n'ȳtȳlȳ ȳnu mē yaa kȳ ĩ lobo mē Ejip, ba engeo ngȳ n'ȳtȳmȳrȳ bothe!

41 Manȳn ěnȳ karē na gȳn ȳyȳbȳ kȳ cal jwȳk n'obedo calȳ athȳn thwȳn mē awȳra. Gȳn okelo tyȳrgȳ both athȳn thwȳn ni ēka ȳcakȳ bedo gȳnȳ kȳ yom cwiny ĩ kom ngȳ na gȳn ȳyȳbȳ kȳ cȳng-gȳ.

42 ěntȳ Obanga ȳlȳkȳrȳ ȳkȳ cȳ ȳmȳȳgȳ karē mē wȳrȳ cȳr mē polo na calȳ obangagȳ, kite na yam ěcȳȳ kȳdȳ ĩ buk k'edwarpȳny nȳ,

“ ‘Un jȳ mē ȳt Icarael, yam ĩtyȳrȳ unu gȳn arȳȳda mȳrȳ mē lee botha ēka mȳc pȳ mwaka pyer angwēn na un itye ĩ thȳm?’

⁴³ Pathi nī kōmanōn, un itingo kēma k'obanga Molek
ēka cēr k'obangawu Repan,
cal jwogi na un iyübō mē awōra.

Pi manōn an abino terowu i opii naka i ngee Babilon.'

⁴⁴ "Kwere onu yam tye ki kēma mē caden i thim mē nyutho nī Obanga tye i kin-gi. Gin öyübō i kite n'Obanga onwongo onyutho nī Muca, na lübērē ki kite na en önēnō ködē.

⁴⁵ Kinge, kwere onu ögamō kēma ēka obino gini ki Yocua i karē na gin ömaō lobo ki both rok n'Obanga öryēmögī ökö ki i nyimgi. Kēma obedo i lobo nōn naka i karē ka Daudi.

⁴⁶ Daudi onwongo gum ki both Obanga ēka ökwaō nī ek emiē egēr öt n'Obanga ka Jakob bedo iē.

⁴⁷ Entō Colomon enē ögērō öt n'Obanga.

⁴⁸ "Kadi bed nī kōmanōn, Obanga na Malō Rwök ba bedo i öt n'ögērō ki cing jö, kite na yam adwarpiny okobo nī,

⁴⁹ " 'Polo enē kabedo mē löcna,
ēka lobo enē ka theno tyēna.

Rwoth okobo nī,

Koth öt mēnē na un ibino gērō nīna?

Onyo ka yweona bino bedo kwene?

⁵⁰ Pathi cinga enē öyübō jami ni kibēc?"

⁵¹ "Un jö na ngutwu nwang, ical unu ki jö n'ökwērō Obanga ēka un ba ibino miö cwinywu mē winyo köp k'Obanga. Un ical ki kwerewu: Un i karē kibēc ikwērō unu Tipo Naleng!

⁵² Adwarpiny mēnē na kwerewu ba oyelo? Gin thon oneko jö na yam okobo köp cōn mē bino ka Ngat na Kite Atir, na un iketho örörō i kome ēka ineko unu ökö.

⁵³ Un jö n'emöwu cik k'Obanga na yam emalaika okelo gini, cē ba ilübō unu."

Ecelo Citipwano ki kite

⁵⁴ I karē n'etēla k'Eyuda owinyo gini ngö na Citipwano okobo, akēmō ömakögī nakun kaö lakgi i kome.

⁵⁵ Entō Citipwano opong ki Tipo Naleng, cē önēnō malō i wi polo ēka önēnō dheo k'Obanga na ryēny rwök, ēka Yecu n'ocung i nget cing Obanga kucem.

⁵⁶ Cē Citipwano okobo nī, "Nēn unu, anēnō polo öyabērē ēka Wod ka Dhanö n'ocung i nget cing Obanga kucem."

⁵⁷ Jö kibēc oumo ithgi ēka ecakö wöō ki dwön na malō cē gin kibēc omukere i kome,

⁵⁸ Eywaö Citipwano yökō i ngee pacö ēka ecakö celo en ki kite. Ecaden opyelo böng-gi i ka tyēn awobi mörō na nyingē Caulo.

⁵⁹ I karē n'etye ka celo Citipwano ki kite, en ölägö nī, "Rwoth Yecu gam tipona."

⁶⁰ Cē Citipwano orumo cōngē piny ēka okok nī, "Rwoth kür iketh bal ni i komgi." I karē na en okobo köp ni, cē öthöō.

8

¹ Eka Caulo onwongo tye kunōn mē miö caden i kom thöō ka Citipwano.

Caulo oyelo jö n'oye Kiricito

Ī nīnō nōn ayela na dit opodho ī kom jō n'oye Kiricito na bedo gīnī ī Jerucalem, ēka gīn kibēc ōkēth gīnī ōkō ata ī lobo mē Yudea ēka Camaria cē ēkwēna kēkēn ēnē odong.

² Jō na wōrō Obanga ēnē oiko gīnī Citipwano, nakun kumo gīnī pīrē rwōk.

³ Ēntō Caulo onwongo mītō nī etyek jō n'oye Kiricito ōkō, nakun wotho ī ōt kī ōt na ywaō cwō thon kī mon mē twenogi ī buc.

Emuth na Bēr ētītō ī lobo Camaria

⁴ Jō n'oye n'onwongo ōkēth gīnī ī kabedo kibēc, ōtītō gīnī kōp k'Obanga.

⁵ Pilipo ōcīdhō yo kupīny ī pacō mōrō mē lobo Camaria ēka ōtītō nīgī kōp ī kom Meciya kunōn.

⁶ Ī karē na lwak na pol owinyo kōp ka Pilipo ēka ōnēnō gīnī anyuth mē tango na ēn otio, gīn kibēc oketho cwinygī mē winyo ngō na ēn obedo kobo.

⁷ Tipo na reco odonyo gīnī yōkō kī kom jō na pol nakun redo gīnī kī koko rwōk, cē jō na pol na two akwea ōmakōgī ēka engwalo na mulo amula ōcang gīnī ōkō.

⁸ Cē yom cwiny na thwōnē obedo ī pacō nōn.

Cimon n'onwongo tio tic mē jwōjwōk

⁹ Ēntō ī pacō nōn onwongo tye ēcwō mōrō na nyīngē Cimon n'onwongo tio tic mē jwōjwōk, na jō Camaria onwongo uro ēn rwōk. Ēn obedo ka wakērē nī ēn ebeto ngat mōrō na dit.

¹⁰ Jō kibēc mē rwōm na malō ēka rwōm na pīny oketho gīnī cwinygī ī kōp na ēn kobo nakun kobo gīnī nī, “Ēcwō nī obedo tēkō k'Obanga n'ecwodo nī ‘Tēkō na Dit.’ ”

¹¹ Gīn obedo ka ketho cwinygī mē winyo kōp mērē piēn pī karē na lac ēn obedo mīōgī uro tic mērē mē tango mē jwōjwōk.

¹² Ēntō ī karē na gīn oye kōp mē Emuth na Bēr na Pilipo ōtītō ī kom ker k'Obanga ēka nyīng Yecu Kiricito, cē cwō naka thon kī mon ebaticagī.

¹³ Cimon thon oye, ēka ebatica ēn. Ēn ōcakō lūbō kōr Pilipo ī kabedo kibēc na cīdhō yo īē nakun bedo kī ur na dit ī kom anyuth ēka tango na dito na ēn ōnēnō.

¹⁴ Ī karē n'ēkwēna na tye ī Jerucalem owinyo nī jō Camaria oyeo kōp k'Obanga, gīn ooro Petero ēka Jon bothgī.

¹⁵ Ī karē na gīn othuno, ōcakō gīnī lēga pīrgī ēk gīn onwong Tipo Naleng,

¹⁶ piēn Tipo Naleng onwongo bara obino ī kom ngat mōrō kī kin-gī, ēntō yam ebino ebaticagī ī nyīng Rwoth Yecu.

¹⁷ Cē Petero ēka Jon oketho cīng-gī ī komgī, ēka onwongo gīnī Tipo Naleng.

¹⁸ Ī karē na Cimon ōnēnō nī Tipo Naleng ēmīō ka ēkwēna ketho cīng-gī ī kom jīī, ēn ōmītō mīōgī cīlīng ēka okobo nī,

¹⁹ “Mīa unu thon tēkō nī, ēk ngat mōrō na an abino ketho cīnga ī kome, onwong Tipo Naleng.”

²⁰ Ēntō Petero ōgamō nī, “Ēk cīlīngni orweny ōkō kanya acēl kodi, piēn in īthamō nī ītwērō wīlō mīc k'Obanga kī cīlīng!

²¹ In ipe kī gīn mōrō n'epoko nīnī ī kom kōp nī, piēn cwinyi ba tye n'atūr ī nyim Obanga.

²² Ngut ōkō kī kom bal nī ēka īlēg both Rwoth, ēk ka twērē ēn bino tīmō nīnī kīca pī bedo kī koth thama nī ī cwinyi.

²³ Piēn anēnō cwinyi opong kī kēc cwiny rwōk, ēka īdōkō amabuc mē bal.”

24 Cē Cimon ōgamō nī, “Lēg unu pīra both Rwoth ēk gin mōrō na un ikobo kūr opodhi i koma.”

25 I karē na dong otyeko kobo gīnī kōp mē caden ēka kī tītō kōp ka Rwoth, Petero ēka Jon ōdōk gīnī yo Jerucalem, nakun tītō kōp mē Emuth na Bēr i kin peci na pol ka jō Camaria.

Pilipo ēka adit mē Ethiopia

26 Malaika ka Rwoth okobo both Pilipo nī, “Yaa malō i cīdh yo kukwap i gudo thim na yaa kī i Jerucalem lungo piny yo Gaja.”

27 Cē ēn ōcakō woth ēka oromo k'ēcwō mē Ethiopia n'epudho, adit na pīrē tēk na lōō lim ka Kandake kibēc, alōc na dhakō mē lobo Ethiopia. Ēcwō nī onwongo ōcīdhō yo Jerucalem mē wōrō Obanga.

28 I karē na ēn tye ka dōk cen yo pacō, ēn onwongo obedo i gadigadi nakun kwanō buk k'adwarpīny Icaya.

29 Cē Tipo Naleng okobo both Pilipo nī, “Apē na cwōk, iwoth kī gadigadi nōn.”

30 Ēka Pilipo ōrīngō yo gadigadi, cē owinyo ka ēn tye ka kwanō buk k'adwarpīny Icaya, ēka Pilipo openyo nī, “In īniang i ngō nī tye ka kwanō?”

31 Ēn ōgamō nī, “An atwērō niang iē nīngō, ka ngat mōrō ope na gōnyō nīna?” Ēka ocwodo Pilipo ēk obed kanya acēl kōdē.

32 Dul na ēn onwongo tye ka kwanō kī i Cōc na Leng tye nī kōman:

“Ēpēō calō rōmō n'etero mē angōla,
ēka na calō athīn rōmō n'ōlīng i nyim anyar yer,
cē ēn ba oelo dhōgē.

33 Pī twērō mērē n'ētūrō ōkō, ba ēngölō nīnē kōp atir.

Nga na twērō twak pī ēkwaē mērē?

Pīen kwō mērē onwongo ēkwanyō ōkō kī wi lobo.”

34 Ēcwō n'epudho openyo Pilipo nī, “Ōma, kob nīna, nga n'adwarpīny tye ka twak i kome, tye ka twak i kome kēnē onyo i kom ngat nōkēnē?”

35 Cē Pilipo ōcakō kī dul mē Cōc na Leng nōn ēka okobo nīnē Emuth na Bēr i kom Yecu.

36 Na gīn tye ka woth i gudo, othuno gīnī kanya pii tye iē cē ēcwō n'epudho okobo nī, “Nēn, pii ene! Ngō na gēnga nwongo batīca?”

37 Ēka Pilipo okobo nīnē nī, “Ka iyee kī cwinyi kibēc cē itwērō.”

Ēn ōgamō nī, “An ayee nī Yecu Kiricito ēnē obedo Wod k'Obanga.”*

38 Ēka ēn ōmīō twērō nī ēk gadigadi ocung. Cē gīn kibēc ōdōnyō gīnī i pii, ēka Pilipo obatīca ēn.

39 I karē na gīn donyo malō kī i pii, cē Tipo ka Rwoth otero Pilipo ōkō athura, ēka ēcwō n'epudho ba dōk ōnēnō Pilipo, ēntō ēn ōmēdērē kī woth mērē kī yom cwiny.

40 Ēntō Pilipo onwongo nī etye i Ajota nakun wowotha mē tītō kōp mē Emuth na Bēr i kin peci kibēc naka othuno i Cecaria.

9

Caulo ōlōkērē oyeo Yecu

1 Ēntō, Caulo onwongo pod būrō ēlūbkōr Rwoth nakun mītō nekogī. Ēn ōcīdhō both alamdhōk na dīt

* 8:37 Baibul nōkēnē ba oketho tyeng nī.

² Ēka openyo pī waraga mē cīdhō kōdē ī cinagoga kībēc na tye ī Damaciko, ěk ka ebino nwongo jō na lūbō yoo ka Rwoth kunōn cwō onyo mon, ekelgī na calō emabuc yo Jerucalem.

³ Ī karē na ěn tye ka woth, na dong cwōk kī Damaciko, cē tar obino kī ī polo athura ěka ōryēny ōcarō kome.

⁴ Ēn opodho ī ngōm ěka owinyo dwōn na kobo nīnē nī, “Caulo, Caulo, pīngō itye ka yelona?”

⁵ Caulo openyo nī, “In īnga Rwoth?”

Cē Rwoth ōgamō nī, “An Yecu na in itye ka yelo.

⁶ Kobedini yaa malō, idōny ī pacō, cē ebino kobo nini gin na myero itīm.”

⁷ Jō n'onwongo tye ī woth kōdē ocung gīnī alīlīng, gīn owinyo dwōn nōn, ěntō ba ōnēnō gīnī ngat mōrō.

⁸ Caulo ōya malō kī pīny, ěntō ī karē na ěn ōyabō wangē, onwongo ba rōmō nēnō gin mōrō. Cē gīn ōpēō ěn apēa kī cīngē mē tero ī Damaciko.

⁹ Pī nīnō adek ěn onwongo ba rōmō neno, ba cemo onyo ba madhō gin mōrō.

¹⁰ Ī Damaciko onwongo tye alūbkōr Yecu na nyīngē Anania. Rwoth ōtwak kōdē ī anyuth nakun cwodo nī, “Anania!”

Ēn ōgamō nī, “Eyo Rwoth.”

¹¹ Rwoth okobo nīnē nī, “Cīdh ī ōt ka Yuda na tye ī Yoo n'Ocung Atīr, ěka ipeny pī ěcwō na nyīngē Caulo mē Taruco, ěn kobedini tye ī lēga.

¹² Ī anyuth ěn ōnēnō ěcwō mōrō na nyīngē Anania ka dōnyō bothe mē ketho cīngē ī kome ěk wangē ōyabērē.”

¹³ Anania ōgamō nī, “Rwoth, awinyo kōp na pol ī kom dhanō ni ěka kī gin na reco na ěn obedo ka tīmō ī kom jō k'Obanga na leng na tye ī Jerucalem.

¹⁴ Ēka ěn obino kany kī twēr n'ōya kī both ēlamdhōk na dito mē makō jō kībēc na cwodo gīnī nyīngī.”

¹⁵ Ēntō Rwoth okobo both Anania nī, “Cīdhī! Caulo obedo ngat na an ayērō mē tero nyīnga both Erok kī rwodhīgī ěka both jō mē Icarael.

¹⁶ An abino nyutho nīnē can na thwōnē na myero ěn ōdang pī nyīnga.”

¹⁷ Cē Anania ōcīdhō ōdōnyō ī ōt na Caulo tye iē, oketho cīngē ī kome ěka okobo nīnē nī, “Ōmēra Caulo, Rwoth Yecu n'onnyuthere bothi ī wanga yoo n'onwongo in itye ka bino yo kany, oora bothi nī ěk wangi ōyabērē īnēn pīny dōkī, ěka ipong kī Tipo Naleng.”

¹⁸ Cūcūth gin mōrō na cal kī pōk rēc opodho kī ī wang Caulo cē ōcakō neno. Ēn ōya malō ěka ebatica.

¹⁹ Kinge camō cem mōrō cē tēkō mērē odwogo.

Caulo ōtītō kōp k'Obanga ī Damaciko

Caulo obedo kanya acēl k'ēlūbkōr Yecu ī Damaciko pī nīnō na nōnōk.

²⁰ Cē cūcūth ōcakō tītō ī cinagoga kībēc nī Yecu obedo Wod k'Obanga.

²¹ Jō kībēc n'owinyo kōp mērē ouro gīnī ěka openyo gīnī nī, “Pathī ěcwō ni ěnē yam okelo ayela ī Jerucalem ī kin jō na cwodo nyīng Yecu? Ēka ěn ba obino kany mē terogī both ēlamdhōk na dito na calō emabuc?”

²² Tītō kōp ka Caulo ōmēdērē amēda mē bedo na tēk, naka Eyuda na bedo ī Damaciko wīgī ocung ōkō, piēn ěn onnyutho atīr nī Yecu ěnē Meciya.

²³ Kinge na nīnō na pol opoth, Eyuda mōkō ōyūbērē gīnī mē neko ěn.

²⁴ Ēntō Caulo onwongo ōnīang ī kom yūb na mēgī. Kiceng ěka kiwor gīn obedo ka kūrō dhō wangkac mē neko ěn.

²⁵ Ēntō i kiwor, ēlūbkörē otingo ēn ēka elwao pīny k'adīta kī kany mörō na thwolo kī i kom cēl.

Caulo öcīdhō i Jerucalem

²⁶ I karē na Caulo othuno i Jerucalem, ēn ötēmō mē rībērē k'ēlūbkör Yecu, ěntō gīn kībēc onwongo lworō ēn nakun ba yee gīnī nī ēn dong obedo alūbkör Yecu.

²⁷ Cē Baranaba okelo ēn both ěkwēna ēka okobo nīgī kite na Caulo önēnō kī Rwoth kōdē i wanga yoo mē Damaciko. Baranaba okobo nīgī thon ngō na Rwoth okobo nī Caulo ēka kite na ēn opwonyo kōdē abonge lworō kī nying Yecu i Damaciko.

²⁸ Cē ēn dong obedo kōdgī kanya acēl nakun wowotha ēka twakō nying Rwoth abonge lworō i Jerucalem.

²⁹ Ēn ötwak ēka opyem k'Eyuda mōkō na twakō lēb Girik, ěntō gīn ötēmō mē neko ēn.

³⁰ I karē na utmego ongeō gīnī köp nī, gīn otero Caulo i Cecaria, ēka eoro ēn yo Taruco.

³¹ Cē jō n'oye Kiricito kībēc na tye i lobo Yudea, i Galilaya, ēka i Camaria obedo gīnī kī kuc. Ömēdērē gīnī kī dōngō na welgī thon mēdērē nakun lūbō gīnī yoo mē lworō Rwoth, ēka Tipo Naleng obedo jingō cwinygī.

Petero öcangō Ainea

³² I karē nōn, Petero owotho i kabedo kībēc, ēka i woth mērē nōn ēn örwatērē kī jō k'Obanga na leng na bedo gīnī i Lida.

³³ Kī kunōn ēn onwongo ěcwō mörō na nyingē Ainea, n'onwongo tye kī two akwea ēka obedo ka buto abuta i wi ětana pī mwaka aboro.

³⁴ Petero okobo ninē nī, “Ainea, Yecu Kiricito öcangō twoni ökö, yaa malō, idöl kabutoni.” Cücüth, ēn öya malō.

³⁵ Jō kībēc n'onwongo bedo gīnī i Lida ēka Caron önēnō gīnī ēn cē ölökerē gīnī both Rwoth.

Petero ocero Tabica

³⁶ I Jopa onwongo tye alūbkör Yecu na dhakō na nyingē Tabica (na ka ěgōnyō i lēb Girik tyēnē nī Dokac). Ēn onwongo obedo ka tio tic na bēcō ēka kōnyō ěcan.

³⁷ I karē nōn, two ömakō cē öthöō ökö. Ēka ělwökō kome, cē epyelo i öt na malō.

³⁸ I karē n'ēlūbkör Yecu owinyo gīnī nī Petero onwongo tye i Lida na cwök kī Jopa, cē ooro gīnī jō ariō bothe mē cīdhō kwaō ēn nī, “Tīm bër, ibin bothwa piöplo.”

³⁹ Cē Petero öya malō ēka öcīdhō kōdgī. I karē na ēn othuno, etero ēn i öt na malō. Öt onwongo opong kī mon thöō n'onwongo tye ka kok ēka nyutho gīnī böng-gī na Dokac obedo ka yübō nīgī.

⁴⁰ Ēntō Petero okobo nī jō kībēc mē dönyō yökō, cē ēn orumo cōngē pīny ēka ölēgō. Ēn ölökerē both athöō cē okobo ninē nī, “Tabica, yaa malō.” Ēka Tabica öyabō wangē! I karē na ēn önēnō Petero, öya malō cē obedo abeda!

⁴¹ Petero ömakō cingē cē otingo ēn malō. Ēn ocwodo mon thöō ēka jō k'Obanga na leng kībēc cē onyutho ēn na kwō bothgī.

⁴² Emuth nī ökēth örömō lobo Jopa kībēc ēka jō na pol oyee gīnī i kom Rwoth.

⁴³ Petero obedo i Jopa pī ninō na pol i pacō k'anyöng löö na nyingē Cimon.

10

Petero ēka Korinelio

¹ Yam onwongo ēcwō mörö tye i Cecaria na nyīngē Korinelio, adit mē dul acikari n'ecwodo nī mē Itali.

² Ēn onwongo ōdyērē ēka lworō Obanga kī jō mē ōdē kibēc. Ēn onwongo thon mīō jami na pol mē kōnyō ēcan, ēka lēgō both Obanga jwijwi.

³ I nīnō mörö acēl i kin caa abungwēn mē kothyeno, ēn ōnēnō malaika k'Obanga i anyuth n'obino bothe ēka okobo nī, “Korinelio!”

⁴ Korinelio ōcikō wangē bothe kī lworō, cē okobo both malaika nī, “Ad-wong, kob nīna ngō nī mītō.”

Malaika ōgamō nī, “Lēgani kī mīc mē kōnyō ēcan othuno malō both Obanga, ōmīō ēn opo piri.

⁵ Kobedi dong or cwō mörö yo Jopa ēk ōcīdh okel gīnī ēcwō na nyīngē Cimon n'ecwodo nī Petero.

⁶ Ēn bedo i pacō ka Cimon anyōng lōō, na ōdē tye i dhō nam.”

⁷ I karē na malaika n'ōtwak kōdē ōcīdhō ōkō, Korinelio ocwodo etic mērē arīō ēka acikari acēl n'ōdyērē kī kin jō na gwōkō ēn.

⁸ Ēn okobo nīgī kōp kibēc n'ōtīmērē ēka oorogī yo Jopa.

Anyuth ka Petero

⁹ Kodiko mērē na caa abicēl dong cwōk, n'ēkwēna ka Korinelio tye i wothgī na dong cwōk dōnyō gīnī i pacō, Petero ōidhō i wi ōt malō mē cīdhō i lēga.

¹⁰ Kec ōcakō neko ēn, nakun mītō nī ēcam gin mörö, ēntō onwongo pod ēyūbō cem ayūba cē ōcakō nēnō anyuth.

¹¹ Ōnēnō polo ōyabērē ēka gin mörö na cal kī cūka na thwōnē obino pīny nakun tye kī thwoke angwēn. ¹² I cūka nōn onwongo tye iē kwa leeni na tyēn-gī angwēn, leeni na wotho i ngōm kī korgī, ēka kī winy na ngwēcō kī malō.

¹³ Cē dwōn mörö obino bothe nakun kobo nīnē nī, “Petero yaa malō, inek, ēka icam.”

¹⁴ Ēntō Petero ōgamō nī, “Rwoth pathī nī kōmānōn, piēn an anaka yam bara acamō gin mörö n'obedo mē kwer onyo na ba leng.”

¹⁵ Dwōn dōkī ōtwak kōdē wang mē arīō, “Kūr icwod gin mörö nī ba leng n'Obanga ōmīō ōdōkō na leng.”

¹⁶ Man ōtīmērē wang adek, cē cūcūth gin nōn ēdwōkō ōkō i wi polo.

¹⁷ I karē na Petero onwongo pod tye ka uro tyēn kōp mē anyuth na ēn ōnēnō, cwō na Korinelio oorogī onwongo gīnī ōt na Petero tye iē, cē ocung gīnī i dhō wangkac.

¹⁸ Gīn ōcakō cwodo, nakun penyo gīnī ka Cimon n'ecwodo nī Petero bedo kany nōn.

¹⁹ I karē na Petero pod tye ka thamō i kom anyuth na ēn ōnēnō, Tipo Naleng okobo nīnē nī, “Petero, cwō adek tye ka rangōni.

²⁰ Yaa malō, i cīdh pīny iwoth kōdgī. Kūr ikwēr mē woth kōdgī, piēn an aorogī.”

²¹ Petero ōcakō cīdhō pīny ēka okobo both cwō nōn nī, “An ēnē ngat na un itye ka rangō. Tyēn kōp ngō n'ōmīō un ibino?”

²² Gīn ōgamō nī, “Wan ēya kī both Korinelio n'obedo adit acikari mē Roma. Ēn obedo dhanō na kite atūr ēka lworō Obanga, na jō kibēc n'obedo Eyuda wōrō. Malaika na leng okobo nīnē nī ēk ocwodi i cīdh i ōdē, ēk ēn owiny ngō na in i rōmō kobo.”

²³ Cē Petero ocwodogī ēka oterogī i ōt mē bedo wele mērē.

Petero i ʾot ka Korinelio

Kodiko mēre Petero ʾocakō woth ködgi, ēka utmego mōkō kī i Jopa owotho ködgi.

²⁴ I nīnō na lübō manōn giñ othuno i Cecaria. Korinelio onwongo tye ka kürögi ēka onwongo ocwodo wede ēka nyikonei mēre kibēc na cwök ködē.

²⁵ I karē na Petero tye ka dönyō i ʾot, Korinelio oromo ködē ēka opodho oryebere piñy i tyēnē mē wörō ēn.

²⁶ Ēntō Petero otingo ēn malō nakun kobo nī, “Yaa malō icung, an thon abedo dhanō adhana kamē in.”

²⁷ Petero obedo ka twak kī Korinelio ēka ʾödnyō i ʾot cē onwongo jō na pol n'ʾöckērē giñi.

²⁸ Ēn ʾocakō kobo nīgi nī, “Un kibēc ingeo nī cīk ba yeo nī ēk Ayuda mörō ʾörībērē k'Arok mörō, kadī thon thuno bothe, ʾentō Obanga dong otyeko nyutho nīna nī kür acwod dhanō mörō nī ba opore onyo nī ba leng.

²⁹ I karē n'ecwoda, an abino na ba akwērō. An apenyi, kob nīna pingō icwoda?”

³⁰ Ēka Korinelio ʾogamō nī, “Nīnō angwēn n'opoth anged, an onwongo atye i lēga i ʾōda i koth caa nī, caa abungwēn mē kothyeno. Athura ʾecwō mörō n'oruko böng na ryēny ocung i nyima

³¹ ēka okobo nī, ‘Korinelio, Obanga otyeko winyo lēgani ēka opo pī mīcni na in iñiō both ʾēcan.

³² Kobedi dong or jō mörō yo Jopa both Cimon n'ecwodo nī Petero. Ēn obedo welo i pacō ka Cimon n'obedo anyōng lōō na bedo i dhō nam.’

³³ Cē aoro jīi ʾökō cūcūth, ēka in thon iñimō bēre mē bino. Kobedini wan kibēc etye kany i nyim Obanga mē winyo köp kibēc na Rwoth ʾöcīkō bothi mē kobo nīwa.”

Erok owinyo Emuth na Bēr

³⁴ Cē Petero ʾocakō twak na kobo nī, “An dong anīang adyer nī Obanga kara ba poko kin dhanō

³⁵ ʾentō yeo jō kibēc mē rok na papath na lworo ēn ēka tio giñ na tye atīr.

³⁶ Un ingeo köp na yam Obanga ooro both jō mē Icarael, nakun titō nīgi Emuth na Bēr mē kuc na bino pī Yecu Kiricito na ēn Rwoth ka jō kibēc.

³⁷ Un ingeo ngō n'ʾötīmērē i Yudea kibēc, cakērē kī i Galilaya kinge batica na Jon ʾötītō

³⁸ kite n'Obanga owiro Yecu mē Najaret kī Tipo Naleng ēka tēkō. Cē Yecu owotho i kabedo kibēc na tio tic na bēcō ēka cangō jō kibēc n'onwongo Catan yelogī, piēn Obanga onwongo tye ködē.

³⁹ “Ēka wan ʾēkwēna ebodo ecaden mē jami kibēc na ēn ʾötīmō i lobo k'Eyuda ēka i Jerucalem. Giñ oneko ēn n'eguro agura i kor yath ariā,

⁴⁰ ʾentō Obanga ocero ēn kī kin jō n'ʾöthōō i nīnō mē adek ēka ʾömīō ēn onen, jō kibēc ba ʾönēnō ēn, ʾentō onen bothwa wan jō n'Obanga onwongo ʾyērō cōn mē bedo ecaden mēre. Wan ʾenē jō n'ocemo ēka emedho ködē i karē na ēn ocer kī kin jō n'ʾöthōō.

⁴² Ēka ʾöcīkōwa mē cīdhō titō köp i kabedo kibēc ēka mē mīō caden nī Yecu ʾenē ngat n'Obanga ʾyērō mē bedo angōl-köp ka jīi kibēc, jō na kwō kī jō n'ʾöthōō.

⁴³ Edwarpīny kibēc mīō caden i kome nī ngat acēlacēl na yee i kome ebino tīmō kīca i balgi kī nyīng Yecu.”

Erok ʾogamō giñi Tipo Naleng

44 Na Petero pod tye ka twakö köp ni, Tipo Naleng opye i kom jö kibēc n'onwongo tye ka winyo köp mērē.

45 Eyuda n'oye n'ēlirōgi n'owotho gīni ki Petero obedo ki ur ni mīc mē Tipo Naleng ēmiō thon both Erok.

46 Pīen gīn owinyogī ka twakö lēb na papath ēka pakö gīni Obanga.

Cē Petero okobo ni,

47 “Ngat mōrō tye na rōmō jükō ni kūr ebatica jö ni ki pii? Gīn dong otyeko n'wongo Tipo Naleng kite na onu thon enwongo ködē.”

48 Cē ēn ōmiō twērō ni gīn myero ebaticagi ki nyīng Yecu Kiricito. Cē gīn ōkwaō Petero mē bedo bothgi pi nīnō mōrō na nōnōk.

11

Petero ödwökö köp both jö n'oye Kiricito

1 I karē nōn ēkwēna ēka utmego na tye gīni i Yudea owinyo gīni ni Erok thon oyeo köp k'Obanga.

2 Ēntō i karē na Petero ōcīdhō naka i Jerucalem, dul ka jö n'ēlirōgi n'oye Yecu ōcakö kobo ni ēn ōtimō gīn na rac

3 nakun kobo gīni ni, “In icīdhō both jö na ba ēlirōgi ēka icemo ködgi.”

4 Cē Petero ōcakö kobo nīgi ngō n'ōtimērē körē ki körē.

5 “I karē n'onwongo atye i lēga i Jopa, anēnō gīn anyutha. An anēnō gīn mōrō n'obino pīny ki wi polo na cal ki cūka na thwōnē i wang lek, nakun bino pīny na tye ki thwoke angwēn, cē obino naka pīny i nyima.

6 I karē na an arīpō kom cūka, anēnō leeni na tyēn-gī angwēn, leeni mē thim, leeni na wotho i ngōm ki korgi ēka wīny na ngwēcō ki malō.

7 Cē awinyo dwōn mōrō na kobo ni, ‘Petero, yaa malō, inek ēka icam.’

8 “Ēntō an agamō ni, ‘Rwoth pathi ni kōmanōn, pīen gīn mōrō mē kwer onyo na ba leng anaka yam bara ōdōnyō i dhōga.’

9 “Dwōn ōcakö twak ki i polo wang mē arīō ni, ‘Kūr icwod gīn mōrō n'Obanga ōmiō ōdōkō na leng ni ba leng.’

10 Man ōtimērē wang adek cē jami nōn kibēc ödwökō ōkō yo wi polo.

11 “I caa nōn cūcūth, ēnē jö adek n'eorogi ki i Cecaria othuno gīni ködē i ōt n'onwongo an abedo iē.

12 Tipo Naleng ōcakö kobo ni awoth ködgi kūr akwēr. Utmego abicēl thon owotho gīni kōda ēka wan ēdōnyō i ōt k'ēcwo nōn.

13 Ēn okobo nīwa kite na ēn ōnēnō ki malaika ka bino bothe i ōdē ēka okobo ni, ‘Or jö mōrō yo Jopa ēk ōcīdh ocwod gīni Cimon n'ecwodo ni Petero.

14 Ēn bino kelo nini köp na in ēka ki jö kibēc mē pari bino larē.’

15 “I karē na an acakö twak, Tipo Naleng opye i komgi kite na cōn ōcakö pye ködē i komwa i acaki.

16 “Cē apo i kom ngō na Rwoth okobo cōn ni, ‘Jon yam batica jīi ki pii, ēntō un ebino baticawu ki Tipo Naleng.’

17 Ka cē Obanga ōmiōgi mīc na rōm ki man ōmiō onu jö n'eyee i kom Rwoth Yecu Kiricito, cē an dōki abedo nga na myero apyem k'Obanga?”

18 I karē n'owinyo gīni köp ni, gīn dong ōlīng alīnga ēka ōcakö gīni pakö Obanga nakun kobo gīni ni, “Wan ēnēnō ni Obanga oyeo n'Erok thon mē ngut ki kom balgi ēka mē n'wongo kwō.”

Jö n'oye Kiricito na bedo i Antiokia

19 Jō na yam ökēth i karē mē ayela n'obino öcäkērē kinge thöō ka Citipwano, obino öcīdhō gīni naka i Poiniki, Caiprac ēka Antiokia, nakun pwonyo gīni kōp k'Obanga both Eyuda kēkēn.

20 Ēntō jō mökō kī kin-gī, n'öya kī i Caiprac ēka Cirene obino öcīdhō gīni yo Antiokia cē öcākō gīni twak kī jō Girik nakun tītō nīgī Emuth na Bēr i kom Rwoth Yecu.

21 Tēkō ka Rwoth Obanga onwongo tye ködgī ēka wel Erok na pol oyee cē ölökerē gīni both Rwoth.

22 Emuth ni owinyere both jō n'oye Kiricito na tye gīni i Jerucalem ēka gīn ooro Baranaba yo Antiokia.

23 Ī karē n'othuno ēka önēnō tic mē kīca k'Obanga, ěn obedo kī yom cwiny cē öcūkō cwinygī mē cung na tēk i kom Rwoth kī cwinygī kibēc.

24 Baranaba onwongo obedo dhanō na bēr n'opong kī Tipo Naleng ēka yee cē ömīō wel jō na pol obino gīni both Rwoth.

25 Cē Baranaba öcīdhō yo Taruco mē rangō Caulo.

26 Ī karē na ěn onwongo, öcākō kelo ěn yo Antiokia. Baranaba kī Caulo obedo kanya acēl kī jō n'oye Kiricito pī mwaka acēl külū nakun pwonyo gīni jō na pol. Nying ēlūbkör Yecu öcākō cwodo nī Ekiricito kī i Antiokia.

27 Ī karē nōn edwarpīny mökō öya kī i Jerucalem obino gīni yo Antiokia.

28 Ngat acēl kī kin-gī na nyingē Agabu ocung cē okobo kōp na Tipo Naleng onyutho nīnē nī wang mörō kec bino podho i wi lobo thūkūl. (Man ötimērē i karē mē löc ka Kalaudio.)

29 Ēlūbkör Yecu öcākō moko thamagī nī myero eter köny both utmego na bedo gīni i Yudea, nakun ngat acēlacēl mīō na lübērē kī tēkō mērē.

30 Gīn ötimō nī kōmanōn, ēka ooro gīni Caulo gīn kī Baranaba mē tero mīcgī both edong ka jō n'oye Kiricito na tye i Jerucalem.

12

Eneko Yakobo, ēka etweo Petero i buc

1 Ī karē nōn rwoth Erode öcākō makō jō mökō kī kin jō n'oye Kiricito.

2 ěn oneko Yakobo ömīn Jon kī pala abadē.

3 Ī karē na ěn dong önēnō nī oyomo cwiny Eyuda, ěn ömēdērē kī makō Petero thon. Man ötimērē i karē mē Kwer mē Ogati na Thöbī ope iē.

4 Kinge makō Petero, oketho ěn i buc, ēka ěmīō ěn i cing ēkürpīny na tye gīni jō angwēnangwēn i dul angwēn. Erode öthēna mē kelo Petero i nyim lwak ēk ětēm pido kōp i kome kinge nīnō mē Poth.

5 Ēntō i karē na Petero tye i buc, jō n'oye Kiricito obedo ka mēdērē gīni kī lēga both Obanga pirē.

Ēgönyō Petero kī i buc

6 Ī kiwor mērē na dong myero Erode okel ěn i nyim okiko mē atēma, Petero onwongo obuto pīny n'öninō i kin acikari arīō, nakun etweo ěn kī jēgēlē arīō, ēka jō na kürō pīny thon onwongo tye ka kürō dholokek mē buc.

7 Athura, malaika ka Rwoth onen ēka tar öryēny öcarō i buc. ěn odhongo lak nget Petero ēka ocoo ěn ökö, nakun kobo nīnē nī, “Yaa malō piōpiō!” Cē jēgēlē opodho ökö kī ngut cingē.

8 Cē malaika okobo nīnē nī, “Ruk böngüni ēka wori.” Ēka Petero ötimō nī kōmanōn. Malaika dök okobo nīnē nī, “Kac cūkani i komi ēka ilüb köra.”

⁹ Ēka Petero öcakö lübö körë yo yökö kī i buc, ëntö ën onwongo ope kī thama mörö kékën nī gīn na malaika tye ka tīmō onwongo tye ka tīmērë adyer, ën onwongo thamō nī etye ka nēnō gīn anyutha i wang lek.

¹⁰ Gīn ökadhö ökürpīny mē acël ëka mē arīō cē obino gīnī naka i dholokek nywenyo na wok cidhö yo pacō. Dholokek öcakö yabërë kënë nīgī, ëka owok gīnī kī i ië. Ī karë na gīn dong owotho othuno i gudo, malaika öcakö wëkö Petero ökö athura.

¹¹ Ēka Petero öcakö nīang kënë nakun kobo nī, “Kobedi dong anīang atir nī Rwoth ooro malaika mērë mē larōna kī i cīng Erode, ëka kī kom gīn na kibëc n'Eyuda önēnō gīnī nī bino tīmērë i koma.”

¹² Ī karë na ën dong önīang na bër, öcakö cidhö i öt ka Maria aya ka Jon n'ecwodo thon nī Marako, kanya jō na pol onwongo öcökërë gīnī ië, ëka tye gīnī i lëga.

¹³ Petero ödwöngö dholokek mē wangkac na dönyō i pacō, ëka atic mē pacō nōn na nyīngë Roda obino yo bothe mē yabō dholokek.

¹⁴ Ī karë na ën önīang i dwōn Petero, cwinye obedo na yom rwök, öcakö ngwëc ödök cen na ba öyabō dholokek ëka okobo nīgī nī, “Petero tye ocung i dholokek yököl!”

¹⁵ Gīn okobo nīnë nī, “In wii ba tio.” Ēntö i karë na ën ökwërö nī tye atir, gīn öcakö gamō nīnë nī, “Manōn twërō bedo malaika mērë.”

¹⁶ Ēntö Petero ömëdërë kī dwöngö dholokek, ëka na gīn öyabō dholokek önēnō gīnī ën, cē gīn obedo kī ur rwök.

¹⁷ Ēka Petero öcakö jükögī kī cīngë nī ëk öllīng gīnī ökö, cē öcakö kobo nīgī kite na Rwoth ökwanyō ën ködë yökö kī i buc, ëka dök okobo nīgī nī, “Kob unu nī Yakobo ëka utmego nökënë ngō n'ötīmërë.” Cē öcakö yaa öcidhö yo kany ökënë.

¹⁸ Kodiko na pīny oru, arubaruba obedo tye i kin acikari na rac, pī gīn n'ötīmërë i kom Petero.

¹⁹ Kinge n'Erode ömiö twërō mē rangö Petero kī tēk cē ba onwongo, öcakö penyo ökürpīny ëka ömiö twërō nī ëk enekgī ökö.

Cē Erode öya kī i Yudea öcidhö i Cecaria ëka obedo kunōn pī karë mörö na nōnök.

Thöö k'Erode

²⁰ Erode obedo ka dhaa kī jō mē Turo ëka Cidon cē öcökërë gīnī kanya acël mē bino twak ködë. Ka gīn onwongo twërō kī both Blacito, atic ka rwoth n'egenō, gīn openyo Erode nī ëmītō gīnī kuc, piën lobogī jengere i kom lobo ka rwothgī pī cem n'ekelo nīgī.

²¹ Ī nīnō n'emoko, Erode onwongo oruko ruk mē ker mērë, cē öcidhö obedo i wi then ker mērë ëka öcakö twak kī lwak.

²² Lwak öcakö redo kī wöō rwök nī, “Man ënë dwōn obanga, pathī mē dhanō.”

²³ Cücüth, malaika ka Rwoth ömiö ën otwore piën ba ömiö dheo both Obanga ëka kudi öcakö camō kome cē öthöō ökö.

²⁴ Ēntö köp k'Obanga ömëdërë amëda mē nya.

²⁵ Ī karë na Baranaba gīn kī Caulo otyeko gīnī tic n'eorogī ië, cē ödök gīnī i Jerucalem, nakun wotho gīnī kanya acël kī Jon n'ecwodo nī Marako.

¹ Jö n'oye Kiricito na tye gini i Antiokia onwongo tye k'edwarpiny äka epwonye na nying-gi: Baranaba, Cimeon n'ecwodo ni Niga, Lucio me Cirene, Manaen (n'ödöngö kanya aceli k'Erode n'obedo alöc) äka Caulo.

² I karé na gin tye i læga me wöro Rwoth äka ki rio kec, Tipo Naleng okobo nigé ni, "Yér nina unu Baranaba gin ki Caulo pi tic na an acwodogé ié."

³ Kinge na gin dong otyeko læga äka ki rio kec, oketho gini cing-gi i komgi äka eorogi me cidhö tio tic k'Obanga.

Baranaba äka Caulo ötitö köp k'Obanga i Caiprac

⁴ I karé na Tipo Naleng oterogi, gin ödihö yo dhö nam i Celecia. Gin öya ki kunön, ökwang gini naka i cula nam me Caiprac.

⁵ I karé na gin othuno i Calamic, ötitö gini köp k'Obanga i cinagoga k'Eyuda kibéc. Gin owotho ki Jon Marako me könyögi.

⁶ Gin owotho öngölö cula nam naka othuno gini yo Papoc. Ki kunön, oromo gini k'ajwoga mörö, n'obedo adwarpiny na twot n'obedo Ayuda na nyingé Bar-Yecu.

⁷ En onwongo obedo okone k'alöc lobo na nyingé Cerigio Paulu n'onwongo obedo ngat na ryék. Alöc nön ocwodo Baranaba gin ki Caulo bothe, piën en onwongo mitö winyo köp k'Obanga.

⁸ Entö Elima n'obedo ajwoga (kite na nyingé gönyö ködö i læb Girik) öcakö pyem ködgi nakun mitö lökö cwiny alöc ökö ki kom yee méré.

⁹ Cè Caulo n'onwongo thon ecwodo ni Paulo, opong ki Tipo Naleng, öcikö wangé i kom Elima äka okobo ni,

¹⁰ "In ibedo athin ka Catan, langö ka gin na kibéc na bëcö. In ipong ki köp me bwöl, k'ököra na reco. In ba itwëro wëkö lökö köp ka Rwoth Obanga n'atir me bedo twodo?"

¹¹ Kobedini cing Rwoth Obanga dong tye i komi, wangi bino thöö ökö, äka pi karé mörö ba ibino nënö tara ceng."

Cücüth wangé öcakö thithiba ki pii äka piny ödökö na cöl niné. Öcakö tëmö me rangö ngat mörö ök öpé en ki cingé.

¹² I karé n'alöc önönö ngö n'ötümëré, en oyee piën ouro rwök kit pwony n'epwonyo i kom Rwoth.

Paulo äka Baranaba i lobo Antiokia me Picidia

¹³ Kinge, Paulo k'ewodhe öya gini ki i Papoc cè ökwang gini ki mel yo Perga i lobo Pampulia. Ki kunön, Jon Marako öwëkögi cè ödök cen yo Jerucalem.

¹⁴ Entö Paulo gin ki Baranaba öya gini ki i Perga cè ödihö gini yo Antiokia me lobo Picidia. I ninö me Cabit k'Eyuda, gin ödönyö i Cinagoga äka obedo gini piny.

¹⁵ Kinge na dong etyeko kwanö kwan ki i buk me Cik ka Muca äka k'edwarpiny, ëtëla me Cinagoga ooro köp bothgi na kobo gini ni, "Utmego, ka itye unu ki köp mörö me cükö cwiny jii, bin ikob unu."

¹⁶ Paulo öya malö ocung cè öjükögi ki cingé na kobo ni, "Jö Icarael äka un Erok kibéc na wöro Obanga, winya unu!

¹⁷ Obanga ka jö Icarael öyëro kwere onu, ömiögi önya na pol i karé na gin bedo i lobo Ejip, ki tëkö na dit, en ökwanyögi ökö ki i lobo nön.

¹⁸ Ödiö cwinye i komgi i thim pi mwaka na römö pyer angwën.

¹⁹ En otyeko rok abirö na tye i lobo Kanaan äka ömiö lobo nön both jö Icarael me bedo mëgi.

²⁰ Man kibéc otero mwaka na römö 450.

“Kinge man, Obanga obino ömïögi ëngöl-köp më löönögi naka i karë k'adwarpiny Camuel.

²¹ Cë jï openyo pï rwoth, ëka Obanga obino ömïögi Caulo wod ka Kic na yaa ki i kaka ka Benjamin n'obedo i löc pï mwaka pyer angwën.

²² Kinge kwanyö Caulo, Obanga öyëro Daudi më bedo rwothgi. Ën okobo i kome ni: ‘An awongo Daudi wod ka Jece, ënë ngat na yomo cwinya, ën bino timö jami kibëc na an amitö ni ën ötim.’

²³ “Ki kom ëkwaë ka Daudi, Obanga okelo ni jö më Icarael Alar Yecu, kite na ën öcïkö ködë.

²⁴ Na bara Yecu obino, Jon Abatica ötitö köp më ngut ëka batica both jö më Icarael kibëc.

²⁵ I karë na Jon dong cwök tyeko tic mërë, ën okobo ni, ‘Un ithamö ni an anga? An ba abedo ngat na un itye ka kürö pirë, ëntö ën tye ka bino ki kora, na an ba apora më gönyö wör tyënë.’

²⁶ “Utmegona, un ëkwaë k'Abraam, ëka un Erok na lworö Obanga, köp më larë ni eoro dong ökö both onu!

²⁷ Ëntö jö na yam bedo gini i Jerucalëm k'ëtëlagi onwongo ba öniang gini i kom Yecu, ba öniang gini thon i köp n'edwarpiny okobo, ëka n'ëkwanö i ceng Cabit k'Eyuda kibëc. Gin ocobo köp k'edwarpiny nakun ngölö gini ni köp ölöö Yecu.

²⁸ Kadï ba onwongo gini bal mörö më ngölö ninë thöo, gin openyo Pilato ëk oyee më neko ën ökö.

²⁹ I karë na dong otyeko gini cobo köp na yam ëcöo i kome, gin ökwanyö ën ökö ki kor yath, cë epyelo kome i bur lyël.

³⁰ Ëntö Obanga ocero ën ökö ki kin jö n'öthöo.

³¹ Cë ën obedo nen pi ninö na pol both jö na yam ën owotho ködgi ki i Galilaya obino yo Jerucalëm. Kobedini dong gin ënë ecaden mërë both jö onu.

³² “Ëka wan ëtitö niwu emuth na bër ni gin na yam Obanga öcïkö both kwere onu,

³³ ën dong ömïö ocobere pi onu, ëkwaëgi, ki cero Yecu. Kite n'ëcöo ködë i Jabuli më ariö ni,

“ ‘In ibedo woda,
tin dong adökö apapni.’

³⁴ Ëka man ënë gin n'Obanga okobo i kom cero ën ki kin jö n'öthöo ni ba bino töp i lyël, ekobo i köp ni:

“ ‘Abino miöwu gum na leng na genere na yam acïkö both Daudi.’

³⁵ Dök ekobo i Jabuli nökenë ni:

“ ‘Ba ibino wëkö kom Dhanöni Naleng töp.’

³⁶ “I karë na Daudi otyeko tic na lübërë ki yüb k'Obanga i karë mërë, cë ën öthöo, ëka eiko kome kanya eiko kwere mërë ië cë kome ötöp.

³⁷ Ëntö ngat n'Obanga obino ocero ki i thöo, kome ba obino ötöp.

³⁸ “Pi manön utmegona, an amitö ni inge unu ni pi Yecu ënë ömïö wan ëtitö niwu köp më timö kica i kom bal.

³⁹ Dhanö acëläcël n'oye Yecu ebino kwanö ni ën kite atir i nyim Obanga, gin mörö na cik ka Muca ba twëro timö.

⁴⁰ Gwökërë unu dong ëk köp na yam edwarpiny okobo kür ötimërë i komwu:

⁴¹ “ ‘Nën, un wegï angal,
ur unu ëka irweny unu ökö,
piën an abino timö gin mörö i karëwu,
na un ba ibino yee,
kadï ngat mörö kob niwu.’ ”

⁴² Na Paulo ēka Baranaba yaa dong ki i cinagoga, jii ōkwaōgi ni myero gin dōk odwog cen ēk okob nigī kōp na thuth i ceng Cabit k'Eyuda na lūbō manōn.

⁴³ I karē n'ēkēthō lwak, pol Eyuda ēka jō n'ōlōkērē gini i dini k'Eyuda n'ōmīrē gini both Obanga ōlūbō gini kōr Paulo gin ki Baranaba cē gin obedo twak ki lwak na cūkō cwinygi ni myero ōmēdērē gini mē bedo i kica k'Obanga.

⁴⁴ I ceng Cabit k'Eyuda na lūbō manōn, pol lwak ki i pacō ōcōkērē gini kanya acēl mē winyo kōp ka Rwoth.

⁴⁵ Ēntō i karē n'Eyuda mōkō ōnēnō gini lwak, nyeko ōmakōgi ōkō, ēka ōcakō gini twakō kōp mē ayeny i kom ngō na Paulo onwongo tye ka kobo.

⁴⁶ Cē Paulo gin ki Baranaba ōtwak gini ki tēk cwiny abonge lworo na kobo gini nī, “Wan onwongo myero ēcak twakō kōp k'Obanga bothwu, ēntō na calō dong ikwērō unu ōkō ēka ba iparō unu nī ipore unu pi kwō na ba thum, wan dong ēwēkōwu cē ēlōkērē both Erok.

⁴⁷ Man ēnē gin na yam Rwoth ōcīkōwa na kobo nī:
 “ ‘An akethi mē bedo tar both Erok,
 ēk imīi larē othun naka i ajiki piny kibēc.’ ”

⁴⁸ I karē n'Erok owinyo gini kōp ni, cwinygi obedo na yom, ēka ōcakō gini wōrō kōp ka Rwoth, cē jō kibēc n'onwongo ēyērōgi pi kwō na ba thum oyee gini.

⁴⁹ Kōp ka Rwoth ōkēth ōrōmō lobo nōn ōkō kibēc.

⁵⁰ Ēntō Eyuda orubo gini cwiny mon na lworo gini Obanga, na tye gini ki rwōm mē dito na malō kanya acēl k'ētēla mē pacō nōn. Cē ōcakō gini yelo Paulo gin ki Baranaba ēka ēryēmōgi ōkō ki i lobogi.

⁵¹ Ēntō Paulo ēka Baranaba ōtēngō gini apua ki i tyēn-gi mē nyutho ni gin ōkwērōgi, cē ōcīdhō gini yo Ikonio.

⁵² Cē ēlūbkōr Yecu opong ki yom cwiny ēka ki Tipo Naleng.

14

Paulo ēka Baranaba i lobo Ikonio

¹ Na gin dong tye i pacō mē Ikonio, ōdōnyō gini i cinagoga k'Eyuda. Ki kunōn gin obedo ka twak ki tēk n'ōmīō wel k'Eyuda na pol ēka Erok oyee gini.

² Ēntō Eyuda n'ōkwērō yee orubo gini cwiny Erok nakun mīō gini thama na reco i kom utmego.

³ Paulo gin ki Baranaba obedo gini kunōn pi karē mōrō na lac nakun twakō gini pi Rwoth ki tēk cwiny abonge lworo mōrō. Rwoth thon omoko caden mē kica mērē nakun mīōgi tēkō mē tio anyuth mē tango ēka gin mē aura.

⁴ Ēntō lwak mē pacō onwongo opokere gini ōkō, dul nōkēnē both Eyuda ēka nōkēnē both ēkwēna.

⁵ Cē Erok ēka Eyuda, kanya acēl k'ētēlagi omoko thamagi mē tīmō gin na rac i komgi ēka ki celogi ki kidi.

⁶ I karē n'ēkwēna ōniang gini i kom kōp nōn, ōcakō lūū gini ōkō naka yo Licitra ēka Derube i peci na tye i lobo Likaonia ēka ki lobo n'ōgūrōgi,

⁷ kanya gin ōmēdērē mē titō Emuth na Bēr.

Paulo ēka Baranaba i peci mē Licitra ēka Derube

⁸ I karē na gin tye i Licitra, onwongo gini ēcwō mōrō na bedo abeda na ba twērō woth. Ēn onwongo ongwāl ōkō cōn ki i aya mērē ēka ba ōtēmō woth.

⁹ Ēn obedo winyo ka Paulo twak, cē Paulo ōcīkō wangē i kome ēka ōnēnō nī ēn tye ki yee na rōmō mīō ēn cang.

¹⁰ Cē Paulo oredo kī dwōn na malō nī, “Yaa malō, icung atīr!” Ēka ěcwō nōn ōcakō pye malō cē ōcakō woth.

¹¹ Ī karē na lwak ōnēnō gīnī ngō na Paulo ōtīmō, ōcakō wōō gīnī kī lēb Likaonia nakun kobo gīnī nī, “Obanga obino gīnī pīny both onu ī thē cal ka dhanō!”

¹² Cē ōcakō cwodo gīnī Baranaba nī “Jeuc,” ěka Paulo nī, “Ermec,” piēn ēn onwongo obedo adwong na lōō twak.

¹³ Cē alamdhōk ka Jeuc, na ōt wōrō jwōkgī tye ī ngee pacō, okelo thwoni ěka athure ī dhō wangkac mē pacō piēn ēn ěka lwak onwongo mītō mīō gīnī tyēr both ěkwēna.

¹⁴ Ēntō ī karē n'ěkwēna Baranaba gīn kī Paulo owinyo gīnī pī kōp nōn, ōcakō yēcō gīnī bōng-gī kī komgī nakun mwōmērē gīnī yōkō kī kin lwak na redo gīnī nī,

¹⁵ “Pīngō ĩtīmō unu gin ni? Wan thon ebedo dhanō adhana calō un. Wan ětītō niwu Emuth na Bēr ěk ĩlōkērē unu ōkō kī kom gin na kōny mērē ope yo both Obanga na kwō n'ocweo polo kī lobo ěka nam kī jami kībēc na tye ĩē.

¹⁶ Ī karē na cōn ēn oyeo nī rok kībēc owoth gīnī ī yoo na ĩgī ōmītō.

¹⁷ Kadī bed nī kōmanōn, ēn yam ba ōwēkō dhanō abonge caden mērē ěka kī gin na bēr na ēn tīmō. Ēn mīō kōth cwe niwu kī ī polo, ēn mīōwu cem na būp ěka mīōwu ibedo unu kī yom cwiny.”

¹⁸ Ēntō naka thon kī kōp nī Paulo ěka Baranaba ba obedo na yot nīgī mē jūkō lwak mē tyērō tyēr bothgī.

¹⁹ Cē Eyuda mōkō n'obino gīnī kī ī Antiokia ěka ī Ikonio ōcūpō gīnī lwak mē dōk kukurgī. Gīn ocelo Paulo kī kidi ěka ōcakō ywanō gīnī ēn yōkō ī ngee pacō, nakun thamō gīnī nī ēn dong ōthōō ōkō.

²⁰ Ēntō kinge n'ēlūbkōr Yecu ōcōkērē gīnī bothe, ēn ōya malō ěka ōdōk cen ī pacō. Kodiko na pīny oru, owotho gīnī kanya acēl kī Baranaba naka ī Derube.

Paulo gīn kī Baranaba ōdōk cen yo Antiokia ī lobo Cīria

²¹ Kinge na gīn ōtītō Emuth na Bēr ī pacō nōn, gīn ōlōkō jō na pol mē bedo ēlūbkōr Yecu. Cē gīn ōdōk cen ī Licitra, ĩkonio ěka Antiokia,

²² nakun jīngō gīnī cwiny ēlūbkōr Yecu ěka cūkō cwinygī mē cung ī yee atīr nakun kobo gīnī nī, “Onu myero enwong can na pol mē dōnyō ī ker k'Obanga.”

²³ Ī karē na Paulo gīn kī Baranaba ōyērō gīnī edong pī jō n'oye Kiricito kī ī kabedo acēlacēl, gīn ōcakō mīō jō nōn ī cīng Rwoth na gīn yee ī kome nakun ōcakō gīnī kī lēga both Obanga ěka kī rio kec.

²⁴ Kinge na gīn owok ī Picidia, obino gīnī naka ī Pampulia,

²⁵ ěka ī karē na gīn otyeko tītō kōp k'Obanga ī Perga, cē ōcidhō gīnī yo Atalia.

²⁶ Kī kany nōn, gīn ōkwang kī mel yo Antiokia, kanya yam ēmīōgī ĩē ī thē kīca k'Obanga pī tic na gīn onwongo dong otyeko.

²⁷ Ī karē n'othuno gīnī kunōn, ōcōkō gīnī jō n'oye Kiricito kanya acēl, cē okobo gīnī gīn na kībēc n'Obanga otio nakun wok kī bothgī ěka kite n'Obanga ōyabō kī dholokek mē yee both Erok.

²⁸ Ēka obedo gīnī kunōn k'ēlūbkōr Yecu pī karē na lac.

15

Athuko mē Jerucalem

¹ Jō mōkō ōya kī ī Yudea obino gīnī yo Antiokia nakun pwonyo gīnī utmego nī, “Ka ba ēlīrōwu kite na pwony ka Muca mītō kōdē, un ba ĩtwērō larē.”

² Man ōmīō Paulo ēka Baranaba obedo ka larō kōp kī pyem kōdgi na tēk. Cē ēyērō Paulo ēka Baranaba kī jō nōkēnē n'oye gīnī, mē cīdhō naka yo Jerucalem both ēkwēna ēka edong pī kōp nī.

³ Lwak jō n'oye Kiricito oorogī ēka na gīn tye ka woth ngölō i Poiniki ēka lobo Camaria, gīn okobo kite n'Erok ōlōkērē gīnī kōdē. Emuth nī ōmīō utmego kībēc obedo kī yom cwiny.

⁴ I karē n'obino gīnī yo Jerucalem, jō n'oye Kiricito ēka ēkwēna, k'edong obino ōjōlōgi. Baranaba ēka Paulo okobo bothgi gin na kībēc n'Obanga otio kōdgi.

⁵ Cē jō n'oye na tye gīnī i dul k'Eparicayo ōya gīnī malō ēka okobo gīnī nī, "Erok myero ēlīrgī, ēk ēcīkgi mē lūbō cīk ka Muca."

⁶ Ēkwēna ēka edong ōcōkērē gīnī mē larō kōp nī.

⁷ Kinge larō kōp pī caa na lac, Petero ōya malō cē ōtwak kōdgi: "Utmegona, un ingeo nī i karē mōrō n'opoth anגע Obanga obino ōyēra kī i kinwu, ēk amīi Erok owiny kōp mē Emuth na Bēr na yaa kī i dhōga ēka oyee gīnī.

⁸ Obanga, na ngeo cwiny dhanō, onyutho nī ēn oyeogī nakun mīōgi Tipo Naleng, kite n'ōtīmō kōdē i kom onu.

⁹ Ēn ba oketho apokapoka mōrō i kin onu ēka gīn, ēntō ēn ōmīō cwinygi obedo na leng kī yee.

¹⁰ Cē kobedini dong, pīngō itye ka tēmō unu Obanga nakun iketho unu ayokoth i ngut ēlūbkōr Yecu na wan onyo kwere onu ba twērō gīnī tingo?

¹¹ Pathī nī kōmanōn pīēn wan eyee nī onu kībēc ēlarē i yoo acēl nōn pī kīca ka Rwothwa Yecu i kite na gīn tye kōdē nōn."

¹² Jō kībēc n'ōcōkērē ōlīng gīnī alīnga nakun etye ka winyo Baranaba ēka Paulo ka tye ka kobo gīnī kōp i kom anyuth mē tango ēka gīn mē aura n'Obanga ōtīmō i kin Erok nakun tio kōdgi.

¹³ I karē na gīn otyeko twak, Yakobo ōgamō nī, "Utmegona, winya unu.

¹⁴ Cimon okobo both onu kite n'Obanga ōcakō nyutho par mērē i kom Erok nakun kwanyō jīi kī kin-gī ēk obed mēgē.

¹⁵ Kōp k'edwarpīny ōrwatērē kī kōp na yam ēcōō nī,

¹⁶ "Kinge man an abino dwogo
ēka agērō ōt ka Daudi na yam ōrēdhērē.

An abino gērō kanya yam ōbal ōkō,
ēka abino rōcō na bēr.

¹⁷ Ēk jō n'odong ōrang gīnī Rwoth,
ēka Erok kībēc n'ecwodogī kī nyīnga,
man kōp ka Rwoth Obanga, na tio jami nī'

¹⁸ n'ōmīō ongere anaka yam cōn.

¹⁹ "Pī manōn thamana dong tye nī onu kūr ēmīi obed na tēk pī Erok na tye ka lōkērē gīnī both Obanga.

²⁰ Nakaka manōn, onu myero ēcōō waraga bothgi ēka ekob nīgī nī myero kūr ōcam gīnī cem mōrō n'ētyērō both cal jwogi, kūr obed gīnī jō ōlyang, kūr ōcam gīnī ringo leeni n'ēdēō adēa, ēka kūr ōcam gīnī remo.

²¹ Pīēn cīk ka Muca ebeto ka tītō i peci kībēc cakērē cōn ēka ēkwanō i cinagoga i ceng Cabūt k'Eyuda kībēc."

Waraga both Erok n'oye Yecu

²² Cē ēkwēna ēka edong, kī jō kībēc n'oye Kiricito, omoko gīnī mē yērō cwō mōrō n'obedo mēgi ēk eorgī owoth gīnī kī Paulo ēka Baranaba yo Antiokia.

Gin öyērō Yuda (n'ecwodo nī Barcaba) ēka Cila, cwō arīō n'onwongo obedo gīnī ētēla ī kin utmego.

²³ Man waraga n'eorogī kōdē:

Both utmegowa n'obedo Erok n'oye Kiricito na tye ī Antiokia, Ciria ēka Cilicia, wan ēkwēna ēka edong n'ebedo utmegowu, emothowu.

²⁴ Wan ewinyo nī jō mōkō ōya kī bothwa kany abonge twērōwa, na tye gīnī ka yelowu kī kōp mōkō na rubo thamawu kī ngō na gīn tye ka kobo.

²⁵ Manōn ōmīō wan emoko kī cwinywa acēl mē yērō cwō mōrō ēk eorgī bothwu nakun wotho gīnī kanya acēl kī nyikoneiwa mē amara Baranaba ēka Paulo,

²⁶ cwō na dong otyeko jalō kwōgī pī nyīng Rwoth Yecu Kiricito.

²⁷ Pī manōn wan eoro Yuda ēka Cila mē bino kobo niwu kī dhōgī ngō na wan etye ka cōōnō.

²⁸ Nen calō bēr both Tipo Naleng ēka wan ēk kūr eketh yēc mōrō na pēk rwōk ī komwu na kadhō kōp na pīrgī tēk na wan ecō pīny kany:

²⁹ Kūr icam unu cem n'ētyērō both cal jwogi, kūr icam unu remo, kūr icam unu ringo leeni n'ēdēōgī adēa ēka kūr itīm unu tīm mē ōlyang. Ka igwōkērē unu kī kom jami nī, cē ibino unu tīmō na bēr.

Bed unu dong na bēr.

³⁰ Ī karē n'eorogī, gīn ōcakō cīdhō yo Antiokia, kanya gīn ōgūrō jō n'oye Kiricito kanya acēl ēka ēmīōgī waraga.

³¹ Ī karē na gīn ōkwanō waraga, obedo gīnī kī yom cwiny pī kōp mē cūkō cwinygī.

³² Cē Yuda ēka Cila n'onwongo obedo gīnī edwarpīny, ōtwakō gīnī kōp na pol mē cūkō cwinygī ēka mē jīngō yeegī.

³³ Kinge na dong otyeko gīnī karē mōrō na nōnōk, cē jō n'oye ōmīōgī ōdōk cen kī gum mē kuc both jō n'oorogī.

³⁴ Ēntō Cila ōthamō nī bēr ēn ebed kunōn.*

³⁵ Cē Paulo ēka Baranaba odong gīnī ī Antiokia, kanya gīn kī lwak na pol opwonyo ēka ōtītō gīnī kōp ka Rwoth.

Paulo opokere kī Baranaba

³⁶ Kinge karē mōrō na nōnōk, Paulo okobo both Baranaba nī, “Ērō ēdōk cen ēk ēcīdh ēlim utmego kī ī peci kībēc na onu ebedo ka tītō kōp ka Rwoth iē ēk ēnēn kite na gīn tye kōdē.”

³⁷ Baranaba onwongo mītō nī ewoth gīnī kī Jon na nyīngē nōkēnē ecwodo nī Marako,

³⁸ ēntō Paulo ba dōk ōthamō na bēr mē woth kōdē pīēn obino ōwēkōgī ōkō ī Pampulia ēka ba obino ōmēdērē kōdgi ī tic.

³⁹ Gīn obedo ka larō kōp na gwaū, naka othuno nīgī pokere ōkō. Baranaba owotho kī Marako cē ōkwang gīnī yo Caiprac,

⁴⁰ ēntō Paulo ōyērō Cila cē ōya gīnī ēka utmego ōmīōgī ī cīng Rwoth ēk pī kīca mērē ōgwōkgī.

⁴¹ Ēn owok ī Ciria ēka ī Cilicia nakun jīngō cwiny jō n'oye Kiricito.

16

Timoteo owotho kī Paulo ēka Cila

* 15:34 Baibul nōkēnē ba ketho gīnī tyeng nī.

¹ Paulo dōki othuno naka yo Derube ēka Licitra, kunōn onwongo tye iē alūbkōr Yecu na nyingē Timoteo, n'aya mērē onwongo obedo Ayuda ēka dhanō n'oye Yecu, ēntō n'apap mērē obedo dhanō mē Girik.

² Utmego na tye gīni i Licitra ēka Ikonio ōtwakō gīni kōp na bēr i kom Timoteo.

³ Paulo ōmītō nī ewoth kodē i woth mērē, cē ēn ōlīrō Timoteo pī Eyuda na tye gīni kunōn piēn gīn kibēc onwongo ngeo nī apap mērē onwongo obedo dhanō mē Girik.

⁴ Kite na gīn obedo wowotha i peci na papath, gīn ōmīō jō n'oye Kiricito cik na yam ēkwēna ēka edong omoko gīni i Jerucalēm nī ēk ōlūb gīni.

⁵ Kōmanōn jō n'oye Kiricito ōjīng na tēk i kom yeegī ēka welgī obedo ka mēdērē na pol nīnō ki nīnō.

Anyuth na Paulo ōnēnō i Teroa

⁶ Paulo ēka ewodhe owotho gīni i lobo Perugia ēka Galatia, piēn Tipo Naleng ōgēngōgī nī kūr ōtīt gīni kōp k'Obanga i lobo Acia.

⁷ I karē na gīn othuno i wang lobo mē Micia, gīn ōtēmō cīdhō yo Bitinia, ēntō Tipo ka Yecu ba oyeo nī gīn ōcīdh kunōn.

⁸ Gīn dong ōcakō wok i Micia, ēka ōcīdhō gīni yo Teroa.

⁹ I kiwor Paulo ōnēnō ēcwō mōrō mē Macedonia i gīn anyutha, n'ocung nakun kwaō ēn nī, “Kwang nam ibin i Macedonia ēk ikōnywa.”

¹⁰ Kinge na Paulo dong ōnēnō gīn anyutha, wan ēyūbērē piōpiō mē yaa cīdhō yo Macedonia, piēn onwongo ēniang na bēr nī Obanga ēnē ocwodowa mē cīdhō titō kōp mē Emuth na Bēr bothgī.

Lōkērē ka Lidia

¹¹ Wan ēcakō kwang ki yeya ki i Teroa atīr naka i Camoturake ēka kodiko mērē ethuno i Neapolī.

¹² Ki kunōn wan ēcīdhō yo Pilipi i pacō na jō Roma lōō, na ēnē pacō na dit na lōō ki i lobo Macedonia. Wan ebēdo kunōn pī nīnō na pol.

¹³ I ceng Cabīt k'Eyuda wan ēcīdhō yōkō i nge wangkac yo lak kulo, kanya wan ēthamō nī ētwērō nwongo kany mōrō mē lēga. Wan ebēdo pīny mē twak ki mon n'onwongo ōgūrē gīni kany nōn.

¹⁴ Ngat acēl n'obedo winyo twakwa ēnē dhakō na nyingē Lidia, n'ōya ki i pacō n'ecwodo nī Tuatira. Ēn onwongo obedo dhakō na cadhō bōng na kwar na bēcō mē wel ēka na wōrō Obanga. Rwoth ōyabō cwinye ēka obedo ketho cwinye i kōp na Paulo kobo.

¹⁵ I karē na ēn ēka ki jō mē ōdē ebaticagī, ēn ōjōlōwa yo pacō mērē nakun kobo nī, “Ka un iyeo nī an dong abedo ngat n'oye Rwoth, cē ibin ebēd unu i pacōna.” Ēn ōdīōwa rwōk naka ōmīō wan eyeo mē woth kodē.

Paulo ēka Cila i buc

¹⁶ I nīnō mōrō acēl na wan onwongo etye ka cīdhō i lēga, wan ērwatērē ki nyakō mōrō n'obedo opii. Ēn onwongo tye ki tipo mōrō na mīō ēn kobo gīn mōrō mē karē mē anyim. Ēn onwongo kelo līm na thwōnē both rwodhi mērē ki kōp na ēn kobo.

¹⁷ Nyakō ni obedo lūbō kōr Paulo ēka wan kibēc na redo nī, “Cwō ni obedo gīni etic k'Obanga na Malō Rwōk na gīn tye ka kobo niwu kit yoo na myero ilarē unu kodē.”

¹⁸ Ēn obedo ka tīmō nī kōmanōn pī nīnō na pol. Mē ajiki mērē akēmō ōmakō Paulo cē ōlōkērē okobo nī jwōk nī, “Aciki i nying Yecu Kiricito, donyi ōkō ki i kome!” I caa nōn cūcūth tipo na rac ōya cē ōwēkō ēn.

19 Ēntō i karē na rwodhi mērē ōnēnō nī gen mē nwongo līm ōya ōkō, ōmakō gīnī Paulo ēka Cila cē ēywaōgī eterogī yo cuk i nyim ēlōc.

20 Gīn okelogī i nyim ēngōl-kōp cē okobo gīnī nī, “Jō nī obedo Eyuda ēka tye gīnī ka rubo pacōwa

21 nakun pwonyo gīnī kite mōkō na cīkwa ba yeo nī wan ēgam onyo ēlūbgī, piēn wan ebēdo jō Roma.”

22 Cē lwak ōrībērē gīnī mē lwēny i kom Paulo ēka Cila. Ēngōl-kōp ōcīkō nī ēgōny bōng kī komgī ēka epwodgī kī lūth.

23 Kinge na dong etyeko pwodogī rwōk, cē eterogī i buc nakun ēcīkō ngat na gwōkō buc nī ēk ōgwōkgī na bēr.

24 Ngat na gwōkō buc okethogī i ōd buc na tye iē ēka etweo tyēn-gī i kom yen na pēk.

25 Na dong cwōk rōmō dingwor Paulo ēka Cila onwongo tye gīnī i lēga na wero gīnī wer both Obanga, n'emabuc nōkēnē thon onwongo tye ka winyogī.

26 Athura thwōn oyeyeng mōrō oyengo pīny rwōk naka thē ōt mē buc thon oyengere. Cūcūth dholokek kībēc mē ōt buc ōyabērē ōkō, ēka jēgēlē kībēc n'etweo k'emabuc ōgōny gīnī ōkō.

27 Ī karē na ngat na gwōkō buc ocoo cē ōnēnō dholokek kībēc mē ōt buc thwolo, ēn ōwōdhō palā abadē mērē ēka onwongo mītō cōbērē kēnē piēn onge nī emabuc ōlūū ōkō.

28 Ēntō Paulo oredo nī, “Kūr iwaniri keni! Wan kībēc eute kany!”

29 Ngat na gwōkō buc ocwodo mac, ōmwōmērē i ōt, cē ōcīdhō orumo cōngē pīny na kome myēl amyēla i nyim Paulo ēka Cila.

30 Cē ēn dong okelogī yōkō ēka openyo nī, “Editena, ngō na myero atīm ēk alarē?”

31 Gīn ōcakō gamō nī, “Yee i kom Rwoth Yecu ēka ibino larē, in kī jō mē odi kībēc.”

32 Cē ōtwakō gīnī kōp ka Rwoth bothe ēka kī jō kībēc na bedo gīnī i ōdē.

33 Ī caa nōn mē kiwor ngat na gwōkō buc oterogī ēka ōcīdhō ōlwōkō wang retgī, cē cūcūth ēn ēka jō mē ōdē kībēc ebaticagī.

34 Ngat na gwōkō buc okelogī i ōdē ēka ōmīōgī cem. Ēn onwongo opong kī yom cwīny piēn ēn kī jō mē ōdē kībēc oyee gīnī i kom Obanga.

35 Ī karē na dong pīny oru kodiko, ēngōl-kōp ooro acikarigī both ngat na gwōkō buc kī twērō nakun kobo nī, “Gōny unu jō nōn ōcīdh gīnī.”

36 Ngat na gwōkō buc okobo both Paulo nī, “Ēngōl-kōp ōcīkō nī, un kī Cila myero ēgōnywu ōkō. Kobedini dong itwērō unu cīdhō. Apē unu kī kuc.”

37 Ēntō Paulo okobo both acikari nī, “Gīn opwodowa i kin lwak na bara ēngōlō nīwa kōp, kadī bed nī wan ebēdo jō mē Roma ēka okethowa gīnī i buc. Cē kobedini gīn mītō gōnyōwa i mūng? Pathī nī kōmanōn! Mītō gīn kī komgī obin ēk ōgōnywa gīnī.”

38 Acikari ōdwōkō gīnī kōp nōn both ēngōl-kōp ēka i karē n'owinyo gīnī nī Paulo ēka Cila onwongo obedo gīnī jō mē Roma, gīn obedo kī lworo.

39 Cē gīn obino ōbakō dhōgī bothgī ēka ōkwanyōgī ōkō, na kwaōgī mē wēkō pacō nōn.

40 Kinge na Paulo ēka Cila odonyo gīnī yōkō kī i buc, ēka ōcīdhō gīnī i ōt ka Lidia, kanya gīn ōrwatērē kī utmego ēka ōcūkō cwinygī. Cē gīn ōcakō cīdhō.

¹ Ī karē na gīn owok kī Ampipoli ēka Apolonia, obino gīnī i Tecalonika, kany onwongo cinagoga k'Eyuda tye iē.

² Paulo ōdōnyō i cinagoga kit n'onwongo ēn marō tīmō kōdē, ēka pī ceng Cabīt k'Eyuda adek ēn obedo larō kōp kōdgi i kom kōp na yaa kī i Cōc na Leng.

³ Ēn obedo gōnyō kōp kōrē kī kōrē nakun nyutho nī Meciya myero ōlīm can ēka ocer kī kin jō n'ōthōō. Paulo okobo nī, "Yecu nī na an atye ka tītō kōp i kome bothwu ēnē Meciya."

⁴ Eyuda mōkō n'owinyo oyee cē ōrībērē gīnī kī Paulo ēka Cila. Pol jō Girik na lworō Obanga ēka kī mon na dōngō thon oyee gīnī.

⁵ Ēntō Eyuda mōkō onwongo tye gīnī kī nyeko ēka ōcakō gīnī cōkō jō mōkō na kitegi reco kī thē cuk, ōgūrē gīnī kanya acēl ēka ōcakō gīnī kelo wōō na rac i pacō. Gīn ōcīdhō i ōt ka Jacōn mē rangō Paulo gīn kī Cila, ēk ekelgi yōkō both lwak.

⁶ Ēntō i karē na gīn ba onwongogī, ōywaō gīnī Jacōn ēka utmego mōkō nōkēnē i nyīm ēlōc mē pacō kī wōō nī, "Jō nī n'obedo gīnī kelo ayela i wi lobo thūkūl, obino gīnī kōdē naka kany,

⁷ ēka Jacōn ōgamōgi parē. Gīn tye gīnī ka tūrō cīk ka Cija nakun kobo gīnī nī rwoth nōkēnē tye n'ecwodo nī Yecu."

⁸ Ī karē na gīn owinyo kōp nī, lwak ēka ēlōc mē pacō obedo gīnī kī podho cwiny.

⁹ Cē ōcakō gīnī gamō cīling kī both Jacōn ēka kī jō mōkō cē dong ēwēkōgi ōcīdhō.

Paulo ēka Cila ōcīdhō gīnī i Berea

¹⁰ Cūcūth kiwor nōn, jō n'oye ooro gīnī Paulo gīn kī Cila ōkō yo Berea. Ī karē na gīn othuno kunōn, ōcīdhō gīnī i cinagoga k'Eyuda.

¹¹ Eyuda mē Berea onwongo kitegi bēcō lōō Eyuda mē Tecalonika, piēn ōgamō gīnī kōp n'etero nīgi kī yom cwiny na bē, ēka nīnō kī nīnō gīn onwongo rīpō Cōc na Leng mē nēnō ka kōp na Paulo tye ka pwnyo tye atīr.

¹² Eyuda na pol oyee, ēka cwō na pol kī mon na pīrgī tēk n'engeogi n'obedo jō Girik thon oyee gīnī.

¹³ Ī karē n'Eyuda na bedo i Tecalonika ōnīang gīnī nī Paulo tye ka tītō kōp k'Obanga i Berea, gīn thon ōcīdhō kunōn mē rubo jīi ēka kī cūpōgi.

¹⁴ Cē cūcūth jō n'oye otero gīnī Paulo ōkō i dhō nam, ēntō Cila ēka Timoteo odong gīnī i Berea.

¹⁵ Jō n'otero Paulo okelo gīnī ēn naka i Atene. Kī kunōn gīn odwogo cen kī kōp na Paulo ōcīkōgi kōdē yo both Cila ēka Timoteo nī myero gīn ōcīdh bothe piōpiō ka twērē.

Paulo i Atene

¹⁶ Na Paulo onwongo pod tye ka kūrō Timoteo ēka Cila i Atene, cwinye ocwer rwōk mē nēnō nī pacō nōn opong kī cal jwogi.

¹⁷ Pī manōn, ēn obedo larō kōp k'Eyuda ēka jō Girik na lworō Obanga i cinagoga, ēka kī jō mōkō na ēn obedo nwongogi i thē cuk nīnō kī nīnō.

¹⁸ Ēryēkō mōkō mē dul k'Epikurea ēka Citoik ōcakō gīnī larō kōp kōdē. Jō nōkēnē openyo gīnī nī, "Ngō na ngat nī na twak atata mītō kobo kany?" Jō nōkēnē ōgamō nī, "Nen calō ēn mītō twakō kōp i kom obanga mōrō na path." Gīn okobo kōmanōn piēn Paulo onwongo tye ka tītō Emuth na Bēr i kom Yecu ēka cer ka jō n'ōthōō.

¹⁹ Cē gīn otero ēn i nyīm athuko mē Areopago, nakun kobo gīnī nīnē nī, "Wan ēmītō ngeeno kit pwnyo na nyen na in itye ka pwnyo.

20 In itye ka kelo kit pwony mökö na papath i ithwa, ěka wan ěmītō niāng i tyēnē.”

21 I karē nōn jō mē Atene kī wele na bedo kunōn onwongo balō karēgī mē twakō ěka wīnyo kōp mōrō na nyen.

22 Paulo ōya malō cē ocung i nyim athuko mē Areopago ěka okobo nī, “Un jō mē Atene, an anēnō nī i yodhi kībēc ibedo unu edini rwōk.

23 Piēn ka an atye ka wowotha nakun aripō gin na un iwōrō, anwongo keno tyēr n'ēcōō nī, ‘Both obanga na ba ngere.’ Dong gin na un iwōrō na ba ingeo unu ēnē an abino mē titō niwu.

24 “Obanga n'ocweo wi lobo kī jami kībēc na tye iē, ēnē Rwoth mē polo kī lobo ěka ēn ba bedo i udi n'ēgērō kī cīng jō.

25 ěKa ēn ba mītō nī etii nīnē gin mōrō n'ēyübō ayūba kī cīng dhanō, calō ēn onwongo mītō gin mōrō, piēn ēn kikome ēnē mīō kwō, yweo, ěka gin na kībēc.

26 ěN ocweo rok kībēc mē wi lobo kī kom dhanō acēl, ěk obed gīnī i wi lobo thūkūl. ěN ōyübō karē ěka kabedo na myero gīn ōkwō iē.

27 Obanga ōtīmō kōmanōn ěk dhanō ōrangē, ěka onwong ēn, othun bothe kadī bed nī ēn ba bor kī both ngat acēlacēl kī kin onu.

28 Pī ēn, wan ěkwō i ēn, ewotho i ēn, ebledo i ēn, kite na jō mökö thon ōcōō gīnī kī kin ěcōcwu nī, ‘Wan thon ebledo ēthīnē.’

29 “Pī manōn, kite na onu ebledo ēthīn k'Obanga, onu kūr dōk ētham nī Obanga cal kī gol onyo ryal onyo kidi onyo cal mōrō n'ēyübō kī dirū ěka kī thama ka dhanō.

30 Obanga yam ba ōparō pī dhanō i karē mē kwia pīny, ěntō kobedini ēn dong ōcīkō nī jō mē kabedo kībēc myero ongut gīnī pi balgī,

31 piēn ēn dong oketho nīnō n'ebino ngōlō kī kōp both jō kībēc mē wi lobo kī kōp atīr nakun dong ōyērō ngat na myero ōngōl kōp. ěN thon omoko caden both jō kībēc, kī cero Yecu kī kin jō n'ōthōō.”

32 I karē na gīn owinyo kōp i kom cer ka jō n'ōthōō, jō mökö ōcakō nywarō ēn, ěntō jō nōkēnē okobo gīnī nī, “Wan ěmītō wīnyo kōp nī dōkī i ceng nōkēnē.”

33 ěKa Paulo ōya cē ōwēkō athuko.

34 Jō mökö na nōnōk ōrībērē kōdē ěka ōdōkō gīnī jō n'oye. I kin-gī onwongo tye iē Dionicio dhanō mē Areopago ěka dhakō mōrō na nyīngē Damarić, kī jō nōkēnē na pol.

18

Paulo i Korinti

1 Kinge manōn Paulo ōya kī i Atene ěka ōcīdhō yo Korinti.

2 ěKa ēn onwongo Ayuda mōrō na nyīngē Akwila, n'ēnywōlō i lobo Ponto, na pod onwongo odwogo kī i lobo Itali gīn kī dhakō mērē Pīricila. Piēn Kalaudio ōmīō twērō nī Eyuda ōya gīnī ōkō kī i Roma. Cē Paulo ōcīdhō mē līmōgī

3 ěka obedo bothgī. ěN onwongo obedo atic kēma calō gīn ěka otio kanya acēl kōdgī.

4 I ceng Cabīt k'Eyuda kībēc ēn obedo larō kōp i cinagoga mē tēmō lōkō thama k'Eyuda ěka jō Girik.

5 I karē na Cila ěka Timoteo obino gīnī kī i Macedonia, Paulo ōmīō karē mērē kībēc mē titō kōp k'Obanga nakun mīō caden both Eyuda nī Yecu ēnē onwongo obedo Meciya.

⁶ Ēntō i karē n'Eyuda opyem gini ki Paulo ēka ōcakō yanyō ēn, cē ēn ōcakō tēngō bōng kome nakun kobo bothgi ni, "Remowu obed i wiwu! An gira balna mōrō ope. Cakērē tin cidh kōdē anyim, an abino cidhō both Erok."

⁷ Cē Paulo ōya ōcidhō yo pacō k'ēcwō mōrō na nyīngē Tito Yucito, Arok na wōrō Obanga na ōdē cwōcwōk ki cinagoga.

⁸ Kiricipac, atēla na lōō cinagoga ēka ki jō mē ōdē kibēc oyee gini Rwoth, cē jō na pol mē Korinti n'owinyo gini ēn, oyee ēka ebatigagī.

⁹ I nīnō mōrō acēl i kiwor, Rwoth ōtwak ki Paulo i anyuth ēka okobo nīnē nī, "Kūr ibed ki lworō, ēntō bed ka twak, kūr iling."

¹⁰ Piēn an atye kanya acēl kodi, ēka ngat mōrō ope na bino tīmō gin mōrō na rac i komi, piēn an atye ki jō na pol i pacō ni."

¹¹ Cē Paulo obedo kunōn mwaka acēl ki dwethe abicēl, nakun pwonyogī ki kōp k'Obanga.

¹² I karē na Galio obedo alōc mē lobo Akaya, Eyuda mōkō ōcōkērē gini kanya acēl cē ōmakō gini Paulo, ēka etero ēn i nyim angōl-kōp mē apida.

¹³ Gin okobo nī, "Ēcwō ni tye ka neeno jīi mē wōrō Obanga i yoo na ba rwatērē ki cikwa."

¹⁴ Ēntō i caa n'onwongo Paulo dong cwōk twak, Galio okobo both Eyuda nī, "Winy unu Eyuda, ka onwongo koko ni ocung i kom tīm mōrō na rac onyo bal mōrō na rac, onwongo bedo na bēn an mē winyo kokowu.

¹⁵ Ēntō kit na calō obedo peny na makō kōp onyo nyīng mōkō na dōk i kom cik na mewu, un kikomwu inēn unu kit mē cobo. An ba abino bedo angōl-kōp i kom kōp na calō koth manōn."

¹⁶ Cē ēn ōryēmōgī ōkō ki i nyim pido.

¹⁷ Ēka gin kibēc ōlōkērē i kom Cocitene, atēla mē cinagoga, cē ōcakō gini pwodo ēn i nyim pido. Ēntō Galio ba oketho cwinye jē.

Paulo ōdōk cen i Antiokia mē Ciria

¹⁸ Ēka kinge Paulo obedo i Korinti pi karē mōrō na nōnōk, cē ōwēkō utmeogo ēka ōkwang ki mel mē cidhō i lobo Ciria. Ēn ōnywakō gini yoo kanya acēl ki Piricila ēka Akwila. Na pod bara ōcakō woth, Paulo ōlyēlō wie ki i Cenikeria, piēn onwongo okwongo kwong.

¹⁹ I karē na gin othuno i Epeco, Paulo ōwēkō Piricila ēka Akwila kunōn, ēntō ēn ōcidhō i cinagoga mē larō kōp kanya acēl k'Eyuda.

²⁰ I karē na gin openyo ēn nī obed bothgi pi karē mōrō, ēntō ēn obino ōkwērō ōkō.

²¹ Ēntō i caa na ēn tye ka yaa ōcīkērē nī, "An abino dwogo cen bothwu ka Obanga ōmītō." Cē ōcakō kwang ki mel nakun yaa ki i Epeco.

²² I karē na mel othuno i Cecaria, Paulo ōcidhō yo Jerucalēm mē motho jō n'oye Kiricito ēka ōcakō dōk cen yo Antiokia.

²³ Kinge tero karē mōrō i Antiokia, Paulo ōdōk cen nakun wok ki i Galatia ēka Perugia nakun jīngō cwiny ēlūbkōr Yecu.

Apolo opwonyo i Epeco

²⁴ I karē nōn Ayuda mōrō na nyīngē Apolo, n'obedo dhanō mē Alegijandaria obino yo Epeco. Ēn onwongo obedo ēcwō n'ōkwanō rwōk, na tye ki ngec na thuth i kom Cōc na Leng.

²⁵ Ēn onwongo epwonyo i yoo ka Rwoth, cē obedo twak ki tēkō ēka opwonyo kōp i kom Yecu atir kadī bed nī ēn onwongo ngeo kōp i kom batica ka Jon kēkēn.

²⁶ Ēn öcakö twak kī tēk cwiny i cinagoga. Ī karē na Piricila ēka Akwila owinyo gīnī kōp na ěn twakö, gīn ocwodo ěn yo pacögi cē ömiö ěn öniang i yoo k'Obanga na bër rwök.

²⁷ Ī karē n'Apolo onwongo mütö cīdhö yo lobo Akaya, utnego ödiö cwinye ēka öcöo gīnī waraga both ëlūbkör Yecu ēk öjöl gīnī ěn. Ī karē na ěn othuno kunön, ěn obino obedo mē köny na thwönē both jö n'onwongo oye gīnī pī kīca k'Obanga.

²⁸ Ēn obino ölöo thama k'Eyuda atir i nyim lwak nakun nyutho kī i kom Cöc na Leng nī Yecu onwongo obedo Meciya.

19

Paulo i Epeco

¹ Ī karē n'Apolo onwongo tye i Korinti, Paulo owok i yoo na tye i dyere lobo ēka othuno i Epeco. Ēn onwongo ëlūbkör Yecu mökö kunön

² ēka openyogi nī, “Un yam inwongo unu Tipo Naleng i karē na un iyee Kiricito?”

Gīn ögamö nī, “Pe, wan bara ewinyo nī Tipo Naleng thon tye.”

³ Cē Paulo openyogi nī, “Koth batica mēnē na un inwongo?”

Gīn ögamö nī, “Batica ka Jon.”

⁴ Paulo ögamö nī, “Batica ka Jon onwongo obedo batica mē ngut. Ēn okobo both jīi mē yee i kom ngat na tye ka bino kī körē, na manön ěnē Yecu.”

⁵ Ī karē na gīn owinyo kōp nī, cē ebaticagi i nyīng Rwoth Yecu.

⁶ Ī karē na Paulo oketho cīngē i komgi, Tipo Naleng obino i komgi cē gīn öcakö twakö lēb na papath ēka dwaropiny.

⁷ Wel cwö kibēc onwongo römö apar ariö.

⁸ Paulo ödünyö i cinagoga ēka obedo twak kī tēk cwiny pī dwethe adek, nakun larö kōp ēka ywaö thamagi i kom ker k'Obanga.

⁹ Ēntö jö mökö na ba yee n'odhing öcakö gīnī twakö kōp na reco i kom yoo ka Kiricito i nyim lwak, cē Paulo öwëkögi ēka öcīdhö k'ëlūbkör Yecu. Ēn obedo ka larö kōp ködgi nünö kī nünö i öt kwan ka Tairana.

¹⁰ Man obedo timērē pī mwaka ariö, ēk Eyuda ēka jö Girik kibēc na bedo gīnī i lobo Acia owinyo gīnī kōp ka Rwoth.

Awope ka Cekewa

¹¹ Obanga otio tango na döngö kī i cīng Paulo,

¹² naka thon atame cīng onyo böng n'ogudo ěn, onwongo etero both etwoe cē twögi cang ökö ēka tipo na reco thon yaa wëkögi.

¹³ Eyuda mökö n'onwongo rimo piny nakun ryëmö gīnī tipo na reco kī i kom jīi, ötëmö gīnī tic kī nyīng Yecu mē ryëmö cen kī kom jö na cen ömakögi nakun kobo gīnī nī, “An aciköwu i nyīng Rwoth Yecu, na Paulo pwonyo pīrē, mē donyo yökö kī i kome!”

¹⁴ Awope ka Cekewa abirö, n'onwongo obedo alamdhök na dit k'Eyuda, onwongo thon timö gīnī nī kōmanön.

¹⁵ Ēntö i nünö mörö acël tipo na rac ögamö nigī nī, “An angeo Yecu, ēka thon an angeo Paulo, ěntö un ibedo unu jö mēnē?”

¹⁶ Cē ěcwö n'onwongo tipo na rac tye i kome opye i komgi ēka ölöögi ökö. Ēn ölwēnyö ködgi ēka ömiögi öngwëcö yökö kī i öt kotula nakun remo cwer kī i komgi.

17 Ī karē na köp ni owinyere both Eyuda ēka jö Girik na bedo gini i Epeco, lworö öcakö makögi rwök ēka nyiŋg Rwoth Yecu ēwörö i rwöm na malö.

18 Jö na pol n'oye obino gini nakun tuco kanyalēr tim mökö na rac na gin obedo ka timö.

19 Jö na popol n'onwongo obedo gini ejwogi okelo gini bukegi me thyeth kanya acël ēka ewangögi i nyim lwak. Ī karē na gin öribö wel me buke, cē enwongo römö wel ciling na nyiŋg elip pyer abic.

20 Ī kit yoo ni, köp ka Rwoth ömedere ēka ödöngö ki tekö.

21 Kinge na köp ni kibec ötimere ökö, Paulo omoko thama mere me cidhö yo Jerucalem nakun wok ki i Macedonia ēka Akaya. Ēn okobo ni, "Kinge na an abedo kunön, an thon myero alim Roma."

22 Ēn ooro Timoteo ēka Eracito, cwö ariö n'onwongo könyö ěn me tio tic ka Rwoth yo Macedonia, nakun ěn dong me bedo i lobo Acia pi karē mörö na nönök.

Arubaruba n'ötimere i Epeco

23 Ī karē nön ayela na thwönē öcakere i kom Yoo ka Kiricito.

24 Ēcwö mörö na nyiŋg Demeterio athedh ryal, ěn thedho ryal yübö ki cal jwök na dhakö na nyiŋg Atemi cē kelo ki lim na thwönē both edirü tic cing.

25 Ēn ocwodogi kanya acël ki jö nökenē na tio koth tic acël nön cē okobo bothgi ni, "Un cwö, ingeo unu ni lönyöwa yaa ki kom tic ni.

26 Kobedi dong un inenö ēka iwinyo unu ni Paulo mörö ni tye ka neeno jii ēka tye ka miö jö na pol rwenyo ökö ki i Epeco kany ēka rwök mere i lobo me Acia thükül. Ēn tye ka kobo ni obanga na dhanö öyübö ayüba ba obedo obanga kikokome.

27 Pathi doki cath kēken ěnē tye na rac, ěntö naka thon öt wörö obanga na pire tek me Atemi bino bedo gin mörö na köny mere ope, ēka obanga na dhakö n'ewörö i lobo Acia ēka i wi lobo thükül ebino kwanyö dheo mere ökö."

28 Ī karē na gin owinyo köp ni, akemö ömakögi ēka öcakö gini redo ni, "Atemi ka jö Epeco dit rwök!"

29 Cē arubaruba na thwönē örömö i pacö ökö. Jii ömakö Gayo ēka Aricito me Macedonia na yam wotho gini ki Paulo kanya acël, ēka gin kibec ömwömere ki cwiny acël i öt tuko.

30 Paulo ömitö dönyö i kin lwak ěntö elübkör Yecu öjüko ěn ökö.

31 Edite mökö thon me lobo Acia, nyikonei ka Paulo, ooro gini köp ni kür ötēm me dönyö i öt tuko.

32 Athuko obedo k'arubaruba, jö mökö onwongo wöo gini i kom gin acël, jö mökö i kom gin nökenē. Pol jii ba ongeö gini thon ngö n'onwongo gin tye iē kany nön.

33 Eyuda mökö othwaro gini Alegijanda anyim ēka jö mökö ki kin lwak oredo gini nakun ekobo ni ěn okob ngö na tye ka timere. Alegijanda öjükögi ki cingē nakun mitö pido mere i nyim jii.

34 Ēntö i karē na gin öniang ni ěn onwongo obedo Ayuda, lwak kibec oredo ki dwön acël pi caa na römö ariö ni, "Atemi ka jö Epeco dit rwök!"

35 Kinge, karan me pacö öjüko lwak ek öling gini cē okobo ni, "Un jö me Epeco, nga na ba ngeo ki wi lobo ni pacö me Epeco ěnē gwökö öt wörö Atemi na dit rwök, ēka ki cal mere na yam opodho ki wi polo?"

36 Pi manön, kite na pyem mörö ope i köp ni, un dong myero ibed unu moth, kür itim unu gin mörö k'abünyē.

³⁷ Un ikelo cwö ni kany, ba öyakö gīnī gin mörö ki öt wörö jwök onyo yanyö obanga onu na dhakö.

³⁸ Ka cē Demeterio ēka ēdirū tic cīng ewodhe tye gīnī ki köp mē adoth i kom ngat mörö, öt pido tye n'öyabērē ēka ēlōc thon tye. Myero gīn oter i pido.

³⁹ Ka tye köp nökēnē na un imitō kelo, manōn myero etyeki i athuko mē cik.

⁴⁰ Kit na tye kodē, pēkö twērö podho i kom onu pī arubaruba n'ötīmērē tin. Pī köp nōn onu ba ētwērö nyutho tyēn köp mörö mē wöō n'ötīmērē."

⁴¹ Kinge na dong ötwakö köp ni, ēn ökēthö athuko ökö.

20

Paulo öcīdhö yo Macedonia ēka i lobo Grecia

¹ 28ī karē na dong wöō othum, Paulo ocwodo ēlūbkör Yecu bothe, kinge cükö cwinylgi ēka mothogi, cē öcīdhö yo Macedonia.

² Ēn obedo ka woth i lobo nōn nakun cükö cwinylgi jīi ki köp na pol, ēka kinge obino othuno i lobo Grecia

³ kanya ēn obedo iē pī dwethe adek. Ēn onwongo tye ka yübērē mē kwang ki mel mē cīdhö yo Ciria. Ī karē na ēn ongeō nī Eyuda öyübö gīnī köp i kome, cē Paulo ölökö thama mērē mē dök cen nakun wok ki i Macedonia.

⁴ Ēn owotho kanya acēl ki Copater wod ka Piro mē Berea, Aricitako ēka Cekondo mē Tecalonika, Gayo mē Derube ēka Timoteo, kanya acēl ki Tukiko ēka Tropimo mē lobo Acia.

⁵ Jö nī öcīdhö anyim ēka ökürowa gīnī i Teroa.

⁶ Ēntö wan ēkwang ki i Pilipi kinge Kwer mē Ogati na Thöbi ope iē ēka kinge nīnō abic ethuno bothgi i Teroa, kanya wan ebodo iē pī nīnō abirö.

Ecero Yutiko ki i thöō

⁷ Ī nīnō mē acēl mē cabīt,* wan ēcökērē kanya acēl mē poko i ogati. Paulo obedo twak ki jīi, piēn onwongo dong mitö cīdhö ökö kodiko mērē, cē ēn obedo twak naka dingwor.

⁸ Tara na pol onwongo tye ka lyēl i öt na malö na wan ēcökērē iē.

⁹ Na Paulo onwongo mēdērē amēda ki twak, athīn awobi na nyingē Yutiko onwongo obedo i derica cē nīnō ömakö wangē rwök ēka opodho pīny ki i derica mē öt mē adek na malö, cē etingo ēn na dong öthöō.

¹⁰ Ēntö Paulo oidho pīny cē oryebere i kom awobi nōn, ēka öthünö cē öcakö kobo nī, "Kür ipar unu, ēn pod kwö."

¹¹ Cē Paulo öidhö ödök i öt na malö, opoko i ogati ēka öcamö gīnī kanya acēl. Paulo ömēdērē ki twak naka pīny oru cē öcakö cīdhö.

¹² Jīi otero awobi nōn na kwö yo pacö ēka na cwinylgi yom rwök.

Paulo örwatērē k'edong mē Epeco

¹³ Wan ēcīdhö anyim ki mel cē ēkwang naka i Acco, kanya onwongo wan ebino mē kwanyö Paulo ki iē. Ēn onwongo öyübērē mē woth ki tyēnē yo kunön.

¹⁴ Ī karē na ēn oromo ködwa i Acco, ēkwanyö ēn ki mel cē wan ēcīdhö kodē kanya acēl naka yo Mitilene.

¹⁵ Wan ēcakö kwang ki kunön ēka kodiko mērē ethuno kany mörö n'opimere ki Kioc. Kinge nīnō nōn wan ēngölö naka yo cula nam mē Camoc ēka kinge nīnō acēl wan ethuno i Mileto.

* **20:7** Nīnō mē acēl mē cabīt obedo ceng cabīt kite n'Eyuda kwanö ki nīnō kodē.

16 Paulo onwongo omoko thama mērē mē kwang kalō Epeco akala, ěk kūr ēbal caa i lobo Acia, piēn onwongo mitō cidhō piōpiō ěk ka twērē ebed i Jerucalem i nīnō mē Pentekot.

17 Ēntō i karē na wan ethuno i Mileto, Paulo ooro kōp yo Epeco mē cwodo edong ka jō n'oye Kiricito ěk obin gīn bothe.

18 I karē na gīn othuno, ěn okobo nīgī nī, “Un ingeo unu kite na an akwō kōdē i kinwu, cakērē i nīnō mē acēl na an abino kōdē i lobo Acia.

19 An atio both Rwoth kī mwolo na dit rwōk ěka kī pii wanga, kadī bed onwongo atye i atēmatēma na rac n'Eyuda ōyūbō gīn i koma.

20 Un ingeo nī an ba abedo kī lworo mē tītō niwu kōp mōrō na twērō kōnyōwu, ěntō an apwonyowu i kin lwak ěka i ōt kī ōt.

21 An abedo kobo kōp n'atir both Eyuda ěka both jō Girik nī myero ongut gīn kī kom bal cē ōlōkērē gīn both Obanga ěka obed gīn kī yee i kom Rwothwa Yecu.

22 “Kobedini dong an atye ka cidhō yo Jerucalem nakun abedo amabuc ka Tipo Naleng, na ba angeo ngō na bino timērē i koma kī kunōn.

23 Gin na an angeo kēkēn ěnē nī Tipo Naleng ōcika nī i pacō kībēc, buc ěka pēkō tye ka kemo koma.

24 Ēntō kwōna anēnō calō gin mōrō na kōny mērē ope kī botha, thwara ka atio kōdē mē tyeko tic na Rwoth Yecu ōmīa—tic mē miō caden mē Emuth na Bēr mē kīca k'Obanga.

25 “Kobedini dong an angeo nī ngat mōrō ope kī kin jō na an abedo tītō kōp mē Ker k'Obanga bothgī na dōk bino nēnōna.

26 Pi manōn, an akobo bothwu tin nī, ka kwō ka ngat mōrō kī i kinwu bino rwenyo, remo mērē ope i wia.

27 Piēn ba abedo kī lworo mē tītō niwu gin na kībēc n'Obanga mitō nī inge unu.

28 Gwōkērē unu kenwu ěka kī jō kībēc na Tipo Naleng okethowu mē gwōkōgī. Bed unu ěkwath ka jō k'Obanga n'oye Kiricito na ěn ōwilō kī remo ka Kiricito kikome.

29 Angeo nī, ka dong ayaa ōkō, orudi na ger bino bino i kinwu ěka ba bino wēkō rom.

30 Naka thon jō mōkō kī kinwu bino gīn yaa mē lōkō kōp n'atir ōkō ěk ōywa ēlūbkōr Yecu i kōrgī.

31 Pi manōn gwōkērē unu! Po unu nī onwongo abedo coko ngat acēlacēl kī i kinwu na ba aling pi mwaka adek kiwor ěka kiceng, nakun akok kī pii wanga.

32 “Kobedini dong an amīōwu i cing Obanga ěka kī kōp mē kīca mērē na twērō mīō idōngō unu, ěka bino mīōwu inwongo gin na ěn ōyūbō mē mīō both jō kībēc na ěn ōlōnyōgī.

33 An ba abedo kī miti i kom ryal, gol onyo bōngū ka ngat mōrō.

34 Un kī komwu ingeo unu nī an anwongo gin na kībēc na mītērē botha ěka both jō na an atio kōdē kī tic mē cinga.

35 I kom tic kībēc na an dong atio, anyutho niwu nī, kī tic na tēk myero ěkōny jō na görū, nakun epo i kom kōp na Rwoth Yecu kī kome okobo nī: ‘Gum na thwōnē tye i mīō na lōō gamō.’”

36 I karē na dong otyeko kobo kōp nōn, ěn orumo cōngē pīny kōdē kībēc ěka ōlēgō.

37 Gīn kībēc okok kī pii wang-gī, nakun thūnō gīn ngut Paulo ěka emotho ěn kī moth mē mar.

38 Gin n'ocwero cwinygī rwōk ěnē kōp na ěn okobo nī gīn ba dōk bino nēnō wangē. Cē ōkwangō gīn ěn i mel.

21

Woth ka Paulo yo Jerucalem

¹ Kinge na dong epokere ködgī, wan êcakö kwang kī mel atir mē cīdhō naka i Koc. Kodiko mērē wan êcīdhō naka i Rodec, êka êya kī kunōn êcīdhō naka i Patara.

² I karē na wan enwongo mel na cīdhō yo Poiniki, êcakö dönyö iē êka êmēdērē kī wothwa.

³ I karē na wan ênēnō cula nam mē Caiprac ewok kī kukwap mērē, êka êkwang naka i lobo Ciria. Wan ethuno i Turo, kanya myero êkwany yēc ökō kī i mel.

⁴ I karē na wan etye kunōn enwongo êlūbkör Yecu, ebedo bothgī pī nīnō abirō. Tipo Naleng ōmīōgī ōjūkō Paulo nī kür ōcīdh yo Jerucalem.

⁵ Entō i karē na nīnōwa ōrōmō mē yaa, wan edwogo i mel. Êlūbkör Yecu kībēc mēd kī mon êka êthīnō owotho ködwa mē yaa kī i pacō mē cīdhō i dhō nam êka kī kunōn erumo cōngwa mē lēga.

⁶ Kinge mothogī, wan êcakö dönyö i mel, êka gīn ōdök cen yo pacō.

⁷ Wan êmēdērē kī wothwa mē yaa kī i Turo, cē ethuno i Potolemai êka emotho utmegō cē ebedo ködgī pī nīnō acēl.

⁸ Kodiko mērē na wan eyaa, êcīdhō ethuno i Cecaria êka ebedo i ōt ka Pilipo atīt Emuth na Bēr na yam ên ngat acēl i kin jō abirō.*

⁹ Ên onwongo tye k'anyira mērē angwēn na bara ênyōmōgī na gīn obedo edwarpīny.

¹⁰ I karē na wan ebedo kunōn pī nīnō mörō na popol, adwarpīny na nyīngē Agabu obino n'ōya kī i Yudea.

¹¹ Ên obino yo bothwa, cē ōkwanyō del mē wang pyēr Paulo, otweo kī cīngē êka tyēnē cē okobo nī, “Tipo Naleng okobo nī, ‘Man ênē kite n'Eyuda na tye i Jerucalem bino tweno wōn del nī êka ebino mīō ên i cīng Erok.’”

¹² I karē na wan ewinyo köp nī, wan kanya acēl kī jō na kunōn êkwaō Paulo nī, “Kür ōcīdh yo Jerucalem.”

¹³ Cē Paulo ōgamō nī, “Pīngō ikok êka ībalō unu cwinya? An ayūbara pathī pī tweco kēkēn entō naka thon mē thōō i Jerucalem pī nyīng Rwoth Yecu.”

¹⁴ I karē na ên ba oyeo thamawa, wan êcakö wēkō ên nakun ekobo nī, “Êk gīn na Rwoth mītō ocobere.”

¹⁵ Kinge nīnō nōn gīnī, wan êcakö yūbērē mē cīdhō yo Jerucalem.

¹⁶ Êlūbkör Yecu mōkō n'ōya gīnī kī i Cecaria owotho ködwa naka i pacō ka Munacon, kanya myero wan ebed iē. Ên onwongo obedo dhanō mē Caiprac na yam cōn ōcakō bedo alūbkör Yecu.

Paulo othuno i Jerucalem

¹⁷ I karē na wan ethuno i Jerucalem, utmegō ōjōlōwa gīnī kī yom cwiny.

¹⁸ Kodiko mērē Paulo ōcīdhō ködwa both Yakobo, êka edong kībēc onwongo tye gīnī.

¹⁹ Kinge mothogī, cē ên okobo bothgī körē kī körē tic n'Obanga otio na pol i dhō tic mērē i kin Erok.

²⁰ I karē na gīn owinyo köp nī, gīn ōpakō Obanga. Cē okobo gīnī both Paulo nī, “Ōmīnwa, in īnēn, Eyuda elip adi na dong oye gīnī, êka gīn kībēc lūbō cīk ka Muca rwök.

* 21:8 Dhanō acēl i kin jō abirō n'onwongo ēyērō na calō akōny tic i Jerucalem.

²¹ Ēniāngōgī nī in ipwonyo Eyuda kibēc na bedo gīnī i kin Erok nī ěk ōwēk gīnī lūbō cik ka Muca ōkō, nakun ikobo nīgī nī kūr ōlīr ēthīnōgī onyo ōlūb gīnī cikwa.

²² Ngō na myero wan ētīm? Gīn bino winyo nī in ibino.

²³ Cē dong tīm gin na wan ekobo nini. Wan etye kī cwō angwēn kany na dong okwongere gīnī ōkō.

²⁴ Woth kī jō nōn ēka ilonyiri kanya acēl kōdgī, cē ĩcūl līm na mītērē, ěk ōlyēl gīnī wīgī ōkō. Cē jō kibēc bino ngeeno nī kōp n'onwongo ebodo ka twakō i komi obodo twodo, ēntō in kikomi itye ka gwōkō cik.

²⁵ Ēntō pī Erok n'oye, wan etyeko cōōnō waraga bothgī kī kōp na wan emoko nī, kūr ōcam gīnī cem n'ētyērō both cal jwogī, kūr ōcam gīnī remo, kūr ōcam gīnī ringo leeni n'ēdēō adēa ēka ōkwēr gīnī tīm ōlyang ōkō."

²⁶ Kodiko mērē Paulo otero jō nōn ēka ōlōnyērē kanya acēl kōdgī. Cē ōcidhō gīnī i ōt k'Obanga mē mīō ngec i kom nīnō dwe na nīnō mē lōnyērē bino jik ĩē ēka mīc ebino mīō pī ngat acēlacēl.

Ēmakō Paulo

²⁷ ĩ karē na nīnō abīrō mē lōnyērēgī dong cwōk thum, Eyuda mōkō n'ōya gīnī kī i lobo Acia ōnēnō gīnī Paulo kī i ōt k'Obanga. Gīn orubo lwak kibēc ēka ōmakō gīnī ěn,

²⁸ nakun redo gīnī na tēk nī, "Un jō mē Icarael, kōnywa unu! Man ēnē ěcwō na tye ka pwonyo jīi na rac i kabedo kibēc, i kom jō na mēwa, cik na mēwa, naka kabedo nī. Ēka na dong lōō kibēc ěn okelo jō Girik i ōt k'Obanga, cē ōpyēdō kabedo na leng nī."

²⁹ Gīn okobo nī kōman piēn gīn onwongo ōnēnō Tropimo n'obodo dhanō mē Epeco na tye kanya acēl kī Paulo i pacō, ēka ōthamō nī onyo Paulo ēnē okelo ěn i ōt k'Obanga.

³⁰ ĩ pacō kibēc orubere ēka jīi obino gīnī kī ngwēc kanya acēl ēka ēmakō Paulo cē ōywaō gīnī ěn kī i ōt k'Obanga, cūcūth oloro gīnī dholokek ōkō.

³¹ Na gīn dong onwongo mītō neko ěn, kōp othuno both adit acikari nī pacō mē Jerucalem kibēc onwongo tye ka rubere.

³² Ēn ōcakō kwanyō edite cūcūth ēka acikari cē ōngwēcō kōdgī yo both lwak. ĩ karē na lwak ōnēnō gīnī adit ēka acikari mērē, gīn ōwēkō pwodo Paulo ōkō.

³³ Adit acikari obino ēka ōmakō ěn, cē ōmīō twērō nī etwe ěn kī jēgēlē arīō. Cē openyo lwak nī, "Nga ēnōn, ēka ōbalō ngō?"

³⁴ Jō mōkō kī kin lwak oredo gīnī nakun kōpgī ba rwatērē, jō nōkēnē kobo man ēka jō nōkēnē kobo gin na path. Kinge n'adit acikari ba ōniāng i kom kōp kikome pī wōō n'obodo na thwōnē, ōmīō twērō nī ěk eter Paulo i laī.

³⁵ ĩ karē na Paulo othuno mē ĩdhō malō, gero ka lwak ōmēdērē rwōk naka acikari otingo ěn atinga i wi baagi.

³⁶ Lwak n'obodo ka lūbōgī ōmēdērē gīnī kī wōō nakun redo gīnī nī, "Nek ěn ōkō!"

Paulo opido i nyim lwak

³⁷ ĩ karē n'onwongo acikari dong cwōk dōnyō kī Paulo i laī, Paulo openyo adit acikari nī, "Atwērō twak kodi?"

Ēn ōgamō nī, "In ingeo lēb Girik?"

³⁸ Pathī in ēnē dhanō mē Ejip na yam ōcakō jēm ēka otero enek elip angwēn yōkō i thīm?"

39 Paulo ōgamō nī, “An abedo Ayuda, dhanō mē Taruco ī lobo Cilicia, anywōlī mē pacō na pīrē tēk rwōk. Ōma! Akwai īmīa atwak kī lwak.”

40 Adit acikari oyeo ēka Paulo ōcakō cung malō cē ōjūkō lwak kī cīngē. Ī karē na gīn kībēc dong ōlīng, ēn ōcakō twak kōdgi ī lēb Iburu.

22

1 “Utmegona ēka jō ka bebena, winy unu pido na an akelo bothwu.”

2 Ī karē na gīn owinyo ka ēn tye ka twak kōdgi ī lēb Iburu, gīn ōcakō līng moth.

Cē Paulo okobo nī,

3 “An abedo Ayuda, ēnywōla ī Taruco na tye ī Cilicia, ēntō adōngō ī pacō nī, apwonyina obedo Gamaliel. An epwonya rwōk ī kom cik ka kwarōwa. An abedo kī cwiny mē wōrō Obanga kite na un thon itye unu kōdē tin.

4 An abedo yelo ēlūbkōr Yoo nī naka inekogi, ēka tweo cwō kī mon ī buc.

5 Alamdhōk na Dit ēka jō kībēc na bedo ī ōd okiko obedo gīnī caden-na. An thon agamō waraga kī bothgi mē cidhō yo both utmegogi na tye ī Damaciko, ēka acīdhō yo kunōn mē kelo jō nī na calō emabuc yo Jerucalem ēk ēmīgi pwod.

Paulo okobo kite na ēn ēlōkērē kōdē

6 “Ī karē na an atye ka woth, na dong acwōk kī Damaciko na caa abicēl mē kiceng dong cwōk rōmō, tar na ryēny rwōk ōya kī wī polo athura ēka ōmēnya ōgūra dyere.

7 An apodho pīny ī ngōm ēka awinyo dwōn mōrō na kobo nī, ‘Caulo! Caulo! Pīngō itye ka yelona?’

8 “An agamō nī, ‘In īnga, Rwoth?’

“Ēn ōgamō nī, ‘An Yecu mē Najaret, na in itye ka yelo.’

9 Ewodha ōnēnō gīnī tar ēntō ba ōniang gīnī dwōn ngat n'onwongo tye ka twak kōda.

10 “Cē an agamō nī, ‘Rwoth ngō na myero atīm?’

“Rwoth okobo nī, ‘Yaa malō ēka icīdh yo Damaciko. Ebino kobo nini gin na kībēc n'ēmīō nī ēk itīm kī kunōn.’

11 Ewodha ōpēa kī cīnga yo Damaciko piēn ryēny ka tar onwongo oneko wanga ōkō.

12 “Ēcwō mōrō na nyīngē Anania obino mē nēnōna. Ēn onwongo obedo dhanō na wōrō Obanga nakun lūbō cik ka Muca kībēc ēka dhanō n'Eyuda kībēc na bedo kunōn wōrō.

13 Ēn obino ocung ī ngeta ēka okobo nī, ‘Ōmēra Caulo, ēk wangi ōyabērē!’ Ēka ī caa nōn cūcūth wanga ōyabērē cē anēnō ēn.

14 “Cē ēn okobo nī, ‘Obanga ka kwere onu oyeri ēk inge ngō na ēn mītō, īnēn Ngat na Kite Atīr ēka iwiny kōp na ēn twakō.

15 In ibino bedo acaden mērē both jō kībēc ī kom ngō na in īnēnō ēka iwinyo.

16 Kobedi dong ngō na in itye ka kūrō? Yaa malō, ēk ebatica in ēka ēlwōk balni nakun icwodo nyīng Rwoth.’

17 “Ī karē na an adōk yo Jerucalem ēka onwongo atye ī lēga ī ōt k'Obanga, acakō nēnō anyuth

18 ēka anēnō Rwoth ka tye ka twak na kobo nīna nī, ‘Yaa ōkō pīōpīō īwēk Jerucalem, piēn gīn ba bino yeo kōp mē caden-nī na in itye ka kobo ī koma.’

19 “An agamō nī, ‘Rwoth, jō nī ngeo gīnī nī an abedo ka woth ī cinagoga kībēc mē pwodo jō n'oye ī komi ēka mē terogi ī buc.

²⁰ Ēka i karē n'eneko acaden-ni Citipwano, an onwongo acung kunön nakun acwakö ngö n'ötümërē ēka agwökö naka thon böng ka jö n'onwongo tye ka neko ěn.'

²¹ "Cē Rwoth okobo nīna nī, 'Apē, an abino oroni yo kanya bor both Erok.' "

Paulo ēka adit acikari mē Roma

²² Lwak obedo ka winyo Paulo naka ěn okobo köp ni. Cē gīn öcakö redo kī dwön na malö nī, "Nek unu ěn ökö! ěn ba opore mē bedo na kwö i lobo!"

²³ Na gīn onwongo tye ka wöo nakun bolo böng-gī ēka ěkīrö apua malö,

²⁴ adit acikari ömīö twērö nī ěk eter Paulo i laī. ěn öcīkō nī ěk epwod kī del ēka epeny ěn pingö jīi onwongo tye ka wöo i kome nī kōmanön.

²⁵ I karē na gīn otweo Paulo ěk epwod kī del, ěn okobo both adit acikari n'ocung kany nön nī, "Cīk yeo nī epwod ngat mörö n'obedo dhanö mē Roma na bara ěngölö köp ölöö ěn?"

²⁶ I karē n'adit acikari owinyo köp ni, ěn öcīdhö okobo both adit acikari nökēnē. ěn openyo nī, "Ngö na in ibino tīmō? ěcwö nī obedo dhanö mē Roma."

²⁷ Adit acikari öcīdhö both Paulo ēka openyo nī, "Kob nīna, in ibedo dhanö mē Roma?"

ěn ögamö nī, "Eyo, an abedo."

²⁸ Cē adit acikari okobo nī, "An acülö wel na thwönē rwök mē bedo dhanö mē Roma."

ěntö Paulo ögamö nī, "An ěnywöla anywöla iē"

²⁹ Jö n'onwongo öyübērē mē penyo ěn ojer gīnī cen cücūth. Adit acikari thon obedo kī lworo i karē na ěn öniang nī Paulo na ěn etweo obedo dhanö mē Roma.

Paulo i nyim athuko mē öd okiko k'edong

³⁰ Kodiko mērē, kite n'adit acikari onwongo mütö niang i tyēn köp kikokome n'ömīö Eyuda odotho gīnī Paulo, ěn ögönyö Paulo cē öcīkō nī ěk edite ělamdhök ēka athuko mē öd okiko k'edong kibēc ögürē gīnī. Cē ěn okelo Paulo ēka ömīö ocung i nyimgi.

23

¹ Paulo öcīkō wangē i kom athuko mē öd okiko k'edong n'öcökērē gīnī cē okobo nī, "Utmegona, an abedo kwö na cwinya bër i nyim Obanga naka tin."

² Alamdhök na dit na nyīngē Anania ömīö twērö both jö n'ocung i nget Paulo ěk odhong gīnī dhögē.

³ Cē Paulo okobo nīnē nī, "Obanga thon bino dhongoni, in kor öt n'epuo na tar! In ibedo kany nön mē ngölö köp nīna na lübērē kī cīk, nakun in kikomi itürö cīk mē mīö twērö nī myero edhong!"

⁴ Jö n'onwongo ocung gīnī i nget Paulo okobo nī, "In ba iparö mē yanyö Alamdhök na Dit k'Obanga?"

⁵ Paulo ögamö nī, "Utmegona, an ba angeo nī ěn obedo Alamdhök na Dit, piēn ěcöo nī, 'Kür itwak gin mörö na rac i kom alöc na löö jö na megī.' "

⁶ ěntö ka Paulo öniang nī jö mökö kī kin-gī obedo Ecadukayo ēka jö nökēnē obedo gīnī Eparicayo, cē ěn oredo kī i athuko mē öd okiko k'edong nī, "Utmegona, an abedo Eparicayo, wod k'Apacicayo. An acung kany mē tēmōna kī pido piēn atye kī gen i kom cer ka jö n'öthöo."

⁷ I karē na ěn okobo köp ni, apokapoka öcakērē i kin Eparicayo k'Ecadukayo ēka athuko opokere ökö.

⁸ Piēn Ecadukayo kobo gīnī nī cer mōrō ope ēka emalaika onyo tipo gīnī thon ope ěntō Eparicayo yee gīnī i komgī kībēc.

⁹ Cē wōō obedo na thwōnē rwōk ēka epwonye mōkō mē cik n'onwongo obedo gīnī Eparicayo ōya malō cē opyem gīnī na kobo nī, “Wan ba enwongo gin mōrō na rac i kom dhanō ni, cē ka tipo onyo malaika ēnē ōtwak kōdē?”

¹⁰ Pyem ōmēdērē rwōk naka adit acikari onwongo dong lwor nī gīn rōmō yēyēcō Paulo na thīthīnō. Ēn ōmīō twērō both acikari mē cidhō yo pīny bothgī ēk ōkwany gīnī Paulo ōkō kī bothgī kī tēkō ēka ekel ēn i lai.

¹¹ Kodiko mērē i kiwor, Rwoth ocung i nget Paulo cē okobo nī, “Dīi cwinyi! Kite na in īmīō caden i koma i Jerucalem, cē myero in thon īmīi caden i Roma.”

Yūb mē neko Paulo

¹² Na dong pīny oru, Eyuda mōkō ōyūbō gīnī kōp kanya acēl nakun kwongere gīnī nī gīn ba ebino cem onyo madhō gin mōrō naka ka wang eneko gīnī Paulo.

¹³ Jō n'ōyūbō gīnī kōp ni welgī onwongo kadhō pyer angwēn.

¹⁴ Gīn ōcidhō okobo both ēlamdhōk na dito ēka edong nī, “Wan etyeko kwongere na tēk nī ba ebino camō onyo madhō gin mōrō naka ka wan eneko Paulo.

¹⁵ Pī manōn un kanya acēl k'athuko mē ōd okiko k'edong myero iter unu kōp both adit acikari ēk okel ēn i nyimwu na calō pod ibino unu mēdērē mē rangō kōp mērē na bē. Wan ēyūbērē ōkō mē neko ēn na bara ēn othuno na cwōk kany.”

¹⁶ Ēntō i karē n'okeo ka Paulo owinyo kōp n'ēyūbō ni, ēn ōcidhō i lai cē okobo nī Paulo.

¹⁷ Cē Paulo ocwodo adit acikari acēl ēka okobo nīnē nī, “Ter athīn awobi ni both adit acikari na lōōwu, ēn tye kī kōp mōrō na ēn mītō kobo nīnē.”

¹⁸ Ēka ēn otero awobi ni both adit acikari na lōōgī.

Adit acikari okobo nī, “Paulo n'obedo amabuc ocwoda cē ōkwa nī ēk akel awobi ni bothi piēn ēn tye kī kōp mōrō na ēn mītō kobo nīnī.”

¹⁹ Adit acikari na lōōgī ōmakō cīng athīn awobi ni cē otero ēn thenge ēka openyo nī, “Ngō na in īmītō kobo nīna?”

²⁰ Ēn okobo nī, “Eyuda mōkō oyere gīnī dong mē penyoni ēk ikel Paulo diki i nyim athuko mē ōd okiko k'edong, na calō gin pod ebino mēdērē mē rangō kōp mērē na bē.

²¹ Ēntō in kūr iyee nīgī piēn tye jō na kadhō pyer angwēn kī kin-gī na tye ka kūrō ēn i yoo. Gīn okwongere ōkō nī ba ebino camō onyo madhō gin mōrō naka ka wang n'eneko gīnī Paulo. Gīn dong ōyūbērē ōkō kobedini, tye gīnī ka kūrō ngō na in ibino kobo i kwacgī.”

²² Adit acikari na lōōgī ōmīō athīn awobi ni ōcidhō nakun cikō ēn nī, “Kūr ikob both ngat mōrō nī in ikobo kōp ni botha.”

Ēkōbō Paulo both Pilice

²³ Cē adit acikari na lōōgī ocwodo edite wi acikari arīō ēka okobo nīgī nī, “Yūb unu acikari mia arīō, wegī angole pyer abīrō ēka wegī tōng mia arīō ēk ōcidh gīnī yo Cecaria caa adek mē kiwor.

²⁴ Yūb unu thon angole nī Paulo ōngwēc kōdē ēk ethun kōdē na bē both adit Pilice.”

²⁵ Cē adit acikari na lōōgī ōcōō waraga kōman:

²⁶ An Kalaudio Liciac amothi in adit Pilice.

²⁷ Ēcwō ni Eyuda ēnē ōmakō ēka onwongo dong cwōk neko gīnī, ěntō an acidhō bothgī k'acikarina cē alarō ēn kī ī cīng-gī, piēn onwongo anīang nī ēn obedo dhanō mē Roma.

²⁸ An onwongo amītō ngeno ngō na gīn odotho ēn iē, cē akelo ēn ī nyim athuko mē ōd okiko k'edong-gī.

²⁹ An anwongo nī edotho ēn k'adoth na makō cīkgī, ěntō kōp mōrō onwongo ope na rōmō mīō ěngōlō nīnē thōō onyo tweno ēn ī buc.

³⁰ Ī karē n'ēnīanga nī gīn ōyūbō kōp mē neko ěcwō nī, an abūnyō oro ēn ōkō bothi cūcūth. An thon acikō jō n'odotho ēn mē mīōnī adothgī na gīn odotho kī ēn kōdē.

³¹ Cē acikari owotho gīnī kī Paulo ī kiwor naka etero ēn yo Antipatiric kite n'ēcikōgī kōdē.

³² Kodiko na pīny dong oru, gīn ōcakō dōk yo laī ēka ěwēkō wegī angole mē woth kōdē.

³³ Ī karē na wegī angole othuno gīnī ī Cecaria, gīn ōmīō waraga both adit Pilice ēka ōmīō gīnī Paulo thon bothe.

³⁴ Adit Pilice ōkwanō waraga cē openyo Paulo lobo na ēn ōya kī iē. Ī karē na ēn ōnīang nī Paulo ōya kī ī Cilicia,

³⁵ cē ēn okobo nī, “An abino winyo pidoni ka jō n'odothi obino gīnī kany.” Ēka ēn dong ōmīō twērō nī myero ěgwōk Paulo ī laī na yam Erode ōgērō.

24

Paulo ī nyim Pilice

¹ Kinge nīnō abic alamdhōk na dit na nyīngē Anania obino k'edong k'Eyuda ēka apīd-kōp mōrō na nyīngē Terutulo, mē mīō adothgī ī kom Paulo ī nyim adit Pilice.

² Ī karē n'ecwodo Paulo, Terutulo ōcakō dotho ēn ī nyim Pilice nakun kobo nī, “Wan ebodo kī kuc pī karē na lac ī thē lōc na megī ēka neno na megī okelo nīwa alōkalōka na pol ī lobo nī.

³ Ī kabedo kibēc ēka kī kit yodhi na papath, adwong Pilice, wan īwa yom ī komī rwōk.

⁴ ěntō na bara atero na bor rwōk, akwai ěk ibed kī kīca mē winyo kōpwa na cecek.

⁵ “Wan enwongo nī dhanō nī obedo ngat na kelo ayela. ěn obedo kelo arubaruba ī kin Eyuda na tye ī lobo thūkūl. ěn thon obedo atēla wi dul jō mē Najaret,

⁶ ēka ēn thon ōtēmō pyēdō naka ōt k'Obanga, cē wan ěmakō ēn ōkō.

⁷ ěntō adit acikari na nyīngē Liciac obino bothwa kī gero na thwōnē rwōk cē ōkwanyō ēn ōkō kī ī cīngwa.*

⁸ In ītwērō nwongo kōp na tīr mē adothwa ka in kikomi ipenyo ēn.”

⁹ Eyuda ōribērē gīnī ī kom adoth nōn ēka omoko gīnī nī kōp nī kibēc tye atīr.

¹⁰ Ī karē n'adit Pilice ōcīmō Paulo nī ěk ōtwakī, ēn ōdōk iē nī, “Adwong, angeo nī ibedo angōl-kōp mē rok nī pī mwaka na pol cē an cwinya yom mē pido ī nyimi.

¹¹ In ītwērō nwongo pīōpīō nī an pod athuno ī Jerucalem na nīnō apar arīō bara opoth mē cīdhō wōrō Obanga.

¹² Jō n'odotha ba onwongo gīnī nī an atye ka pyem kī ngat mōrō ī ōt k'Obanga onyo rubo lwak ī cinagoga kibēc onyo kany mōrō nōkēnē kī ī pacō.

* 24:7 Baibul nōkēnē ba ketho tyeng nī.

¹³ Ēka gīn ba twērō moko bothi kōp mē adoth na gīn kobedini tye ka kobo i koma.

¹⁴ Ēntō an aye nī an awōrō Obanga ka kwere onu na calō alūb kōr Yoo, na gīn cwodo nī obedo dul mōrō. An aye i kom gin na kibēc n'ēcōō i cik ka Muca ēka mē k'edwarpīny,

¹⁵ ēka an thon atye kī gen i kom Obanga, na gīn kikomgī thon yeo gīnī nī cer ka jō na kitegī atīr ēka kī jō na kitegī ba tye atīr bino bedo tye.

¹⁶ Pī manōn ōmīō an i karē kibēc atēmō mē bedo na cwinya leng i nyim Obanga ēka dhanō.

¹⁷ “Kinge mwaka na pol, an abino acīdhō yo Jerucalem mē tero mīc both jō na mēga n'obedo gīnī ēcan ēka mē mīō tyēr both Obanga.

¹⁸ I karē na an atio tic nī, gīn onwonga i dyekal ōt k'Obanga na dong atyeko lōnyērē. Lwak onwongo ope i ngeta ēka ayela mōrō thon ope.

¹⁹ Ēntō Eyuda mōkō n'ōya gīnī kī i lobo Acia, n'onwongo myero obed gīnī i nyimi kany ēka okel gīnī adoth, ka gīn tye kī kōp mōrō i koma.

²⁰ Onyo jō nī na dong tye gīnī kany ōcak kobo gīnī bal na rac na gīn onwongo i koma i karē na an acung i nyim athuko mē ōd okiko k'edong,

²¹ kono ka kōp acēl nī kēkēn, na an akok iē i karē na an acung i nyimgī, kōp na makō cer ka jō n'ōthōō ēnē ōmīō an tin acung i nyimi mē ngōlō kōp i koma.”

²² Cē Pilice n'onwongo tye kī ngec n'ōrōmō i kom Yoo ka Rwoth, ōjūkō pido mē mēdērē anyim ēka okobo nī, “An abino ngōlō kōpni ka Liciac adit acikari obino.”

²³ Ēn ōmīō twērō both adit acikari mē gwōkō Paulo i buc ēntō mē mīō ēn bedo abonge ayela mōrō ēka oyeo nī nyikonei mērē mē mīō kōny na mītērē bothe.

Paulo i nyim Pilice ēka Drucila

²⁴ Kinge karē mōrō n'opoth, Pilice obino kī dhakō mērē Drucila n'onwongo obedo Ayuda. Ēn ocwodo Paulo ēka obedo ka winyo ka ēn twak i kom yee i Kiricito Yecu.

²⁵ I karē na Paulo tye ka twakō kōp i kom kite atīr, gwōkērē kēn ēka ngōlō-kōp na tye ka bino, lworō ōcakō makō Pilice ēka okobo nī, “Manōn ōrōmō pī caa nī! In itwērō cīdhō. Ka dōk anwongo karē cē abino cwodoni.”

²⁶ I caa nōn thon ēn obedo kī gen nī Paulo twērō mīō ēn līm mōrō, pī manōn ēn obedo ka cwodo Paulo jwījwī ēka twak kōdē.

²⁷ Kinge na mwaka ariō opoth, Poricio Pecito oleo ka tyēn Pilice. Ēntō Pilice ōwēkō Paulo i buc piēn ēn onwongo mītō nī Eyuda ōpwō ēn.

25

Paulo i nyim Pecito

¹ I karē na Pecito obino i lobo n'ēmīō nī ēn ōlōō, kinge nīnō adek ēn ōya kī i Cecaria ōcīdhō yo Jerucalem.

² Cē ēlamdhōk na dito ēka ētēla k'Eyuda ōcīdhō gīnī bothe ēka okelo gīnī adothgī i kom Paulo.

³ Gīn ōkwaō Pecito nī ēk ōtīm nīgī bēr ēk ēkōb Paulo ōkō pīōpīō yo Jerucalem, piēn gīn onwongo ōyūbērē mē kūrō ēn i wanga yoo ēk enek ōkō.

⁴ Pecito ōgamō nī, “Etye ka gwōkō Paulo i Cecaria, ēka an kikoma thon acwōk cīdhō yo kunōn.

⁵ Ēk jō mōkō kī i kin ētēlawu obin owoth gīnī kōda ēk oketh adothgī i kome kī kunōn ka ēn ōtīmō gīn mōrō na rac.”

⁶ Kinge tyeko nīnō aboro onyo apar kōdgi, ēn ödök cen yo Cecaria, kodiko mērē ēn obedo pīny i ōt pido ēka ōmīō twērō nī ēk ekel Paulo i nyime.

⁷ I karē na Paulo othuno, Eyuda n'ōya gīnī kī i Jerucalem ocung n'ögürō gīnī ēn dyere k'adoth na pol i kome, na gīn ba rōmō moko nī adoth nōn tye atir.

⁸ Cē Paulo ōcakō pido mērē nī, “An ba abalō gīn mörō i kom cik k'Eyuda, onyo i kom ōt k'Obānga, onyo i kom Cija.”

⁹ Ēntō Pecito onwongo mītō yomo cwiny Eyuda cē openyo Paulo nī, “In irōmō cidhō yo Jerucalem ēk acīdh angöl kōp i kom adoth nī kī kunōn?”

¹⁰ Paulo ōgamō nī, “An dong acung ōkō i nyim pido ka Cija, kanya myero ēngöl kōpna iē. An ba abalō gīn mörō i kom Eyuda, kite na in kikomi thon ingeo na bē.

¹¹ Ka an abalō bal mörō na rōmō ngölō nīna thōō, an ba akwērō mē thōō. Ēntō ka adoth n'Eyuda nī oketho gīnī i koma obedo kōp twodo, ngat mörō ope kī twērō mē mīōna i cīng-gī. Adwōkō kokona both Cija!”

¹² Kinge na dong Pecito otyeko larō kōp kanya acēl k'ēmī thama mērē, ēn ōgamō nī, “In ikok mē pido i nyim Cija, ibino cidhō yo both Cija!”

Paulo i nyim Agiripa ēka Berinice

¹³ Kinge nīnō na nōnōk, rwoth Agiripa ēka Berinice othuno gīnī i Cecaria mē jölō Pecito.

¹⁴ Kite n'onwongo gīn bino tero nīnō na pol kunōn, Pecito ōnywakō kōp ka Paulo gīn kī rwoth nakun kobo nī, “Ēcwō mörō tye kany na Pilice obino ōwēkō na calō amabuc.

¹⁵ I karē na an acīdhō yo Jerucalem, ēlamdhök na dito ēka edong k'Eyuda okelo gīnī adoth i kome, ēka openya gīnī mē ngölō nīnē thōō.”

¹⁶ An akobo nīgī nī, “Ba obedo cik ka jō mē Roma mē mīō ngat mörō i cīng jō n'odotho ēn, na bara ēmīō ēn karē mē cung kōdgi i pido, ēk ēn opid pido mērē kōdgi pī gīn n'edotho ēn iē.

¹⁷ I karē na gīn obino kōda kany, an ba agalara k'adoth, ēntō kodiko mērē abedo pīny i ōt pido cē amīō twērō nī ēk ekel ēn.

¹⁸ Ēntō i karē na jō n'odotho ēn ōya malō mē twak, gīn ba odotho ēn i kom bal mörō n'onwongo an atye ka thamō.

¹⁹ Ēntō obedo gīnī larō kōp i kom dinigī ēka i kom ngat mörō na nyīngē Yecu na yam ōthōō na Paulo kobo nī kwō.

²⁰ Rangō kōr kōp nōn ōlōa ōkō, ōmīō apenyo ka ēn rōmō cidhō yo Jerucalem ēk ēcīdh ēngöl kōp mē adoth nī kī kunōn.

²¹ Ēntō i karē na Paulo okok nī ēk Alōc na Dit ēnē obin ōngöl kōp mērē, cē amīō twērō nī myero ēgwök ēn i buc naka ebin eter yo both Cija.”

²² Cē Agiripa okobo both Pecito nī, “An kikoma amītō winyo kōp ka dhanō nī.”

Pecito ōgamō nī, “Diki kodiko ibino winyo.”

Paulo i nyim Agiripa

²³ Kodiko mērē Agiripa gīn kī Berinice obino gīnī kī thwōn dheo ēka ōdōnyō gīnī i ōt mē ngölō-kōp kanya acēl k'edite acikari mē rwōm na malō ēka ētēla mē kīn pacō. Kī twērō ka Pecito, ekelo Paulo.

²⁴ Cē Pecito okobo nī, “Rwoth Agiripa ēka kī jō kībēc na tye kōdwa kany, nēn unu dhanō nī! Eyuda kībēc ōbakō gīnī dhōgī botha i Jerucalem ēka i Cecaria kany, na wōō gīnī nī ēn ba opore mē kwō.

²⁵ An ba anwongo nī ōtīmō gin mōrō na rōmō ngölō nīnē thōō, ěntō kite na ěn okok pī Alōc na Dit, an thon amoko mē tero ěn yo Roma.

²⁶ ěntō an ape kī gin mōrō na myero acōō i kome both Alōc na Dit mē Roma. Pī manōn akelo ěn i nyimwu kibēc, cē rwōk mērē i nyimi in rwoth Agiripa ěk ka onu epenyō ěn, anwong gin mōrō mē acōa.

²⁷ Piēn anēnō nī kōny mērē ope mē tero amabuc mōrō ka ba enyutho kōp mōrō mē adoth i kome.”

26

Pido ka Paulo i nyim Agiripa

¹ Cē Agiripa okobo both Paulo nī, “In itye kī twērō mē twak piri keni.” Cē Paulo otingo cingē ěka ōcakō pido mērē nakun kobo nī,

² “Rwoth Agiripa, an tin atye kī gum mē cung i nyimi mē gamō adoth kibēc n'Eyuda odotha gini iē,

³ piēn an angeo nī in ingeo na bēr kite mē thēkwarō k'Eyuda ěka kī kōp mōkō na gīn larō i kīn-gī. Pī manōn, an dong akwai ěk idīi cwinyi iwiny kōpna.

⁴ “Eyuda kibēc ngeo gīnī kite na an akwō kōdē cakērē i karē na pod abedo athīn, anaka i acaki mē kwōna i lobona kikome ěka thon i Jerucalem.

⁵ Gīn ōcakō ngenona pī karē na lac ěka gīn twērō moko caden ka mītō gīnī, gīn ngeo nī an onwongo abedo Aparicayo, nakun alübō dul mē diniwa na cik mērē tēk rwōk.

⁶ ěka kobedi dong pī gen-na i kom gin n'Obanga ōcikō both jō ka kwere onu, ěnē ōmīō etye ka pidona tin.

⁷ Man ěnē cikērē na kaka onu apar ariō tye gīnī kī gen mē nēnō nī ocobere kite na gīn bino tic n'Obanga kī cwinygī kibēc kiceng ěka kiwor. Rwoth Agiripa, obedo pī gen nī ěnē ōmīō Eyuda tye ka dothona.

⁸ Pīngō jō mōkō kī kinwu ba yee nī Obanga twērō cero jō n'ōthōō?

⁹ “An kikoma athamō nī myero atīm gin na kibēc n'onwongo twērē mē jēm i kom nyīng Yecu mē Najaret.

¹⁰ Man ěnē ngō na an abino atīmō i Jerucalem. An atweo jō k'Obanga na leng na pol i buc nakun atio kī twērō na an anwongo kī both ělamdhōk na dito ěka i karē n'enekogī, an abolo kwir nī myero ěngōl nīgī thōō.

¹¹ Pī karē na pol an amīō epwodogī i cinagoga kibēc nakun adiōgī mē yanyō nyīng Yecu. An onwongo ager i komgī ěka thon acīdhō i peci k'erok mē yelogī.

Paulo ōtwakō kōp mē lōkērē mērē

¹² “I nīnō mōrō an onwongo atye ka cīdhō yo Damaciko kī twērō ěka kī or k'ělamdhōk na dito.

¹³ Na dong caa abicēl cwōk rōmō, Adwong, i caa n'onwongo an atye i wanga yoo, an anēnō tar n'ōya kī i polo, n'aryēny lōō ceng ōkō, ōryēny ōcarō komwa kanya acēl kī jō na an awotho kōdgī.

¹⁴ Wan kibēc epodho pīny, ěka awinyo dwōn mōrō na kobo nīna i lēb Iburu nī, 'Caulo, Caulo, pīngō itye ka yelona? Bedo na tēk nini mē gwēēnō lēb dīnō.'

¹⁵ “Cē an apenyō nī, 'In īnga Rwoth?'

“Ēn ōgamō nī, 'An Yecu na in itye ka yelo.

¹⁶ Kobedi yaa malō ěka icung. An anen bothi mē yērōni mē bedo aticna ěka mē bedo acaden i kom gin na in inēnō kī botha ěka gin na an abino nyutho bothi i karē mē anyim.

¹⁷ An abino larōni kī both jōwu ěka kī both Erok. An aori yo bothgī

18 mē yabō wang-gī ēka lōkōgī kī i cōl pīny yo tar, ēka kī kom tēkō ka Catan yo both Obanga, ēk obin onwong gīnī kīca i kom bal ēka onwong gīnī kabedo i kin jō n'Obanga ōlōnyōgī pī yee i koma.'

Caden ka Paulo both Eyuda ēka Erok

19 "Cē dong rwoth Agiripa, an ba abino akwērō gin anyutha n'ōya kī i polo.

20 An atītō kōp mē acaki both jō na tye i Damaciko ēka thon both jō na tye i Jerucalem naka kī jō kībēc na tye i Yudea ēka thon both Erok nī jō kībēc myero ongut gīnī kī kom balgī ēka ōlōkērē gīnī both Obanga ēk onyuth gīnī atīr nī gīn dong ēlōkērē kī tīmō tic na bēcō na gīn tio.

21 Pī kōp nī ēnē ōmīō Eyuda mōkō obino ōmaka gīnī kī i ōt k'Obanga ēka ōtēmō gīnī mē nekona.

22 Ēntō Obanga ōgwōka naka tin, ēka an acung kany mē mīō caden cakērē kī both jō na thīnō naka both jō na dito. An ba apwonyo gin mōrō na path kī kōp n'edwarpīny ēka Muca okobo nī bino tīmērē—

23 Meciya myero ōlim can ēka ēn bino cakō cer kī kin jō n'ōthōō, ēn bino kelo tar k'Obanga both Eyuda ēka both Erok."

Paulo ōtēmō ywanō thama k'Agiripa ēk oye Yecu

24 I karē na Paulo tye ka mēdērē kī pido mērē, Pecito oredo kī dwōn na malō nī, "Paulo, in ipo, kwan rwōk ōmīō idōkō apoa."

25 Ēntō Paulo ōgamō nī, "Adwong Pecito an ba apo, gin na an atwakō tye atīr ēka obedo mē nīang.

26 Ēka rwoth Agiripa ngeo kōp nī kībēc. An atwak abonge lworo piēn angeo nī kōp nī kībēc ēn tye kī ngec iē. Ba tye kōp mōrō n'ōtīmērē i mūng.

27 Rwoth Agiripa, in iyeē kōp k'edwarpīny? An angeo nī iyeē."

28 Cē Agiripa okobo both Paulo nī, "In ithamō nī i kom caa na nōnōk itwērō lōkōna mē bedo Akiricito?"

29 Paulo ōgamō nī, "Kadī bed pī caa na nōnōk onyo na lac, an alēgō both Obanga nī pathī in kēkēn ēntō naka jō kībēc na tye gīnī ka winyo kōpna tin ēk obed gīnī calō an, na path kī jēgēlē nī."

30 Cē rwoth Agiripa, adit Pecito, Berinice ēka kī jō kībēc ōya malō ēka ōcīdhō gīnī.

31 Na gīn tye ka cīdhō yōkō, ōtwak kēn-gī ēka oyere gīnī nī, "Ēcwō nī ba ōtīmō gin mōrō na rac na rōmō ngōlō nīnē thōō, onyo cīdhō i buc."

32 Ēka Agiripa okobo both Pecito nī, "Dhanō nī onwongo myero ēgōny ōkō ka onwongo ēn ba okok mē pido i nyim Cija."

27

Paulo ōcakō woth mē cīdhō i Roma

1 I karē na dong emoko nī myero wan ēkwang mē cīdhō yo Itali, Paulo ēka emabuc nōkēnē ēmīōgī i cīng adit acikari na nyingē Juliāc, na lōō nget dul mia acēl kī kin dul acikari n'ecwodo nī Augucito.

2 Wan ēdōnyō i mel n'ōya kī Adramitio n'onwongo cwōk kwang mē cīdhō i dhō nam mē lobo Acia, ēka wan ēcīdhō i dhō nam, wan k'Aricitako dhanō mē lobo Macedonia na tye i Tecalonika.

3 Kodiko mērē wan ethuno i Cidon, ēka Juliāc kī cwinye na bēr i kom Paulo, ōwēkō ēn mē cīdhō both nyikonei mērē ēk ōmīi gīnī ēn gin na ēn mītō.

4 Kī kunōn, wan dōk ēya mē kwang cē ewok i nget cula nam mē Caiprac piēn yamō onwongo yelowa.

⁵ Ī karē na dong ĕkwang ĕngölö dye nam na lac n'opimere kī dhō nam mē Cilicia ĕka Pampulia, wan ethuno ī Mira na tye ī Licia.

⁶ Kī kunōn adit acikari onwongo mel n'ōya kī ī Alegijandaria na tye ka cīdhō yo Itali, cē ōmīōwa ĕdōnyō iē.

⁷ Wan ĕkwang momoth pī nīnō na pol, ĕka ethuno kī tēk ī nget lobo Kuniduc. Ī karē na yamō ōjūkōwa ōkō mē mēdērē atīr, wan ĕkwang eroko nget cula nam mē Kurete n'opimere kī Calamone.

⁸ Wan eroko nget cula nam mē Kurete kī tēk cē ethuno ī kabedo n'ecwodo nī Kabedo na Bēr na mel cung iē, na cwōk kī pacō mē Lacea.

⁹ Wan onwongo ĕbalō caa na pol ĕka kwang thon onwongo ōdōkō na rac, piēn nīnō na dit mē Rio Kec* onwongo opoth ōkō. Cē Paulo ōtwak k'edite mē mel nī,

¹⁰ “An anēnō nī wothwa nī bino bedo na rac, ĕka bino rwenyo jami na pol kī ī mel, pathī yēc kēkēn ĕntō kwō onu thon.”

¹¹ Ēntō adit acikari nakaka winyo ngō na Paulo okobo, ĕn ōlūbō thama k'adwō mel ĕka mē ka won mel.

¹² Kite na kanya mel cung iē nōn onwongo ba bēr ī karē mē ngīcō, jō na pol ōthamō nī myero ĕkwang ĕcīdh gīnī anyim, kī gen mē thuno ī Poinike ĕk etyek karē mē ngīcō kunōn. Man onwongo obedo ka cungo ka mel na tye ī Kurete, na nyime okemo kukwap kuthō ĕka kukuju kuthō.

Yamō oyengo mel na rac

¹³ Ī karē na yamō n'ōya kī kukwap ōcakō kudho momoth, gīn ōthamō nī man dong ōrwatērē kī ngō n'onwongo gīn mītō. Cē ōcakō gīnī ywanō gīn na jūkō mel ōkō kī ī pii, ĕka ōcakō gīnī kwang nakun roko gīnī nget cula nam mē Kurete.

¹⁴ Na bara ōnyikō na bor, yamō na ger n'ecwodo nī, “Yamō mē kukuju kukidē” ōcakō kudho kī tēk n'ōya kī ī cula nam.

¹⁵ Yamō ōmakō mel ĕka opango wie na ba dōk twērō kemo kukur yamō cē ĕwēkō mel mē cīdhō kanya yamō mītō terowa iē.

¹⁶ Na dong wan eroko nget cula nam na tīdī n'ecwodo nī Kauda, wan ĕtēmō kī tēk mē larō yeya.†

¹⁷ Ī karē n'etic mē mel ōywaō yeya, otingo gīnī kī ī pii cē ekelo ī mel, gīn ōcakō mītō thōl owok kī ī thē mel cē etweo kōdē kanya acēl. Gīn onwongo tye kī lworo nī onyo ĕrōmō dōnyō gīnī ī kwōo mē Ciritic ī dhō nam mē Libia, cē gīn ōcakō lyano gīn na jūkō mel pīny ĕk ōmī mel owoth momoth nakun yamō ĕnē kōlō.

¹⁸ Kodiko mērē na yamō na ger ōmēdērē kī kudho rwōk, cē etic mē mel ōcakō gīnī yuno jami ōkō kī ī mel ī ōd pii.

¹⁹ Ī nīnō mē adek, ōcakō gīnī yuno jami kom mel mōkō ī ōd pii kī cīng-gī.

²⁰ Wan ebodo pī nīnō na pol na ba ĕnēnō wang ceng onyo cēr, ĕka yamō ōmēdērē kī kudho na rac. Ī ajiki mērē wan ĕjalō gen kībēc mē larō kwōwa.

²¹ Kinge na jō n'onwongo tye ī mel obedo gīnī pī nīnō na pol na ba camō gīnī gīn mōrō, Paulo ōya malō ocung ī nyīngī cē okobo nī, “Un onwongo myero iwīnya unu ĕk kūr ĕya kī ī Kurete, kono ba epodho ī can nī ĕka kī rwenyo jami.

²² Ēntō kobedini akwaōwu nī idīī unu cwīnywu, piēn kwō ka ngat mōrō kī ī kinwu ba bino rwenyo, ĕntō mel ĕnē bino bal ōkō.

²³ Wono kiwor malaika k'Obanga na an abedo dhanō mērē ĕka na an atio pīrē, obino ĕka ocung ī ngeta

* 27:9 Ī koth karē nī, kwang ī nam onwongo bedo na tēk piēn yamō nwongo ger. † 27:16 Yeya onwongo obedo mē kwang ka pēkō tye ī mel.

²⁴ cē okobo nī, ‘Paulo, kūr ibed kī lworō. In myero icung ī nyim Cija, ēka Obanga otyeko mīō kwō ka jō na in iwotho kōdgi kībēc bothi.’

²⁵ Dong bed unu na cwinywu tēk, piēn atye kī yee ī kom Obanga nī gin na kībēc bino tīmērē kite na ēn okobo nīna kōdē.

²⁶ Ēntō wang na mel otwomere kī cula nam mōrō.”

Mel ötür

²⁷ Ī kiwor mē nīnō mē apar angwēn, yamō onwongo pod terowa arii ī dyere nam mē Adria, cē na dong cwōk rōmō dingwor, etic mē mel opimo nī ēcwōk thuno gīnī ī ngōm.

²⁸ Ī karē na gīn opimo thuth mē ī nam cē onwongo gīnī nī rōmō tyēlō mia acēl kī pyer ariō. Kīnge na gīn dōk ōnyīnyikō na nōnōk, opimo gīnī cē onwongo nī thuth mērē rōmō tyēlō pyer abungwēn.

²⁹ Gin onwongo lworo nī mel twērō twomo kidi kī ōd nam cē ōcakō gīnī bolo gin na jūkō mel angwēn kī kungee, ēka ōcakō gīnī lēga nī ēk pīny oru.

³⁰ Ī karē n'etic ī mel onwongo tye gīnī ka rangō yoo mē lūū ōkō kī ī mel, gīn otero yeya ī nam na calō mītō gīnī bolo gin na jūkō mel kī kunyime.

³¹ Cē Paulo okobo n'adit acikari ēka acikari gīnī nī, “Ka etic mē mel ba obedo gīnī ī mel onu ba ebino kwō.”

³² Cē acikari ōcakō gīnī ngölō thōl na makō yeya ēka ēwēkō opodho ī ōd pii.

³³ Ī karē na pīny dong mītō ruu, Paulo ōcūkō cwinygī kībēc mē cem. Ēn okobo nī, “Pī nīnō apar angwēn n'opoth, un ibedo kī thwōn par na dit ēka ba icamō unu gin mōrō.

³⁴ Kobedini akwaōwu icam unu cem mōrō pī bedo na kwō. Ngat mōrō ope kī kinwa na bino rwenyo yer wie mōrō acēl.”

³⁵ Kīnge na dong okobo kōp nī, ōkwanyō ogati, ōpwōyō Obanga ī nyimgī ēka opoko iē cē ōcakō camō.

³⁶ Gīn kībēc cwinygī ōjīng ēka ōcakō gīnī cem.

³⁷ Jō kībēc na tye ī mel onwongo tye 276.

³⁸ Ī karē na dong ocemo gīnī oyeng, oyuo gīnī ngano kībēc ī ōd nam ēk mel obed na yot.

³⁹ Na pīny dong oru, gīn ba ongeō lobo nōn, ēntō ōnēnō gīnī dhō nam n'opong kī kwōo, kanya gīn omoko thamagī mē tero mel iē ka twērē.

⁴⁰ Ōngölō gīnī gin na jūkō mel, cē ēwēkō ōlūny ōkō ī nam, ī caa nōn thon ōgōnyō gīnī thōl na makō gin n'ēdwō kī mel. Cē ōngabō gīnī bōngū na tidī kī kunyime ēk yamō ōmakī, ēka ēwēkō mel ōcīdhō na kemo dhō nam.

⁴¹ Ēntō ī karē na gīn othuno kanya pii mē nam romo iē, cē nyim mel otwomere kī kwōo na tye ī thē pii ēka mel omoko ōkō na tēk, thērē thon ötür na thithīnō kī tēkō ka pii.

⁴² Acikari ōcakō gīnī yübō kōp mē neko emabuc ēk mōrō kūr ōkwang ōlū ōkō.

⁴³ Ēntō adit acikari onwongo mītō larō kwō ka Paulo, cē ōjūkōgī kī yūbgī nōn. Ēn ōmīō twērō nī jō na ngeō kwang ōcak gīnī pye ī pii mē cīdhō ī lak nam.

⁴⁴ Jō nōkēnē ōlūb kōrgī ī wī bao onyo ī wī ngīny mel n'ōtūtūra. Cē ōwēkō gīn kībēc othuno yo dhō nam na bēr.

28

Paulo ī cula nam mē Malta

¹ Ī karē na wan dong ethuno na bēr ī dhō nam, enwongo nī cula nam nōn ecwodo nī Malta.

² Jō na bedo i cula nam nōn obedo gīnī kī cwiny mē kīca i komwa, ēka ōjōlōwa gīnī na bēr. Oobo gīnī mac piēn kōth onwongo ōcakō cwe ēka pīny thon onwongo ngic.

³ Paulo ōcōkō rīdō yen cē obolo i mac, ēka thwol omwomo pī lyetho ka mac cē ōdōlērē i cingē.

⁴ Ī karē na jō na bedo i cula nam nōn ōnēnō gīnī thwol n'ōdōlērē i ngut cing Paulo, cē ōcakō gīnī twak kēn-gī nī, “Adyer ēcwō nī myero obed anek. Kadī bed ōbūc kī i nam, Angōl-kōp atīr ba bino yeo nī nīnē mē bedo na kwō.”

⁵ Ēntō Paulo ōtēngō thwol obolo i mac na ba ōtīmō ēn kī gin mōrō na rac.

⁶ Jīi obedo ka kūrō nakun thamō gīnī nī badē cakō kwot onyo mīō ēn thōō athura. Ēntō gīn ōkūrō pī karē na lac ēka ōnēnō gīnī nī gin mōrō na rac ba ōtīmērē i kome ēka ōcakō lōkō thamagī ōkō cē okobo gīnī nī ēn obedo obanga.

⁷ Ī nget nam kany nōn onwongo tye pwothi ka Pubilia adit na lōō cula nam. Ēn ōjōlōwa ēka ōgwōkōwa na bēr pī nīnō adek.

⁸ Ī karē nōn apap ka Pubilia onwongo kome lith, obuto pīny na two lyetho ōmakō ēka cadō remo. Paulo ōcidhō bothe mē nēnō ēn, kinge lēga oketho cingē i kome, ēka ōcangō ēn.

⁹ Kinge na man dong ōtīmērē, etwoe nōkēnē kībēc na tye gīnī i cula nam obino gīnī bothe ēka ōcang gīnī.

¹⁰ Gīn ōmīōwa wōrō kī mīc na pol ēka i karē na wan ēcakō woth, gīn dōkī okelo jami na mītērē mē kōnyōwa i wothwa.

Paulo othuno i Roma

¹¹ Kinge dwethe adek, wan ēmēdērē kī wothwa kī mel mōrō na dit n'ōya kī i Alegijandaria n'obedo i cula nam nōn i karē mē ngicō na tye kī cal wi rudi k'obanga.*

¹² Wan ethuno i Cirakuca ēka ebedo kunōn pī nīnō adek.

¹³ Ēka kī kunōn wan ēya ethuno i Regio. Kinge nīnō acēl yamō na yaa kī kukwap okudho cē i nīnō mē ariō wan ethuno i Puteoli.

¹⁴ Kī kunōn wan enwongo utmego mōkō n'ōjōlōwa gīnī mē bedo bothgī pī cabit acēl. Kinge wan ēya ēka ethuno i Roma.

¹⁵ Utmego na tye kunōn owinyo gīnī nī wan etye ka bino, gīn obino naka i cuk k'Appioc, ēka kabedo n'ecwodo nī Ōt Wele Adek mē rwatērē kōdwa. Ī caa na Paulo ōnēnōgī, ōpwōyō Obanga ēka cwinye ōdōkō na tēk.

¹⁶ Ī karē na wan ethuno i Roma, gīn oyeo nī Paulo obed i ōdē kēnē ēka k'acikari na gwōkō ēn.

Paulo ōtītō kōp k'Obanga i Roma

¹⁷ Kinge nīnō adek, Paulo ocwodo ētēla k'Eyuda kanya acēl. Ī karē na gīn ōcōkērē, ēn okobo bothgī nī, “Utmegona, kadī bed ba atīmō gin mōrō na rac i kom jō onu onyo i kom cik ka kwere onu, an onwongo ēmaka kī i Jerucalem ēka ēmīa i cing jō mē Roma.

¹⁸ Jō mē Roma ōtēmō gīnī rīpō kōp i koma ēka onwongo mītō gīnī gōnyōna, piēn ba onwongo gīnī bal mōrō i koma na rōmō ngōlō nīna thōō.

¹⁹ Ēntō i karē n'Eyuda ōkwērō gīnī ōkō, ōmīō an atero kokona mē pido both Cija, kadī bed onwongo ape kī miti mē ketho adoth i kom jō na mēga kikome.

* **28:11 Rudi k'obanga** na nyīng-gī Kactor ēka Pulak. Both jō mē Roma onwongo obedo obanga mē woth. Mē nēnō cērgī n'onwongo etero na calō gin na bēr pī jō na kwang kī mel.

²⁰ Pī tyēn kōp ni, ēnē ōmīō an akwaō mē nēnō ēka mē twak kodwu ēk akob niwu kōrē kī kōrē nī an etwea kī jēgēlē piēn an ayee nī gen ka jō Icarael otyeko bino dong ōkō.”

²¹ Gīn ōgamō nī, “Wan ba enwongo waraga mōrō n'ōya kī Yudea na makō kōp i komi, ēka ngat mōrō ope kī kin utmego n'ōmīō ngec onyo n'okobo kōp mōrō na rac i komi.

²² Ēntō wan ēmītō winyo kite na thamani tye kōdē, piēn wan engeo nī jō na tye gīnī i kabedo kībēc twak gīnī na rac i kom dul nī.”

²³ Gīn ōyūbō mē rwatērē kī Paulo i nīnō nōkēnē, ēka jō na pol obino gīnī bothe i ōt kanya onwongo ēn bedo iē. Cakērē kodiko naka kothyeno ēn obedo moko caden ēka kī gōnyō tyēn kōp mē ker k'Obanga ēka ōtēmō mē lōkō thamagi i kom Yecu kī cīk ka Muca ēka kī cōc k'edwarpīny.

²⁴ Jō nōkēnē oyeo gīnī kōp na ēn ōtwakō, ēntō jō nōkēnē ba obino oyee.

²⁵ Gīn ba oyere i kin-gī kēn-gī ēka ōcakō gīnī kēth kinge kōp na Paulo ōtwakō nī, “Tīpo Naleng yam okobo kōp n'atūr both kwerewu nakun wok kī dhō adwarpīny Icaya nī,

²⁶ “‘Apē both jō nī ēka ikob nīgī nī,

“Un ibino winyo ēntō ba ibino nīang unu iē.

Un ibino nēnō ēntō ba ibino unu ngeno.”

²⁷ Piēn cwiny jō nī ōdōkō na nwang,

ithgī odhīng ba winyo pīny,

ēka ōmīō wang-gī ōkō.

Cē dong wang-gī ba nēnō pīny,

ēka ithgī ba winyo,

ēka cwinygī thon ba nīang

ēka ba rōmō lōkērē gīnī botha ēk acang-gī’

²⁸ “Pī manōn amītō nī inge unu nī larē nī na yaa kī both Obanga dong ēmīō ōkō both Erok, ēka gīn bino winyo.”

²⁹ I karē na ēn okobo kōp ni, Eyuda ōya ōcīdhō gīnī ōkō nakun pyem gīnī rwōk i kin-gī kēn-gī.[†]

³⁰ Pī mwaka ariō Paulo obedo kunōn i ōdē na ēn opango ēka obedo jōlō jō kībēc na bino gīnī bothe.

³¹ Ēn obedo ka tītō kōp mē ker k'Obanga ēka pwony i kom Rwoth Yecu Kiricito. Ēka ngat mōrō ba ōtēmō mē jūkō ēn.

[†] 28:29 Baibul nōkēnē ba ketho tyeng nī.

Waraga më acël na Paulo öcöö both jö Korinti 1 Jö Korinti

Köp na ut i waraga ni

Waraga më acël na Paulo öcöö both jö Korinti onwongo ëcöö më tyeko pëkö më kwö k'Ekiricito ëka ki yee n'onen ki both jö n'oye Kiricito na Paulo öcakö i Korinti. I karë nön Korinti onwongo obedo pacö na dit ka jö Girik n'öcökö kwa kaka na papath na bedo ië, obedo pacö na dit më Roma na tye i Akaya. Korinti onwongo engeo rwök i kite më cadhö wil, awaka më thëkwarö, tic më ölyang n'önya rwök, ëka ki kwa dini na pol.

Köp k'akwëna Paulo na pirë tøk onwongo tye i kom pëkö na calö apokapoka, tim më ölyang i kin jö n'oye Kiricito, peny i kom miti më kom ëka nyom. Köp më kwö n'opore, kite na jö n'oye Kiricito myero obed gini ködë, mïc më Tipo Naleng ëka köp më cer. Ki neno na thwönë, Paulo onyutho kit n'Emuth na Bër twak ködë i kom pëkö ni gini.

Cura 13, na nyutho mar na calö mïc k'Obanga na pirë tøk na ën miö both jögë, obedo köp na ngere rwök i buk ni.

Moth n'öya ki both Paulo

¹ Waraga ni öya ki both Paulo n'ëyerö ki miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu, ëka ki both ömîn onu Coctene.

² Wan etye ka cöönö both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Korinti, bothwu jö n'Obanga otyeko lönyöwu i Kiricito Yecu, ëka ocwodowu më bedo jö na leng, kanya acël ki jö na tye i kabedo kibëc na cwodo nyiing Rwoth onu Yecu Kiricito n'obedo Rwothgi ëka më onu.

³ Èk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömiiwu kica ëka kuc.

Paulo ömïö pwöc both Obanga

⁴ Karë kibëc an amïö pwöc both Obangana pi kica mërë na ën ömïöwu i Kiricito Yecu.

⁵ Pi bedowu i Kiricito idökö unu ëlönyö dong i yodhi kibëc. Itye unu dong ki ngec ëka kite më twak kibëc na bër,

⁶ piën köp na wan epwonyo i kom Kiricito ödönyö na thuth i cwinywu.

⁷ Kobedi dong un itye ki mïc kibëc më Tipo na un imitö na calö itye ka kürö unu karë më nyutho Rwoth onu Yecu Kiricito.

⁸ Èn bino miöwu icung na tøk naka i ajiki ëk gin mörö obed n'ope n'edothowu ködë i ninö na Rwothwa Yecu Kiricito bino dwogo.

⁹ Obanga, n'ocwodowu më ribërë kanya acël ki Wode Yecu Kiricito Rwoth onu, obedo Obanga na genere.

Apokapoka n'obedo i kin jö n'oye Kiricito

¹⁰ Abakö dhöga bothwu utmegona, ki nyiing Rwoth onu Yecu Kiricito, ni un kibëc myero iyere unu kenwu i köp acël ëk kür imii unu apokapoka obed tye i kinwu ëntö nöthërë unu i cwiny ëka thama acël.

¹¹ Utmegona, jö mökö n'öya ki i pacö ka Koloe okobo gini botha ni dha tye i kinwu.

¹² Gin na an atye ka kobo ene: Jö mökö ki kinwu tye ka kobo ni, "An abedo dhanö ka Paulo." Jö nökenë kobo ni, "An abedo dhanö k'Apolo," onyo ni, "An abedo dhanö ka Kepa,*" onyo ni, "An abedo dhanö ka Kiricito."

* 1:12 **Kepa** Manön Petero.

¹³ Kiricito opokere? Onwongo Paulo eguro i kor yath ariä pürwu? Ngat mörö tye i kinwu n'ebatica ki nyiing Paulo?

¹⁴ An apwöyö Obanga piën yam an ba abatica ngat mörö ki kinwu na path ki Kiricipac ëka Gayo,

¹⁵ ëk ngat mörö kür okob ni ebatica ën ki nyiinga.

¹⁶ (Eyo, an thon abatica jö më pacö ka Citipwanu, ëntö an ba apo ni abatica ngat mörö nökenë.)

¹⁷ Piën Kiricito ba oora më batica jii, ëntö më titö Emuth na Bër, ëka pathi ki ryëkö ka dhanö, ëk kür ömii thöo ka Kiricito i kor yath ariä obed gin na kõny mërë ope.

Kiricito ënë Tëkö ëka Ryëkö k'Obanga

¹⁸ Köp i kom yath ariä obedo köp më mingo both jö na tye ka rwenyo, ëntö ki both onu jö n'Obanga tye ka larö, obedo tëkö k'Obanga.

¹⁹ Ëcöo yam ni,

“Abino balö ryëkö ka jö na ryëk,

ëka abino këthö ngec ka jö na ngeo piny ökö.”

²⁰ Cë dong ëryëkö kara ut gini kwene? Epwony Cik ka Muca ut gini kwene? Jö na pyem më karë ni ut gini kwene? Obanga ba ölökö ryëkö më lobo ni ödökö më mingo?

²¹ Pi ryëkö k'Obanga ömii jii ba ongeo ën ki ryëkögi, ëntö Obanga otio ki köp më mingo na wan ëtitö më larö jö na yee.

²² Eyuda penyo gini pi anyuth më tango, ëka jö Grecia rangö gini ryëkö.

²³ Ëntö ka wan ëtitö ni Kiricito onwongo eguro i kor yath ariä, nwongo obedo gin mörö na rac ki both Eyuda, ëka ki both Erok, nwongo obedo köp më mingo.

²⁴ Ëntö both Eyuda ëka Erok n'Obanga ocwodogi më bedo jögë, Kiricito obedo tëkö k'Obanga ëka ryëkö k'Obanga.

²⁵ Gin n'ëthamö ni obedo mingo k'Obanga, ryëk löö ryëkö ka dhanö, ëka gin n'ëthamö ni obedo görü k'Obanga, tëk löö tëkö ka dhanö.

²⁶ Utmegona, tham unu i kom kite n'onwongo itye unu ködë i karë n'ecwodowu. Jö na pol ki kinwu onwongo ba ryëk gini i kite më lobo ni, polwu onwongo ba obedo wegü twër ëka polwu ba obedo wegü dheo.

²⁷ Ëntö Obanga öyëro jö na jii kobo ni ming gini, më miö lewic both jö na thamö ni gin ëryëk. Obanga öyëro jö na görü më miö lewic both jö na tëk.

²⁸ Obanga öyëro jö mökö më rwöm na piny na jii caö ni kõnygi ope, naka thon jami mökö n'ope, ëk etii ködgi më dwökö piny jami na jii kobo ni pürgi tëk,

²⁹ ëk ngat mörö kür öwakërë i nyim Obanga.

³⁰ Obanga ënë ömiiwu ikwö unu i Kiricito Yecu, n'ödökö ryëkö onu n'öya ki both Obanga. Pi Kiricito, ömii Obanga ökwanö onu ni kite onu atir, ömii onu ebeto jö na leng ëka ögönyö onu ki kom bal.

³¹ Pi manön, kite n'ëcöo ködë i Cöc na Leng ni, “Ngat mörö na mitö wakërë, myero öwakërë i Rwoth.”

2

¹ I karë na an abino bothwu, utmegona, an ba abino ki ryëkö onyo twak mörö na malö më kobo niwu müng* i kom Obanga.

² Piën an onwongo ba amitö ngeeno gin mörö i karë na an atye i kinwu, na path ki Yecu Kiricito këkën ëka thöo mërë i kor yath aria.

³ An abino bothwu na an atye ki görü, ki lworö ëka ki myël kom rwök.

⁴ Twakna ëka titö köpna onwongo ba obedo më ryëkö ëka köp na ywaö thama, ëntö më nyutho tükö më Tipo,

⁵ ëk yeewu kür ocung i kom ryëkö ka dhanö, ëntö i kom tükö k'Obanga.

Ryëkö na yaa ki both Obanga

⁶ Wan ëtwakö köp më ryëkö i kin jö n'otengo i cwinygi, ëntö pathi ryëkö më karë ni onyo ryëkö k'ëlöc më karë ni, na gin kikomgi dong tye ka rwenyo ökö.

⁷ Ëntö wan ëtwakö ryëkö k'Obanga më müng, ryëkö n'onwongo ëkanö ökö ëka ryëkö n'Obanga öyübö më kelo ni onu dheo na bara wi lobo öcakërë.

⁸ Ba tye ëlöc mörö më karë ni n'öniang ië, kono yam gin öniang, kono ba oguro gini Rwoth won dheo i kor yath aria.

⁹ Ëntö kite n'ëcöo ködë ni,

“Gin na wang ba önënö,
ith ba owinyo,
thama ka dhanö ba ögamö
gin n'Obanga öyübö pi jö na marö ën.”

¹⁰ Ëntö Obanga ömïö Tipo Naleng otuco both onu.

Tipo Naleng rangö jami kibëc, naka thon müng k'Obanga na thuth.

¹¹ Nga na ngeo thama ka dhanö nökenë, na path ki cwiny na tye i dhanö nön këkën? I yoo acël nön, dhanö mörö ope na ngeo thama k'Obanga, na path ki Tipo k'Obanga këkën.

¹² Onu ba ëgamö cwiny më lobo, ëntö ëgamö Tipo Naleng n'öya ki both Obanga, ëk ëniang i kom mic n'Obanga ömïö onu nono.

¹³ Man ënë ngö na wan ëtwakö, wan ba ëtwakö köp n'epwonyo ki ryëkö ka dhanö, ëntö köp na Tipo Naleng opwonyowa ködë, nakun pwonyo köp më Tipo n'atir both jö na tye ki Tipo.

¹⁴ Dhanö na ba oye Kiricito, ba twërö gamö ngö na Tipo k'Obanga müö, piën ki bothe obedo gin mörö më mingo, ëka ën ba twërö niang ië piën koth gin nön ëniang ië ki Tipo.

¹⁵ Dhanö na tye ki Tipo niang jami kibëc, ëntö ën kikome, ngat mörö ope na twërö niang i kome.

¹⁶ Kite na Cöc na Leng kobo ni,

“Nga na twërö ngeo thama ka Rwoth
ëk opwonyo ën?”

Ëntö onu etye ki thama ka Kiricito.

3

Apokapoka i kin jö n'oye Kiricito

¹ Utmegona, i karë na an atye bothwu ba atwak kodwu na calö jö na dong tye ki Tipo, ëntö atwak kodwu na calö jö na tye ki kit kwö më lobo, na calö ëthiño na töcö i Kiricito.

² Yam apidhöwu ki cak, pathi ki cem na tètëk, piën onwongo ba itwërö unu cem, kadï thon kobedini pod bara irömö unu camö cem na tètëk,

³ un pod itye ki kit kwö më lobo. Piën un pod itye k'adïnga i kinwu ëka idha unu kenwu, manön ba nyutho ni un pod itye unu ki kit kwö më lobo? Ba pod itye unu ka lübö kite ka dhanö?

⁴ Ka jö mökö kī kinwu kobo nī, “An abedo dhanö ka Paulo,” ëka jö nököne nī, “An abedo dhanö k’Apolo,” ba nwongo un pod ibedo unu dhanö adhana?

⁵ Kara Apolo ënë nga? Paulo ënë nga? Wan ënë etic n’ömiö iyee unu Emuth na Bër, kite na Rwoth opoko kī tic both ngat acêlacêl.

⁶ An apidhō kodhi, Apolo öönyö pii ië, ëntö Obanga ömiö ödöngö.

⁷ Dong kadī ngat n’öpīdhō onyo ngat n’öönyö pii, gīn kibêc ba obedo gin mörö ëntö Obanga këkên ënë mīö jami döngö.

⁸ Dhanö n’öpīdhō ëka dhanö n’öönyö pii, gīn kibêc tio pī gin acêl. Ngat acêlacêl bino nwongo öcara mërë na röm aröma kī tic na ën otio.

⁹ Piën wan ebledo etic kanya acêl k’Obanga, un ibedo unu pwodho k’Obanga, ëka thon ibedo unu gedo k’Obanga.

¹⁰ Pi gum k’Obanga n’ëmia, ömiö yam an acakö thë öt calö agedo n’obedo adirü, dhanö mörö nököne tye ka gedo i wie. Ëntö dhanö acêlacêl myero ögwökêrë i kite na ën gedo ködë.

¹¹ Piën ngat mörö ope na twërö cakö thë öt nököne na path kī man na dong êcakö, na ënë Yecu Kiricito.

¹² Ëntö ka ngat mörö ogedo i wi acaki thë öt nön kī gol onyo kī ryal, onyo kī kite më wel, onyo yen, onyo lum agada, onyo lum öcici,

¹³ tic ka ngat acêlacêl bino nen ökö kanyalër, piën nünö më ngölö köp bino nen kī mac, na bino tëmö tic ka dhanö acêlacêl kite na tye ködë.

¹⁴ Ka gedo ka ngat mörö odong n’ëgërö i kom acaki thë öt nön, dhanö nön bino nwongo mīc më pwöc.

¹⁵ Ëntö ka ngat na tic mërë öwang ökö, ën ba bino nwongo mīc mörö më pwöc, ën kikome bino bwöth, na calö dhanö n’owok i mac awoka cë opoth.

¹⁶ Un ba ingeo nī ibedo unu öt k’Obanga ëka Tipo k’Obanga thon bedo i iwu?

¹⁷ Dong ka ngat mörö öbalö öt k’Obanga, Obanga thon bino balö ën, piën öt k’Obanga leng, un kikomwu ibedo unu öt k’Obanga nön.

¹⁸ Kür ibwölêrë unu kenwu. Ka dhanö mörö kī kinwu thamö nī ën ëryëk kī rwöm më lobo më karë nī, myero ën ödök ngat na mīng, ëk ën ödök na ryëk.

¹⁹ Piën ryëkö më lobo nī kī i nyim Obanga obedo gin më mingö. Kite n’ëcöö nī, “Ën makö jö na ryëk i ököragi më bwölgi kên-gi.”

²⁰ Ëka döki nī, “Rwoth ngeo nī thama k’ëryëkö këny mërë ope.”

²¹ Dong, ngat mörö myero kür öwakêrë i kom dhanö, piën jami kibêc obedo mewu,

²² kadī Paulo, onyo Apolo, onyo Kepa, onyo lobo nī, onyo kwö, onyo thöö, onyo gin mörö na tye, onyo gin mörö na bino bedo i anyim. Manön kibêc obedo mewu,

²³ un thon ibedo më ka Kiricito, ëka Kiricito obedo më k’Obanga.

4

Ëkwëna ka Kiricito

¹ Myero inënwa unu na calö etic ka Kiricito, ëka na calö jö n’ekethogi më gwökö mūng k’Obanga.

² Gin na mütêrë kī both ëgwök jami ënë nī gīn myero obed jö na genere.

³ Kī kubotha man köp na tidī mörö ka ingölö unu köp i koma, onyo okiko mörö më ka dhanö. An thon ba angölö köp i koma këna.

⁴ Piën kī kubotha an angeo nī cwinya lër, ëntö man ba mia alöö köp. Rwoth ënë ngölö köpna.

⁵ Pī manön, kür ingöl unu köp mörö na karë bara örömö, na bara Rwoth odwogo. Ën bino mënyö gin n'opono i piny na cöl, dök bino nyutho tham na tye i cwiny jö kanyalër. I karë nön Obanga bino pwöyö ngat acêlacêl i kite na mitêrê.

⁶ Utmegona, köp ni bino dwogo i koma këna ëka i kom Apolo pī un, ëk ipwonyere unu i komwa i thê köp n'ekobo nī, “Kür ikadh unu ngö n'écöö,” ëk ngat mörö kī kinwu kür öwakêrê, nakun pakö dhanö acêl ëka caö ngat nökenê.

⁷ Nga n'ömïö in ibedo ngat na path kī jö nökenê? Ngö na in itye ködê na ba emii amia? Cê ka emii amia, pingö iwakiri ködê na calö ba emii amia?

⁸ Dong ityeko unu yeng ökö! İdökö unu dong ëlönyö! İdökö unu rwodhi abonge wan! Ka onwongo amitö adyer nī İdök unu rwodhi, ëk wan thon ebed rwodhi kanya acêl kodwu!

⁹ Piën kī kubotha nen calö, Obanga onyuthowa wan ëkwëna i nyim lwak kī cen na calö jö n'engölö nīgī köp më thoö, piën wan dong ëdökö gin më anëna both wi lobo thükül, both emalaika ëka both jīi.

¹⁰ Wan ëdökö emingo piën eyee i kom Kiricito, ëntö un İryëk unu i Kiricito! Wan ëgörü, ëntö un İtëk unu! Eketho wörö i komwu, ëka wan ëcaöwa!

¹¹ Naka i caa ni kec k'orio nekowa, wan eruko opeki, jīi pwodowa, ëka pacöwa thon ope.

¹² Wan etio tic na tøk kī cingwa. Ka jīi lamöwa, wan ëlamö nīgī gum. Ka eyelowa, wan ëdangö adanga.

¹³ Ka ëbalö nyingwa, wan ëgamö kī mwolo. Wan dong ëcal kī yugi më wi lobo, wan ebedo cilo më jami kibêc naka tin.

¹⁴ An ba atye ka cöönö köp ni më miöwu lewic, ëntö më pwonyowu na calö ëthünöna na an amarö.

¹⁵ Piën kadī bed nī itye unu kī jö elip apar na tëlöwu i yoo ka Kiricito, un ba itye kī bebe na pol. An yam adökö apapwu i Kiricito Yecu pī Emuth na Bër.

¹⁶ Pī manön an akwaöwu, më poro kitenä.

¹⁷ Man ënê ngö n'ömïö aoro Timoteo bothwu. Ën obedo athün na mëga i Rwoth na an amarö, ëka genere. Ën bino po wiwu i yoo na an alübö i Kiricito Yecu, na an apwonyo kī lwak jö n'oye Kiricito na tye i kabedo kibêc.

¹⁸ Jö mökö kī kinwu tye ka thamö nī an ba abino bothwu, ëka ömïö gīn tye ka wakêrê.

¹⁹ Ëntö ka Rwoth oyeo, an abino thuno bothwu pïöpïö, cê abino nīang i tøkö ka jö na wakêrê nön, ëntö pathī köp na gīn twakö atwaka.

²⁰ Ker k'Obanga ba obedo twak atwaka ëntö më tøkö.

²¹ Ngö na un İmitö? Myero abin bothwu kī lüth, onyo abin kī mar ëka kī cwiny më mwolo?

5

Tīm më ölyang

¹ Köp owinyere botha adyer nī tīm më ölyang tye i kinwu. Tīm më ölyang nön ba tīmêrê naka thon i kin jö na ba ngeo Obanga. Dhanö mörö tye n'ömaö apap mërê dhakö.

² Ëka pod iwakêrê unu! Ba İtwêrö unu thon kumo ëk ngat n'ötīmö koth tīm nön erylëm ökö kī kinwu?

³ An kī kubotha, kadī koma ope kunön, an atye kodwu i cwiny. An na calö ngat na tye kunön atyeko ngölö köp ökö i kom dhanö n'ötīmö tīm na rac nön.

⁴ Ka İgüre unu i nyīng Rwothwa Yecu, ëka an atye kodwu i cwiny ëka tøkö ka Rwothwa Yecu ute,

⁵ mii unu dhanö ni both Catan, ek onek miti me kwö me anywöli ökö, eka tipo märe ölaré i nínö ka Rwoth.

⁶ Awakawu ba bër. Un ba ingeo ni thöbi na tidi mörö mïö mökö ogati yenyö?

⁷ Kwany unu thöbi na cön ökö, ek ibed unu ogati na nyen na thöbi ope ië na calo itye unu. Piën athin römö onu me Poth na enë Kiricito, etyerö dong ökö.

⁸ Pi manön dong, onu myero kür ekwer karama ki thöbi na cön, na enë thöbi me rac cwiny eka tim mökö na reco, entö eru ekwer k'ogati na thöbi ope ië, na enë lër ic eka ki köp adyer.

⁹ Yam acöö niwu i waragana ni kür iribère unu ki jö na timö tim me ölyang.

¹⁰ An onwongo ba akobo jö na timö tim me ölyang me lobo ni, onyo eworo me jami eka eyak, onyo ewör cal jwogi. I köp nön un myero iya unu ökö ki i lobo ni.

¹¹ Entö kobedini an acöö bothwu ni kür iribère unu ki dhanö mörö na cwodere ni ngat n'oye, ka en otimö tim me ölyang onyo en obedo aworo me jami, onyo awör cal jwök onyo ayany jö, amërö, onyo ayak. Kür thon icem unu ki koth dhanö nön.

¹² Manön ba obedo ticna me ngölö köp both jö na ba ngeo gini Yecu. Pathi un enë myero ingölö unu köp both jö na tye i kinwu?

¹³ Obanga enë bino ngölö köp both jö na ba ngeo gini Yecu. "Ryem unu dhanö na rac ökö ki kinwu."

6

Pido i kin jö n'oye

¹ Ka dhanö mörö ki kinwu tye ki köp mörö i kom awodhe, pingö lewic ba makö en me pido dhanö nön i nyim jö na kitegi ba tye atir nakaka pido dhanö nön i nyim jö k'Obanga na leng?

² Un ba ingeo unu ni jö k'Obanga na leng bino ngölö köp both jö me lobo? Eka ka un ibino ngölö köp both jö me lobo, un ba irömö ngölö köp mökö na thithinö?

³ Un ba ingeo ni onu ebino ngölö köp n'emalaika? Köp na makö kwö na onu etye ië ni kono?

⁴ Kara ka dong itye unu ki köp me alara, pingö itero unu i nyim jö na pirgi ba tek both jö n'oye Kiricito?

⁵ Akobo man ek lewic ömakwu. Ngat mörö na ryek ope i kinwu na twërö tyeko köp na tye i kin jö n'oye?

⁶ Entö nakaka timö ni komanön, ngat mörö n'oye dök pidere k'ömin märe i nyim jö na ba oye Kiricito.

⁷ Pidere i kinwu kenwu nyutho ni köp ölööwu ökö. Thwara idang unu gin na rac. Thwara iwök unu jii obuwu.

⁸ Nakaka timö ni komanön, un ki komwu ibuo unu jö eka itimö unu gin na rac, naka i kom utmegowu kikome.

⁹ Un ba ingeo unu ni jö na kitegi ba tye atir, ker k'Obanga ba bino bedo megö? Kür imii ebwölwu, kadi jö na timö tim me ölyang, onyo ewör cal jwogi, onyo jö na dönyö gini i elomi, onyo cwö n'obedo gini jö ölyang, onyo cwö na buto ki cwö ewodhgä,

¹⁰ onyo ekwoe, onyo eworo me jami, onyo emërö, onyo jö na yanyö jii, onyo eyak—ker k'Obanga ba bino bedo megä.

¹¹ Jö mökö kī kinwu yam obedo gīnī koth jö nön. Ēntö un dong etyeko lwököwu ökö, etyeko lönyöwu më bedo jö na leng, etyeko kwanöwu nī un jö na kitewu atir i nyīng Rwoth Yecu Kiricito ëka kī Tipo k'Obanga onu.

¹² “An atwërö tīmō jami kibëc,” ëntö ba nyutho nī jami kibëc kõnyö. “An atwërö tīmō jami kibëc,” ëntö ba abino yeo gīn mörö më lököna më bedo opii mërë.

¹³ “Cem tye pī ĩc, ëka ĩc tye pī cem.” Ēntö gīn arīō nön kibëc Obanga bino tyekogī ökö. Kom ba obedo më tīm më ölyang, ëntö tye pī Rwoth, ëka Rwoth tye pī kom.

¹⁴ Obanga yam ocero Rwoth kī kin jö n'öthöō, bino cero onu thon kī tēkö mërë.

¹⁵ Un ba ingeo unu nī komwu obedo dul kom Kiricito? Myero dong akwany dul kom Kiricito alök ödök dul kom ölaya? Ba twërë!

¹⁶ Onyo ba ingeo unu nī dhanö na rībërë kī dhanö n'obedo ölaya dökö kom acël ködë? Piën yam ëcöō nī, “Gīn arīō bino dökö kom acël.”

¹⁷ Ēntö dhanö n'öribërë kī Rwoth dökö cwiny acël ködë.

¹⁸ Rīng unu ökö kī kom tīm më ölyang. Bal nököñë kibëc na dhanö tīmō ba gudo kome, ëntö dhanö na tīmō tīm më ölyang balö kome kënë.

¹⁹ Un ba ingeo unu nī komwu ëñë obedo öt ka Tipo Naleng na bedo i iwu, n'Obanga ömīöwu? Un ba ibedo unu mewu kenwu.

²⁰ Un ëwilöwu awīla kī wel. Pī manön, tii unu kī komwu më ketho dheo i kom Obanga.

7

Köp i kom nyom

¹ Kobedini më dök i köp na un ĩcöō waraga ië: Bër ka ëcwö mörö ba obedo kī dhakö.

² Ēntö pī tīm më ölyang, ëcwö acëlacël myero obed kī dhakö mërë ëka dhakö acëlacël obed kī cwörë.

³ Ēcwö myero ocob miti ka dhakö mërë, dhakö thon myero ocob miti ka cwörë.

⁴ Dhakö ba tye kī twër i kome kënë, ëntö cwörë ëñë tye kī twër i kome, kömanön thon ëcwö ba tye kī twër i kome kënë, ëntö dhakö mërë ëñë tye kī twër i kome.

⁵ Kür itwon awodhi komi, kono pī karë mörö na nönök këkën na nwongo ĩyübö unu ayüba, ëk inwong unu karë më lëga both Obanga. Kīngë rībërë unu dökī kanya acël, ëk kür Catan ötëmwu, pī mitiwu na ba jükërë.

⁶ An akobo man nakun ayeo ayea, ëntö ba amīö na calö cīk.

⁷ Kono twërë, onwongo amītö nī jīi kibëc obed calö an. Ēntö dhanö acëlacël tye kī mīc mërë na pīrë tēk n'Obanga ömīö, dhanö nī tye kī mīc nī, dhanö nököñë tye kī maca.

⁸ Both jö na bara onyomo ëka mon na cwögī öthöō, akobo nī köman, bër ka gīn obedo na ba onyomo, kite na an atye ködë.

⁹ Ēntö ka gīn ba twërö gwökërë kën-gī, gīn myero onyom, piën nyom bër löö n'ëcwö onyo dhakö më dangö miti më kom.

¹⁰ Both jö na dong onyomo, acīkögī nī dhakö kür opokere kī cwörë, (ëntö pathī an ëñë acīkö, Rwoth ëñë öcīkö).

¹¹ Ēntö ka dhakö opokere kī cwörë, ën myero obed kür önyömërë, onyo odwog cen both cwörë. Ēka ëcwö myero kür opokere kī dhakö mërë.

¹² Both jö nökenë kibëc (an ënë akobo, pathi Rwoth), ka omego mörö n'oye Kiricito tye ki dhakö mërë na ba oye Kiricito ëka dhakö nön yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër dhakö mërë.

¹³ Ëka ka dhakö mörö tye ki cwörë na ba oye Kiricito ëka ëcwö nön yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër cwörë.

¹⁴ Piën ëcwö na ba oye Kiricito dökö na leng pi dhakö mërë, ëka dhakö na ba oye Kiricito dökö na leng pi cwörë. Ka onwongo ba obedo ni kōmanōn ëthinōwu ba bedo na leng, ëntö kite na tye ködë, gin dong leng.

¹⁵ Ëntö ka dhanö na ba oye Kiricito mitö pokere k'awodhe, ën twërö pokere. Ëcwö onyo dhakö n'oye Kiricito ope ki dic ië, piën Obanga ocwodo onu më bedo ki kuc.

¹⁶ In itwërö ngeo nüngö, in dhakö, ka ibino larö cwori? Onyo in ingeo nüngö, in ëcwö, ka ibino larö dhaköni?

¹⁷ Dong dhanö acëlacël myero ölüb kit kwö na Rwoth ömïö ën, ëka kwö n'Obanga ocwodo ën ië. Man ënë ngö na an acikö both jö kibëc n'oye Kiricito.

¹⁸ Tye ngat mörö n'onwongo ëlirö i karë n'ecwodo ën? Ën kür dök orang yoo më dwökö kome ëk obed calö dhanö na ba ëlirö. Tye ngat mörö n'onwongo ba ëlirö i karë n'ecwodo ën? Ën myero kür ölirë.

¹⁹ Bedo dhanö n'ölirë onyo na ba ölirë obedo gin mörö na kõny mërë ope. Gwökö cik k'Obanga ënë ngö na pürë tøk.

²⁰ Dhanö acëlacël myero obed kite n'Obanga onwongo ën i karë n'ecwodo ën ködë.

²¹ In onwongo ibedo opii i karë n'ecwodi? Kür ibed ki par, ëntö ka itwërö nwongo yoo mörö më yaa ökö ki i opii, tii ködë.

²² Pi ngat n'onwongo obedo opii i karë na Rwoth ocwodo ën, ënë dhanö na Rwoth ögönyö ökö ki i opii. Kōmanōn thon, dhanö n'onwongo löörë kënë i karë n'ecwodo ën, obedo opii ka Kiricito.

²³ Un onwongo ëwilöwu ki wel na malö, kür ibed unu opii ka dhanö mörö.

²⁴ Utmegona, dhanö acëlacël myero obed i nyim Obanga i kite na yam ecwodo ën ködë.

Jö na bara onyomo ëka mon thöö

²⁵ Köp na makö jö na bara onyomo, ba atye ki cik mörö n'öya ki both Rwoth, ëntö an amïö thamana ië na calö dhanö n'Obanga ötimö ninë kica ëka ömïö obedo dhanö na genere.

²⁶ Pi can na kobedini ödïöwa, an athamö ni bër ka dhanö mörö obedo kite na ën tye ködë.

²⁷ Ka ibedo dhanö n'onyomo, kür irang yoo më pokere. Ëka ka ba inyomo kür irang dhakö më anyöma.

²⁸ Ëntö ka inyomo, nwongo ba itimö bal, ëka ka nyakö mörö na bara ongeo ëcwö önyömërë, nwongo ba ötimö bal. Ëntö jö na nyomo bino nwongo gini pëkö na pol i kwö ni. An amütö ni akwany pëkö ni ökö ki komwu.

²⁹ Utmegona, ngö na an atye ka twakö ënë ni karë dong cwök. Cakërë kobedini cidh ködë anyim, jö na tye ki mon myero obed gini na calö jö n'ope ki mon.

³⁰ Jö na kumo, myero obed gini na calö jö na ba tye ka kumo. Jö na igi yom myero obed gini na calö jö na igi ba yom. Jö na wilö jami myero obed gini na calö jö n'ope ki gin mörö.

³¹ Jö na tio ki jami më lobo ni myero obed gini na calö jö na ba tye ka tic ködë, piën lobo kite na tye ködë, bino thum ökö.

³² An amītō nī ibed unu abonge par. Dhanō na bara onyomo, cwinye parō kōp ka Rwoth, kite na myero eyom kī cwiny Rwoth kōdē.

³³ Ēntō dhanō na dong onyomo ōkō, parō pī jami mē lobo nī, kite na myero eyom kī cwiny dhakō mērē,

³⁴ Ēka thama mērē popoka. Dhakō na bara ěnyōmō onyo nyakō na bara onge ōcwō mōrō, parō kōp ka Rwoth ěk ebed na leng ī kome ěka ī cwinye. Ēntō dhakō na dong ěnyōmō parō pī kōp mē lobo nī, kite na myero eyom kī cwiny cwōrē kōdē.

³⁵ An akobo kōp nī pī kōnyōwu, pathī mē jūkōwu, ěntō mē mīō jami kībēc owoth kakarē, cwinywu thon obed ī kom Rwoth na gin mōrō ope na lōkō thamawu thenge.

³⁶ Ka ngat mōrō thamō nī kite mē bedo mērē kī nyakō na ěn ěcīkērē kōdē mē nyōmō ba tye na bē, ěka mwaka ka nyakō nōn tye ka bedo na thwōnē, ěka ěn thamō nī myero ěnyōm, ěn myero ōtīm kite na ěn mītō kōdē. Ēn nwongo ba tye ka tīmō bal. Ġin myero onyom.

³⁷ Ēntō ka dhanō mōrō cwinye tēk na gin mōrō ope na diō ěn, na dong otyeko thon yeo mē wēkō nyakō nōn na bara ěnyōmō, ěn nwongo ōtīmō gin na bē.

³⁸ Kōmanōn thon, dhanō n'ōnyōmō nyakō na ěn ōcīkērē kōdē nwongo ōtīmō bē, ěntō dhanō na ba ōnyōmō nyakō na ěn ōcīkērē kōdē nwongo ōtīmō bē rwōk.

³⁹ Cīk gēngō dhakō mē pokere kī cwōrē ka pod kwō, ěntō ka cwōrē ōthōō ōkō, ěn dong twērō nyōmērē k'ěcwō mōrō kēkēn na ěn mītō, ěntō ěcwō nōn myero obed dhanō na tye ī Rwoth.

⁴⁰ Ēntō kī thamana ěn bino bedo kī yom cwiny ka obedo kēnē, ěka an athamō nī atye ka mīō ngō na yaa kī ī Tīpo k'Obanga ka atye ka kobo kōp nī.

8

Cem n'ĕtyērō both cal jwogi

¹ Kōp na makō cem n'ĕtyērō both cal jwogi, eyo onu engeo nī “onu kībēc etye kī ngec.” Koth ngec nōn mīō onu ebedo k'awaka ěntō mar ěnē mīō onu ecung na tēk.

² Ka dhanō mōrō thamō nī engeo gin mōrō, nwongo ba ngeo gin mōrō kite n'ownwongo myero ěn onge kōdē.

³ Ēntō ka ngat mōrō marō Obanga, Obanga thon ngeo ěn.

⁴ Cē dong kōp ī kom camō cem n'ĕtyērō both cal jwogi, onu engeo nī cal jwōk ba obedo gin mōrō na tye ī lobo, ěka dōkī nī obanga nōkēnē ope na path k'Obanga acēl kēkēn.

⁵ Kadī bed nī gin mōkō tye n'ecwodo nī obanga ī wi polo onyo ī wi lobo, tye “obanga” na pol ěka “rwodhi” na pol,

⁶ Ēntō onu eut k'Obanga acēl, na ěnē Apap, na jami kībēc yaa kī bothe, na onu ěkwō pī ěn, ěka Rwoth tye acēl, Yecu Kiricito, na jami kībēc ōya kī bothe ěka onu ěkwō pī ěn.

⁷ Kadī bed nī kōmanōn, jō kībēc ba tye kī ngec nōn. Jō nōkēnē tye na dong ōnaa ōkō kī cal jwogi naka tin, Ġin cemo nakun nwongo pod thamō Ġinī nī man cem n'ĕtyērō both cal jwogi, ěka mīō thama na gōrū na tye ī cwinyġi na nyuthigī balġi bal ōkō.

⁸ Ēntō cem ba bino mīō onu bedo na cwōk k'Obanga. Onu ba ebino bedo na rac ka ba ecemo, ěka thon ba ebino bedo na bē ka ecemo.

⁹ Gwökërë unu, ëk twërö nî ut unu ködë kür ödök gin mörö na müö jö na görü podho gîni i bal.

¹⁰ Piën ka dhanö mörö na tye kî thama na görü i cwinye oneni ka in itye ka cem i öt cal jwök nakun in itye kî ngec, ba bino mädö nîné tæk cwiny më camö cem n'ëtyërö both cal jwogi?

¹¹ Èka dong omeru ni na görü na yam Kiricito öthöö pîrë, ën bino thöö pi ngec na megî.

¹² Ka ibalö unu both utmegowu na yeegî görü, ëka iwanö unu thama më cwinygî na pod görü, nwongo ibalö unu i kom Kiricito.

¹³ Pî manön ka cem müö ömëra podho ökö i bal, cë ba abino camö ringo dökî ëk kür amüi ömëra opodh i bal.

9

Twërö k'Akwëna

¹ An ba alööra këna? An ba abedo akwëna? An yam ba anënö Rwoth onu Yecu? Un ba ibedo unu adwogi më ticna i Rwoth?

² Ka jö mökö ba yeo nî an abedo akwëna, ëntö kî kubothwu an abedo akwëna, piën un kikomwu ibedo unu anyuth nî an abedo akwëna ka Rwoth.

³ Man ënë pidona both jö na ngölö köp i koma.

⁴ Wan ba etye kî twër më cem ëka math?

⁵ Wan ba etye kî twër më müö dhakö n'oye woth ködwa, kamë ëkwëna nököënë ëka utmego ka Rwoth, ëka Kepa?

⁶ Onyo an ëka Baranaba këkën ënë myero etii pi kwö?

⁷ Nga na tio kamë acikari, cë cakö cülö öcara mërë këné? Nga na pidhö öläk i pwodho mërë, na ba camö nyig öläk n'öcök kî ië? Nga na kwaö kwath na ba madhö cak n'öya kî kom rom na ën kwaö?

⁸ An atye ka twakö köp ni i kite ka dhanö këkën? Cîk kono ba kobo nî kömanön?

⁹ Piën i Cîk ka Muca ëcöö nî, "Kür itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal." Obanga onwongo mönö thama mërë ut i kom thwoni?

¹⁰ Ën ba okobo köp nön both onu? I adyer, köp mërë yam ëcöö pi onu, piën apur myero opur nakun tye kî gen, ngat na pwodo bël thon myero opwod nakun tye kî gen më nwongo gin mörö kî ië.

¹¹ Ka wan ëcwö kodhi më tipo i kinwu, manön twërö bedo thwön köp mörö na thwönë ka wan ëkaö jami mökö më kom kî bothwu?

¹² Ka jö nököënë tye kî twërö më köny nön kî bothwu, cë wan ba ëlöögî ökö kî twërö nön?

Ëntö kadî bed nî twërö nön tye bothwa, wan ba etio ködë, wan ëdiö cwinywa i köp kibëc ëk kür eketh orii mörö na gëngö kobo köp më Emuth na Bër i kom Kiricito.

¹³ Un ba ingeo nî jö na tio i öt k'Obanga gin nwongo cemgî kî i öt k'Obanga, ëka jö na tio gîni i kom keno tyër epoko nigî tyër n'ëtyërö?

¹⁴ Rwoth yam thon öcîkö i kit yoo acël nön nî jö na titö köp më Emuth na Bër myero onwong gîni gin mörö na gin kwö ködë pi titö köp më Emuth na Bër.

¹⁵ Ëntö an ba atio kî twërö ni mörö. Èka an ba acöö köp ni ëk itim unu i koma nî kömanön. Bedo na bër ka athöö löö na dhanö mörö lökö wakërëna dökö gin mörö na ka cunگو mërë ope.

¹⁶ Ka an atitö köp më Emuth na Bër, myero kür awakara ködë, piën ëdiä adia ië. Ka ba atitö köp më Emuth na Bër, cë an abino nënö can.

¹⁷ Ka atimö man kî cwinya këna, abino nwongo cül, ëntö ka atimö nakun ba amitö, nwongo atye ka cobo tic n'ëmia.

¹⁸ An abino nwongo koth cül mënë? Cül na mëga ënë yom cwiny na an anwongo kî kom titö köp më Emuth na Bër, na ba angölö cül mörö ië both jö na winyo gini, nakun thon ba atio kî twërö na an aute ködë ëk anwong kõny mörö kî both jö na an atitö nigî köp i kom Emuth na Bër.

¹⁹ Kadî bed nî alööra këna i nyim jö kibëc, ëntö dong atyeko mîra më bedo opii ka jö kibëc, ëk anwong-gî na pol.

²⁰ Ka atye both Eyuda, abedo calö Ayuda ëk anwong Eyuda mökö. Both jö na tye i the cik ka Muca an abedo thon na calö dhanö na tye i the cik, (kadî bed an ba atye i the cik), ëk anwong jö na tye i the cik.

²¹ Both Erok n'ope i the cik ka Muca an abedo na calö dhanö n'ope i the cik, (nakun nwongo ba atye abonge cik k'Obanga, ëntö abedo i the cik ka Kiricito), ëk anwong jö na ba tye i the cik.

²² Both jö na görü gini i yeegi, an abedo na calö dhanö na görü thon, ëk anwong jö na görü. An alübö kite kibëc na dhanö tye ködë, ëk ömîa alar jö mökö i yoo kibëc.

²³ Manön kibëc atio pî köp më Emuth na Bër, ëk an thon anywak gum mörö na yaa kî ië.

²⁴ Un ba ingeo unu nî jö na pyem kî ngwëc kibëc ngwëcö gini, ëntö dhanö acël këkën ënë nwongo mic më pwöc? Un thon ngwëc unu kômanön ëk inwong unu mic më pwöc.

²⁵ Dhanö acëlacël na pyem i tuko myero ögwökërë këné i yodhi kibëc. Gîn timö manön ëk enwong gini tok më dheo na ba rii, ëntö onu ëtimö pî nwongo tok më dheo na rii naka naka.

²⁶ An gira angwëcö atir na ba acacapa, ba adhongo piny ata kamë ngat mörö na dhongo yamö nono.

²⁷ Ayelo koma, ëka amiö bedo opiina ëk ka dong atyeko titö köp both jö nökenë, kür abed dhanö na ba ebino müö mic.

10

¹ Utmegona, amitö nî inge unu nî kwere onu kibëc yam obedo gini i the pöl, ëka gîn kibëc yam owok i dye nam.

² Gîn kibëc yam ebaticagi i pöl ëka i nam, ëk obed gini jö ka Muca.

³ Gîn kibëc yam öcamö cem acël nön më tipo,

⁴ gîn kibëc omodho pii acël nön n'öya kî i lëla më tipo n'owotho ködgi, ëka lëla nön onwongo obedo Kiricito.

⁵ Kadî bed nî kômanön, Obanga onwongo ië ba yom kî pol jö mökö ëka dong komgi n'öthöo onwongo ökëth ata i thim.

⁶ Jami nî ötimërë na calö apor both onu, cikö onu nî kür dök ebed parö gin na reco, na calö yam gîn öparö.

⁷ Kür ibed unu jö na wörö cal jwogi kite na jö mökö kî kin-gî ötimö ködë. Kite n'ëcö ködë i Cöc na Leng ni, "Lwak obedo piny i cem kî math, cë öya gini malö më myël."

⁸ Onu myero kür ëdöny i timö tîm më ölyang, na calö jö mökö kî kin-gî yam ötimö ködë, ëka jö elip pyer aritö wie adek öthöo gini ökö i ninö acël.

⁹ Onu kür ëtëm Kiricito, na calö jö mökö yam ötimö ëka thwone onekogî.

¹⁰ Eka kür ingüngüta unu na calö jö mökö kî kin-gî yam öngüngüta gini ködë, ëka malaika më thöo otyekogî ökö.

¹¹ Jami ni òtimērē bothgĩ na calō apor both onu. Ēcōō jami ni kībēc ĩ Cōc na Leng mē pwonyo onu jō n'ēkwō ĩ karē ni mē ajiki.

¹² Pī manōn ēk ngat mōrō na thamō nī ecung na tēk, ōgwōkērē ēk kūr opodhi.

¹³ Atēmātēma mōrō ope na makōwu na ba makō jō kībēc. Obanga genere, ēka ēn ba bino yeo nī ētēmwu rwōk na lōō ngō na un ĩtwērō dangō. Ka ētēmōwu, Obanga bino mīōwu yoo mē bwōth ōkō, ēk ibed unu kī tēkō mē dangō.

¹⁴ Pī manōn, ewodha na an amarō, wēk unu wōrō cal jwogi ōkō.

¹⁵ An atwak kodwu na calō jō na ryēk, tham unu kenwu ĩ kōp na an atwakō.

¹⁶ Ekopo mē gum na onu ēlēgō gum iē, ba obedo rībērē ĩ remo ka Kiricito? Ogati na onu epoko iē, ba obedo rībērē ĩ kom Kiricito?

¹⁷ Piēn ogati tye acēl, onu n'epol ebodo kom acēl, piēn onu kībēc ēnywakō camō ogati acēl nōn.

¹⁸ Tham unu pī jō mē Icarael, jō na camō gin n'etyērō both Obanga ba rībērē gīnī mē tic ĩ keno tyēr?

¹⁹ Ngō na an atye ka kobo? An atye ka kobo nī cem n'etyērō both cal jwogi obedo gin mōrō, onyo nī cal jwōk obedo gin mōrō?

²⁰ Pe, ngō na an atye ka kobo ēnē nī gin aryēda na jō na ba ngeo Obanga ryēdō gīnī, gīn tyērō both cene, ēntō ba tyērō gīnī both Obanga. Ān ba amītō nī ĩrībērē unu kī cene.

²¹ Ba ĩtwērō unu madhō ekopo ka Rwoth ēka mē cene. Ba ĩtwērō unu cem ĩ mēja ka Rwoth ēka dōkī ĩ mēja ka cene.

²² Onu ēmītō nī nyeko ōmak cwiny Rwoth? Un ĩthamō nī onu ētēk ēlōō ēn?

Tii unu jami kībēc pī dheo k'Obanga

²³ “An atwērō tīmō jami kībēc,” ēntō manōn ba nyutho nī jami kībēc kōnyō. “An atwērō tīmō jami kībēc,” ēntō manōn ba nyutho nī jami kībēc dōngō yee ka dhanō.

²⁴ Ngat mōrō kūr ōrang gin na kōnyō ēn kēkēn, ēntō myero ōlūb gin na kōnyō awodhe.

²⁵ Cam unu gin mōrō kēkēn n'ēcadhō ĩ cuk mē ringo, abonge penyo gin mōrō pī lworo thama mē cwinywu.

²⁶ Piēn “lōbo ēka jami kībēc na tye iē obedo mē ka Rwoth.”

²⁷ Ka cē dhanō mōrō na ba oye Kiricito ocwodowu icem, ēka ĩmītō unu cidhō cem, cam unu gin mōrō kēkēn n'eketho ĩ nyimwu abonge penyo gin mōrō pī lworo thama mē cwinywu.

²⁸ Ēntō ka ngat mōrō okobo niwu nī, “Man ngō na dong ētyērō ōkō both cal jwōk,” cē kūr ĩcam unu, pī parō ngat na dong okobo kōp nōn mē po wiwu, ēka pī thama mē cwinye na nyutho bal.

²⁹ Manōn an akobo pī thama na tye ĩ cwiny dhanō nōkēnē ca, pathī pī thama na ute ĩ cwinyi. Pīngō ēgēngō twērōna na an atye kōdē mē tīmō gin mōrō nī ōkō, pī thama na tye ĩ cwiny dhanō nōkēnē?

³⁰ Ka an acemo nakun apwōyō Obanga, pīngō ēyanya pī gin na dong atyeko pwōyō Obanga ōkō pīrē?

³¹ Dong ka ĩcamō unu cem onyo ĩmadhō unu math, onyo jami kībēc na un itio, tīm unu kībēc mē mīō dheo both Obanga.

³² Kūr ĩbal unu cwiny Eyuda, kadī thon jō Grecia, onyo jō k'Obanga n'oye Kiricito,

³³ kit na calō an atēmō yomo cwiny ngat acēlacēl ĩ gin na an atio kībēc. An ba arangō ngō na kōnya kēna, ēntō arangō gin na kōnyō jō na pol, ēk ōlarē gīnī.

11

¹ Lûb unu kitena, na calö an thon alübö kite ka Kiricito.

Umo wic i caa mē wörö Obanga

² Apwöyöwu piën i köp kibêc ipo unu pîra, nakun ilübö unu pwonyina na yam amiö bothwu.

³ Êntö amütö inge unu nî Kiricito ênê obedo wi êcwö acêlacêl, êcwö ênê obedo wi dhakö mērê, êka Obanga ênê obedo wi Kiricito.

⁴ Êcwö mörö na lëgö, onyo na titö köp k'Obanga, nakun oumo wie, manön nwongo okelo lewic i wie.

⁵ Êntö dhakö na lëgö, onyo na titö köp k'Obanga nakun ba oumo wie, nwongo okelo lewic i wie, piën ba tye apokapoka mörö i kin ên kî dhakö n'ölyêlö wie.

⁶ Ka dhakö mörö ba umo wie, myero ölyêl yer wie ökö, êka ka obedo mē lewic nî dhakö ka ölyêlö wie, onyo önyarö yer wie anyara, ên myero dong oum wie.

⁷ Êcwö kür myero oum wie, piën ên obedo cal k'Obanga êka dheo k'Obanga. Êntö dhakö ênê dheo k'êcwö.

⁸ Piën êcwö ba öya kî kom dhakö, êntö dhakö ênê öya kî kom êcwö.

⁹ Êcwö onwongo ba ecweo pî dhakö, êntö dhakö ênê ecweo pî êcwö.

¹⁰ Pî tyên köp nî, êka piën pî emalaika, dhakö myero oruk gin mörö mē umo wie mē nyutho nî etye i thé twêr ka cwörê.

¹¹ Êntö i kin jö ka Rwoth, dhakö ba twêrö cung kënë abonge êcwö, êka êcwö ba twêrö cung kënë abonge dhakö.

¹² Piën na calö dhakö öya kî kom êcwö, i yoo acêl nön, êcwö thon dhakö ênê önywölö. Êntö jami kibêc öya kî both Obanga.

¹³ Ngöl unu köp ni kenwu: Pore nî dhakö mē lëga both Obanga na ba oumo wie?

¹⁴ Kite n'enywölö onu ködê thon ba pwonyo onu nî ka êcwö ömïö yer wie ölöth na boco ba müö ên lewic?

¹⁵ Êntö ka dhakö tye kî yer wie n'ölöth na boco manön obedo mē dheo mērê, piën êmïö ên yer na boco nön êk oumere ködê.

¹⁶ Êntö ka ngat mörö mitö kelo pyem ië, wan epe kî kit na calö manön, ope thon i kin jö k'Obanga n'oye Kiricito.

Bal n'ödönyö i Cem ka Rwoth

¹⁷ An aciköwu nakun thon atye kî köp mökö na an ba abino pwöyöwu ië, piën cökêrëwu gin mörö ope ië na bër, êntö kelo bal kékên.

¹⁸ Köp mē acêl na an atyeko winyo ênê nî ka un icökêrë kanya acêl na calö jö n'oye Kiricito, apokapoka bedo tye i kinwu êka an thon aye köp nön,

¹⁹ piën apokapoka myero obed tye i kinwu, êk jö na genere onen gîni ökö kanya leng.

²⁰ Ka icökêrë unu kanya acêl, nwongo ba obedo cem ka Rwoth ênê un icamö adyer,

²¹ piën ngat acêlacêl cakö camö cem mērê ökö, nakun jö mökö kec nekogî, êka jö mökö mēr ökö.

²² Un ba itye unu kî peciwu, kanya un itwêrö cem kî math ië? Onyo icaö unu jö k'Obanga n'oye Kiricito, nakun iketho unu lewic i kom jö na ba tye kî gin mörö? Ngö na myero akob bothwu? Ìmitö unu nî apwöwu? Ba abino pwöyöwu pî köp nî.

Cem ka Rwoth

²³ Piën pwony na yam apwonyowu ködë, Rwoth ënë ömïa, nï, i kiwor nön n'eketho örörö i kome, Rwoth Yecu ökwanyö ogati,

²⁴ ëka i karë na dong öpwöyö, opoko ië, ëka okobo nï, “Man ënë koma na tye pïrwu, tim unu nï köman më po ködë pira.”

²⁵ Kömanön ka öcamö gïni cem më kothyeno othum, ökwanyö ekopo ëka okobo nï, “Ekopo ni ënë cikërë na nyen i remona. Tim unu nï köman i karë kibëc na un imadhö, më po ködë pira.”

²⁶ Pi karë kibëc na un icamö ogati ni, ëka thon ka imadhö unu ki i ekopo ni, nwongo itye unu ka titö köp më thoö ka Rwoth, naka ka ën bino dwogo.

²⁷ Pi manön, ka dhanö mörö öcamö ogati ni, onyo ömadhö ki i ekopo ka Rwoth ni, nakun kite mërë ba opore, nwongo ën ödökö abal më pyädö kom ki remo ka Rwoth.

²⁸ Dhanö acëlacël myero kono öngirë kënë, na bara öcakö camö ogati ëka madhö ngö na ute i ekopo nön.

²⁹ Piën ngat na camö onyo madhö nakun ba öniang na bër i kom ngö n'ecwodo ni kom Rwoth, nwongo ën tye ka kelo ngölö köp i kome kënë ka cë öcamö onyo ömadhö.

³⁰ Manön ënë ömiö jö na pol ki kinwu görü ëka two gïni, jö mökö thon öthöö gïni ökö.

³¹ Entö ka onu ëtwërö ngölö köp i kom onu ki köp n'atir, onwongo ba ëngölö köp i kom onu.

³² Dong ka Rwoth ënë ngölö köp i kom onu, ën pwodo onu më pwonyo onu, ëk kür ëngöl köp ölöö onu kanya acël ki jö më löbo.

³³ Pi manön dong, utmegona, ka un icökërë kanya acël më camö cem ka Rwoth onu, ngat acëlacël myero ökür awodhe.

³⁴ Ka dhanö mörö kec oneko, myero ën kono ocem ki i pacö mërë, ëk köp kür ölööwu ka icökërë unu kanya acël. Köp nökenë n'odong an abino yübö ka an athuno bothwu.

12

Mic na Tipo Naleng miö

¹ Kobedi dong utmegona, köp i kom mic na Tipo Naleng miö, amitö ni inge unu na bër.

² Ingeo unu nï, i karë na un onwongo pod ibedo unu jö na ba ngeo Obanga, onwongo irwenyo unu ökö më wörö cal jwogi na ba twak.

³ Pi manön an amitö iniang unu nï ngat mörö ope na Tipo k'Obanga miö ën kobo nï, “Yecu ëlamö,” ëka ngat mörö ope na twërö kobo nï, “Yecu ënë Rwoth,” na path ka Tipo Naleng ënë miö ën kobo.

⁴ Mic tye na kothgi papath, ëntö Tipo acël nön ënë poko.

⁵ Tic tye na kothgi papath n'etio pi Rwoth, ëntö etio pi Rwoth acël nön.

⁶ Yodhi më tic tye na papath, ëntö Obanga acël nön ënë tio ki jïi i yodhi kibëc.

⁷ Dhanö acëlacël ëmiö mic më Tipo më könyö jö nökenë.

⁸ Tipo Naleng miö dhanö acël köp më ryëkö, Tipo Naleng nön miö dhanö nökenë köp më ngeg.

⁹ Tipo Naleng nön miö yee both dhanö nökenë, both dhanö nökenë, Tipo Naleng nön miö mic më cangö jïi,

¹⁰ both dhanö nökenë ën miö mic më tio tango, both dhanö nökenë më twakö köp na calö adwarpiny, both dhanö nökenë poko kin cwiny na papath, both dhanö nökenë dhümö lëb na papath, ëka both dhanö nökenë më gönyö lëb na papath.

11 Ēntö Tipo Naleng nön enë tio tic kī mīc ni kibēc, en poko mīc na papath both dhanō acēlacēl kite na en mītō kōdē.

Kom acēl kī dul na papath

12 Kom dhanō tye kī dul na pol na papath, ěntö dul na papath nön bedo dul kom acēl. Ēnē kom Kiricito.

13 Piēn onu kibēc, Eyuda ēka jō Grecia, opii ēka jō na löörē kēn-gī, onu ebatica ēka ēdōkō kom acēl i Tipo acēl nön, onu kibēc ēnywakō Tipo acēl nön.

14 Piēn kom dhanō ba tye iē dul acēl kēkēn, ěntö tye iē dul na pol.

15 Ka onwongo tyēn jō kob nī, “An ba abedo dul kom piēn an ba abedo cīng,” manōn ba mīō en kwērō mē bedo dul kom.

16 Ka onwongo ith kob nī, “An ba abedo dul kom piēn an ba abedo wang,” manōn ba mīō en kwērō mē bedo dul kom.

17 Ka onwongo kom kibēc obedo wang jō, onwongo ětwērō winyo kōp nīngō? Ka onwongo kom kibēc obedo ith jō, onwongo ětwērō ngweno pīny nīngō?

18 Ēntö kite na tye kōdē, Obanga oketho dul na papath i kom, dul acēlacēl kite na en mītō kōdē.

19 Ka onwongo gīn kibēc obedo dul kom acēl kēkēn, kom onwongo ba twērō bedo tye.

20 Na calō tye kōdē, dul kom tye na papath, ěntö kom tye acēl.

21 Wang jō ba twērō kobo nī cīng jō nī, “An ba amiti!” Wic thon ba twērō kobo nī tyēn jō nī, “An ba amiti!”

22 Nakaka manōn, dul mē kom mōkō n'ēthamō nī görü enē dōki nwongo mītērē rwōk,

23 ēka dul kom mōkō n'ēthamō nī dheogī ope enē onu ěmīō wōrō na pīrē tēk, ēka dul kom na ba nen na bēn enē eruko kī ruk na bēn,

24 nakun dul kom onu na nen na bēn ba dōk mītō gīn mōrō. Obanga örībō dul mē kom nakun mīō dheo na thwōnē na löö both dul na dheogī nōk,

25 ēk apokapoka kūr obed tye i kom, ěntö ēk dul acēlacēl ōpar pī dul kom awodhe.

26 Ka dul kom mōrō acēl tye ka rem, dul kom nōkēnē thon rem kanya acēl kōdē. Ka ěwōrō dul kom acēl, dul kom na papath kibēc bedo kī yom cwiny kōdē.

27 Dong un kibēc ibedo unu kom Kiricito, ēka dhanō acēlacēl kī kinwu obedo dul kom Kiricito.

28 Obanga oketho jō ni i kin lwak jō n'oye Kiricito, mē acēl ěkwēna, mē arīō edwarpīny, mē adek epwonye, ēka jō na tio tango, ēka thon jō na tye kī mīc mē cangō jīi, jō na twērō kōnyō jō nōkēnē, jō na tye kī mīc mē tēla ēka jō na dhūmō gīnī lēb na papath.

29 Jō kibēc obedo gīnī ěkwēna? Jō kibēc obedo gīnī edwarpīny? Jō kibēc obedo epwonye? Jō kibēc tio tango?

30 Jō kibēc tye kī mīc mē cangō jīi? Jō kibēc dhūm kī lēb na papath? Jō kibēc gōnyō gīnī lēb?

31 Keth unu cwinywu mē nwongo mīc na pīrgī tēk.

Ēka dong an abino nyutho niwu yoo na bēn na löö.

13

Mar

1 Ka an adhūm kī lēb jō nōkēnē ēka mē k'emalaika, nakun ba atye kī mar an abedo calō ōlang na kok rwōk onyo agece.

² Ka an atye kī mīc mē twakō kōp na calō adwarpīny nakun anīang mūng, ēka atye kī ngec kībēc, ēka ka an atye kī yee kībēc, na an arōmō kōbō kidi na thwōnē kany ōkēnē, nakun ba atye kī mar, an nwongo ba abedo gin mōrō.

³ Ka an amīō jami kībēc na an atye kōdē both ēcan, ēka ajalō thon koma mē awanga kī mac, nakun ba atye kī mar, ba bino kōnyōna kī gin mōrō.

⁴ Mar diō cwinye, obedo thon nyakica, mar ba nyek, ba wakērē,

⁵ ba ger, ba rangō gin na makō kome kēnē, ba ngōō pīōpīō, ba kanō gin na rac n'ētīmō i kome.

⁶ Cwinye ba bedo na yom i tīm na ba tye atir, ēntō cwinye yom i kōp na tye adyer.

⁷ Mar diō cwinye i jami kībēc, yee kōp kībēc, tye kī gen i karē kībēc, dangō kōp kībēc.

⁸ Mar ba jik. Dwaropīny bino thum ōkō, naka thon dhūmō lēb bino jik ōkō, ēka ngec bino jik thon ōkō.

⁹ Piēn onu engeo dul mōkō na nōnōk kēkēn, ēka edwaro thon dul na nōnōk,

¹⁰ ēntō ka gin n'opong obino, gin n'obedo dudul bino jik ōkō.

¹¹ I karē na an abedo athīn, atwak kamē athīn, athamō thama kamē athīn ēka apyem kamē athīn. Kobedini na dong atengo, awēkō kite mē thino ōkō.

¹² Gin na onu ēnēnō i caa nī, obedo calō cal na nen ribiribi kī i kiyo, ēntō i karē na bino anyim ca onu ebino nēnērē wang kī wang. Kobedini an angeo dul mōrō kēkēn, ēntō i nīnō na bino anyim ca an abino bedo kī ngec kībēc, kadī bed engea na bēr.

¹³ Dong tye gin adek na bino bedo naka naka: yee, gen, ēka mar. Ēntō gin na pīrē tēk na lōōgī kībēc ēnē mar.

14

Mīc mē dhūmō lēb na papath

¹ Yelere unu mē nwongo mar, keth unu cwinywu thon mē nwongo mīc mē tipo, na lōō kībēc mīc mē twakō kōp na calō adwarpīny.

² Piēn dhanō na dhūmō lēb na papath ba twak kī jīi ēntō nwongo ēn tye ka twak k'Obanga. Ngat na nīang i kōp mērē ope, nwongo ēn tye ka kobo mūng mē Tipo Naleng.

³ Ēntō dhanō na twakō kōp na calō adwarpīny, twak kī jīi nakun dōngō yeegī, cūkō cwinygī, ēka kweo cwinygī.

⁴ Dhanō na dhūmō lēb na papath dōngō yee mērē kēnē, ēntō dhanō na twakō kōp na calō adwarpīny nwongo tye ka dōngō jō n'oye Kiricito.

⁵ An amītō nī idhūm unu lēb na papath, ēntō na lōō kībēc an amītō nī itīt unu kōp k'Obanga. Dhanō na twakō kōp na calō adwarpīny pīrē tēk lōō ngat na dhūmō lēb na papath, thwara ka ngat mōrō ōgōnyō both jīi gin na ēn kobo, ēk ōkōny jō n'oye Kiricito mē dōngō.

⁶ Utmegona, ka an abino bothwu nakun adhūmō lēb na papath, kōny ngō na an abino bedo kōdē bothwu, ka ba an akelo niwu kōp mōrō n'Obanga onyutho nīna, onyo ngec mōrō, onyo kōp mōrō na calō mē k'adwarpīny, onyo pwony mōrō?

⁷ Naka thon gin n'ope kī kwō, na kok na calō pelu onyo adungu, ka dwōnē ba winyere na bēr, jīi bino nīang nīngō i wer n'etye ka kūdhō onyo n'etye ka gōōnō?

⁸ Ēka buruji, ka ba ēkūdhō kī dwōn mē cwodo, nga na bino yūbērē mē cīdhō i lwēny?

9 Ī kite acēl nōn, nga na bino nīang ĩ gīn na un ikobo ka itye unu ka dhūmō lēb na papath, nakun ikobo unu kōp na ba ēnīang iē? Kōpwu bino kēth ĩ wi yamō ata.

10 Tye koth lēb na pol ĩ wi lobo na gīn kībēc papath, ēntō ba tye mōrō na tyēn kōp mērē ope.

11 Ka an ba angeo lēb dhanō mōrō na tye ka twakō, an abedo na calō arok bothe, ēka ēn thon bedo na calō arok botha.

12 Dong kōmanōn, un thon na calō iketho unu cwinywu mē nwongo mīc mē Tipo, tēm unu mē lōōnō mīc na mīō jō n'oye Kiricito cung na tēk.

13 Pī manōn, dhanō na tye ka dhūmō lēb na papath ēn myero ōlēg both Obanga ēk ōmī ēn mīc mē gōnyō ngō na ēn etye ka kobo.

14 Pīēn ka an alēgō nakun adhūmō lēb, cwinya lēgō, ēntō nwongo thamana ba tīmō gīn mōrō iē.

15 An atīm ngō kobedini? An abino lēgō both Obanga kī cwinya nakun alēgō kī thamana thon. An abino wero wer kī cwinya nakun abino wero kī thamana thon.

16 Ka in ĩpwōyō Obanga kī cwinyi kēkēn, dhanō nōkēnē n'obino ĩ gūrēwu twērō kobo “Amēn” nīngō ĩ pwōcni ĩ kite mēnē nakun ba ōnīang ĩ kom ngō na in ikobo?

17 Kadī onwongo ĩmīō pwōc na bēr, ba bino kōnyō dhanō nōkēnē ca mē dōngō kadī kīcēl mōrō.

18 An apwōyō Obanga pīēn an adhūmō lēb na papath na lōōwu kībēc,

19 ēntō ĩ gūrē ka jō n'oye Kiricito an amīrō kobo kōp mōrō abīc kēkēn kī thamana mē pwonyo kī jō nōkēnē, nakaka kobo kōp elip apar nakun adhūmō kī lēb na ba ngere.

20 Utmegona, kūr ibed unu kamē ēthīnō ĩ thamawu. Bed unu ēthīnō ĩ tīmō gīn mōrō na rac, ēntō ĩ thamawu bed unu jō n'otengo.

21 Yam ēcōō ĩ Cik nī,

“An abino twak kī jō mē rok ni kī lēb na jīī dhūm kōdē na papath ēka kī dhō Erok.

An abino twak both jō nī,

ēntō kadī bed nī gīn ba bino winyona,”
man kōp ka Rwoth.

22 Manōn nyutho nī dhūmō lēb na papath ēmīō ēk obed anyuth both jō na ba oye Kiricito, pathī both jō n'oye, ēntō twakō kōp na calō adwarpīny tye pī jō n'oye, pathī pī jō na ba oye.

23 Dong ka jō kībēc n'oye Kiricito ōgūrē kanya acēl nakun jō kībēc dhūmō lēb na papath, ēka jō nōkēnē na ba nīang, onyo jō na ba oye Kiricito obino iē, gīn ba bino kobo nī un ipo?

24 Ēntō ka jō kībēc tye ka twakō kōp na calō adwarpīny, ēka dhanō mōrō na ba oye Kiricito, onyo dhanō na ba nīang obino ĩ cōkērē, ēn bino nīang ĩ kom bal mērē pī gīn na ēn owinyo kī both jō kībēc. Kōp na jīī kībēc okobo bino ngōlō nīnē kōp.

25 Mūng na tye ĩ cwinye ebino kelo kanyalēr, ēka bino ryebere pīny, wōrō Obanga nakun tuco nī, “Adyer, Obanga tye ĩ kinwu.”

Kite mē wōrō Obanga

26 Utmegona, ka ĩgūrē unu, dhanō acēlacēl tye kī wer, ngat nōkēnē pwonyo, ngat nōkēnē kobo ngō n'Obanga onyutho nīnē, ngat acēl bino dhūmō lēb na

papath, ëka ngat nökenë bino gönyö ngö n'ekobo. Ëntö jami ni kibëc myero ötimërë i yoo na kõnyö döngö ka jö n'oye Kiricito.

²⁷ Ka dhanö mörö dhümö lëb na papath, myero gïn obed jö ariö onyo jö adek, kür ökal wel nön, nakun eleo alea, ëka ngat mörö myero ögöny ngö na gïn kobo.

²⁸ Ëntö ka ngat mörö ope na gönyö, myero ngat na mitö twak ki lëb na papath nön öling alinga i ka güre ka jö n'oye Kiricito, myero ötwak ën këne ëka both Obanga.

²⁹ Edwarpïny myero obed jö ariö onyo jö adek, ëka jö nökenë pimo köp na gïn tye ka kobo.

³⁰ Ka cë Obanga onyutho köp mörö both ngat mörö nökenë n'obedo pïny i kinwu, dhanö n'onwongo tye ka twak myero öling ökö.

³¹ Piën un kibëc itwërö twakö köp na calö adwarpïny nakun ileo unu alea, ëk jö kibëc opwonyere ëka dök thon öcük cwinygi.

³² Ngat na tye ka twakö köp na calö adwarpïny myero ölöo mïc mërë më twak.

³³ piën Obanga ba obedo won arubaruba, ën obedo won kuc.

Na calö jö k'Obanga na leng kibëc n'oye Kiricito,

³⁴ mon myero öling alinga ka tye gini i kin jö n'oye Kiricito. Ba eyeo nigï më twak, ëntö gïn myero ömërë i thë löc kite na Cik kobo ködë.

³⁵ Ka cë gïn mitö ngeno köp mörö, myero gïn openy cwögi ki pacö. Obedo lewic rwök both dhakö më twak i ka güre ka jö n'oye Kiricito.

³⁶ Onyo ithamö unu ni köp k'Obanga yam öcakërë ki bothwu, ëka dökï obino bothwu këkën?

³⁷ Ka ngat mörö thamö ni ën ebedo adwarpïny onyo etye ki mïc mökö më Tipö, myero ën ongee ni köp na an acöö bothwu ënë cik n'öya ki both Rwoth.

³⁸ Ëntö ka ngat mörö ba oketho köp ni i thama, ën thon ba ebino ketho thama i kome.

³⁹ Dong utmegona, keth unu cwinywu më twakö köp na calö adwarpïny, ëntö dhümö lëb na papath thon kür jük unu.

⁴⁰ Ëntö gin mörö kibëc myero ëtim i kite na bër, körë ki körë.

15

Cer ka Kiricito

¹ Kobedi dong utmegona, an amitö poono wiwu i kom köp më Emuth na Bër na yam atitö bothwu, na un dong igamö ökö, ëka thon icung unu ië.

² Pi köp më Emuth na Bër ni ënë ömïö ilarë unu, ka dong imakö unu na tæk köp na yam atitö bothwu, kono onwongo ba iyee unu nono.

³ Pi köp na an amïöwu na pïrë dit më acël, na an thon agamö kobo ni—Kiricito yam öthöö pi bal onu, nakun lübö Cöc na Leng na yam ecöö.

⁴ Eiko ën, ëka ecero ën ökö i ninö më adek, nakun lübö Cöc na Leng na yam ecöö.

⁵ Ën onen both Kepa, cë onen both ëkwëna apar ariö.

⁶ Kinge manön onen both utmego na löö mia abic wang acël, pol jö mökö ki kom jö nön pod tye gini na kwö, kadï bed ni jö mökö öthöö gini dong ökö.

⁷ Cë ën onen dökï both Yakobo, ëka both ëkwëna kibëc,

⁸ cë i ajiki mërë kibëc onen botha thon, kadï bed ni an abedo calö ngat mörö n'ënywölö i karë na ba opore.

⁹ Piën an atidi rwök ki kin ëkwëna kibëc, n'onwongo ba apora ni ëk ecwoda ni akwëna, piën yam ayelo jö k'Obanga n'oye Kiricito.

¹⁰ Ēntō pī kīca k'Obanga n'ōmīa, ēnē ōmīō an atye kite na an aute kōdē, ēka kīca mērē na ēn ōmīa onwongo ba obedo mē nono. An atio tic na tēk rwōk na lōō jō nōn kībēc, kadī bed nī pathī an, ēntō kīca k'Obanga ēnē otio kōda.

¹¹ Adyer kadī bed onwongo nī an onyo gīn, kōp na wan dong ētītō, ēnē kōp na un iyee.

Cer ka jō n'ōthōō

¹² Kobedi dong ka ētītō nī ecero Kiricito kī kin jō n'ōthōō, pīngō jō mōkō kī kinwu kobo nī cer ka jō n'ōthōō ope?

¹³ Ēntō ka cer ka jō n'ōthōō ope, cē Kiricito thon ba ecero.

¹⁴ Ēka ka Kiricito ba ecero, cē tītō kōpwa bedo na kōny mērē ope, naka thon yeewu kōny mērē ope.

¹⁵ Mēd i kom manōn, onu thon ebledo ecaden mē twodo i kom Obanga, piēn onu ētwakō kōp i kom Obanga nī ēnē ōmīō Kiricito ocer kī i thōō. Ēntō ka tye adyer nī jō n'ōthōō ba ecero gī, cē Obanga ba ocero Kiricito.

¹⁶ Ka cero jō n'ōthōō ope, cē nwongo Kiricito thon yam ba ecero.

¹⁷ Ka Kiricito yam ba ecero, cē yeewu kōny mērē ope thon, nwongo pod itye unu i thē bal.

¹⁸ Cē jō na dong ōthōō gīnī na yee i Kiricito nwongo orwenyo gīnī ōkō.

¹⁹ Ka genwa i Kiricito kōnyōwa i kwō mē karē nī kēkēn, cē nwongo ēnēnō onu kī kīca rwōk na lōō jō kībēc.

²⁰ Ēntō i adyer mērē, Kiricito ecero dong ōkō kī i kin jō n'ōthōō, ēn tye na calō wi kac ka jō n'ōthōō.

²¹ Piēn dhanō ēnē okelo thōō, dōk thon cer ka jō n'ōthōō dhanō ēnē okelo.

²² Kite na jō kībēc thōō kōdē i Adam, kōmanōn thon jō kībēc ebino mīōgī kwō i Kiricito.

²³ Ēntō ngat acēlacēl kī kakarē, mē acēl Kiricito, na ēnē wi kac, ēka kinge jō ka Kiricito i karē mē dwogo mērē.

²⁴ Cē ajiki pīny dong bino thuno, na Kiricito bino mīō ker i cīng Obanga Apap, na nwongo dong otyeko tūrō kit lōc kībēc, twērō kībēc ēka tēkō.

²⁵ Piēn Kiricito myero obed i lōc naka wang n'Obanga oketho lang mērē kībēc i thē tyēnē.

²⁶ Langō n'ebino tyeko mē ajiki ēnē thōō.

²⁷ Piēn yam ēcōō nī, “Obanga oketho jami kībēc i thē tyēnē.” Ēntō ka ekobo nī oketho “jami kībēc” i thē lōc mērē, cē nen kanyalēr nī ba ēkwanō ēn Obanga kikome n'oketho jami kībēc i thē lōc ka Kiricito.

²⁸ Ka dong etyeko ketho jami kībēc i thē lōc mērē, ēn Wod kikome thon ebino ketho i thē lōc k'Obanga ēk Obanga ōcōk jami kībēc i thē lōc mērē.

²⁹ Kobedi dong, ka cer ka jō n'ōthōō ope, jō na dong ebaticagī pī jō n'ōthōō bino gīnī tīmō ngō? Ka cer ka jō n'ōthōō ope kadī thon kīcēl, pīngō dong ebatica dhanō na kakargī?

³⁰ Pīngō onu dong ebledo kanya rac caa kībēc?

³¹ An athōō nīnō kībēc, utmegona, manōn akobo bothwu atīr, pī wakērē na an atye kōdē i Kiricito Yecu Rwoth onu.

³² Kadī bed yam alwēnyō kī leeni na ger i Epeco, kite na dhanō kobo nī, kit kōny mēnē n'anwongo iē? Dong ka cer ka jō n'ōthōō ope, “Eru ecemu ēka emedhu, piēn diki onu ebino thōō ōkō.”

³³ Kūr imīi ēbwōlwu: “Woth kī jō na reco balō kite na bēcō.”

34 Dwog unu cen i tham n'atir ëka ikwër unu bal ökö. Piën jö mökö ba tye gini ki ngec non i kom Obanga. Akobo man ëk lewic ömakwu.

Kit kom na dhanö bino cer ködë

35 Gwök onyo ngat mörö bino penyo ni, “Jö n'öthöo ebino cerogi ningö? Kit kom menë na gin bino bedo ködë?”

36 In iming! Kodhi na in icwö i ngöm, ba twëro nwongo kwö wang n'öthöo kono.

37 Eka gin na in icwö ënë kodhi nono, onyo kodhi kal onyo koth kodhi na path na ba obedo kom gin na donyo.

38 Entö Obanga miö kom i kodhi non kite na yam ën öyëro ködë, kodhi acëlacël ki kit kothë.

39 Ringo kom gin na kwö kibëc ba röm: Ringo dhanö path, ringo leeni path, ringo winy path ëka më rëc thon path.

40 Dök thon kom më polo ëka më lobo tye, ëntö kom më polo tye ki dheo mëre na path, ëka kom më lobo thon tye ki dheo mëre na path.

41 Ceng tye ki koth dheo mëre acël, dwe thon tye ki dheo mëre na path, cër thon tye gini ki dheogi na path, ëka cër thon kitegi papath ki dheo na gin miö.

42 Obedo thon ni kömanön i kom cer ka jö n'öthöo. Gin ëcwö obedo gin na thoö, ëntö ka ecero ba dök thoö.

43 Ecwö na nwongo ope ki dheo mëre, ëntö ecero na nwongo dheo mëre dong tye, ëcwö na nwongo pod görü, ëntö ecero na nwongo tye ki tükö.

44 Ecwö na nwongo obedo kom më lobo ni, ëka ecero ën na nwongo obedo kom më cwiny.

Ka kom më lobo ni ute, cë nyutho ni kom më cwiny thon ute.

45 Cök na Leng kobo ni onu ni, “Dhanö më acël obedo Adam n'ödökö dhanö na kwö.” Entö Adam më ajiki ödökö tipo na miö kwö.

46 Entö kom më tipo ba öcakö bino ëntö kom më lobo ni ënë öcakö bino, cë dong kom më tipo bino ki körë.

47 Dhanö më acël ecweo ki kom apua më lobo, ëntö dhanö më ariö na ënë Kiricito öya ki i polo.

48 Jö më lobo cal gini ki dhanö n'ecweo ki kom ngöm më lobo, ëka jö më polo cal gini ki dhanö n'öya ki i polo.

49 Dong kite na yam onu eruko cal ka dhanö n'ecweo ki ngöm më lobo ni, kömanön thon onu ebino ruko cal ka dhanö n'öya ki i polo.

50 Man ënë ngö na an akobo bothwu, utmegona, ni gin na tye ki ringo kom ëka remo ba twëro leeno ker k'Obanga. Eka gin na töp ökö thon ba twëro leeno gin mörö na ba töp.

51 Winy unu müng ni: Pathi ni onu kibëc ebino thoö, ëntö ebino lökö onu kibëc ökö—

52 piöpjö pi karë na nönök mörö këkën, na calö wang na ryapi ëka ka buruji më ajiki bino kok, piën buruji bino kok, ëka dong ebino cero jö n'öthöo ökö na ba dök bino gini thoö, cë ebino lökö onu thon.

53 Pi kom na töp myero orukere ki gin na ba töp, ëka gin na thoö myero orukere ki gin na ba thoö.

54 Dong ka gin na töp orukere ki gin na ba töp, ëka gin na thoö thon orukere ki gin na ba thoö, cë bino nyutho köp na yam ëcöo ni bino cobere kakarë ni, “Thoö dong ëmwönyö ökö i löc.”

55 “In, thoö, löcni tye kwene?

In, thoö, kwirni tye kwene?”

⁵⁶ Kwir ka thoö enë bal, ëka tëkö më bal enë cïk.

⁵⁷ Ëntö pwöc myero obed both Obanga na müö onu löc pï Rwoth onu Yecu Kiricito.

⁵⁸ Pï manön, utmegona më amara, cung unu na tëk abonge gin mörö na yengowu, mëdërë unu thon kï tic ka Rwoth ninö kibëc, nakun ïnlang unu nï i Rwoth onu, yelerewu pathï më nono.

16

Mic më kõnyö jö k'Obanga

¹ Dong na makö köp më jwoko lïm më kõnyö jö k'Obanga na leng, kite na calö acikö jö n'oye Kiricito na tye i Galatia, un thon myero ïtim unu nï komanön.

² I ninö më acël kibëc më cabit, dhanö acëlacël kï kinwu myero opok lïm mökö oketh path, nakun lübö kite na en onwongo ködë. Kür dök iküra unu naka ka an athuno kunön ëka icak unu ajwok.

³ Ëka ka an athuno bothwu, an abino müö waraga më nyuthere both jö na un iyëro ëka më orogï kï mïc na mewu yo Jerucalem.

⁴ Ëka ka pore nïna më cïdhö, cë gïn twërö woth köda.

Köp ka Paulo më ajiki

⁵ An abino limöwu kinge wok kï Macedonia, piën an atye ka yübö më wok kï i Macedonia.

⁶ I karë mökö gwök onyo an abino bedo bothwu pï karë mörö onyo an abino bedo kunön pï karë më ngicö pïny, ëk ikönya unu i wothna kanya an abino cïdhö ië.

⁷ An ba amütö nï anënwu kobedini, ageno nï an abino bedo bothwu pï karë mörö, ka Rwoth oyeo.

⁸ Ëntö an abino bedo i Epeco naka i ninö më Pentekot.

⁹ Dholokek na lac më tic etyeko yabö ökö nïna, kadï bed nï jö na pol tye ka pyem köda.

¹⁰ Ka Timoteo obino, nën unu nï ba obedo kï lworö mörö i karë na en tye i kinwu. Piën en tye ka tio tic ka Rwoth, kite na an atye ka tic ködë.

¹¹ Ngat mörö kür ökwër en, ëntö kõny unu en, ëk owoth kï kuc ka en tye ka dwogo botha. An atye ka kürö en më dwogo botha kanya acël kï utmego.

¹² Kobedi dong köp i kom ömïn onu Apolo, an akwaö en më bino limöwu kanya acël kï utmego nökenë, ëntö en onwongo ba mitö bino i karë nön, cë bino bino ka karë na bër onwongere.

Köp më ajiki

¹³ Bed unu na wangwu thwolo, cung unu na tëk i kom yeewu, bed unu cwö na cwinygï tëk, cung na tëk.

¹⁴ Tim unu jami kibëc kï mar.

¹⁵ Ingeo unu nï Citipwanu ëka jö më ödë enë öcakö gïni dökö jö n'oye më acël i lobo Akaya, dök thon öjalërë gïni kën-gï më tic pï jö k'Obanga na leng. Dong akwaöwu utmegona,

¹⁶ më bedo kï winy bothgï ëka kï jö nökenë kibëc na yelere gïni më tic kanya acël ködgï.

¹⁷ Cwinya onwongo yom i karë na Citipwanu, Porotunatuc ëka Akaika othuno gïni, piën gïn obedo ka müö kõny n'onwongo un ipe kany më müö.

¹⁸ Gïn dong okweo cwinya ëka cwinywu thon. Myero imïi unu pwöc both koth jö na calö man.

Moth më ajiki

¹⁹ Jö n'oye Kiricito na tye gĩĩ ĩ lobo Acia omothowu. Akwila ëka Piricila omothowu gĩĩ kĩ cwinygi kibęc ĩ Rwoth, kanya acël kĩ jö n'oye Kiricito na cökërë gĩĩ ĩ ödgi.

²⁰ Utmego kibęc omothowu. Mothere unu kĩ moth më mar.

²¹ An, Paulo, acöö moth ni kĩ cinga kikokome.

²² Ka ngat mörö ba marö Rwoth, cen myero ömakĩ. Rwothwa, bin!

²³ Kĩca ka Rwothwa Yecu obed kodwu.

²⁴ Mar na mëga obed bothwu kibęc ĩ Kiricito Yecu. Amën.

Waraga më ariö na Paulo öcöö both jö Korinti 1 Jö Korinti

Köp na ut i waraga ni

Waraga më ariö na Paulo öcöö both jö Korinti, ëcöö i karë n'onwongo wat mërë kî jö n'oye Kiricito na tye i Korinti öbal rwök. Jö mökö kî kin jö n'oye Kiricito onwongo ötwakö gîni köp na rac kanyalër i kom Paulo, ëntö ën onyutho bothgî köp më rîbërë kanya acël ëka ën thon onyutho yom cwiny mërë i karë na köp ni ötimërë.

Köp mërë më acël kî i waraga ni, Paulo önywakö köp më wat mërë kî jö n'oye Kiricito na tye i Korinti, nakun kobo bothgî pîngö ën ëgamö kî gero më yanyö ëka kî jëm na tye i kin jö n'oye Kiricito. Paulo onyutho yom cwiny mërë ni twak na ën ëtwakö kî gero okelo ngut ëka rîbërë. Cé ën ökwaö jö n'oye Kiricito më miö köny both ëcan n'obedo gîni Ekiricito na tye i Yudea. I cura më ajiki, Paulo ocung na tæk i kom tic mërë na calö akwëna nakun jükö jö mökö na nönök na tye i Korinti n'onwongo gîni öyübërë nakun kobo gîni nî gîni ënë ebedo ëkwëna n'atir, nakun dotho gîni Paulo ni obedo akwëna na twot.

Moth n'öya kî both Paulo

¹ Waraga ni öya kî both Paulo, n'ëyërö kî miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu ëka kî both ömîn onu Timoteo.

Both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Korinti, kanya acël kî jö k'Obanga na leng kibëc na tye i Akaya kibëc:

² Ëk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömüwu kîca ëka kuc.

Obanga na kweo cwinywa kibëc

³ Pwöc obed both Obanga Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Apap n'obedo akîca ëka Obanga na kweo cwiny jö kibëc.

⁴ Ën kweo cwinywa kî i canwa kibëc, ëk wan thon ekwe cwiny jö na tye kî can na papath kî kweo cwiny na wan kikomwa enwongo kî both Obanga.

⁵ Pi kite na can na Kiricito ödangö opodho i komwa na thwönë, kômanön thon pi Kiricito wan thon ekweo cwinywa rwök.

⁶ Ka wan ëdangö can, manön miö ekweo cwinywu ëka inwongo unu larë. Ka ekweo cwinywa, manön thon miö ekweo cwinywu, miö un icakö nwongo tækö më dangö kit can na wan thon ëdangö.

⁷ Wan etye kî gen na tæk pi un, piën wan engeo nî ka un ïnywakö unu ködwa can na wan ëdangö, un thon ebino kweo cwinywu kite n'ekweo kî cwinywa.

⁸ Utmegowa, wan ëmitö nî inge unu can na wan ëdangö i lobo Acia. Pëkö ödiöwa rwök na wan ba dök ërömö dangö, ömiö wan ba dök ebedo kî gen mörö më kwö.

⁹ Adyer, wan onwongo engeo kî i cwinywa nî dong etyeko ngölö nîwa köp më thö. Ëntö man ötimërë ëk kür eketh gen i komwa kënwa ëntö both Obanga na cero jö n'öthö.

¹⁰ Ën ölaröwa kî i can na rac më thö, ëka ën dökî bino laröwa. Wan dong eketho genwa i kome nî ën bino laröwa dökî.

¹¹ Myero irîbërë unu ködwa i lëga, ëk ömü jö na pol öpwö Obanga pîrwa pi gin na bër n'ëtîmö i komwa pi lëga ka jö na pol.

Gin n'ömîö woth ka Paulo ögalërë

¹² Gin na wan ewakërë pirë ën ene, wan engeo kî i cwinywa adyer nî wan êkwô na bër i lobo nî, êka rwök mërë wan êkwô kanya acël kodwu abonge bal mörö na cwinywa leng kit n'Obanga ömitö kodë. Pathî pî ryëkö ka dhanö ëntö pî kica k'Obanga.

¹³ Wan ba ecöö bothwu gin mörö na un ba irömö kwanö onyo niang ië. Ageno nî ibino unu niang na bër,

¹⁴ kite na calö dong iniang unu na nönök nî i nînö na Rwothwa Yecu bino dwogo, un ibino wakërë unu pirwa kite na wan thon ebino wakërë pirwu.

¹⁵ Piën an onwongo aniang na bër, ömïö ayübö nî myero acak limöwu êk inwong unu gum wang kirïö.

¹⁶ An ayübö më wok limöwu ka acidhö yo Macedonia êka dökî ka adwogo kî Macedonia, êk ikönya unu i wothna yo Yudea.

¹⁷ I karë na an ayübö kömanön, onwongo ba abedo lölökö köpna. Ba ayübö calö dhanö mörö na kobo nî, "Eyo" onyo "Pe" awang acël.

¹⁸ Ëntö kite n'Obanga obedo ngat na genere, köp n'onwongo wan ekobo bothwu ba obedo "Eyo" êka "Pe."

¹⁹ Piën Yecu Kiricito, Wod k'Obanga, n'onwongo wan kî Cilibwano êka Timoteo ëtöt bothwu nî ba obedo ngat na kobo nî, "Eyo" êka "Pe," ëntö i ën, wan enwongo "Eyo" këkën.

²⁰ Piën gin n'Obanga öcökö nî ëtimö kibëc ocobere i kome, pî manön wan ekobo nî, "Amën" i Yecu Kiricito pî miö dheo both Obanga.

²¹ Obanga ënë ömïö wan ecung na tæk kanya acël kodwu i Kiricito, êka ën owirowa.

²² Ën dong ömwönö anyuth mërë i komwa, êka oketho Tipo mërë i cwinywa më moko nî ën ebino miö gin na kibëc na ën öcökö.

²³ An acwodo Obanga më bedo caden-na nakun akobo kî cwinya kibëc nî an ba abino adwogo i Korinti, piën onwongo amitö timö niwu kica.

²⁴ Pathî nî wan etye kî twërö i kom yeewu, ëntö wan etio kodwu kanya acël êk un ibed kî yom cwiny, piën un icung na tæk i kom yee.

2

¹ Ëntö kî kubotha onwongo athamö nî dwogona myero kür okel niwu cwer cwiny nökënë.

² Ka acwero cwinywu, cë nga na dökî bino yomo cwinya? Pathî dhanö na an acwero cwinye?

³ Manön ënë ömïö an acöö waraga nön bothwu, êk ka abino, jö na myero oyom cwinya kür ömïa ginî cwer cwiny, piën onwongo ageno nî yom cwinya ënë yom cwiny na mewu.

⁴ An onwongo acöö niwu waraga kî thwön kumo êka kî cwer cwiny na pii wanga cwer, pathî pî cwerö cwinywu ëntö êk ömïi inge unu mar na thwönë na an aute kodë i komwu.

Timö kica both Abal

⁵ Ka ngat mörö okelo cwer cwiny, nwongo ba ocwero cwinya an këna, ëntö nwongo ocwero cwinywu kibëc. Akobo nî kömanön piën ba amitö nî adii ën rwök.

⁶ Koth dhanö n'obedo nî kömanön, pwod na jö na pol oketho i kome nwongo örömö ën.

⁷ Kobedini, myero itim unu kica ninë êka ikwee unu cwinye, êk ömïi cwer cwiny na dit kür obuu ën ökö.

⁸ Pî manön akwaöwu nî myero inyuth unu mar na un itye kodë i kome.

⁹ Man enë gin n'ömiö acöö waraga më tēmöwu ëk anën ka iwinya unu i yodhi kibëc.

¹⁰ Ka ngat mörö na un dong itimö kica ninë, an thon atimö kica ninë, ëka gin mörö na an dong atimö kica ië, ka mörö tye, nwongo atimö kica i nyim Kiricito pīrwu,

¹¹ ëk Catan kür ölööwa ki ryëkö mërë. Piën wan dong engeo thama mërë.

Gin n'ömiö Paulo cwinye ba obedo na yom i Teroa

¹² I karë na an athuno i Teroa më titö Emuth na Bër ka Kiricito, anwongo nī Rwoth dong öyabö yoo nīna.

¹³ Entö cwinya ba obedo na yom piën ba anwongo ömëra Tito kunön. Cë amotho jö n'öye na tye kunön ëka apoth yo Macedonia.

¹⁴ Entö pwöc obed both Obanga, na karë kibëc tëlöwa i dore më nyutho löc ka Kiricito, dökī tio ködwa ëk Kiricito ongere na calö gin na kur na ngwece dung i kabedo kibëc.

¹⁵ Piën wan ebodo gin na ngwece kur ka Kiricito both Obanga, na dung na mit both jö na tye ka larë ëka both jö na tye ka rwenyo.

¹⁶ Both jö na tye ka rwenyo ngwecewa obedo gin n'öthöo na kelo thöo, entö ki both jö na tye ka larë ngwecewa obedo gin na kwö na kelo kwö. Eka nga na twërö tic nī?

¹⁷ Wan ba ëcal ki jö na pol nököne na rubo ginī köp k'Obanga më nwongo magoba. Entö i Kiricito, wan ëtwak na cwinywa leng i nyim Obanga na calö jö n'Obanga ooro.

3

Etic më cikërë na nyen

¹ Wan dökī ëcakö më pakërë kënwā? Onyo un imitö nī wan ebin ki waraga më nyuthere bothwu calö jö nököne onyo waraga na un icöö?

² Un kikomwu icäl ki waragawa më nyuthere n'ëcöö i cwinywa, na ngere ëka jö kibëc kwanö.

³ Un dong inyutho nī ibedo unu waraga n'öya ki both Kiricito, na wan ekelo. Waraga nī ba ëcöö ki kalam ëka ingki, entö ëcöö ki Tipo k'Obanga na kwö, ba ëcöö i kidi entö ëcöö i cwiny dhanö.

⁴ Gin n'ömiö akobo kömanön piën wan ecung na tük i nyim Obanga i Kiricito.

⁵ Wan ki komwa ba ërömö kobo nī gin mörö öya ki bothwa, entö tüköwa kibëc öya ki both Obanga.

⁶ En ömiöwa ërömö bedo etic më cikërë na nyen, pathi më cik n'ëcöö acöa entö më Tipo, piën cik n'ëcöö acöa kelo thöo, entö Tipo kelo kwö.

Dheo më Cikërë na Nyen

⁷ Cik na yam ëcöö ki nyukuta i kom kidi n'apada na tic mërë kelo thöo, onwongo obino ki dheo. Ömiö nënö wang Muca obino ölöö jö Icarael ökö pi ryëny ka terinyime, na dheo na ryëny nön obino orwenyo ökö.

⁸ Cë dong tic ka Tipo ba bino bedo ki dheo na löö?

⁹ Cë ka tic na miö köp löö dhanö tye ki dheo, kara tic na kelo kwanö dhanö nī kite atir dheo mërë ba bino löönö manön ökö?

¹⁰ Adyer gin na yam tye ki dheo dong ödökö gin na dheo mërë ope, pi dheo nököne ca na dong löö en rwök.

¹¹ Eka ka gin n'onwongo orwenyo ökö obino ki dheo, cë gin na ruu myero obed ki dheo na löö!

¹² Pi manön, wan etye ki koth gen nī, enë ömiö wan ëtwak ki tük cwiny.

¹³ Wan ba ëcal kî Muca na yam oumo terinyime kî böngü ëk jö Icarael kür önën gîni kit na tar na ryëny rwenyo ködë kî i terinyime.

¹⁴ Ëntö thamagi onwongo oumere ökö, naka thon tin thamagi pod oumere ka ëkwanö cikëre na cön. Gin më um nön bara ëkwanö, piën twëro kwanýëre ökö pi yee i Kiricito këkën.

¹⁵ Naka tin ka ëkwanö cik ka Muca, gin më um nön pod umo thamagi.

¹⁶ Ëntö ka dhanö möro ölökerë both Rwoth, gin më um nön ëkwanö ökö.

¹⁷ Kobedini, Rwoth ënë Tipo, ëka kanya Tipo ka Rwoth tye ië, kuc thon tye ië.

¹⁸ Ëka wan kibëc na dong ëkwanö gin më um ökö kî i terinyimwa, dong etye na calö dheo ka Rwoth, na müö ëlökerë ëdökö calö ën, nakun dheo mëre mëdërë amëda, na bino kî both Rwoth, na ënë Tipo.

4

Tar më Emuth na Bër

¹ Pi manön, wan na dong ëmiöwa tic ni pi kica k'Obanga, cwinywa ba bino dök cen.

² Ëntö wan dong ëkwëro kit na reco kibëc n'ëkanö ëka më lewic. Ëka dökë ëkwëro tic më bwöl ökö ëka kî dwanyö köp k'Obanga, ëntö wan ëtwakö köp adyer i nyim Obanga, ëka jö kibëc na genere ngeo.

³ Ka cë Emuth na Bër na wan ekelo oumere ökö, nwongo oumere kî both jö na tye ka rwenyo këkën.

⁴ Gin jö na ba yee nonu, obanga më lobo ni dong oumo thamagi ökö ëk kür önën gîni tar më Emuth na Bër i kom dheo ka Kiricito, na ënë cal k'Obanga kikome.

⁵ Wan ba ëtütö köp i komwa kënwä, ëntö i kom Yecu Kiricito n'obedo Rwoth, ëka wan kikomwa ebodo eticwu pi Yecu.

⁶ Piën Obanga yam okobo ni, "Wëk tar öryëny nakun yaa kî i cöl piny," man ënë Obanga acël nön n'ömiö tar mëre öryëny i cwinywa më müöwa tar më ngec i kom dheo k'Obanga na ryëny i wang Kiricito.

Lönyö n'ëkanö i tabö

⁷ Ëntö wan etye kî lönyö ni na tye i tabö n'ecweo kî lobo, më nyutho ni tükö na thwönë yaa kî both Obanga, ëntö ba yaa kî bothwa.

⁸ Ëdiöwa i yodhi kibëc, ëntö ba ëridöwa rwök. Thamawa ocung ökö, ëntö genwa ba öbal.

⁹ Eyelowa, ëntö Obanga ba öwëköwa ata, ëtëöwa piny, ëntö ba ëthöö.

¹⁰ Karë kibëc wan ëyëö thöö ka Yecu i komwa, ëk kwö ka Yecu thon onen i komwa.

¹¹ Piën karë kibëc wan n'ëkwö ëmire më thöö pi Yecu, ëk kwö mëre onen i komwa na thöö ökö.

¹² Man dong nyutho ni thöö tye ka tic i komwa, ëntö kwö tye ka tic i komwu.

¹³ Wan etye kî koth tipo nön ëk yee na yam ëcöo ni, "An ayee, ënë ömiö atwak." Wan thon eyee, ënë ömiö wan ëtwak.

¹⁴ Wan engeo ni ngat n'ocero Rwoth Yecu bino cerowa thon kite n'ocero kî Yecu, ëka ën bino kelowa i nyime kanya acël kodwu.

¹⁵ Jami ni kibëc ötimërë pirwu, ëk kica k'Obanga ömëdërë both jö na pol, ëk gin thon ömëdërë kî pwöc rwök më müö Obanga dheo.

Kwö më yee

¹⁶ Pī manōn, cwinywa ba tye ka dōk cen, kadī del komwa ni tye ka bal, ěntō kwō mē ĩwa tye ka rōc nīnō kī nīnō.

¹⁷ Piēn can n'eyelowa kōdē yot, tye pī karē mōrō na nōnōk, ěka tye ka yūbō nīwa dheo na thwōnē na ba thum ěka thwōnē na lōō.

¹⁸ Wan ba ěcīkō wangwa mē nēnō gin na nen, ěntō mē nēnō gin na ba nen. Gin na nen bedo pī karē na nōnōk kēkēn, ěntō gin na ba nen bedo naka naka.

5

Ōt na ba ěgērō kī cīng

¹ Kobedini onu engeo nī ka kom onu mē lobo ni n'ebedo ĩē ěbalō ōkō, etye kī gedo n'ōya kī both Obanga na ba ěgērō kī cīng, ōt na bedo na twal ĩ wī polo.

² Adyer onu ěcūr acūra ĩ kom onu mē lobo ni piēn onu etye kī miti nī ěk eruk onu kī kom mē polo,

³ piēn ka eruko onu, ba ebino nwongo onu etye kotula.

⁴ Piēn ka wan pod etye ĩ kom mē lobo ni, ěcūr acūra kī cwer cwiny n'ōnūōwa, pathī nī wan ba ěmītō nī ebed na ba erukowa, ěntō wan ěmītō nī erukwa kī kom na nyen, ěk gin na kwō ōmwōny gin n'ōthōō ōkō.

⁵ Ngat n'ōyūbōwa pī kōp ni ěnē Obanga, ěka thon ōmīōwa Tipō mērē na calō gin na moko nī ěn ebino cobo gin n'ěcīkō.

⁶ Pī manōn ĩ karē kībēc wan ecung na tēk ěka thon engeo nī ka wan ěkwō ĩ komwa ni nwongo ebedo na bor kī both Rwoth,

⁷ piēn kwōwa cung ĩ kom yee, pathī gin n'ěnēnō kī wang.

⁸ Wan ecung na tēk, nakun ěthamō nī thwara ěwēk komwa ōkō, ěk ebed ĩ pacō kanya acēl kī Rwoth.

⁹ Dong kadī bed etye ĩ kom kany onyo kunōn, wan eketho cwinywa mē bedo jō na yomo cwiny Rwoth.

¹⁰ Piēn onu kībēc myero ecung ĩ nyim then mē ngōlō-kōp ka Kiricito ěk ngat acēlacēl onwong gin n'opore na ěn ōtīmō ĩ karē n'onwongo ěn pod tye ĩ kom, ka bēr onyo rac.

Tic mē dwōkō dhanō both Obanga

¹¹ Pī manōn, wan kībēc engeo nī Rwoth myero elwor, wan ětēmō mē ywanō thama ka jō nōkēnē. ěntō kitewa ngere both Obanga, ěka thon ageno nī ngere ĩ ngeg na tye ĩ cwinywu na nyutho niwu bal.

¹² Wan ba dōkī etye ka pakērē kēnwa bothwu, ěntō etye ka mīōwu karē mē wakērē ĩ komwa, ěk ōmīīwu ĩgam unu kōp ka jō na wakērē ĩ kom gin na nen kī yōkō, ěka pathī pī gin na tye ĩ cwiny jō.

¹³ Ka wan ědōkō jō n'opo, nwongo wan epo pī Obanga, ěntō ka wiwa tye ka tic na bēr, manōn obedo mē kōnyōwu.

¹⁴ Piēn mar ka Kiricito tye ka lōōnō kwōwa, piēn wan dong ěngōlō kōp kōman nī ngat acēl ōthōō pī jō kībēc, manōn dong ōmīō jō kībēc ōthōō gīnī.

¹⁵ ěn yam ōthōō pī jō kībēc, ěk jō na kwō kūr dōkī obed na kwō pīrgī kēn-gī, ěntō obed gīnī kī kwō pī ngat na yam ōthōō ěka ocer pīrgī.

¹⁶ Dong cakērē tin mē cīdhō kōdē anyim wan ba dōkī ěnēnō dhanō mōrō ĩ kite mē lobo, kadī bed yam wan engeo Kiricito ĩ kite mē lobo, wan ba dōkī engeo ěn ĩ kite nōn.

¹⁷ Pī manōn ka ngat mōrō tye ĩ Kiricito, ěn dōkō cwec na nyen, gin na cōn nwongo orwenyo ōkō, gin na nyen ěnē dong oleo kakarē.

¹⁸ Man kībēc obedo tic n'ōya kī both Obanga, n'ōdwōkōwa bothe pī Kiricito ěka ōmīōwa tic mē dwōkō jīi bothe,

¹⁹ Obanga onwongo tye ka dwökö jö na tye i lobo yo bothe i Kiricito nakun ba ökwano balgi i komgi. Eka en ömïöwa köp me dwökö jii bothe.

²⁰ Pi manön, wan dong ödökö ewang Kiricito, Obanga kwaöwu ki dwönwa. Wan thon ebakö dhöwa bothwu nakaka Kiricito ni imii unu Obanga ödwoökwu bothe.

²¹ Obanga ömïö ngat n'onwongo ba obedo abal ödökö abal pi onu, ek i Kiricito onu enywak kite atir k'Obanga.

6

¹ I ticwa kanya acel k'Obanga, wan ekwaöwu ni kür iwök unu kica märe öbal nono.

² Pi en okobo ni,
“Yam awinyi i karë me timö dhanö na bër,
eka i karë me larë abino akonyi.”

Winy unu, tin enë caa me timö dhanö na bër. Tin enë ninö me larë.

³ Wan ba eketho orii i yoo ka ngat mörö, ek kür enwong bal mörö i ticwa.

⁴ Entö na calö etic k'Obanga, wan enyutho bërwa kënwa i kite na papath: ki dangö pekö na tük, i ayela na pol, i can, eka ki kwö na tük n'ödiöwa,

⁵ epwodowa, etweowa i buc, ecüpö lwak i komwa, etio tic na tük, ebodo abonge ninö eka cem oremowa.

⁶ Wan enyutho ni wan etic k'Obanga pi kitewa na leng, pi ngec na wan etye ködë, pi diinö cwinywa eka kicawa, pi Tipo Naleng, eka pi mar na wan etye ködë na twodo ope ië,

⁷ i twakwa n'atir, eka pi tükö k'Obanga, wan emakö jami lwëny me kite atir i cingwa kucem eka kucam.

⁸ Gin öwöröwa, eka ba öwöröwa gini thon, eyanyöwa eka epaköwa. Eterowa na calö etwodo, nakun wan etwakö köp adyer,

⁹ eterowa na calö jö na ba engeo, entö engeoowa na bër, na calö jö n'öthöö entö ekwö, na calö jö n'epwodogi entö ba enekowa,

¹⁰ na calö jö na kumo entö cwinywa nwongo pod tye na yom, na calö ecan entö emiö jö na pol ödökö elönyö, na calö jö n'ope ki gin mörö entö etye ki jami kibëc.

¹¹ Un jö Korinti, wan dong etwak kodwu kanyalër, eka eyabö cwinywa na lac bothwu.

¹² Wan ba eumo cwinywa ki bothwu, entö un enë iumo unu cwinywu ki bothwa.

¹³ An atwak kodwu na calö un ethinöna, yab unu thon cwinywu na lac.

Öt k'Obanga na kwö

¹⁴ Kür iribërë unu ki jö na ba oyee. Kite atir twërö bedo kanya acel ki kite na ba tye atir nüngö? Onyo tar twërö ribërë ki cöl piny kanya acel nüngö?

¹⁵ Thama ka Kiricito twërö rwatërë ki me ka Belial nüngö? Onyo ngö na dhanö n'oye Kiricito twërö nywakö ki dhanö na ba oye Kiricito?

¹⁶ Öt k'Obanga twërö ribërë ki cal jwogi nüngö? Pi en wan enë ebodo öt k'Obanga na kwö, na calö Obanga okobo ni, “An abino bedo ködgi, eka abino woth i kin-gi, abino bedo Obangagi, eka gin thon bino bedo jöga.”

¹⁷ “Pi manön dong yaa unu ökö ki bothgi,
eka ipokere unu, man köp na Rwoth okobo.
Kür igud unu gin na ba leng,
eka abino gamöwu.”

18 “An abino bedo apapwu,
ëka un ibino bedo awopena ëka anyirana,
man köp na Rwoth Won Twër Kibëc okobo.”

7

1 Nyikoneina më amara, kite na wan dong etye kî cîkërë ni, myero onu dong ëlönÿërë ökö kî kom gin na kibëc na lino kom onyo tipo, nakun elworo Obanga, ëk ebed jö na leng kikokome.

Yom cwiny ka Paulo pî ngut ka jö Korinti

2 Yab unu cwinywu bothwa. Wan ba ëtimö gin mörö na rac both ngat mörö, wan ba ëbwölö ngat mörö ëka wan thon ba ebuo ngat mörö.

3 An ba akobo köp ni ëk köp ölöwu, piën akobo bothwu cön nî un pîrwu tæk bothwa rwök, më kwö kanya acël onyo më thoö kanya acël kodwu.

4 Atye kî gen rwök i komwu, awakara thon pîrwu. Cwinya okwe na bër, ëka apong kî yom cwiny i canwa kibëc.

5 I karë na wan ethuno i Macedonia wan ba enwongo karë më yweo, can onwongo ögüröwa tungi kî tungi, lwëny i kin dhanö ëka lworo n'onwongo tye i cwinywa.

6 Ëntö Obanga, na kweo cwiny jö na cwinygî ötür, okweo cwinywa pî bino ka Tito.

7 Pathî pî bino mërë kékën, ëntö thon pî kite na un icükö unu kî cwinye. Ën okobo bothwa miti na un itye ködë më nënöna, cwer cwiny na un itye ködë, kit cwiny na un ibedo ködë i koma, ëk yom cwinya ömëdërë amëda.

8 Kadî bed waragana ocwero cwinywu, an ba angut më cöönö, kadî bed ni angut aniang nî waraga nön ocwero cwinywu pî karë mörö na nönök.

9 Kobedi dong an cwinya yom, pathî nî acwero cwinywu, ëntö piën cwer cwinywu ömiö un ingut. Cwer cwinywu nön onwongo öya kî both Obanga, ëk ömliwu kür inwong unu can mörö pîrwa.

10 Piën cwer cwiny n'Obanga miö kelo ngut na tero dhanö i larë, abonge kobo nî kono angeo, ëntö cwer cwiny më lobo kelo thoö.

11 Nën unu kite n'Obanga otio kî cwer cwinywu ködë! Nën kite na dong iketho unu kî cwinywu më nyutho nî ipe unu kî bal, i akëmöwu, i lworo, mitiwu më nënöna, i kite na un ilara unu ködë, ëka kite na un iyübërë ködë më miö pwod i kom gin na rac! Un dong ityeko nyuthere kenwu i yoo kibëc nî ba ingeo unu gin mörö i kom köp nön.

12 Kadî bed acöö waraga bothwu, ba acöö pî ngat mörö n'onwongo ötimö gin na rac, onyo pî ngat mörö n'ëtimö gin na rac i kome, ëntö acöö ëk ömli kite na un idyërë ködë pîrwa onen ökö bothwu i nyim Obanga.

13 I kom köp nî kibëc ekweo cwinywa.

Mëd i kom kweo cwinywa, wan ebedo kî yom cwiny më nënö kite na Tito onwongo tye kî yom cwiny ködë, piën un kibëc ikweo unu cwinye.

14 An onwongo awakara bothe pîrwu, ëka ba imia unu lewic. Ëntö kite na gin na kibëc na wan ekobo bothwu onwongo tye atir, cë dong wakërëwa pîrwu i nyim Tito tye atir.

15 Ëka mar mërë pîrwu ödökö na tæk, ka ën opo kite na un ibedo kî winy i kome, kite na un igamö unu ën ködë kî lworo ëka kî myël kom.

16 An cwinya yom, piën atye kî gen i komwu.

8

Obanga marö ngat na miö mïc

¹ Kobedini, utmegowa, wan ëmitö nï ibed unu kï ngec i kom kïca n'Obanga ömïö both jö n'oye Kiricito na tye i Macedonia.

² Gïn owok i atëmatëma na ger, ëka kï yom cwiny na gïn obedo gïni ködë i can na thwönë rwök n'ödiögï, ënë lönyö na dit më cwiny n'obedo gïni ködë më miö mïc.

³ Piën gïn ömïö gin na gïn römö miö, ëka thon na kadhö. Gïn ötimö na ba ëdiögï adia.

⁴ Gïn ökwaöwa nakun bakö dhögi nï ëk enwong gïni karë më rïbërë ködwa më könyö jö k'Obanga na leng.

⁵ Gïn otio tic n'ölöö genwa ökö, piën gïn öcakö mirë kën-gï both Rwoth ëka dong kï miti k'Obanga gïn öcakö mirë gïni bothwa thon.

⁶ Pï manön wan dong ëcükö cwiny Tito nï kite na calö ën dong öcakö tic më kïca i kinwu, myero ën dong ocob ökö.

⁷ Entö kite na calö un ilöö dhanö i yodhi kibëc—i kom yee, i twakö köp, i ngec, i ketho cwinywu, ëka mar na un itye ködë i komwa—bër ilöö unu dhanö thon i tic më kïca më miö mïc.

⁸ Gïn na an atwakö ba obedo cik na an ënë amïö, ëntö amitö nyutho bothwu kite na jö nökenë oketho gïni cwinygi, ëk atëm mar na un itye ködë ka obedo mar n'atir.

⁹ Piën un ingeo cwiny më kïca na Rwoth Yecu Kiricito obedo ködë, kadï bed ën obedo alönyö, ëntö pirwu öläkërë ödökö acan, ëk i can mërë ibed unu ëlönyö.

¹⁰ Eka man ënë thama na an amïö i kom köp ni, twërö bedo na bër ka icobo unu gin na yam icakö i mwaka n'opoth ca. Yam un ënë ibedo unu jö n'onwongo tye anyim, pathï tic këkën, ëntö naka thon më ketho cwinywu i miö mïc.

¹¹ Kobedi dong amitö nï Imëdërë unu kï ticwu anyim, ëk icob unu ökö. Bed unu kï miti më tyeko na röm aröma kï maca na yam icakö unu ködë nakun ikwanyö unu gin na mitërë kï i kom gin na tye bothwu.

¹² Obanga gamö mïc na dhanö tye ködë ka cë ën tye kï miti më miö, na ba parö pï gin na ën ope ködë.

¹³ Wan ba etye ka kobo nï ëk jö nökenë obed gïni na bër nakun ëdiöwu, ëntö nï ëk jö kibëc obed gïni na röm aröma.

¹⁴ Kite na calö kobedini un itye kï jami na büp, mïi unu gin na gïn mitö, ëk wang mörö ka gïn thon bino bedo gïni kï jami na büp, gïn thon bino miöwu gin n'orem kï bothwu, ëka dong bino miö un ibedo na röm aröma,

¹⁵ Na calö ëcöö nï, “Ngat n'öcökö na büp, ba tye ködë na pol, ëka ngat n'öcökö na nönök ba tye ködë na nönök.”

Eoro Tito yo Korinti

¹⁶ An apwöyö Obanga n'oketho i cwiny Tito miti na thwönë na röm kï mëga më könyöwu.

¹⁷ En ba ögamö kwacwa këkën, ëntö oketho cwinye ië rwök, n'ömïö ën tye ka bino bothwu pï miti mërë kënë.

¹⁸ Wan eoro ën kanya acël k'öminwa n'ëpakö rwök both jö n'oye Kiricito kibëc pï kite na ën titö ködë köp më Emuth na Bër.

¹⁹ Pathï manön këkën, ëntö jö n'oye Kiricito öyërö gïni ën më woth kanya acël ködwa i tic më miö mïc më kïca na wan etye ka tio pï miö dheo both Rwoth, ëka pï mitiwa më miö köny both dhanö.

²⁰ Wan etye n'ëgwökërë rwök ëk ngat mörö kür onwong bal mörö i kit na wan etye ka tic kî mîc na bûp ni ködë.

²¹ Pî manön thamawa tye më tio gîn na bër, pathî i nyim Obanga kékën, ëntö naka thon i nyim dhanö.

²² Wan thon etye ka orogî kanya acël k'öminwa nökenë na wan ebedo ka tëmö kite i yodhi kibëc, ëka wan enwongo ni ën obedo dhanö na ketho cwinye i kom tic na pol, ëntö i karë ni dong tye ka ketho cwinye na tøk rwök na löö tic na yam cön, pî gen na thwönë na ën tye ködë i komwu.

²³ Ëntö pî Tito, ën obedo atic kanya acël köda ëka awodha i kinwu, ëka pî utmegowa, gîn obedo eor na cung pî jö n'oye Kiricito, ëka gîn ënë jö na kelo dheo both Kiricito.

²⁴ Pî manön, nyuth unu mar na un itye ködë both jö n'oye Kiricito, ëk gîn önën wakërëwa na wan etye ködë i komwu.

9

Mîc më kõnyö jö k'Obanga

¹ Kobedi dong ba mîtërë an më cöönö bothwu köp i kom mîc n'ëmïö pî jö k'Obanga na leng.

² Piën an angeo miti na un itye ködë më mïö kõny, ëka an abedo ka wakara pîrwu rwök both jö më Macedonia, nakun akobo bothgî ni un jö na tye i Akaya onwongo iyübërë unu ökö cön më mïö mîc anaka i mwaka n'opoth. Ketho cwinywu ömïö jö na pol thon oketho cwinygî i mïö mîc.

³ Ëntö an atye ka oro utmego onu bothwu ëk wakërëwa pîrwu i köp ni kür ojik i köp kékën, ëk ibed unu ni yübërë i kite na an akobo bothgî ködë.

⁴ Ka cë jö mökö më Macedonia owotho köda ëka onwongo ni un ba iyübërë, wan ebino bedo ki lewic pî gen n'onwongo wan eketho i komwu.

⁵ Pî manön an athamö ni bër aor utmego ni anyim ëk otyek gîni yüb më mîc na un icikërë më mïö, ëk obed n'öyübërë na calö mîc na un imïö kî cwinywu kenwu na ba ëdiöwu adia.

⁶ Köp tye ni kôman, dhanö mörö na cwöö kodhi na nönök, bino kaö thon na nönök, ëka dhanö mörö na cwöö kodhi na bûp, bino kaö thon na bûp.

⁷ Dhanö acëläcël myero ömïi kite na cwinye omoko më mïö, abonge cwer cwiny onyo dic mörö, piën Obanga marö ngat na mïö kî yom cwiny.

⁸ Ëka Obanga twërö mïöwu gum më jami na pol, ëk i jami kibëc ëka i karë kibëc ibed unu kî jami na römöwu na bër, na mïö un thon itwërö mïö kõny na thwönë më kõnyö tic kibëc na bécö.

⁹ Kite n'écöö ködë i Cöc na Leng:

“Ömïö jami mërë na pol both ëcan,
kite atir mërë bedo naka naka.”

¹⁰ Ngat na mïö kodhi both acwö kodhi ëka cem më acama, bino thon mïöwu kodhi ëka mëdö dërö më kodhiwu cë bino nyanö kac më kite atirwu më mïö mîc.

¹¹ Ën bino mïöwu ibedo ëlönöyö i kit yodhi kibëc ëk ibed unu jö na römö bedo kî cwiny më mïö mîc i karë kibëc, ëka ka wan etero mîcwu both jö na mîtö, gîn bino pwöyö Obanga.

¹² Tic më kõny ni na un itye ka tîmö bino kelo gin na mîtërë both jö k'Obanga na leng, ëntö pathî manön kékën, bino kelo thon pwöc na thwönë rwök both Obanga.

¹³ Piën gin na bër na ticwu kelo bino müö jö na pol më müö dheo both Obanga, piën nyutho winy na bër na un itye ködë i köp më Emuth na Bër i kom Kiricito ëka pi cwiny na bër na un ñnywakö ki limwu ködgï ëka ki jö kibëc.

¹⁴ Ëka i lëgagï pïrwu cwinygï bino parö pïrwu, piën pi kica k'Obanga na thwönë n'ökadhö karë na dong onen bothwu.

¹⁵ Pwöc obed both Obanga pi mïc mëre na bër na ba kobere!

10

Pido ka Paulo pi tic mëre

¹ An, Paulo, akok bothwu nakun abakö dhöga, an n'ekobo ni amwol ëka döki awör thon ka atye kanya acël kodwu, ëntö an abedo na ger ka atye thenge. Pi mwolo ëka döki pi kica ka Kiricito,

² an akwaöwu ni ka an abino bothwu, kür imia unu abed ki gero ëka ki tük cwiny na an ageno ni atwëro bedo ködë i kom jö mökö na thamö gini ni wan ëlübö kite më lobo ni.

³ Kadï bed ni wan etye i lobo, wan ba ëlwënyö ki jami lwëny më lobo ni.

⁴ Jami lwëny na onu ëlwënyö ködë ba obedo jami lwëny më lobo, ëntö obedo gini jami lwëny më tükö k'Obanga, na türö cël ka lang onu.

⁵ Wan ëtürö thama na ba tye atir, ëka awaka kibëc na tingere malö na müö jii ba ngeo Obanga. Wan ëmakö thamagi më jem ëka ëmiö bedo ki winy i kom Kiricito.

⁶ Ëka kinge na dong idökö unu jö na tye ki winy n'örömö, cë wan ebino pwodo ngat acëlacël na ba bino bedo ki winy.

⁷ Nën unu gin na tye i nyimwu. Ka dhanö mörö tye ki tük cwiny ni ën ebledo dhanö ka Kiricito, myero ën önën döki ni onu ebledo jö ka Kiricito kite na ën obedo ködë.

⁸ Piën kadï bed awakara rwök pi twëro na Rwoth ömiö bothwa, an ba abino bedo ki lewic më tic ki twërona. Twëro nön ën ömiö bothwa më kënyöwu, ëka më döngöwu ëntö pathi më dwököwu piny.

⁹ An ba amitö ni abed calö ngat mörö na tye ka müö lworö bothwu ki waraga na an acöögi.

¹⁰ Piën jö mökö kobo ni, "Waraga mëre pëk ëka tük, ëntö ka ën othuno bothwu kome bedo na görü, ëka thon gin mörö ope i köp mëre na ën twakö."

¹¹ Jö n'obedo ni kömanön myero öniang gini ni kite na wan ëtwak ködë i waragawa ka wan epe, wan ebino timö ni kömanön thon ka etye bothwu.

¹² Wan ba ëparö më kethere kënwa onyo më pore ki jö mökö na pakërë gini këngi. Ëntö ka gin opimere këngi ëka opore gini këngi, nwongo gin ba ryëk.

¹³ Wan ba ebino wakërë n'ökadhö wangë n'ëmiö, ëntö wan ebino wakërë kanya Obanga opoko niwa më tic, më thuno naka thon bothwu.

¹⁴ Wan ba ebino kadhö kanya myero ejik ië calö yam ba ethuno bothwu, piën wan ënë ëcakö thuno bothwu më titö köp më Emuth na Bër i kom Kiricito.

¹⁵ Wan ba ëwakërë n'ökadhö wangë n'ëmiöwa i kom tic na jö nökenë ënë oyelere ië, ëntö wan etye ki gen ni ka yeewu ömëdërë, ticwa thon bino mëdërë rwök i kinwu, nakun lübö kanya yam epoko niwa.

¹⁶ Cë wan ëtwëro titö Emuth na Bër i lobo na tye kanya bor. Piën wan ba ëmitö wakërë ki tic na dong ngat nökenë ötimö i kakar tic ka dhanö nökenë.

¹⁷ Ëntö ngat na wakërë myero öwakërë i Rwoth.

¹⁸ Piën pathi ngat na pakërë këne ënë Obanga pwöyö, ëntö dhanö na Rwoth pakö.

11

Paulo ëka ëkwëna na twot

¹ Athamö nî idîi unu cwinywu na nönök i koma pî mingona. Dîi unu cwinywu kôda.

² An abedo kî nyeko i komwu kî koth nyeko n'Obanga tye kôdë. Piën an acikara më miöwu both ëcwö acël na ënë Kiricito ëk amüwu bothe na calö nyakö na leng na bara ongeö ëcwö.

³ Ëntö an atye kî lworo nî kite na calö thwol yam öbwölö Eba k'ököra mërë, un thon jüi bino balö thamawu ökö, ëka bino miöwu ba ibino marö unu Kiricito kî cwinywu kibëc na leng.

⁴ Piën ka ngat mörö obino bothwu cë ötitö Yecu nökenë na path kî Yecu na wan ëtitö, onyo ka igamö unu tipu na path kî kom maca na un igamö, onyo Emuth na Bër na path kî kom maca na un iyeo, manön un iyeo më tic kôdë.

⁵ Ëntö an ba athamö nî an atidi both "ëkwëna na dito."

⁶ Kadî bed nî an ba aryëk i twak, ëntö an atye kî ngec. Wan enyutho bothwu köp nî kanyalër i yodhi kibëc.

⁷ Onyo an onwongo atimö bal i karë na an amwolara ëk etingwu malö, piën an atitö bothwu köp më Emuth na Bër k'Obanga abonge cül mörö?

⁸ An ayakö jö n'oye Kiricito nökenë nakun agamö cül kî bothgi ëk atii niwu tic.

⁹ Ëka i karë na an onwongo atye kodwu na mitö gin mörö, an onwongo ba abedo pëkö both ngat mörö, piën utmego n'obino gini kî i Macedonia ömiö ngö n'onwongo an amitö. An agwökara kür abed pëkö bothwu i yoo mörö këkën, ëka abino mëdara më timö nî komanön.

¹⁰ Na calö köp n'adyer ka Kiricito tye i cwinya, ngat mörö ope na bino jükö awakana kî i lobo Akaya.

¹¹ Pingö? Piën an ba amaröwu? Obanga ngeo nî an amaröwu!

¹² Ëka an abino mëdara më timö ngö na an atye ka timö, ëk kür amü jö na mitö nwongo karë më miögi bedo na röm aröma kôdwa i tic na gin wakërë ië.

¹³ Piën koth jö nön obedo gini ëkwëna na twot, etic na bwölö jüi, na lökërë gini calö ëkwëna ka Kiricito.

¹⁴ Ngat mörö myero kür obed kî ur i köp nî, piën kadî Catan kikome thon lökërë na calö malaika na mënyö piny.

¹⁵ Pî manön man ba obedo gin mörö më aura ka cë etic ka Catan lökërë gini calö etic na kitegi atür. Ajikigi bino bedo na röm aröma kî tic na gin otio.

Can ka Paulo na calö akwëna

¹⁶ An akobo dökî nî ngat mörö kür ötham nî an abedo aming. Ëntö ka ithamö unu nî komanön, cë ijöla unu na calö dhanö na ming, ëk ömia thon awakara na nönök.

¹⁷ Gin na an atye ka kobo k'awaka ba obedo gin na Rwoth ömia nî akob bothwu ëntö an atwak calö aming.

¹⁸ Kite na jö na pol wakërë i kite na lobo wakërë kôdë, an thon abino wakara.

¹⁹ Un idio cwinywu kî yom cwiny kî jö na ming, nakun un ibedo jö na ryëk!

²⁰ Adyer un idio cwinywu kadî ngat mörö tye ka lököwu më bedo opii mërë, onyo tye ka camö limwu, onyo buowu, onyo na bwönöwu, onyo bapö lemwu.

²¹ Kî lewic na mëga an ayeo nî wan onwongo ëgörü rwök pî köp non!

Ëntö gin mörö na dhanö diö winye ië më wakërë pîrë, an atye ka twak na calö aming, an thon adio cwinya më wakara i kom gin nön.

²² Gin obedo jö Iburu? Cë an thon abedo. Gin obedo jö Icarael? Cë an thon abedo. Gin obedo ëkwaë k'Abraam? Cë an thon abedo.

²³ Gĩn obedo etic ka Kiricito? (An atwak na calö ngat n'opo.) An alöögĩ, atio tic na thwönë rwök, abedo i buc wang na pol, epwoda kĩ wel lüth na ba kwanërë, ëka abüc kĩ i thöo wang na pol.

²⁴ Eyuda opwoda gĩn wang abic kĩ del wang pyer adek wie abungwën.

²⁵ Opwoda gĩn wang adek kĩ lüth, ecela kĩ kite wang acël, mel ötür köda wang adek, abuto i nam kiwor ëka kiceng.

²⁶ An abedo ka woth pĩ karë na pol. Anwongo can n'öya kĩ i kulo na möl ëka can n'öya kĩ both ëyak. Anwongo can n'öya kĩ both jö më thurwa kikokome ëka can n'öya kĩ both Erok. Anwongo can n'öya kĩ i pacö na dit, can n'öya kĩ i thim, can n'öya kĩ i nam. Anwongo can n'öya kĩ both utmego n'obedo etwodo.

²⁷ An atio tic na tøk rwök pĩ karë na lac na ba aninö kiwor. An ario kec k'örö pii, na ba acamö gin mörö. Adangö thon piny na ngic abonge gin mörö më aruka.

²⁸ Mëd i kom gin nökenë kibëc, tye gin acël na kelo pëkö botha karë kĩ karë, ënë par na an atye ködë pĩ jö n'oye Kiricito kibëc na tye i kabedo na papath.

²⁹ Nga na tye kĩ görü ëka an ba awinyo görü? Nga n'ëmiö opodho i bal na ia ba öwang ië?

³⁰ Ka onwongo myero awakara, an abino wakara pĩ gin na nyutho görüna.

³¹ Obanga ëka Apap ka Rwoth Yecu, na myero ëpak naka naka, ngeo nĩ an ba atwot.

³² I karë na an atye i Damaciko, gabuna na tye i thë löc ka rwoth Areta onwongo obedo ka kürö pacö ka jö Damaciko nĩ ëk ëmaka,

³³ ëntö ëmia adönyö yökö n'elwa piny k'adita nakun awok kĩ i wang derica na tye i kom cël, ëka alüü ökö kĩ i cingë.

12

Lek ka Paulo ëka öküdhö na tye i ringo kome

¹ An myero amëdara më wakara. Kadĩ bed nĩ gin mörö ope n'enwongo kĩ ië. An abino mëdara më twak i kom gin na an anënö i wang lek ëka gin na Rwoth onyutho botha.

² An angeo dhanö na tye i Kiricito na dong ökadhö mwaka apar wie angwën na yam etingo etero ökö malö i wi polo më adek. Kadĩ bed nĩ onwongo tye i kom onyo ba tye i kom, an ba angeo ëntö Obanga ënë ngeo.

³ Ëka an angeo nĩ dhanö ni kadĩ bed tye i kom onyo ba tye i kom, an ba angeo ëntö Obanga ënë ngeo,

⁴ onwongo etingo etero malö i polo. Ën onwongo owinyo köp na ba römö atwaka, na ba eyeo dhanö më kobo.

⁵ An abino wakara pĩ koth dhanö na cal kĩ manön, ëntö ba abino wakara pira këna, na path kĩ görüna.

⁶ Kadĩ bed an amitö yërö më wakara, an ba abino bedo aming, piën nwongo an abino twakö köp n'atir. Ëntö an ba abino wakara ëk dhanö mörö kür obed kĩ thama i koma na löö gin na ën önënö onyo köp na ën owinyo awinya kĩ botha.

⁷ Më gwököna ëk kür atingara malö këna pĩ jami më aura na pol na yam Obanga onyutho botha, yam eketho öküdhö i ringo koma, aor ka Catan ëk oketh can i koma ëk kür atingara malö këna.

⁸ Wang adek an akwaö Rwoth ëk ökwany ökö kĩ botha.

⁹ Ëntö ën okobo nina nĩ, "Kicana tye na romi, piën tøköna bedo na tøk rwök kanya görü tye ië." Pĩ manön an abino wakara rwök kĩ yom cwiny i kom görüna, ëk tøkö ka Kiricito obed i koma.

¹⁰ Pī Kiricito ömïö cwinya yom pī görü na papath na an atye ködë, ayeny, can, pëkö mökö n'eyela ködë, pëkö na dia rwök, piën kanya an agörü kī ië, ënë kanya an atëk kī ië.

Mar ka Paulo pī jö n'oye Kiricito na tye i Korinti

¹¹ An onwongo abedo aming! İdia unu ië, piën un onwongo myero ipaka unu. An ba atidi both “Ėkwëna na dito” kadī bed an ba abedo gin mörö.

¹² Gin na kibëc na nyutho nī an abedo akwëna kikome ötimërë yam i kinwu kī diö cwiny na thwönë, anyuth mökö, gin më aura, ëka tango.

¹³ Gin acël kékën na an ba atimö, na an atimö both jö n'oye Kiricito nökenë, an kikoma onwongo ba abedo pëkö bothwu. Tim nīna unu kīca i bal nī.

¹⁴ Kobedini dong an ayübara më bino bothwu wang më adek, ëka an ba abino bedo pëkö bothwu, piën gin na an amitö ba obedo jamiwu ëntö un. Ka obedo nī kōmanön, ëthinö kür myero ökan jami pī enyodogī ëntö enyodo ënë myero ökan jami pī ëthinögī.

¹⁵ An abino bedo kī yom cwiny rwök më tic kī jami kibëc na an atye ködë, kadī tékōna kibëc pī konyö kwö më tipowu. Ka an amaröwu rwök, un ibino maröna na nönök?

¹⁶ Ėntö kadī bed nī kōmanön, an ba abedo pëkö bothwu. Cë kite na an onwongo abedo ökörä, an abino amaköwu kī bwöl.

¹⁷ Tye ngat mörö kī i kin jö n'onwongo an aorogī bothwu n'obuo gin mörö kī bothwu pīra?

¹⁸ An akwaö Tito nī myero obin bothwu ëka aoro ömīn onu më woth ködë kanya acël. Tito obino obuowu? Pe! Onu yam ba etio tic kī cwiny acël ëka ëlübö yoo acël kékën?

¹⁹ Un ibedo thamö pī karë kibëc nī wan ebedo ka pido pīrwa kënwa i nyimwu? Wan ebedo twak i nyim Obanga na calö jö na tye i Kiricito, ëka jami kibëc na wan ëtimö, utmegona më amara, obedo më jingöwu.

²⁰ Piën an atye kī lworö nī caa nökenë ka an athuno atwërö n'wongowu ipath kī kite na an amitö nī ibed unu ködë, ëka un thon döki ibino nwongo unu nī an apath kī kite na an imitö nī an abed ködë. An atye kī lworö nī gwök onyo itye unu kī dha, adinga, akëmö, woro, ayeny, anü, awaka ëka arubaruba.

²¹ An atye kī lworö nī ka adwogo bothwu döki, Obangana bino mïöna amwolara i nyimwu, ëka an abino kok pī jö na pol n'öbalö cön cë ba ongut gini kī i kom timgi na ba bër, tim më ölyang ëka mifi më kom na gin ötimö.

13

Limo ka Paulo më adekyo Korinti

¹ Man ënë wang më adek na an atye ka bino ködë yo bothwu. “Caden na römö ariö onyo adek ënë myero omok gini köp kibëc n'ekelo më alara.”

² An onwongo dong akobo niwu ökö cön i karë na an onwongo atye bothwu i limona më ariö. Kobedi dong anwö na an ape bothwu nī ka adwogo döki, ba abino timö kīca both jö n'öbalö cön,

³ kite na un imitö moko nī Kiricito twak nakun wok kī botha. Ėn ba obedo ngat na görü më tic kodwu ëntö ën tük i kinwu.

⁴ Ėn onwongo eguro i kor yath ariä piën ën onwongo ope kī tükö, ëntö kobedini ën tye na kwö pī tükö k'Obanga. Kadī onu thon ëgörü i ën, ëntö i ticwa kodwu onu ebino kwö kanya acël kī Kiricito pī tükö k'Obanga.

⁵ Ngirë unu kenwu, ëk inën unu ka cë icung unu na tæk i yeewu. Tëmërë unu kenwu. Un ba itye ka nïang nï Yecu Kiricito tye i iwu? Thwara ka ibedo unu jö n'Obanga ba pwöyö.

⁶ An ageno nï un ibino nïang na bër nï wan ba ebedo jö na ba ëpwöyögï.

⁷ Wan ëlëgö Obanga pïrwu ëk kür itim unu gin mörö na rac. Pathï më nyutho nï wan jö n'Obanga pwöyö, ëntö wan ëmitö nï un itim gin na bër, kadï bed nï wan enen calö jö na ën ba öpwöyö.

⁸ Pïën wan ba ëtwërö tio gin mörö na ba rwatërë kï köp na tye atir, ëntö ëtwërö tio gin na rwatërë kï gin na tye atir këkën.

⁹ Cwinywa yom ka wan ëgörü, nwongo un itëk, dökï wan ëlëgö nï idök unu jö n'otengo.

¹⁰ Man ënë gin n'ömïö an acöö köp ni na an pod atye kanya abor kodwu, ëk kür abed na ger i komwu ka an abino nakun atio kï twërö na yam Rwoth ömia ëk akönywu më döngö, ëntö pathï më dwököwu piny.

Moth ka Paulo më ajiki

¹¹ Më ajiki, utmegona, bed unu dong. Yüb unu dong kitewu na bër, ëka dökï myero iwiny unu kokona pï gin na an akwaöwu pïrë. Bed unu kï thama acël, bed unu kï kuc, ëka Obanga na won mar kï kuc bino bedo kodwu.

¹² Motherë unu kenwu kï moth më mar.

¹³ Jö k'Obanga na leng kïbëc omothowu.

¹⁴ Kica ka Rwothwa Yecu Kiricito, mar k'Obanga, ëka kï rïbërë ka Tipo Naleng obed kodwu kïbëc.

Waraga ka Paulo both Jö Galatia

Köp na tye i waraga ka Paulo both jö Galatia

Na calö emuth na bër i kom Kiricito n'ëcakö titö ëka ëgamö i kin jö n'onwongo ba obedo gini Eyuda, peny öya ka cë dhanö twërö lübö cık k'Eyuda më bedo dhanö n'oye Kiricito adyer. Paulo okobo cön ni man onwongo ba mitërë—ni i adyer, köp na pîrë tēk pî kwö i Kiricito onwongo obedo yee, na nwongo eketho jami kibēc atir k'Obanga. Ëntö i kin jö n'oye Kiricito kibēc na tye i lobo Galatia na tye i Acia, n'onwongo tye i the löc ka jö Roma, kunön onwongo jö na pyem ki Paulo kobo gini n' dhanö myero ölüb cık k'Eyuda ka mitö bedo n'atir k'Obanga.

Waraga ka Paulo both Jö Galatia onwongo ëcöö më dwongo cen jö n'onwongo ëbwölögi ki pwony më twodo i yee n'atir ëka i kwö n'Obanga mitö. Paulo öcakö twak nakun gwökö twërö mërë n'ecwodo ën ködë ni akwëna ka Yecu Kiricito. Paulo ocere ni cwodo mërë më bedo akwëna öya ki both Obanga, pathi ki i twërö ka dhanö mörö, ëka tic mërë na pîrë tēk onwongo obedo pi jö na ba obedo Eyuda. Cë ën okobo ni yee kēkēn ënë miö jii twërö bedo n'atir k'Obanga. I ajiki më cura gini Paulo onyutho ni kite ka jö n'oye Kiricito wotho na bër ki mar n'adwogi mërë yaa ki i yee i Kiricito.

Moth n'öya ki both Paulo

¹ Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna. Pathi jö mörö ënë oora, ëntö Yecu Kiricito ëka Obanga Apap n'ocero Yecu ki i kin jö n'öthöö.

² Utmego kibēc na tye gini kanya acël köda kany ömiö mothgi.

Both jö n'oye Kiricito kibēc na tye i Galatia.

³ Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömiiwu gum ki kuc.

⁴ Kiricito ömiö kwö mërë pî bal onu, kite n'Obanga Apap onu onwongo öyübö ködë, ëk ëlar onu ökö ki kom gin na rac më karë ni.

⁵ Dheo obed both Obanga naka naka. Amën.

Emuth na Bër nökënë ope

⁶ An auro kite na un ilökërë unu ködë pïöpïö, ikwërö unu ngat na yam ocwodowu i kica ka Kiricito, ëka itye ka lökërë unu i emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër.

⁷ Adyer Emuth na Bër nökënë ope, ëntö tye jö mökö na tye ka balö thamawu ökö nakun mitö gini lökö Emuth na Bër i kom Kiricito dökö gin na path.

⁸ Ëntö kadi bed wan onyo emalaika mörö n'öya ki i polo ötitö niwu emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër na yam wan ëtitö niwu ca, myero ëcën dhanö nön ökö.

⁹ Na calö wan ekobo niwu cön, pod anwö kobo dök: Ka ngat mörö tye ka titö niwu emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër na yam igamö unu, myero ëcën dhanö nön ökö!

¹⁰ An kobedini atye ka rangö cwak ka dhanö, onyo cwak k'Obanga? Onyo an atye ka tēmö yomo cwiny jö? Ka onwongo an pod ayomo cwiny jö, kono an ba abedo atic ka Kiricito.

Kite n'Obanga ocwodo ki Paulo

¹¹ Utmegona, an amütö inge unu nī Emuth na Bēr na an atütö ba obedo gin mörö na dhanö enē öcakö.

¹² An ba agamö kī both ngat mörö, onyo epwonya ködē apwonya; entö an anwongo kī both Yecu Kiricito n'onyutho botha.

¹³ Un ityeko winyo kite na kwöna na cön onwongo tye ködē i lübö dini k'Eyuda, ēka kite na an onwongo aketho kī can i kom jö k'Obanga n'oye Kiricito ēka atēmö tyekogī ökö.

¹⁴ I dini k'Eyuda, an onwongo alöo pol jīi n'obedo gīni nyelwaga ēka alübö thēkwarö ka kwerena kibēc.

¹⁵ Entö i karē na bara ēnywöla, Obanga onwongo öyēra ökö, ēka ocwoda pī kīca mērē. Cē oyomo cwinye

¹⁶ mē nyutho nīna Wode, ek atüt köp i kome both Erok. I karē na köp ni ötimērē, an ba acīdhö mē penyo thama kī both ngat mörö,

¹⁷ an thon ba acīdhö yo Jerucalem both jö n'onwongo obedo gīni ēkwēna cön nīna, entö cūcūth an acīdhö i lobo Arabia ēka kinge adwogo yo Damaciko.

¹⁸ Cē kinge mwaka adek, an acīdhö naka yo Jerucalem mē rwatērē kī Petero ēka abedo bothe pī nīnō apar wie abic.

¹⁹ An ba anēnō akwēna mörö entö an anēnō Yakobo kēkēn ömīn Rwoth.

²⁰ Adyer i nyim Obanga, gin na kibēc na an atye ka cōönō niwu i waraga ni, twodo mörö ope iē.

²¹ Kinge manön an acīdhö yo Ciria ēka Cilicia.

²² I karē nön, jö n'oye Kiricito na tye gīni i Yudea onwongo bara ngeo gīni koma.

²³ Gīn onwongo owinyo köp i koma kēkēn nī, “Ngat na yam oyelo onu kobedini dong tye ka titö köp i kom yee na yam en ötēmö türö.”

²⁴ Cē öpakö gīni Obanga pī gin na en ötimö i koma.

2

Ēkwēna oyeo Paulo

¹ Cē kinge mwaka apar wie angwēn, an adök dōki yo Jerucalem kī Baranaba. An thon awotho kī Tito.

² An acīdhö kunön piēn Obanga onyutho nīna nī myero acīdhī ek atüt i nyimigī körē kī körē Emuth na Bēr na an atütö both Erok. Entö an atīmō man i mūng both jö na pīrgī tēk, ek kūr ökwēr gīni ticna na an atio onyo na dong atyeko tio, ek obed mē nono.

³ Tito n'onwongo owotho köda ba ödö nī ek ēlīr, kadī bed nī en onwongo obedo Arok n'öya kī Grecia.

⁴ Köp nī öya piēn utmego mökö n'obedo etwodo onwongo odonyo i kinwa mē rīpö kuc na wan etye ködē i Kiricito Yecu ēka mē mīöwa bedo opii.

⁵ Entö mē gwökö köp adyer mē Emuth na Bēr pīrwu, wan ba eyeo nī gīn ölööwa kadī na tidi mörö.

⁶ Both jö na pīrgī tēk—kite n'onwongo gīn tye ködē ba okelo apokapoka mörö botha, piēn Obanga ba lengere both ngat mörö pī kite na en tye ködē—jö nön ba ömēdö gīni gin mörö i köpna.

⁷ Nakaka manön, gīn obino ongeon nī Obanga ömia tic mē titö Emuth na Bēr both Erok, na calö ömiö Petero tic mē titö both Eyuda.

⁸ Obanga n'ooro Petero na calö akwēna mē tic both Eyuda, en onwongo thon tye ka tic köda na calö akwēna both Erok.

⁹ Yakobo, Petero ēka Jon, n'onwongo ngere mē bedo calö wir ka jö n'oye Kiricito, na dong öniang gīni pī gum n'Obanga ömia wan kī Baranaba, gīn

omotho cingwa më nyutho nĩ wan kibęc etio kanya acël. Gĩn oye nĩ wan myero ěcidh both Erok, ěka gĩn ěcidh both Eyuda.

¹⁰ Gĩn na gĩn ókwaowa kĕkĕn ěnĕ nĩ wan myero ěmĕdĕrĕ më kõnyō ěcan, gĩn n'onwongo an aketho cwinya nĩ myero atĩm.

Paulo ocoko Petero

¹¹ Ĭ karĕ na Petero obino yo Antiokia, an ajũkō ěn wang kĩ wang, piĕn ěn onwongo ōtĩmō gĩn na ba tye na bĕr.

¹² Na bara jō n'ōya kĩ both Yakobo othuno, Petero onwongo cemo kanya acël k'Erok. Ĕntō Ĭ karĕ n'othuno gĩnĩ, cĕ Petero ōcakō jer thenge ěka opokere ōkō kĩ both Erok piĕn ěn onwongo lworo jō na mĩtō nĩ ngat mōrō kĕkĕn n'oye Kiricito myero kono ělĩr.

¹³ Eyuda nōkĕnĕ n'oye ōcakō gĩnĩ lübō kite ka Petero nōn më twodo ěka Baranaba thon ōcakō lübō kitegĩ më twodo nōn.

¹⁴ Ĭ karĕ na an anĕnō nĩ gĩn ba dōkĩ tye ka tic na lübĕrĕ kĩ kōp adyer më Emuth na Bĕr, an akobo both Petero Ĭ nyĩngĩ kibęc nĩ, “In ibedo Ayuda, ěntō ĩkwō calō Arok ěka ba ĩkwō calō Ayuda. Cĕ dong in ĩtwĕrō diō Erok nĩngō më lübō kite k'Eyuda?

¹⁵ “Onu n'ebedo Eyuda Ĭ anywōlĩ ěka ba ebedo ‘Erok n'obedo gĩnĩ ěbal’

¹⁶ engeo nĩ dhanō ba ěkwanō nĩ kite atĩr piĕn tĩmō gĩn na cik mĩtō, ěntō pĩ yee Ĭ kom Yecu Kiricito. Kadĩ onu thon Eyuda, eketho yee onu Ĭ kom Yecu Kiricito ěk ěkwan onu nĩ kite onu atĩr pĩ yee Ĭ kom Kiricito, ěka pathĩ pĩ tĩmō gĩn na cik mĩtō. Pĩ manōn, ba ěkwanō dhanō nĩ kite atĩr piĕn tĩmō gĩn na cik mĩtō.

¹⁷ “Ĕntō ka onu ěrangō nĩ ěkwan onu nĩ kite onu atĩr pĩ Kiricito, cĕ enwongo nĩ onu kikome ebedo ěbal dōkĩ, manōn twĕrō nyutho nĩ Kiricito ōmĩō onu ědōkō ěbal? Adyer pathĩ nĩ kōmanōn!

¹⁸ Ka an agĕrō gĩn na yam arĕdhō ōkō pĩny, an amoko kĕna nĩ an abedo ngat na tũrō cik.

¹⁹ Cik kikome ěnĕ ōmĩō an athōō ěk akwō pĩ Obanga.

²⁰ An dong etyeko gurona ōkō kĩ Kiricito Ĭ kor yath arĩa mĕrĕ ěka pathĩ an ěnĕ dōkĩ akwō, ěntō Kiricito ěnĕ tye ka kwō Ĭ ĩa. Kwō na an atye kōdĕ Ĭ koma, an akwō pĩ yee Ĭ kom Wod k'Obanga, n'ōmara ěka ōmĩrĕ kĕnĕ pĩra.

²¹ An ba akwĕrō kica k'Obanga, piĕn ka ěkwanō dhanō nĩ kite atĩr pĩ cik, cĕ Kiricito ōthōō nono abonge tyĕn kōp mōrō.”

3

Cobo cik onyo bedo kĩ yee

¹ Un jō Galatia kara ĩmĩng unu kōman! Nga n'örögōwu? Yam cōn onwongo enyutho niwu kanya lĕr kite n'eguro kĩ Yecu Kiricito Ĭ kor yath arĩa.

² Ĕk an apenywu peny acël: Un ĩnwongo Tipo Naleng pĩ lübō cik, onyo pĩ yeo kōp më Emuth na Bĕr na un ĩwinyo?

³ Un kara ĩmĩng kōman? Un ĩcakō kĩ Tipo Naleng k'Obanga ěntō kobedini dong ĩmĩtō unu tyeko kĩ tĕk komwu?

⁴ Un ĩlĩmō can na pol nono? Ĭ adyer onwongo ba obedo më nono.

⁵ Obanga miōwu Tipo Naleng ěka tio tango na pol Ĭ kinwu piĕn ĩlübō unu cik onyo pĩ yeo kōp na un ĩwinyo?

⁶ Ĭ yoo acël nōn, “Abraam oye Ĭ kom Obanga, ěka ěkwanō ěn nĩ kite atĩr pĩ yee mĕrĕ.”

⁷ Myero inge unu nĩ jō na tye kĩ yee, gĩn ěnĕ ěthĩnō k'Abraam.

⁸ Cöc na Leng onyutho nĩ Obanga bino kwanö Erok nĩ kitegĩ atĩr pĩ yee. Obanga yam ötitö köp mẽ Emuth na Bër both Abraam cön nakun kobo nině nĩ, “Rok kibęc bino nwongo gum piri.”

⁹ Pĩ manön, jö na tye kĩ yee bino nwongo gĩnĩ gum k'Abraam n'obedo kĩ yee.

¹⁰ Jö kibęc na jengere i lübö cik ëlamögi dong ökö, piën ëcöö nĩ, “Cen opodh i kom jö kibęc na ba lübö gin na kibęc n'ëcöö i buk mẽ cik.”

¹¹ Kobedini köp dong ongere ökö nĩ ba ëkwanö dhanö mörö nĩ kite atĩr i nyim Obanga pi tímö gin na cik mitö, piën ëcöö nĩ, “Ngat na kite atĩr pĩ yee bino bedo na kwö.”

¹² Entö cik ba ocung i kom yee, piën ëcöö nĩ, “Ngat na tímö nakun lübö gin na cik mitö kibęc bino kwö.”

¹³ Kiricito ënë yam ökökö onu kĩ i cen n'opodho i kom onu piën onu ba ëlübö cik. Ën obino cë öläkërë ödökö dhanö n'ëlamö nakaka onu, piën yam ëcöö nĩ, “Cen myero opodh i kom dhanö n'ëngabö malö i wi yath.”

¹⁴ Ën ökökö onu ëk gum na yam Obanga ömiö both Abraam myero Erok thon onwong gĩnĩ pĩ Yecu Kiricito. Ëk onu thon enwong Tipo Naleng na yam ën öcikö pĩ yee.

Cik ëka gin mẽ Cikërë

¹⁵ Utmegona, ëk kono amii apor mẽ kwö mẽ karë kibęc. Ka jö ariö öcikërë gĩnĩ i gin mörö na gin omoko, ngat mörö ope na dökĩ twërö lökö onyo mëdö gin mörö ië.

¹⁶ Obanga yam öcikërë both Abraam ëka akwarë. Cöc na Leng ba okobo nĩ, “kĩ both ëkwaeni,” na nyutho jö na pol, ëntö okobo nĩ, “kĩ both akwaru,” na nyutho ngat acël këkën na ënë Kiricito.

¹⁷ Ngö na an akobo ene: Cik na dong obino kicen kinge mwaka 430 ba dökĩ twërö türö cikërë n'Obanga otyeko moko cön ëka thon ba miö gin n'ëcikö rwenyo.

¹⁸ Ka mïc n'Obanga miö obedo pĩ cik, cë nwongo ba lübö cikërë mërë, ëntö Obanga i kica mërë ömiö mïc both Abraam pĩ cikërë mërë.

¹⁹ Pingö ëmiö cik dökĩ? Cik ebino ëmëdö i kom cikërë ëk türö cik onen ökö kanyalër naka wang n'akwar Abraam n'eketho cikërë pİRë obino. Emalaika ënë yam okelo cik cë ëmiö i cing ngat na rİbö dhanö kanya acël.

²⁰ Ngat na rİbö dhanö ba mİtërë ka ngat acël këkën ënë tye; ëntö Obanga tye acël.

²¹ Cik dong tye ka pyem kĩ cikërë k'Obanga? Pathİ kömanön, piën ka onwongo ëmiö cik na twërö miö kwö, cë kwanö dhanö nĩ kite atĩr obedo pĩ lübö cik.

²² Entö Cöc na Leng kobo nĩ jö kibęc tye gĩnĩ i thë löc mẽ bal, ëk gin n'onwongo ëcikö ëmiü both jö n'oye pĩ yeegi i kom Yecu Kiricito.

²³ Na bara yee i kom Kiricito enyutho both onu, cik onwongo gwökö onu na calö emabuc, naka i karë na dong enyutho nĩ onu yee.

²⁴ Kömanön, cik onwongo obedo gin na gwökö onu naka Kiricito obino; cë dong ëcakö kwanö onu nĩ kite onu atĩr pĩ yee.

²⁵ Kobedini dong yee i kom Kiricito tye, onu ba dökĩ ëtwërö bedo i thë gwök mẽ cik.

Ëthİnö k'Obanga

²⁶ Un kibęc ibedo ëthİnö k'Obanga pĩ yee i kom Kiricito Yecu.

²⁷ Piën un kibęc n'onwongo ebaticawu i Kiricito, iruko unu dong Kiricito calö böngü na nyen.

²⁸ Apokapoka ope i kin Ayuda k'Arok,* i kin opii ëka ngat na löörë kënë, i kin ëcwö ëka dhakö, piën un kibëc itye unu acël i Kiricito Yecu.

²⁹ Ka un ibedo jö ka Kiricito, cë un dong ibedo unu ëthïnö k'Abraam na bino leo gin na yam Obanga öcïkö both Abraam.

4

¹ Gin na an atye ka kobo ënë nï alee jami ka pod obedo athïn, bedo na röm aröma k'opii, kadï bed ën obedo won jami kibëc.

² Ën bedo i thë löc ka jö na gwökö ën ëka edite na gwökö jami naka ka karë n'apap mërë öcïkö örömö.

³ Man ënë kite n'obedo ködë i kom onu, i karë na onu pod ebedo calö ëthïnö, onu onwongo etye calö opii na tye i thë twër më lobo nï.

⁴ Ëntö ka karë n'ëcïkö kikome örömö, Obanga obino ooro Wode na dhakö önywölö ëka ökwö i thë cïk,

⁵ më kökö jö n'onwongo tye i thë cïk, ëk ëlök onu ëdök ëthïnö k'Obanga kï twër n'örömö.

⁶ Kobedini kite na un dong ibedo ëthïnö k'Obanga, ënë ömïö Obanga ooro Tipo ka Wode i cwinywu na kok nï, "Aba, Apap."

⁷ Pi manön un ba dökï ibedo unu opii. Un ibedo ëthïnö k'Obanga, ëka ebino miöwu gin na ën öcïkö.

Par ka Paulo pï jö Galatia

⁸ I karë na un bara ingeo Obanga, onwongo ibedo unu opii ka gin mökö na ba obedo gini obanga kikome.

⁹ Ëntö kobedini dong un ingeo Obanga—onyo nï Obanga dong ngeowu—pïngö un dökï imitö dök cen i opii më bedo i thë twër më lobo nï na görü ëka na piny ölöögï? Imitö unu dök më bedo opiigï dökï?

¹⁰ Un iketho cwinywu më kwero ninö mökö, dwe, karë na papath, ëka mwaka.

¹¹ An atye kï lworo rwök nï ticna kibëc na an atio pïrwu onwongo obedo më nono.

¹² Utmegona, an akwaöwu nï ibed unu calö an, piën an dong adökö calö un. Un ba itimö gin mörö na rac i koma.

¹³ Kite na un ingeo nï onwongo obedo pï lith koma, ënë ömïö an acakö titö niwu Emuth na Bër.

¹⁴ Un ba ibino icaa onyo ikwëra unu kadï bed lith koma onwongo obedo atëmatëma bothwu, ëntö ijöla unu na bër na calö an onwongo abedo malaika k'Obanga, onyo na calö an onwongo abedo Kiricito Yecu kikome.

¹⁵ Ngö n'öbalö yom cwinywu kibëc n'onwongo itye unu ködë? An arömö miö caden nï, ka onwongo twërë, onwongo myero igol wangwu ökö ëka imiï unu botha.

¹⁶ An dong adökö langöwu piën an akobo niwu köp adyer?

¹⁷ Jö nökenë ca tëmö gini kï tük më lököwu, ëntö thamagï rac. Gin na gïn mitö ënë nï ilökërë unu ökö kï botha ëk icak unu winyogi.

¹⁸ Ka ngat mörö tye kï miti më tïmö gin na bër bothwu, manön kibëc bër, ëntö myero ötim gini i karë kibëc, pathï ka an atye kodwu këkën.

¹⁹ Ëthïnöna më amara, pod dökï atye ka dangö arem kodwu calö dhakö na dangö arem i karë më nywöl naka ka Kiricito obedo na tye rwök i kwöwu.

²⁰ An onwongo amitö nï kono abin abed bothwu kobedini ëk aniäng i kom gin na myero atwak bothwu, piën thama i komwu dong ocungo wia ökö!

* 3:28 Arok obedo dhanö më Grecia.

Apor k'Aga ëka Cara

²¹ Un jö na mitö nĩ cĩk ölööwu, un ba ingeo ngö na cĩk kobo?

²² Piën ëcöo nĩ Abraam onwongo tye k'awope ariö, acël obedo wod ka dhakö n'onwongo obedo opii, ëka acël wod ka dhakö na ba obedo opii.

²³ Wod ka dhakö n'onwongo obedo opii ënywölö i kite më kom; ëntö wod ka dhakö na ba obedo opii ënywölö na calö adwogi më cĩkërë n'Obanga öcĩkö.

²⁴ Man ërömö niang ië na calö carolok, mon ariö nĩ nyutho cĩkërë ariö. Cĩkërë acël öya kĩ i wi kidi Cinai, önywölö ëthĩnö na bino bedo gĩnĩ opii: Dhakö nĩ ënë Aga.

²⁵ Kobedini Aga cung pĩ kidi Cinai na tye i Arabia na röm aröma kĩ Jerucalem më karë nĩ piën tye i opii kanya acël k'ëthĩnö mërë.

²⁶ Ëntö dhakö nökënë ca cung pĩ Jerucalem na tye i polo; ën löörë kënë ëka ën ënë obedo aya onu.

²⁷ Piën ëcöo nĩ:

"Bed kĩ yom cwiny, in dhakö nĩ bedo alür,
na ba önywölö ëthĩnö mörö;

red kĩ yom cwiny rwök,
in n'arem më nywöl ba ogoi;
piën ëthĩnö ka dhakö na cwörë öwëkö pol
na löö ëthĩnö ka dhakö na tye kĩ cwörë."

²⁸ Utmegona, un ibedo ëthĩnö më cĩkërë k'Obanga, na calö Icaaka.

²⁹ I karë nön, athĩn n'ënywölö i kite më kom obedo yelo athĩn n'ënywölö pĩ tøkö ka Tipo k'Obanga, ëka röm aröma thon kobedini.

³⁰ Ëntö ngö na Cöc na Leng kobo? "Ryëm dhakö n'obedo opii ökö kĩ wode, piën wode ba bino leeno jami kanya acël kĩ wod ka dhakö na ba obedo opii."

³¹ Pi manön, utmegona, onu ba ebedo ëthĩnö ka dhakö n'obedo opii, ëntö ëthĩnö ka dhakö na ba obedo opii.

5

Kuc i Kiricito

¹ Onu dong ebedo jö më kuc piën Kiricito otyeko gönyö onu dong ökö kĩ i opii. Cung unu na tøk, ëka kür idök unu i opii më cĩk dökĩ.

² Winy unu köpna, an, Paulo, kobedini akobo bothwu nĩ: Ka imiö ëliröwu, cë Kiricito bino bedo gin mörö na kõny mërë ope bothwu.

³ An anwö köpna dökĩ both dhanö acëlacël na miö ëlirë nĩ ën dong tye kĩ banya më lübö cĩk kibëc.

⁴ Un jö na mitö nĩ ëkwanwu nĩ kitewu atir pĩ lübö cĩk, un dong ityeko pokere ökö kenwu kĩ both Kiricito; inyikö unu ökö kĩ cecen kĩ kom kica k'Obanga.

⁵ Pĩ Tipo Naleng, onu etye kĩ gen na thwönë rwök më nwongo kite n'atir n'ëmiö pĩ yee.

⁶ Piën i Kiricito Yecu, lirë onyo bedo abonge lirë ope kĩ kõny mörö. Gin na kõnyö kékën ënë yee na tio kĩ mar.

⁷ Un onwongo itye ka ngwëc na bër. Nga n'öjüköwu më lübö köp më adyer?

⁸ Ëka pwony na calö man ba öya kĩ both Obanga n'ocwodowu.

⁹ Pwony më twodo ni cal kĩ thöbĩ na tidi mörö na yenyo mökö ogati kibëc.

¹⁰ An atye kĩ gen i Rwoth nĩ thamawu ba bino pokere kĩ mëga. Ngat na tye ka miöwu dönyö i arubaruba, Obanga bino pwodo kadĩ bed ën nga.

¹¹ Utmegona, ka an onwongo pod atitö niwu köp më lirë, pingö dökî pod eketho ayela i koma? Köp na makö yath ariä onwongo ba dökî römö bedo pëkö, ka an atitö ni lirë bër.

¹² An onwongo athamö ni ka twërë jö nön na tye ka rubowu ki köp më lirë myero ömëdërë gini anyim ëka opudhere gini kën-gi.

¹³ Utmegona, un yam ecwodowu më bedo ki kuc. Ëntö kür dök ilök unu kuc na mewu obed më cobo miti më kwö më anywöli. Nakaka timö komanön, myero dhanö acëlacël ömirë më könyö awodhe ki mar.

¹⁴ Piën cik kibëc ëribögi ökö i köp acël këkën ni, “Mar awodhi na calö imarö komi keni.”

¹⁵ Ëntö ka ikarë unu calö leeni më thim, cë myero igwökërë unu ëk kür ithum unu ökö kenwu.

Tipo Naleng ëka kite ka dhanö

¹⁶ Gin na an akobo niwu ene, müi unu Tipo Naleng ötëlwu, ëk kür icob unu mitiwu më kwö më anywöli.

¹⁷ Piën miti më kwö më anywöli pyem ki miti ka Tipo Naleng, ëka miti ka Tipo Naleng pyem ki miti më kwö më anywöli. Gin ariö ni dagërë gini, manön ënë gin na jüköwu më timö gin na un imitö.

¹⁸ Ëntö ka Tipo Naleng ënë tye ka tëlöwu, un ba itye i thë cik.

¹⁹ Tic më miti më kwö më anywöli nen ökö kanya leng. Gin ene: tim më ölyang, carö, tarwang,

²⁰ wörö cal jwogi, tic më jwöjwök, adagë, dhaa, nyeko, akëmö, larö dito, pyem, apokapoka,

²¹ woro, mërö, cem më yom cwiny na rac, ki mökö nökönenë na calö manön gini. Pod dökî aciköwu na tük, kite na calö aciköwu cön, ni jö na timö koth jami na calö man gini, ker k'Obanga ba bino bedo mëgi.

²² Ëntö nyig na nyak pi Tipo Naleng ene: Mar, yom cwiny, kuc, diö cwiny, kica, bër, gen,

²³ mwolo, ëka gwökërë kën. Cik mörö ope na kwërö jami na calö man gini.

²⁴ Jö n'obedo gini jö ka Kiricito Yecu otyeko gini guro miti më kwö më anywöli ki kite mërë kibëc i kor yath ariä.

²⁵ Tipo Naleng ömiö onu kwö, cë onu myero ewothu nakun ëlübö ën.

²⁶ Onu myero kür ebed k'awaka, kür ebed nyuthere rwök both ewodh onu, ëka kür ebed ki nyeko i kin onu.

6

Timö gin na bër both jö kibëc

¹ Utmegona, ka cë ëmakö dhanö mörö timö bal, un jö na Tipo Naleng tëlöwu myero iköny unu ën ëk odwog i yoo n'atir, nakun ikönyö unu ën ki cwiny më mwolo. Ëntö myero igwökërë unu ëk un thon kür ëtëmwu.

² Ting unu pëkö k'ewodhwu, manön ënë bino miöwu icobo cik ka Kiricito.

³ Ka dhanö mörö thamö ni ën pirë tük ëlöö jö nökönenë, nakun i adyer nwongo ën pirë ba tük, nwongo ën bwölërë kënë.

⁴ Dhanö acëlacël myero önën tic mërë kënë ka bër. Manön mü tyën köp më wakërë mërë bedo pi tic mërë kikome na ën otio, na ba dök poro ki tic na ngat mörö nökönenë,

⁵ piën dhanö acëlacël tye ki yëc mërë na myero oting.

⁶ Dhanö n'etye ka pwonyo ki köp i kom Kiricito myero önywak jami kibëc na bëcö na ën tye ködë k'apwony mërë.

⁷ Kür iwëk ëbwölwu: Obanga ba etuko ködë. Gin na dhanö öcwö ënë ën thon bino kaö.

⁸ Ngat n'öcwö kodhi mërë i pwodho më miti më kwö më anywöli, gin na ën bino kaö ki ië ënë thöö, ëntö ngat n'öcwö kodhi mërë i pwodho ka Tipo Naleng, gin na ën bino kaö ki ië ënë kwö na ba thum.

⁹ Kür myero onu edher më timö gin na bër, piën ka karë örömö, onu ebino kaö kac ka onu ba edhero.

¹⁰ Dong pi manön kite na onu pod etye ki karë, onu myero ëtim gin na bër both jö kibëc, na löö kibëc myero onu etii both utmegö onu n'oye gin Kiricito.

Cik ka Paulo më ajiki

¹¹ Un itwërö nënö nyukuta na thwon na an atye ka cöönö ki cinga kikome.

¹² Jö nonu na tye ka tëmö më diöwu ni myero ilirë unu, obedo gini jö na mitö ni gin enen na bër both jö nökenë. Tyën köp na müögi timö ënë më jükö kür eketh ayela i komgi pi yath aria ka Kiricito.

¹³ Naka thon jö n'ëlrögi ba lübö gini cik, ëntö gin mitö ni ëlirwu ëk ëwakërë gini pi lirë më komwu.

¹⁴ Entö an ba amitö ni awakara pi gin mörö, kono pi yath aria ka Rwoth onu Yecu Kiricito, ki kubotha lobo kibëc dong eguro ökö i kör yath aria, ëka an kikoma thon egura ökö i kom lobo pi yath aria.

¹⁵ Piën ka ngat mörö ëlirö onyo ba ëlirö, manön ba obedo gin mörö na pürë tük; gin na pürë tük ënë më bedö cwec na nyen.

¹⁶ Kuc ki kica obed i kom jö na lübö pwony ni, ëka both jö k'Obanga kibëc.

¹⁷ Cakërë kobedini cidhö ködë anyim, an ba amitö ni ngat mörö oyela, piën an atye ki poo na dong eketho i koma na nyutho ni an abedo opii ka Yecu.

¹⁸ Utmegona më amara, kica ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu. Amën.

Waraga na Paulo öcöö both Jö Epeco

Köp na tye i buk ka jö Epeco

Më acël, waraga ka Paulo both jö Epeco makö köp më “Yüb k'Obanga na ën bino cobo ka karë örömö, ënë më cökö jami kibëc na tye i polo ëka i wi lobo, më ribögï ökö kanya acël i Kiricito” (Epeco 1:10). Obedo thon köp both jö k'Obanga kür öwëk gïni yüb na pïrë tæk ni pï ribërë ka jö kibëc i bedo acël i Kiricito Yecu.

İ cök më acël na tye i waraga ka Paulo both jö Epeco, ngat n'öcöö oketho wi köp më ribërë nakun twakö kite n'Obanga Apap öyëro kï jögë, kite n'ëtïmö nügï kïca ëka ëgönyögï kï i kom balgï nakun wok kï both Wode Yecu Kiricito, ëka kite na cïkërë na dit k'Obanga na Tipo Naleng omoko.

İ köp më ariö Paulo okobo both jö na kwanö më kwö i yoo na miö bedogï acël i Kiricito twërö bedo adyer i kwögï kanya acël.

İ carolok mëre na pol nyutho bedo acël ka jö k'Obanga i ribërë kï Kiricito: jö n'oye Kiricito cal kï kom, kï Kiricito na calö awie; onyo calö gedo, kï Kiricito na calö kidi më gwic; onyo calö dhakö, kï Kiricito na calö cwörë. Jami kibëc nen i tar më mar ka Kiricito, tyër, tïmö kïca, ëka bedo na leng.

Moth n'öya kï both Paulo

¹ Waraga ni öya kï both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pï miti k'Obanga.

Both jö k'Obanga na tye i Epeco, na gïn ënë jö na genere i kwögï kanya acël kï Kiricito Yecu:

² An alëgö Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïiwu ibed unu kï kïca ëka kuc.

Gum më tipo na tye i Kiricito

³ Eru ëmïi pak both Obanga ëka Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, n'ömïö onu gum kibëc më tipo na tye i polo i Kiricito.

⁴ Ën öyëro onu cön i Kiricito na pod bara öcakö cweo lobo, ëk onu ebed jö na leng i nyime abonge bal mörö i kom onu. Pï mar mëre,

⁵ Obanga kï miti mëre kënë onwongo dong öyübö cön ni onu myero ebed ëthïnö mëre pï tic na Yecu Kiricito otio.

⁶ Eru ëmïi pak both Obanga pï kïca mëre më dheo na dit, na ën ömïö onu nono i Kiricito na ën marö.

⁷ Pï remo ka Kiricito Yecu, etyeko kökö onu ökö, ëtïmö kïca i kom bal onu ökö, na lübërë kï lönyö më kïca k'Obanga na dit

⁸ na ën ömïö onu na thwönë i ryëkö mëre kibëc ëka kï nïang.

⁹ Obanga ötïmö man i karë na ën otuco müng më miti mëre both onu, nakun lübö yüb mëre na bër na ën onwongo öyübö më cobo i Kiricito.

¹⁰ Yüb k'Obanga na ën bino cobo ka karë örömö, ënë më cökö jami kibëc na tye i polo ëka i wi lobo, më ribögï ökö kanya acël i Kiricito.

¹¹ Jami kibëc tïmërë na lübërë kï yüb k'Obanga ëka thama mëre. Obanga öyëro onu më bedo jögë i Kiricito nakun ën onwongo dong öyübö anaka kï i acaki

¹² Èk wan, n'onwongo ècakö bedo kî gen î kom Kiricito, myero ëmîi pak ëka dheo both Obanga.

¹³ Kiricito thon öyërowu më bedo jö k'Obanga î karë na un iwinyo köp adyer, Emuth na Bër n'okelo niwu larë. Un iye Kiricito, ëka ënë ömîö ëmîöwu Tipo Naleng n'onwongo Obanga öcîkö pîrë cön ëk obed na calö anyuth mërë n'ëmwönö î komwu,

¹⁴ na ënë gin n'ejengo na nyutho nî onu ebino nwongo gin na kîbëc n'Obanga öyübërë më miö onu î karë n'Obanga bino kökö jögë—na bino miö jîi pakö dheo mërë.

Lëga ka Paulo

¹⁵ Pî tyën köp nî, anaka an awinyo köp î kom yeewu î Rwoth Yecu ëka pî mar na un îmarö kî jö k'Obanga kîbëc,

¹⁶ an ba awëkö më miö pwöc both Obanga pîrwu, nakun apo pîrwu î lëgana.

¹⁷ An alëgö nî Obanga ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Obanga më dheo, myero ömîiwu Tipo Naleng më ryëkö ëka onyuth niwu Obanga ëk inge unu ën na bër rwök.

¹⁸ An thon alëgö nî ömëny thamawu ëk inge unu gen na ën ocwodowu ië, kit lönyö ëka dheo na thwönë na ën miö both jögë ëk obed mëgî.

¹⁹ An thon alëgö nî ñiång unu kite na tækö mërë na dît tio ködë î kom onu jö n'oye Yecu. Tækö nî na tio î kom onu röm kî tic na dît më twër na ën tye ködë

²⁰ n'ocero Kiricito kî kin jö n'öthöo ëka ömîö ën obedo î nget cîngë më kucem î polo.

²¹ Ën dong tye malö î polo, löö ëlöc kîbëc më polo, twërö, tækö, ëka nyîng kîbëc n'ëcakö, pathî î lobo më karë nî kékën ëntö thon î lobo më karë na tye ka bino.

²² Obanga oketho jami kîbëc î thë twër ka Kiricito ëk ölöö, ëka ömîö ën both jö n'oye Kiricito na calö wic nakun löö jami kîbëc.

²³ Jö n'oye Kiricito obedo gîni kom Kiricito, na miö jö n'oye pong na bër, nakun Kiricito thon pong î jami kîbëc.

2

Î Kiricito jö n'öthöo dökö jö na kwö

¹ Î karë n'opoth un onwongo ibedo calö jö n'öthöo pî türö cîk ëka balwu.

² Î karë ca onwongo un îlübö yodhi na reco më lobo nî, nakun iwinyo unu köp ka ngat na rac na löö twër mökö na tye malö î yamö, na ënë cwiny na kobedini tye ka tic î cwiny jö na ba mîtö winyo köp k'Obanga.

³ Onu kîbëc onwongo ëröm kî jö nön î lübö miti më kwö më anywölî, nakun ecobo miti më kom onu kî gin na onu ëthamö. Î kite na yam onu etye ködë, akëmö k'Obanga onwongo myero opodh î kom onu calö jö nökökë kîbëc.

⁴ Ëntö Obanga obedo alönyö î kîca mërë, mar na ën ömarö kî onu ködë dît rwök,

⁵ kadî bed nî onu ëdökö jö n'öthöo ökö pî türö cîk mërë, ën ömîö onu kwö kanya acël kî Kiricito—obedo pî kîca k'Obanga ënë ömîö îlarë unu.

⁶ Obanga ocero onu kî î thöö kî Kiricito, ëka ömîö onu kabedo më bedo kanya acël kî Kiricito Yecu î polo.

⁷ Obanga ötimö jami nî kîbëc ëk enyuth î karë kîbëc na tye anyim lönyö mërë na thwönë na ba pimere më kîca n'onen î mar mërë both onu na Kiricito Yecu timö nî onu.

⁸ Piën pî kîca mërë ömîö Obanga ölaröwu pî yeewu—ëka man ba ötimërë pî tic mörö na un îtimö, manön obedo mîc k'Obanga—

⁹ pathî pî tic na dhanö timö, ëk kür ömîi ngat mörö öwakërë.

¹⁰ Onu ebedo gin n'Obanga otio, ën ocweo onu i Kiricito Yecu ëk ebed jö na tio tic na bëcö na ën yam öyübö cön nï ëk onu ëtim.

Bedo acël i Kiricito

¹¹ Pï manön, po nï un cön onwongo ibedo unu Erok i kite n'enywölöwu ködë ëka Eyuda cwodowu nï “jö na ba ëlirö,” nakun gïn cwodere kën-gï nï “jö n'ëlirö” (na cïng dhanö ënë ötümö i komgï)—

¹² po unu nï i karë nön un onwongo ipokere ökö kï both Kiricito. Un onwongo ëkööwu ökö kï i kom jö Icarael, ba inywakö unu cikërë k'Obanga ëka kï gin na kibëc na ën öcökö nï ebino tïmö pï jögë. Ibedo unu i lobo ni abonge gen ëka na ba ingeo unu Obanga.

¹³ Ëntö kobedini i Kiricito Yecu un n'onwongo itye unu na bor k'Obanga, ekelowu dong ökö na cwök pï remo ka Kiricito.

¹⁴ Ën kikome okelo kuc i kin jö ariö, ömïöwa kodwu dong etye acël, ëka ën ötürö cël më gero n'opoko onu.

¹⁵ Pï kelo kuc, ën öjwaö cik ka Muca ökö kï cik mërë kibëc. Ën ötümö man ëk eketh jö ariö obed rok acël na nyen n'örübërë kanya acël i ën.

¹⁶ Pï thöo mërë i kor yath ariä, Kiricito odwongo jö ariö both Obanga i kom acël, ömïö adagë ojik ökö.

¹⁷ Kiricito obino ötütö köp më kuc bothwu un jö n'onwongo itye unu na bor kï both Obanga ëka both jö n'onwongo tye na cwök.

¹⁸ Pï Kiricito onu kibëc etyeko yabö nï onu yoo më thuno both Apap kï Tipo Naleng acël.

¹⁹ Kobedini dong un ba ibedo erok onyo wele, ëntö un ibedo jö më pacö acël kï jö k'Obanga ëka ibedo unu jö më ödë.

²⁰ Un dong ical kï gedo n'ëgërö, n'acaki thërë obedo ëkwëna ëka edwarpïny, kï Kiricito Yecu kikome na calö kidi më gwïc.

²¹ Gedo ni kibëc okubere kanya acël i Kiricito ëka tye ka döngö më bedo öt k'Obanga na leng pï Rwoth.

²² Kiricito thon tye ka gëröwu kanya acël i kome, ëk ibed unu kanya Tipo k'Obanga bedo ië.

3

Tic ka Paulo pï Erok

¹ Pï köp ni, an Paulo na an abedo amabuc ka Kiricito Yecu pïrwu, un Erok—

² Adyer iwinyo unu kite n'Obanga ömïa më tio tic më kïca mërë pïrwu,

³ dök thon kite na ën onyutho nïna müng mërë, na calö atyeko cöönö pïrë na cecek.

⁴ Ka ikwanö unu ngö na an acöö, cë un ibino nïang na bër kite na an anïang kï müng i kom Kiricito ködë.

⁵ I karë n'opoth anגע, Obanga ba onyutho müng ni both dhanö, ëntö kobedini pï Tipo Naleng Obanga onyutho both ëkwëna mërë na leng ëka edwarpïny.

⁶ Müng ni ënë nï pï Emuth na Bër, Erok ödökö gïni dong jö na leo lönyö k'Obanga kanya acël k'Eyuda, ödökö gïni dul kom acël ködgï, ëka gïn thon nywakö cikërë n'Obanga öcïkërë ködë i Kiricito Yecu.

⁷ An adökö atic më Emuth na Bër ni pï mïc më kïca k'Obanga n'ëmïa pï tic më tëkö mërë.

⁸ Kadī bed nī an pīra ba tēk rwök kī kin jö k'Obanga kibēc, kīca nī onwongo emia mē titō Emuth na Bēr both Erok pī lönyō na Kiricito mīō na ba ērōmō pimo,

⁹ ēka mē mīō jö kibēc ngeo yūb mē mūng k'Obanga, n'onwongo Obanga n'ocweo jami kibēc okanō pī karē n'opoth anged.

¹⁰ Miti k'Obanga i kōp nī kibēc onwongo mītō tic kī jö n'oye Kiricito mē mīō ēlōc ēka wegi twēr kibēc na tye i polo ngeo ryēkō k'Obanga na kothe papath.

¹¹ Obanga otīmō man na lūbērē kī yūb mērē na ba thum na ēn omīō ocobere i Kiricito Yecu Rwoth onu.

¹² Pī Kiricito kobedini dong ēn omīō onu diō cwiny ēka tēk cwiny piēn onu dong ētwērō bino both Obanga pī yee.

¹³ Pī manōn an alēgō nī kūr idwök unu cwinywu cen nī piēn an atye ka limō can pīrwu, man kibēc obedo mē mīōwu dheo.

Lēga pī jö Epeco

¹⁴ Pī tyēn kōp nī an arumo cōnga i nyim Apap,

¹⁵ na ēnē Acwec mē jami kibēc na tye i polo ēka i lobo.

¹⁶ An alēgō both Obanga ēk kī i lönyō mērē mē dheo omīōwu twēr ibed unu na tēk i cwinywu pī Tipo mērē,

¹⁷ ēk Kiricito obed i iwu piēn iyee unu ēn. An alēgō nī Obanga omīō icung unu na tēk i mar.

¹⁸ Ibed unu kī tēkō mē nīang kanya acēl kī jö k'Obanga kibēc, kite na mar ka Kiricito pī onu lac kōdē, bor kōdē, ödōngō kōdē malō, ēka kite na thuth kōdē.

¹⁹ An amītō nī inge unu mar ka Kiricito na lōō ngec kibēc—ēka ipong unu i gin mōrō kibēc n'opong i Obanga.

²⁰ Dheo kibēc obed both Obanga, na ēnē twērō tio tic na thwōnē rwök, na lōō gin na onu ētwērō kwaō pīrē onyo ketho thama onu iē, pī tēkō mērē na tye ka tic i kom onu.

²¹ Dheo obed both Obanga naka naka i Kiricito Yecu ēka kī jö n'oye Kiricito mē wang rok kibēc! Amēn.

4

Nōthērē kanya acēl i kom Kiricito

¹ Pī manōn an na calō amabuc pī Rwoth, an akwaōwu nī ilūb unu kit kwō n'opore na rwatērē kī cwodo na yam ecwodowu iē.

² Bed unu kī wōrō ēka kī mwolo i kom jö nōkēnē; ēka ibed unu jö na dangō gin na kibēc na balō cwiny dhanō, nakun ngat acēlacēl diō cwinye i kom awodhe kī mar.

³ Tim unu tēk mē gwōkō ribērē na Tipo Naleng omīōwu ēk ibed unu i kuc na tweowu kanya acēl.

⁴ Kom tye acēl ēka Tipo k'Obanga tye acēl—kite na gen thon tye acēl n'Obanga ocwodowu iē—

⁵ Rwoth tye acēl, yee tye acēl, batica tye acēl,

⁶ Obanga tye acēl ēka Apap ka jö kibēc. Ēn lōō jami kibēc, tio i jami kibēc, ēka tye i jami kibēc.

⁷ Ēntō ngat acēlacēl i kin onu onwongo mīc mē kīca, n'opore kī mīc na Kiricito omīō bothe.

⁸ Manōn ēnē omīō Cōc na Leng kobo nī:

“Ī karē na ēn ödōhō kōdē malō,
ēn otero opii na pol

ëka ömïö mïc gîni both jii.”

⁹ (Tyën köp nî “öidhö malö” gönyö ningö? Gönyö nî ën thon obino piny i lobo.

¹⁰ Ngat n'obino piny ën acël nön ënë öidhö malö kanya bor i nge polo kibëc, ëk epong jami kibëc.)

¹¹ Mïc na Kiricito ömïö gin ene: ömïö jö mökö më bedo ëkwëna, mökö më bedo edwaripiny, mökö më bedo jö na titö köp k'Obanga, jö mökö më bedo ëkwath ëka epwonye.

¹² Ticgi obedo më yübö jö k'Obanga i ticgi më kõnyö jii ëka më gërö jö n'oye Kiricito,

¹³ naka ka onu kibëc ëdökö acël i yee onu ëka i ngeo Wod k'Obanga, naka ka onu ëdökö jö n'otengo, nwongo ëdöngö na röm ki Kiricito, ëka onu ebino bedo calö ën.

¹⁴ Cë miö onu ba dökï ebedo calö ëthînö, na pii na tataga tatago yeegi, jö na wëkö yamö më pwony na papath lökögi, ryëkö ka jö ëka yübgï më twodo na ba dökï miögï cacapa.

¹⁵ Nakaka manön, onu myero ëtwak köp atir ki mar, onu myero ëdöng i yodhi kibëc ëka ebed calö Kiricito, na ënë obedo awi jö n'oye Kiricito.

¹⁶ Ënë obedo wic, dul kom kibëc ribërë gîni i kome ëka kubere gîni kanya acël i wang romo kibëc na tye ië. Cë ka dul acëlacël tye ka tio tic mërë kakarë, miö kom döngö na bër ki mar.

Kwö na nyen i Kiricito

¹⁷ An akobo niwu ki twër na Rwoth ömia nî kür myero dökï imëdërë unu më bedo ki koth kwö na jö na ba ngeo Obanga bedo ködë, i thamagi na kõny mërë ope.

¹⁸ Thamagi önyöbërë dong ökö, ba dökï twërö nïang gîni. Gin opokere ökö ki kom kwö n'Obanga miö pi kwia piny n'obino nigi pi cwinygi n'ödökö na nwang.

¹⁹ Gin ba dökï parö gin mörö, gin ömirë kën-gi i tim më tarwang ëka thon owor gîni rwök më timö koth tim mökö na ba bër.

²⁰ Entö man ba obedo kite n'onwongo epwonyowu ködë ki köp i kom Kiricito.

²¹ Adyer iwinyo unu köp i kome ëka na calö ëlûbkörë epwonyowu ki köp adyer na tye i Yecu.

²² Koth kwöwu na cön na yam ikwö unu ködë, myero iwëk unu dong ökö. Koth kwö nön öbal dong ökö pi miti na reco n'öbwölöwu.

²³ Wëk unu Obanga dong ölok thamawu më cwiny obed na nyen,

²⁴ ëka iruk unu kom na nyen, n'ecweo më bedo calö Obanga i adyer më kite atir ëka na leng.

²⁵ Pi manön ngat acëlacël myero öwëk köp më twodo ëka ötwak köp atir both awodhe, piën onu kibëc ebedo jö më dul kom acël.

²⁶ “Ka akëmö ömaköwu, kür ipodh unu i bal.” Kür imii unu ceng ödöny nakun akëmö pod ömaköwu,

²⁷ ëka kür imii unu karë both Catan.

²⁸ Ngat n'obedo ka kwalö jami ka jii myero öwëk kwo ökö ëka öcak tio tic më timö gin mörö na bër ki cingë, ëk onwong gin mörö më kõnyö ki jö nökenë na mitö kõny.

²⁹ Kür imii unu köp na rac odonyi ki i dhöwu, ëntö twak unu köp na bëcö këkën na kõnyö më döngö jö nökenë na lübërë ki gin na mitërë, ëk jö na winyo köpwu onwong kõny ki ië.

³⁰ Kür imi unu Tipo Naleng k'Obanga okum, n'emiöwu ek obed calö anen märe n'ewönö i komwu pi kürö ninö me kököwu.

³¹ Wék unu dong bedo ki kéc cwiny, wang ic, akémö, dha i wi jö nökené, aeny, éka rac cwiny kibéc.

³² Nakaka manön, bed unu jö na timö kaca both ngat acêlacêl ki cwiny na bër, tim unu kaca i kinwu kenwu kite n'Obanga ötimö niwu kaca i Kiricito.

5

¹ Lüb unu kite k'Obanga, piën onu ebedo êthinö na ên marö.

² Bed unu nakun ilübö unu yoo me mar, na calö Kiricito ömarö onu, cê ömiré kënë pi onu na calö tyër n'ewangö na ngwece kur both Obanga.

³ Dong pi manön tim me ölyang, onyo tim mökö me carö carö, onyo woro me lim myero kür ekob i kinwu, piën man ênë tim na ba opore pi jö k'Obanga na leng.

⁴ Ba bër niwu me twakö köp mökö me lewic, twak mökö me mingo onyo twakö köp me arath, kür myero thon owinyere bothwu, êntö thwara imi unu pwöc both Obanga.

⁵ Un iniang na bër ni ngat mörö ope i kin jö n'obedo jö ölyang, jö na timö tim me carö carö, onyo jö n'owor i kom jami—koth dhanö ni obedo awör cal jwogi—na ba bino nwongo dul mörö me bedo mëgê i ker ka Meciya éka me k'Obanga.

⁶ Kür iye unu ngat mörö öbwölwu ki köp mökö na thäre ope, piën akémö k'Obanga bino i kom jö na ba winyo köp märe pi timgi nonu.

⁷ Pi manön kür iribère unu ködgi.

⁸ Un onwongo cön itye unu i piny na cöl, êntö kobedini unu dong itye unu i piny na tar i Rwoth. Bed unu calö êthinö me tar

⁹ (piën nyig n'önyak pi tar nen ökö i gin na kibéc na tye na bër, na kite atir éka adyer)

¹⁰ éka item unu me pwonyo ngö na yomo cwiny Rwoth.

¹¹ Kür iribère unu i tic mörö kibéc me piny na cöl na ba könyö, êntö thwara ituc unu tic nonu ökö kanyalër.

¹² Piën obedo me lewic thon me twak i kom jami na jö na ba winyo köp timö gini i müng.

¹³ Gin mörö na tar onyutho nen ökö kanya leng,

¹⁴ piën tar ênë miö jami kibéc nen. Man ênë ömiö ekobo ni:
 “Coo ökö, in ngat ininö,
 cer ökö ki i kin jö n'öthöo,
 cê Kiricito bino mënyöni.”

¹⁵ Gwökêrë unu, i kite na un i kwö ködê—kür ibed unu calö jö na kwia piny, êntö bed unu calö jö na ryêk.

¹⁶ Tii unu ki caa n'onen na bër, piën man ênë karë me tim na rac.

¹⁷ Pi manön kür ibed unu jö na ming, êntö tem unu me niang i kom gin na Rwoth mitö ni un itim.

¹⁸ Kür imër unu ki köngö ölöc na kelo tim me carö. Nakaka manön, wék unu Tipo Naleng opong i cwinywu,

¹⁹ nakun itwak unu i kinwu kékênwu ki köp me jabuli, wer éka ki wer me cwiny. Wer unu wer me pakö Rwoth i cwinywu.

²⁰ Mii unu pwöc both Obanga Apap i karë kibéc pi jami kibéc i nying Rwoth onu Yecu Kiricito.

²¹ Mirë unu kékênwu i thë löc ka jö nökené, ngat man both awodhe, pi wörö Kiricito.

Mon ëka cwô

²² Un mon, mîrë unu kenwu i thë lôc ka cwôwu, na calô ïmîrë unu kenwu both Rwoth.

²³ Pîen ëcwô ënë obedo awi dhakô kite na Kiricito obedo awi jô n'oye ën, na gîn ënë kome, ëka Kiricito obedo alar ka jô n'oye ën.

²⁴ Kite na jô n'oye Kiricito mîrë gîni i thë lôc ka Kiricito, mon thon myero ômîrë gîni i thë lôc ka cwôgî i jami kibëc.

²⁵ Un cwô, mar unu monwu kite na Kiricito ômarô ki jô n'oye ën ëka ômiö kwô mërë pîrgî,

²⁶ ëk ëlönngî obed na leng, kinge na dong ölwökôgî ki pii ëka ki kôp,

²⁷ ëk ekel jô n'oye ën i nyime na calô nyakô n'ëyübô më anyöma, na poo mörö ope i kome onyo na terinyime öjüjunga onyo gin mörö nôkënë na rac, ëntö obed na leng na bal mörö ope i kome.

²⁸ I yoo acël nön, cwô myero ômar mon-gî kite na gîn marô ki komgî kën-gî. Ngat na marô dhakô mërë nwongo marô kome kënë.

²⁹ Ngat mörö ope na dag kome kënë, ëntö pîdhô ki cem ëka gwökô, kite na Kiricito thon gwökô ëka pîdhô ki jô n'oye ën,

³⁰ pîen onu ebodo dul kom Kiricito.

³¹ Kite n'ëcöô ködë i Cöc na Leng nî: "Pî tyën köp ni ëcwô bino wëkö apap mërë ëka aya mërë, cë rîbërë ki dhakô mërë, ëka jô ariö bino dôkö kom acël."

³² Man obedo müng na dit—ëntö an atye ka twak i kom Kiricito ëka ki jô n'oye ën.

³³ Pî manön, ëcwô acëlacël i kinwu myero thon ômar dhakô mërë kite na ën marô ki kome kënë ëka dhakô myero öwör cwörë.

6

Enyodo ëka ëthînögî

¹ Un ëthînö, winy unu enyodowu i Rwoth, pîen manön ënë bër.

² Cöc na Leng kobo nî, "Wör apapni ëka ayani," man ënë cîk më acël n'ëcîkö pî gin mörö na bër na bino yaa ki ië—

³ "ëk ibed unu na bër ëka ibed unu i lobo pî karë na lac."

⁴ Un jô kabebe, kür iter unu ëthînöwu i yoo na rac na mîö akëmö makögî, ëntö mîi unugî ödöng na bër nakun ipwonyo unugî ëka inyutho unu nîgî kite na bëcö na Rwoth pwöyö.

Opii ëka editegî

⁵ Un opii, winy unu editewu më lobo ki cwiny acël, na calô iwinyo unu Kiricito, nakun ilworö unugî ki myël kom.

⁶ Ticwu myero kür obed tic n'ënënö ki wang kékën më yomo cwiny dhanö, ëntö tii unu gin n'Obanga mitö ki cwinywu kibëc, na calô opii ka Kiricito.

⁷ Tii unu ticwu ki cwiny na bër, na calô itio unu pî Rwoth, ëka pathî pî dhanö,

⁸ pîen un ingeo nî Rwoth bino cülö ngat mörö kékën, kadî obedo opii onyo ngat mörö na löörë kënë pî gin mörö kékën na bër na ën otio.

⁹ Wegi opii, ter unu opiiwu i yoo acël nön. Kür ibür unugî, kite na un ingeo nî adit na löögî ëka ki un tye i polo, na ën makö jô kibëc na röm aröma.

Kwot k'Obanga

¹⁰ Më ajiki, bed unu na tæk i Rwoth ëka i twërö më tækö mërë.

¹¹ Ruk unu jami më lwëny n'Obanga mïö, ëk icung unu na tøk, nakun igëngërë unu kî kom ököra ka Catan.

¹² Piën onu ba ëlwënyö kî dhanö adhana, ëntö ëlwënyö k'ëlöc ëka wegî twër më yökö, na löö wi lobo thükül i karë ni më cöl piny ëka kî tipo mökö na reco na tye malö i wi yamö.

¹³ Pi manön, myero iruk unu jami lwëny n'örömö n'Obanga mïö, ëk ökönywu më cung na tøk ka ninö na rac othuno, ëka kinge lwëny naka i ajiki, un pod ibino cung unu na tøk.

¹⁴ Pi manön myero icung unu nakun itweo unu wang pyërwu kî del më köp atir, ruk unu kite atir obed nywenyo më gwökö korwu,

¹⁵ ëka iyübërë unu më titö köp më Emuth na Bër më kuc na calö wör më tyënwu.

¹⁶ Mëd i kom jami ni kibëc, yeewu myero obed kwotwu na un itwërö neko mac kî i kom athërö na Catan yuo.

¹⁷ Ruk unu larë obed tok nywenyo më wiwu, ëka köp k'Obanga na ënë pala abadë ka Tipo Naleng.

¹⁸ Lëg unu lëga kibëc na papath kî tøkö ka Tipo Naleng i karë kibëc. Bed nï yübërë unu i karë kibëc nakun idangö unu pëkö, ëka ilëgö unu pî jö k'Obanga kibëc.

¹⁹ Lëg unu thon pira ëk Obanga öyab dhöga, ömia ngö na myero atwakî, ëk atuc mung më köp më Emuth na Bër.

²⁰ An abedo akwëna mërë na röm kî ngat mörö na cung pî lobo mërë, ëntö etwea ökö kî nyör. Lëg unu ëk atwak abonge lworo i kom Emuth na Bër kite na an myero atwak ködë.

Moth më ajiki

²¹ Ömin onu Tukiko na an amarö ëka atic na genere i Rwoth, bino kobo niwu köp kibëc i koma ëka i kom ticna, ëk un thon inge.

²² An atye ka oro ën yo bothwu pî tyën köp ni, ëk ën ömiiwu inge kite na wan etye ködë ëka ödii cwinywu.

²³ An alëgö nï Obanga Apap ëka Rwoth Yecu Kiricito bino mïö kuc, mar ëka yee both utmegö kibëc.

²⁴ Kica k'Obanga obed both jö kibëc na marö Rwoth onu Yecu Kiricito kî mar na ba thum.

1 Jö Tecalonika

Köp na tye i buk ka Jö Tecalonika më acël

Tecalonika onwongo obedo pacö na dit më lobo Macedonia na tye i the löc ka jö Roma. Paulo onwongo jö n'oye Kiricito i kabedo nön kinge na ën öwëkö Pilipi. Cücüth kinge, pyem obedo tye i kin Eyuda na tye gini kî cwiny na rac i kom titö köp ka Paulo both jö na ba obedo Eyuda n'onwongo tye gini kî miti më lökërë i dini k'Eyuda. Eädiö Paulo më yaa ökö kî i Tecalonika më cidhö yo Berea. Kinge na dong ën othuno i Korinti, Paulo onwongo köp kî both awodhe Timoteo na ën tio ködë i kom köp na tye both jö n'oye Kiricito na tye i Tecalonika.

Waraga ka Paulo më acël both jö Tecalonika onwongo ecöö më cükö cwiny ëka më niangö jö n'oye Kiricito na tye kunön. Ën miö pwöc pî emuth i kom yeegi ëka mar; Paulo po wigi i kom kwö na ën ökwö ködgi i karë na ën tye bothgi, ëka kî gamö peny n'onwongo tye both jö n'oye Kiricito na makö köp më dwogo ka Kiricito. Paulo ökwanyö karë ni më kobo nigî më mëdërë kî tic anyim nakun kürö gini dwogo ka Kiricito kî gen.

¹ Waraga ni öya kî both Paulo gin kî Cilibwano* ëka Timoteo,

Both jö n'oye Kiricito na bedo gini i Tecalonika na gin ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito:

Kica ëka kuc obed kodwu.

Yee ka jö Tecalonika

² Wan emiö Obanga pwöc jwijwi pirwu kibëc nakun wan epo pirwu i lëgawa.

³ Wan epo kite na un iketho kî yeewu i tic i nyim Obanga Apap onu, ëka kite na un iyelere kî mar kanya acël kî kite na un idiö unu kî cwinywu, pî genwu i Rwoth onu Yecu Kiricito.

⁴ Utmegowa n'Obanga marö, wan engeo ni Obanga öyërowu dong ökö,

⁵ piën Emuth na Bër na wan ëtitö bothwu, ba igamö unu kî köp këkën ëntö kî tükö ëka kî Tipo Naleng, nakun ödönyö na thuth i cwinywu. Un ingeo na bër kite na wan ebedo ködë bothwu më kënyöwu.

⁶ Un ibino iporo unu kitewa ëka kite ka Rwoth; kadî bed inwongo unu can na thwönë rwök, un igamö unu köp mërë kî yom cwiny na Tipo Naleng ömiö.

⁷ Man ömiö idökö unu apor na bër both jö kibëc n'oye Yecu na tye gini i Macedonia ëka Akaya.

⁸ Köp ka Rwoth owinyere pathi i Macedonia ëka Akaya këkën— ëntö köp i kom yeewu i kom Obanga owinyere örömö kanya kibëc. Pî manön wan ba dökî örömö kobo gin mörö ië,

⁹ piën jö nön kibëc odwongo köp i komwa kite na un ijölöwa ködë. Gin thon okobo kite na un iökërë ködë both Obanga nakun iwëkö unu wörö cal jwogi pî tio tic n'Obanga na kwö ëka n'adyer;

¹⁰ ëka më kürö dwogo ka Wode kî i polo, na ën ocero kî i kin jö n'öthöö—Yecu, n'ölarö onu kî i akëmö k'Obanga na tye ka bino.

2

Tic ka Paulo i Tecalonika

* **1:1 Cilibwano** Baibul nökenë cwodo ni Cila.

¹ Utmegowa, un ingeo nî binowa më limöwu ba obedo më nono.

² Kadî bed wan ênênö can ëka ëtîmö tîm më lewic î komwa kî î Pilipi kite na un ingeo ködê, ëka kadî bed pyem obedo na dwong, Obangawa ömiöwa têk cwiny më tîtö niwu Emuth mëre na Bêr kanyalêr.

³ Piên köp na wan ëtîtö ba öya kî î thama na ba tye atîr onyo kî î thama na ba leng, ökora mörö ope iê.

⁴ Êntö kite na calö Obanga dong otyeko pwöyöwa ëka ömiöwa Emuth na Bêr më atîta, wan thon ëtîtö kômanön, pathî më yomo cwiny dhanö ëntö më yomo cwiny Obanga na ngeo cwiny onu.

⁵ Un ingeo unu nî wan ba ëtwak nono më ywaö thamawu, wan ba ëkanö thamawa pî nwongo lîm—Obanga ênê obedo acadenwa.

⁶ Wan ba êrangö dheo kî both dhanö, kadî kî bothwu onyo kî both ngat mörö nökenê.

Na calö ëkwëna ka Kiricito wan onwongo myero eketh pêkö î komwu,

⁷ Êntö wan ebodo na mwol î kinwu calö aya k'athîn na tye ka gwökö ëthînê.

⁸ Parö pîrwu ömiö ba ëmiöwu Emuth na Bêr këkên n'öya kî both Obanga, ëntö wan ëmiö kwöwa bothwu piên wan onwongo ëmaröwu rwök.

⁹ Utmegowa, un ipo kite na wan onwongo eyelere ködê kî tic; î karê na wan ëtîtö niwu Emuth na Bêr n'öya kî both Obanga, wan etio kiceng ëka kiwor êk kür eketh pêkö î kom ngat mörö kî î kinwu.

¹⁰ Un ibedo acadenwa, ëka Obanga thon ngeo kite na wan ebodo ködê na leng ëka n'atîr abonge köp mörö n'ölöowa î nyimwu un jö n'oye.

¹¹ Un ingeo kite na wan ëkönyö ngat acêlacêl kî î kinwu na calö apap na kënyö ëthînê,

¹² nakun ëcükö cwinywu, ekweo cwinywu ëka ëkwaöwu êk ilüb unu kwö n'opore both Obanga n'ocwodowu î löc mëre ëka î dheo mëre.

¹³ Wan thon ëpwöyö Obanga karê kibêc pî köp nî, piên cakêrê na un igamö köp k'Obanga na un iwinyo kî bothwa, ba igamö unu na calö köp ka dhanö ëntö na calö köp adyer n'öya kî both Obanga, tye thon ka tic iwu un jö n'oyeo Yecu.

¹⁴ Utmegowa, un thon por unu kite ka jö k'Obanga n'oyeo Kiricito na tye î Yudea, na tye î Kiricito Yecu: Piên un thon inênö unu can kî both jöwu kikome na röm kî can na jö n'oye Kiricito önênö kî both Eyuda,

¹⁵ n'oneko gîni Rwoth Yecu ëka edwarpîny, ëka oyelowa gîni thon. Gîni ba oyomo cwiny Obanga ëka thon obedo gîni lang ka jö kibêc.

¹⁶ Gîni thon ötëmö jüköwa ökö më tîtö köp both Erok êk ölarê gîni. Man ömiö balgi ömedêrê na thwönê rwök, ëntö kinge akëmö k'Obanga obino î komgi.

Miti ka Paulo më limö jö Tecalonika

¹⁷ Utmegowa, î karê n'epokowa kodwu pî karê na nönök (î kom ëntö pathî î cwiny), wan ëtëmö kî miti na thwönê më nwongo yoo më nënöwu döki.

¹⁸ Wan onwongo ëmitö më bino bothwu; an, Paulo, atëmö döki atëmö—ëntö Catan öjököwa ökö.

¹⁹ Ngö ênê genwa kî yom cwinywa ëka tok dheo më cung î nyim Rwothwa Yecu ka obino? Pathî un?

²⁰ Adyer un ênê ibedo dheowa ëka yom cwinywa.

3

¹ Më ajiki, î karê na dong wan ênênö nî ba döki êrömö dangö, wan ëthamö kënwä më dong î Atene.

² Cê êcakö oro Timoteo na ênê ömînwa êka atic k'Obanga i titö Emuth na Bër ka Kiricito, më jîngö êka më cükö cwinywu i yeewu,

³ êk ngat mörö kür cwinye opodhi i atêmatêma nonu. Un ingeo na bër nî can ni myero opodh i kom onu.

⁴ Piên i karê na wan etye bothwu, wan ebodo kobo niwu nî karê mörö ebino yelo onu. Êka ötimêrê kômanôn kite na un thon ingeo na bër.

⁵ Pi köp ni, i karê na an anênö nî ba dôki arômö diö cwinya, an aoro Timoteo bothwu êk anîang i kom yeewu. An onwongo atye ki lworö nî gwök onyo Catan öbwölöwu cê ticwa rômö bedo na kôny mërê ope.

Köp më cükö cwiny na Timoteo odwongo

⁶ Kobedini Timoteo pod odwogo ki bothwu yo bothwa êka ên okelo nîwa emuth na bër i kom yee êka marwu. Ên okobo nîwa nî un ipo pîrwa êka itye unu ki miti më nêñöwa kite na wan thon etye ki miti më nêñöwu.

⁷ Pi manôn, utmegowa, cwinywa dong okwe i komwu pî yeewu i can êka ayela n'eyelöwü kôdê kibêc.

⁸ Piên kobedini wan êkwö pîrwa ka icung unu na têk i Rwoth.

⁹ Wan êtwêrö miö pwöc both Obanga nîngö pîrwa pî yom cwiny kibêc na wan etye kôdê pîrwa i nyim Obanga?

¹⁰ Kiwor êka kiceng wan êlêgö ki cwinywa kibêc nî ênênwu dôki êk êmêd gin n'orem ki i kom yeewu.

¹¹ Wan êlêgö nî Obanga Apap onu êka Rwoth onu Yecu öyab yoo nîwa më bino bothwu.

¹² Wan êlêgö dôki nî Rwoth ömîi marwu ömêdêrê rwök both ngat acêlacêl êka both jö kibêc kite na wan êmaröwu kôdê.

¹³ Êk ên öjîng cwinywu ibed unu jö na leng abonge köp mörö i nyim Obanga Apap onu i karê na Rwoth onu Yecu bino ki jögê kibêc na leng.

4

Kwö n'Obanga Mitö

¹ Më ajiki mërê utmegowa, wan êkwaöwu i Rwoth Yecu nî imêdêrê unu anyim naka naka ki kwö na un imakö ki bothwa më yomo cwiny Obanga, na un itye ka lübö.

² Po unu i cik na yam wan êmiöwu ki twêrö ka Rwoth Yecu.

³ Obanga mitö nî ibed unu jö na leng: wêk unu tîm më ölyang.

⁴ Ngat acêlacêl myero onge kite më bedo ki dhakö mërê kênê ki cwiny na leng êka ki wörö,

⁵ kür imîi unu miti më kom obuwu calö jö na ba ngeo gîni Obanga.

⁶ Ngat mörö kür ötim bal i kom ömîn mërê onyo öbwöl ên ki köp ni. Piên Rwoth bino pwodo dhanö pî bal nôn gîni kibêc, kite na yam wan ekobo êka êciköwu.

⁷ Obanga ba ocwodo onu më nyöbêrê ki bal êntö më bedo jö na leng.

⁸ Pi manôn, ngat n'ökwêrö cik ni ba ökwêrö dhanö êntö ökwêrö Obanga, na miöwu Tipo mërê Naleng.

⁹ Kobedini köp na makö mar më utmego wan myero kür êcöö niwu köp mörö iê, piên un kikomwu Obanga dong opwonyowu ökö më marö ngat acêlacêl.

¹⁰ Êka adyer dong imarö unu utmego kibêc i Macedonia kibêc. Êntö wan êkwaöwu, utmegowa, nî imêdêrê unu iê naka naka.

¹¹ Keth cwinywu i bedo moth, ngat acêlacêl öpar pî tic mërê nakun tio ki cîngê kite na yam wan êciköwu kôdê,

¹² Èk kwöwu më nîñö kibêc ömîi jö na ba ngeo Yecu öwöruwä ëka un ba ibino jengere i kom jö nökenê pi gin na un imitö.

Bino ka Rwoth

¹³ Utmegowa, wan ba ëmitö nî ibed na ba ingeo unu köp i kom jö na dong öthö, onyo më bedo ki cwer cwiny calö jö n'ope ki gen.

¹⁴ Wan eye nî Yecu öthö ëka ocer döki ëka thon wan eye nî Obanga bino kelo jö n'öthö na yee i kom Yecu kanya acël ködê.

¹⁵ Wan ekobo niwu köp ka Rwoth nî onu jö na kwö na pod edong naka i nîñö më dwogo ka Rwoth, ba ebino tölö nyim jö na dong öthö.

¹⁶ Rwoth bino idho piny ki i polo ki cwodo më twër, dwön malaika na dit bino winyere, buruji k'Obanga bino kok ëka jö na yam öthö n'oye i kom Kiricito bino cakö cer.

¹⁷ Kinge manön, onu jö na pod edong na kwö ebino tero onu kanya acël ködgi i wi pöl më romo ki Rwoth i wi yamö ëk dong ebed both Rwoth na twal.

¹⁸ Pi manön, cük unu cwiny ngat acëlacël ki köp nî ginî.

5

Ninö më dwogo ka Rwoth

¹ Kobedini, utmegona, köp na makö caa ëka nîñö myero wan kür ëcö niwu,

² Piën un ingeo na bër nî nîñö më dwogo ka Rwoth bino bino calö akwo i kiwor.

³ Na jii pod kobo nî, “Kuc tye, piny okwe moth, gin mörö ope na rac,” cë can na rac bino podho i komgi athura calö arem më nywöl na bino i kom dhakö na yac, ëka ngat mörö ope na bino bwöth.

⁴ Entö un, utmegona, ba itye unu i piny na cöl na twërö mio nîñö nonu bino i komwu athura calö akwo.

⁵ Un kibêc ibedo unu jö më tar ëka jö më kiceng. Onu ba ebedo jö më kiwor onyo më piny na cöl.

⁶ Pi manön, myero onu kür ënîn calö jö nökenê, ëntö ebed na wang jö thwolo nakun ëgwökêrê kën onu.

⁷ Piën jö na nîñö, nîñö ginî kiwor, ëka jö na mër, mër ginî kiwor.

⁸ Entö kite na onu ebedo jö më kiceng, myero ëgwökêrê kën onu, nakun nwongo eruko yee ëka mar na calö nywenyo më gëngö kor, ëka gen më larê na calö tok n'obedo nywenyo.

⁹ Piën Obanga ba öyërö onu nî ëk akëmö mërë opodh i kom onu ëntö më nwongo larê na yaa ki both Rwoth onu Yecu Kiricito.

¹⁰ En yam öthö pi onu ëk kadî onu ëkwö onyo ëthö, ebin ëkwö kanya acël ködê.

¹¹ Pi manön, cük unu cwiny ngat acëlacël ëka iköny unu ngat acëlacël më döngö, kite na un itye ka timö ködê.

Cükö cwiny ëka moth më ajiki

¹² Pi manön, wan ëkwaöwu utmegowa, wör unu jö n'obedo ëtëlawu na tye ka tic na tük i kinwu, na yelere ginî pirwu i Rwoth ëka na pwonyowu.

¹³ Bed unu ki wörö na dit ëka ki mar i komgi pi tic na gin tio. Bed unu ki kuc i kinwu kenwu.

¹⁴ Wan ëkwaöwu utmegowa, jük unu jö na balö ginî karëgi abonge tic mörö, cük unu cwiny jö na lwor, köny unu jö na görü, dii cwinywu i kom jö kibêc.

¹⁵ Nën unu nî ngat mörö ba öcölö gin na rac ki gin na rac, ëntö karë kibêc tēm unu më timö gin na bër i kinwu ëka both jö kibêc.

¹⁶ Bed unu kī yom cwiny i karē kībēc;

¹⁷ lëg unu karē kībēc;

¹⁸ mī unu pwöc i gin na kībēc, pīën manön ënë gin n'Obanga mītö kī bothwu i Kiricito Yecu.

¹⁹ Kür ijük unu Tipo Naleng më tio tic mërë;

²⁰ kür icaa unu köp k'edwarpiny.

²¹ Tëm unu gin na kībēc. Mak unu gin na bër.

²² Kwër unu tīm na reco kībēc.

²³ An alëgö nī Obanga kikome, Obanga më kuc, ömīi ibed unu jö na leng i yodhi kībēc, ögwök cwinywu, tipowu ëka komwu më bedo abonge bal mörö i karē më dwogo ka Rwoth onu Yecu Kiricito.

²⁴ Ngat n'ocwodowu obedo ngat na genere ëka bino cobo.

²⁵ Utmegowa, lëg unu pīrwa.

²⁶ Moth unu utmego kībēc kī moth më mar.

²⁷ Aciköwu i nyīng Rwoth më kwanö waraga ni both utmego kībēc.

²⁸ Kica ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu.

2 Jö Tecalonika

Köp na tye i waraga ka Paulo më ariö both jö Tecalonika

Arubaruba na makö nîñö më dwogo ka Kiricito ömëdërë më kelo ayela both jö n'oye Kiricito na tye i Tecalonika. Waraga ka Paulo më ariö both jö Tecalonika makö köp i kom yee nî nîñö më dwogo ka Rwoth ötimërë dong ökö. Paulo öyübö köp nî nakun kobo nî na bara dwogo ka Kiricito öromö, bal ëka tim na reco bino mëdërë rwök i the löc ka ngat n'ecwodo nî "Atür Cık" na bino pyem ki Kiricito.

Akwëna Paulo kobo na tük i kom gin na mütërë both jö n'oye më cung na tük i kom yeegi i karë më ayela ëka can, më tic pi gin na myero ökwö gîni ködë kite na Paulo ëka etic ewodhe obedo tic ködë, ëka më dangö më timö gin na bër.

¹ Waraga ni öya ki both Paulo gin ki Cilibwano* ëka Timoteo,

Both jö n'oye Kiricito na bedo gîni i Tecalonika na gin ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito:

² An alëgö nî Obanga Apap ëka Rwoth Yecu Kiricito ömüiwu kica ëka kuc.

Ngölö-köp i karë më dwogo ka Kiricito

³ Utmegowa, wan myero ëmüi pwöc both Obanga pi karë kibëc pîrwu, piën yeewu tye ka döngö rwök ëka mar ka ngat acêlacêl i kom awodhe thon tye ka mëdërë.

⁴ Pî manön, wan etye k'awaka i kin jö n'oye Kiricito n'obedo gîni jö k'Obanga i kom diö cwinywu ëka yee i ayela ëka atëmatëma kibëc na un itye ka dangö.

⁵ Man kibëc nyutho nî ngölö-köp k'Obanga tye kakarë, ëka pî manön ebino kwanöwu nî jö n'opore pi ker k'Obanga na un itye ka dangö can pîrë.

⁶ Obanga bino timö gin na tye atür, ën bino müö can i kom jö n'ömiöwu can,

⁷ ëka bino müö yweo both jö n'eyelo ëka bothwa thon. Man bino timërë i karë na Rwoth Yecu bino nen k'emalaika mërë na tük ki i polo i mac na lyël.

⁸ Ën bino pwodo jö na ba ngeo Obanga ëka na ba wörö gîni Emuth na Bër ka Rwoth onu Yecu.

⁹ Ën bino pwodogî ki can na bedo na twal ëka ebino ryëmögî ökö ki i nyim Rwoth ëka ki i dheo më tükö mërë

¹⁰ i nîñö na ën bino dwogo, ën bino nwongo dheo ki both jögë kibëc na leng ëka wörö ki both jö na yee i kome. Un thon ibino bedo i kin-gî, piën iyee unu cadenwa na wan ekobo niwu.

¹¹ Enë ömiö wan ëlëgö pîrwu i karë kibëc ëk Obanga onu ömüiwu ibed jö n'opore ki cwodo mërë, ëka ökönywu ki tükö mërë më cobo mitiwu kibëc na bëcö na un itio pi yeewu.

¹² Cë nying Rwoth onu Yecu ebino wörö pîrwu, ëka un thon inwong dheo pîrë pi kica na yaa ki both Obanga onu ëka Rwoth Yecu Kiricito.

2

Dwogo ka Rwoth

¹ Utmegowa, na lüberë ki köp i kom dwogo ka Rwoth onu Yecu Kiricito ëka cökërë onu më rwatërë ködë, wan ëkwaöwu nî

* **1:1 Cilibwano** Baibul nökenë cwodo nî Cila.

² kür iwëk thamawu orubere ökö pïöpïö, cwinywü thon kür opodhi kadï pï köp k'adwarpiny onyo köp n'ëtütö onyo waraga mörö n'ekobo nï öya kï bothwa na kobo nï nïnö ka Rwoth dong othuno.

³ Ngat mörö kür öbwölwu i yore mörö kèkën, piën nïnö ka Rwoth bara bino naka ka jëm i kom Obanga obedo na tye ëka atür cïk thon onen, ngat na myero ebol i mac më kapïny.

⁴ Ën bino pyem ëka bino tingere malö ën kënë na löö gin na kibëc n'ecwodo nï Obanga onyo gin mörö më awöra, ëk ebed i öt k'Obanga nakun nyuthere kënë nï ën ebodo Obanga.

⁵ Ba ipo unu nï an akobo niwu köp ni i karë na an atye bothwu?

⁶ Un dong ingeo ngö na tye ka jükö, ëk Ngat na Rac onen ka karë mërë n'opore örömö.

⁷ Piën müng më tükö k'atür cïk dong tye ka tic; ëntö ngat na tye ka jükö pod mëdërë më jükö naka ka ëryëmö ën ökö.

⁸ Cë atür cïk bino nen ëka Rwoth Yecu bino neko ën ökö kï yamö më dhögë cë tyeko ökö i karë na ën bino dwogo.

⁹ Bino k'atür cïk bino yaa kï i tic ka Catan nakun tio kï koth twodo kibëc më tango, anyuth ëka gin më aura gïni,

¹⁰ ën bino tic kï bwöl na reco kibëc i kom jö na bino rwenyo. Gïn bino rwenyo piën ökwërö gïni marö köp adyer na larögi.

¹¹ Pi manön, Obanga bino kethogi i thë twër më bwöl ëk gin oyee köp më twodo

¹² ëk köp ölöö jö kibëc na yee köp më twodo ëntö cwinygï yom i tïmö gin na ba tye atür.

Ëyërowu pï larë

¹³ Utmegowa na Rwoth marö, myero wan ëpwö Obanga pïrwu karë kibëc piën Obanga öyërowu i acaki laröwu pï Tipo Naleng na lönyöwu më bedo na leng ëka pï yee köp më adyer.

¹⁴ Ën ocwodowu i larë ni k'Emuth na Bër na wan ëtütö niwu; ëk ömïi ñnywak unu dheo ka Rwoth onu Yecu Kiricito.

¹⁵ Pï manön utmegona, cung unu na tük ëka ñmak unu pwony na wan epwonyowu ködë kadï kï köp më dhök onyo kï waraga.

¹⁶ Kobedini ëk Rwoth onu Yecu Kiricito kikome ëka Obanga Apap onu na marö onu kï kïca mërë okwe cwinu onu kï gen na bedo naka naka,

¹⁷ öcük cwinywü ëka öjïngwu i gin na kibëc na bër i tic ëka i köp.

3

Kwac më lëga

¹ Më ajiki utmegowa, lëg unu pïrwa ëk köp ka Rwoth ömëdërë më këth pïöpïö ëka ëgam kï wörö, kite n'onwongo tye ködë bothwu.

² Lëg unu thon ëk Obanga ölarwa kï both jö na tïmö bal ëka jö na reco; piën pathi jö kibëc ënë tye kï yee.

³ Rwoth genere, ën bino möiwu tükö ëka bino gwököwu kï both ngat na rac.

⁴ Rwoth ömïöwa gen i komwu, ëka wan etye kï gen nï itye unu ka mëdërë anyim më tio ngö na wan ekobo niwu.

⁵ An alëgö nï Rwoth ötël cwinywü i mar k'Obanga ëka ñdiö cwinu na yaa kï both Kiricito.

Cïk më tio tic

⁶ Utmegowa, an aciköwu i nyiŋ Rwoth onu Yecu Kiricito më pokere ökö ki dhanö mörö na bedo abeda abonge tic ëka na ba lübö pwony na wan ëmïögï.

⁷ Un kikomwu ingeo na bër kite na myero ipor unu ki kitewa. Wan onwongo ba ebedo abeda abonge tic i karë na wan etye bothwu.

⁸ Wan ba ëcamö cem ka ngat mörö abonge cülö, ëntö wan eyelere ki tic i kiceng ëka i kiwor ëk kür eketh pëkö i kom ngat mörö ki i kinwu.

⁹ Wan ëtimö kömanön pathi ni wan epe ki twërö më nwongo köny ki bothwu ëntö wan ëmirë kënwa më bedo apor bothwu më alüba.

¹⁰ I karë na wan etye bothwu, wan ëmïöwu cik ni: “Ngat n’ökwërö tic myero kür ocem.”

¹¹ Wan ewinyo ni jö mökö ki i kinwu bedo gini abeda abonge tic ëntö dönyö gini i tic ka jö nökenë.

¹² Wan ëcikö koth jö nön ëka dökï ëbakö dhöwa i Rwoth Yecu Kiricito ni myero gin otii tigi ëk ngat acëlacël öpidhërë kënë.

¹³ Ëntö utmegowa, kür idher unu më timö gin na bër.

¹⁴ Ka ngat mörö ökwërö lübö cik na tye i waraga ni, myero iniang unu i kom ngat nön na bër, ëk kür iribërë unu ködë ëk lewic ömakï.

¹⁵ Kür iter unu ën na calö langö ëntö na calö ömïnwu.

Köp më ajiki

¹⁶ An alëgö ni Rwoth më kuc kikome ömïiwu kuc i karë kibëc ëka i yodhi kibëc. Rwoth obed kodwu kibëc.

¹⁷ An, Paulo, acöö moth ni ki cinga an kikoma, man ënë kite na an aketho ki cinga i waragana kibëc. Man ënë kite na an acöö ködë.

¹⁸ Kica ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu kibëc.

1 Timoteo

Köp na tye i waraga ka Paulo më acël both Timoteo

Timoteo n'obedo ngat n'oye Kiricito ki i Acia, onwongo aya mërë obedo Ayuda ëka apap mërë obedo dhanö më Grecia. Timoteo owotho ki Paulo ëka ökönyö ën i tic më titö Emuth na Bër.

Waraga ka Paulo më acël both Timoteo makö köp adek na pîrgi tëk.

Köp më acël na tye i waraga ni obedo më jükö pwony më twodo na tye i kin jö n'oye Kiricito. Pwony ni orubere ki thama k'Eyuda ëka jö na ba obedo Eyuda, n'onwongo ocung i kom köp më yee ni lobo ni obedo gin na rac ëka ni ngat mörö twërö nwongo larë ka cë tye ki müng më ryëkö ëka ki lubö pwony mökö na calö kwero cem mökö ëka kwërö nyom. Waraga ni thon tye ki köp na makö kite më tëla i kin jö n'oye Kiricito ëka wörö Obanga, ëka ki kite n'ëtëla ka jö n'oye Kiricito ëka ëköny tic myero obed ködë. Më ajiki mërë, Paulo miö thama both Timoteo më bedo atic na bër ka Yecu Kiricito ëka kite na myero ën oti ködë both gurup na papath n'oye.

¹ Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito pi cik k'Obanga Alar onu ëka Kiricito Yecu na gen onu tye i kome.

² Both Timoteo athina më adyer i yee:

Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömiiwu gum, kica ëka kuc.

Jükö pwony më twodo

³ I karë na an aya më cidhö yo Macedonia, an amitö ni in idong i Epeco ëk i cik jö mökö kür doki opwony gini pwony më twodo

⁴ onyo kür oketh gini cwinigi i kom köp mökö më ödödö, ëka ki nying mökö na gin öryëö na böcöböcö na lubö thëkwarö. Koth jami ni kelo pyem këkën, ba könyö yüb k'Obanga—n'ocung i kom yee.

⁵ Tyën köp më cik ni ënë ni jö n'oye kibëc myero obed ki mar na dhanö tye ködë ka cwinye leng ëka na kite bër, na bal mörö ope i kome, ëka yee mërë twodo mörö ope ië.

⁶ Jö mökö öläkërë gini ökö ki i kom köp ni cë ödönyö gini më twakö köp atata na köny mërë ope.

⁷ Gin mitö bedo epwony cik k'Obanga, ëntö ba ngeo gini köp na gin twakö, onyo ngö na gin tye ka twakö na gin ocung ië na tëk rwök.

⁸ Wan engeo ni cik bër ka dhanö mörö otio ködë i yoo na bër.

⁹ Wan thon engeo ni cik ba eketho pi jö na kitegi atir, ëntö eketho pi ëtür cik ëka pi jö na jem gini, pi jö na ba lworo Obanga ëka pi ëbal, pi jö na ba leng gini, jö na ba ketho cwinigi i kom Obanga, pi jö na neko apapgi onyo ayagi, pi enek,

¹⁰ pi jö na tümö tüm më ölyang, jö na bedo ki cwö ewodhgi, onyo jö na kwalö dhanö ëka rwenyo gini ködgi ökö i müng, etwodo, jö na kwongo kwong abonge thërë—onyo ngat mörö na kwö mërë ba rwatërë ki pwony më adyer,

¹¹ man ënë pwony na nwongere i Emuth na Bër n'emia më atita, Emuth na Bër na titö pi dheo k'Obanga më gum.

Kica k'Obanga both Paulo

¹² An amiö pwoc both Kiricito Yecu Rwoth onu, na ën ömia tëkö, ëka önënö ni abedo ngat na genere, ëka öyëra më tio tic mërë.

¹³ Kadī bed yam onwongo abedo ngat na yanyö nyiŋ Kiricito ëka abedo ka ketho ayela i kom jögë, ëka ngat na ger, ëntö Obanga obino onyutho kica mërë i koma piën an abino atimö manön kibëc pi kwia piny abonge yee.

¹⁴ Kica ka Rwoth onu ömëdërë na thwönë rwök i koma, kanya acël ki yee ëka mar na tye i Kiricito Yecu.

¹⁵ Man ënë köp adyer na myero dhanö kibëc oyee gini: Kiricito Yecu obino i lobo më larö ëbal—na an ënë abedo abal na löög.

¹⁶ Ëntö pi tyën köp ni ën obino onyutho kica mërë botha ëk i an, abal na löö ki kin ëbal, Kiricito Yecu onyuth diö cwinye më aura botha na calö apor both jö na bino gini yeo ën, ëka onwong gini kwö na ba thum.

¹⁷ Wörö ëka dheo kibëc obed naka naka both Rwoth na löö karë kibëc, na ba thö, na ba nen, Obanga acël kënë. Amën.

¹⁸ Athina Timoteo, an amio cik ni bothi na lübërë ki köp na yam edwarpiny okobo i komi, ëk ka in ilübö köpgi, ilwëny lwëny na bër,

¹⁹ nakun icung i yeeni na tæk ëka na ii lër. Jö mökö ökwërö thama më i igi na nyutho niggi balgi ëka ömio yeegi dong öbalërë ökö.

²⁰ I kin-gi ënë Kumenayo ëka Alegijanda, na an amio gi i cing Catan ëk opwonygi öwëk gini yanyö Obanga.

2

Cik më lëga both Obanga

¹ Köp më acël na an aciki kodë ënë ni lëg pi jö kibëc. Lëg both Obanga ökönygi ëka ömügi gum, ëka imü Obanga pwöc piggi kibëc.

² Lëg pi rwodhi ëka ki jö kibëc na tye gini i löc, ëk ömio onu ebed ki kwö na yot n'ëwörö Obanga nakun kite onu thon tye na bëcö gini.

³ Man bër, ëka yomo cwiny Obanga Alar onu,

⁴ na mitö ni jö kibëc ölarë gini ëka onge gini köp më adyer.

⁵ Piën Obanga tye acël, ëka ngat acël na ribö Obanga ki dhanö tye acël, na ënë Kiricito Yecu,

⁶ na ën ömirë kënë më kökö jö kibëc. Man ënë caden n'Obanga ömio i karë mërë n'opore.

⁷ Man ënë ömio Obanga öyëra më titö ëka më bedo akwëna më Emuth na Bër—an atye ka kobo köp adyer, an ba abedo atwodo. Obanga oora më pwonyo Erok ki köp i kom yee ëka adyer.

⁸ Pi manön amitö ni cwö öllëg gini Obanga i kabedo kibëc nakun tingo cing-gi na leng malö abonge akëmö onyo dhaa.

⁹ An thon amitö ni mon myero orukere na bër, ki wörö, nakun gwökërë gini, pathi ki yer wic n'ekedo, onyo gol, onyo aculo, onyo ruk mökö më wel na malö,

¹⁰ ëntö bërgi myero onen i tic na bëcö na gin tio, manön ënë gin na mitërë both mon na cwodere gini kën-gi ni gin jö na wörö Obanga.

¹¹ Dhakö myero opwonyere aliling ëka obed ki winy.

¹² An ba ayeo ni dhakö myero opwony onyo më bedo ki twër i kom ëcwö; ën myero ölling alinga.

¹³ Piën Adam ënë ëcakö cweo, ëka dong Eba.

¹⁴ Eka pathi Adam ënë ëbwölö, ëntö dhakö ënë ëbwölö ëka ödökö abal.

¹⁵ Ëntö dhakö bino larö kwö mërë i karë më nywöl—ka ën bino mëdërë më bedo ki yee, mar ëka bedo na leng nakun gwökërë kënë.

3

Ētēla ka jō n'oye Kiricito

¹ Man ēnē kōp mē adyer: Ka cē dhanō mōrō mītō tic mē bedo atēl jō n'oye Kiricito, nwongo ēn ōmītō tic na bēr.

² Atēl jō n'oye Kiricito myero obed abonge kōp mōrō n'ējūkō ēn iē, obed kī dhakō acēl, ōgwōkērē kēnē, obed ngat na ryēk, obed ngat n'ēwōrō, obed ngat na gwōkō welo, obed ngat na twērō pwony,

³ na ba obedo amērō, na ba obedo ngat na kwīny, ēntō na mwol, na ba dhaa atata, na ba obedo ngat na marō līm.

⁴ Myero obed ngat na lōō jō mē ōdē na bēr ēka ōnēn nī ēthīnē winye kī wōrō n'opore.

⁵ Ka ngat mōrō ba twērō lōō ōdē na bēr, ēn twērō gwōkō jō n'oye Kiricito n'obedo gīnī jō k'Obanga nīngō?

⁶ Myero kūr obed ngat na nyen na pod ōlōkērē alōka, mīō kethere malō k'awaka, cē podho ōkō, mīō kōp lōō ēn na calō yam ōlōō Catan.

⁷ Mē ajiki, ēn myero obed dhanō na jō na ba obedo ēlūbkōr Yecu wōrō, ēk kūr okel lewic i kome ēka ōmīi ēn omok i owico ka Catan.

⁸ Kōmanōn thon, ēkōny tic i kin jō n'oye Kiricito, myero obed gīnī jō n'ēwōrō, jō na dhōgī ba tye ariō, jō na ba obedo ēmadh kōngō rwōk, ēka kūr obed gīnī eworo mē nwongo līm.

⁹ Gīn myero obed jō na nīang na bēr i mūng mē yee onu, nakun cwinygī leng.

¹⁰ Myero kono ētēmgi, ka enwongo nī kōp mōrō na rac ope i komgi, cē ēmīigi otii na calō ēkōny tic i kin jō n'oye Kiricito.

¹¹ Kōmanōn thon, mon-gī myero obed mon n'opore mē awōra, na ba obedo jō na twakō kōp mē twodo i kom jō nōkēnē ēntō obed gīnī jō na gwōkērē kēn-gī ēka na genere gīnī i jami kībēc.

¹² Akōny tic i kin jō n'oye Kiricito myero obed kī dhakō acēl ēka myero ōlōō ēthīnē ēka ōdē na bēr.

¹³ Jō n'otio na bēr na calō ēkōny tic i kin jō n'oye Kiricito nwongo gīnī dito pīrgī kēn-gī, ēka dōkō gīnī jō na cwinygī tēk i kom yee na tye i Kiricito Yecu.

¹⁴ Kadī bed an atye kī gen mē bino yo bothi na cwōcwōk, an atye ka cōōnō bothi cīk nī gīnī ēk,

¹⁵ ka an aruu, in ibino ngeo kite na myero jīi obed kōdē i ōt k'Obanga, na ēnē jō n'oye Kiricito n'obedo gīnī jō k'Obanga na kwō, wir ēka acaki thērē mē kōp adyer.

¹⁶ Adyer onu kībēc eyee nī mūng mē dini na onu ētītō pīrē dit rwōk:

Ēn onyuthere i kom,
 ēkwanō ēn nī kite atīr pī Tipo Naleng,
 emalaika ōnēnō gīnī ēn,
 ētītō pīrē both Erok,
 ebino eyeo ēn i lobo kībēc,
 ēka dong etero ēn malō i dheo.

4

Epwonye n'obedo etwodo

¹ Tipo Naleng kobo atīr nī karē mōrō i anyim jō mōkō bino lōkērē gīnī ōkō kī kom yeegi, cē cakō gīnī lūbō tipo na reco mē bwōl ēka kī pwony na yaa kī both cene.

² Pwony n'obedo kōman yaa kī both jō n'obedo etwodo, na thama na tye i igi na nyutho nigī balgi odhil ōkō na calō gin n'ēwangō kī nywenyo na lyeth.

³ Gĩn jūkō jĩĩ nĩ kūr onyom gĩnĩ ěka cĩkōgĩ nĩ kūr ōcam gĩnĩ cem mōkō n'Obanga oketho ěk jō na yee ěn ěka kĩ jō na ngeo kōp adyer ōgam gĩnĩ kĩ pwōc.

⁴ Jami kibēc n'Obanga oketho bēcō, ěka ba tye mōrō na myero ěkwēr ōkō ka ěgamō kĩ pwōc,

⁵ piēn nwongo ělōnyō kĩ kōp k'Obanga ěka kĩ lēga.

⁶ Ka in ibino mĩō pwonyi ni both utmego, in ibino bedo atic ka Kiricito Yecu na bēr, n'ēpidhō kĩ kōp mē yee ěka kĩ pwonyi na bēcō na in ilūbō.

⁷ Kwēr kōp mōkō mē mingo na thērē ope na ba obedo mē lworo Obanga. Pwonyiri keni mē lworo Obanga.

⁸ Piēn pwonyi mē ryēō ler kom tye kĩ kōny mōkō, ěntō lworo Obanga tye kĩ kōny i yodhi kibēc, piēn twērō kelo kwō mē karē ni ěka kĩ karē na tye ka bino anyim.

⁹ Man ěnē kōp mē adyer na myero jō kibēc oye.

¹⁰ Manōn ěnē ōmĩō onu etio rwōk ěka eyeler piēn eketho gen onu i kom Obanga na kwō, na ěnē obedo Alar ka jō kibēc, ěka rwōk mērē pĩ jō n'oye.

¹¹ Pwonyi cĩk ni gĩnĩ ěka ikob nĩ jō kibēc mē tĩmō gin na in ikobo.

¹² Kūr iye ngat mōrō ocai nĩ in pod itidĩ, ěntō bed apor both jō n'oye i twak, i kwō, i mar, i yee ěka bedo abonge gin mōrō na rac.

¹³ Mĩĩ karēni mē kwanō Cōc na Leng i nyim lwak, i tītō kōp mērē ěka mē pwonyogĩ naka ka an adwogo.

¹⁴ Tii kĩ mĩc n'emui i karē n'edwarpĩny ōtwak ěka edite ka jō n'oye Kiricito omii gum kĩ ketho cĩng-gĩ i wii.

¹⁵ Keth kōp ni i tic, keth cwinyi iē, ěk jō kibēc ōnēn kite na in itye ka woth kōdē anyim.

¹⁶ Gwokiri keni ěka iḡwōk pwonyini thon. Makgĩ na tēk, piēn ka itimō kōmanōn, in kikomi ibino lari kanya acēl kĩ jō na winyo kōpni.

5

Kite mē tic both jō nōkēnē

¹ Kūr itwak kĩ gero both adwong mōrō n'otii, ěntō twak kōdē na calō apapni. Myero imak awope na calō utmegoni,

² mon n'otii na calō ayani, ěka kĩ mon na thĩnō na calō amegeni, abonge thama mōrō na rac.

³ Mĩĩ wōrō both mon na cwōgĩ ōthōō, na mitō gĩnĩ kōny rwōk.

⁴ ěntō ka dhakō na cwōrē ōthōō na tye k'ēthinō onyo k'ěkwaē, myero gĩn kono ōcak pwonyo tic mē dinigĩ kĩ ḡwōkō pacōgĩ nakun mĩō gĩnĩ kōny both jō n'ōnywōlōgĩ. Man ěnē gin na yomo cwinyi Obanga.

⁵ ěntō dhakō na cwōrē ōthōō n'odong kēnē abonge ngat mōrō na mĩō ěn kōny, ketho gen mērē i kom Obanga ěka mēdērē mē lēga both Obanga kiceng ěka kiwor pĩ kōny.

⁶ ěntō dhakō na cwōrē ōthōō na rangō yom cwinyi mē jami na bēcō kēkēn nwongo ōthōō kadĩ bed pod kwō.

⁷ Mĩĩ cĩk ni both jĩĩ, ěk obed gĩnĩ abonge kōp mōrō n'ējūkōgĩ iē.

⁸ Ka cē dhanō mōrō ba mĩō kōny both wede mērē, ěka rwōk mērē pĩ jō mē ōdē, nwongo dong ōkwērō yee mērē ōkō, ěka rac rwōk na lōō ngat na ba oyeo Obanga.

⁹ Myero kūr ěcō nyīng dhakō mōrō na cwōrē ōthōō na mwaka mē dit mērē bara thuno pyer abicēl, ěka myero obed dhakō n'obedo kĩ cwōrē acēl kēkēn,

¹⁰ myero obed ngat na ngere pi tic mërë na bëcö, na calö gwökö ëthïnö, ngat na jölö wele, ngat na lwökö tyën jö k'Obanga, ngat na kõnyö jö na pëkö diögï, ëka ngat na mërë pi tic na bëcö i yodhi kibëc.

¹¹ Ëntö pi mon na pod thïnö na cwögï öthöo, kür iketh nyïng-gï i kin jö nön. Ka miti më komgi ödïögï, miö kwërö giñi ketho gen-gï i kom Kiricito ökö, cë cakö giñi bedo ki miti më nyom.

¹² Pi manön miö kelo ngölö köp i komgi, piën nwongo ötürö giñi cikërë na mëgi më acël.

¹³ Mëd i kom manön, lökërë giñi dökö jö na komgi wac ëka nwongo bedo giñi ka woth awotha i öt ki öt. Giñ ba obedo jö na komgi wac kékën, ëntö dökö giñi jö na twak atata, ëka bedo giñi jö na ridërë i giñ na ba obedo mëgi, bedo ka twakö giñi köp na ba myero ötwak giñi.

¹⁴ Pi manön ömïö akobo both mon na thïnö na cwögï öthöo nï myero önyömërë giñi ëk önywöl giñi ëthïnö, ëka ölöo giñi pecigi ëk kür ömïi karë both lang onu më twakö giñi mörö na rac i kom onu.

¹⁵ Piën jö mökö ki kin-gï dong ölökërë giñi ökö më lübö kör Catan.

¹⁶ Ka cë dhakö mörö n'oye Kiricito tye ki mon thöo na ën gwökögï, ën myero ömedërë më kõnyögï ëk kür oketh pëkö i kom jö n'oye Kiricito, ëk jö n'oye Kiricito obed giñi ka kõnyö mon na cwögï öthöo na mitö ëkönygi.

¹⁷ Edite na löö jö n'oye Kiricito myero ëmügi wörö rwök, pol mërë jö na ticgi obedo më titö köp k'Obanga ëka pwony.

¹⁸ Piën Cöc na Leng kobo nï, "Kür itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal më apwoda," ëka nï, "Atic myero ëcül öcara mërë."

¹⁹ Kür iye köp mörö më adoth i kom adit mörö thwara ka ecaden ariö onyo adek omoko giñi kokogi i kome.

²⁰ Edite na timö bal myero ijükgï ökö i nyim jüi, ëk ömïi jö nökenë obed giñi ki lworo.

²¹ An dong aciki, i nyim Obanga ëka i nyim Kiricito Yecu k'emalaika n'ëyëro, më gwökö cik nï giñi abonge lengere, ëka kür ibed ngat na lengere.

²² Kür ibunyiri më ketho cingi* i wi ngat mörö piöpïö, ëka kür iribiri ki jö nökenë i kom balgi. Ëntö myero ibed na leng.

²³ Cakërë kobedini, kür imodh pii kékën, ëntö cak madhö köngö ölöc na nönök më kõnyö ii pi two na maki karë ki karë.

²⁴ Bal ka jö nökenë nen ökö kanya leng, na bara othuno anyim i kabedo më ngölö-köp; ëntö bal ka jö nökenë lübö körgi.

²⁵ I yoo acël nön, tic na bëcö nen ökö kanya leng, ëka ba tye mörö na twërö kanërë.

6

¹ Jö kibëc na tye giñi i thë löc më opii, myero otii giñi k'editegi na calö jö na myero ëwörgi ki wörö n'opong, ëk ngat mörö kür ötwak köp na rac i nyïng Obanga ëka pwony onu.

² Jö na dong tye k'editegi n'oye myero kür ökwër giñi nyutho wörö bothgi, piën giñi obedo utmegö. Nakaka manön, giñ myero otii tic bothgi na löö, piën jö na nwongo kõnyö ki i ticgi obedo giñi jö n'oye ëka jö na giñ marö. Man ënë jami na in myero ipwony ëka ikönygi i yodhi kibëc na in itwërö.

Marö lïm

³ Ka ngat mörö pwonyo pwony na path nakun ba lübö köp adyer ka Rwoth onu Yecu Kiricito ëka kî kite na myerö jö n'oye ökwö ködë,

⁴ nwongo ën kethere malö kënë k'awaka, ëntö ba ngeo gin mörö kadî k'acël. Ën nwongo opong kî par na reco më pyem kî dhaa i kom köp mökö, na kelo nyeko, pyem, ayeny kî par na reco na miö gen rwenyo ökö kî i kin dhanö,

⁵ ëka miö jö na thamagi ba tio, n'ope gîni dong kî köp më adyer. Gin thamö gîni nî dini ënë obedo yoo më nwongo lönyö.

⁶ Lönyö dit rwök i dini ka cë iyang kî gin mörö kəkən na in itye ködë.

⁷ Piën onu ba ekelo gin mörö i lobo, ëka onu ba ebino tero gin mörö kî i lobo.

⁸ Ëntö ka onu etye kî cem kî ruk, jami ni bino römö onu.

⁹ Jö na mitö bedo ëlönyö dönyö gîni i atëmatëma cë podho gîni i bal, ëka moko gîni i miti na pol më mingö na miö rwenyo gîni ëka thoö gîni ökö.

¹⁰ Piën marö lim ënë acaki më gin na reco kîbəc. Man ënë gin n'ömiö jö mökö yaa gîni ökö kî i yee, na tye gîni kî miti rwök i kom lim, ëka miö can na pol ata bino i komgi.

Lwëny na bër më yee

¹¹ Ëntö in, dhanö k'Obanga, kwër jami ni kîbəc, ëka iketh cwinyi i kite n'atir, i lworo Obanga, i yee, i mar, i diö cwiny ëka kî mwolo.

¹² Lwëny lwëny na bër më yee. Mak kwö na ba thum na tək na yam ecwodi ië i karë na in ituco yeeni i nyim ecaden na pol.

¹³ An aciki i nyim Obanga na miö kwö both gin na kîbəc, ëka i nyim Kiricito Yecu, na ën otuco yee mërë na bër i karë na ën ömiö caden mërë i nyim Pontio Pilato:

¹⁴ Gwök cîk n'ëmiö bothi abonge bal mörö onyo köp mörö n'ejuki ië, naka ka Rwoth onu Yecu Kiricito bino nen,

¹⁵ n'Obanga bino kelo i karë mërë kikome—Obanga, n'ëpwöyö, ën acël kəkən ënë Won Twër, Rwoth ka rwodhi,

¹⁶ na ën Obanga acël kënë na ba thoö, na bedo i tar mörö na ngat mörö ba römö nyikö na cwök ködë, na ngat mörö pod bara önëno onyo twërö nënö. Wörö ëka twër na ba jik obed bothe na twal. Amën.

¹⁷ Cîk ëlönyö më karë ni, öwëk gîni wakërë, ëka kür oketh gîni gen-gî i kom lönyö, na gen mörö ope ië, ëntö oketh gîni gen-gî i kom Obanga na miö onu jami kîbəc na büp na yomo cwiny onu.

¹⁸ Kob nigî otii tic na bəcö, ëka obed gîni jö n'ölöny i timö gin na bër. Po wigî më miö jamigi kî yom cwiny, ëka önywak gîni gin na gin tye ködë.

¹⁹ Ka ötimö gîni kömanön, nwongo ökanö gîni lönyö na bër pîrgî kën-gî pî karë më anyim, ëk ömak gîni kwö na ënë kwö më adyer.

²⁰ In Timoteo, gwök gin n'ëmiö i cingi. Gwokiri kî kom köp mökö n'ëtwakö na ba obedo më wörö Obanga, ëka kî kom pyem mökö na yaa kî gin na gin cwodo twodo twodo ni ngec,

²¹ na jö mökö orwenyo yeegi ökö pî yeo koth twak ni.

Kîca k'Obanga obed kodwu.

2 Timoteo

Köp na tye i buk ka Timoteo më arïo

Waraga ka Paulo më arïo both Timoteo makö thama mërë na thwönë both Timoteo, na calö awodhe na kõnyö ën. Wi köp na pirë tøk ënë më dangö köp kibëc. Paulo ömïo thama ëka öcükö cwiny Timoteo më mëdërë më mïo caden i kom Yecu Kiricito, më cung na tøk i kom pwony më Emuth na Bër ëka ki Cik na Cön, më tio tic mërë na calö apwony ëka atit köp k'Obanga, i karë më can kibëc ëka i karë na jii bino pyem kôdë.

Paulo öcükö Timoteo më gwökërë ëk kür ödöny i pyem më mingo na kõny mërë ope, ëntö balö jö na winyo köp mingo nonu.

Na lübërë ki köp ni kibëc, Paulo po wi Timoteo i kom apor më kwö mërë ëka tyen köp—më yee mërë, diö cwiny, mar, dangö can i karë më ayela.

Moth n'öya ki both Paulo.

¹ Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pi miti k'Obanga, na lübërë ki cikërë mërë më mïo onu kwö na tye i Kiricito Yecu.

² Both Timoteo athina na an amarö:

Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömii bothi gum, kica, ëka kuc.

Paulo öpwöyö Obanga pi Timoteo

³ An amïo pwöc both Obanga, na an atio bothe ki thama n'atir, kite na kwerena otio gini bothe. Kiceng ëka kiwor an apo piri i lëgana.

⁴ Ka an apo i kom pii wangi, mïo athamö më nënöni, ëk ka twërë apong ki yom cwiny.

⁵ An apo i kom yeeni na twodo mörö ope ië, n'öcakö bedo both adhani Loi ëka ayani Yuneki, ëka an angeo ni yee nön tye bothi thon.

⁶ Pi tyen köp ni an apo wii më tic ki mic n'Obanga omii i karë na an aketho cinga i wii.

⁷ Piën Obanga ba ömïo onu cwiny më lworo, ëntö cwiny na mïo onu tøkö, mar ëka gwökërë kën jö.

⁸ Dong pi manön lewic kür ömakï më mïo caden i kom Rwoth onu, onyo i koma na an abedo amabuc mërë. Ki tøkö n'Obanga mii, yubiri më dangö can koda pi köp më Emuth na Bër.

⁹ Ën ölarö onu ëka ocwodo onu më bedo jögë na leng—pathi pi gin mörö na onu ëtimö ëntö pi tyen köp më yüb mërë ëka kica. Kica ni ëmïo both onu i Kiricito Yecu na bara ecweo lobo,

¹⁰ ëntö kobedi dong enyutho ökö both onu i bino k'Alar onu Kiricito Yecu n'ökwanyö thöo ökö ëka okelo kwö na bedo na twal n'onen kanya leng pi köp më Emuth na Bër.

¹¹ Obanga öyëra na calö akwëna ëka apwony më titö Emuth na Bër ni.

¹² Man ënë gin n'ömïo an atye ka limö can kobedini. Ëntö an lewic ba ömaka, piën an angeo ngat na yeena ocung i kome ëka angeo ni ën twërö gwökö na bër gin n'eketho i cinga naka i ninö nön.

¹³ Köp na in iwinyo ki botha, gwök na calö gin na pïrgi tøk më pwony, ki yee ëka mar na tye i Kiricito Yecu.

¹⁴ Gwök gin na bër n'eketho i cingi pi tøkö ka Tipo Naleng na bedo ii onu.

¹⁵ In ingeo ni jö kibëc na bedo gini i Acia öwëka gini ökö, ëka Pugelo gin ki Kermogen tye gini i kin-gi.

¹⁶ An alëgö nî Rwoth myero obed kî kîca i kom pacö k'Oneciporo, piën ën obedo ka kweo cwinya ëka lewic ba obino ömakö ën i koma i karë n'etwea i buc.

¹⁷ Entö i karë na ën othuno i Roma, obedo ka rangöna rwök naka obino onwonga.

¹⁸ An alëgö nî Rwoth myero ömüi ën onwong kîca na yaa kî both Rwoth i nînö nön! In ingeo na bër rwök kit köny na pol na ën ökönya ködë i Epeco.

2

Acikari na bër ka Yecu

¹ Timoteo, athîna, cung na tæk i kîca n'ëmïö both onu i Kiricito Yecu.

² Gin na in iwinyo kî botha i nyim ecaden na pol, in thon ikob both jö na genere na römö pwonyo kî jö nököñë.

³ Dang gin na rac n'ëtïmö i komi kanya acël ködwa, calö acikari na bër ka Kiricito Yecu.

⁴ Acikari mörö ope na tye i dhö tic na mïö tic kî yökö bodo wie, piën thama mërë tye nî myero eyom cwiny adit n'öcöô ën i acikari.

⁵ Röm aröma, ka ngat na tye ka pyem i ngwëc, ba twërö löönö ngwëc ka ba ölübö cik më ngwëc.

⁶ Apur n'otio tic na tæk ënë myero öcak camö gin n'öcëk kî i pwodho mërë.

⁷ Tham pî gin na an atye ka kobo. Rwoth bino mïöni kite më nîang i kom jami ni kîbëc.

⁸ Po i kom Yecu Kiricito, akwar Daudi n'Obanga ocero kî kin jö n'öthöö. Man ënë köpna më Emuth na Bër,

⁹ na an atye ka limö can pîrë, nakun etwea kî nyör calö abal. Entö köp k'Obanga ba etweo.

¹⁰ Pî manön ënë gin n'ömïö atye ka limö can kîbëc pî jö n'ëyerögî, ëk gîin thon onwong larë na tye i Kiricito Yecu, kanya acël kî dheo na ba thum.

¹¹ Man ënë köp më adyer:

Ka onu ëthöö ködë,
onu thon ebino kwö kanya acël ködë;

¹² ka onu ëdangö can,
onu thon ebino löc kanya acël ködë.

Ka onu ëkwërö ën,
ën thon bino kwërö onu,

¹³ ka onu ba egenere,
ën gire genere naka naka,
piën ën ba twërö kwërë këñë.

Atic n'Obanga pwöyö

¹⁴ Bed ka po wi jö k'Obanga i kom köp ni, ëka icikgî dökî i nyim Obanga ëk öwëk gîni pyem i kom köp mökö; piën manön ba bino könyö ngat mörö, ëntö balö jö kîbëc na winyo.

¹⁵ Tim kî tæk më miri keni both Obanga na calö atic n'ëpwöyö, atic na lewic myero kür ömakî ëka makö köp më adyer i yoo n'atîr.

¹⁶ Kwër boko köp mökö na ba obedo më wörö Obanga, piën jö na dönyö ië bino rwenyo arwenya i kite më wörö Obanga.

¹⁷ Pwonygî bino këth calö bür na camö kom dhanö. Kumenayo gîin kî Pileto tye gîni i kîin jö nön,

¹⁸ n'ölökërë gîni ökö kî kom köp më adyer. Gîin kobo nî cer ötimërë dong ökö, ëka tye ka balö gîni yee ka jö mökö.

¹⁹ Ëntö acaki thërë n'Obanga oketho tye n'ocung na tèk, na tye ki cöc i kome ni: “Rwoth ngeo jö n'obedo mëgë,” ëka ni, “Dhanö acêlacêl na cwodo nyîng Rwoth myero ölökerë ökö ki i kom bal.”

²⁰ I öt na thwönë, ba bedo ië jami më gol ki ryal këkën, ëntö bedo ië thon jami mökö n'ëyübögï ki bao ëka lobo; mökö ëyübö pï tic na pîrë tèk ëka nökenë pï tic na pîrë ba tèk.

²¹ Ka dhanö mörö ölönyërë nakun öwëkö kite mërë na reco ökö, ën bino bedo gin më tic n'etio ködë i karë më dheo, kwö mërë bino bedo na leng, ëka bino bedo dhanö na pîrë tèk both Adwong nakun yübërë më tio tic mörö këkën na bër.

²² Pï manön, kwër miti më awobi ökö, ëntö iketh cwinyi i kite n'atir, yee, mar ki kuc, kanya acêl ki jö kibëc na tye ka cwodo gîni Rwoth ki i cwinygi na leng.

²³ Kwër pyem më mingo ökö na bino pï kwia pîny, piën in ingeo koth pyem na calö manön kelo dhaa.

²⁴ Atic ka Rwoth myero obed ngat na ba dhaa atata, ëntö myero obed ngat n'obedo akîca both jö kibëc, obed apwony na ryëk na ngeo pwony, ngat na diö cwinye.

²⁵ Obed ngat na twërö tîrö jö na pyem ködë ki mwolo, ëk karë nökenë Obanga twërö miö jö nön cwiny më ngut ëk öniang gîni na bër i kom köp adyer,

²⁶ cë miö ryëkögi dwogo ëka bino gîni bwöth ki kom pawaka ka Catan n'onwongo miögi tio gin na ën mitö.

3

Kite ka dhanö i karë më ajiki

¹ Myero inîang unu ni i karë më ajiki, pîny bino bedo na rac.

² Jîi bino marö komgi kën-gï, nakun bedo jö na marö lim, jö na wakërë, jö na caö jîi, jö na yanyö jîi. Ba bino gîni winyo enyodogi, ba bino gîni miö pwöc mörö, bino bedo gîni jö na ba leng,

³ ba tye gîni ki mar, ba timö gîni kîca both jîi, obedo gîni jö na twakö köp më twodo i kom jö nökenë, obedo gîni jö na mitigi ba jükërë, jö na ger, jö na dag gîni gin na bër,

⁴ obedo gîni jö örörö, jö na tye atata na ba parö gîni pîny, jö na kethere gîni malö kën-gï ki wakërë, jö na marö kwö na yot nakaka marö Obanga—

⁵ bino gîni makö kite më dini na nen ki yökö, ëntö kwërö gîni tèkö mërë ökö. Pokiri ökö ki i kom jö na calö manön.

⁶ Jö mökö tye i kin-gï na dönyö gîni i peci ka jö nökenë, cë löö gîni thama ka mon mökö na tye ki görü, na pëkö më bal obuogi ökö, na mitigi tye na papath cë bedo ka ywaögi tungi ki tungi,

⁷ nakun pwonyere gîni karë kibëc, ëntö ba twërö gîni niang i kom köp adyer.

⁸ Jö nön röm aröma ki Yane ëka Yambure na yam opyem gîni ki Muca. Gin thon tye ka pyem ki köp adyer i kite acêl nön, ryëkögi dong öbal ökö, ëka yeegi ba tye kakarë.

⁹ Ëntö gin ba bino mëdërë anyim piën mingogi nön bino ngere ökö both lwak kibëc calö më ka Yane ëka Yambure.

Cik ka Paulo më ajiki both Timoteo

¹⁰ Ëntö in, dong ingeo pwonyina ökö kibëc, ki kite na an abedo ka kwö ködë, yübna kibëc inëno, yeena, diö cwinya, mar na an atye ködë, ki kite na an abedo ka dangö ki can ködë,

¹¹ Inenö thon kite na gin obedo ka yelona ködë, ki can na pol—dök ingeo gin n'otimërë i koma i Antiokia, i Ikonio, ki Licitra, ayelayela na pol na an anwongo. Entö Rwoth ölara ökö ki ië kibëc.

¹² Adyer, jö kibëc na mitö gini kwö i kite më lworo Obanga i Kiricito Yecu ebino yelogi,

¹³ nakun jö na reco ki jö n'obedo gini etwodo bino gini mëdërë ki bedo na rac rwök na dong löö ökö, nakun bwölö gini jö nökenë ëka gin thon ëbwölögï.

¹⁴ Entö na calö in, myero imediri i gin na in ipwonyiri ië ëka na in iyeo, nakun ingeo jö na yam opwonyi gini,

¹⁵ ëka kite na in ingeo ki Cöc na Leng ködë i karë më thinoni na twërö müöni bedo na ryëk i yoo më larë pi yee i Kiricito Yecu.

¹⁶ Cöc na Leng kibëc ëcöö pi tükö ka Tipo Naleng k'Obanga. Könyö më pwony, më coko, më tirö kite ka dhanö, ëka më pwonyo dhanö i yoo më kite atir,

¹⁷ ëk dhanö k'Obanga obed n'otengo, na nwongo öyübërë i yoo kibëc më tio tic na bër kibëc.

4

¹ Aciki i nyim Obanga ëka i nyim Kiricito Yecu, na bino ngölö köp ka jö na kwö ki jö n'othö, ëka ka bino dwogo më löc na calö Rwoth, an amio cik ni bothi:

² Tit köp k'Obanga; bed ni yubiri i karë na bër ëka i karë na rac, tir jü, cökgi ëka icük cwinygi—nakun idio cwinyi rwök ëka ki pwony na pirgi tük.

³ Piën karë tye ka bino na dhanö ba bino winyo gini pwony më adyer. Nakaka manön, gin bino rangö epwonye na bino yomo cwinygi më kobo gin na ithgi mitö winyo.

⁴ Gin bino lökö ithgi ökö ki kom köp më adyer ëka lökërë gini i köp mökö më ödödö.

⁵ Entö in, myero ibed ngat na gwökërë i karë kibëc, i dangö can, i diö cwinyi, tii tic më titö köp më Emuth na Bër, dök icob ticni kibëc na bër.

⁶ An dong ëcwök önyö remona calö gin më atyëra i wi keno tyër, ëka karëna më wëkö lobo ni dong cwök.

⁷ An dong alwënyö lwëny na bër, atyeko ngwëc, ëka agwökö yee.

⁸ Kobedi dong ëkanö nina tok më kite atir, na Rwoth na ngölö köp atir bino müö botha i ninö nön—ëka pathi botha këkën, entö both jö kibëc na cwinygi tye ka kürö pi dwogo mëre.

Köp ka Paulo më ajiki

⁹ Tim ki tük më bino botha piöpö,

¹⁰ piën Dema dong öwëka ökö pi marö jami më lobo ni, ëka öcidhö ökö yo Tecalonika. Krecen öcidhö yo Galatia, ëka Tito öcidhö yo Dalmatia.

¹¹ Luka këne ëne tye kanya acël köda. Nwong kom Marako ëka ibin ködë, piën ën bër rwök ëka kënya i dhö ticna.

¹² An aoro Tukiko öcidhö yo Epeco.

¹³ Ka in ibino, kel nina böngü na bor na yam awëkö i Teroa i pacö ka Karpo. Kel thon bukena nökenë na pirgi tük n'ëyübö ki pyen.

¹⁴ Alegijanda n'obedo athedh mola ötimö tim na rac rwök i koma, Rwoth bino cülö ën i kom tim mëre nön.

¹⁵ In thon myero igwokiri rwök ködë, piën ën obino opyem rwök i kom köp onu.

¹⁶ I pidona më acël, ngat mörö ope n'obino ocung pira. Jö kibëc obino öwëka gini ökö. Pi manön Obanga kür öngöl köp i wigi.

¹⁷ Ëntö Rwoth ocung ka ngeta ëka ömïa tëkö, ëk an abed ka tuco köp mërë kakarë, ëk Erok kibëc owiny gïñ. Ëka Rwoth obino ölara kï ï dhö kibwor.

¹⁸ Rwoth bino laröna kï ï kom gin na reco kibëc, ëka bino kelona na bër ï ker mërë më polo. Dheo obed bothe naka naka. Amën.

Moth më ajiki

¹⁹ Moth Piricila gïn k'Akwila, kï jö më pacö ka Oneciporo.

²⁰ Eracito obedo ï Korinti, ëka awëkö Tropimo na two ï Mileto.

²¹ Tïm kï tëk ibin na bara karë më ngïcö öcakërë. Yubulo omothi, Pudën gïn kï Lino, Kalaudia, ëka utmego kibëc.

²² Rwoth obed kodi. Kïca mërë obed kodwu kibëc.

Yakobo Köp na ut i waraga ni

Waraga na Yakobo öcöö obedo köp n'ëcökö kanya acël më pwonyere na myero eketh i tic, ëcöö both “jô k'Obanga kibëc n'ökëth gini i wi lobo thükül.” Acöc otio ki kwa cöc na papath n'ëkanö tyënë ökö më miö pwonyere na lübö ryëkö n'eketho i tic ëka ki kite n'Ekiricito myero obed gini ködë. Ki kom kite k'Ekiricito ën otio ki wi köp na papath na calö lönyö ëka can, atëmatëma, kwö na bër, apokapoka, yee ëka ketho gin mörö i tic, kite më tic ki lëb, ryëkö, dha, awaka ëka mwolo, ngölö köp both jô nökënë, wakërë, diö cwiny, ëka lëga.

Waraga ni twakö köp na pîrë tæk i kom ketho gin mörö i tic na wotho kanya acël ki yee, i kite më tic më dini k'Ekiricito.

Moth n'öya ki both Yakobo

¹ Waraga ni öya ki both Yakobo atic k'Obanga ëka Rwoth Yecu Kiricito.

Both kaka apar wie ariö n'ökëth gini i wi lobo thükül.

Amothowu.

Yee ëka dangö atëmatëma

² Utmegona, bed unu ki yom cwiny na thwönë ka ëtëmwöu i yodhi na papath,

³ piën ingeo unu ni tëmö yeewu miö idïö unu cwinywu.

⁴ Wëk unu diö cwiny ocob tic mërë ëk ibed unu jô n'otengo, na bal mörö ope i komwu ëka dökï ibed unu na gin mörö thon ba orem ki bothwu.

⁵ Entö ka ngat mörö tye i kinwu na ryëkö mërë nönök, myero ën ökwa ki both Obanga na miö both jô kibëc ki yom cwiny, nakun ba coko ngat mörö, ëka ebino miö bothe.

⁶ Entö ka ën lëgö, myero ën oyee ëka kür obed ka kalakala, piën ngat na tye ka kalakala röm ki pii më nam na tagere, na yamö cwarö.

⁷ Dhanö nön myero kür ötham ni ën ebino nwongo gin mörö ki both Rwoth,

⁸ piën ën obedo dhanö na thama mërë ariö, na ba cung na tæk i jami kibëc na ën tïmö.

Can ëka lönyö

⁹ Jô n'oye n'obedo ëcan myero öwakërë gini ka etingogi malö,

¹⁰ ëka ngat n'obedo alönyö myero öwakërë ka ëdwökö piny, piën ën bino rwenyo calö thur lum.

¹¹ Ceng donyo ki lyetho mërë ëka nero lum ökö, thure öny cë lengo mërë bal ökö. I kit yoo acël nön, ngat n'ölöny bino rwenyo ökö i dyere tic mërë më karë kibëc.

Bwöl ëka atëmatëma

¹² Ngat na cung na tæk i atëmatëma tye ki gum, piën ka ën ölöö atëmatëma, ën bino nwongo tok më kwö n'Obanga öcikërë më miö both jô na marö ën.

¹³ Ka ëbwölö ngat mörö, ën kür okob ni, “Obanga ënë öbwöla.” Piën gin na rac ba twërö bwölö Obanga, ëka ën thon ba bwölö ngat mörö.

¹⁴ Entö ngat acëläcël miti mërë kënë ënë bwölö ën, ywaö ën ökö, ëka ömö cwinye.

¹⁵ Cë kinge ka miti dong öyac, nywölö bal. Bal ka ödongö n'otengo dong, nywölö thoö.

¹⁶ Utmegona më amara, kür iwëk ëbwölwu.

¹⁷ Gin mörö na bër ëka mïc kibëc na bal mörö ope ië bino kî malö both Obanga Apap, na ënë acwec më tar na ryëny, na ba lökërë calö tipo na wirë.

¹⁸ Ën öyërö më nywölö onu kî köp mërë n'adyer, ëk onu ebed calö cem na tye i pwodho n'öcakö cëk kî kin jami kibëc n'ecweo.

Winyo ëka tiino

¹⁹ Utmegona më amara, ngee unu köp ni: Dhanö acëlacël myero owiny köp pïöpïö, ëntö kür myero öbünyërë më twak, ëka kür akëmö ömak ën pïöpïö.

²⁰ Piën akëmö ka dhanö ba cobo kit kwö n'atir n'Obanga mütö.

²¹ Pi manön, kwër unu gin na kibëc më lewic ëka kî tîm na reco na tye i kwöwu. Gam unu kî mwolo köp n'Obanga öpïdhö i cwinywu na twërö laröwu.

²² Ëntö bed unu jö na ketho gin n'ëtwaö i tic. Kür ibed unu jö na winyo awinya këkën nakun i bwölërë unu kenwu.

²³ Piën ka dhanö mörö obedo ngat na winyo köp ëka ba ketho i tic, ën bedo calö ngat na rïpö wangë kî i kiyö.

²⁴ Ëntö ka otyeko dong rïpërë, cïdhö ökö ëka cücüth wie wil ökö i kite na ën ebedo ködë.

²⁵ Ëntö ngat na rïpö i cik na bal mörö ope ië na kelo kuc, ëka ketho thama mërë ië, na wie ba wil i kom gin na ën owinyo, ëntö tio gin nön—ën bino bedo kî gum i kom gin na ën tio.

²⁶ Ka ngat mörö thamö nî ën ebedo adini nakun ba gwökö lëbë, ën nwongo tye ka bwölërë kënë kî i cwinye ëka dini mërë köny mërë ope.

²⁷ Dini na leng i nyim Obanga Apap na gin mörö na rac ope ië ënë: më könyö ëthñö kic ëka mon thöo na tye i can, ëka më gwökërë kën kür gin mörö më lobo obali.

2

Apokapoka na thërë ope

¹ Utmegona, na calö jö n'oye Rwothwa më dheo Yecu Kiricito, kür dökî inyuth unu apokapoka mörö.

² Cë ka dhanö mörö n'oruko agith më gol ëka kî böng na bëcö obino i athukowu, ëka dökî dhanö n'obedo acan n'oruko böng na reco obino,

³ un ïcakö unu thamö pî ngat n'oruko böng na bëcö nakun ikobo unu nî, “Adwong, bed i then kany,” ëntö both acan ikobo unu nî, “Cung kunön, onyo bed pîny ka tyëna kany,”

⁴ manön nwongo ba dong iketho unu apokapoka ökö i kinwu nakun ibedo unu engöl-köp kî thama na reco?

⁵ Winy unu, utmegona më amara: Pathi Obanga ënë öyërö ëcan i lobo ni më bedo ëlönyö i yee ëka më leeno ker na ën öcikö both jö na marö ën?

⁶ Ëntö un ïcaö ëcan. Pathi ëlönyö ënë büröwu? Pathi gîn ënë terowu i nyim okiko?

⁷ Pathi gîn ënë jö na twakö köp na reco i kom nyíng na bër n'ëmïö bothwu?

⁸ Ka igwökö unu cik na pîrë tæk n'ëcöö i Cöc na Leng nî, “Mar awodhi na calö ïmarö komi keni,” nwongo ïtimö na bër.

⁹ Ëntö ka inyutho unu apokapoka, nwongo ïtimö unu bal ëka ebino ngölö niwu köp na calö jö n'ötürö cik.

¹⁰ Piën ngat na gwökö cik kibëc ka opodho i acël nwongo ötürö cik kibëc.

¹¹ Piën ngat n'okobo nî, “Kür idöny i elomi,” ënë thon okobo nî, “Kür ineki.” Cë ka ba idönyö i elomi ëntö ineko nek, nwongo ibedo ngat na türö cik.

¹² Twak na un itwakö ëka tic na un itio myero obed na calö më ka jö n'ebino ngölö köp nigi ki cik na kelo kuc.

¹³ Piën ngölö-köp abonge kica bino timërë both ngat mörö këkën na ba obedo timö kica. Ngat na timö kica ba bino lworo ngölö-köp.

Yee abonge tic

¹⁴ Köny mërë ngö, utmegona, ka ngat mörö kobo ni eut ki yee nakun ba ketho i tic? Koth yee nön twërö larö ën?

¹⁵ Ka omego onyo amego mörö ope ki böngü ëka cem më nönö kibëc,

¹⁶ Cë ngat mörö ki kinwu okobo ninë ni, “Apë ki kuc; komi obed na mömör ëka cem na bër,” ëntö nwongo ba imiö ën gin mörö na mitërë pi kom, cë manön könyö ngö?

¹⁷ Kömanön thon, yee këkën, ka ba eketho i tic, nwongo dong öthöö.

¹⁸ Ëntö ngat mörö bino kobo ni, “In iut ki yee; ëka an aut ki tic.”

Nyuth nina yeeni abonge tic, ëka An abino nyutho nini yeena ki ngö na an atimö.

¹⁹ Un iyee ni Obanga tye acël. Bër! Cene thon yee kömanön—ëka komgi myël ki lworo.

²⁰ In amingo, imitö ni enyuth nini ni yee abonge tic köny mërë ope?

²¹ Kwarö onu Abraam yam ba ëkwanö ni kite atir pi gin na ën ötimö i karë na ën ömiö wode Icaka më aryëda i wi keno tyër?

²² Un inënö ni yee ëka tic mërë onwongo tio kanya acël, ëka yee mërë onwongo ocobere pi gin na ën ötimö.

²³ Ömiö Cöc na Leng ocobere na kobo ni, “Abraam oyee Obanga, ëka ömiö ëkwanö ën ni kite atir,” ëka dökë ecwodo ën ni okone k'Obanga.

²⁴ Un inënö ni ëkwanö dhanö ni kite atir pi tic na ën timö ëka pathi pi yee këkën.

²⁵ I yoo acël nön, yam Raab n'obedo ölaya ba ëkwanö ni kite atir pi ngö na ën ötimö i karë na ën öjölö ëröth piny ëka ömiögi owok ki i yoo nökenë na path?

²⁶ Kite na calö kom abonge yweo nwongo dong öthöö, yee abonge tic thon nwongo öthöö.

3

Lëb

¹ Utmegona, myero jö na pol ki kinwu kür obed gini epwonye, piën ingeo unu ni wan epwonye ebino ngölö niwa köp na tük na löö jö nökenë.

² Adyer onu kibëc ëtimö bal i yodhi na pol. Ëntö ka cë ngat mörö ba ötimö bal i ngö na ën kobo, nwongo ën obedo dhanö na kite bër ëka dökë twërö gwökö kome kibëc.

³ Onu eketho nywenyo i dhö angole ëk ömii owiny onu, ëka onu ërömö miö angole cidhö kanya onu ëmitö.

⁴ Onyo nën unu apor ki kom mel. Kadï bed ni döngö gini rwök na yamö ënë kölögi, ëntö adwö mel twërö wirö wie cidhö kanya ën mitö ki gin n'edwö ki mel na tidi mörö.

⁵ Kömanön thon, lëb obedo dul kom na tidi mörö, ëntö wakërë i kom jami na thwon rwök. Nën kite na mac na tidi mörö wangö ki thwön bunga ködë.

⁶ Lëb thon cal ki mac, obedo tükö na rac na balö kom dhanö. Lëb balö kwö ka dhanö kibëc, ketho kwö ka dhanö kibëc kanya rac, ëka ën kikome mac më kapiny moko i kome.

⁷ Dhanö römö gwökö kwa leeni kibëc, winy, leeni na wotho i ngöm ki korgi ëka leeni na kwö i pii,

⁸ Ëntö ngat mörö ope na römö gwökö lëb. Lëb rac ëka ba jükërë, opong ki kwir na rac.

⁹ Ki lëb onu ëpakö Rwoth onu ëka Apap, ëka ki lëb onu ëlamö ki jö n'ecweogi i thë cal k'Obanga.

¹⁰ Ki i dhö jö acël nön donyo ki ië gum ëka alem. Utmegona, man myero kür obed kōmanōn.

¹¹ Pii na mīt ëka pii na wac römö möl ki i wang kulo acël?

¹² Utmegona, yath òlam twërö nyakö yaü, onyo yath ölok twërö nyakö òlam? Kōmanōn thon pii na wac ba römö molo ki i wang pii na mīt.

Ryëkö n'öya ki malö

¹³ Nga na tye ki ryëkö ëka na niang ki i kinwu? Ëk ën onyuth tic mërë më ryëkö ki mwolo pi kwö mërë na bër.

¹⁴ Ëntö ka itye unu ki nyeko na reco, ëka woro i cwinywu, kür iwakërë unu ködë onyo ikwër unu köp n'atir.

¹⁵ Koth "ryëkö" nön ba obino piny ki i polo ëntö obedo më lobo, ba wörö Obanga ëka obedo më ka cene.

¹⁶ Kanya nyeko ëka woro ut ië, nwongo anyöbanyöba ëka tim na reco kibëc ut ië.

¹⁷ Ëntö ryëkö n'öya ki i polo n'öcakö bedo na leng, ëka bedo më kuc, më mwolo, gamö thama kibëc na bëcö, opong ki kica, ëka nyakö nyige na bëcö, ngat na ute ködë ba poko kin dhanö, bedo na cwinye atir.

¹⁸ Jö na kelo kuc cwöö gini kodhi më kuc ëka kaö gini kac më kite atir.

4

Makö okone ki lobo

¹ Ngö na kelo dha ëka lwëny i kinwu? Pathi miti na reco na un itye ködë i cwinywu ënë tye ka lwëny i dul komwu?

² Un imitö gin mörö ëntö ba inwongo unu. Un ibedo ki miti i kom jami ka jö nökenë ëka ineko unu nek, ëntö ba inwongo unu gin na un imitö. Idhaa ëka ilwënyö unu. Ba inwongo gin imitö unu, piën un ba ikwaö ki both Obanga.

³ Ka ikwaö unu, ba inwongo unu, piën ikwaö unu ki thama na rac, ëk inwong unu gin na un imitö më cobo mitiwu.

⁴ Un jö ni balö watwu k'Obanga, ba ingeo unu ni makö okone ki lobo miö dhanö dökö langö k'Obanga? Ngat mörö na yërö më bedo okone ki lobo bedo langö k'Obanga.

⁵ Onyo un ithamö ni Cöc na Leng na yam ëcöo obedo köp na thërë ope na kobo ni, "Tipo na yam Obanga oketho i kom onu tye ki nyeko rwök?"

⁶ Ëntö ën miö both onu kica. Manön ënë ömiö Cöc na Leng kobo ni, "Obanga pyem ki jö na wakërë, ëntö miö kica both jö na mwol."

⁷ Pi manön dong, mirë unu kenwu më bedo i thë löc k'Obanga. Kwër unu Catan, ëka ën bino ringö ökö ki bothwu.

⁸ Nyingi unu na cwök both Obanga, ëka ën thon bino nyingo na cwök bothwu. Lwök unu cingwu, un ëbal, ëka ilönyërë unu i cwinywu, un jö na thamawu tye ariö.

⁹ Bed unu ki cwer cwiny, kum unu, ëka ikok unu. Nyëröwu myero ölökerë ödök kumo, ëka yom cwinywu myero ölökerë ödök kumo.

¹⁰ Mwolere unu i nyim Rwoth, ëka ën bino tingowu malö.

Ngölö köp i kom omeru

¹¹ Utmegona, kür itwak unu köp mörö na rac i kom awodhi. Ngat na twakö köp na rac i kom ömîn mërë, onyo ngölö köp i kom ömîn mërë, nwongo twakö köp na rac i kom cik ëka ngölö köp i kom cik. Ëntö ka in ingölö köp ki cik, in ba ibedo ngat na cobo cik ëntö idökö angöl-köp.

¹² Ngat na mïö cik ëka angöl-köp tye acël, na ënë ngat na twërö larö ëka ki neko. Ëntö in—ibedo nga më ngölö köp i kom awodhi?

Kür iwakiri pi nïnö na diki

¹³ Winy unu, un jö na kobo nï, “Tin onyo diki wan ebino cïdhö i pacö ni onyo maca, wan ebino tyeko mwaka acël kunön, wan ebino cadhö jamiwa ëka enwongo magoba.”

¹⁴ Un ba ingeo ngö na bino timërë diki. Kwöwu tye nïngö? Un ïcal k'edou na nen pi karë mörö na nönök, ëka kinge rwenyo ökö.

¹⁵ Nakaka manön, un onwongo myero ikob unu nï, “Ka Rwoth oye, onu ebino bedo na kwö, ëka ëtimö man onyo maca.”

¹⁶ Kite na calö, un iwakërë ëka inyuthere unu. Koth wakërë ni kibëc obedo gin na rac.

¹⁷ Ngat mörö na ngeo gin na bër na ën myero ötim, ëka ba ötimö, nwongo ën ötimö bal.

5

Köp n'ëcïkö both ëlönyö

¹ Winy unu, un ëlönyö, kok unu ëka ikok unu rwök, pi can na tye ka bino më podho i komwu.

² Lönyöwu dong ötöp ökö, ëka nyënyë öcamö böngwu ökö.

³ Gol ëka ryalwu nyalï ömakö ökö. Nyalï ënë bino bedo caden i komwu, ëka bino camö ringo komwu calö mac. Un ityeko kanö lönyö pi karë më ajiki.

⁴ Nën! Öcara k'etic n'otio gini i pwothiwu na un ikwërö cülö, tye ka kok i komwu. Koko k'ëcac owinyere i ith Rwoth Won Twër.

⁵ Un ikwö i wi lobo ki jami na bëcö rwök ëka ki yom cwiny. Un icwëë unu, ëntö nïnö më nekowu dong örömö.

⁶ Un ingölö köp ëka ineko unu ngat na kite atir, n'onwongo ba ökwëröwu.

Diö cwiny i karë më can

⁷ Utmegona, dii unu cwinywu naka i nïnö na Rwoth bino dwogo ködë. Nën unu kite n'apur kürö ki gin na bër na cëk ki i ngöm, ëka kite na ën diö ki cwinye ködë naka köth më cwir ki oro cwee.

⁸ Un thon, dii cwinywu ëka icung unu na tëk, piën dwogo ka Rwoth onyingo na cwök.

⁹ Kür ingüngüta unu i kinwu kenwu, utmegona, onyo ebino ngölö niwu köp. Nën, Angöl-köp ocung i dholokek.

¹⁰ Utmegona, na calö apor më dangö can ëka diö cwiny, nën unu apor ki both edwarpiny na yam ötwak gini ki nyïng Rwoth.

¹¹ Na calö ingeo unu, wan ecwodo jö na yam ödangö can nï jö na komgi gum. Un iwinyo kite na Job ödangö ki can ëka inënö unu gin na Rwoth onwongo mitö. Rwoth opong ki timö gin na bër ëka kica.

¹² Na löö kibëc, utmegona, kür ikwong unu kwong—ki nyïng polo onyo ki nyïng lobo onyo ki nyïng gin mörö këkën. Mii unu “Eyo” na mewu obed eyo, ëka “Pe” obed pe, onyo ebino ngölö niwu köp.

Lëga më yee

¹³ Ngat mörö kī kinwu tye kī can? Ēn myero ölēg both Obanga. Ngat mörö tye na cwinye yom? Ēn myero ower wer më pakö Obanga.

¹⁴ Ngat mörö tye na kome līth? Ēn myero ocwod edong ka jö n'oye Kiricito ěk ölēg gini pirē ěka ewir ěn kī möö i nyīng Rwoth.

¹⁵ ěka lëga n'ölögö kī yee bino müö atwo cang, ěka Rwoth bino tingo ěn malö. Ka ěn onwongo ötīmō bal, ebino tīmō nīnē kīca.

¹⁶ Pī manōn ngat acēlacēl otuc bal mērē both awodhe, ěka ngat acēlacēl ölēg pī awodhe, ěk icang unu. Lëga ka dhanö na kite atir tēk ěka tio rwök.

¹⁷ Eliya onwongo obedo dhanö kamē onu. Ēn ölēgö Obanga na tēk nī köth kür ocwee, ěka köth ba ocwee i wi lobo pī mwaka adek kī nucu.

¹⁸ Ēn dökī ölēgö, ěka ömīö köth ocwee kī i polo, ěka lobo öcēgö cem.

¹⁹ Utmegona, ka cē dhanö mörö kī kinwu öngēl ökō kī i köp n'atir, ngat mörö nökenē myero odwongi ěn cen,

²⁰ po unu i köp nī: Ngat mörö na bino lökö abal kī i yoo mērē na rac bino larö ěn kī kom thöö ěka ebino tīmō kīca nīnē.